

ISBN: 978-80-8122-501-7

PETHEŐ ATTILA –TÖMÖSKÖZI FERENC
FORRÁSOK A NAGYSZOMBATI APOSTOLI KORMÁNYZÓSÁG TÖRTÉNETÉHEZ 1922 – 1938

PETHEŐ ATTILA –TÖMÖSKÖZI FERENC

**FORRÁSOK
A NAGYSZOMBATI APOSTOLI
KORMÁNYZÓSÁG
TÖRTÉNETÉHEZ
1922 – 1938**

Szerkesztette

Petheő Attila – Tömösközi Ferenc

**Források a nagyszombati apostoli kormányzáság
történetéhez 1922 – 1938**

Komárom, 2024

Selye János Egyetem

Szerkesztők:

PaedDr. Petheő Attila, PhD.

Mgr. Tömösközi Ferenc, PhD.

Szakmai lektorok:

Prof. Kolombán Vilmos, PhD.

Mgr. Buza Zsolt, PhD.

Nyelvi lektor

Langschadl Mátyás

A kötet a KULTMINOR, a Kisebbségi Kulturális Alap anyagi támogatásával készült.

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

© SJE RTK; és Petheő Attila – Tömösközi Ferenc

ISBN: 978-80-8122-501-7

Itt szeretnénk megköszönni Kiss Róbert kanonoknak, püspöki helynöknek, aki bizalmat előlegezve számunkra, hozzájárult a Komáromi Római Katolikus Egyházközség irattárában való kutatáshoz, amely alapvető fontosságú volt e kötet elkészítéséhez.

A kötet nem jöhetett volna a KULTMINOR anyagi támogatása nélkül.

Petheó Attila és Tömösközi Ferenc

Tartalom

Bevezető	21
Római katolikus egyház és a felvidéki magyarság a trianoni döntéstől az I. bécsi döntésig	22
Referatus negotiorum catholicorum infra sequentem ad me direxit requisitionem	36
Quoad subsidium pro consanguineis (rodinná podpora, családi segély) specialiter sunt haec Referatus verba adnotanda	37
6369/922. sz. A prágai orosz követség által kiadott iratok érvénytelensége	37
Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!	38
7854/922. sz. Výtahy z matří	40
932/923. sz. Disciplina ieiunii pro ann. 1923–27	41
725/923. sz. Korpótlék	43
Dicsértessék az Úr Jézus Kristus!	43
1413/923. sz. Lelkészi jöv. összeírások beküldése	55
1414/923. sz. Az állami illetékek utólagos kifizetése	56
4416/923. sz. A hitoktatók reverendában járjanak az iskolába	56
3589/923. sz. Földreform és a kegyúri kérdés	56
7484/923. sz. A novemberi ínségsegély kifizetésének beszüntetése ...	57
5038/923. sz. A hadikölcsönök jegyzése a IV. államkölcsönre	58
6168/923. sz. Eltűnt személyek halottá nyilvánítása és az életbenmaradt házaspárok új házasságkötése a polgári törvények szerint	58
9178/923. sz. r. kath. iskolák igazgatóinak tiszteletdíja, fedezetmódja	59
9179/923. sz. R. kath. tanerők szabadságolása	60
9180/923. sz. Iskolaügyi felterjesztések helyes felszerelése	60
9181/923. sz. Nyomtatott úrlapok használata az iskolaügyi felterjesztések mellékletein	61
9182/923. sz. A javadalmi jegyzőkönyv, az iskolafentartó jogérvényes megjelölése benne	61
9183/923. sz. Díjlevél felszerelése	62

9184/923. sz. Európa fali térképe az új polit. alakulatok alapján (Kogutovicz és Társa kiadása) az iskolákból kitiltva	62
9185/923. sz. Hivatalos nyomtatványok és űrlapok használata	62
9186/923. sz. Polgári jogok és kötelességek és polg. Nevelés tana, mint kötelező népiskolai tantárgy	63
9187/923. sz. A r. kath. népiskolák tankönyveinek jóváhagyása a Szlovenszkói r. kath. „Tanácsügyi Tanács” által	63
Dicsértessék az Úr Jézus Kristus!	64
1709/924. sz. Magyarországon elhelyezett alapítványok összeírása ..	72
2713/924. sz. Az államsegélyek megjelölése a fizetési szelvényen	74
4238/924. sz. Templomok vagyondézmája	75
4170/924. sz. A tartalékban levő lelkészek hadgyakorlata	75
50044/924. sz. Eucharistikus Kongresszus	76
3385/924. sz. A vagyondézsma és a vagyonszaporulati adó leszállítása	77
5462/924. sz. Anyakönyvi kivonatok	78
6755/924. sz. Idegeneknek belföldön vagy itteni honosoknak külföldön kötendő házassága.....	78
2378/424. sz. A tanfelügyelő esperesek a kath. tanítókkal tartandó évi összejövetelekre köteleztetnek.....	79
2377/924. sz. Hivatalos pecsénnyomók beszerzése	79
6673/024. sz. Az állami tanfelügyelőknek a kath. tanítókkal tartott értekezleteiről az egyházi hatóság értesítendő	80
6796/924. sz. A megválasztott r. kath. tanítók egyházhatósági megegyezését kérő beadvány felszerelése	80
7995/924. sz. A novemberi ínségsegély visszatartása	82
7051/924. sz. A lelkészeket illető katonai előírások	82
7060/924. sz. Ozábal József. Nitra nagymegye földrajza c. népiskolai tankönyvének ajánlása	88
Szlovenszkó és Podkarpatská Rus latin és görög szertartású római katolikus püspökei és püspöki joghatósággal felruházott püspöki helytartóinak KÖZÖS PÁSZTORLEVELE HÍVEIKHEZ	88
9763/924. sz. Pénzküldés csekkel	95

9700/924. sz. Püspökkari rendeletek egyh. [egyházi] és iskolai ügyekben	96
9762/924 sz. Rendeletek a községi nyilvános könyvtárakról és a kath. iskolák tanítói és tanulói könyvtáiról	97
9764/924. sz. Az osztr. magy. koronaértékben keletkezett követelések és tartozások összeírása	97
9765/924. sz. A hadikölcsönök végleges rendezése	100
956/925. sz. Anyakönyvi utasítás	105
54/925. sz. A lelkészek 1924. évi ruhasegélye	107
938/925. sz. A tanítók drágasági segélye az 1925. évre	108
529/925. sz. Korpótlégigény bejelentése. Patronátusi épületek javítása	108
936/925. sz. Az osztr.-magyar koronaértékben keletkezett követelések és tartozások összeírása	109
937/925. sz. A hadikölcsönök végleges rendezése	109
939/925. sz. Magyarországon elhelyezett letétek kiadása	111
1100/925. sz. Kath. Népiskolai tanítók szabadságolása a f. évi május havában rendezendő tanulmányi út idejére	112
1589/925. sz. R. Kath. népiskoláink tanszereinek beszerzése	113
1970/925. sz. Kath. tanítók változatlan kötelezettsége hivatalos eskü és hitvallás letételére	116
2148/925. sz. A plébánia javadalmak vagyondézmája	117
3972/925. sz. Beíratási határidő a rk. népiskolákban és rk. polg. iskolákban	118
4422/925. sz. A nagyszünetidőben a rk. iskolák tantermei kellőleg rendbe hozandók és tatarozandók	118
4470/925. Az egyházhatóság elé terjesztett hiv. jegyzőkönyvek felszerelése a fellebbezésről szóló záradékkal	119
4491/925. sz. A bélyegilletékek felemelése	119
Az 1925. évi április hó 3.-án kelt, a Törvények és Rend. Gyűjteményében 65. sz. a kihirdetett törvény	120
Az 1925. évi április hó 23.-án kelt, a Törv. és Rend. Gyűjt.-ben (1925. május 9.-én) 96. sz. a kihirdetett törvény a vallásfelekezeteknek egymáshoz való kölcsönös viszonyáról.	121

Hogyan mentjük meg kath. iskolánkat?	127
5903/925. sz. A budapesti postatakarékpénztárnál fennálló követelések bejelentése	132
6715/925. sz. Magyar nyelvű iskolai rendtartási nyomtatványok bevezetése.....	133
Főtisztelendő Papságunknak és kedves Híveinknek üdv. és főpásztori áldás!	133
Főtisztelendő Plébániai Hivatalnak!	137
8294/925. sz. A hivatalos postai küldeményekről	138
8261/925. sz. Bélyegmentes anyakönyvi kivonatok kiállítása Ausztriával való érintkezésben	139
8657/925. sz. Kath. népiskoláink férjes tanítónőinek szabadságolásáról anyaságuk címén	139
106/1926. sz. Kegyúri épületek javítása	140
510/926. sz. A r. kath. tanítók 1926. évi drágasági pótléka	141
820/926. sz. Iskolaszéki választó gyűlések jegyzőkönyvei hitelesítő záradékának kiegészítéséről	141
309/926. sz. A r. kath. iskolák helyiségeit politikai és hasonló gyűlésekre felhasználni tilos	141
821/926. sz. A tagosításkor a községnek ítélt iskolai célra fordítandó földek hozadékából a kath. iskolaszékek tanszerek beszerzésére segílyt kérjenek	142
8291/925. sz. A novemberi ínségsegély visszatartása 1925-ben	142
A tisztelendő papságnak!	142
3846/926. sz. A létesítendő központi szlovenszkói karitatív egyesület számára jelentések beszolgáltatása	144
4036/926. sz. Szt. Alajos szenté avatása 200-ik évfordulójának megünneplése	144
5162/926. sz. Iskolaügyek	146
4382/926. sz. Terminus uniformis pro inscriptione Scholarium in scholis cathol. civ et elementaribus staitur: 29. 30. et 31 Augusti	148
4037/926. sz. „Évi jelentés a kath. népiskola állapotáról” minden tanév végén új nyomtatványmintán felterjesztendő az egyházi hatósághoz .	149
4665/926. sz. 5 koronás államjegyek bevonása	150

5935/926. sz. 122/1926. számú új kongruatörvény nem hivatalos fordítása	150
5672/926. sz. Az eddigi kongruilletékek fizetésének beszüntetése. Előlegek kiutalása	154
Felajánló imádság Jézus szentséges Szívéhez	156
7148/926. sz. A r. k. iskolák leltára, tanmenete, órarendje további intézkedéséig a tanf. esperesek által vizsgálandó felül	157
6796/926. sz. Adatok előkészítése az új bevalláshoz	158
7350/926. sz. retium nuper dimissorum formularium solvatur	158
8292/926. sz. Cursus pro canioribus.	159
7985/926. sz. Lelkészek fizetését rendező törvény. Felemelt előlegek kiutalása	159
A tisztelendő papságnak és kedves híveinknek áldást és üdvöt az Úrban!	162
8710/926. sz. A T. és R. Gy. 289/1924. sz. törv. szerinti lelkeszi jutalom ..	170
7520/926. sz. A papság betegségi biztosítása	171
5934/926. sz. 144/1926. sz. kormányrendelet a papság betegség esetére való biztosításáról	173
9737/926. sz. Lelkészek fizetését rendező törvény. A felemelt előlegek folyósítása	175
327/927. sz. A 122/926. T. és R. T. törvény szerinti kongruafizetés felemelt, előlegeinek folyósítása	176
9759/926. sz. Műemlékek védelme. Állami technikai közegek által kezelt épületek javítása. A műemlékbizottságok közreműködése	177
8820/926. sz. Ingóemlékek Harang XV. századból	179
523/927. sz. Nem katolikusoknál elveszett r. k. kántortanítói párbérváltságok utalványozása	180
951/827. sz. Utasítás a haszonbérleti szerződésekről	180
2158/927. sz. Indultum ministeriale in solvendo tribuo cleri	182
1827/927. sz. Lelkészség nyugdíjilletéke, levonások 1927. évben	183
1912/927. sz. A missziós gyűjtésekre alkalmas perselyek beszerzése .	184
2340/927. sz. Pénzküldés sekkel	184

2398/927. sz. Katonalelkészek joghatásköre	185
2844/927. sz. 122/1926. T. és R. Gy. sz. kongruatörvény, lelkészség állampolgársági igazolása	187
7223/927. sz. A régi nyugdíjas lelkészek segélye	190
3313/927. sz. A betegsegélyző pénzt. értesítése	190
2903/927. sz. Karitas	192
2223/927. sz. „Patronage” egyesületek	192
2223/927. sz. Res Scholares	194
2659/927. sz. De danda ocentibus venia non dorendi vel ad tempus a scholis	194
2281/927. sz. Protocolla de causig merilorum approbationem exigentibus in trinis explaribus substernantur	195
2121/927. sz. A komárnói állami siketnéma intézetbe való felvétel feltételei	195
Nagytisztelendő Lelkész Úr!	196
3740/927. sz. Természetbeni járandóságokkal bíró javadalmak jegyzéke	199
3737/927. sz. Societas S. Hafaelis pro emigrantibus Pragae	200
4141/927. sz. Az iskolai leltár kibővítése	201
4730/927. sz. Lelkészek nyugdíjaztatása az 1926. évi 122. sz. törv. alapján	202
4731/927. sz. Kimutatás a kongruás egyházak földbirtokkal rendelkező javadalmairól	203
4788/927. sz. Női kézimunka és háztartástan tanítása a nem állami népiskolában	204
4519/927. sz. Tanítók választása	205
4520/927. sz. Tankönyvek	205
Biztosítás	205
Egyházi adónak végrehajtás útján való behajtása	206
4827/927. sz. A nem kat. elveszett kántori jövedelmek továbbra is az ord. útján folyósítatnak	207
6864/927. sz. Tizedjáradékok folyósítása	208

6609/927. sz. Statisztikai adatok	208
8394/927. sz. A pénzügyminisztérium hirdetménye	211
A csehszlovák Nemzeti bank hirdetménye	211
8740/927. sz. Levonások a lelkészek illetékeiből az 1927. évi jövedelmi adóra	212
9054/927. sz. A nem állami, tényleges szolgálatot teljesítő tanítók biztosítási illetéke.....	212
8213/927. sz. Kántorjövedelem feltüntetése	213
8213/927. sz. „Magyar Tanító”	213
9979/927. sz. Peregrinatio in Sanctam Terram	213
832/928. sz. A templomi alkalmazottak vagyoni viszonyainak megállapítása	214
1426/928. sz. Biztosítás	215
1584/928. sz. Rendelkezés az adófizetésről bérlet esetén	215
745/928. sz. Az iskola mulasztási pénzek felhasználása és el nem számolása	216
389/928. sz. Országos lourdesi zarándoklat	216
1010/928. sz. Čs. hospicium Rómában	218
1555/928. sz. Ínségsegély levonása 1923 – 1925. évben	218
2475/928. sz. Utasítás a vagyondézsma kifizetésére vonatkozólag	219
1497/928. sz. A kivándorlók	220
1872/928. sz. Zarándoklatok szervezése	220
1461/928. sz. Kurzus lelkészek számára	221
1883/928. sz. A Magyar Tanügy	221
2249/928. sz. Masaryk Liga	221
2905/928. sz. Az illeték egyenérték kiszabásához benyújtandó vagyonbevallás	222
2730/928. sz. A lelkészek fegyvergyakorlatai	225
2476/928. sz. A választási iratok bélyegilletéke	226
2490/923. sz. Felvétel a komárnói süketnémák intézetébe	226
1866/928. sz. Statisztikai kimutatás a missziói egyesületekről	227

Engesztelő ima Jézus Szentséges Szívéhez	227
3426/928. sz. oratio pro succrescentia Cleri	229
3912/928. sz. Egyházi házasságkötések bejelentése a járási hivatalnál	229
1911/928. sz. Hospitium Hierosolymae	231
4262/928. sz. A pénzügyminiszternek az I. körlevélben leközölt rendeletének magyarázata	231
2476/928. sz. Iskolalátogatás Mária ünnepeken	233
4485/928. sz. Árva gyermekek gondozása	233
4773/928. sz. Egyházi házasságkötések	233
7034/928. sz. Pénzösszegek kikerekítése	234
8357/928. sz. Iskolaügyek	234
9065/928. sz. Kongrua összeírás	235
773/928. sz. Tributum ex proventibus Cleri et docentum	237
7738/928. sz. Subsidium status pro aedificandis scholis catholicis ...	243
Az Iskolatestvérek noviciátusa	245
7563/928. sz. Egyházi épületek, szobrok, stb. javítása	245
8615/928. sz. Kártalanítási járadékkötvények kiadása	246
9764/928. sz. A kongrua bevallások felterjesztése	247
10486/928. Az u. n. nyilvános patronátusokhoz tartozó épületek javítása	247
Tisztelendő Papságunkat és kedves Híveinket üdvöt és főpásztori áldást!	249
212/929. sz. A legfelsőbb közigazgatási bíróság döntése egyházi temetésről	257
220/929. sz. A katolikus vallásban új tanítási terve	257
137/929. sz. Assecoratio magistrorum auxiliariorum	259
3755. sz. Solutiones praemii Assecurationis magistrorum	260
1039/929. sz. „Kat. Iskolai Értesítő.”	260
9877/928. sz. A bevallási ívek	260
600/929. sz. A kongruaívek aláírása	261

725/929. sz. Nemzetközi szélhámosok, figyelmeztetés	261
901/929. sz. A Csehszlovák külügyi hivatal kivándorlók	262
1886/929. sz. A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hiv. lapját a, Magyar Tanítóra vonatkozó egyházhatósági tilalom visszavonása	263
2316/929. sz. Scholaria	263
A Csehszlovák Köztársaság érsekei és püspökei a tisztelendő papságnak és a kedves híveknek üdvöt és áldást az Úrban!	263
1503/929. sz. Tributum ½ %-taule	269
3609/929. sz. A templomok vagyondézmája	271
KATOLIKUS TESTVÉREK!	271
4977/929. sz. Missio Čsl. Cat. in Gallia	273
4682/929. sz. Katonák házassága	273
3199/929. sz. De valore Can. Visit.	274
5868/929. sz. A háború előtti államkölcson kötvények átvétele	276
1983/929. sz. Egyházi alapítványok elhelyezése a trnavai városi takaréknál	276
5741/929. sz. A nem katolikusnál elveszett egyes r. k. kántorokat megillető váltságösszegekről szóló nyugtatványok, úgy, mint azelőtt a trnavai egyh. hatóságához küldendő be	277
5148/929. sz. Injungitur pro curatis operum: Gašparik – Hanuš – Paleš „Školský radca” respective „Iskolaügyi Tanácsadó.”	278
5736/929. sz. „Rendszabályok” megrendelése	278
8139/930/1. sz. Lelkészi betegsegélyző pénztár	279
8139/930. sz. Foundationes pro domo „Charitas”	281
XI. PIUS PÁPA APOSTOLI LEVELE CSEHSZLOVÁKIA ÉRSEKEIHEZ ÉS PÜSPÖKEIHEZ SZ. VENCEL FEJEDELEM ÉS VÉRTANÚ EZER ÉVES ÉVFORDULÓJÁNAK ALKALMÁVAL.	282
A szlovenszkói Kath. Tanügyi Tanács elnöke	288
Főtisztelendő Úr!	294
A szlovenszkói püspöki kar felhívása a katolikus hívekhez	297
7938/929. sz. De agenda congrua	298

7822/929. sz. Felhívás a papi beteg segélyzői illeték fizetésére	299
7822/929. sz. Egyházi műemlékek védelme	299
93022/929. sz. A r. kath. iskolák és iskolaszékek hivatalos pecsétje .	299
9266/929. sz. A „Vocator” kiállítása	300
9606/929. sz. A hittanórák elhelyezése	301
10908/929. sz. Utasítás a kath. iskolák bővítése, építése, új tan. állomások szervezése, építésiségey kérelmezésének módjára vonatközólág	301
8119/929. sz. A szabálytalanul vezetett osztálykönyvek és kimutatások felülvizsgálása	302
A gyermekek imája a kat. iskolakért	303
1413/930. sz. Cura pastoralis de colonistis slovacis	304
594/930. sz. Karitás z	306
843/930. sz. Isk. ügyi miniszteri rendelet a „Gyógyalap” járuléka új beszedési módjáról	308
968/930. sz. A nyilvános alapok kegyurasága alá tartozó épületek javítása	308
254/930. sz. Funeralia, halotti negyed	309
1518/930. sz. Masarykról nevezett tuberkolózis elleni liga	310
2154/930. sz. A prerovi papi betegsegélyző pénztár közleménye	310
552/930. sz. Templomi értéktárgyak összeírása	311
3885/930. sz. Nyilvános gyűjtések	312
3885/930. sz. Historia parochie	312
3203/930. sz. De rebus scholaribus	313
Szent Adalbert Egyesület jubileumi zarándoklatai	314
4564/930. sz. Congrua intymbratio petitionum	315
4564/930. sz. Religio liberorum ex matrimonio parentum latini et graeci ritus natorum	316
4564/930. sz. Dispensationes super impedimentis matr.	317
5499/930. sz. Új ideiglenes osztályok létesítés a nem állami iskolákon	317
7865/930 sz. Oratio ad S. Theresiam a Jesu Infante	318

8139/930/1. sz. papi, betegsegélyző pénztár	318
8139/930. sz. Fundationes pro domo „Charitas”	320
Hittani tankönyvek jóváhagyása	321
Hivatalos döntések vagyonügyekben	322
1470/931. sz. Szent Rafael egyesület	322
3574/931. sz. A betegségsegélyzői illeték fizetése	322
Egyházi temetés megtagadása	323
Az egyházközs. isk. adó karhatalmi behajtásáról. A 4763/1892. sz. rendelet téves értelmezésének helyreigazítása	323
Községi póttadó	324
4481/931. sz. Augmenta in congrua	325
6173/931. sz. De congrua 1931–35	325
6220/931. sz. Iskolatámogatás	326
7236/931. sz. De liquidatione ne damnorum bellicorum (A háborús veszteségek felszámolásáról)	326
Az Olmützben megtartott püspöki konferencia elnökségének hivatalos közlése	327
8939/931. sz. Opera Missionum (Missziói munka)	329
10120/931. sz. Papok állampolgárság előtti szolgálati idejének kegyelmi úton való beszámítása	330
9997/931. sz. Szt. Rafael egyesület	330
Kivándorlók anyakönyvi kivonatai	330
A Trnavai egyházmegye biztosítási iroda	331
De Scholis element (Elemi iskolák)	331
1281/932. sz. A nyilvános alapok kegyúri épületeinek javítása	331
12218/931. sz. Kongruabeli fizetési többletek	332
1281/932. sz. De valore Canonicae Visitationis (A Canonica Visitatio értéke)	333
1281/932/a. sz. Exercitia Militaria Sacerdotum (a lelkészek katonai kiképzése)	334
1287/932. sz. A r. kat. iskolaszéki elnök és tanító urak figyelmébe a „Magyar Tanügy” c. tanügyi folyóirat ügyében	335

1885/932. sz. Központi Karitás. – tátrai üdülőtelep létesítése	335
1194/932. sz. Prohibitor: „Örökké világító Lurdi Aranykincs”	336
2415/932. sz. Takarékoság, az épületek javítása	336
2613/932. sz. A nyilvános alapok kegyurasága alá tartozó épületek biztosítása	337
3538/932. sz. Missziós perselyek	338
3957/932. sz. A szlovenszkói középiskolák kat. hittani anyaga	339
4692/932. sz. De schola organistarum et musicae in Bratislava (A pozsonyi orgonista- és zeneiskoláról)	340
5160/932. sz. Az eltörölt Mária ünnepek	340
8388/932. sz. Libri tributorum (Adókönyvek)	340
10404/32. sz. Literae past. Epporum Reipubl. De actione caritativa ..	341
10404/932. sz. Missiones (Missziók)	343
10320/932. sz. Valor legis LIII: 1868	343
A kongrua leszállítása	346
Az Apostoli Szentszéktől nyert különös engedély alapján a Csehszlovák Köztársaság területén öt évre – azaz 1937. év végéig – a következő bőjti rend érvényes	347
713/933. sz. Az iskolák ügyében tapasztalt hiányok orvoslásáról	349
944/933. sz. Kath. szempontból kifogástalan filmekről	353
7039/933. sz. Mutatio obligationum antebellicarum status štátne renty (Változás a háború előtti állami bérleti díj kötelezettségeiben)	353
1649/933. sz. Congrua, redemptio consipationis	354
3092/933. sz. Monitum (Figyelmeztetés)	355
3380/933. sz. Takarékoság az 1933. évben – kultusz – épületek javítása, átépítések, új építések	355
1951/933. sz. Egyházi emlékművek kivitele és eladása	357
3531/933. sz. Utasítások pénzügyi kérdésekben	357
Munkakölcsön jegyzése	362
5347/933. sz. Assecuratio aedium patronatus publicus (Az épületbiztosítás lakossági támogatása)	363
4418/933. sz. Az állami kegyúri iskolák tanítói állásainak betöltése .	363

5276/933. sz. Das Kränzchen, Illustrierte Mädchenzeitung olvasása és terjesztése a nép és középiskolákban tiltatik	364
7310/933. sz. Minden önálló egyházi személy adókivetésének elkülönítése	364
8384/933. sz. A mezőgazdasági bérletek szabályozása	364
Háború előtti kötvények	367
Szt. Ráfael egyesület gyűjtése	367
A tanulóifjúság államhű nevelése	368
11163/933. sz. Mutatio proventus interusuriorum	369
7161/933. sz. Iskolai rendelkezések	370
Szlovenszko és Ruszinszko püspökei üdvözlétüket és az Úr áldását küldik híveiknek	371
Slovensko és Podk. Rus római katolikus püspökei üdvöt és az Úr áldását küldik a tisztelendő papságnak és valamennyi hívőnek	379
A kongrua leszállítása	385
A missziós adományok feljegyzésére szolgáló ívek elhelyezendők a pléb. irattárába	386
Gyermekimák római zarándoklata	386
2652/934. sz. Az egyházi tanítók államsegélye	386
2149/934. sz. A házassági hirdetések okmányainak felülbélyegzése .	388
3202/934. sz. A konvertiták bejelentése	389
3379/934. sz. Biztosítások	390
3777/934. sz. Az állami nyilván. patronátusi épületek javítása, építése .	390
2152/934. sz. Tizedjárdék pótlása	391
4450/934. sz. Subsidium status pro doctentibus non es, indigenis denegatur	392
3029/934. sz.	392
4755/934. sz. A hirdetések megtagadása a vegyes házasságoknál	393
4757/934. sz. A magyar helyesírással írt szlovák vezetéknevek javítása az anyakönyvekben	394
4298/934. sz. A „Szent Ágoston Társulat ” ajánlás	394
3465/934. sz. Templomi ruhák	395

4943/934. sz. Ingó emlékek, a régi templomi leltár javítása	395
7878/934. sz. Szűz Maria születésének ünneplése szept. 8-án kat. iskolákon	396
6635/934. sz. Hogyan kell az adóhivatalban a hitközs. iskolai adó alapjának hitelesítését kérelmezni?	396
7588/934. sz. Kántori állások betöltése	396
10344/934. sz. X. 28. állami ünnep iskolákban	397
9412/934. sz. A tanítók államsegélye. Kérvények felterjesztése	397
A „Pravidlá slovenského pravopisu” használta	397
9264/934. sz. A helységnevek írása	398
A csehszlovákiai püspöki kar közös pásztorlevele az 1935. évi katolikus nagygyűlésről	398
2243/935. sz. Opus Stephani Missútht: Kompas (pretium slovacae editionis pro scholis cath: 15 cor pretium hungaricae edit, pro scholis cath. 15 cor)	401
Nyugdíjilleték	402
Katolikus röpiratok	402
2200/935. sz. A község kötelessége a felekezeti iskolákkal szemben	402
8184/935. sz. Reparatio aedium patronatus publici (Közhasznú épületek javítása)	402
5396/935. sz. Katonai nemzetvédelmi tanfolyamok	403
10218/935. sz. Preces ad intentionem Beatissimi Patris	403
9904/935. sz. Filmekről	404
Csehszlovákia érsekei és püspökei Isten nevében áldást és üdvözletei küldenek a tisztelendő papságnak és híveinek!	404
Csehszlovákia érsekei és püspökei a főtisztelendő papságnak és kedves híveiknek az Úr nevében üdvözlötüket és áldásukat küldik	407
A Csehszlovák Köztársaság érsekei és püspökei a főtisztelendő papságnak és kedves híveiknek az Úr nevében üdvözlötüket és áldásukat küldik.	416
3777/934. sz. Az állami nyilv. patronátusi épületek javítása, építése...	425
112408/935. sz. Tanítói választási nyomtatványok	426
Krisztusban kedves hívek!	427

2922/936. sz. Ifjúsági Katolikus Akció	432
2351/936. sz. Formulária officiosa pro scholis Catholicis hungaricis a Societate Catholica St. Augustini Galantae edita commendantur	433
4166/936. sz. A szlovenszkói kat. magyar kántorszövetség, tagdíj	433
4752/936. sz. Evidentia Sacerdotum militum	433
2958/936. sz. Actio Catholica	434
6290/936. sz. Államvédelmi kölcsön jegyzése	434
7412/936. sz. Az esperes és javadalmas urak figyelmébe a templomszámadásokról	435
8365/936. sz. A „Magyar Katolikus Tanács” megalakulása	436
9093/936. sz. Assecuratio „nemocenská” aedituorum et organistarum	436
8384/933. sz. A mezőgazdasági bérletek szabályozása	436
Libri commendantur	439
13876/936. sz. Patronales restaurationes	440
3880/936. sz. Az állami értékpapírok becserélése	442
12498/936. sz. A „Hitterjesztés műve”	443
11946/936. sz. Modus transmittendarum collectarum missionalium et aliarum	445
11257/936. sz. Sicietas S. Augustini commendatur.	446
Magyar Kat. Tanács	446
2322/937. sz. Templomi és plébániai alkalmazottak nyugdíjbiztosítása ..	446
14236/936. sz. A přerovi Papi betegsegélyző pénztár tagjainak szóló figyelmeztetés	447
11198/937. sz. Templomi gyűjtés a spanyolországi háború áldozatai – különösen a gyermekek javára	448
1522/937. sz. Novum Rituale	448
13018/937. sz. Kizárólag a lelkész előtt kötött házasságok érvényességéről szóló 98/937. sz. törvény, 1918. X. 28. – 1919.VII. 13. .	451
14836/937. sz. A magyar tannyelvű katolikus férfi tanítóképző szervezése	453
14835/937. sz. A „Magyar Katolikus Tanács”-ban való tagság	454

Tangere vasa sacra euch. species continentia	455
Nyugdíj biztosítás	455
932/1937. sz. Ephemerides missionariae, „Kat. Missie” et „Világposta,” prout et omnia formularia pro agenda missionum in Ordinariatu non procurantur	455
310/1937. sz. Consociatio nibus cath. juventutis, – debitis cautelis servatis, – aulae scholae catholicae pro coetu, praelectionibus cedantur	456
2322/937. sz. Templomi és plébániai alkalmazottak nyugdíjbiztosítása	457
4558/937. sz. Engesztelő Mária-ájtatosság	457
2823/937. sz. Rationes de eleemosynis Charitatis a. 1936	458
4691/937. sz. Helységnevek használata.	458
Hittantankönyvek használata	459
594/938. sz. De collectis Maioris Hebdomadae	459
180/958. sz. Értéktárgyak védelme	460
591/938. sz. Kongrualevonások	460
Kérdőív a hitoktatásról	460
4907/938. sz. Znamenie sobášov uzavretých len pred duchovným správcom v dobe od 28. X. 1918 až do 13. VII. 1919	461

Bevezető

Az alábbi rövid összefoglaló is jól mutatja, hogy a szlovákiai magyar római katolikus egyháztörténet milyen gazdag és mégis mennyire kevésbé van kutatva. Az egyház méreteihez képest, itt most egy kisebb szegmensének kutatásához kívánunk hozzájárulni. A dokumentumgyűjtemény alapvetően a nagyszombati apostoli adminisztratúra két világháború közötti történetéhez nyújt forrásokat. A kötetben a főpásztori leveleken kívül azok a magyar nyelvű körlevelek szerepelnek, amelyekből megismerhetjük és megérthetjük az egyházmegye életét és működését, valamint a lelkészek, tanítók és laikusok életét befolyásoló döntéseket és eseményeket.

A szöveghű közreadás érdekében, a legjobb megoldásnak azt tartottuk, hogy lehetőség szerint, megmaradjon az eredeti szövegezés, még ha abban elütés, elírás, rövidítés, régies helyesírás, vagy abból fakadó hibák találhatóak. Ez olykor nehezítheti a források értelmezését, de a szöveghűséget kötelességünk volt szem előtt tartani. A szövegek számozása és elhelyezése esetében is követtük az eredeti gyűjteményt.

Római katolikus egyház és a felvidéki magyarság a trianoni döntéstől az I. bécsi döntésig

A trianoni békeszerződéssel Csehszlovákiához csatolt felvidéki területek – Szlovenszko és Ruszinszko – korábban sosem élt önálló állami életet, gazdaságilag és szellemileg is az ország központi részéhez, 1848-ig Pozsonyhoz, majd Pest-Budához, illetve Budapesthez kötődött. Az 1918 előtti észak-, északkelet-magyarországi területek és a magyar Alföld gazdasági tekintetben erősen egymásra voltak utalva. Itt mindvégig hungarus, illetve magyar érzelmű maradt a fő- és köznemesi származású, vagy városi polgárként vagyonossá vált, szellemileg képzett, politizáló társadalmi réteg. Ez a réteg az új államban bevezetett radikális földreform során birtokainak nagy részét elvesztette. Az 1919-es földreformmal zárolták a 150 ha feletti mezőgazdasági birtokokat és a 250 ha feletti erdő- és legelőterületeket. A tisztviselők, állami alkalmazottak, értelmiségiek jelentős része nem kapta meg a csehszlovák állampolgárságot. Kiutasítottak, elmenekültek, a békeszerződésben lehetővé tett áttelepüléssel a magyar állampolgárság megtartása mellett döntők száma 102 ezer főre volt tehető 1920 végéig.¹ A szlovákiai magyar középosztályt hatalmas csapás érte ezzel. Ezt az elvesztett értelmiségi és tisztviselői kart jórészt a kispolgári, munkás- és parasztcsaládok gyermekeinek képzésével lehetett csak pótolni. Ez a változás nagyban átalakította az értelmiségi szemléletet, beszűkült és társadalmilag, valamint vagyoni szempontból is sok esetben deklasszálódott a városi polgárság, s ezzel együtt megváltozott a véleményük a világról és a társadalmi szükségletekről is egyaránt. A felső-magyarországi vármegyékben többségben levő katolikus magyarság magyar püspökeit – Battyhány Vilmos nyitrai, Radnai Farkas beszercebányai és Novák István eperjesi püspököket – a csehszlovák hatóságok meghurcolták, majd eltávolították a tisztségükből, s emiatt kénytelenek voltak Magyarországra távozni.² A Csehszlovákiához került három csonka református egyházmegye magyar többsége néhol vezető nélkül maradt. A békekonferencia főhatalmai az új államok rendszerének

1 Bárdi Nándor: A kisebbségi magyar társadalmak a két világháború között. In: Bárdi Nándor– Fedinec Csilla– Szarka László (szerk.): Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest 2008. 151.

2 Salacz Gábor: A magyar katolikus egyház a szomszédos államok uralma alatt. München, 1975. 13.

szerves részeként tekintettek a kisebbségvédelemre, de a kisebbségi jogok nemzetközi garanciája nem szorítkozott a minden téren megvalósítandó állampolgári egyenlőségre.³ A szlovákiai felekezeti megoszlás kérdése egyértelmű volt, hiszen a lakosság jórészt teljes egészében valamely egyház tagjának vallotta magát. Szlovákiában a római és görögkatolikusok összesített aránya 77,4%-ot tett ki, míg a magyar szempontból kiemelten fontos felekezetek között a református egyház tagjainak országos részaránya 4,8% volt. Az 1921-es népszámlálás szerint a szlovákiai magyarság körében a római katolikusok aránya 70,3% (450 ezer fő) volt.

XV. Benedek pápa 1918 novemberében kinyilvánította, hogy az egyház elismeri a törvényes politikai és határváltozásokat a háború utáni Európában. Ezzel lehetőség nyílt Csehszlovákia számára a diplomáciai kapcsolatok felvételére, melyre az új állam kezdetektől törekedett. A Szentszék 1919 októberében Klemens Micara személyében pápai delegátust küldött Prágába, egyelőre a csehszlovákiai püspökségekhez delegálva őt, majd 1920. év második felében, a békeszerződések megszűlése után nunciussá nevezte ki. A megegyezést nehezítették azok az igények, melyeket Prága a főkegyúri jog kapcsán támasztott. Bár a reálpolitikusként fellépő Beneš külügyminiszter nem tette magáévá a környezetének jogászai köre által képviselt álláspontot, miszerint egy a szuverén államhatalomból származó főpapi kinevezési jog a monarchia bukása után teljes mértékben a kormányra szállt. Ezzel kívánta biztosítani, hogy a püspökségek a kormány iránt feltétel nélkül lojális főpapokkal legyenek betöltve.

A Vatikán határozottan kitartott azon álláspontja mellett, hogy az uralkodó főkegyúri joga személyre, illetve méltóságra ruházott privilégium volt, amely a monarchia bukásával a Szentszékre szállt vissza. Készséget mutatott viszont a kormány negatív véleményének elfogadására a jelöltek kiválasztásánál, tehát az esetleges politikai kifogások figyelembevételére. Rövid huzavona után ezt a megoldást Prága is elfogadta. Az I. világháború utáni Csehszlovákiát – különösen az első években – meglehetősen erős antiklerikalizmus jellemezte, melynek az ún. történelmi országrészekben politikai és társadalmi előzményei voltak. A trón elleni harc Csehszlovákia megalakulása után az oltárral szembeni küzdelemmel folytatódott, s különösen az első évek során

3 Galántai József: Háború és békekötés. IKVA, Budapest 1992. 133.

a politikában az antiklerikalizmus dominált. Megalakult a Papi Egység (Jednota katolíckého duchovenstva) nevű szervezet, melyet kezdetben a prágai érsek és a nuncius is elismert. Papjainak egy része az elszakadás és önálló nemzeti egyház létrehozásának útjára lépett. Ők voltak azok, akik 1920-ban megalapították a csehszlovák nemzeti egyházat. Az ezt követő, katolikus egyházból való kilépési hullám a cseh részen volt a legerősebb, Morvaországban és Sziléziában jóval gyengébb, Szlovákiát pedig szinte egyáltalán nem érintette. Éles egyházellenességével Prága ténylegesen akkor szakított, mikor Šrámek tagjává vált a legbefolyásosabb politikusokból álló, kulisszák mögötti öttagú hatalmi csoportosulásnak, az ún. „Pětka”-nak, és a Csehszlovák Néppárt belépett Beneš 1921-es kormányába.⁴

Az ország első világháború utáni területveszteségeivel együtt a magyar katolikus egyház birtokvagyonra is jelentős mértékben megcsapott. A Trianon előtti Magyarország katolikus egyházi javadalmainak összterjedelme közel járt a kétmillió kat. holdhoz, amely 1920-ra egymillió hold alá csökkent. A magyar katolikus egyház elveszítette birtokainak körülbelül a felét. A trianoni határok csehszlovák viszonylatban az esztergomi érseki, valamint a kassai, rozsnói, szatmári római katolikus, valamint a munkácsi, eperjesi görög katolikus püspöki egyházmegyéket szelték ketté. Közülük az esztergomi egyházmegye igen sajátos helyzetbe jutott, hiszen a felsoroltak közül egyetlenként neki maradt csak a székhelye Magyarországon, mégpedig úgy, hogy területének túlnyomó többsége Csehszlovákiához került. Mičura miniszter Benešnek írt leveléből az tűnik ki, hogy 85 plébánia maradt Magyarországon, amíg Csehszlovákiához 395 plébánia és közel másfél millió római katolikus hívő került.⁵ Ez azt is jelentette, hogy a főegyházmegye magyarországi részén székelő ordináriust az államhatár vágta el a felvidéki plébániáitól. Továbbá a központban székelő javadalmas intézményeket pedig az egyik legfontosabb bevételi forrásukat jelentő birtokaik legnagyobb és legjobb minőségű részétől vágták el. Az első világháború végén az érseki birtokvagyon összesen így már 88 803 kat. holdat tett ki, melyek Bars, Esztergom, Hont, Komárom, Nógrád, Nyitra, Pozsony és Trencsén megyében helyezkedtek el, és az esztergomi,

4 Rác Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció. 87.

5 Archív MZV ČR, Kabinet ministra 1918–1939, k.11., Disembrácia diecéze Ostrihomskej a vytvorenie diecéze Trnavskej.

érsekújvári, gútai, nagysallói, drégelyi, verebélyi, valamint a pozsonyi uradalmi kerületeket szervezték meg rajtuk. A drégelyi uradalmat és az esztergomihoz tartozó néhány települését leszámítva valamennyi Csehszlovákiához került. Az így keletkezett veszteség az érsekség vagyonából 51 315 kat. holdra rúgott.⁶ A trianoni békekötés után egyetlen társaskáptalan sem maradt az egyházmegye kötelékében.⁷ Az első világháború után a 22 kanonoki stallum leszállítására törekedett az érsek, hiszen nem látta indokoltnak fenntartásukat a javadalmak egy részének elvesztése miatt. A stallumok azonban mind megmaradtak, sőt a főesperesi címeket is adományozták.⁸

Teljesen elkerültek hazánkból 1920 után a sasvári, a barsi, a nyitrai főesperességek. A pozsonyinak szigetközi területe, a főszékesegyházinak dunántúli, a hontinak, a nógrádinak és komárominak egy-egy része maradt meg a főegyházmegyének. A helynökségek közül az esztergomi és budapesti maradt fenn. A nyolc főesperesi kerület gyakorlatilag négyre apadt. A megmaradt főesperességeket töltötték be, az elcsatoltakat vagy egyáltalán nem, vagy névleges volt a főesperesi kinevezés.⁹

A Šrobár féle minisztérium az 1920 előtt kinevezett állami és egyházi funkcionáriusoktól hűségfogadalom letételét kívánta meg. A 64/1918. sz. törvény 2. paragrafusának ígérete szerint megmaradhatnak hivatalaikban, ha a Csehszlovák Köztársaság iránti engedelmességi fogadalmat leteszik, és ha a kormány meghatalmazottja úgy találja, hogy egyébként is megfelelnek feladataiknak. 1919. január 4-én a nyitrai cseh katonai parancsnok Batthyány püspököt szólította fel, hogy az előírt fogadalmat letegye, ellenkező esetben egyházmegyéjét nem kormányozhatja tovább. Miután a katonatiszt teljesítette a püspök kikötését, hogy a fogadalom szövegéből kihagyjanak mindent, ami magyar érzületével nem egyeztethető, és engedélyt kapott arra is, hogy káptalanjával együtt az esküt magyar nyelven tegye le, s amelyre végül január 6-án került sor. 1919. január 21-én Zsolnán a Hlinka vezette szlovák papi tanács ülése zajlott, melyen hozzávetőleg száz pap vett részt a nyitrai, besztercebányai, kassai, szepesi és esztergomi egy-

6 Rácz Kálmán: Esztergomi érsekség kontra csehszlovák állam – egyházi birtokpekerek a hágai bíróság előtt (1.rész). In. Fórum Társadalomtudományi Szemle, IV. évf., 2004/3.

7 Beke Margit: Esztergomi kanonokok 1900–1985. Unterhaching, 1989. 14.

8 Beke Margit: Esztergomi kanonokok 1900–1985. Unterhaching. 1989. 17.

9 Beke Margit: Esztergomi kanonokok 1900–1985. Unterhaching. 1989. 18.

házmegyékből. Jelen volt Šrobár miniszter és Medvecký referens is, aki így beszámolhatott a Masaryk elnökkel és a nunciussal folytatott tárgyalásairól. A papi tanácskozás mindenekelőtt arról folyt, hogyan helyezkedjen el a felvidéki katolikus egyház Csehszlovákia keretei között. Felmerült ennek kapcsán az egyházi autonómia kérdése is, mely szerint az új államban az egyház megalakítaná a maga önkormányzati szervezetét, amely aztán átvenné az egyházi vagyon kezelését, az iskolákat és az egyházi állások betöltésére vonatkozó bizonyos jogköröket. Hosszú és viharos vita zajlott az istentiszteleti nyelv, cölibátus, kongrua, iskolaügy kérdéseiben, végül a Tanács kidolgozta javaslatát a szlovákiai egyházi igazgatás ideiglenes megoldására és az egyházi autonómiára vonatkozóan. A magyar ajkú főpásztorok semmiképpen sem jöhettek szóba partnerként a Csehszlovákiához kerül római katolikus egyház szlovákosításában. Főpásztori hatalmuk akadályt jelentett a nemzeti szempontú átalakítás útjában. A hangadóvá vált szlovák papi körök elképzelései ezen a ponton találkoztak a kormány szándékaival, így közös célként – Fischer-Colbrie Ágoston kivételével – a magyar nyelvű és műveltségű főpásztorok lemondatását kívánták. Magát az azonnali kiutasítást egyébként Hlinka nem támogatta. Mivel Csernoch János tiltakozása nyomán 1919. februárjában meghíúsult az apostoli delegátus kinevezésére irányuló javaslat, és a Szent-szék ezután nem mozdult. Ezt követően Beneš maga vette kezébe az ügyet, radikális lépésre szánva el magát. Párizsban, a békekonferencián tartózkodó külügyminiszter március közepén utasítást küldött Batthyány és Radnai püspökök Csehszlovákiából való kiutasítására. Báthy László nagyszombati érseki helynök Brünnből való hazatérés után viszonylagos nyugalomban még pár hónapig tudta járni a „tojástáncot”, de 1919. elején letartóztatták, majd márciusi kiutasításáig a spielbergi börtönben, azután pedig egy barakkban kellett raboskodnia. Csernoch János érsek nagyszombati helynökké Oswald Richárd ottani kanonokot nevezte ki. Szlovákia területén a passzív, és 1920-ban elhunyt Balás mellett Fischer-Colbrie Ágoston lett az egyetlen hivatalban maradt, dualizmus időszakában kinevezett főpásztor, aki magyar származása ellenére is jelentős tekintéllyel bírt – még a szlovák nemzeti mozgalomban aktív papok előtt is. 1921-ben már az ő eltávolítására is lépéseket tettek, Eduard Beneš külügyminiszternek 14 pontban foglalta össze a teljhatalmú szlovákiai miniszter Dr. Martin

Mičura a kassai főpásztor erőszakos kiutasításának az indokait.¹⁰

A háború elvesztése után, 1918 novemberétől cseh fegyveres alakulatok nyomultak be Magyarország északi részére és fokozatosan megszállták azt. 1919. január 6-án jutottak az Esztergommal szemben fekvő Párkány birtokába, s ettől kezdve számíthatjuk a felvidéki római katolikus egyházi javadalmak tényleges elfoglalását. Mivel a cseh csapatok a Duna vonalának átlépését akadályozva az érintkezést rendkívül megnehezítették, megszakadt a rendszeres kapcsolat az ottani birtokok igazgatási szervei és az esztergomi jószágkormányzóság, valamint ezzel együtt az ordinárius és a felvidéki plébániák között. A tudatos elzárás következtében a főegyházmegyei birtokok, illetve az összes magyarországi központú egyházi javadalom eddigi igazgatási módjának fenntartása lehetetlenné vált.

A gazdálkodás folyamatosságának fenntartására a megszálló hatóságok tartottak igényt, és hozzá is láttak egy új, egyelőre ideiglenesnek szánt birtokigazgatási szervezet kiépítéséhez. Az új szervezet érintette a pillanatnyilag főpásztor nélküli felvidéki egyházmegyéket is, így azon püspökségek esetében, ahol a főpásztor a megszállás során eltávozott, eltávolított vagy eleve nem a csehszlovák állam területén székelt, a birtokok irányítására gondnokokat bíztak meg. 1921-ig újabb rendelkezések következtében a Pázmány Péter Tudományegyetem, a csornai premontrei rend és a győri káptalan vagyona is zárlat alá került, ezzel együtt a központi igazgatóság kezelésébe ment át. Ennek az volt az oka, hogy Batthyány Vilmos nyitrai és Radnai Farkas besztercebányai püspököt 1919 elején kiutasították Szlovákia területéről, míg Párvy Sándor szepesi püspök ugyanezen év márciusában Budapesten elhunyt. Később a rozsnói és kassai püspöki javakra is kiterjesztették a zárlatot, Balás Lajos 1920-as és Fischer-Colbrie Ágoston 1925-ös halála után.

Az elszakadt területen voltak a legértékesebb birtokok, különösen Esztergom és Komárom megyében, valamint kisebb részben Bars megyében. Itt húzódtak azok a puszták, melyeket Csernoch János jelentős anyagi ráfordítással mintagazdaságokká fejlesztett. Az intenzív gazdálkodási formák alkalmazásában elsősorban Bajcs, Farkasd-puszt (ma Bajcs része), Anyala (Aňala), Bálványszakállas (Keszegfalva része),

10 Archív MZV ČR, Kabinet ministra 1918–1939, k.11., Odstránenie košického r.k. biskupa Dr. Augustina Foscher Colbrie-ho.

Lándor (Komárom része) és Kavahát (Keszegfalva része) jeleskedett. Az északabbra lévő területeken a más természeti adottságokból fakadóan az erdőgazdálkodás dominált. A pozsonypüspöki és a nagysallói erdőgazdaság is Csehszlovákiához került, mindkettő egyaránt közel 3000 kat. hold erdőterületet igazgatva. Az országhoz 1900 római-és görög-katolikus iskola került, az állam, mivel nehezen szólt bele az iskolák életébe, annak ellenére, hogy a fenntartási költségeinek közel felét állta. Az egyes miniszteri leiratok szerint, a kormány mindent megtett az oktatási intézmények magyartalanítása érdekében, de kevés sikerrel, annak ellenére, hogy egyes tanárokat elbocsátottak és az egyházi tanítóképzők többségét bezárták.¹¹

A teljhatalmú miniszter 1919. augusztus 11-i rendelete állami zárlatot foganatosított a szóban forgó egyházi birtokokon, létrehozva irányításuk új szervezetét is. Šrobár rendelete a csehszlovák földreform folyamatába illeszkedett, melynek alaptörvénye a nagybirtokok lefoglalásáról rendelkező, 1919. április 16-án kelt 215/1919. sz. törvény volt. Ennek értelmében lefoglalásra kerültek a 150 hektárt meghaladó mezőgazdasági, illetve a 250 hektárt meghaladó vegyes jellegű (szántó, erdő, legelő) birtokok. Mindez tulajdonosváltást nem jelentett, az eredeti birtokos tulajdonjoga a parcellázásig, földosztásig – amire akár csak hosszú évek után került sor – továbbra is fennállt. A zárlat a tulajdonosok rendelkezési lehetőségének megszűntét jelentette birtokaik felett.¹² A 6525/19. szám alatt kelt augusztus 11-i jogszabály a magyarországi székhelyű egyházi javadalmak és a nyitrai, besztercebányai és szepesi püspökségek ingó és ingatlan vagyonát helyezte zárlat alá. Igazgatásukat a pozsonyi székhellyel felállított „Római katolikus Egyházi Javak Központi Bizottságára” (Centrálna správa katólickych cirk. veľkostatkov) bízta. Mikor a nyitrai, besztercebányai és szepesi püspökségeket a Szentszék szlovák főpásztorokkal töltötte be, lefoglalt egyházmegyei birtokaikat számukra visszaadták.¹³

1920. november 6-án és 1921. január 19-én ülésezett a szétválasztó bizottság, akik meghatározták a csehszlovák kormány egyházakkal való kapcsolatának programját. A bizottság elnöke Milan Hodža volt,

11 Archív MZV ČR, Kabinet ministra 1918–1939, k.11., Slovensko.

12 Rác Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció, 102.

13 Rác Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció. 102.

aki Benešnek és a kormánynak eljuttatott programban azt írta, hogy két pillére van a programnak, mégpedig az, hogy az állam nem ismer el semmilyen egyházi belső törvényt és állami költségvetésből nem támogatja az egyházakat, illetve, hogy az állam lehetőséget biztosít minden hívőnek, hogy Istentiszteleteket szervezzen és azokon részt vegyen. A terveik szerint törvényben szavatolják az egyházi egyesületek alapításának szabadságát, a kormány kimondja, hogy a hittantanítás helye nincs az iskolában, csupán a templom és az otthon falai között. A kormány nem gördít akadályt az iskolaidőn kívüli hittanoktatás lehetősége elé. Az állami iskolákban a hittan helyett az erkölcsi nevelés- és polgári órákat kívánják bevezetni. Az egyházi vagyon kapcsán kifejti, hogy az államnak akár konfiskációs joga is van a katolikus egyház vagyonát illetően, de elsődlegesen a célja, hogy maga rendelkezzen az ingatlan vagyon felett egy meghatározott szervezeti egység kebelén belül. Kijelentik ezen felül, hogy az állam érdeke az lenne, hogy az egyházi méltóságok kinevezése esetében jelölő és elbíráló joggal bírna.¹⁴

1920. december 16-án került sor a három új szlovák püspök XV. Benedek általi prekonizációjára. Nyitra élére Karol Kmeťko, Szepesre Ján Vojtaššák, Besztecebányára pedig Marián Blaha került. A három kimagasló szlovák egyházi személyiség püspökké szentelésére 1921. február 13-án került sor Nyitrán a piaristák templomában, az ünnepi szentmisét Micara nuncius celebrálta. Ezzel megtörtént az első nagy mérföldkövet jelentő lépés a szlovák egyházi igazgatás magyarországi jurisdikciótól való végleges elszakítására.¹⁵ Rozsnyó és Kassa esetében viszont erre nem került sor, mivel főpásztoraik halála után a Szentszék és Csehszlovákia nem tudott az utódok személyében megegyezni, ezért Róma csupán apostoli adminisztrátorokat nevezett ki e helyekre.¹⁶

A kettéosztottság időszakának fontos változását jelentette XI. Piusz pápa 1937. szeptember 2-án kiadott *Ad ecclesiastici regiminis incrementum* kezdetű bullája, melynek értelmében apostoli adminisztrá-

14 Archív MZV ČR, Kabinet ministra 1918–1939, k.11., Program vlády v otáče poměru mezi státem a církví, schválený jednomyslně v rozlukové komisii při poradách 6.11.1920 a dne 19.1.1921.

15 Rácz Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori diszsertáció. 94.

16 Rácz Kálmán: Esztergomi érsekség kontra csehszlovák állam – egyházi birtokpekrek a hágai bíróság előtt (1.rész). In. Fórum Társadalomtudományi Szemle, IV. évf., 2004/3.

túra alakult a csonka egyházmegyei részekből. Ezek közvetlenül az Apostoli Szentszék irányítása alá kerültek (és ugyanez a jogi helyzet jött létre a Csehszlovákiában maradt, Csárszky által vezetett területeken is), ezzel életbe lépett a *modus vivendi* ezen része. A tárgyalta egyházkormányzati határok tehát most már ténylegesen is az államhatárokkal estek egybe, de nem számolták fel teljesen a régi egyházszervezetet, mivel sem itthon, sem a csehszlovákiai részen nem olvasztották be egyik egyházmegyébe sem a területeket. Ehhez hozzájárult a magyar állam Trianon utáni, revizionista szemléletű diplomáciai tevékenysége is.¹⁷

A Felvidék déli, szinte teljesen magyarlakta területének 1938. november 2-i visszatérésével evidens lett volna az egyházmegye területi egységének rövid időn belüli visszaállítása, de erre a döntésre csak mintegy fél évvel később került sor, végrehajtására pedig még tovább kellett várni.¹⁸

Míg a szlovák politikai katolicizmus a várt egyházpolitikai rendezésben az önálló szlovák egyháztartomány megteremtésének lehetőségét látta, addig a csehszlovák kormányzat tartott kissé ennek létrejöttétől, hiszen a szlovák egyházi függetlenség az ország rész politikai autonómiájának előképeként is felfogható volt. Legjobb megoldásnak ezért Prága azt tartotta volna, ha a szlovák egyházszervezet a morva egyháztartományhoz kapcsolódik, és a prágai érsek joghatósága primásként kiterjed az egész köztársaság területére. Ezzel az egységes állameszme az egyház területén sem kapott volna sebet. Az Apostoli Szentszék 1922. május 29-én hozta létre a Nagyszombati Apostoli Kormányzóságot, amelynek élén apostoli adminisztrátor, kormányzó állt. 1922. május 22-én XI. Pius Pavol Jantauscht nevezte ki nagyszombati apostoli adminisztrátorrá, aki egészen 1947-ig működött nagyszombati püspökként. Prága, azzal az indoklással, hogy a kinevezésre hozzájárulása nélkül került sor, hivatalos formában tiltakozott ellene.¹⁹ Utána a tárgyalta időszakban Halász Vendel, Nečesák Károly, Minarik János és

17 Veszelo vszki Balázs: Történeti áttekintés a Rozsnyói Egyházmegye magyarországi részének 1920 és 1952 közötti egyházkormányzatáról. In: Magyar Sion, XVI. (2022.), 2. 260.

18 Veszelo vszki Balázs: Történeti áttekintés a Rozsnyói Egyházmegye magyarországi részének 1920 és 1952 közötti egyházkormányzatáról. In: Magyar Sion, XVI. (2022.), 2. 261.

19 Rác z Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori diszsertáció. 126.

Lazík Ambrus álltak az adminisztrátúra élén. Az adminisztrátor tudásával és engedélyével került sor 1922. augusztus 27-én Komáromban a magyar papság értekezletére, ahol megfogalmazták és felterjesztették második emlékiratukat. A legfontosabb feladat a magyar nyelv egyházi életben való biztosítása, és a magyar iskolák védelme volt. Felróták, hogy nincs magyar papnevelő és tanítóképző, megszüntették a pozsonyi Erzsébet Tudományegyetemet, a kassai magyar jogakadémiát, a katolikus magyar középiskolákat a komáromi kivételével bezárták, így ellehetetlenült az anyanyelvi középiskolai és egyetemi képzés. A hatékonyabb önvédelem szándékával a magyar papság 1924 nyarán megalakította a Katolikus Nagybizottságot, amely ettől kezdve a magyar katolikusok legfontosabb érdekvédelmi szerve lett.

Az egyházmegye magyar katolikusainak egyik legnagyobb problémájává az idő haladtával egyre inkább érezhető magyar paphiány vált. Az adminisztrátúra 1922-es felállításával a papképzést Nagyszombat átvette Esztergomtól, ekkor kerültek át ide a teológus hallgatók is. 1919 és 1926 között 13 magyart szenteltek pappá az adminisztrátúra területén, más egyházmegyéből pedig felvettek további négyet, ezzel szemben ugyanebben az időszakban meghalt 33, elbocsátott, kiutasított 22 pap. A magyar papok száma így néhány év alatt 38-al csökkent. A paphiány enyhítésének céljával tűzte ki a Nagybizottság a komáromi kisszeminarium létesítését, hiszen a kormány az erre a célra szolgáló pozsonyi Emericanumot már évekkorábban bezáratta. A gimnazista magyar papnövendékek számára így Szlovénországban kisszeminarium nem létezett. 1922 őszén az apostoli kormányzó létre is hozta az intézményt Komáromban, melynek helyiségeit a plébánia biztosította.²⁰

A Katolikus Nagybizottság akcióba lépett, adakozásra szólítva fel a híveket, s elhatározva a komáromi bencés gimnázium mellé rendelt intézmény felépítését. Komárom mellett azért tartottak ki továbbra is, mert csak itt volt magyar katolikus középiskola. Az adminisztrátor az elhatározást tudomásul vette, a többit a magyar papságra és hívekre bízta, ami után a gyűjtés meg is indult. 1000 koronás kölcsönjegyeket bocsátottak ki, melyek jegyzésére az egyházhatóság beleegyezésével a templomi pénzeket is felhasználhatták. Öt év alatt 150 595 korona

20 Rácz Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció. 130.

gyűlt össze. A hívek áldozatkészsége mellett a legnagyobb lökést Franciscy Lajos nyitrai kanonok 200 000 koronás adománya, és Erdőssy István batorkeszi plébános 50 000 koronás kölcsönjegyzése jelentette, amely lehetővé tette, hogy telket vásároljanak. Az ideiglenes helyen való működés éveit után a Marianum konviktus szeminárium új épületének ünnepélyes felszentelésére 1929. szeptember 12-én került sor. Az első évben már 48 konviktor és 12 kispap látogatta az intézményt. Ez a siker a Nagybizottság tevékenységének talán legnagyobb eredménye lett.

Az Országos Keresztényszocialista Párt papi szakosztályát 1925-ben hozták létre a párt keretei között, melynek kebelébe a Nagybizottság tevékenysége is átkerült. Elnöke Palkovich Viktor kiutasítása (1927) után Franciscy Lajos, nyitrai kanonok lett. Szüllő Géza pártelnök a papsággal együttműködve kívánt politizálni, számítva annak támogatására, közreműködésére. Most már ő ment rendszeresen – évente legalább egyszer – Rómába, hogy a Szentszéket informálja, és a papság memorandumait átadja.²¹

A csehszlovák kormányzat részéről nagy előrelépést jelentett a hosszúságos tárgyalások után, a Vatikánnal megkötött *modus vivendi*. Ez a Szentszék és Csehszlovákia kötött konkrét kérdéseket taglaló egyezmény 1927 december közepén jött létre. Ebben megegyeztek, hogy Csehszlovákia területén nem lehet joghatósága külföldön székelő ordináriusnak és leszögezték, hogy a későbbiekben megegyeznek az egyházmegyék új határai és anyagi ellátása ügyében. Kimondták, hogy az új egyházmegyék kijelöléséig a szlovák püspöki kar felügyeli a zár alatt levő egyházi ingatlanokat. Kimondták, hogy a csehszlovákia területén működő szerzetesrendek nem lesznek alávetve külföldön székelő előljáróknak. A *modus vivendi* megállapította az egyházi méltóságok állami hűségesküjének a szövegét is.²² Ennek kidolgozásában nem vettek részt közvetlenül a csehszlovákiai katolikus egyház képviselői, ez Eduard Beneš külügyminiszter sikere volt.

1918-ban a Felvidéken a ferenceseknek, piaristáknak, irgalmasoknak, bencéseknek, jezsuitáknak, kapucinusoknak, minoritáknak, dominikánusoknak, premontreieknek voltak rendházaik, melyek közül több rend

21 Rác Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció. 135.

22 Kertész István: Pápai bulla a csehszlovák egyházmegyék jogi helyzetének rendezéséről. Pécs, 1938., 6.

is kiterjedt intézményhálózattal, birtokokkal, középiskolákkal bírt, s ez jelentős súlyt és befolyást biztosított számukra az ottani egyházi és társadalmi életben.²³ A piarista gimnáziumokat a csehszlovák kormány sorra elvette a rendtől, és ezzel együtt felszámolta azok egyházi jellegét is. A piarista rendházak kiürültek, ezekbe az állam cseh és szlovák tanárokat, illetve katonákat szállásolt el.

1918-ban a magyarországi premontrei rend háromfelé szakadt: a jászói prépostság a kassai és rozsnyói gimnáziumokkal együtt Csehszlovákiához került, ezeket államosították és 50 tanár került az utcára. A csornai prépostságnak 300 holdas birtoka volt Csehszlovákiában, Szőgyesziget mellett. A többi magyarországi egyházi javadalmas birtokához hasonlóan az állam ezt is lefoglalta 1919-ben, de a rendnek 1926-ban sikerült azt eladnia a pozsonyi irgalmasoknak. Ők aztán elérték a birtok felszabadítását és zavartalanul gazdálkodhattak rajta.²⁴

A ciszterciek is szerették volna eladni a Szántó környéki 900 hektárnyi földterületüket és a birtokukban volt az ásványvízforrás is, de Jantausch püspök a Szentszék eladási engedélye ellenére nem engedélyezte az eladást a *modus vivendire* hivatkozva.

A pannonthalmi központú magyarországi Szent Benedek Rend az elcsatolt felvidéki terület déli részén, színmagyar környezetben tevékenykedett. Intézményei Komáromban és annak környékén helyezkedtek el: a rendház, a főgimnázium, a deáki és komáromfüssi bencés plébániák, a dénesdi fiókegyház, valamint az ezek fenntartására szolgáló deáki és komáromfüssi birtokkomplexumok, melynek összterülete 4226 hold volt. A komáromi rendházban általában 17–20 rendtag lakott, többségük gimnáziumi tanár volt.²⁵ A komáromi bencés gimnáziumot és tanári karát folyamatos támadások érték az állami szervek részéről, mígnem 1921. február 3-án a főapát Gidró Bonifácot nevezte ki igazgatónak, aki 1939-ig állt az iskola élén. Az oktatást nehezítő legsúlyosabb probléma az volt, hogy az állampolgárság hiányára hivatkozva fokozatosan likvidálták az 1919–20-as iskolaév tanári karát.

1931-ben a Prágában tanuló magyar diákok Prágai Prohászka Kör ala-

23 Rácz Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció. 154

24 Rácz Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció. 166

25 Rácz Kálmán: Az esztergomi érsekség diszmembrációja 1918–1938. Doktori disszertáció. 167.

pításába kezdtek, ami szoros kapcsolatban volt a pozsonyi és brünni hasonló nevű egyesülettel is. Az egyesület alapszabálya, amely célja a katolikus szellem ápolása és fejlesztése, illetve a katolikus szellemű magyar kultúra ápolása. Természetesen a szervezőket, különös tekintettel Rády Elemérrre, folyamatosan figyelte a rendőrség, nem utolsósorban nevelőapja, Fleischmann Gyula, az Országos Keresztényszocialista Párt titkárának a személye miatt.²⁶ 1934-ben már a prágai Csehszlovákiai Prohászka Ottokár Körök Szövetségének bejegyzését indította el Spalek Lóránt, aki a prágai kör vezetője volt.²⁷ Az országos kör bejegyzése egészen 1938 májusáig húzódott, amikor már Beluch Zoltán elnök folytatott levelezést a csehszlovák belüggyel. A hivatal olyan ürüggyel is húzta az időt, hogy a kör pecsétjét vizsgálta, hogy az nem tartalmaz-e a magyar címerre utaló jegyeket.²⁸

1933-ban Galánta központtal létrejött a nagyszombati Szent Adalbert Társulat magyar alosztálya, a Szent Ágoston Társulat, melynek feladata a katolikus magyar iskolák tankönyvekkel való ellátása, katolikus népi-ratok, könyvek kiadása, terjesztése lett.

Érdemes említést tenni az 1936-os Kolonizációs Alap létrehozataláról is, ami lehetővé tette azt, hogy az egyházi területeken akár a magyarok lakta szlovákiai vidékeken nem őshonos lakosokból telepesfalvakat hozzanak létre.²⁹

1938-ban a prágai Magyar Akadémikusok Körének (MAK) tevékenységével is foglalkozott a csehszlovák rendőrség. Ez egy egyetemi hallgatókat tömörítő szervezet, ahogy a szintén Prágában szerveződő Tánacsics Mihály Kör, amelynek 1936-as tagságából verbuválódott a MAK. A MAK tulajdonképpen a rendőrségi jelentések szerint kevésbé volt keresztény beállítottságú, mint a Prohászka Körök. A jelentésekben természetesen folyamatosan megjelenik dr. Pfeiffer Miklós kanonok neve, aki a Prohászka Kör lelki vezetője volt. Ő a szíven viselte a pozsonyi, a brünni és a prágai magyar diákság keresztény magyar szellemében való művelését is. A MAK-nak Prágában, Brünnben és Pozsonyban

26 Státní ústřední archiv v Praze, Fond: Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze – fond 207., Karton: 698., č.: 5978/31.

27 Státní ústřední archiv v Praze, Fond: Zemský úřad Praha – spolkové záležitosti, Karton: 1059., č.:80.324/1934.

28 Státní ústřední archiv v Praze, Fond: Ministrestvo vnitra I – stará registratura, Praha. Karton: 4577., 34.082/1935.

29 Státní ústřední archiv v Praze, Fond: APA, 1876-1920/59, Kolonizační fond, 3016/13/36.

együttvéve 600 tagja volt, ami abból adódott, hogy a tagok részesülhettek a „Mensa Academica” támogatásában.³⁰

Pezsgett a magyar irodalmi élet is ezekben a keresztény körökben, hiszen Mécs László folyamatosan járta a magyarok lakta vidéket és sok helyütt a helyi plébánosok vezetésével alapították meg a Szlovensz-kói Magyar Kultúregyletet (SZMKE) is. 1923–1936 között működött a Nagyszombati Magyar Egyházirodalmi Iskola is, amelynek első elnöke Kubiss István volt. Az egyesület egész Felvidék szerte szervezett előadó körutakat, amelyeken leginkább nagyszombati magyar teológusok adtak elő az Ipoly-mentén, a Csallóközben, Érsekújvár környékén, Pozsony környékén.³¹ Léteztek az időkben katolikus nagygyűlések, katolikus ifjúsági napok, működött a Marianum Egyesület, de éneklő- és színjátszó körök is éltették a magyar közösséget. Nem feledkezhetünk meg a korszak magyar nyelvű katolikus sajtótermékeiről sem, ami szellemi muníciót adott a nemzetrésznek, de fontos megemlíteni azt a szociális gondoskodó hálózatot is, ami a magyarok lakta településeken otthonosan mozgott, illetve a tanuló ifjúságot tömörítő cserkész mozgalomról sem.

A dokumentumgyűjteményben tárgyalt időkben pezsgő katolikus élet folyt a Felvidéken, ami megtartotta az itteni magyarságot katolikus hitében és magyar mivoltában.

Petheő Attila

30 Státní ústřední archiv v Praze, Fond: Zemský úřad Praha – Prezidium zemského úřadu v Praze – fond 207., Karton: 698., č.: 23.755.

31 Sztzahula László: A csehszlovákiai magyar katolikus egyház története. Doktori disszertáció, 2012. 79.

Referatus negotiorum catholicorum infra sequentem ad me direxit requisitionem³²

Hogy az 1922. évi költségvetési munkálatokat zavar nélkül elvégezhessünk, kérjük ftdőségedet, hogy tdő papságtól a költségvetéséhez szükségeseket beszerezni meltóztassék. Nevezetesen kérjük a következő kimutatásokat:

a) Az összes kongrua-kiegészítésekről. (Zárójelben feltüntetendő az összeg, amelyre az ill. plébánia jövedelme 1896. összeiratott.)

b) Az összes korpótlékról. Ezeknél az 1922. évi esetleges előlépések tekintetbe veendőek.

c) Azok névsorát, akiknek a 2500. M. E. – 1918. sz. rendelet értelmében ruhasegélyre van igényük.

e) A vagyontalan és munkaképtelen családtagoknak járó családi pótlékokról

f) Az e) alatt foglalt családtagok családi ruhasegélyéről.

g) A vallásalapból kolostoroknak adni szokott évi illetményekről.

h) Különféle segélyekről, melyeket a tdő papság és tanítóság élvez a vallásalapból.

i) A nem katolikusok párbérváltságáról.

j) A templomoknak a vallásalapból kiutalni szokott segélyekről.

l) A tdő papságnak, templomoknak vagy egyh. testületeknek (pl. káptalanoknak) törvényileg vagy rendeletileg biztosított egyéb illetményeiről.

Az a, b, c) pontoknál kérjük a volt magyar kormány utolsó kiutaló végzését is bemellékelni.

Az e és f) pontnál kérjük szintén a régi kiutaló végzések melléklését. Megjegyezzük, hogy egy családtag nem tarthat családi pótlékra igényt, legalább is kettőnek kell lennie. Új családi pótlékot kérő folyamodványoknál kérjük a vagyontalanságnak és munkaképtelenségnek községi bizonyítványokkal való igazolást, valamint arról is kérünk községi bizonyítványt, hogy az illető lelkésznek hány családtagot kell eltartania. Az eddigi pótlékok meghosszabbításánál kérjük községi bizonyítványok mellékelését azt illetőleg, hogy ama családtagok, akik számára a pótlék folyósítva van, életben vannak s életviszonyaik meg nem változtak.

A g, h, i, j) pontoknál kérjük a volt magy. Kormány kimutató végzését vagy ennek másolatát.

32 Az egyházi ügyekben az alábbiakat hozzám kéretik eljuttatni

Az l) ponthoz a kiutaló végzés vagy annak másolata csatolandó. Ide tartoznak mindazon tételek, amelyek az előzőkben nem foglaltatnak.

Quoad subsidium pro consanguineis (rodinná podpora, családi segély) specialiter sunt haec Referatus verba adnotanda³³

Azon ftdő uraknál, akik családi segélyt már kaptak volt, kérjük a volt magyar kormány kiutaló leiratát becsatolni s községi bizonyítványt, hogy a családban változás nem történt, azoknál pedig, akik a segélyre most tartanak igényt először s illetőleg ebbeli igényüket az 1921. évi állami költségvetés összeállítása előtt bejelentették, kérjük községi bizonyítvánnyal igazolni a lelkész által fentartott vagyontalan családtagok számát. Egy családtagra családi segély nem adatik.

6369/922. sz. A prágai orosz követség által kiadott iratok érvénytelensége

Felhívom a tdő papság figyelmét Slovensko igazgatásával megbízott minisztérium köv. rendeletére:

Az orosz vallású orosz állampolgárok házassági ügyeinek felülvizsgálatánál kiderült, hogy ezek annak bizonyítására, hogy tervbe vett házasságaik hazájuk törvényeivel nem ellenkeznek, a „prágai orosz nagykövetség” által kiadott bizonylatokat szokták előmutatni.

Minthogy a külügyi minisztérium értesítése szerint Prágában semmiféle legális orosz nagykövetség nincsen, kívánom, hivassák fel a lelkészi hivatalok figyelme arra, hogy az ilyen bizonylatoknak nincs hivatalos értékük s ép ezért azok nem lehetnek alapjai semmiféle hivatalos eljárásnak.

33 A családi segély iránti kérvény bejegyzése

Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!

Krisztusban szeretett Híveim! A számos jókívánat és üdvözet viszonzásául, melyekkel különféle gondotok között is az év kezdetén rólam megemlékeztetek a nemzetek apostolával őszintén szívemből kívánom: „Az Isten békesége, mely minden értelmet meghalad, oltalmazza meg szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban.” (Filp. 4, 7.) Mit is kívánhatnék jobbat és értékesebbet, mint békességet, mint Isten békéjét? Talán sosem sóhajtoztak békesség után annyira, mint most egyesek, családok, egész községek, sőt egész államok s az egész világ – és még sincsen békeség. Miért? Hiányoznak a békeség alapfeltételei. Melyek azok? Kioktattak róluk az angyalok a betlehemi jászolnál, mikor énekeltek: „Békeség a jóakarátú embereknek.” (Luk. 2,14.)

Valahogy idegen korunknak maga a békeség fogalma. A békeség összhang és rend. Óhajtvá sejtünk valamit és érezzük, hogy hiányzik s igazában mintha nem is akarnók tudni, hogy mi az. – Lelkiismeretünk meghasonlott, társadalmunk szétdúlt, mindenütt valami fülsértő hang rontja az összhangot, mint a rossz zenében vagy hamis énekben a nem odavaló hang. Mindenki mást okol a diszharmóniáért – zűrzavarért, s elfelejt, vagy nem akarja beismerni, hogy az önzés leginkább árt. – Áramként zúdul mindenfelől a fékezetlen kívánság. „A test kívánsága, a szemek kívánsága, és az étel kevélysége.” (1 Jan. 2, 16.), más szóval állatias élvezetvágy kapzsiság és uralomvágy ragadott el egyeseket és egész tömegeket: urak és szegények, előljárók és alattvalók, fiatalok és öregek sehogy sem akarják megérteni, hogy meg kellene tagadniok magukat és mások jogát tisztelniük. Mint veszedelem idején a félrevert harang kongatása hangzik az általános tűzvészben és zenebonában a békeség szózata, de csak kevesen vannak, akik őszintén szánnák magukat az oltásra és rendcsinálásra. Sok a lárma, kevés a munka.

Magunkon és önmagunkban kell megkezdenünk a javítást, a reformot, az igazi átalakulást. – Legyünk emberek! Békesség az embereknek! Az emberiség nagy része, mintha nem is sejténé nagy méltóságát, mintha egyáltalán nem tudná, hogy az örökkévaló szent Isten képére és hasonlatosságára van teremtve. Egyesek a kétségbeesés örvényébe vetik magukat; a nélkülözés, munkanélküliség s a megélhetés nehézségei miatt készek minden gonosztetre, mások a fényűzésben és bőségben ringatódzva behunyják szemüket, hogy ne lássák a nyomor dombjain a Lázárokat s ne hallják a segélyért kiáltók tompa nyögését. Ó hányról állíthatjuk szt. Pállal, hogy „úgy viselkednek, mint Krisztus keresztyé-

nek ellenségei; kiknek vége a romlás, kiknek Istenük a has; és dicsőségük az ő gyalázatukban van, kik a földieket hajhásszák.” (Fil. 3, 18. 19). – Marakodnak, verekesznek, emésztik egymást, mint a ragadozó farkasok – egy és ugyanazon mennyei atyának gyermekei. Elrúgták a hitet, lábbal taposták a tízparancsolatot, ismeretlenné, sőt gyűlöletessé lett előttük a szeretet törvénye. – Hát emberek ezek? Szidják az anyaszentegyházat, a papokat s mindent, aminek igazán szentnek kellene lennie előttük. Törik magukat nem a mindennapi kenyérért, hanem az élvezetekért, múló kényelemért felebarátunk birtokán, sőt holttestén keresztül is. Könnyek meg nem indítják őket részvétre, nyomor nem készíti őket irgalomra. Elvadultság uralkodik magánéletükben, elvadultság hajtja őket mások ellen. Mintha csak arra volna értelmük, hogy minél több rosszat eszeljenek ki s azt minél fortélyosabban végre is vigyék; tudásukat arra használják, hogy tört-gyilkot élesítsenek és készek keresztülgázolni mindenkin, aki útjokat állja. A lelkiismeret elnémult, a szív megkeményült, a fül megsiketült, hogy ne érezzenek, hogy ne szeressék sem az Istent sem felebarátjukat, hogy ne hallják az üdvözítő szót. Álomba merültek a lelkek. Hiába figyelmezteti őket az Egyház, kevés Pétert indít bűnbánatra, az ébresztő kakas átható szava, de sok meg a bűnben. Egész sereg áruló rohan a csábító vezetők után. Nem csoda, hogy oly sok tekintetben rosszul állunk s nem tudjuk kivárni az óhajtott békességet! Diogenessel fényes nappal keresnünk kell az igazi embert! Igen keressük a jóakarató embereket! Békesség a jóakarató embereknek! Nézzétek a kis Jézus példáját s ne vessétek meg az égi tant! Mire tanít? Ha egyesítitek az ideigtartót az örökkévalóval, a testit a lelkivel, az emberit az istenivel, amint tette az üdvözítő már az ő személyében; ha megfékezitek, megalázzátok akaratotokat a jászolyban szenvedő kis Jézus példájára: akkor, de csak akkor remélhettek a viszonyok igazi javulását. – Pásztorok és bölcsek, gazdagok és szegények, uralkodók és szolgák hajtsatok térdet a betlehemi kised erkölcsi nagysága előtt; ott kérjétek tanácsot, ott készítesek terveket, ott hozzatok törvényt és sikerül majd átváltoztatnotok a nyomorúság kietlen barlangját, az erkölcstelenség szennyes istállóját, a jólét s az igazi békeség templomává. Jóakarát kell minden társadalmi osztályban s az élet minden terén! Jóakarát nélkül továbbra is emészteni fogjátok egymást s tülekedni-fenekedni az üresnek talált érdek-vályúnál s csak későn is tanácstalanul szeretnétek majdan lerázni magatokról az elégedetlenség hurokját, a mely már-már fojtogat. Az ígért boldog eldorádó csalóka délibábja eltűnik: az orvosságul kínált mérges koty-

vaszték-tanok megölnek titeket s a megálmodott paradicsom helyett már itt a földön pokolra taszít. – Ragadozó sötét holló károga és nem ártatlan galambbúgás az a hang, a mely elvon az igazság és szeretet bárkájától, az anyaszentegyháztól. A béke olajága az evangélium erkölcsi virányain nő, s csak káros mérges gombák fakadnak az eltévelyedés szemétdombján; lelki betegcsíra – bacillus – terjesztőkké szoktak vedleni, akik elpártoltak az igazság kútfejétől, az egyháztól.

Mutassatok mindnyájan jóakaratot – és békeség leszen. Mutassatok jó akaratot az Úr Isten iránt, „hogyan szolgálni akartok Neki s nem fogjátok Őt megbántani. „Nincs békesége az istentelennek” mondja Izaiás (48,22.). Ismerjétek be a zsoltárossal: „Nyilaid belém hatoltak és reám nehezedék kezed Nincs épség testemben, haragod miatt; nincsen béke csontjaimban, vétkeim miatt” (37, 3. 4).

Mutassatok jóakaratot felebarátotok iránt. Hangzatos jelszavakkal senki sem lakott jól, de még meg sem vigasztalódott igazán. Az igazságosság és irgalmasság cselekedetei bizonyítsák a jó akaratot az egész vonalon a legfelsőbb helytől kezdve a legalsóbbig, az egyik végtől a másikig.

Krisztusban szeretett híveim! Amikor újévi ajándék gyanánt a valóság mocsoktalan tükrét nyújtom nektek, kérlek, fogadjátok azt szívesen szerelő lelkiatyáitoktól. Nézzetek e tükörbe gyakrabban s ha valami szennyt vesztek észre magatokon, távolítsátok el azt azonnal. Legyetek emberek! Legyetek jóakarátú emberek! – megjön a békeség. – Áldjon meg benneteket a mennyei Atya ezen új esztendőben s fogadjon benneteket különös oltalmába a szomorúak vigasztalója, a Boldogságos szűz Mária. Ámen.

7854/922. sz. Výtahy z matrí³⁴

Mihez tartás végett közlöm a Tdó papságnál az iskolaügyek és a nemzeti kultúra minisztériuma bratislavai referátusának f. évi dec. 13-ikán 63.227/III. sz. a. kelt következő áriratát:

„Az utóbbi időben gyakran előfordul, hogy egyes plébániai hivatalok magyar vagy német nyelven állítják ki az anyakönyvi kivonatokat.

A szlovenszkói teljhatalmú miniszter 1920. nov. 23-iki 17.907/III. sz.

34 Anyakönyvi kivonatok

rendelete értelmében kívánom, hogy a joghatósága alá tartozó lelkeszi hivatalok figyelmeztessenek, hogy a felekezeti anyakönyvi kivonatok, amennyiben az állami hivataloktól elismertetnek, közokiratok s következőleg az állam nyelvén kell azokat kiállítani, mert ellenkező esetben az állami hivatalok nem vehetnék azokat figyelembe s vissza kellene azokat utasítani.”

932/923. sz. Disciplina ieiunii pro ann. 1923–27³⁵

Az egyházi törvénykönyv 1245., 1250–4. kánonjai és az Apostoli Szent-széktől 1923. jan. 17-én öt évre nyert fölhatalmazás alapján a következő böjti rendet állapítom meg:

I. Szigorú böjti napok, vagyis amelyeken tilos a húsfélék élvezése és csak egyszer szabad jóllakni, a következők:

1. Hamvazó szerda.
2. Minden péntek nagyböjtben.
3. A kántorböjtök péntekje.
4. Nagyszombat délig.
5. Karácsony, Pünkösöd s Nagyboldogasszony (aug. 15.) vigíliája.

II. Enyhített böjti napok, melyeken szabad ugyan húst enni, de a többszöri jóllakás tilos:

1. Péntek kivételével a nagyböjt minden hétköznapja.
2. Kántorböjtök szerdái és szombatjai.
3. Mindenszentek vigíliája.

Jegyzet.

1. Nagyszombaton déltől kezdve sem a böjt, sem a hústól való megtartóztatás nem kötelez.

2. Enyhített böjti napokon húseledel a főétkezésen kívül is ehető, de kisebb mennyiségben. Böjti napon a főétkezést a nap bármely szakában lehet megtartani.

III. Megtartóztatási napok, melyeken csupán a húsételek élvezése tilos:

Az évnek minden péntekje.

IV. Vasárnapon és parancsolt ünnepen a böjt és megtartóztatás nem

35 A böjti fegyelemről az 1923-27-es időszakra

kötelez. Ily napra eső vigiliaböjtöt nem kell előltele való napon megtartani.

V. Kivételes felmentvényben részesülnek mind a többszöri jóllakás tilalma, mind a hústól való megtartóztatás parancsa alól:

1. Az egész adminisztratúra valahányszor Gyertyaszentelő-, Gyümölcsoltó- és Kis-Boldogasszony böjti, vagy megtartóztatási napra esik.

2. Egyes községek, midőn egyháznapja, védőszentjének ünnepe (búcsúk), böjti vagy megtartóztatási napra esik.

3. A katonaság, pénzügyőrség, csendőrség, fogházőrség és rendőrség tagjai minden böjti és megtartóztatási napon – kivéve karácsony vigiliáját és nagypénteket.

VI. Kivételes felmentvényben részesülnek a húseledelektől való megtartóztatás parancsa alól:

1 Egyes községek, midőn országos vásár megtartóztatási napra esik.

2 Egyes személyek;

A) Minden böjti napon – kivéve hamvazó szerdát, a nagypénteket, karácsony, pünkösöd vigiliáját – felmentetnek:

a) a gyári munkások;

b) mindazon világi személyek, kik kénytelenek vendéglőkben étkezni, vagy az ételeket a vendéglőkből hozatni, amennyiben böjti ételt könnyen nem kaphatnának.

B) Minden böjti napon – kivéve karácsony vigiliáját és nagypénteket – a katonaság, pénzügyőrség, csendőrség, fogházőrség és rendőrség tagjainak családjai.

C) Minden böjti napon, – kivéve a nagypénteket – felmentetnek

a) vonatvezetők;

b) mindazon utasok, kik vasúti vendéglőkben vagy hajón kénytelenek étkezni;

c) mindazok, kik egészségük helyreállítása végett fürdőhelyeken tartózkodnak kíséretükkel együtt;

d) függő viszonyban levő személyek (pl. cselédek), kik oly családnál nyerik ellátásukat, hol böjti eledelt nekik nem nyújtanak.

e) Szegények, kik mások alamizsnájából nyerik táplálékukat, ha böjti eledelt nem kapnak.

VII. Az évnek minden böjti napján szabad az ételeket zsírral elkészíteni és meg van engedve az enyhített böjti napokon, ugyanazon étkezés alkalmával húst és halat együtt élvezni.

VIII. A hústól való megtartóztatásra köteles minden katolikus hívő, ki hetedik életévét betöltötte.

A teljes böjt, mely magában foglalja úgy a húseledelektől való megtartóztatást, valamint a csak egyszeri jóllakást, – azon katolikust kötelezi, ki huszonegyedik (21) életévét betöltötte, de korának hatvana-dik (60) évét még el nem érte. Azon teljes böjtre kötelezettekre nézve azonban, kik fáradságos nehéz munkát végeznek, a többszöri jóllakás tilalma nem vonatkozik.

IX. Bárki az elsorolt felmentvényeket igénybe veszi, az Apostoli Szent-szék ezen elnéző kegyességét az irgalmasság lelki és testi cselekedeteinek gyakorlásával, alamizsna-osztogatás és különösen a Szentatya szándékára végzett buzgó imádság által pótolja.

725/923. sz. Korpótlék

A tanügyi és nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusának 1922. év. 69.726/1 II. sz. értelmében miheztartás céljából közlöm:

Az 1923. évben a lelkészkedő papság nagy része magasabb korpótlékre tart igényt. Ezen igényét be kell jelentenie a tanügyi és nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusának. A kérvények bélyegmentesek, melléklendő a működés rövid leírása (curriculum vitae). Ezen és minden más az említett referátushoz intézett beadványt az egyházme-gyei hatóság útján kell beterjeszteni. A referátusnak egyenesen beküldött kérvények nem fognak figyelembe vétetni.

Dicsértessék az Úr Jézus Kristus!

A beállott böjti, komoly szent időben, Krisztusban szeretett híveim, lépünk közelebb Ahhoz, aki szenvedett és meghalt érettünk. A Kálvá-ria kopár szikláján, a szt. kereszt tövében a fájdalom és szeretet tengere serkendez. Tátongó seb a Megváltó oldalán, megnyílik az Istenember szíve s a belőle ömlő vér életre kelti az Egyházat. Az a titokzatos Éva, bájosabb amaz elsőnél, akit a paradicsom virányain³⁶ Ádám oldalcsont-jából alkotott a Mindenható, mint a kincsekkel megrakott hajó – meg-

36 Viruló mező, üde növényzetű táj

indul a világ felkorbácsolt hullámain, hogy életet, természetfeletti életet vigyen az egész emberiségnek.

Kis hajócska! Nem merülsz-e el a viharokban, melyeket a pokoli gonoszság s ellenségeid dühe támaszt ellened? Csodálatos hajó, legyőzöd-e az átkot, mely a siralom völgyének gyermekeit nyomja? Ha egyetlen kincsed s drágaköved csak az evangéliumban említett mustármag, kisarjad-e majd ez a magocska s miképen fejlődik idők jártával olyan óriási fává, mely menedékhelyül szolgál majd az ég madarainak (Mát. 13, 31–32)? S hacsak az evangélium kis darab kovászát rejtéd magadban, hogyan fogod áthatni a romlott emberiség minden rétegét? Ki fog szeretni és oltalmazni, miután halálra szánták Mesteredet? Kicsoda tisztelni és becsülni, ha majd látja, hogy alapítodat, ki rajongott érted, mint a völegény ifjú arájáért, gonosztevőnek kiáltották ki s a gyalázat fájára szegezték? Csodákat remélsz mívelni, Te, kit gyenge, tanulatlan, szegény halászok, s az ő botlással-vétekekkel terhelt utódaik kezére bíztak?

Óh, engedd meg, kérlek – hadd járjak nyomodban vésztrejő pályádon! Engedd meg, hadd nézzem, mint bontakoznak ki vitorláid, mint öleled fel az egész világot bámulatos fejlődéssel s hadd vessek egy pillantást tanaid csodás hatásaira. Engedd, hadd tekintsem át a terjedésedet s hadd pillantsak be működésedbe.

1. *A hajó útja.* Az apostolok kis csapatja Péter vezetése alatt a hullámozó bizonytalan tengerre bocsátkozik. Álnok zsidók s a hatalmat bitorló pogányok veszik őket körül. Mindjárt a pálya kezdetén az írástudók kétszínűsége s a szadduceusok élvezethajhászása fenyegeti a kisdud hajócskát, amely a krisztusi csapatot magában rejt. Halált kiáltanak rá. Az általa hirdetett Messiás nem kell nekik. Új Dávidot várnak, ki győzedelmes seregével széttörné a római rabigát s fenséges trónjára ülve osztogatna gazdagságot s fényes hivatalt, ki Dántól Berszabéig öszszegyűjtené egész Izraelt (II. Kir. 17, II.) s hatalmába ejtené a föld végső határait (Zsol. 94, 4.). A keresztrefeszített és meggyalázott emberfia, kinek nincs hová fejét lehajtsa, nem ilyen (Luk. 9. 58.). Vagy kit vonzana magához a megvetett galileai Tanító emléke, aki hirdeti: „Ha ki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát és vegye fel keresztjét és kövessen engem?” (Mát. 16, 24.)? Ki ismeri el, hogy az ő igája gyönyörűsége és az ő terhe könnyű (Mát. 11. 30.), mért hangoztatja a szelídséget s a szív alázatosságát (Mát. 11, 29.) és nem véres harcot? Azt akarta, hogy szeressük ellenségeinket, jót tegyünk azokkal, kik gyűlölnek minket s imádkozunk üldözőinkért és rágalmazóinkért. (Mát. 5, 44; Luk. 6,

27. 35.). Gonoszságnak nevezi a házasság felbontását, sőt a tisztátalan gondolatokat is (Mát. 5, 28. 10), elítélte a kapzsiságot és gőgöt szóval és tettel.

Ki hagyná el ezek kedvéért a rabbinusok földi boldogságot ígérő tanait; ki hagyná el az ökör és juh áldozatok tarka szertartásait; ki mondana búcsút az aranytól és márványtól csillogó templomnak, ki a megerősített dicső Sionnak?

Péter, kár kivetned hálodat! S te krisztusi hajó, hiába próbálsz szerencsét. A maró gúny, a lenéző megvetés s ádáz üldözés, mely kárörvendve vigyorog eléd, elállják utadat!

S mégis íme! Onnét felülről jövő lágy szellőtől megduzzad a hajó vitorlája, Szentlélek tüze áthajtja Pétert – s a félénk, egyszerű halász szólni kezd a tömeghez. Bizonyítja, hogy az a keresztrefeszített názáreti ács feltámadt, hogy ez az Isten fia s a várva várt Messiás. Kezdetben megrészegetetteknek tartja őt és társait a tömeg; nemsokára azonban megilletődnek szívükben a hallgatók – s „hozzájok (Péter hajójához) áll a napon mintegy háromezer lélek, kik állhatatosak valának az apostolok tanításában, a kenyérszegés közösségében s az imádságokban, sőt... örökségüket és jószágaikat eladták s osztogatták azokat mindennek.” (Ap. Csel. 2. 37. kk.) Csakhamar Péter Jézus nevében meggyógyítja a templom kapujában kéregető bénát s újra mintegy ötezer férfi csatlakozik hozzá. (Ap. Csel. 3, 2–9.; 4, 4.)

Annás, Kaifás s az egész zsidó tanács tajtézkzik a dühtől s bosszúvágytól; börtönbe veti, megvesszőzteti az apostolokat, ők azonban „egy nap sem szűnnek vala meg a templomban és házonkint tanítani és hirdetni Krisztus Jézust” (Ap. Csel. 5, 40. 42.) – íme rövid idő alatt mekkora változás!

Fenyegetőbb vihar támad. Istvánt megkövezik, Jakabot lefejezik, Pétert elfogják; az apostolok elszélednek. A hajó nem süllyed el, híveinek száma nő. A legmakacsabb ellenfél, Saul megtér s legbuzgóbb apostollá lesz. A Jeruzsálemből elszéledt apostolok hirdetik az evangéliumot egész Júdeában és Szamariában, elmennek Feniciába, Cyprusra és Antiochiába, ahol nagy sokaságot tanítanak, úgy hogy először Antiochiában nevezettek a tanítványok keresztényeknek (Ap. Csel. 11, 19–26.) A hajó vígan halad útján! Kicsiny már neki Palesztina és vidéke. – Továbbiklik, szinte repül, hogy meghódítsa a rengeteg római birodalmat, sőt többet, az összes pogány nemzeteket.

A pogányok nagy büszkén emlegetik isteneiket, szeretik a csalás, bujaság s az öldöklés bálványait. Gyűlölik az idegeneket, veszik-eladják

őket rabszolgáknak, mint az oktan állatokat. Teljes erkölcsi sötétség! Még a bölcselők is kétségbeesnek az igazság keresésén s az életcél bizonytalanságán. Nincs igazi szabadság, csak szabadosság a hatalmasoknál. Élükön Róma, vas öklével mindent szétzúz, amit ér.

Ugyan be merészelsz-e, Te krisztusi hajó, ezen útvesztőbe? Keresztülgázolsz-e ezen posványon? Megtöröd-e az elfagyott lelkek ezeréves jegét?

Péter hajója megjelenik Rómában. Messziről jött a koldus-idegen Péter, – neki indul a kétmillió városnak. Megpillantja a Kapitólium magasratörő ormát, amely gögös öntudattal uralja a széles világot; szeme elé tárul Jupiter aranyfényben ragyogó temploma, amely ura a földkerekségnek. Köröskörül fényes paloták, pompás imaházak, hamis istenek és istennők szobraival s a háttérben mintegy óriási háttér tör magasba a birodalom összes isteneinek szentelt pantheon kupolája. Nagy tömegek vonulnak a züllött légkörű színházba. „Kenyeret és játékot” (Panem et circenses) a jelszavuk. (Hettinger, Apologie des Christentums I. 17. Vort.)

Mi a szándéked itten, te egyszerű galileai halász? Vajon fogsz-e legalább egyetlen egy halat hajódba, hogyha a keresztfeszített Istent hirdeted s önmegetagadást és nehéz áldozatokat követelsz?

Péter isteni Mesterében bízik, nem retten meg. Hirdeti a pogányoknak az oly idegen s mondhatnám legkevésbé sem kecsegtető evangéliumot. Ki remélhetne itt eredményt? S mi történik? Mint mikor a déli nap fonó sugara mereven tűz a hegyóriások hófedte csúcsaira s a hórétegek meglazulva hatalmas lavinákban görögnek lefelé a viharredzett hegyoldalon: úgy olvad meg a pogányok jéghideg elméje s még hidegebb szíve s eltűnnek az évszázadokon keresztül istenek gyanánt tisztelt bálványszobrok. Hamis tanokkal félrevezetett s bűnökkel sebzett tömegek tódulnak a hajóra, hogy új életre keltse őket az égi fény s meggyógyítsa a csodálatos balzsam, melyet ez a hajócska rejteget. Az igazság s kegyelem varázshatásának nem tudnak ellentálni. A krisztusi önzetlen szeretet belemarkol szíveikbe – s ők készek szenvedni s meghalni Krisztusért. Az istenített császárok lába alatt meginog a talaj s lassan tűnni kezd dicsőségük; a hajó szelleme erejét nem tudja megtörni a csatlósok és légiók serege. Még húsz év sem múlt el az Úr halála óta, s Péter már mint Róma új imperátora küldi üdvözlését „a választott jövevényeknek, kik elszéledtek Pontusban, Galáciában, Kapadóciában, Ázsiában és Bithiniában” (I. Pét. 1, 1.). S szent Pál ép azon időtájban írja a Rómaiaknak: „A ti hitetek az egész világon hirdettetik.”

(Róm, 1, 8.) – Beállnak a rettenetes üldözések, patakokban folyik a vér, mint a búza aratás idején, hullnak a keresztény vértanuk fejei: Krisztus gabonája azonban annál jobban szaporodik, minden csepp vér százszoros termést hoz. „Ezen férfiakhoz (sz. Péter és Pálhoz) – írja sz. Kelemen – csatlakozott a kiválasztottak nagy mennyisége, akik nagy vértanuságot és szenvedést állottak ki s példaképpül szolgálnak nekünk.” (1. Lev. 6. p) Már a második században mondhatja sz. Jusztin Tryfonnak: „Nincs már nemzet, sem barbár, sem görög, sem más – akárhogy is hívják – melyben nem végeztetnének imádságok, hálaadások az Atyának, a világmindenség Teremtőjének a keresztrefeszített Jézus nevében.” (Diál. u. 117.) S Tertullian kérdezi: „Kiben másban hittek az összes nemzetek, mint Krisztusban? Kiben hisznek a pártusok, a médek, az elamiták, s akik lakják Mezopotámiát, Arméniát, Frigiát, Kappadociát, Pontust, Ázsiát és Pamphiliát, Egyiptomot, Afrika vidékét Cyrénén túl. Rómaiak s a többi nemzetek, mint a getulok törzse; a mórok sok ága, a spanyolok, a gallok különböző fajai, a brittek városai, melyekhez a rómaiak sem tudtak férközni, hasonlóan a szarmaták, dákok, germánok, szkíták s más távoli nemzetek és tartományok s különféle előtünk ismeretlen szigetek még elsorolni is lehetetlenség?” (Adv. Jud. c. 7.) Ugyanazon Tertullian, aki az apostoli idők után körülbelül 100 évvel élt, bizonyos büszkeséggel kiált oda a kiháló pogányság és zsidóság felé: „Hogyha nyílt ellenség gyanánt akarnánk ellenetek fellépni, s nem mint tartózkodó védekezők viselkednénk, nem volna tán elég a mi számunk és erőnk? Tegnapiak vagyunk csak s ami tietek volt, azt mind elfoglaltuk már: városokat, szigeteket, várakat, falvakat, testületeket, még a táborokat is, egyesületeket, osztályokat, palotákat, a senátust, a fórumot; csak az üres imaházakat hagytuk meg nektek; hogyha ilyen nagy szám mellett valahová messzire visszavonulnánk, megdermednétek a polgárok ilyen nagy vesztesége miatt, elrémülnétek nagy elhagyatottságtokon, a kereskedelem megbénulásán, az ország ijesztő halotti csendjén.” (c.37.) Ifjabb Plinius prokonzul tanácstalanul várja Trajánus császár intézkedését, mert állítólag mindenki „kor, állás és nemi különbség nélkül tódul az Egyházba.” (Ep. 1. 10. p. 97.) Ha már annyira megszorodott a hajó lakója a második században, csoda-e, hogy a negyedik század elején Nagy Konstantin – valószínűleg nemcsak a szent Kereszt csodálatos megjelenése s az intés: „Ezen jelben győzni fogsz” hatása alatt – ami Licinius legyőzésével beteljesedett – hanem főképp látván, hogy birodalma javarészt keresztény, államvallássá emeli a keresztény vallást és maga is hozzásegődik. A nemrég még lábbal

taposott Kereszt rákerül az ország zászlóira s díszíti az uralkodók koronáját és trónját. A hajó erősbbödik, semmi sem tud neki ellentállni. A középkorban új és új népek jönnek. A barbárok vad csapatai: hunok, vandálok, alánok, gótok stb. széttörik a régi birodalmak trónjait; s a fegyvertelen Egyház megszelídíti őket s keblére öleli.

Gyakran támadnak pártütők magában az egyházban. Az anya méltatlan fiai; lázadó eretnekek és szakadárok veszélyeztetik létét. Gnostikusok, donatisták, ariánusok, nestoriánusok, monofyziták, monoteleták s más megszámlálhatlan tévtanítók mintha zátonyra akarnák juttatni szent Péter hajóját. Ám az egyház megállja helyét e veszedelmes hullámhegyek közepette is. Fotius és Cerularius megingatják az egész keletet; a 14. századbeli Wikliffizmus, a 15. századbeli huszitizmus, a 16. századbeli protestantizmus Nyugat- és Észak-Európát gyengítik meg. Világi uralkodók, a német Hohenstaufok, a francia és angol királyok s nyomukban a modern kormányok általános törekvése eltiporni az Egyházat. Forradalmak s államcsínyek – mint a francia forradalom s az orosz bolsevizmus – sebet ütnek rajta. A félrevezetett tömegek szervezeteikben elpártolnak a hajótól. Eltévelyedett papok Judás árulása s sértett gögje álegyházakat alapít, egyszer német-ókatolikus, majd megcsehslóvák nemzeti s más egyházat. Tudománynak nevezett hamis tan, alattomos uralomvágy haladás, szabadgondolat és szabadkőművesség örve alatt támadja. S a sziklaszilárd egyház az ellenséges hullámok erőszakos támadásaival szemben csak tisztul, s látszólag leverte újra és újra felkel s fennúszik a tévely, a gonoszság s a rosszakarat tengerén. Emberi és ördögi művek elvesztek s veszendőben vannak, Péter hajója azonban, amelyben Krisztus él, igazgat és uralkodik – fennáll – a világ végéig. – „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta” (Mát. 16, 18.), mert Isten műve.

Tényleg a mustármag a jövődölt óriási fává nőt fel. Nem találsz hozzá hasonlót. Artaxerxesnek volt 129 tartománya, Nagy Sándor lábai zsámolyává tette Európa egy részét, Ázsiát, Afrikát; Napóleon elfoglalt minden országot az egyiptomi piramisoktól egész Moszkváig: ezen birodalmakat szétzúzták mégis az évszázadok, egyedül Krisztus földi országában nem nyugszik le a nap és kicsiny számára az idő és tér. Az Egyházé az egész föld és az örökkévalóság!

Szű és korhadás nem fog rajta; fejlődik és virágzik tovább és tovább, mindnagyobb tör, s hasznos gyümölcsöt hoz. Ezen gyümölcsről, az Egyház működéséről, hatásáról a második részben.

2. A hajónak – az Egyháznak a működése.

Ha mindjárt a szeráfok szárnyain s bölcsességével szelhetném is át az időt s vizsgálhatnám a katolikus Egyház üdvös munkáját, még sem tudnám leírni azt az áldást, melyet Krisztus ezen hajója minden korban széthordott a világ négy tája felé és széthord most is. Könnyebb volna kis képre festeni az ég azúrnját millió csillagával, az egész természetet megszámlahatlan tüneményével, mint a hit és kegyelem csodáit rövid beszédben összefoglalni.

Beletekintek mégis, ha mindjárt emberi gyöngye tekintettel is – s kérlek, Krisztusban szeretett híveim, nézzetek be ti is – abba az egyszerű s mégis fenséges fénybe, amely elragadta s állandóan magával ragadja az elméket, az evangélium tanításába, melyet az Egyház hajója oszt: odafordulok – s forduljatok ti is, ájtatos híveim, oda, az édesen lengő fuvalom irányába, mely az Egyház hajójából gyengéden fujdogál, s amellet elemi erővel belehatol a vesékbe s szívekbe s tisztítja az erkölcsöket; legalább megérintem s érintsétek meg ti is – ájtatos híveim azt a gyengéd s a mellett legyőzhetetlen kezet, amely a hajóból – az Egyházból, belenyúl az emberi társadalom legtitkosabb redőibe s rétegeibe, amely megváltoztatta s megújította s most is formálja és vezeti az egész társadalmat.

a) *Az evangélium tanítása a gondolkodás.* A tévelyek sűrű megváltoztatta ködében tapogatódzott az emberi ész Krisztus előtt. Mint mikor alkony borúi az erdőrengeteg sűrűjére s benne az eltévedt vándor nem tud ráakadni a kivezető ösvényre: úgy nem tud az emberiség kibontakozni a babonák és tévtanok tömkelegéből s megtalálni a nyugpontot a keresve-keresett igazságban. A kinyilatkoztatás fényét, melyet az ószövetség pátriarcháinak és prófétáinak nyújtott az irgalmas mennyei Atya, a pogányok csak parányi kis részben örökölték. Sőt a kiválasztott zsidó nemzet is csak nehezen tudta megőrizni az igaz Isten ismeretét e gyenge fénynél. A legkiválóbb szellemek is – a test kívánságaitól és az anyagiasságtól elkábítva – alig tudtak felemelkedni egyik-másik természeti igazság megismeréséhez. S ami megmaradt az ősi kinyilatkoztatásból, az is eltorzult az emberi értelem tehetetlenségén s az emberi szív romlottságán. „Mert ámbár megismerték az Istent – írja szt. Pál a Rómaiakhoz, – nem így dicsőítették, mint Istent és nem adtak neki hálát: hanem elbizakodtak gondolataikban és elhomályosodott az ő balgatag szívük; magokat bölcseknek mondván, bolondokká lettek. Fölcserélték a halhatatlan Isten dicsőségét a halandó embernek, sőt a madaraknak és négylábú csúszom: szó állatoknak képmásával.” (Róm. 1, 21-23.)

A zsidóknál a szadduceusok nem hittek a lélek halhatatlanságában, sem a feltámadásban, világias nézeteikkel csak a csengő pénzt s a világi hatalmat hajhászták. A farizeusok képmutatók, hasonlók a fehérre meszelt sírhoz, ámították a tömeget, rikító ruházattal s külső szertartásokkal takargatták lelkiismeretük nyomorúságát. A szamaritánusok az arany borjút az Istennel együtt tették az oltárra. A szigorú essenusok és therapeuták kerülték a templomot.

A pogányok mint tékozló fiúk az érzékiség fertőjébe merültek. Számítalan istent faragtak maguknak. Majd minden bűnnek meg volt a maga istene.

A bölcs Seneca gúnyt úz „az istenek – csőcselékéből”. De az olyan bölcsök is, mint Plátó, Aristoteles, sőt a bölcsök összes iskolái sem remélik megtalálni az igazságot. Mert az emberi tudomány Isten nélkül a tönk szélére jut.

Mi fogja meggyógyítani s látóvá tenni a lélek zavaros szemét? Mi nyújt neki majd éltető világosságot? Ki fogja megfejteti a földi és a földöntúli lét lesújtó talányait? Mi emeli fel az emberiséget a sejtett magasabb régiókba? Mi tölti ki a szédületes szakadékot és a tátongó űrt? Vagy elpusztulhat-e tán az isteni szikra az emberben? El kell-e zűllenie vagy elszáradnia a teremtés koronájában levő isteni képmásnak?

Óh, nem! Beköszönt a mennyei gyógyítószerrel telített hajó. Az igazság és szeretett szelleme átöleli és felemeli a csüggedőket. Észre tér az ember. Zsidó és pogány, tudós és tudatlan, szegény és gazdag, szabad és rabszolga felpillant és látni kezd! A köd eloszlott. Már nem kérdi hiába: Mi az Isten, mi a világ, mi a célo, miért a szenvedés, mi az üdvösség, mi a menyország, mi a pokol?! Azelőtt homályos sejtés – most világos és megnyugtató felelet mindenre. A mindentudás részesévé lesz az eddig homályban tapogatózó vak! Tökéletesebben és nyugodtabban – mint a mesebeli ökörszem madár a sas hátán – emelkedik fel az ember a keresztény hit szárnyain egészen a Végtelen belső titkaihoz – s megtudja, mi a Szentháromság, mi a Fiú-Isten megtestesülése, mi az Oltáriszentség.

Igazán isteni bölcselet.

b) *Az evangélium megváltoztatja az erkölcsöket.* Láttatok-e már szélütött embert? Emlékező tehetségét s ítélőképességét mintha ködfátyol borítaná, szabadakarata mintha békjába volna verve. Teste tehetetlen, szinte állatias. Ilyen az eredeti bűn következménye is. Felbillenti az emberben a mérlegeit értelme elhomályosodik, akarata a föld porához tapad: az érzékiség és a bűn rabjává lesz. A kocsi, ha bódult a kocsi,

árokra dől, összezúzódik, maga alá temetve azt, aki benne ült; így tett az eredeti bűn által felszabadult szenvedély is az emberrel: a vétek örvényébe lökte. Úgy, mint szt. Pál mondja: „És amint ők nem törődtek azzal, hogy Istenre gondoljanak, úgy az Isten is aljas érzelmekre engedte őket vetemedni, hogy olyat tegyenek, ami nem illik; azért telve vannak minden gonoszsággal, ravaszsággal, paráznasággal, telve irigységgel, gyilkossággal, egyenetlenséggel, álnoksággal, alattomosággal; fondorkodók, rágalmazók, Istentől gyűlöltek, gyalázkodók, kevélyek, felfuvalkodók, gonoszat feltalálók, szülőik iránt engedetlenek, balgatók, feslett erkölcsűek, szeretet nélkül valók, szószegők, irgalmatlanok.” (Róm. 1, 28 – 31.) Euzebiusnál olvassuk, hogy a perzsák megbecsületlenülítették az anyákat s leányaikat, a szkíták és massagéták barátaikat is felfalták, mások megvetették az aggokat és gyermekeiket a gonosz léleknek áldozták fel, mások megint a vadállatoknak dobták csecsemőiket. Szolgákat és nőket adták-vettek, mint a barmot. A szegények, betegek, gyengék nem találtak részvétet s segítséget. Hol itt csak egy csepp szeretet? Mintha az ember levetette volna emberi méltóságát!

Krisztus hajója kikötött az erkölcsi posványon s az erkölcsök virágos kertjévé alakította át.

A magukat istenítő hatalmasok lebecsátkoznak a letiprott rabszolgákhoz s testvéreiknek fogadják. Az asszony, aki eddig a testiség játékszere volt, a férfi egyenjogú élettársa lesz, sőt az Isten Anyjának, Szűz Máriának személyében az összes férfiak fölé emelkedik, mint a legnagyobb tisztelet tárgya. Már szt. Pál megjelöli az egyenjogúságot az Egyházban, mondván: „Mert egy lélek által mindnyájan egy testté kereszteltettünk, zsidók úgy, mint pogányok, szolgák, mint szabadok.” (I. Kor. 12, 13.) Azelőtt ismeretlen fogalom az ellenség szeretete. Szent István térdenállva imádkozik kínzóieért: „Uram, ne tulajdonítsd nekik e bűnt,” (Ap. Csel. 7, 59.) – Isten iránt való szeretetből. Számtalanok a holtig tartó szüzesség liliomát választják, s készségesen vérükkel is megpecsételik. Borbálák, Luciák, Ágnesek még a trónért sem adják. Az önkéntes szegénység és engedelmisség nem ritka az Egyházban.

A keresztények új erkölcsi felfogását s életirányát a Diogenetushoz írt levél így örökíti meg: „Közös asztaluk van, de nincs közös fekhelyük. Testben élnek, de nem test szerint. A földön élnek, de égi polgárok. Engedelmeskednek az érvényben lévő törvénynek, – de életmódjukkal felülmúlják a törvényt. Szeretnek mindenkit, jóllehet mindenki üldözi őket.”

Tertullian szemére veti a pogányoknak: „Annyi vétkeket számláltok

magatok közt, annyi gazságot bizonyítottok rájuk: van-e köztük oly orgyilkos, zsebtolvaj, szentségtörő, fosztogató, ki a keresztények számához tartozik? Gonosztevőitektől hemzseg a börtön, a ti híveitek nyögnek a kényszermunka járma alatt, a ti híveitekkel etetik a vadállatokat, a ti híveitekkel szaporítják csapataikat a cirkuszi bajvívások rendezői. Nem találtok köztük keresztényt, hacsak nem azért, mert keresztény; de ha más vétekért, akkor már nem keresztény.” (Apol. cs. 44.)

Miből magyarázható a kereszténység magas erkölcsi nivója? Ki működött Krisztus hajójában? Az Isten lelke – ájtatos híveim – aki a teremtsénel „lebeg vala a vizek felett”, (I. Mózes 1. 2.), működött az erkölcsi átalakulásnál is. S ez a Szentlélek hatja át és lebeg továbbra is az Egyház felett! Galamblekek milliói, a szentek eléggé bizonyítják ezt. Csak az korcsosul el teljesen, aki kivonja magát az Egyház befolyása alól. Ha van is nemes jellem az Egyházon kívül – csak azért van, mert az Egyház elvei és igazságai szerint rendezi be életét. Hát nem kellett-e panaszkodnia Luthernek, hogy az Egyházból való elszakadás után az ő hívei erkölcsileg süllyedtek?

Ha látni akarsz, igazán láthatod, hogy ez is megdönthetetlenül bizonyítja az Egyház isteni eredetét!

c) *Az evangélium megváltoztatta az egész társadalmi rendet.*

A társadalom alapösszetétele a család.

Az elválások (V. Móz. 24, 1. kk.) s többnejűség miatt nagyon lesüllyedt a házassági frigy a zsidóknál s még inkább a pogányoknál. Az asszony, kit bármely rútság miatt elbocsáthattak, ötödik kerék számba ment s a legnyomorultabb rabszolganő volt.

Krisztus hajója ezt nem hagyhatta úgy. Krisztus Urunk tanította, hogy férj és feleség „egy test. Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza” (Mát. 19, 6.), tehát a házasság egységes és szétválaszthatatlan. Szt. Pál a házasságot Krisztusnak az Egyházzal való viszonyához hasonlítja s „nagy titoknak” nevezi. (Ef. 5, 23–25. 32.) Szt. Ambrus mondja: „Tudjuk, hogy a házasság ura és védője az Isten, ki nem engedi, hogy más nyoszolyája beszennyeztessék. (Ábrah. I. 1. c. 7.)

Az Egyháznak sikerült ezen tanításával a zsidó és a pogány bujaság szemétdombját a tisztaság és boldogság lakóhelyévé változtatni. Gyönyörű képet festett Tertullian a keresztény házasságról: „Hogyan tudnók – kérdi – lefesteni a házasság boldogságát, melyet megalapoz az Egyház, megerősít a szent áldozat, megpecsétel, az áldás, kihirdetnek az angyalok s jóváhagy az Atya Isten? Íme, két keresztény kedves frigye, ugyanazon reménységgel, ugyanazon életmóddal, ugyanazon ál-

dozattal! Együtt imádkoznak, együtt böjtölnek, kölcsönösen oktatják, figyelmeztetik s túrik egymást. Együtt vannak a templomban, együtt az Úr oltáránál, együtt viselik a nyomorúságot, üldözést, de az örömet is megosztják. (Ad uxor 2, 9.)

A keresztény családban természetesen javult a gyermekek helyzete is. Az Egyház sohasem engedte, hogy csupán tehernek tekintsék a gyermeket, hogy nőjön mint a fa az erdőben, annál kevésbé, hogy a szülők eltegyék láb alól vagy eladják. Keblére ölelte, mint a szent keresztiségben a megszentelő malaszt által a menyország újjászületett örökösét. – Állandóan hangsúlyozta: „Gyermekek! Engedelmeskedjétek szülőiteknek az Úrban ... És ti, atyák!... neveljétek őket az Úr tanításában és fenyítékében.” (Ef. 6, 1. 4.)

Hasonlóan a szolgálát is a szeretet családi kötelékébe fogadja az Egyház. Filemon az Apostol szavára testvéréül fogadja az elszökött rabszolgát s az ezelőtt hűtlen rabszolga, Onezim, Filemon házában jámbor emberré lesz s alkalmas arra, hogy az efezusiak püspökké válasszák.

A szolgálaknak lelkére köti az egyház, hogy szívük egyenességében hűen engedelmeskedjenek uraiknak, mint magának Krisztusnak, az uraknak pedig, hogy ne feledkezzenek meg arról, hogy felelősséggel tartoznak az Úristennek szolgáláikért (Ef. 6, 5. 9.).

Mint különös kedvenceit öleli magához az Egyház azokat, kiknek legkevesebb jut osztályrészül a családi szeretetből: az árvákat, özvegyeket, szegényeket, betegeket, aggokat és foglyokat.

Nemcsak egyesek adták egész vagyonukat a szükségben szenvedők felsegélyezésére (Ap. Csel. 2, 45.), de hivatalosan is szerepeket és diakonisszákat rendeltek ki, később egész férfi- és női szerzeteket állítottak fel, hogy gondozzák az elhagyatottakat és betegeket. Iskolák, árvaházak, kórházak, ápodák az egyház kezdeményezésére épültek. Az egyházi intézmények és kolostorok mindig a nevelés, művelődés és irgalmasság tűzhelyei voltak.

A keresztény társadalom egész erkölcsi légkörét már a 180. év körül így festi le a pogányoknak Minucius Félix: „Mi nem külső jellel – mint ahogy ti gondoljátok – különbözünk szemmeláthatólag tőletek, hanem az ártatlanság és szelídség jelével. Mi a ti boszúságtokra kölcsönös szeretettel vagyunk egymás iránt, mert gyűlölni egyáltalán nem tudunk. Mi – amit irigyeltek tőlünk – testvéreknek nevezzük egymást... ti nem is ismeritek egymást s dühöngtök a kölcsönös gyűlöletéért, nem ismeritek el egymást testvéreknek, kivéve a szülőgyilkosságnál.” (Oct. c. 31.) „Mi megvetjük a bölcselők fennhéjzását, mert tudjuk róluk, hogy tiszt-

tátlanok s házasságtörők, hasonlóképen a zsarnokokat, s olyanokat, kik hímes szavakkal akarják szépíteni gonosztetteiket.” (c. 38.)

Világos, hogy az egész állam, a népek külső és belső jóléte sokat nyert a kereszténységgel. Az államok alapja az igazságosság s a szeretet, mely a távollevőket közel juttatja egymáshoz (Ef. 2. 13.) az Egyházban a legerősebb támaszt találta. A csendőrség csapatai, akasztófák, börtönök, sőt a véres háborúk is csak ott szaporodnak, ahonnét kiszorították az Egyházat. Könnyeket letörülni, tövist a szívből kivenni, a félreértést elsimítani, magán- és közbékét megteremteni és fentartani nem képes sem a tudomány, sem a művészet, sem egyéb emberi igyekezet. Az Isten jobbját kell megragadni s azt szívósan tartani, hogy javulás álljon be a földön. Ez az Isten keze a kath. Egyházban van. Az evangélium kovásza, mely életet s boldogságot terjeszt, bizonyítja, hogy Isten alapította s tartja fenn az Egyházat.

Ájtatos Híveim! Kellőleg megfontolva a katolikus egyház isteni eredetét s hatását, örömmel kell felkiáltanotok: Szerencsés vagyok, hogy keresztény katolikus lehetek! Igen, boldog, nagyon boldog vagytok, ha őszintén átadtátok magatokat az Egyháznak, ha igazi keresztény katolikusok vagytok! Sajnos azonban, sokan vannak köztetek, kik csak külsőleg tartoznak az Egyházhoz, sőt vannak olyanok is, akik ellenségei! Vagy talán keresztény-katolikus az is, ki bezárja fülét és lelkiismeretét, hogy ne hallja az Egyház szavát? Katolikus az, aki az ő legnagyobb ellenségeivel cimborál s fegyverkezik? Ki hitetlen iratokat s újságokat olvas? Ki beáll az Egyházat tipró, gyalázó szövetkezetekbe? Aki a nyilvános életben polgári jogait az Egyház ártalmára s kárára érvényesíti? Ki nem venné észre minden téren azon irányt, amely az Egyház elfojtására s tehetetlenné tételére tör? A tankönyvekben, a hivatalokban, a törvénykezésben? Csak a nem katolikusok támogatják ezen irányt? Nem látjuk-e köztük a szentek és vértanúk, kik vagyonukat s életüket áldozták az Egyházért – unokáit is?

Boruljatok térdre a kereszt tövéhez, az Egyház ezen zászlaja alá s vizsgáljátok lelkiismereteket, vajon nyugodt-e? Sértetlenül hagyjátok-e halálotok óráján gyermekeiteknek őseink legdrágább örökségét? Isten átka s örök kárhozat arra, ki elhagyta s elárulta az Egyházat! Gondoljátok drága anyátokra az Egyházra, amely felnevelt titeket s most – talán – keservesen siratni kénytelen benneteket! Lépjetek közelebb az anyához, ki méhében hordott, annak lábaihoz, aki érettetek fáradt, csókoljátok meg annak kezét, ki érettetek dolgozott, simuljátok ama szívhez, mely titeket – hűtleneket – még mindig szeret és vár! Ne engedjétek

sem az ígéreteknek, sem a kísértéseknek, melyek az Egyháztól el akarnak benneteket szakítani. Mert egyedül ő az, ki igazán akar és tényleg tud is benneteket boldogítani itt és örökkévalóságban. Ámen.

Tyrnaviae, die 17. februarii 1923 Dr. Paulus Jantausch, adm. apost.

1413/923. sz. Lelkeszi jöv. összeírások beküldése

A tő papsággal közlöm az iskolaügyek és a nemz. művelődés minisztériuma bratislavai referátusának f. é. február hó 19-én 8641/III. ai 1923. sz. a. kelt következő felszólítását:

„A lelkeszek illetékeinek tervbe vett rendezésének foganatosításához szükséges lesz pontos jövedelmi összeírásokra. Megkeresem azért, hogy az ottani hivatal szólítsa fel az ottani egyházmegye papságát, hogy az a plébániák és kápláni állások jövedelmi összeírásának teljes – tehát nemcsak az utolsó oldalnak – hitelesített szószerinti másolatát készítse el. Elkészítendő a be nem töltött plébániák és kápláni állások jövedelmi összeírásának másolatai is.

Az így elkészített másolatok az eredetivel együtt gyűjtessenek össze az ottani hivatal által és küldessenek be minél előbb az illeni referátusnak.

A papság érdeke az ügy minél előbbi elintézése, hogy az 1923. évi illetékeket idejében ki lehessen utalványozni.

Végül megjegyzem, hogy azon helyeken, amelyekről a jövedelmi összeírás nem terjesztetik be akár nemtörődömségből, akár azért, mert nem szereztetett be idejében hiteles másolat az elveszett eredeti példányok helyébe, új jövedelem összeírást fogok elrendelni. A referátus igazgatója helyett: Řezníček s. k. ”

Felszólítom a tő papságot, hogy a fentiekben jelzett kongruaösszeírási ívek eredetijét s azoknak a ker. esperes által hitelesített másolatát keltő példányban a ker. esperes útján ide legkésőbb f. é. március hó 20-ig beterjeszteni szíveskedjék. Minden példányhoz külön íven bemellékelendő a jövedelemben idők folytán beállott esetleges változások pontos jegyzéke. (Pl. a természeti járandóságok megváltása, a tőkéknek hadikölcsönbe való elhelyezése stb.) Az esetleges mulasztásokért az illetékesek maguk lesznek felelősek. A szükséges nyomtatványok a jövő hét folyamán fognak szétküldetni. [...]

1414/923. sz. Az állami illetékek utólagos kifizetése

A tdő papsággal közlöm az isk. ügyek és a nemz. művelődés minisztériuma bratislavai referátusának f. é. február hó 19-én 2907/III- ai 1923. sz. a. köv. átiratát:

„A prágai iskola és nemzetművelődésügyi minisztérium elnökségének f. é. jan. hó 10-én kelt 10759 prez./22. rendelete alapján megkeresem, hogy az ottani hivatal az összes lelkészeiktől, akik szolgálati illetményeik visszatartásáról panaszkodnak, kérje be az erre vonatkozó jelentéseket a visszatartott illetmények nagyságának és azok esedékessége idejének pontos megjelölésével.

Ezen jelentések legkésőbb március 15-ig terjesztendők be további hivatalos eljárás végett az itteni hivatalnak. – A referátus vezetője helyett Řezníček s. k.”

Felszólítom az érdekelteket, hogy a fentiek szerinti pontos jelentéseket két-két példányban saját jól felfogott érdekükben legkésőbb f. é. márc. hó 12-ig ide betérjessék.

4416/923. sz. A hitoktatók reverendában járjanak az iskolába

A tdő Papságot a nm püspöki kar köv. közös rendeletének pontos betartására hívom fel:

„A kath. tanügyi tanács javaslatára elrendeljük, hogy a hitoktatók a hitoktatást a középiskolában mindig reverendában végezzék. Egyéb iskoláknál fenti szabály alól csak ott lehet kivételnek helye, ahol az iskola nehezen hozzáférhető.”

3589/923. sz. Földreform és a kegyúri kérdés

A szlovenszkói műemlékeket védő bratislavai állami referátus f. é. május hó 19. kelettel 1025/23. sz. alatt következő átiratot küldött közlés végett:

„Alulírott állami műemlékvédő referátus kéri a Ftdő hatóságot, hívja fel körlevélileg a plébániai hivatalokat, hogy jelentsék a Ftdő hatóság-

nak, nem maradnak-e a templomok a nagybirtokok parcellázása miatt kegyúr nélkül s közbenjártak-e az illetékes, plébániai hivatalok az állami földhivatal illetékes expozitúrájánál vagy az illetékes földfelosztási biztostnál azon célból, hogy az érvényben lévő törvényes rendeletek értelmében az ezen nagybirtokokon lévő templomok fõntartása biztosítsák. Alulírott referátus az errõl szóló jelentések beküldését kéri. Szükség esetén a szóban lévõ mûemlékek fentartása érdekében el fog járni.”

A jelentések f. é. augusztus hó 31-ig küldendõk be hivatalomhoz.

7484/923. sz. A novemberi ínségsegély kifizetésének beszüntetése

Mihez tartás végett közlöm az isk. és nemzetmûvelõdésügyek bratislavai referátusának f. é. okt. 16-án 58700/III. ai 1923. sz. a. kelt következõ átíratát:

„Az isk. és nemzetmûvelõdés ügyek prágai minisztériuma 1923. okt. 11-én 29263-VI-23 sz. a. kelt végzésével elrendelte, hogy az 1923. évi november hónapjára esedékes ínségsegély (240 Kcs.) kifizetése egyelõre beszüntettessék. – Ezen ínségsegélynek december hónapra való kifizetése tekintetében eddig nem történt döntés. – Az így visszatartott összeg annak a résznek leszámítására fog szolgálni, amelyet a papság illetményeinek az 1922. évi dec. 20.-ki s a törvények és rend. tárában 394 sz. a. közzétett törvény alapján történendõ esetleges rendezése alkalmával az egyszeri drágasági pótléknak 1923. évi ápr. 1.-tõl. esedékes 20%-os csökkentéseként levonásba kell hozni. – Ez a rendelkezés nem vonatkozik a nyugdíjas papságra.

Egyidejûleg közlöm, hogy a minisztérium ugyanazon rendelettel folyósította a ruhasegélyt, amely a fentemlített célra fõnn volt tartva. – A ruhasegély 1923. dec. 1.-re fog kiutaltatni. – Hogy a lelkeskedõ papság részérõl mindennemû felszólamlásnak elejét vegyük, kérem az ottani hivatalt, hogy papságát ezen intézkedésrõl alkalmas módon tájékoztatni szíveskedjék”.

5038/923. sz. A hadikölcsönök jegyzése a IV. államkölcsönre

A múltkori körlevélhez csatolva voltak a prágai „Zemská Banka” kérdőív-táblázatai további felvilágosítás nélkül. Ezekkel a kérdőívekkel kapcsolatban közlöm, hogy a prágai „Zemská Banka” 11815/923. sz. a. ajánlatot tett az egyházi jogi személyek birtokában levő hadikölcsönöknek a IV. és. államkölcsönre való jegyzése tárgyában.

Ez a jegyzés oly módon történnék, hogy szóban levő pénzüintézet a IV. államkölcsönnek a hadikölcsönök értékesítése céljából való jegyzéséhez előnyös hitelt nyújtana. Ez a hitel fedezve volna az új állami kötvényekkel, kamatai nem lépnék túl a 4 ½%-ot, további föltételei, valamint a visszafizetés módja az egyes esetekben az adott eset, ill. a szóban forgó jogi személy vagyoni helyzete szerint igazodnék.

A múlt körlevélhez csatolt kérdőívek tehát arra szolgálnak, hogy ott, ahol a hadikölcsönök értékesítése lehetséges, szíveskedjenek az illető jogi személyek képviselői a szóban levő íveket kitölteni és a banknak az Ordinariatus útján elküldeni, hogy az egyes esetekről külön tájékoztatást nyerhessen. A kimutatások alapján aztán a bank majd konkrét ajánlatokat tehet.

A kimutatások 1924. é. jan. 31-ig terjesztendőek be az Ordinariatushoz.

6168/923. sz. Eltűnt személyek halottá nyilvánítása és az életbenmaradt házaspárok új házasságkötése a polgári törvények szerint

Mihez tartás végett közlöm a tő papsággal a nyitrai zsupánnak 1923. szept. 20.-ról kelt 43468/923. sz. rendeletét:

„Az 1921. jún. 30-ki 252. sz. s a törvények és rendeletek tárának 62. számában 1921. aug. 4-én kihirdetett törvénnyel kiegészítették, ill. megváltoztak a holtányilvánításról szóló némely rendelkezések. Névszerint a Slovenskón és Podkarpatska Rusban érvényes 1911: I.t. c. rendelkezései változtak meg a törvény III. és V. fejezete által, amelyben ki van mondva, hogy a holtányilvánítási eljárás és javaslat eredménye elégséges ahhoz is, hogy a házasság felbontottnak tekintessék, továbbá hogy érvényüket veszítették a polgári törvénykönyv 112.-114. és 277.

§§ ai a jelen törvény I. fejezetében felsorolt azon személyekre vonatkozólag, akik résztvettek a háborúban.

Ezen törvényes előírások szerint egyedül a bíróságok illetékesek a megejtett vizsgálat alapján kimondani vagy azt, hogy az eltűnt személy holttányilvánítottatik, vagy azt, hogy halála bebizonyított. Ilyen bírósági végzés nélkül az anyakönyvi hivatal az eltűnt személy halálát nem írhatja be az anyakönyvbe, főleg nem teheti ezt a haláleset pusztá bejelentése alapján még oly esetekben sem, ahol a kutatás oly eredményeket mutat fel, hogy nem lehet kétség afelől, hogy az eltűnt személy meghalt vagy elesett mindig szükséges a bíróságnak jogerős végzése.

Ez a bírósági végzés azonban nem elegendő ahhoz, hogy az életben maradt házaspár új házasságot köthessen. Ehhez a polgári törvénykönyv 112. §-a és az 1921. jún. 30 ki 252 sz. törvény V. fejezete szerint szükséges, hogy az előbbi házasságot a bíróság kifejezetten felbontottnak jelentse ki, másképp az új házasságkötés meg nem engedhető.”

Az u. n. hadiözvegyeknek ma elég gyakran előforduló házasságkötésénél tehát, mivel azoknak férjei a legtöbb esetben csak eltűnt számba vehetők, a nyitrai nagyzsupa területén működő tdő papság a polgári törvény szempontjából ehhez a rendelkezéshez köteles igazodni, az egyházi törvény szempontjából pedig az 1923. évi III. körlevélben közölt 727/923. sz. és az 1922. évi IV. körlevélben közölt 464/922. sz. rendelkezésekhez.

Fenti zsupáni rendelet szorosán véve ugyan csak a nyitrai nagyzsupa területén működő tdő papságot kötelezi, de irányadóul szolgálhat a többi tdő papságnak is.

9178/923. sz. r. kath. iskolák igazgatóinak tiszteletdíja, fedezetmódja

Az iskolaügyi minisztérium még nem döntött arról elvileg, megadja-e államsegély-többlet alakjában a rk. népiskolák igazgatóinak tiszteletdíját. – Ez okból a tdő iskolaszéki elnökök ne terjesszenek fel egyelőre e tárgyban veendő újabb utasítás beérkeztéig a kérvényeket a Referátushoz, az igazgatói tiszteletdíj engedélyezése és kiutalása érdekében. Ha az illető igazgatótanító urak nem tudnának, vagy nem akarnának e tiszteletdíjra várni, legalább ideiglenesen az iskolaszéknek kell gon-

doskodnia fedezetről. (Az igazgatói tisztségről szóló „Szabályrendelet” 6. §. értelmében).

9179/923. sz. R. kath. tanerők szabadságolása

Szabadságot a r. k. iskolák tanítószemélyzete ezenttúl is csak az egyh. főhatóságtól kérhet egyáltalában a nagymélt. püspöki kar által 1911. évben kiadott Rendszabályok azon szakaszok és intézkedések kivételével, melyek csak az 1918. év előtti állammal való viszonyra vonatkoznak, változatlanul jogérvényesek.

9180/923. sz. Iskolaügyi felterjesztések helyes felszerelése

A hivatalos iratokhoz, melyekkel az iskolaszék a tanító egyházhatósági megerősítését kéri, mindig az egyházi anyakönyvi kivonat (keresztlevél) is melléklendő, mert csak ez adhat hitelesen bizonyítékot valakinek rkath. voltáról. – Az iskolaszéki felterjesztésekben, melyekkel jelöltek ajánlhatnak igazgatói kinevezésre, tilos (mint az gyakrabban előfordult), oly kifejezéseket használni, mely szerint az iskolaszék N. N.-et megválasztotta, (vagy pláne) „kinevezte igazgatónak” és erről az egyházi hatóságot értesíti. Az iskolaszék csak „előterjeszthet”, „ajánlhat” jelöltet kinevezésre, a kinevezés maga az egyházi főhatóság független joga, és az egyh. főhatóság nincs is megkötve az ajánlott jelölt kinevezéséhez, ha ellene alapos kifogása van.

Még mindig csak az apost. adminisztrátúra kisebb része terjesztett fel ide alkalmas jelöltet igazgatói kinevezésre, mely jelölésnek még f. é. szept. 1-je előtt kellett volna megtörténnie. Meghagyom szigorúan az összes rk. iskolaszékeknek, tegyék meg haladéktalanul, sürgősen erre vonatkozólag javaslatukat. – Az egytanítós osztatlan népiskolákból is kell ily javaslatot beadni, hogy egyformán minden igazgató tanító kezében egyh. hatósági kinev. okirat legyen igazolásul is. Azok az igazgatók, kik még előbb (t. i. még Esztergomból) igazgatói kinevezést kaptak az egyh. főhatóságtól, terjesszék fel ide kinev. okiratukat, hogy számukra új (esetleg az iskolaügyi miniszt. Referátusa előtt szükséges) kinev. okirat kiállítható legyen.

9181/923. sz. Nyomtatott űrlapok használata az iskolaügyi felterjesztések mellékletein

Az iskolaszéki tagok tanítók választásáról szóló és egyéb hiv. felterjesztések igen gyakran hibásan és hiányosan felszerelve érkeznek az egyh. főhatósághoz. Fő oka ennek, hogy nem nyomtatott űrlapokat használnak sok helyütt, hanem kéziratos, kézzel vonalozott mellékleteket, ívet, használnak; kötelességévé teszem a tdő iskolaszéki elnök uraknak, hogy az egyházi és isk. adminisztráció megkönnyítése érdekében az alább megnevezett vagy más egyéb könyvnyomdából hivatalos nyomtatványokat szerezzenek be és ezeket használják. – Továbbá megmagyom, hogy a tdő iskolaszéki elnök urak iskolaügyi felterjesztéseiknél szorosán szemmel tartsák a püspöki kar „Rendszabályait” a rk. népis-kolák közigazgatásáról. A helytelenül felszerelt beadványokat a tanfelügyelő esperes urak ne terjesszék fel ide, hanem adják vissza pótlás vagy átdolgozás céljából az iskolaszéknek.

9182/923. sz. A javadalmi jegyzőkönyv, az iskolafenntartó jogérvényes megjelölése benne

Az igen ritka esetektől eltekintve, melyekben minden kétséget kizárólag és a legfőbb fórumok végérvényű döntvényeiből más jogállapot ki nem tűnik, a rk. iskola fenntartójául a javadalmi jegyzőkönyvben mindig a „rk. hitközség hívei” és nem a „polit. község” irandó be. Az iskola rkath. jellege szempontjából végzetes jogi hátrányok származhatnak ezen indokolatlanul, vagy meggondolatlanul használt kifejezésekből. Az államfordulat előtti korszakból a legfőbb fórum elvi döntvényei mondták ki azt, hogy az a körülmény, mely szerint valahol 1868. év előtt már fennállott joggyakorlat szerint a rk. hívek teljesítményeiket a politikai község (pénztára) útján teljesítették (nemine reclamante, kényelemből, egyszerűség okából autonómiai szervezet híján stb.), ez a joggyakorlat nem nehezményezhető és az iskola r. kath. jellegének nem praejudikál.

9183/923. sz. Díjlevél felszerlése

A helyi forrásokból származó jövedelmi tételeket biztosító kimutató díjlevél (hivány) mindig az újonnan megválasztott tanerő által is aláírandó, bizonyítékául annak, hogy az a kínált jövedelemmel beéri. A díjlevélnek az összes jövedelmi tételeket összegező záradékában csak a helyi forrásokból származó fizetési tételeket lehet figyelembe venni az (amúgyis változó) államsegélyek nélkül.

9184/923. sz. Európa fali térképe az új polit. alakulatok alapján (Kogutovicz és Társa kiadása) az iskolákból kitiltva

Európa fali térképét az új polit. alakulat szerint, melyet a budapesti Kogutovicz- féle földrajzi intézet adott ki az iskolaügyi minisztérium Referátusa Bratislavában 30598/1.-A. ai 1923. sz. a. 1923 jun. 11-én kelt rendelettel kitiltotta Szlovenszko iskoláiból.

9185/923. sz. Hivatalos nyomtatványok és úrlapok használata

Magyar és magyar- szlovák szövegű iskolaügyi hiv. nyomtatványok, úrlapok: Jegyzőkönyv tanító választásáról, jegyzőkönyv iskolaszéki tagok választásáról, díjlevél (hivány), javadalmi jegyzőkönyv az egyházi főhatóság tudta szerint eddig a következő szlovenszko könyvnyomdákból kaphatók: „Concordia” könyvnyomda Bratislava, Kertész-utca 1 sz.; Huszár István könyvnyomdája, Nitra, Kupecká u. Szt. Adalbert egyesület nyomdája, Trnava, Halenárska ul. 40. sz.

9186/923. sz. Polgári jogok és kötelességek és polg. Nevelés tana, mint kötelező népiskolai tantárgy

Az 1922. évi júl. 13.-ról kelt 226/922. évi törvény általánosan és minden tanulót feltétlenül kötelező tantárgyaknak csak a polgári jogok és kötelességek és az állampolgári nevelés tanát (občianská nauka a výchova) írja elő szintúgy a kormány végrehajtási rendelete. (Iskolaügyi minisztérium 1923. ápr. 11.-ről kelt 44457/1-A ai 1923 sz. rendelete. A polgári erkölcsant (laikus morálist) csak azon népisk. és polg. isk. növ. köteles tanulni, ki szülője vagy gyámja szabályszerű jelentkezése alapján a hittan tanítása alól fel van mentve. Ha esetleg valahol az alkotmánytan helyett a polg. erkölcsant behozatala kíséreltetnék meg, nekem azonnal jelentés teendő a további intézkedés céljából.

9187/923. sz. A r. kath. népiskolák tankönyveinek jóváhagyása a Szlovenszkói r. kath. „Tanácsügyi Tanács” által

A szlovák és magyar valamint német tannyelvű rk. népiskolákra egyaránt kötelező (az népiskolák egyes tantárgyakra szóló tankönyvek jóváhagyása után azonnal) a nm. szlovenszkói püspöki kar azon rendelete, hogy csak a rk. Tanügyi Tanács által is jóhagyott tankönyveket szabad használni. Jóllehet a tankönyv írók figyelme arra, hogy alkalmas tankönyveiket a r. kath. Tanügyi tanács mélt. elnökségéhez Dr. Kmetko Károly nyitrai püspök úrhoz küldjék be felülvizsgálat és esetleges jóváhagyás végett, más úton is fel fog hivatni, a tdó isksz. elnök és a rk. népiskolai igazgató urak is szíveskedjenek a magyar nyelvű tankönyvek íróit erre figyelmeztetni.

1924.

Dicsértessék az Úr Jézus Kristus!

Nem tudom, kedves híveim, mikép köszönjem meg nektek kellőkép azt a számtalan jókivánatot, mellyel engem az új év hajnalán mindenfelől elhalmoztatok. Mintha gondteljes apostoli hivatásomnak minden tövisét rózsává akartátok volna változtatni és értetek aggódó atyai szívem minden redőjébe balzsamot akartátok volna csepegtetni. Hogy mennyi katolikus ragaszkodás és odaadás, mennyi őszinte barátság és részvét, mennyi engedelmes gyermeki szeretet van bennetek: bizonyítják leveleitek, szavaitek, imádságaitok; tán könnyeitek is. Nagy vigasztalódással fontam koszorúba ezeket a kincseket és felajánlottam az Isten kegyelméből reám bízott négyszáz plébánia nevében, az Úr Jézus szentséges Szívének, kérve Őt, hogy valamennyiteket magához öleljen, megáldjon és üdvözítsen. Buzgón esedeztem Hozzá, hogy titeket tőle semmi el ne szakíthasson, sem a saját szenvedélyetek, sem a világ, sem a gonosz lélek.

Ámde, mikor hosszú soraitokon végigtekintettem, mély fájdalom nyilait meg lelkemben, mert egyrészt megláttam rosszakaróitok megdöbbenően növekvő sokaságát, másrészt a mindjobban fogyatkozó számát azoknak, akik titeket – miként jó magam – szeretnek és védelmeznek. Az a gondolat, hogy míg a farkasok száma szemlátomást százszorozódik, addig nyájam pásztorainak száma aránytalanul apad, egész valómat megrendítette.

Vajha valamennyi jókivánságtok egyetlen eggyé folyna össze és beteljesednék: hogy t. i. több és szent papunk legyen, mily boldog volnék!

De nemcsak én volnék boldog, hanem még inkább ti, mert a paphiány elsősorban a ti – habár tán titkos – fájdalmatok.

Igen, a ti fájdalmatok, sőt mély sebetek, amely annál veszélyesebb, minél kevésbé érzitek.

Hogy sírba ne döntsön, ügyet kell rá vetnetek és gyógyulást kerestek.

Azért engedjétek,

- a) hadd mutassak rá, hogy a seb: – a paphiány – csakugyan itt van;
- b) hadd földjem fel a seb okait;
- c) hadd ajánljam nektek a gyógyulásra vezető orvosságot is.

a) A paphiány.

Nem múlik el hét anélkül, hogy valamelyik plébániáról ne jönnének

hozzám a hívek, akik esengenek, küldjék nekik papot. Azt mondják, az Úr szántóföldje náluk parlagon hever, az Úr szőlleje pusztul – mert nincs, aki művelné.

Már több, mint tíz esetben voltam kénytelen két-két plébániát összekötni, s így vannak már lelkészek, akiknek tíz községről is kell gondoskodniok. A kápláni állások felerészben sincsenek betöltve, több hitoktatói állás is üres.

Mit mondjak, mikor látom, hogy korban előrehaladott és a hosszú munkában elernyedtt sok oltártestvérem csak azért nem élvezheti a megérdemlett nyugalmat, mert nincsenek, akik őket pótolhatnák.

A világi hivatalokban 30–40 éves szolgálat után, vagy kevésbé aggasztó betegség esetén mindenki nyugdíjba mehet, nálunk hetven-nyolcvan éves betegeskedő papoknak is kell vonszolótok a munka igáját, amíg ki nem dőlnek. Kit küldjék a helyükre? Rokkant vagy-e vagy nem, amíg bír a lábad, dolgoznod kell! – ilyen kemény szavakkal vagyok kénytelen a szájalomra méltó törődött embereket a további harcra buzdítani, hogy közületek kedves juhocskáim, még többen el ne veszszenek. A nyáj örvendetesen megnövekedett, egész csapatok várják, hogy valaki gondjába vegye és Krisztus legelőjére vezesse. Számos új állomást kellene szerveznem. De kit küldjek oda, mikor az eddigieket sincs kivel betöltenem?

Mit szóljunk ahhoz, hogy a mai kor eddigelé nem hallott feladatok és kötelességek elé állít minket? Hol vegyünk ezekhez segítőtársakat?

Amint más szakmákban a munka mindinkább felosztódik és egyre több segéderőt alkalmaznak, így kellene ennek történnie a lelkipásztorkodás terén is. Ámde míg az irodákban és üzemekben az eddigi egy tisztviselő és munkás helyett négyet is látunk, a túlterhelt plébániákon az egykori két-három pap helyett csak egyetlen egyet találunk.

Minden rend és osztály igyekszik az újságíráshoz, egyletekhez s a társadalmi élet minden változatába a saját alkalmas emberét behozni. És a legfontosabb rendnek, a papságnak, alig vagy csak gyéren van ott képviselője.

Az Egyház ellen azelőtt soha sem látott ármányok szövődnek minden téren. Ki fog velük szembeszállni?

A tudomány a hit és az igazság útjáról lesikamlík. Hol van elegendő számú és kizárólag tudománynak élő pap, aki visszaterelné a helyes útra?

A szabadgondolkodó és az erkölcsöt lábbal tipró irodalom mint az áradat elnyeléssel fenyegeti az egész emberiség üdvösségét. Honnan

vegyünk alkalmas egyházi férfiakat, akik kizárólag az Írásnak szentelhetnék idejüket és tollukkal mint védgáttal megakasztnák az árt és a hitet és erényt megvédenék?

Nem hagyhatók figyelmen kívül a különféle szerte alakuló egyletek és szervezetek sem; többnyire széles lelkiismeretű és szűkös jellemű kalandorok viszik bennük a szót. Van-e akit a rendes papi foglalkozásból kivonhatnánk és a nép elé állíthatnánk, hogy őket jó egyesületekbe tömörítse, vezesse és oktassa, hogy ők jogos osztályérdekeik óvása mellett ne feledkezzenek meg az Istenről, lelkükről, a tízparancsolatról és az örökkévalóságról?

A közéletben új tervek szövődnek, amelyek hivatva vannak egész népek sorsát intézni. Mily gyakran feledkeznek meg e munkánál az evangéliumról meg a földi és örök boldogság alapfeltételéről, a vallásról!? Van-e ott elég lelkes apostolunk, akik megakadályoznák a rosszat és az igazságot győzelemre segítenék?

A közjótékonyt is katolikusellenes vállalatok sajátították ki, amelyek az irgalmasság cselekedeteinek leple alatt csalogatják a lelkeket, félrevezetik őket és kárhozatba döntik. Nem kellene-e ide is egyéb kötelesség alól felmentett papokat állítanunk? Bírnak-e különben helytállni a Szentszéktől elítélt különféle Imka- és Ivka-féle egyesülettel szemben, ha mindenünnen más, halaszthatatlan munka nehezedik a vállukra?

Emlegessek-e egyéb, ugyancsak rosszakaróinktól lefoglalt helyeket, ahol te is inkább papot szeretnél látni, de bizony hiába keresed?

Valóban – kevés a papunk!

Es ez a kevés nem győzi a védekezést és a minden vonalon való harcot.

Nemcsak a világi papokban van hiány, de a szerzetekben is. Jobbára a kolostorok is konganak az ürességtől: csak mintegy mutatóba bajlódnak kevéskén a nagy épületekben, amelyek az elmúlt jobb időkről regélnek.

Falvak és városok, köznép és műveltebb körök, magán- és közintézmények, az Egyház és haza, az ég és föld; mind-mind kiáltón bizonyítják: kevés a papunk!

Fölemelés, megnyugtató és megszentelés után esengenek a szívek és az elmék, a bűnösök és az igazak: korunk egész társadalma nyugtalan: a természetfölöttiség és boldogság árajaitól távol szárazon és fájón nyög, mert kevés a papunk!

Nemcsak „a kicsinyek kérnek kenyeret és nincs, aki megszegje számukra” (Jerem. 4, 4.). hanem „az egész nemzet sóhajtozik, keresve (ezt

a lelki) kenyeret” (Jerem. 1, 11): de nincs, aki meghallaná, nincsen ki jóllakatná, nincs aki igazi segítséget és vigaszt tudna nyújtani: kevés a papunk!

Együtt sírunk a prófétával: „Az ellenség (a hitetlenség) kinyújtotta kezét minden kívánatos javunk után” (Jer. 1, 10). családunk, ifjúságunk, munkásságunk, iparosaink, földművelőink, tanítóink, elöljáróink, hivatalnokaink, diplomaink, iskoláink, anyagi vagyonunk és szellemi kincseink után: sírunk – és miért? Kevés a papunk!

A heves tusa és makacs küzdelem földi és örök halállal fenyeget: – miért?

Mert kevés a papunk!

Az árvák szomorkodnak, kezüket atyjuknak, vezetőjüknek szeretnék nyújtani; a juhocskák tévelyegnek, szeretnék követni pásztorukat. De nincs atyjuk, nincs pásztoruk: kevés a papunk!

Virágjaink hervadoznak; törzsökös fáink levelei hervadnak-hullanak: életünk forrásai és csermelyei kiszáradnak: kevés a papunk!

Kedves híveim! Nem fáj-e ez nektek? Nem a ti sebetek ez?

Ó, bizonyára fáj a seb, fáj annál is inkább, mert magatok, legalább nagyrészt önmagatok okoztátok. Hogyan?

b) Okai.

Előadom, amikor, íme feltárom a paphiány okait.

Már a világháborúban, de még inkább a közvetlenül rákövetkező zűrzavarban sok gonoszlelkű ámító, akit nem kis tévelygése miatt bántott a lelkiismeret, félve, hogy a papok napfényre hozzák tetteit, a közfigyelem és a közhangulat félrevezetésére a menekvő tolvaj példája szerint handabandázott és kiáltozott: Fogjátok meg a papot!

És sokan elámítva rá is mentek a lépre; tiszteletlenül, megvetően fordultak el a papoktól. Vajon a tanuló ifjak látván, hogy bármely sehonnan szabadon törölheti sáros csizmáját és piszkos nyelvét az áldozatos életben megőszült papokhoz, érezhettek-e különös vonzalmat és ihletet a papi hivatáshoz?

És nemcsak a tiszteletet és becsülést, hanem a megélhetési eszközöket is kezdte a nép lelkiatyjától megtagadni. Ezt észrevették ifjaink és tapasztalván azt, hogy a világi pályákon kisebb tanultság és kevesebb önmegtagadás mellett is kényelmesebb és jobban fizetett jövő vár rájuk, bizony teljesen elvesztették azt a kevés kedvet is a papi pályához, ami egyik-másikban talán mégis megvolt.

Az általános anyagi gondolkozás kiűzte a vallásos szellemet még a legtöbb keresztény családból is. Fiaink odahaza mást sem vettek észre,

mint a nagyobb bérek és élvezetek után való tülekedést. Mi keltette volna fel bennük a papi állás természetfölötti örök javai után való vágyat?

Olyan rokonok sem hiányoztak, akiknek fogalmuk sem lévén azokról, „amik Jézus Krisztuséi” (Filip 2. 21.), csak a földi javakat hajhászták és egyenesen lebeszéltek atyjokfiát a magasabb törekvésekről. Vajon ha érzett is egyik-másik ifjú benső sugallatot és hajlandóságot arra, hogy az Úr oltárához közeledjék, nem fordult-e el tőle, amikor folyton a fülében csengett apjának- anyjának, testvérének, bácsikájának-nénikéjének látszólag jóakaró szava: „Ne menj papnak, rossz dolgod lesz ottan!”

A megmérgezett légkör behatolt sok iskolába is, ahol sokan fontosabbnak tartották a kirándulást és játékot, mint a hittant, az istentiszteletet és az imádságot. Bizonyos, hogy az ilyen légkör inkább kedvezett a mérges gombák fejlődésének, mint a magasztos papi hivatás gyöngéd virágjának.

Nem egy ifjúnak vette el a kedvét a papságtól az a tudat is, hogy a papság elvesztette minden kedvezményét, amelyet azelőtt élvezett, mint, sok és nehéz áldozatáért való valamelyes kárpótlást. A kispapok katonáskodása is nem egynél ingatja meg a hivatásnak gyenge palántáját, amelyet a szeminárium nagynehezen felnevelt; úgyhogy a kiszolgált katona-kispapok vagy egyáltalán nem, vagy sok pótlásra szoruló állapotban térnek vissza a szemináriumba.

Legkevésbé kedvez azonban a papi hivatásnak a mindenfelé uralkodó izgalom és az idegeknek, valamint a telkeknek ingerültsége, aminek gyökere nem annyira a háborús viszontagságokban keresendő, mint inkább az új jelszavakban, amelyek a tekintélyt és engedelmességet nem ismerik, és a pogány világfelfogásban, amely az egész társadalomba belelopta magát.

Ez megbénítja az érzékeket és a lelki tehetségeket; meggyengíti főleg a fiatalabb nemzedéket; álmososságot, ingadozást szül, de nem a papnak annyira szükséges hősiességet. Az egyik oldalon ernyedtség és habozás látható, a másikon könnyelműség és önzés. A sejdített óriások törpéknek bizonyulnak ott, ahol komoly munkáról, határozottságról, áldozatról van szó. Csodálkozhatunk-e azon, hogy a papi pálya, amely felebarátainknak és az Isten országának kedvéért szüzi nőtlenséget és önzetlenséget kíván, az ilyeneket nem vonzza? Ama kevés között is, akik a papi pályára jelentkeznek, szinte lehetetlen testileg-lelkileg teljesen alkalmasokat választani.

Ki is várhatná a mai társadalomtól, amely szájalom raméltó rokkant-házzá lett, hogy az Úr harcainak vezetésére elegendő alkalmas jelöltet állítson?

És mégis, – ha nem akarjuk, hogy magunk is és a jövő nemzedékek is elveszenek, papokra kell szert tennünk, még pedig több és szent papunknak kell lennie.

Nézzünk körül tehát segítség után és keressük az orvosságot!

c) A gyógyszerek.

A fő dolog, hogy legyőzzük és ledöntsük azt a bálványt, azt a Molochot, amely ifjúságunkat felfalja és nem engedi, hogy a papi pályára lépjen.

Ez annyit jelent, hogy magán- és közéletünk egész vonalán szent harcot kell kezdenünk az Antikrisztussal. Valamelyes új, vértelen keresztet hadjáratot kell indítanunk a hitetlenség és az erkölcstelenség ellen.

Sehol és senkitől se tőrjünk el, hogy a szent papi állást gyalázza és sértegesse. Ha esetleg mi magunk is közvetlenül vagy közvetve ki-sebbítettük volna a papság tekintélyét, igyekezzünk azt százszorosán jóvátenni. Ha csak egyetlen fénysugárt is sárba rántunk a papság dicskoszorújából, Krisztus Egyházának legjelentősebb tényezője ellen követünk el merényletet. Sőt az olyan meggondolatlan katolikus, aki ezt teszi, önmaga ellen fordítja a fegyvert. Mert csak akkor kívánhatjuk a papságtól, hogy óhajainknak eleget tegyen, ha mi őt tiszteljük és legalább minden szükségessel ellátjuk. Mert aki szóval vagy tettel megrugdossa atyját, – kívánhatja-e aztán, hogy az atya őt szeresse és róla gondoskodjék?

Ha hibáznék is az atyád, mégis csak atyád marad és az Isten nem ment fel a negyedik parancstól: „Tiszteld atyádat..!” Ha valóban elviselhetetlen nehézség merülne fel ellene, fordulj az egyházi hatóságokhoz, nem istentelen újságokhoz és szervezetekhez. Ne ócsárolj és ne gyalázd lelki atyádat a hitetlenek és máshitűek előtt! Kíméld az egész papság jó hírnevét, ha egyik-másik szerencsétlen pap azt talán nem is érdemelné meg. A gyermekek előtt különösen vigyázz arra, hogy mit mondasz a papról.

Továbbá add meg a papnak, ami neki jár, akkor ő is viszont teljesíti mindazt, amivel neked tartozik. A lovat sem fogod be éhesen. Sülyedhetnek-e oly mélyen, hogy a papot annyira se becsülnéd, mint a hasznos barmot? Nem mondta-e az Üdvözítő a papokról, hogy „méltó a munkás az ő eledele” (Mát. 10. 10) és „méltó a napszámos az ő bérére” (Luk. 10, 7)?

Mihelyt a tanulóifjúság észreveszi, hogy a papság nem szenved kárt

sem a becsületében sem a megérdemelt kenyérében, mindjárt készsé-
gesebben fog a papi pályára tekinteni.

Ne éljetekek vissza soha és sehol társadalmi jogaitokkal a papság rovásá-
ra!

Mi hasznod lesz belőle, ha a pap mindentől megfosztott rabszolgává
válík?

Jobb dolgod lesz-e, ha a pap helyett egy istentagadó vagy semmihá-
zi fog vezetni? A papnál bizonyára hamarább számíthatsz lelkiismeret-
tességre, igazságosságra, bajaid és nyomorúságod elismerésére, mint
bárki másnál. Ugyebár még amikor haldokolsz és minden jóbarátod el-
hagyott, papot hívatsz, hogy ő vigasztaljon és megnyugtasson?

Ha a papság társadalmi helyzete megjavul, mindjárt több papjelölt is lesz.

De minden földi előnynél jobban befolyásolja a papság számának nö-
vekedését az Istentől adott hivatás és ennek a hivatásnak a katolikusok
részéről való támogatása. Mert a legjobb körülmények között is min-
dig a legáldozatosabb élet a papé, legalább a jó papé.

Legtöbbet tehetnek itt a szülők. Nem úgy, hogy kényszerítsék gyer-
meikeket a papi pályára, de úgy, hogy akként neveljék kiskorától fog-
va, mintha mindegyiknek papnak kellene lennie. Valamint a gondosan
ápoltt kertben vígan nőnek a leggyöngédebb növények és virágok is:
úgy a jámbor családokban is szépen ered és fejlődik a papi és a szer-
zetesi hivatás. A papok nagyobb része szegény, vagy kevésbé gazdag
családokból származik. Ti édesanyák, ne aggódjatok túlságosan arról,
hogyan taníthatnátok fiatokat papnak. Ha ki fog tűnni jámborsá-
gával és eszével, és az Úr Isten akarni fogja, majd talál Ő módot arra,
hogy akár az utolsó viskóból is az oltárhoz emelje.

Voltak és vannak püspökeink is, akik szegény sorsból vetődtek fel.
Még római pápává is lehet valaki, ha elődei tán koldultak volna is. Az
anyaszentegyházban a legteljesebb és legigazibb népuralom és egyen-
lőség uralkodik.

Jegyezzétek meg azonban, keresztény szülők, hogy milyen súlyos
bünt követnétek el, ha gyermeketeket olyan pályára kényszerítenétek,
amelyre nincs hivatása, épúgy vétkeznétek, ha megakadályoznátok,
hogy oda menjen, ahová a Gondviselés hívja. Halljátok bold. Akária (†
1618) mondását: „Ha – úgymond – csak egyetlen fiam volna és a világ-
mindenség királynője volnék, amelyet neki örökségül hagyhatnék, nem
tartanám vissza, ha Isten egyházi pályára szólítaná; de viszont, ha száz
gyermekem volna és sehogyan sem tudnám ellátni, egyiket sem mer-
ném önmagam kolostorba (vagy szemináriumba) küldeni, mert a hiva-

tásnak magától az Úr Istentől kell jönnie”. (Gibier, Serrons-nous autour de nos pretes. 256. I.) Nem egy szülőnek és rokonnak a pokolban vagy legalább a tisztítóútzben kell majd lakolnia azért, hogy a rábízott gyermekeknél erőszakkal változtatta meg az Isten rendelését.

Ahol azonban észrevesszük a papi vagy szerzetesi hivatás jeleit, úgy bánjunk vele, mint a rendkívül becses és finom növénykével: gondosan ápoljuk, védjük és növekedését mozdítsuk elő.

Hány kiváló apostolt és misszionáriust nyerhetnénk ily módon az Egyháznak!

Gondoskodásunk és figyelmünk sohasem lankadjon! Óh, mily könnyen romolhatik meg gyermekünk meg nem felelő iskolákban is! Ügyeljünk itt is gyermekeinkre, különösen a mai időben.

Az igazi katolikus utolsó garását, sőt életét is feláldozza azért, hogy gyermekének az iskolában is vallásos s igazi keresztény szellem és nevelés jusson osztályrészü. Nem hitványság-e tehát, ha nem törődül gyermekeiddel, mihelyt városba küldted tanulni? Várható-e akkor, hogy az Isten szolgálóinak, s papjainak száma nagyobb lesz? Ha ezt a fontos ügyet szívünkön viselnők, nem kellene a papok számának növekedéséért sem sóhajtoznunk. De sajnos, épen a katolikus szülők nemtörődömsége s gondatlansága a jó Isten büntetését idézi fel reánk.

A katonáskodásnak sem kellene papnövendékeink sorait megtizedelnie, ha katona-fiainkra gondolnánk. Legalább írjunk gyakrabban bevonult kispapoknak, intsük a jóban való kitartásra és – imádkozzunk értük.

Imádkozzunk azonban nemcsak a kispapokért, hanem általában imádkozzunk a papságért. Könyörögjünk az Éghez, hogy több és szent papunk legyen! Sok mindenfélekéért imádkoztok, ami dicséretre méltó. De nem feledkeztek-e meg imádkozni a legfontosabbért: hogy több és szent papotok legyen?

Ezt maga az Úr Jézus parancsolja és hangsúlyozza: „Az aratás ugyan nagy, de a munkás kevés; kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratáshoz”. (Mát. 9, 37; Luk. 10, 2)

Kedves híveim! A kereszténység élete vagy halála egyes országokban papjaitól függ. Az Egyháznak minden üldözője, – akár véresen, akár másként üldözötte – legelsősorban mindig a papokat törekedett kiírtani vagy legalább is számukat apasztani és befolyásukat megakadályozni.

A mai időkben a szabadkőművesek ördögi tervei szintén ezt célozzák. „Verd meg a pásztort és elszélednek a juhok” (Zach. 13. 7): – ez a jelszavuk.

Ha tehát azt akarjátok, hogy apáitok és ősapáitok legdrágább öröksége, szent hitetek, fiaitokra is átszármazzék, gondoskodnotok kell róla,

hogy mindig elegendő számú és jó papunk legyen. Jó papok nélkül mit sem segítenek birtokaitok, házaitok, aranyotok, ezüstötök; nyomorult pogány sötétség vár reátok és utódaitokra.

Pártoljátok és védjétek még meglevő papjaitokat, akik gondotokat viselik; ne engedjétek őket gyalázní és sértegetni! Az ő javuk a ti javatok is, az ő káruk a ti károtok; ha ők szentek, ti is szentekké váltok.

Ha millió nyelvem és szívem volna és ha mindazt a jót, amit az angyalok, szentek és legőszintébb barátaitok kívánnak, sőt mindazt, amivel a jóságos Úr Isten maga el akar halmozni, egyetlen kívánságba akar-nám foglalni, nem tudnám másként kifejezni, mint ha felfohászokodom: Mennyei Atyám, adj népemnek sok és szent papot!" Ámen. TYRNAVIAE, die 25. Januarii a. 1924.

1709/924. sz. Magyarországon elhelyezett alapítványok összeírása

Az isk. és nemzetmív. minisztériumának referátusa prezidiumától 1924. febr. 14-én 647/prez. ai 1924. sz. a. kelt következő körrendeletét kaptam:

15. sz. körrendelet.

Valamennyi közép-, kereskedelmi, ipar- s szakiskola, tanítóképző intézetek igazgatóságának, iskolai tanfelügyelőségeknek s egyházi hatóságoknak Slovensko területén.

Slovensko területén léteztek alapítványok, amelyek vagyona Bpsten kezeltetett, avagy 1914. évtől utólag oda küldetett.

A trianoni szerződés 249. cikke megállapítja, mely alapítványok illetik az utódállamokat. Az azokról való tárgyalás alkalmával kitűnt, hogy az eddig összegyűjtött anyag nem teljes, miért is ki kell azt egészíteni, hogy Slovensko érdekei minél sikeresebben legyenek megvédhetők, az isk. és nemzetmív. ügyek minisztériuma 1924. jan. 19-én 3678/24. n. s. sz. a. kelt rendeletével elrendelte, hogy a célvagyon (alapítványok, alapok stb. vagyona tekintet nélkül arra, hogy vagyonuk és kezelőségük a csehszlovák republika, vagy a mostani Magyarország vagy Ausztria, SHS királyság avagy Románia területén van-e), minél pontosabban állapíttassék meg s gyűjtessék össze.

Azért elrendelem, hogy a becsatolt úrlap rovataiba minden hagyomány, ajándék, adomány, ösztöndíj és alapítvány tekintet nélkül arra,

hogy azok tanulók segélyezésére, tanítók jutalmazására, iskolák, azok egyes részeinek vagy berendezésére (tornaterem, kert, nevelőintézet) avagy bárminő egyházi célra rendeltettek.

A becsatolt űrlap 1. rovatába irassék az alapítvány megnevezése 1914. VII. 28. állapot szerint. Esetleg megváltoztatott elnevezés az eredeti elnevezés alá írandó annak feltüntetésével, ki hagyta jóvá a változtatást. A cél csak rövid jelíggel nevezendő meg, hogy meg lehessen ismereni, mely csoportba tartozik az alapítvány (ösztöndíj = tanulók segélyezésére, iskolai = iskola vagy tanító fenntartására, egyházi = templom, kántor fenntartására vagy más egyházi célra).

A 2. sz. „a keletkezés módja” rovatban feltüntetendő, hogy az alapítvány hagyomány, gyűjtés, hivatali döntés, ajándék stb. alapján keletkezett-e. „A felettes hatóság jóváhagyása” alatt az illetékes minisztérium, püspöki hatóság, főispán stb. jóváhagyása értendő, ha az alapítványt ezek hagyták jóvá. Ha az alapítás éve nem ismeretes pontosan, legalább megközelítőleg állapíttassák meg, épen úgy a régebbi alapítványok vagyoni állapota: itt hagyassák meg az eredeti pénznem: bécsi osztrák érték, forint stb. Ingatlan az eredeti területi mértékben.

A 3. rovat igen fontos, ép azért az alapítványi levél ide vonatkozó mondata szószerint idézendő. A családi alapítványok részletes intézkedései nem írandók ki, de azért nagyfontosságú annak megállapítása és az 5. rovatban megjegyzés alakjában való feltüntetése, milyen államban telepedtek le ama családok, amelyeknek az alapítványi járandóságokra igényük van s itteni állampolgárok-e.

Pontosan tüntetendő fel „a vagyoni állapot 1914. július 28-iki állag szerint” az esetben is, ha már beküldetett az alapítványokról való jelentés és kimutatás. Itt megjelölendő a betétkönyv száma, a pénzintézet neve, vagy pedig az értékpapír száma, sorozata és neme.

A „jegyzet” rovatban feltüntetendő a vagyonállapotban történt esetleges változás annak megjelölésével, mikor történt az; pl. a pénz a helybeli pénzintézetnél van elhelyezve, de a betétkönyv Budapesten van, vagy az értékpapírok talonjai Budapesten, de a szelvények Slovenskón vannak, stb. Itt jegyeztessék meg az is, hol van az alap, levél eredetije.

Az I. jelölt mintához hasonlóan össze kell írni II. jelölendő azon alapok, alapítványok és cél- vagyon kimutatását, amelyek vagyona vagy kezelősége a cs. köztársaság területén van, s amelyek kizárólag vagy elsősorban a mostani Magyarország, esetleg kívülünk valamelyik más utódállam polgárainak vannak szánva.

Minden alapítványhoz melléklendő az alapítványi oklevél vagy esetle-

ges megállapodás másolata (amennyiben lehetséges, szlovák fordításban is). Kísérő levélben tüzetesebben előadható – ha az 5. rovat nem volna ahhoz elegendő – kinek volt igénye az alapítvány járandóságaira, vajon a volt magyar állam bármelyik polgára, avagy csupán bizonyos család tagjai, meghatározott intézet tanulói, bizonyos nemzetiségű, fajú, vallásu stb. növendékek, avagy vajon bizonyos meghatározott egyének számára csupán előjog van kikötve. Fel kell azonban tüntetni, hogy jelenlegi részesedők kizárólag állampolgárok-e, avagy csupán bizonyos arányban – esetleg csak magyar állampolgárok-e.

Hasonló módon kell összeírni minden egyházi alapítványt.

A kimutatás a lehető legrövidebb időn belül készítendő el s a jelentés a kimutatással együtt két-két példányban legkésőbb 1924. évi március hó 31-ig terjesztendő be. Ezen határnap feltétlenül betartandó. A miniszter helyett: Fr. Mašek s. k.

Felhívom a tőpapságot, hogy a becsatolt minta szerint mindazon alapítványokat, melyek kinek-kinek kezeléséhez tartozó erkölcsi vagy fizikai személyek tulajdonát képezik, s amelyek alapítványi tőkéje Magyarországon van, összeírja. Külön íven írandók össze azon alapítványok, amelyek tőkéje esetleg Bpsten, s külön íven azok, amelyek tőkéi Esztergomban vannak. Jegyzetbe beírandó az is, hogy a tőke készpénzben vagy értékpapírokban, s milyenekben, van elhelyezve. Az összeírás s a kísérő magyarázat 3-3 példányban állítandó ki, hogy egy példány itt legyen megtartható. Az esetleges mulasztásokért az elmulasztó viseli a felelősséget.

2713/924. sz. Az államsegélyek megjelölése a fizetési szelvényen

A tőpapsággal közlöm az iskola és nemzetművelésügyi minisztérium bratislavai referátusának f. é. március 19-én kelt 7803/111. ai. 1924. sz. átiratát:

„Hogy az itteni hivatal elkerülhesse a felesleges megterhelést, amely főleg abból származik, hogy a lelkészek részéről gyakran érkeznek sürgető kérvények az államsegélyt illetőleg azon hiszembben, hogy ezek nem lettek helyesen kiutalva, kérem az ottani hivatalt, szíveskedjék a lelkészeknek alkalmas módon tudomására hozni, hogy a fizetési szelvényen vagy fizetési iraton piros tintával írott összegek a segélynek ama

részét jelentik, amely levonásba került (mint előzetes túlfizetés); zöld téntával pedig ama összeg jelöltetik, mely múlt évi járandóság címén kerül kifizetésre.”

4238/924. sz. Templomok vagyondézmája

A prágai felsőbb közigazgatási bíróság 1923. évi december hó 28-án 3677/923. sz. döntésében kimondotta, hogy a templomok ama vagyona, melynek hozadéki (jövedelme) istentiszteleti célokra szolgál, az 1920. ápr. 8-án 309. sz. törvény (sb. z. a n.) 4. § II. szakaszának értelmében vagyondézmát fizetni nem köteles. Következőleg minden fizetési felhívást, mellyel templomvagyonra vagyondézsma vettetnék ki, meg kell fellebbezni s visszavonásukat kérni s nem szabad csupán a dézsma esetleges leszállításába belenyugodni.

4170/924. sz. A tartalékban levő lelkészek hadgyakorlata

A nemz. védelmi minisztérium čj. 4800 pol. práv./13. doplň. ex 1924 sz. a. rendeletet adott ki, melynek értelmében „a tartalékban levő katonaköteles lelkészek abbeli kérelmei, hogy mentessenek fel a hadgyakorlatok alól, oly kötelezettséggel, hogy a gyakorlatokat 1925. évben pótolni fogják, teljesítendő, feltéve, hogy felsőbb egyh. hatóság bizonyítja, hogy a behívott lelkész helyébe helyettest nem tud küldeni.” Be van tehát valaki katonai gyakorlatra híva, kérhet felmentést. A folyamodványt az egyházi hatóságnak kell ellenjegyeznie s idejében kell a kerületi politikai hatóság útján az illetékes ker. hadkiegészítő parancsnoksághoz beküldeni elintézés végett.

50044/924. sz. Eucharisztikus Kongresszus

Örömtől repes Slovenskó minden katolikusának szíve a hírre, hogy ez évi aug. 24-én alkalma nyílik az eucharisztikus kongresszuson Bratislavában arra, hogy bebizonyítsa a szentségi Üdvözítőhöz való hűségét, ragaszkodását és szeretetét.

A kongresszus előkészítése serényen folyik. Azonban nekünk is meg kell mozgatnunk minden követ, hogy biztosítsuk annak minél fényesebb lefolyását. Azért, kedves Oltártestvéreim, a legközelebbi alkalommal hirdessétek ki a szószékről és buzdítsátok a híveket, hogy minél többen vegyenek részt a kongresszuson, főleg a férfiak.

Az apost. adminisztratúra hivatalának pedig f. é. júl. 20-ig jelentsétek ezeket:

1. Hogy az egyes plébániákból hány résztvevő jelentkezik és mely vasútállomáson akarnak felszállni. Ez szükséges a vasúti kedvezmény megszerzésére.

2. Hány kongresszusi jelvény küldendő az egyes plébániákra. A jelvényt olyanok is vegyék, akik nem vehetnek részt a kongresszuson. (Ára 2 K.)

3. A kongresszus sikeres előkészítése sok költséget kíván. Annak céljaira minden lelkész haladék nélkül küldje be ide az első augusztus havi vasárnapon a perselyből befolyt összeget.

Aki a központtól felvilágosítást kíván, forduljon e címre: Az eucharisztikus kongresszus központi irodája, Bratislava, Kapitulská ul. 2.

Aki már aug. 23-án éjszakára akar Bratislavába jönni, értesítse a központi irodát.

A kongresszus főünnepé aug. 24., mely napon az apostoli nuncius excellenciája maga szándékszik az ünnepélyes körmenetet megtartani. A hívek e napon vegyenek részt a kongresszuson. Utána (27-ig) eucharisztikus kurzusok lesznek főleg papok számára.

A kongresszus új, igazi katolikus élet alapja és kiindulópontja akar lenni, hogy minden megújuljon Krisztusban! Ne halogassuk tovább ennek megvalósítását! Kezdjen már egyszer igazán Krisztus élni és uralkodni magán-és közéletünkben! Fel a szívekkel! Fel az Eucharisztikus Kongresszusra!

3385/924. sz. A vagyondézsma és a vagyonszaporulati adó leszállítása

A tő papság tudomására hozom a törvények és rendeletek 1924. évi tárában 6 sz. a. kihirdetett törvényt a vagyondézsma leszállításáról.

1. §. „Az 1920. ápr. 8-án kelt 309/920. (sb. z. a n.) sz. törvény alapján megállapított vagyondézsma és vagyonszaporulati adó 50%-al szállítatik le, ha a vagyon végleges értéke (a vagyondézsma alapja) nem haladja meg az 50.000 Kcs-t.”

2. §. Az adóköteles vagyonszaporulat alapján kivetett vagyonszaporulati adó 50.000 Kcs.-ig terjedő kezdő értéknél 50%-al; 50.001 Kcs.-tól 100.000 Kcs.-ig terjedő kezdő értéknél 45%-al; 100.001 Kcs.-tól 200.000 Kcs.-ig terjedő kezdő értéknél 40 %-al szállítatik le és így fokozatosan minden 100.000 Kcs.-nál 5 %-al kevesebbel, úgyhogy a leszállítás mértéke 800.001 Kcs.-tól 1,000.000 Kcs.-ig terjedő kezdőértéknél 5%.

A 4. §. elrendeli, hogy az eddig még nem kézbesített fizetési meghagyások eme törvényre való tekintettel készítendőek el; a már kézbesített fiz. meghagyások pedig, amennyiben ennek a törvénynek nem felelnek meg, hivatalból helyesbítendőek külön értesítés által, amely ellen 30 napon belül felelkezés adható be az országos pénzügyi hatósághoz (ált. pénzügy igazgatósághoz).

Megjegyzem, hogy az 1. §.-ban említett végleges érték azt az értéket jelenti, melyet a vagyondézsma-ról szóló törvény értelmében (309/920. sz. sb. z. a n.) a vagyon 1919. márc. 1-én képviselt; a 2. §-ban említett kezdő érték pedig jelenti azt az értéket, mellyel a vagyon 1914. jan. 1-én bírt.

A vagyondézsma leszállítása vonatkozik az erkölcsi személyek dézsmájára is, amint ezt kifejezetten is említi az 1924. febr. 29-én kelt 50. sz. (sb. z. a n.) kormányrendelet 1. §-nak második bekezdése. Így tehát a beneficiumok, egyesületek stb. vagyondézsmájára is. Azért a tő plébános és h. plébános urak gondosan őrködjenek azon, hogy a plébániajavadalom és esetleges egyéb kezelésükben levő alapok dézsmája ezen rendelkezéseknek megfelelően leszállítsák.

Az ezévi III. körlevélben 4238/924. sz. a. közzétett rendelkezésnek megfelelően azonban újra hangsúlyozom; hogy a templomok vagyona a prágai legfelsőbb közigazgatási bíróság döntése szerint az 1920. ápr. 8-án kelt. 309. sz. (sb. z. a n.) törvény 4. §. II. szakaszának értelmében vagyondézsmát fizetni egyáltalán nem köteles s ezért itt nem szabad megelégedni a dézsma esetleges leszállításával, hanem teljes elenge-

dését kell kérni, minthogy tulajdonképen most folyik a dézsma végleges megállapítása, illetve, amennyiben törvényellenes, annak teljes visszavonása.

5462/924. sz. Anyakönyvi kivonatok

Az 1923. évi I. körlevélben 7854/922. sz. a. közölt utasítás kapcsán közlöm a tdő papsággal az iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referálásának 1924. júl 3-án 22912/III. ai. 1924. sz. a. kelt következő átiratát:

„Tekintettel arra, hogy a nyelvtörvény 8. §-a alapján kiadandó végrehajtási utasítás redezni fogja azt a kérdést, milyen nyelven állítandók ki az egyházi anyakönyvi kivonatok – hogy ez a törvényszerű intézkedés meg ne előztessék és eleje vétessék esetleges további félreértéseknek, az 1922. dec. 13-án 63227/III. sz. a. kiadott körrendelet ezennel visszavonatik.”

6755/924. sz. Idegeneknek belföldön vagy itteni honosoknak külföldön kötendő házassága

Az 1924. ápr. 14-én kelt és 113/924. sz. (sb. z. a 11.) alatt közzétett törvény szerint ezentúl „a zsupán hatáskörébe tartozik a külföldieket felmenteni annak kimutatása alól, valamint az állampolgároknak tanúsítványt adni arról, hogy szándékolt házasságkötésük hazájuk törvényei szerint akadályokba nem ütközik.”

Eziránt kérvények tehát a jövőben többé nem az igazságügy minisztériumhoz, hanem a megyei hatósághoz intézendők.

2378/424. sz. A tanfelügyelő esperesek a kath. tanítókkal tartandó évi összejövetelekre köteleztetnek

Az államfordulat után különféle akadályok címén – de mindig csak a papság és a kath. tanítóság között szükséges egyetértés rovására – elhagyott esp. kerületi tanítói évenkénti közgyűléseket a tanfelügyelő esperes urak súlyos lelkiismereti felelősség terhe alatt – feltétlenül újítsák meg most. A tanerők által tartandó paedagógiai szakelőadásokon kívül a tanf. esperes urak gyakran különleges kath. vonatkozású, a tanüggyel összefüggő előadásokról is gondoskodjanak. Ilyen téma p. a kath. jellegű iskola szükségességének indokolása stb., hogy ezen évi összejövetelek minél érdekesebbek, változatosabbak és igazán eredményesek legyenek, hívjanak meg az esp. urak a lehetőséghez képest a kerületen kívül álló kath. szakembereket is többször ily előadásokra, így pl. theolog. tanár és középisk. hittanár urakat stb.

Az esp. kerület többi lelkészeinek részvétele e gyűléseken nemcsak kívánatos, hanem kötelező is, egyrészt, hogy a papság oktatás- és nevelésügyi ismereteit szélesbítse, másrészt, hogy a papság ily jelenléte is a korunkban a kereszténység XIII. Leó pápa szavai szerint életkérdést képező kath. iskola szükségességéről tanúskodjék és érdeklődését az iskolaügyre vonatkozólag tanúsítsa.

2377/924. sz. Hivatalos pecsétnyomók beszerzése

1. A rk. plébánia-hivatal; 2. R. kat. népiskola; 3. R. kat. iskolaszék; 4. R. kat. egyházker. esperesi hivatal; 5. R. kat. tanfelügyelő-esperesi hivatal: egymástól megkülönböztetett, saját hatáskörrel bíró hivatalok és intézmények, ezért meg nem engedhető, hogy a plébánia pecsétje használtassák mind az öt hivatal számára. Meghagyom, hogy az egyházpénztár terhére haladéktalanul a r. kat. jelleget a címben kidomborító külön pecsét-nyomók szereztessenek be. A tdő esperes urak hivatalos szemléjük alkalmával őrizték ellen e rendeletem végrehajtását.

6673/024. sz. Az állami tanfelügyelőknek a kath. tanítókkal tartott értekezleteiről az egyházi hatóság értesítendő

A szlovenszkói kat. püspöki karnak az iskolaügyi minisztérium bratislavai Referátusához intézett azon megkeresésére, hogy az állami tanfelügyelők, ha a kat. tanítósággal értekezletet tartanak, az értekezlet idejének, helyének és kimerítő tárgysorozatának az egyházi hatósággal való közlésére köteleztessenek, a Referátus az itt alább magyar fordításban közölt átirattal felelt:

Az iskolaügyi és nemzetművelődési ügyek minisztériumának Referátusa Bratislavában. 29972/I-A. ai 1924. sz. Bratislava, 1924. aug. 24. 94. sz. körlevél. – Szlovenszko valamennyi állami tanfelügyelőségének. – Néhány állami tanfelügyelőség ide előterjesztett azon kérdésére, vajon a tanítók összejöveteléről az egyházi hatóságok értesíttessenek-e, az iskolaügyi és nemzetművelődési ügyek minisztériumának Referátusa nem kifogásolja azt, hogy az oly tanítói gyűlésekre szóló meghívók, melyekben a hitfelekezeti tanítók megjelenése kötelező, a gyűlés tárgysorozatával együtt az egyházi hatóságnak is megküldessenek. – A miniszter helyett: Mašek F., s. k.

E miniszteri átiratot azon megjegyzéssel közlöm a tdő papsággal, hogy minden esetben, valahányszor ily tanítói gyűlésre szóló meghívó az egyházi hatósághoz érkezik, megbízottat fogok kirendelni ez összejövetelre és ennek megtörténtéről azon község kath. iskolaszéki elnökét értesíteni fogom, mely községben az összejövetel egybehivatott.

6796/924. sz. A megválasztott r. kath. tanítók egyházhatósági megerősítését kérő beadvány felszerelése

Ismételt ide felterjesztett kérdésekre felelni óhajtván, és mivel nagyon gyakran érkeznek elégtelenül és hibásan felszerelt tanító-választási iratok az egyházi hatósághoz, közlöm, hogy ez idő szerint a tanítóválasztásnak egyházhatósági megerősítését kérő iskolaszéki beadványhoz ezen mellékleteket kell csatolni: 1. Választási jegyzőkönyvet 3 példányban; 2. Díjlevelet (hivány. vokátor) 4 péld.; 3. Javadalmi

jegyzőkönyvet 1 példányban; 4. A megválasztott tanerő községi illetőségi bizonyítványát; 5. A megválasztott tanerő keresztlevelét (egyházi anyakönyvből!); 6. Esetleges esketési bizonyítványát (az egyházi anyakönyvből!); 7. Tanítói oklevelet vagy érettségi (a tanítóképző intézetből) bizonyítványt; 8. Igazolványt arról, hogy a csehszlovák állam iránti hűségfogadalmat a tanító letette.

Megjegyzés: Minden tanítói állomás jövedelme az úgynevezett javadalmi jegyzőkönyvben van összeírva. Ily javadalmi jegyzőkönyv 1908. évben kormányrendeletre az összes tanítói állomásokról készült, és ezeket annak idején a vármegyei hatóság is jóváhagyta. Ezek a javadalmi jegyzőkönyvek most is hivatalosan érvényeseknek ismertetnek el azon esetben, ha az illető tanítói állomások jövedelme lényegesen nem változott meg, azért az ily állomásokra megválasztott tanerők választása után ez a 1908. évi jav. jk. könyv szlovák (a kerületi főnök, közs. jegyző, bíró, az illető tanító és iskolasz. elnök által aláírt, illetve kellőleg hitelesített másolatban) fordításban 1 példányban felterjesztendő az egyházi hatósághoz és a Školský Referáthoz. Ezen javadalmi jegyzőkönyv alapján íratik meg a díjlevél. Ha azonban egyik-másik tanítói állomás jövedelme 1908. év óta lényegesen megváltozott. az iskolaszék most új javadalmi jegyzőkönyvet állít ki, és ezen új jegyzőkönyvet a régebbi, 1908. évvel együtt felterjeszti a vármegyei hatósághoz (közigazg. hatósághoz) jóváhagyás céljából. Minden újonnan szervezett tanítói állomásról külön-külön új javad. jegyzőkönyvet kell kiállítani és 3 példányban a vármegyei közigazg. bizottsághoz beküldeni jóváhagyás céljából, valamint az 1908. évi javad. jegyzőkönyv szlovák fordításának hitelesítését 3 példányon kell megejtetni a vármegyei hatóság által. E 3 példány egyike az iskolaszéki irattárnak marad, második az egyházi hatóságnak, harmadik a vármegyei hatóságnál, illetve a kerületi főnök-nél marad. A javad. jegyzőkönyv alapján kiállított díjlevélnek teljesen egyeznie kell a javad. jegyzőkönyvvel.

Miután az újonnan megválasztott tanerő egyházhatósági megerősítését megkapta, az államsegély kiutalása érdekében az iskolaszéknek a Školský Referát 1920. március 30-án 11793/1920. sz. körrendelete szerint felszerelt kerettel kell folyamodnia az állami tanfelügyelőség útján a Šk. Referátushoz.

Ezen idézett körrendelet a Šk. Referátus „Zprávy” című hivatalos közlönyében az 1920. évfolyam 8-ik számában, az 59-60. oldalon van meg.

7995/924. sz. A novemberi ínségsegély visszatartása

Az iskola- és nemzetművelődésügyek bratislavai referátusának f. é. okt. 15-én 51654/III. ai 1924. sz. átírata szerint az illetékes minisztérium a papság november havi ínségsegélyének (240 Kčs.) visszatartását rendelte el.

Ez az összeg ama részletnek kiegyenlítésére szolgál, amelyet az 1922. évi 394. számú törvény esetleges alkalmazásánál levonásba kell hozni.

A rendelet nem vonatkozik azokra a lelkészekre, akik 1923. jan. 1. előtt tartósan nyugdíjaztattak.

Amiről a tdő papságot azzal értesítem, hogy az iskolai referátus esetleges erre vonatkozó felszólamlásokkal ne terhelje.

7051/924. sz. A lelkészeket illető katonai előírások

A čsl. hadsereg ft. tábori püspöke a lelkészeknek katonai ügyekben felvilágosítást kérő gyakori kérdezősködésére a katonai előírásokból rövid kivonatot állított össze; ezt az alábbiakban egész terjedelmében közlöm a tdő papsággal:

1. Hadkötelezettség.

A čsl. közt, új véderőtörvényének első alapelve: 2. §. „A hadkötelezettség általános s egyenlő mindekire nézve, s személyesen teljesítendő a véderőtörvény rendelkezései szerint.”

Ezen rendelkezéssel megszűnt a volt osztr. magy. véderőtörv. 29. §-nak kiváltsága. Ebből következik, hogy kivétel nélkül mindenki, legyen az pap, hittud. hallgató vagy papnövendék (szerzetesújonc), köteles úgy teljesíteni hadkötelezettségét, mintha nem volna pap, hittud. hallgató vagy papnövendék.

2. Sorozási kötelezettség.

A V. I. 9. §-a: Aki čsl. illetőséggel bír, sorköteles abban az esztendőben, melyben betölti a 20. életévét. Ez a kötelezettség tart azon év dec. 31-ig, melyben betölti a 22. évét: azoknál pedig, akik nem soroztatták magukat ezalatt az idő alatt, azon év dec. 31-ig, amelyben betöltik az 50-ik életévüket.

3. Sorozás.

A katonai előírások 36. §-a 2. szerint a sorozottaknak valamely katonai alakulathoz való beosztásra vonatkozó kívánsága feljegyzendő, ha

nem ellenkezik a szolgálati érdekekkel és ha nincs tiltott indoka.

Hasonlóképpen feljegyzendőek azon sorozottak kívánságai, kik nyilvános iskolák rendes látogatói, hogy katonai szolgálatra arra a helyre legyenek beosztva, ahol van az az intézet, melyet látogatnak.

A törvény által elismert összes felekezetek felszentelt vagy alkalmazott papjai, papnövendékei, ha kívánják, egészségügyi szolgálatra oszthatók be.

Tehát: Legjobb a sorozásra hiv. bizonyítványt hozni arról, hogy a sorozott hittud. hallgató vagy papnövendék s rögtön a sorozó bizottságnál kérni az egészségügyi szolgálatra való beosztást.

4. Fegyvernélküli szolgálatra való beosztás.

a) A katonai előírások 69. §-a 3. fej.:

Az összes törvényesen elismert felekezetek felszentelt vagy alkalmazott papjai és papnövendékei, kik a 36. §. 2. fej. szerint egészségügyi szolgálatra való alkalmazást kívántak, egészségügyi szolgálatra alkalmaztassanak, vagy esetleges más fegyvernélküli szolgálatra is. Ha valamely katona csak a sorozás után lesz valamely törvényesen elismert felekezet papnövendékévé s eddig nem szolgálta le a törvényes tényleges katonai szolgálatot, akkor rendesen felszerelt kérvényre áthelyezendő egészségügyi csapathoz vagy a gyalogsághoz, ahol egészségügyi szolgálatra vagy esetleg más fegyvernélküli szolgálatra is alkalmaztassuk. A tényleges szolgálat megkezdésekor az ebben a fejezetben megjelöltek igazolni kötelesek, hogy náluk még fennáll az az állapot, amely indokolja fegyvernélküli szolgálatra való beosztásukat. Ha nem igazolják ezt a körülményt, nincs igényük ilyen beosztásra (áthelyezésre)."

Tehát: A papnak, theologusnak stb., aki a sorozásnál kérte az egészségügyi szolgálatra való beosztást, a tényleges szolgálat megkezdésekor igénye van az egészségügyi, esetleg más fegyvernélküli szolgálatra vagy beosztásra. Aki csak a sorozás után lett theologus stb., annak a kerületi hadkiegészítő parancsnokságnál kell kérnie ezt a beosztást. A tényleges szolgálat megkezdésekor hozzon magával bizonyítványt arról, hogy pap, theologus stb. s hogy így joga van a 69. § szerinti kedvezményre.

b) Ha a papnövendék tanulmányi indokból kéri valamely katonai testhez (alakulathoz) való beosztását egy meghatározott helyőrségnél, ez a rendesen felszerelt kérvénye teljesítendő, amennyiben nevezett katonai test (alakulat) kiegészítésre ehhez a kerületi hadkiegészítő parancsnoksághoz van beosztva. Máskülönben valamelyik olyan katonai testhez (alakulathoz) lesz beosztva, amelynek kiegészítése az illető ke-

rületi hadkiegészítő parancsnoksághoz tartozik és ez a test (alakulat) aztán értesítést nyer a beadott kérvényről, amelyről aztán az illetékes fölöttes országos katonai parancsnokság vagy a nemzetvédelmi minisztérium dönt.

5. A tényleges szolgálat megkezdésének elhalasztása.

Papnövendékek, kik tanulmányaikat végzik, kérhetik a tényleges szolgálat megkezdésének elhalasztását. Az elhalasztásért való kérvényt a sorozás előtt kell beadni állandó lakhelyének I. fokú politikai hatóságánál, legkésőbb azonban a sorozó bizottságnál az orvosi vizsgálat előtt. Az elhalasztását elvileg csak egy évre engedélyezik. Azok, akik hosszabb időre kaptak halasztást, kötelesek minden év október hónapjában az illetékes kerületi hadkiegészítő parancsnokságnál az illetékes 1. fokú politikai hatóság útján igazolni, hogy az állapot, mely az elhalasztást indokolja, még fennáll.

6. Kedvezmények a hadkötelezettség teljesítésében a törv. s rend. gyűjt. megjelent 370. sz. 1922. dec. 7-én kelt törvény értelmében.

(A hathónapi tényleges szolgálat kedvezménye.)

Papnövendékeknek, kik főiskolai hallgatók, megadható a nevezett törvény szerinti kedvezmény, ha ezt kérik s a kérvényhez mellékelnek: vagyoni állapotukról szóló (szegénységi) bizonyítványt; b) igazolványt a főiskolától arról, hogy a főiskola rendes hallgatói. Ezt a kérvényt legkésőbb egy hónappal a sorozás után kell beadni tanulmányi helyük I. fokú politikai hatóságánál, ha ez egyszersmind a kérelmezőnek rendes lakóhelye.

Fentnevezett kedvezményért beadott kérvény nem zárja ki a tényleges szolgálat elhalasztásáért való kérvény beadását. Ha a nevezett kedvezmény megadatik, a papnövendék a tényleges szolgálatot az elhalasztás letelte után kezdi meg.

Ezen kedvezmény megnyerése ügyében az illetőnek magának kell eljárnia.

A személyek száma, kik ebben a kedvezményben részesülnek, korlátozott, s azt évenként külön határozza meg a nemzetvédelmi minisztérium. Megjegyzendő, hogy az 1922. XII. 7-én kelt törvényt végrehajtó rendelet szerint a theologiai Intézetek főiskoláknak számíttatnak, ha oly hallgatókról van szó, akik a középiskolai tanulmányaik befejezése után vétettek fel rendes hallgatókul.

7. Számfelettieknek tartós szabadságolása 14 illetve 6 havi tényleges szolgálat után.

Ha dec. 1-én vagy apr. 1-én a čsl. hadsereg előírt békebeli létszámát

a ténylegesen szolgáló katonák száma fölülmúlná, akkor a számfeletti katonák 14 havi tényleges szolgálat után nov. 30-án, illetve 6 havi tényleges szolgálat után márc. 31-én az első tartalékba való beosztásig tartós szabadságot kapnak.

Ezt a tartós szabadságolást kérhetik a papnövendékek is, mégpedig

a) azok, akiket nem lehetett a 6. sz. a. említett kedvezményben részesíteni, habár különben megkaphatták volna;

b) azok, akiknél ez igazolt tekintve rendkívüli családi állapotukat, vagy existenciájukat stb. (pl. akik tanulmányaikat folytatják, vagy olyanok, kik meghatározott pályára készülnek s a tényleges szolgálat megkezdése által kárt szenvedtek stb.).

Az a) esetekben nem szükséges új kérvényt beadni, mert a döntés a 6.-hoz beadott kérvény alapján történik; a b) esetekben szept. 1-ig kérvényt kell beadni a tényleges szolgálatba lépés előtti lakhelynek 1. fokú politikai hatóságához; a kérvényhez mellékelni kell a rendkívüli állapotot igazoló okmányokat.

Az a) szerinti tartós szabadságolás csak akkor történhetik, ha továbbra is fennállanak azok a viszonyok, amelyek indokolják a hadkötelezettség teljesítésében a 370. sz. 1922. XII. 7-én kelt törvény szerinti kedvezmény megadását; ennek megállapítására illetékesek a katonai hatóságok még a döntés s szabadságolás előtt. Ajánlatos, hogy a fél maga nyújtson be erről bizonyítványt, anélkül hogy bevárná, míg az illetékes hivatal erre felszólítja.

8. A tényleges szolgálat tartama.

Az összes 1923–1925. években besorozottak 18 hónapig tartó tényleges szolgálatra vannak kötelezve; azok pedig, akik az 1926. évtől kezdve lettek besorozva, 14 hónapig tartó tényleges szolgálatra.

9. I. és II. tartalék.

A tartalék kétféle: első és második. Az első tartalékban a szolgálati kötelezettség azon év végéig tart, melyben a tartalékos betölti 40. életévét. A második tartalékban a szolgálati kötelezettség kezdődik a 40. év betöltése után január 1-én, s tart azon év végéig, amelyben a tartalékos eléri az 50. évet.

10. A tartalékosok hadgyakorlatai.

A katonai előírások szerint az első tartalék legénységét az első (4 heti) gyakorlatra az első tartalék 3. évében, a másodikra (4 heti) az 5. évben, a harmadikra (4 heti) a 7. évben, a negyedikre (3 heti) a 9. évben hívják be.

Tartalékos tisztek négyheti gyakorlatra kötelesek az első tartaléknak 2. 4. 6. 8. s 10. évében.

A nemzetvéd. miniszt. a tartalékos tisztek s legénység hadgyakorlatra való behívására a fenti terminusoktól eltérő terminusokat állapíthat meg.

Papok s theologusok a háború alatt csak sorozáson voltak, ahol behívó lapjukra ráírták: „Nach § 29. W. G. nicht heranzuziehen.” Ezek a t. s r. gy.-ben megjelent 470. sz. 1920. VII. 27-én kelt kormányrendelet 23. §-a szerint az új V. T. viszonylataiba lettek átvezetve, azaz a koruknak megfelelő tartalékba; ezek tehát tartalékos katonák, de nincsenek hadgyakorlatokra kötelezve és csak mozgósítás és háború esetén kötelesek a szükséghez képest fegyvernélküli szolgálatot teljesíteni.

A gyakorlatra való behívásnál különös tekintettel vannak tanárookra, tanítókra, továbbá olyanokra, kik nyilvános vagy nyilvánossági joggal felruházott magántanintézeteknél vannak alkalmazva, valamint azokra is, kik tanulmányaikat folytatják; ezeket a nagy szünetidőben hívják be gyakorlatra.

Jegyzet. Mivel a lelkészek is tanítanak az iskolában, kérhetik a csapattestüknél, hogy a szünetidőben hívják be őket gyakorlatra.

11. Felmentés a gyakorlatok alól, illetve azok elhalasztása.

A gyakorlatok alól való felmentésre irányadó a kat. előírások 100. §. Lelkészekre, kik lelkészi szolgálatban vannak, mint plébánosok, káplánok vagy hitoktatók, érvényes ezen § 1. pontjának bekezdése, mely szerint betegség esetén és „minden más különleges s mélytánylást érdemlő esetben” felmentés adható a hadgyakorlatnak abban az évben való elvégzése alól, amelyben a tartalékos arra köteles, azzal, hogy azt a legközelebbi évben, vagy még ugyanazon évnek későbbi szakában lesz köteles elvégezni.

Ha tehát egy lelkész valamely lelkészi szolgálat ellátására nélkülözhetetlen, kérje az ő felettes egyházi hatósága az illetékes kerületi hadkiegészítő parancsnokságnál a gyakorlat alól való felmentést. A rendesen felszerelt kérvény, melyhez mellékelni kell a katonakönyvet is, mielőbb beadandó, de legalább 1 hónappal a gyakorlat megkezdése előtt, mégpedig a lelkész lakóhelyének 1. fokú politikai hatóságánál, amely a felmentés sürgősségét s nélkülözhetetlenségig megerősíti, s a kérvényt elküldi elintézésre az illetékes ker. hadkieg. parancsnoksághoz. Mindenki olvassa el különben a katonakönyv 15. fej. F. szakaszát, ahol megtalálja a szükséges útbaigazítást. Mindenkinek, akinek van katonakönyve, ajánlatos, hogy tanulmányozza át annak összes rendelkezéseit.

12. Hogy lehet igazolni a katonai szolgálatra való alkalmatlanságot?

Aki nem érzi magát a katonai szolgálatra valóban alkalmasnak, az a

szolg. szab. B-6. 2 § 2. és 3. p. szerint felülvizsgálatot kérhet. A kérvényről, melyhez orvosi bizonyítványt kell mellékelni, a kérelmezőnek ezredtörzse határoz. Ha valaki személyesen kéri azt a ker. hadkieg. parancsnokságnál, akkor egészségügyi állapotát egészségügyi tiszt vizsgálja meg, s ennek a tisztnek láttelepe s javaslata alapján a ker. hadkieg. par. határoz a kérvényről. Nem világos s vitás esetekben az ezredtörzs az országos kat. parancsnokság döntését kéri ki.

13. A volt tábori lelkészek kötelességei.

Minden volt tábori lelkésznek a čsl. hadsereghez jelentkeznie kellett, mégpedig 1919. márc. 31-ig. Ha nem adta be a jelentkezést, akkor a légénységi állományba lett beosztva. Ha megindokolt kérésre a nemzetvéd. min. megengedte neki, hogy utólag jelentkezzen, úgy kérvényét a személyi s panaszbizottság, esetleg felülvizsgáló bizottság is tárgyalja, s a nemzetvéd. min. aztán dönt róla. Ez a döntés végleges s ha a kérelmezőt elfogadták, akkor volt rangját kapja meg. különben a légénységi állományba lesz beosztva s már nincs joga a esi. hadsereg tisztjévé lenni.

14. Kinevezés.

Tartalékos tábori lelkésznek a XI. fiz. osztályba kinevezhető az olyan lelkész, aki a čsl. haderő kötelékébe tartozik s aki 2 évig működött polgári lelkészi szolgálatban.

15. A tényleges szolgálat igazolása.

A tényleges kat. szolgálatról igazolványt minden esetben csak az ezredtörzs adhat ki, amely a čsl. haderőhöz tartozóknak összes személyi ügyeiről nyilvántartást vezet. Ezredtörzs az a katonai alakulat, amelyhez valaki be van osztva, ahol az illetőnek törzslapja és igazolványai vannak, amelyhez tényleges szolgálatra vonul be és ahol fegyvergyakorlatait végzi stb.

Függelék.

Ezek az irányítások nem merítik ki az összes lehetséges katonai eseteket. Ha tehát ezek az irányítások vagy a katonakönyv nem adna kellő felvilágosítást, ajánlatos azt mindig az illetékes 1. fokú pol. hatóságnál, vagy a ker. hadkieg. parancsnokságnál kérni s nem mindjárt a legfelsőbb katonai hatóságokhoz fordulni, amelyek a legtöbb esetben nem tehetnek mást, mint hogy az iratot átteszik a jelzett hivatalokhoz megvizsgálásra s illetékes elintézésre.

7060/924. sz. Ozábal József. Nitra nagymegye földrajza c. népiskolai tankönyvének ajánlása

Ozábal Józsefnek a Kath. Tanügyi Tanács által jóváhagyott „Nitra nagymegye földrajza” c. népiskolai tankönyvét (11. javított kiadás. Nitra 1924, Huszár István) a Nitramegye területén működő r. kath. népiskoláknak ajánlom.

Szlovenszkó és Podkarpatská Rus latin és görög szertartású római katolikus püspökei és püspöki joghatósággal felruházott püspöki helytartóinak KÖZÖS PÁSZTORLEVELE HÍVEIKHEZ

Kedves hívek!

A lelkek örök üdvének gondozása és a keresztényellenes egyesületek Már jó ideje fájdalmasan gyötri atyai szívünket a szomorú való, hogy sokan közületek kedves hívek, az utolsó években olyan egyesületekhez szegődtek, amelyeknek működése nemcsak, örök üdvösségteket, de jól fölfogott anyagi érdekeiteket is veszélyezteti.

A világháború fürgetegében tengerré áradt szenvedélyek özöne meggyengítette a lelkeket s eltompította az erkölcsi érzést. A béke első szivárványának láttára a jobb jövő után való lázas törekvés helyenkint sajnálatos kihágásokban tört ki. A rég táplált és nem egyben csalatkozott remények fölizgatták, megbolygatták és zavarba ejtették az egész társadalmat. Kétségbeejtő bizonytalanság köde borult a láthatárra és súlyos lidércnyomásként nyűgözte az értelmeket és kedélyeket. A nyomorba merültek – akár a vízben fuldokló – a beretva után is kapkodtak.

A szorult helyzetet kihasználták különféle lelkiismeretlen kalandorok és kezdtek a zavarosban halászni. A vezető szerep előnyeire és a busás jövedelemre számítva odaálltak a szegénység élére és megszervezték a tömeget. Volt szerencsájük. A fényes ígéretek és a csábító jelszavak magukkal ragadták a sokadalmat, a mely keveset latolgatott, de annál többet álmodozott a háború után várva-várt paradicsomi boldogságról.

De vajon megjött-e a bűvösen festett csalóka tündérállapot?

A hamis próféták számára – lehet, de a félrevezetett nép számára ugyancsak – nem! Mert, habár nem tagadjuk, hogy a munkások és

egyéb alkalmazottak egységes és erélyes föllépésükkel itt-ott javítottak is ideiglenesen anyagi helyzetükön, csakhamar érezték, hogy a réginél is nyomorultabb szolgaságban leledzenek. Vagy nem halljuk-e már mindenfelől a panaszos sóhajtozást az egykoron békességesen élvezett betevő falat után? A foglalkozás nélküliek és nincstelenek egész csapatai sóvárogva kiáltoznak munka és biztos hajlék után.

Az új ál-evangélium és az ennek elvein keletkezett egyesületek bizony sehogy sem váltak be. Hogy a jövőben sem várhatjuk tőlük a megváltást, példa-bizonyosságunk rá Oroszországra. Ott megvalósították az agyondi-csért újfajta eszméket az utolsó betűig és a vége? Akkora nyomorúság, a mekkoráról eddigelé a világ soha sem hallott! Kinek a keble nem szorulna össze és kinek a szeme nem lábadna könnybe, ha csak reagondol is az egykoron hatalmas és dicsőséges nemzet kétségbeejtő jajveszékülésére? Mennyi derék felebaráti szív tört meg s mennyi értelmes fő lankadt le halálálomra az éhínség miatt abban a termékeny és természeti kincsekben bővelkedő országban? És még hányan pusztultak volna el, ha a külföld irgalma és főképp dicsőségesen uralkodó szent Atyánk, XI. Pius pápa³⁷, nem karolta volna föl őket és nem küldött volna nekik milliókat érő szeretetadományokat? Az a számtalan égnek meredő, éhségtől kiaszott, immár élettelen kar, a mely, szintén alamizsna után nyúlt, de melyből már nem jutott neki, örökké fogja tanúsítani, hogy a hamis próféták tanai, a melyek ott megfészkelődtek, nem lehetnek igazak. Bizony – bizony az ördög, vízhintője nem áldja el, de még nagyobb átokkal tetézi az anyagi nyomort, „Gyümölcséről ismerszik meg a fa.” (Mát. 12, 33).

De a testi halálnál és nyomorúságnál sokkal borzasztóbb a lelkek veszedelme, a mélyért reánk zúdítottak az új tévtanok. Erről részletesebben.

Ha a fájdalomtól tépett szűkölködők szervezői önzetlenül állnának ki a sorompóba az igazságtalanságok ellen a melyeket az álszabadelvűség nyomán kelt és túltengő kapitalizmus elkövetett; ha őszintén fáradszának azon, hogy a gazdasági ellentétek méltányosan kiegyenlítődjenek; ha becsületesen kezdenének minden téren nemcsak a saját érdekeikért, hanem azokért is, akik mögöttük állanak, ha áldozatosan többet dolgoznának és kevesebbet szájaskodnának, hogy a családban a társadalomban és az államban – sajnos fennálló kóros viszonyok meggyógyuljanak, – ugyan ki állna melléjük szívesebben s ki nyújtaná

37 XI. Piusz 1922–1939 közt volt katolikus egyházfő. Ugyanúgy elítélte az ateista kommunizmust és a nemzetiszocializmus pogány eljárásait.

nekik készségesebben segítő jobbját, mint mi magunk? Ámde midőn szomorúan tapasztaljuk vajmi gyakran, hogy ép azok, akik fölcsaptak az elnyomottak védőinek és nagy garral hánytorgatják az egyenlőséget, testvériséget és szabadságot, maguk ássák alá leginkább az igazságosságnak, a szeretetnek és békének alapjait és támaszszlopaikat, tudni illik a vallást és az erkölcsöt; midőn szemlátomást és kézzelfoghatólag tapasztaljuk, hogy a szenvedő emberiség leggondosabb anyját és jótevőjét, az igazság, irgalom és igazságosság őrét és terjesztőjét a Krisztus Urunk által reánk hagyott katolikus egyházat a föld színéről szeretnék eltenni, hogyan is ne kényszerülnénk ellenük szót emelni? Elnézhetik-e némán a pásztorok és bevárhatják-e tétlenül, amíg a farkasok teljesen megrontják és szétszedik a nyáját? Mert bizony reájuk is vonatkoznak az Üdvözítő szavai: „Juhok ruházatában jönnek hozzátok, belül pedig ragadozó farkasok! (Mát. 7, 15).

Mint afféle bárányformák nagyon óvatosan kezdik. Hogy híveket szerezzenek, farizeusi agyafúrtsággal és látszólagos részvétellel festik a szegény népen esett valódi és képzelt sérelmeket, hízelegnek a túlkapásokra hajlandó hármaskívánságnak, a test, a szemek vágyakodásának és az élet kevélységének és ekként a végtelenig korbácsolják föl az elégedetlenség hullámain. Az igazmondás és kijelentéseik súlya látszataért még Jézus Krisztusra is hivatkoznak nemkülönben a Szentírás ígéire, miként egykoron a kísértő sátán is megcselekedte. (Mát. 4, 3–11). Hogy el ne riasszák maguktól a még hívő hallgatóságot, hangsúlyozzák, hogy ők nem ellenségei a vallásnak, a mely szerintük kinek-kinek a magánügye s a melybe állítólag nem ártódnak. Később azonban egyre jobban – habár burkoltan és nem egyenesen – belekötnék mindenbe és sértegetnek mindent, ami a vallással összefügg. Kigúnyolják, leszólják és letagadják az egyház tanítását és intézményeit, lerántják a Hiszekegyet, a Tízparancsolatot, a szentségeket és mindazt, a mi őseink előtt szent volt és a mi minékünk is kell, hogy az maradjon. A tudomány és haladás örve alatt kikezdi magát az Úr Istent is és mosdatlan szájukkal meg csúfságos nyomtatványaikkal úgy kifigurázzák, mintha, az csak valami régi gyermekmeséből való, semmit nem jelentő nulla lenne. Az embert rendszerint tökéletesebb állatnak és majmok ivadékának tartják. Természetesen aztán a házasság sem szentség előttük, hanem csak közönséges polgári szerződés. Örök jutalmat és örök büntetést nem ismernek; a mennyországot miként egyik vezéremberük Bebel mondotta – átengedik az angyaloknak és a verebeknek. Ilyenforma hitüknek megfelelőleg a más ember

tulajdonát, ha még oly tisztességes úton-módon és véres verejtékkel szerezte is, lopott jószágnak mondják.

Hol itt a felebaráti szeretet főparancsolata? Nem rugdalják-e el, mi-dőn a kölcsönös megtértés és békülékenység helyett osztályharcot, erőszakot, megfélemlítést (terrort) és fölfordulást hirdetnek? Mi a szándékuk a kereszténységgel, kimutatják avval, hogy a magánélet és közélet mindén intézményéből kiszorítják. Mentésíteni az egyháztól és laicizálni mindent ez a jelszavuk. Mi egyébét jelent az magyarul, mint világiassá és pogánnyá változtatni mindent?! Szeretnék az egyházat mindennemű befolyásától megfosztani és utolsó filléreiből is kifosztani, hogy aztán, mint valami rongycseléd és elhagyatott koldus vonuljon meg valahol a földalatti katakombá-üregekben. Ki nem hal-lott még az állam és egyház elválasztásáról ez az egyházi vagyon el-kobzásáról? Mennyire nem barátai a hitvallásos nevelésnek s mennyire handabandáznak a hitvallásos iskolák ellen, fölösleges bizonyítanunk. Üdvösségünk jelét, a keresztet és a katekizmust s általában mindazt, a mi figyelmeztet és emlékeztet természetfölötti hitünkre, nem bánnák látni holmi eldobott lim-lom között, a melyet még nagylelkűen megengednének eltenni a családok titkos kamarájában.

Magától értetődik, hogy a ki csak a száját meri kinyitni ellenük és alatosos terveiket gátolja; arra ugyancsak rátámadnak. Nincs tehát azon mit csodálnunk, hogy az egyháziak, nevezetesen a papság nekik vörös posztó, a melyet befeketíteniük, bepiszkolniuk és a gyalázat sarába rántaniuk élvezet számba megy. Nincs az a tényleges és állítólagos emberi fogyatkozás, a melyet a múltból és jelenből ki nem szimatolnának, ki nem kürtölnének, fel nem fújnának és valami papra, szerzetesre vagy apácára rá nem kennének. A papok az ő fölfogásuk szerint haszontalan ingyenélő gyomrárszok, a kik nem törődnek a szűkölködőkkel, sőt a szegény nép ellenségei, Tudjuk azokat! Az igazság szemet szúr. A ki mocskos, mást is olyanak szeretne látni. „Üss rá a pásztorra és szerte széjjel szélednek a juhok” mondja Zakariás próféta (13, 7).

Nem érthető-e ezek után, K. h., hogy az a sanyarú sorsban élő ember, ha folyton csak azt hallja és azt olvassa, hogy a vallás és a papok mit sem érnek, sőt az ő jogos érdekeinek kerékkötői, elidegenedik tőlük és fölfortyan és zúgolódik ellenük? És minek is furdalná a lelki ismerete, ha garasával és közéleti fellépésével támogatja a vallásellenes mozgalmat?

Igaz ugyan, hogy ez idő szerint azoknak a többsége, akik az új tévtanokhoz pártoltak, még úgy-ahogy külsőleg részt vesz az ájtatos-

ságokon, és hogy tessék-lássék elvégzi vallásgyakorlatait, de, sajnos, nincsenek-e a köznép között is már olyanok, a kik eldobták maguktól apáik szent örökségét és nyíltan harcolnak az anyaszentegyház ellen? És ki tudná a számát azoknak, a kik rózsafüzérrel és imakönyvvel kezükben leadták polgári bizalmukat hitetlenekre?

Sajnos a hitszegők sorai nőnek. Mi mentségük leszen az Úr előtt? Ne ámítsuk magunkat! Az Üdvözítő mondja: Senki sem szolgálhat két Úrnak, mert vagy az egyiket gyűlöli, és a másikat szereti; vagy az egyiket eltűri, s a másikat megveti”. (Mát. 6, 24). Lehet-e fél lábbal az ég felé lépni és fél lábbal a pokol felé? Vagy nyújthatom-e fél kezemet az Istennek s fél kezemet a sátánnak? Megfért-e ugyanazon egy oltáron a szent frigszekevény és a filiszteusok bálványa – Dágon? (1 kir. 5, 2 sk.) Szabad-e összeszűrnöd a levet Krisztus keresztre feszítőivel s szep-lőtelen jegyese az egyház ellenségeivel és amellet azt hinned, hogy Jézusnak igaz tanítványa vagy és az egyháznak hűséges gyermeke? Hiábavaló a kertelés! Bármily nagy áron adtad el Megváltódat; – Jú-dás áruló maradsz örökre! Ha még oly hasznos is volna valami, mint a karod vagy a szemed világa, de halálos bűnbe visz, Jézus tanítása szerint el kell szánnod magad annak elvesztésére (Márk 9, 42). Va-jon a vértanuknak nem kínáltak-e még káprázatosabb előnyöket, kin-cseket, gyönyöröket, élvezeteket – és megtántorodtak-e? „Mert mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja? Vagy mit ad az ember cserébe lelkéért?” – kérdi Krisztus Urunk (Mát. 16, 26).

Értsetek meg jól, kedves hívek! Távolról sem ellenezzük, hogy minden lehető, de erkölcsileg megengedett módon törekedjetez túr-hetőbb és kényelmesebb sorsra; sőt ellenkezőleg kötelességünknek ismerjük, hogy eme törekvésekben támogassunk, csakis az ellen szólamlunk fel és tiltakozunk, hogy holmi lelkiismeretlen haszon-leső kalandor az ő mézes madzagjával csöbörből vederbe rántsón. Szíves-örömezt kívánjuk, hogy minél több rózsza s minél kevesebb tövis jusson osztályrészetekül; kívánjuk, hogy a siralom e völgyé-ben minél ritkábban sírjatok, s minél gyakrabban tudjatok boldogan mosolyogni, hiszen ti vagytok a mi lelki gyermekeink s mi vagyunk Krisztusban szülőitez. Mindazonáltal a mindenható, igazságos s mindentudó Isten ítélőszéke előtti rettenetes felelősségünk tudatá-ban „mint a kik számot fognak adni lelkeitekért” (Zsid. 13, 17) sehogy sem túrhettjetez el, hogy akár a betevő falatért akár másért mérget egyetez és elpusztultjatez.

Ennek okáért – követvén a hollandiai, németországi és svájci püspökök példáját szeretetből, de szigorúan és határozottan jelezzük a következő irányelveket és utasítjuk papságunkat, nemkülönben kedvességeket, hogy tudjátok, mihez tartjátok magatokat:

1. Nem szabad a keresztény katolikusnak csatlakoznia keresztényellenes egyesületekhez, bárminemű is legyen az egyesület neve és szakmája. Katolikus ellenes egyesületekhez akarva-nemakarva kell sorolnunk nemcsak minden anarhista, nihilista szervezeteket, de a különféle szocialista és kommunista egyesületeket is. A szabadkőművesek titkos szövetségeiről már úgylis tudja mindenki, hogy azok az anyaszentegyház életére törnek.

2. Hogyha a katolikusnak módjában áll, hogy olyan szakszervezetbe lépjen, mely a vallást nem bántja, köteles a keresztényellenes szakszervezetből kilépni.

3. Megtűrhető, hogy a katolikus ideiglenesen keresztényellenes szervezet lajstromában beiratkozva maradjon, de csak a következő négy együttes föltétel alatt:

a) ha az illető, amikor beiratkozott, jóhiszeműleg gondolta, hogy ez nem bűn;

b) ha beigazolhatja, hogy egyes egyedül csak azért fizeti a tagdíjat, mert különben kenyerét vesztené, azaz oly fokú terror alatt áll, hogy elleneseiben a munkából, gyárból, hivatalból, szolgálatból elbocsátának őt; egyébként ígéri, hogy tőle telhető módon kerülni fogja a szervezettel való érintkezést és nem fog eljárni a gyűlésekre és beszédekre; a szervezet lapjait és iratait, ha, erőszak nyomása alatt járhatja is, soha olvasni nem fogja s másoknak sem, a kikre van befolyása olvasni nem engedi.

c) ha polgári bizalmát és szavazatát nem adja keresztényellenes pártra;

d) ha az ő ideiglenes tagságával sem ő maga, sem az ő családja nincs kitéve annak a veszélynek, hogy hitét elhagyná.

Az a keresztény katolikus, aki az itt fölsorolt szabályokról elegendőképpen ki volt oktatta és jóllehet kiléphetett a keresztényellenes egyesületből, rosszhiszeműleg bennmarad, mint megátalkodott bűnös és hitehagyott nem bocsátható a szentségekhez és nem igényelhet a maga számára semmi jogot és megtiszteltetést az egyházban, a melyhez hűtlen lett. Következőleg föloldozáshoz sincs joga a sz. gyónásban és ha a mitől Isten őrizzen bűnében haláláig makacsul megmaradna, egyházi temetésben sem részesíthető. Szintúgy az egyházi ténykedésekből és tisztségekből, amilyen a kereszt- és bérmaszülői szerep, a

templomgondnokság és hasonlók, kizárandó, mert ilyenekre csak hit-hű katolikusok számíthatnak.

Midőn ezeket ép úgy, mint a külföldi püspökök, közhírré tesszük, csak kötelességünket teljesítjük, a melytől semmiféle kérésre vagy fenyegetésre nem lehet és nem szabad elállnunk.

Mi senkit sem kényszerítünk, senkin sem erőszakoskodunk, senkit sem üldözünk, ki-ki maga dönti el, vajon Krisztussal, vagy Beliállal akar-e tartani!

Joggal elvárta tőlünk tisztelendő papságunk és igazhitű híveink összessége, hogy ünnepélyesen és kétséget kizáró módon nyilatkozzunk. Íme, megtettük! A miért síkra szálltunk, Isten dicsősége a magasságban és békessége a jóakarátú embereknek a földön! (Luk. 2,14.) Maga az Üdvözítő keményen és leplezetlenül kimondotta: „Ne adjátok a szentet az ebeknek, se ne hányjátok gyöngyeiteket a sertések elé, hogy esetleg lábaikkal össze ne tapossák azokat és megfordulván szét ne szaggassanak titeket” (Mát. 7, 6).

Van-e szentebb valami, mint sz. hitünk és drágalátosabb, mint halhatatlan lelkünk?

Az adventi sz. időszak felnyitja bennünk a világ Üdvözítője eljövételének emlékét. Mint Jó Pásztor jött az Úr Jézus nyájához. Ő maga leszögezi a közte és a lelkek megrontói között levő különbséget mondván. A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen és bővebben legyen. Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja juhaiért (Ján. 10, 10–11).

Hallgassunk, mint engedelmes nyáj az isteni Jó Pásztor szavára! Iparkodjunk megszabadulni a bűntől és minden tévelytől, mint a bűn melegágyától. Legyünk résen, hogy a kísértés azokba újra ne sodorjon!

A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és irgalma árásszon el mindnyájatokat, hogy a bűnösöket fölvilágosítsa és az üdvösség útjára visszaterelje, a jókat pedig megtartsa és tökéletesítse! – Ámen.

Zsolna (Žilina), 1924. nov. 26-án.

† Ágoston, kassai püspök.³⁸

† János, szepesi püspök.³⁹

38 Fischer – Colbrie Ágost kassai megyéspüspök (1907–1925), 7 nyelven beszélt, köztük németül és szlovákul is prédikált.

39 Ján Vojtaššák, szepesi megyéspüspök (1920–1965), az első szlovák nemzetiségű püspök ebben a székben, a kommunista megszállás után hét hónapot töltött börtön-

† Péter, munkácsi püspök.⁴⁰
Dr. Jantausch Pál, trnávai apostoli adminisztrátor.⁴¹
† Károly, nyitrai püspök.⁴²
† Marian, besztercebányai püspök.⁴³
† Dénes, püspök, eperjesi apost. adminisztrátor.⁴⁴
Dr. Podraczky István, rozsnyói káptalani helynök.⁴⁵
Tahy Abrahám, szatmári püspöki helynök Ungvárott.⁴⁶

9763/924. sz. Pénzküldés csekkel

Felkérem a tő papságot, hogy a postai befizető lappal való pénzküldéseknél mindig jelölje meg a csekk hátlapján, hogy milyen célra küldi a pénzt, hogy az helyesen el lehessen számolni. Felhívom a tő papság figyelmét arra, hogy hivatalos érintkezéseknél a póstabefizetési lapot is fel lehet használni hivatalos, portómentes levelezésre. Ily esetben azonban a „složenka” hátlapján áthúzendó a „Třeba však prilepiť 50 hal. známku” s helyébe írandó „úradne, bezplatné” a közlés ellátandó naplószámmal, sajátkezű aláírással s a hivatali pecséttel.

be, majd 1951-ben 24 év börtönre ítélték

40 Peter Gebej (Gebei Péter), görögkatolikus megyéspüspök (1924–1931)

41 Dr. Jantausch Pál, 1922-től nagyszombati apostoli adminisztrátor, majd 1925-ben püspökké szentelték. Később ő hozta tető alá a Vatikán és Csehszlovákia közötti modus vivendit

42 Karol Kmetko, nyitrai megyéspüspök (1920–1948), egyike az 1918-as túrócszentmártoni nyilatkozat aláíróinak, államo hű egyházvezetőként került a püspöki székbe

43 Marian Blaha, besztercebányai megyéspüspök (1921–1943)

44 Nyárady Dénes, eperjesi görögkatolikus püspök (1922–1926)

45 Dr. Podraczky István, rozsnyói püspöki helynök (1906–1926), egyháztörténeti és bölcséleti közleményeket írt.

46 Tahy Ábrahám, ungvári római katolikus plébános, 1923-tól szatmári püspöki helynök, 1930-tól apostoli kormányzó

9700/924. sz. Püspökkari rendeletek egyh. [egyházi] és iskolai ügyekben

Mihez tartás végett kötelezőleg tudtul adom a tő papságnak a szlovenskói és pod. karp. rkath. püspöki karnak Zsolnán (Žilina) 1924. nov. 26-án tartott értekezletéből kiadott rendeleteit:

1. A latin és görög szert. r. kath. iskolaszékeket utasítjuk, hogy a r. kath. népiskolák igazgatói tiszteletdíja kérdésében egyöntetűen és pedig az 1922. évi 251. sz. törvény rendelkezései szerint döntsenek, melyek az egytanítós iskola igazgatói tiszteletdíját évi 200 kor.-ban állapítják meg és minden további tanítói állomás után évi 50-50 kor. nagyobb díjat rendelnek el.

Az igazg. tiszteletdíj kérdésének végleges rendezése céljából a Kath. Tanügyi Tanács megkereste az iskolaügyi minisztériumot, hogy kath. iskoláink ezen igazg. tiszteletdíj fedezésére is államsegélytöbbletet kapjanak, mindaddig azonban, míg a kereset el fog intézteni, ajánlatos, hogy az iskolaszékek ezen igazgatói tiszteletdíját az iskola költségvetésébe vegyék fel.

2. Minden egyházmegyében a nagy szünetekben kántorképesítő és kántori továbbképző tanfolyamok rendeztessenek és a tanítóknak alkalom adassék lelki gyakorlatok végzésére.

3. Minden katolikus iskolában meg kell a tanulókat a pápai himnusz éneklésére tanítani úgy, ahogy az állami (nemzeti) himnuszra tanítatnak a növendékek. Minden ünnepélyes szentmise után minden templomban a pápai himnuszt énekeljék el a hívek és a tanuló ifjúság, a szent Adalbert egyetel által kiadandó szöveggel.

4. A tanfelügyelő espereseket újra figyelmeztetjük azon már ezelőtt lelkiismeretükre kötött kötelességükre, gondoskodjanak arról, hogy esp. kerületjük kath. iskolai tanítósa legalább 1-2-szer évente kerületi értekezletre jöjjön össze, mely értekezleten az egész esp. kerületi papság részvétele is kötelező.

5. A vallástanítás anyaga és tanterve a különféle fokú és jellegű iskolák egyes osztályai számára ugyanaz maradjon, ahogy azt az államfordulat előtt a nm. püspöki kar szabályai megállapították. A hittanár és hitoktató urak kötelesek e rendelkezéshez alkalmazkodni mindaddig, míg más tantervet az egyházi hatóságok el nem rendelnek.

6. 1925. febr. 2-án „iskolai napot” rendelünk el; e napon az összes kath. iskolaszékek gyűlést tartanak, és ebből a kormányhoz, emlékiratot küldenek el oly értelemben, ahogy ezt nekik felettes egyházi hatóságuk kiadandó utasításban ki fogja fejteni.

9762/924 sz. Rendelet a községi nyilvános könyvtárakról és a kath. iskolák tanítói és tanulói könyvtárainról

Újból figyelmeztetem a tő papságot, vesse latba miden megengedett módon befolyását oly célból, hogy a nyilvános közkönyvtárakba, úgyszintén kath. iskoláink tanulói és tanítói könyvtárába csak jó irányú, a keresztény kath. világnézetnek megfelelő, igazán értékes könyvek és folyóiratok szereztessenek be. A kormány végrehajtási utasítása, a közkönyvtárakról intézkedő 430/1919. sz. törvényhez 607/1919. sz. alatt jelent meg. A dolog nagy fontosságánál fogva súlyosan terheli a lelkipásztorok lelkiismeretét tekintve azon felelősséget, mellyel, mint nyájuk őrei Istennek tartoznak. Lépjen a tő papság érintkezésbe azokkal a tényezőkkel, kiket a törvény a könyvtárak berendezésénél a döntés jogával ruházott fel. Az iskolai könyvtárak felett a tanfelügyelő esperes urak hivatalos iskolalátogatásaik alkalmával kellő szoros ellenőrzést gyakoroljanak, bekívánva a könyvtárak könyvállományának lajstromát. Az esetleg tapasztalt rendellenességről tegyenek id. jelentést további intézkedés céljából.

9764/924. sz. Az osztr. magy. koronaértékben keletkezett követelések és tartozások összeírása

A 224/924. sz. kormányrendelet az osztrák-magyar koronaérték szerint keletkezett követelések és tartozások kötelező összeírását rendeli el a következő szabályok szerint:

1. §: Mindazon fizikai és jogi személyek, amelyeknek 1919. febr. 26-án a csl. köztársaság területén volt a lakhelyük, illetve székhelyük, kötelesek bejelenteni minden követelésüket és tartozásukat, amely 1924. nov. 1-én még fönáll, – mégpedig:

1. azokat, amelyek a magyar állammal szemben keletkeztek 1918. okt. 28. után, de 1919. febr. 26. előtt;

2. azokat a követeléseket és tartozásokat, amelyek általában 1919. febr. 26. előtt (tehát nemcsak 1918. okt. 28. és 1919. febr. 26. között) keletkeztek olyan fizikai vagy jogi személlyel szemben, melynek 1919. febr. 26-án a magyar királyság területén volt a lakhelye, ill. székhelye.

(A két ország területén itt a békeszerződésben megállapított terület értendő.)

E helyütt megjegyzendő, hogy pénzüzetek belföldi fiókjai, ha a pénzüzet fő székhelye 1919. febr. 26-án, külföldön volt is, belföldi intézeteknek számíttatnak (tehát pl. valamely bpesti bank fiókjánál elhelyezett betétet nem kell bejelenteni, ha maga ez a fiók 1919. febr. 26-án a Cshszl. Köztárs. területén volt), viszont külföldinek számít a pénzüzet külföldi fiókja, ha a pénzüzet fő székhelye 1919. febr. 26-án, a belföldön volt is (tehát pl. egy itteni bank bpesti fiókjánál levő betétet be kell jelenteni).

A többi jogi személyeknél (a pénzüzeteken kívül) az a döntő, hogy hol volt a székhelyük 1919. febr. 26-án s nem az, hogy hol vannak a vállalataik.

Bejelentendők a követelések és tartozások akkor is, ha még nem esedékesek is.

2. §: Nem jelentendők be a követelések és tartozások:

1. a magyar kir. postatakarékpénztárral szemben;
2. az osztrák-magyar bankkal szemben;
3. olyanok, melyek szerződés alapján ismétlődő készpénzfizetésből állanak, mint életfogytiglani járadékok, eltartási illetmények (a kölcsön törlesztő annuitások azonban bejelentendők);
4. olyanok, melyeket a tulajdonos értékpapírok után kap, mint kamatok, osztalékok (a betétkönyvek azonban bejelentendők).

3. §: Az összeírásnál az állampolgárság nem jön tekintetbe. Akinek olyan követelése vagy tartozásai vannak, amelyenkről a jelen rendelet 1. §-ban szó van, be kell őket jelenteni tekintet nélkül arra, hogy csl. vagy magyar állampolgár-e.

4. §: A bejelentést hivatalos nyomtatványokon s a lehető legpontosabban kell eszközölni s legkésőbb 1924. dec. 31-ig elküldeni a „Čsl. zúčtovací ústav, Praha 11. Zemská banka” vagy „Zemská banka, filiálka v Bratislave” címére.

Az a körülmény, hogy egyes követelések és tartozások esetleg valamilyen más rendelkezés értelmében már összeíratlak, senkit sem ment fel a jelen rendelet értelmében való bejelentés kötelessége alól. (Tehát a tdő papság sincs ez alól felmentve ama egyházi alapokra vonatkozólag sem, amelyek az 1924. évi 11. körlevélben közölt itteni 1709/1924. sz. rendelkezés értelmében már összeíratlak.)

Az 5. § felsorolja az adatokat, amelyeket a bejelentésnek tartalmaznia kell. Maga a bejelentési hivatalos nyomtatvány ezeket szintén részlete-

sen tartalmazza s azért itt külön nem ismertetem őket; Miheztartásul azonban megjegyzem, hogy ezen § szerint:

- a) egy és ugyanazon bejelentésnek csak ugyanazon személyek közt fenálló követeléseket vagy tartozásokat szabad feltüntetnie;
- b) minden bejelentést három példányban kell benyújtani;
- c) olyan követelés vagy tartozás is bejelentendő, amelyről vitás vagy kétes, hogy fönnáll-e vagy, hogy vonatkozik-e rá a bejelentési kötelezettség a jelen rendelet értelmében; ezt a körülményt azonban a bejelentésben (a nyomtatvány 11. rovatában) meg kell említeni.

6. §: A bejelentés bélyeg- és illetékmentes.

7. §: Érvénytelen minden olyan bejelentés, amelyik nem teljes, nem világos, későn nyújtatik be, vagy, nem a hivatalos nyomtatványon van kiállítva; az ilyen nem vétetik figyelembe.

Ha a „zúčtovací ústav” döntése szerint a követelés vagy tartozás nem esik a bejelentési kötelezettség alá, a bejelentendő lapokat visszaküldi. Az ő döntése ellen (a 264/922. sz. kormányrendelet 9. § értelmében) a kézbesítés napjától számítandó 8 napon belül fellebbezés adható be magához a „zúčt. ústav”-hoz.

8. §: Olyan követelések, melyek idejében nem lesznek bejelentve, az állam tulajdonába mennek át. A be nem jelentett tartozások sem szűnnek meg (egyrészt mert azokat bejelenti a magyarországi hitelező, ahol szintén folyik az összeírás; de akkor sem szűnnék meg, ha az adós a hitelezővel erre nézve megegyeznék, mert az ilyen megegyezés most már érvénytelen és büntetendő.)

Aki a bejelentést nem nyújtja be idejében vagy hanyagul és valótlan adatokkal állítja ki. 50.000 Kcs.-ig büntetendő.

9. §: 1924, nov. 1-től tilos a jelen rendelet értelmében bejelentésre kötelezett követelések és tartozások részben vagy egészben való ki-egyenlítése.

Ezirányú esetleges megállapodás érvénytelen és a tilalom megszegése 50.000 Kcs.-ig büntetetik.

Felhívom a tő papságot, mint az egyházi alapok kezelőjét, hogy a jelen rendelet utasításai szerint jelentsen be minden olyan követelést és tartozást, amely a rendelet értelmében bejelentési kötelezettség alá esnek. A bejelentés szorososan a rendelet utasításai szerint legyen, pontos, kimerítő, világos és a hivatalos nyomtatványokon kiállítva. A nyomtatványok minden banknál kaphatók. Külön nyomtatványok szolgálnak a követelés és külön a tartozás bejelentésére.

Minden bejelentés három példányban állítandó ki s elküldendő e cím-

re: Československý zúčtovací ústav v Prahe, 11. Zemská banka, vagy erre: Zemská banka filiálka v Bratislave (pre Čsl. zúčtovací ústav). A két cím rajta van a nyomtatványokon is. Esetleges írásbeli kérdezősködéssel azonban csak az első címre (Prágába) lehet fordulni.

Különösen ajánlatos a bejelentő ív kitöltése előtt figyelmesen átnézni az eléggé komplikált rovatokat.

Hangsúlyozom, hogy a bejelentéseket legkésőbb 1924. dec. 31-ig kell benyújtani. [...]

9765/924. sz. A hadikölcsönök végleges rendezése

A tő papsággal közlöm a 216/924. sz. törvény intézkedéseit az osztrák-magyar hadikölcsönök ügyének végleges rendezéséről:

A h. kölcsönök tulajdonosai bizonyos feltételek mellett kártalanítva lesznek oly módon, hogy minden 100 K névértékű h. kölcsönért 75 Kcs. névértékű kárpótlási kötvényt kapnak. E kötvények 3 %-al fognak kamatozni és 1935. ápr. 1-től 1924 év végéig be fognak váltatni.

I.

A kártalanítás feltételei tekintve az egyes személyeket:

A) Olyan személyeknél, amelyek kötelesek vagyondézsmaát fizetni (fizikai személyek, plébániajavadalmak, esetleg misealapítványok) a feltételek ezek:

1. hogy a tulajdonos,

a) ha fizikai személy, Čsl. honpolgár legyen és legalább 1924. jan. 1-től a belföldön legyen a lakhelye;

b) ha erkölcsi személy, akkor szabályzatilag megállapított vagy a törvény szerint való székhelye 1918. okt. 28-án és azóta szüntelenül a Čsl. köztársaság területén lett legyen.

2. A tulajdonos vagyona ne haladja meg a 25.000 Kč-t. Itt a vagyondézsma kivétel alapjául szolgáló vagyon a döntő.

B) Az olyan erkölcsi személyek, amelyek a 309/920. sz. törvény 43. §-a értelmében vagyondézsmaát fizetni nem kötelesek, vagyoni állapotukra való tekintet nélkül nyernek kártalanítást. Ide tartoznak azok a vagyonok, amelyek állandóan, kizárólag és közvetlenül istentiszteleti, nyilvános, jótékonyági, művelődési és kultúrcélokra vannak szánva s valóban arra fordítatnak.

Az egyházi vagyonból tehát ide számítandók a jótékonyági alapítványok, főleg pedig a templomok vagyona, amelyről a prágai legfelsőbb közig. bíróság 1923. dec. 28-án 3677/923. sz. döntésében kifejezetten kimondotta, hogy a 309/920. sz. törvény 4. §-a II. szakaszának, III. 43. §-ának értelmében vagyondézsmát fizetni nem köteles.

Ezeknek hadikölcsönei tehát beváltatnak tekintet nélkül arra, hogy mekkora a vagyonuk. Azonban ezeknél is igazolni kell a föntebb A) 1. b) alatt vázolt körülményt.

II.

A kártalanítás további feltételei, tekintet bevéve magukat a hadikölcsönöket:

(I: feltételek úgy az A) mint a B) alatt felsorolt személyekre vonatkoznak.)

1. Az első feltétel, hogy a tulajdonosnak a becserélés idejében 125.000 K névértékű hadikölcsönrel többje nincsen. A IV. államkölcsönre jegyzett hadikölcsönök is beszámítandók ez összegbe.

2. A második feltétel az, hogy a hadikölcsön kötvények a pénzügymin. 85/919. sz. rendelete szerint (sb. z. a. n.) összeíráttak és lebélyegeztettek. (Ezt az összeírási jegyzékkel lehet igazolni.)

De olyan h. kölcsönért is jár kártalanítás, amely az összeírás idején, külföldön volt, ha azt a tulajdonos áthozta s a 633/920. sz. kormányrendelet 1. §-a második szakaszának értelmében kényszermegőrzésre helyezte el a prágai csekkhivatalnál vagy valamely belföldi részvényes banknál vagy valamely országos pénzintézetnél.

Végül a volt osztrák vagy magyar postatakaréknál járadékkönyvecskére elhelyezett h. kölcsönért a kötvények bemutatása nélkül is jár kártalanítás, ha átadatnak a járadékkönyvek.

3. A harmadik feltétel az, hogy a h. kölcsönök 1918. okt. 28-tól egész a kicserélés napjáig megszakítás nélkül annak tulajdonát képezik, aki a kártalanítást kéri. Itt csak a čsl. állampolgárok közt haláleset alkalmából beállott tulajdonjog-átruházás képez kivételt.

III.

A 216/924. sz. törvény további rendelkezései:

9. §: A vagyoni állapotot (1. A. 2. értelmében) a vagyondézsmá kivetésére illetékes hivatal bizonylatával kell igazolni. Ha a dézsmá még nincs végleg megállapítva (még nincs kivette vagy az esetleges fellebbezés még nem nyert elintézés), a kártalanítás a dézsmáról való végső döntésig halasztatik el.

10. §: A h. kölcsönök mennyiségét (II. 1. értelmében) a tulajdonos írásbeli eskü alatti nyilatkozattal igazolja.

11. §: Erkölcsei személyek helyett az eskü alatti nyilatkozatot azoknak törvényes képviselője állítja ki.

12. §: A kártalanítás egyéb feltételeit, melyek e törvényben nincsenek megemlítve, továbbá a kicserélés határidejét külön rendelet fogja megállapítani.

13. §: Aki a jelen törvény előtt IV. államkölcsönt jegyzett s beigazolja, hogy a jelen törvény szerint most kártalanításra is volna igénye, kérheti a jegyzésnél kapott 3 ½ %-os be nem váltható kötvényeknek 3%-os beváltható kötvényekre való kicserélését. (Ez csak a magánszemélyekre vonatkozik.)

25. §: A IV. államkölcsön jegyzésének határideje, amennyiben külön rendelet azt még rövidebb időpontra nem korlátozná, 1924. dec. 31-én jár le.

A 417/920. sz. törvény 3. §-ban felsorolt kiváltságolt személyeknek a pénzügyminiszter később is megengedheti az államkölcsön jegyzését. Más személyeknek azonban csak külön méltánylást érdemlő esetekben s legkésőbb 1925. jan. 30-ig.

27. §: A h. kölcsönök a vagyondézsma kivetési alapjába névértékük 30%-áig számíttatnak be.

Az olyan h. kölcsön, amely sem a IV. államkölcsönre nem jegyeztetett, sem a jelen törvény értelmében kárpótlási kötvényekért be nem cseréltetett, a dézsmakivetés alapjába egyáltalán nem számíttatik be.

Annak igazolásául, hogy a h. kölcsönök az előbbi bekezdés értelmében nem lettek értékesítve, a félnek a dézsmát kivető hivatalnál oly módon kell igazolnia, hogy a 28. § értelmében kapott elismervényt a kézbesítés napjától számított 60 napon belül elküldi ezen hivatalhoz, mert különben az első bekezdés rendelkezése az irányadó.

A dézsmakivetés a fenti három bekezdés értelmében hivatalból felülvizsgáltatik.

28. §: A pénzügyminiszter elrendeli azoknak a belföldön levő osztr.-magy. h. kölcsönkötvényeknek összeírását, amelyek sem a IV. államkölcsönre nem jegyeztettek, sem a jelen törvény szerint be nem cseréltettek. Az összeírt kötvények a tulajdonosoktól elismervény ellenében bevonatnak. (Ezeket az „elismervényeket” aztán a 27. §. 3. bekezd. alapján 60 napon belül a dézsmát kivető hivatalhoz kell küldeni, hogy e hadikölcsönök címén kivetendő vagy kivetett dézsma töröltesék. Máskülönben a bevont hadikölcsönök is beszámíttatnak névértékük 30 %-áig.)

29. §: Az összeírás befejezése után az osztr.- magy. hadikölcsönkötvények elvesztik jogi hatályukat és nem perelhetők. Akinek tulajdonában azután is volna ilyen hadikölcsön akár lebélyegzett, akár le nem bélyegzett, súlyos jövedelmi kihágást követ el és 5000 Kcs. pénzbüntetéssel sújtatik.

IV.

Ezen törvényes előírások értelmében a következőleg utasítom a tdő papságot:

Amint a mondottakból látnivaló, az egyházi vagyon h. kölcsönei kétféleképp értékesíthetők, vagy a IV. államkölcsön jegyzése által, vagy kárpótlási kötvényekre való kicserélés által a jelen törvény szerint.

a)

Az államkölcsön jegyzése előnyösebb, mert annak kötvényei 5 és 6%-al kamatoznak míg a kárpótl. [=kárpótlási] kötvények kamatlába 3%.

Azért utasítom a templomok, beneficiumok és alapítványok vagyonát kezelő tdő papságot, hogy e vagyonok hadikölcsönkötvényeit, feltéve hogy a vagyonok készpénzzel rendelkeznek, és a kiadásokhoz a patrónus – ahol a szabályzat ezt megköveteli – hozzájárul, jegyezze a IV. államkölcsönre. Tegye ezt főleg olyan hadikölcsönökkel, amelyek különben nem volnának új kötvényekért becserélhetők.

Az államkölcsön jegyzése történhetik az adóhivataloknál vagy olyan pénzügyintézeteknél, amelyek ezzel foglalkoznak. A jegyzésnél igazolni kell azt a három teltételt, amelyek föntebb I. A. 1. b), továbbá II. 2. és II. 3. alatt vannak felsorolva.

Hangsúlyozom, hogy a jegyzés határideje 1924. dec. 31-én lejár.

Ha valamely alap kevesebb készpénzzel rendelkezik, mint amennyi szükséges összes hadikölcsöneinek a IV. áll. kölcsönre való konvertálásához (mert a konvertálásnál minden 100 K névértékű hadikölcsönhöz 75 Kcs. készpénzt kell letenni), konvertálhatja azoknak egy részét. A többit vagy csak kárpótlási kötvényekért cseréli be, vagy ha később lesz készpénze, a jelen törvény 25. §-a alapján utólagos konvertálásra kérhet a pénzügyminisztériumtól engedélyt.

A IV. államkölcsön jegyzését azonban következő feltételekbe kötöm:

1. Csak olyan egyházi alap jegyezheti, amelynek a szükséges készpénz rendelkezésére áll akár a templom pénztárában, akár betétkönyvben. Nem jegyezheti azonban a) lombardkölcsönre; b) akkor, ha vagyona

nem készpénzben van letéve, hanem realizálva van akár ingó akár ingatlan vagyonban.

2. Ha valamely alap rendelkezik ugyan elegendő készpénzzel, de összes hadikölcsönei konvertálása esetén nem maradna készpénze a folyó kiadásokra, javításokra stb., csak annyi államkölcsönt jegyezhet, hogy a szükséges kiadásokra még elegendő készpénze maradjon.

3. Bármely alap hadikölcsöneinek konvertálása csak ugyanazon alap készpénzének igénybevételével eszközölhető, de semmikép sem más alapok készpénzének terhére. Nevezetesen a szentmise alapítványoknál külön kell konvertálni minden egyes alapítvány kötvényeit ugyanazon alapítvány készpénzéből, ha ilyenekkel is rendelkezik; ha több alapítvány vagyona egy és ugyanazon hadikötvénybe van fektetve, a kötvény konvertálása csak ugyanazon alapítványok készpénzével történhetik. Ha ilyen készpénz nincsen, a kötvények csak a kárpótl. kötvényekért cserélendők be. Más (későbbi) szentmise alapítványok készpénzét csak úgy lehetne az előbbi alapítványok hadikölcsöneinek konvertálására fordítani, ha ezt az érdekelt alapítók tanúk előtt aláírt nyilatkozatban megengedik.

b)

A IV. államkölcsönre nem jegyzett hadikölcsönök a jelen törvény értelmében becseréltetnek, ha az ismertetett feltételeknek megfelelnek.

A becserélés módzatait későbbi rendelet fogja szabályozni. A törvény rövid kivonatát azonban már most közöltem azon célból, hogy a tőpapság már most gyűjtse és állítsa össze az adatokat, amelyek majd, igazolják, hogy a becserélés feltételei az egyes alapoknál adva vannak.

Itt a többi között a következő elvekhez kell tartanunk magunkat:

1. A templomvagyonról illetőleg kifejezetten kell hivatkozni a legfőbb közig. bíróság 3677/923. sz. döntésére (1. 1924. évi III. körlevél 4238/924. sz.) annak igazolásául, hogy itt fennforog a B) alatt említett feltétel s azért a templomnak joga van a kárpótlási kötvényekre tekintet nélkül vagyoni állapotára. Ez felhozható a szt. kereszt- és szoboralapítványoknál, valamint esetleges jótékonyági alapoknál is (de a fenti döntésre való hivatkozás nélkül).

2. A szentmise alapítványok nem számíttatnak azon jogi személyekhez, amelyek a B) pont értelmében vagyondézsmát fizetni nem kötelesek; s azért csak úgy van igényük a kárpótlási kötvényekre, ha 25.000 Kcs.-nál nincs több vagyonuk.

Ezeknél tehát (de a szt. kereszt- és szobor alapítványoknál is) arra

kell hivatkozni, hogy minden alapítvány önálló jogi személy, mert saját alapítólevéllel bír és külön egyházhatósági jóváhagyással van ellátva és így csak az az alapítvány eshetnék el a kártalanítástól, amelynek magában is nagyobb vagyona van 25.000 Kčs.-nál. Itt még tekintetbe veendő, hogy a vagyon megállapításánál maguk a hadikölcsönök is beszámíttatnak a vagyonba, de nem teljes névértékben, hanem csak annak 30 százalékáig.

Megjegyzés:

1. E tájékoztatásból is kitűnik, hogy még nincsen megállapítva mi módon, hol és milyen határidő alatt fog megtörténni a hadikölcsönöknek kárpótlási kötvényekre való kicserélése.

Ezeket illetőleg tehát a tdő papság hiába fordulna az ordinariátushoz is. A végrehajtási rendelet rövidesen megjelenik s valószínűleg hosszabb határidőt fog a kicserélésre megállapítani.

2. A törvény értelmében a jogi személyek helyett azoknak törvényes képviselője állítja ki a szükséges nyilatkozatokat. Az egyházi alapoknak törvényes képviselője e tekintetben az illető plébános, ill. az alapok kezelője esetleg a ker. esperessel együtt. Ép ezért ő állítsa ki a becserélésnél szükséges összes hivatalos bizonylatokat s ne kérje azokat az egyházi hatóságtól, a vagyondézsmá kivételénél sem kérték a szükséges bevallásokat magától az egyházi hatóságtól.

956/925. sz. Anyakönyvi utasítás

Mihez tartás céljából közlöm a tdő papsággal a bratislavai župáni hivatal 10000/1924./ III. számú rendeletét: Utasítás az anyakönyvi felügyelőhatóságok részére a Csehszlovák köztársaság kormánya a Slovensko igazgatásával megbízott teljhatalmú miniszterének 27/1920. (7653/1919. közigazgatási elnöki) számú rendelete 11. pontjának, illetve a bratislavai megyei hatóság 75000/1923./III. számú rendelete XII. fejezete 11. és 20. bekezdéseinek alkalmazása tárgyában.

(1) A Csehszlovák köztársaság kormánya a Slovensko igazgatásával megbízott teljhatalmú miniszterének 27/1920. (7653/1919. közigazgatási elnöki) számú rendelete 11. pontja – a bratislavai megyei hatóság 75000/1923./III. számú rendeleté XII. fejezete 11. és 20. bekezdései – értelmében az anyakönyvi felügyelőhatóság a kizáróan csak egyházi (vallásfelekezeti) házasságkötésnek az állami anyakönyvbe való bejegy-

zése tárgyában hozandó határozata előtt tartozik megvizsgálni, vajon a szóbanforgó kizáróan csak egyházi (vallásfelekezeti) házasságkötésnél betartottak-e az összes szabályok és rendelkezések és csak azon esetben, ha a házasságkötés érvényes, küldi meg a házasságkötésről szerkesztett jegyzőkönyvet az illetékes állami anyakönyvvezetőnek a házasságkötésnek az állami anyakönyvbe való bejegyzésére.

(2) Ezen rendelkezés értelmében az anyakönyvi felügyelőhatóság hatásköre annak vizsgálatára terjed ki, vajon a szóban forgó házasságkötéssel a házasság létrejött-e, vagy sem?

(3) Kizáróan csak egyházi (vallásfelekezeti) kötés esetén a házasság létrejöttének kellékei az 1919. évi május hó 22-én kelt, a törvények és rendeletek tárában 1919. évi 320. szám alatt közhírré tett törvény 12. §-a első bekezdésének második mondata értelmében a következők:

1. a házasulók legalább is egyikének az eskető lelkész egyházához (vallásfelekezetéhez) kell tartoznia;

2. a lelkésznek azon egyház (vallásfelekezet) törvényei (szabályai) szerint, amelyhez tartozik, hatáskörrel kell bírnia a házasságkötésnél való közreműködésre;

3. a házasságkötő kijelentés, sem feltételhez, sem időhöz nem köthető.

(4) Amennyiben ezen kellékek fennforognak, a házasság létrejött, amihez képest a házasságkötésnek az állami anyakönyvbe való bejegyzését el kell rendelni, – míg ellenkezően, amennyiben ezen kellékek bármelyike hiányzik, a házasság létre nem jött, amihez képest viszont a házasságkötésnek az állami anyakönyvbe való bejegyzése elrendelését meg kell tagadni.

(5) A házasságkötésnek az állami anyakönyvbe való bejegyzését illetően nem jön tekintetbe, vajon a létrejött házasság érvényes-e, avagy érvénytelen-e, semmis-e, avagy megtámadható-e (lásd a 75000/1923./III. számú utasítás I. fejezete F. pontjának 1. és 2. bekezdését)! Az 1894. évi XXXI t.-c. 46. § a illetve 67. § a értelmében a semmis, illetve megtámadható házasság érvényesnek tekintendő mindaddig, amíg semmisségi, illetve megtámadási perben a bíróság által érvénytelennek nem nyilvánított.

(6) Ezen körülmény nem érinti az anyakönyvi felügyelőhatóság azon kötelezettségét, hogy a semmis, illetve megtámadható házasságról – 75000/1923./III. számú utasítás I. fejezete F. pontjának 1. és 2. bekezdése – az államügyészséget, illetve a gyámhatóságot a semmisségi, illetve megtámadási per, valamint a bűnvádi eljárás megindítása végett értesíteni tartozik.

(7) Hasonlóképpen értesíteni tartozik az anyakönyvi felügyelőhatóság az államügyészséget a bűnvádi eljárás megindítása végett az érvényes, de tilos házasságról – 75000/1923./III. számú utasítás 1. fejezete F. pontjának 3. és 5. bekezdése.

(8) A semmis, illetve megtámadható házasság esetében – 75000/1923./III. számú utasítás 1. fejezete I- pontjának I. és 2. bekezdése – tartozik továbbá az anyakönyvi felügyelőhatóság, amennyiben annak helye van, az érdekelteket a házasság semmisége, illetve megtámadhatósága megszüntetésének lehetősége és a házasság helybenhagyásának módzatai felől kioktatni.

Bratislava, 1924. évi szeptember hó 6-án. A zsupán helyett: Baross s. k. megyei főjegyző.

54/925. sz. A lelkészek 1924. évi ruhasegélye

A tdő papság tudomására hozom az isk.- és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusának 1924. december. 30-án kelt 71041/III. ai 1924. számú átiratát:

„Püspöki hatóságnak Trnava!

Az iskola és nemzetműv. -ügyi minisztérium dec. 29.-én táviratilag jelentette ide, hogy 129148/24. sz. döntésével engedélyezte a szlovenszkói papság 1924. évi ruhasegélyének folyósítását, amelyet a volt magyar kormány 1918. jún. 1.-én kelt 2500 pres. M. E. rendeletével utalt ki. Ennélfogva utasítom az itteni számvizsgáló hivatalt, hogy az 1924. jún. 1-én lelkipásztorkodásban működő és az államtól drágasági, illetve rendkívüli segélyeket élvező lelkészeknek e címen nyomban fizesse ki a volt magyar kormány fent idézett rendeletében megállapított összeget.

Erről az ottani egyházi hatóságot oly megjegyzéssel értesítem, hogy a segély technikai okokból csak a febr. 1-én esedékes illetményekkel együtt kerülhet kifizetésre. Ha ezen illetmények kifizetése körül valami tévedés merülne fel, azt helyesbítés céljából haladéktalanul kell jelenteni egyenesen az itteni számfejtő hivatalnak.

Végül megjegyzem, hogy az eddigi fizetésjavítási rendkívüli drágasági segélyek előlegképen az 1925. évre is érvényben maradnak.

938/925. sz. A tanítók drágasági segélye az 1925. évre

Köztudomásra hozom a tanítók drágasági segélyére vonatkozó 262/924 számú (sb. z. a n.) kormányrendeletet:

„A csehszlovák köztársaság kormánya az 1919. máj. 23-án 274. sz. a. (sb. z. a n.) kelt törvény alapján, mely a nyilvános nép-és polgári iskolákban működő tanítók szolgálati illetményeit és nyugdíját szabályozza, ezeket rendeli:

1. §.

A Čsl. köztárs. kormányának 1922. dec. 22 én 380. sz. a. kelt rendelete, mely a községek vagy vallási társulatok által fenntartott szlovensz-kói nép- és polgári iskolák tanítóinak drágasági segélyére vonatkozik, 1925. dec. 31-ig való érvénnyel meghosszabbíttatik.

2. §.

Jelen rendelet 1925. jan. 1-én lép érvénybe. Végrehajtásával az iskola és nemzetművelődésügyi miniszter bíztat meg egyetértve a többi illetékes miniszterrel.”

529/925. sz. Korpótlékgigény bejelentése. Patronátusi épületek javítása

Felhívom mindazon lelkészeket, akiknek az 1926. évben első korpótlékre, vagy a korpótlékban való előlépésre van igényük, hogy f. é. február 15-ig jelentsék be ide, mily összegben fog nekik járni (a kongrua összeírás alapján) az első korpótlék, illetve hányadik korpótlékba lépnek elő s mily összegben.

Ugyancsak f. é. febr. 15-ig jelentés teendő ide arról, hogy az államkincstár és más közalapok – vallás, – egyetemi, tanulmányi alap Pálffy-féle isk. alapítványi stb. – kegyuraságához tartozó épületeken az 1926. év folyamán mily összegben kell feltétlenül javításokat eszközölni.

936/925. sz. Az osztr.-magyar koronaértékben keletkezett követelések és tartozások összeírása

Az 1924. évi VI. körlevélben 9764/924. 936/925. sz. sz. a közölt rendelettel kapcsolatban értesítem a tő papságot, hogy az ott említett követelések és tartozások bejelentésének határideje 1925. febr. 28-ig meghosszabbított. Ezen határidőn belül tehát a 9764/1924. sz. rendelet utasításai szerint feltétlenül bejelentendők az egyházi alapok összes követelése és tartozásai.

Itt említem meg, hogy követelés gyanánt bejelentendők az elrekvirált harangokért és orgonasípokért kapott összegek is, amelyek az esztergomi egyházmegyei pénztárnál vannak elhelyezve.

937/925. sz. A hadikölcsönök végleges rendezése

Az 1924. évi VI. körlevélben 9765/924. sz. a megjelent utasítás kiegészítése képen közlöm a hadikölcsönökről szóló 216/924. sz. törvényhez kiadott 276/924. számú kormányrendelet intézkedéseit:

A.

A rendelet szerint külön bejelentés formájában kell érvényesíteni a jogot, hogy a hadikölcsönök (készpénz hozzáfizetése nélkül) kárpótlási kötvényekké cseréltesenek be.

A bejelentést 1925. ápr. 15.-től június 30.-ig terjedő időben kell benyújtani annál az adóhivatalnál, amelynek területén a hadikölcsönök tulajdonosa 1925. ápr. 15.-én lakóhellyel, illetve székhellyel bír. A fenti határidő feltétlenül betartandó.

A bejelentést három példányban kell benyújtani.

A bejelentést, úgyszintén a becserélés ama föltételeinek igazolását, amelyek a 9765/-924. sz. utasításban I. A) a), I. A) b) és II. 1. alatt vannak felsorolva, hivatalos nyomtatványokon kell eszközölni. Ezekkel az adóhivatalok ingyen fognak szolgálni.

Az utasításban I. A) 2. alatti feltételt a vagyondézmát kivető hivatal bizonylatával kell igazolni; a II. 2. alatti feltételt pedig az összeírási jegyzékkel.

Felhívom a tő papságot, hogy az egyházi alapok tulajdonát képező hadikölcsönöket, amelyek nem jegyeztettek a IV. államkölcsönre, annakidején a fenti határidőn belül jelentse be a 3 %-os kárpótlá-

si kötvényekre való becserélés céljából. A bejelentés a jelen rendelet intézkedéseinek megfelelően legyen kiállítva és felszerelve mindazon okmányokkal, amelyek a becserélésre való igényt bizonyítják. Itt irányadóul szolgáljanak 9765/924. sz. utasításom I.-III. és főleg IV. b) szakaszai.

Ha valamely jogos bejelentés visszautasíthatnák, a döntés ellen azonnal fellebbezni kell.

B.

Megjegyzem, hogy a IV. államkölcst is lehet még 1925. június 30.-ig jegyezni, de a késedelmet meg kell okolni. A pénzügyminiszter a kiváltságolt személyeknek megengedheti, hogy az államkölcst 1925. jún. 30. után is jegyezhessek. Az ilyen engedélyért azonban legkésőbb 1925. június 30.-ig kell folyamodni.

Az egyházi alapok hadikölcseit tehát a tő lelkészek szintén konvertálhatják még a IV. államkölcst. Tegyük ezt főleg oly hadikölcstökkel, amelyeknek nincs igényük a készpénz hozzáfizetése nélkül adandó kárpótlási kötvényekre.

A konvertálás azonban csak a 9765/924. sz. utasításban IV. a) alatt közölt feltételek szigorú betartásával történhetik.

C.

Azok a hadikölcstök, melyek sem a IV. államkölcstre nem jegyeztek, sem kárpótlási kötvényekre be nem cseréltettek, be fognak vonatni. Tulajdonosuknak be kell őket szolgáltatnia azon adóhivatalnál, amelynek területén találtnak.

Ennek a beszoáltatásnak határideje tart 1925. március 1.-től július 31-ig.

A beszoáltatásnál melléklendő a hadikölcstök jegyzéke is, amelyet hivatalos nyomtatványon két példányban kell benyújtani. Az adóhivatal a beszoáltatónak az egyik jegyzéket láttamozva visszaadja.

Ez a láttamozott jegyzék képezi a 216/924. sz. törvény 28. §-ban említett elismervényt, amelyet 60 napon belül a vagyondézmát kivető hivatalhoz kell beküldeni a dézsma leszállítása céljából.

Akinek tulajdonában 1925. július 31. után bármely címen is volna osztrák vagy magyar hadikölcstök, az a 216/924. sz. törvény 29. §. szerint büntetendő.

939/925. sz. Magyarországon elhelyezett letétek kiadása

A 2/925. számú (sb. z. a n.) pénzügyminiszteri rendelet szerint a Magyarországon elhelyezett letétek áthozhatók Csehszlovákiába a következő szabályok szerint:

1. §. Az áthozatal tárgyát oly letétek képezhetik, amelyek azon a napon, amelyen kiadásuk kérelmeztetik, le vannak téve: a) bármely hivatalnál; b) állami pénztáraknál; c) közjegyzőségeknél; d) pénzügyintézeteknél, melyekhez számítandók a hitelszövetkezetek is.

Letéteken értendőek értékpapírok, betétkönyvek, osztalékkönyvek és más (főleg jogi) okmányok, idegen valuták, drága ércek, ékszerek, arany- és ezüstkészletek stb.

2. §. A letétek, kiadását csak azok kérhetik, akik már 1921. júl. 26.-án a letétek tulajdonosai voltak még pedig csak oly fizikai és erkölcsi személyek, akik čsl. állampolgárok, ill. amelyeknek székhelye az čsl. köztársaság területén van.

4. §. A kérvényt két példányban kell benyújtani (a mellékleteket egy-egy példányban) még pedig vagy közvetlenül a magyar letéteményes helyen, vagy a čsl. pénzügyigazgatóságnál, amelynek területén a kérelmezőnek lakhelye (székhelye) van.

5. §. A kérvényben feltüntetendők:

1. A tulajdonos neve, pontos lakhelye (székhelye) és fizikai személyeknél állampolgársága;

2. A letéteményes hely neve és székhelye;

3. A letét tárgya (tartalma), pontosan a letéteményes okmány szerint;

4. Az időszak, amelytől kezdve a letét a kérvényező tulajdonát képezi, úgy, hogy nyilvánvalóvá legyen az, hogy ő a tulajdonos 1921. július 26-tól kezdve;

5. Az idő, amelytől a letét Magyarországon van elhelyezve. Itt megemlítendő, hogy az elhelyezés megszakítás nélküli-e vagy sem.

6. Fizikai személy állampolgárságának és lakhelyének igazolására mellékli illetőségi bizonyítványát és lakhelyére vonatkozólag a helyi rendőrhatalóság bizonylatát.

Az erkölcsi személy székhelyének igazolására mellékli alapszabályait vagy hivatalos (községi) bizonyítványt.

Ha a kérvényező 1921. júl. 26.-án még nem volt a letétek tulajdonosa, a kérvényben ezen §. rendelkezései szerint annak adatait sorolja fel, aki 1921. júl. 26.-án a letétek tulajdonosa volt; önmagának csak a nevét és címét tünteti fel.

A kérvények bélyegmentesek.

10. §. Oly letétek kiadása is kérelmezhető, amelyekre vonatkozólag a két állam nem kötött egyezséget. Az ilyen kérvényt alaposan meg kell okolni és a szükséges mellékletekkel ellátni.

Felhívom a tdő papságot, hogy ezen rendelkezéseknek megfelelően nyújtson be (két példányban) kérvényt az itteni illetékes pénzügyigazgatóságához az egyházi alapok tulajdonát képező mindennemű letétek kiadása iránt, bárhol vannak is azok Magyarországon elhelyezve.

A kérvényeket mielőbb, legkésőbb azonban 1925. március 1.-ig kell benyújtani, mert ezen idő után a magyar pénzügyminiszter záros határidőhöz kötheti a kérvények beadását.

A kérvényektől az illetékes magyar hivatalok döntenek.

Ha a kérvényt esetleg elvetnék, a döntés ellen azonnal fellebbezni kell a budapesti magyar királyi pénzügyminisztériumhoz – a čsl. pénzügyminisztérium útján.

Ha az áthozatal megengedettik, a tdő lelkészek gondoskodjanak a letétek mielőbbi áthozásáról esetleg bankok útján is.

Az áthozott értékpapírokat rendesen nem kell utólag lebélyegeztetni. De ha olyan szelvényekkel bírnak melyek már 1923. május 10-én esedékesek voltak, akkora 126/1919. sz. rendelet szerint kell őket lebélyegeztetni, mert különben a szelvények nem váltatnak be.

Az utólagos lebélyegzést az áthozataltól számított 8 napon belül kell kérelmezni a kérvényező lakóhelye szerint illetékes pénzügyigazgatóságnál.

Megemlítem még, hogy a letéteményes helyek kötelesek mindazokat az adatokat közölni, amelyek a kérvényhez szükségesek (5. §.) és esetleg nem ismeretesek.

1100/925. sz. Kath. Népiskolai tanítók szabadságolása a f. évi május havában rendezendő tanulmányi út idejére

Az iskolaügyi és nemzetművelődésügyi minisztérium Referátusa Bratiszlavában 1925. febr. 5-éről 6924/1-A. sz., a kelt átirattal azon megkereséssel fordult a szlovenszkói egyházi hatóságokhoz, engedélyezzenek azon kath. népiskolai tanerőknek, kik számára a tanügyi Referátus f. é. május havában Csehországba és Morvaországba, tanulmányi utat rendezni szándékozik, egyheti szabadságot. Helyt adok e megkeresés-

nek és jelen leiratommal a tanulmányi útra kiszemelt kath. népiskolai tanerőket általam szabadságotoknak jelentem ki.

Megjegyzem azonban, hogy egyidejűleg a tanügyi Referátushoz átírtam, megkeresve azt aziránt, ne tűzzék ki a rendezők a tanulmányi utat a keresztjáró napok hetére, melyben a kántortanítók azon istentiszteleteket mulasztanák el melyeknél közreműködésük szükséges.

1589/925. sz. R. Kath. népiskoláink tanszereinek beszerzése

Az iskola- és nemzetműv. ügyek minisztériumának Referátusa Bratislavában (ahogy alkalmasint az összes szlovenszkói egyházi hatóságokat úgyszintén) a trnavai apost. adminisztrátort 1924. nov. 29-én 62280/II. A. ai. 1924. sz. átirattal értesítette arról, hogy az áll. tanfelügyelőségeket 1924. okt. 13-án 51710/I. A. sz. a. kelt rendelettel utasította, győződjenek meg a m. kir. vallás és közokt. minisztérium 70000/905. sz. rendeletének 15. § a értelmében arról, vajon fel vannak-e szerelve az iskolák legalább a legszükségesebb tanszerekkel? Megkeresi egyúttal az egyházi hatóságot is, kötelezze a r. kath. iskolák fenntartóit ezen tanszerek beszerzésére, mivel, ha a kath. iskolák a legszükségesebb tanszereket nem szereznék be, az iskolaügyi Referátus élne az 1868. évi XXXVIII. törv. cikk 15. §-ában a minisztériumnak fenntartott sanctióval, vagyis az iskolának az egyházi hatóság útján történt háromszoros megintése után az illető helyen községi iskola szervezését rendelné el. Ezen rendelet lelkiismeretes végrehajtását a tanítás eredményének és iskoláink kath. jellege biztosításának céljából legnyomatékosabban a kath. iskolaszékek lelkére kötöm; a tanfelügyelő esperes urak kötelesek következetesen ellenőrizni azt, vajon az iskolafenntartók a fent rájuk rótt e köteleességeknek eleget tettek-e?

Az isk. ügyi referátus 51710/1. A. ai. 1924. rendeletéhez, a rendeletben említett legszükségesebb tanszerek részletes jegyzékét is mellékelte. E jegyzékben az A) és B) pont alatt felsorolt tanszerek katolikus szempontból majd mind kifogástalanok., (Csak, a „Defenestracio” és a „Forradalom Prágában” 1848-ban kath. iskoláink számára tekintettel az 1868. évi XXVIII. törv. cikk. 11. fej.-re mely a tankönyvek és a

fortiori⁴⁷ ezek kiegészítőjét, a tanszerek megválasztását a hitfelekezetekre bízta, feleslegesek és mellőzhetőek, Hus J. képe pedig egyáltalán eltiltatik. Az 1868. évi XXVIII. törv. cikk 11. fej.-ben a hitfelekezeteknek biztosított tanszerválasztási jogra, mint fennállóra utal az iskolaügyi minisztérium 132,459-1. sz. 1923. nov. 24-iki rendelete is.) Ugyan e jegyzék A) pont alá foglalja azon tanszereket, melyekkel minden (akár állami, községi, hitvallásos v. magán) iskolát az 1924/5. tanév folyamán fel kell szerelni; B) pont alá tartoznak azon tanszerek, melyekkel bármely (hitvallásos állami községi stb.) iskolát egyaránt az 1925-6 tanévre szólólag el kell látni és végül C) pont alatt a rendelet felsorolja azon tanszereket, melyek beszerzését csupán az állami népiskoláknak ajánlja (és nem meghagyja) az iskolaügyi Referátus. Néhány kath. népiskola fenntartója legnagyobb áldozatkészsége mellett sem tudta a hívek szegénysége miatt a kitűzött határidőre ezen tanszereket beszerezni. Másrészt a referátusbeli, a tanszerekről szóló rendeletet egyes tanszereket árusító könyvkereskedő cégek árlapjai felületes, hányaveti szövegezéssel a csak az állami népiskoláknak szóló (és azoknak is csak beszerzésre tanszereket ajánló, és nem elrendelő), c) pont alatti rendeleti szakaszban az „áll. népiskoláknak” kitélt kihagyták, mintha az iskolaügyi referátus a c) pont alatt foglalt kath. szempontból részben kifogásolandó tanszerek beszerzését kivétel nélkül valamennyi iskola számára (a katolikusoknak is) akarta volna elrendelni. Ez pedig téves. (Szintúgy a rendeletet végrehajtó egyes tanfelügyelőségi körözüvényt is egyes kath. iskolák ily téves értelemben fogták fel kétséget kizáró világos szövegezés híján. További nehézség a rendelet tárgyában abból származott, hogy egyes kath. iskolák bizonyára egyes állami tanfelügyelők rendelkezésére az összes tanszerkollekciókat közvetlenül postai utánvétellel kapták könyvkereskedő cégektől és a csomagokban a csak állami népiskoláknak szóló tanszereket is találtak anélkül, hogy rendelték volna. Ez a referátusbeli rendelet intencióin a benne foglalt felhatalmazásokon szemlátomást túlmenő eljárásról és bajokról több ordinarriátushoz panaszok érkeztek. E panaszok folytán mélt. Dr. Kmetko Károly nyitrai püspök úr, mint a szlovenszkói Kath. Tanügyi Tanács elnöke 1925. febr. 9-én elküldte a Kath. Tanügyi Tanács népisk. ügyi referensét az iskolaügyi Referátusba oly célból, hogy az egyházi hatóságok nevében a beszerzendő tanszerek mennyiségének leszállítását és

47 Minél inkább/jellemzően

a beszerzésre engedélyezett határidő meghosszabbítását eszközölje ki azon teljesen szegény kath. iskolák érdekében, melyek az 1924/25. és 1925/26. isk. évben sehogy sem tudják beszerezni a tanszereket mind. Az isk. ügyi Referátus nem hajlandó azonban általános, újabb rendelettel 1924. okt. 13.-ki rendeletét módosítani, vagy hatályon kívül helyezni, csak hajlandó az adott szóbeli információ szerint arra, hogy egyes indokolt esetekben hosszabb határidőt engedélyez a beszerzésre, ha valamely kath. iskolaszék, melynek az állami tanfelügyelőség határidő meghosszabbítást engedélyezni nem akar, ennek érdekében (az egyházi hatóság útján) közvetlenül az iskolaügyi Referátushoz fordul. A Kath. Tanügyi Tanács referense azt az információt is kapta, hogy az áll. tanfelügyelőségek utasítást nyertek, „legyenek tekintettel a tanszerek követelésénél a kath. iskolák sajátos hitvallásos jellegére.” A közöltek alapján nyomatékosan meghagyom az isk. széki elnök és tanfelügyelő esperes uraknak, gondoskodjanak arról, hogy kath. iskoláink semmi esetre se szerezzék be, és ne használják a rendelet C. pontjában csakis állami népiskoláknak ajánlott, és nem elrendelt tanszerkollekciónál azon tárgyakat, melyek kath. iskoláinkba nem valók. (Hus János több rendbeli képe, Žižka, Havlíček Borovský, Jirásek) katolikus ellenes szépirodalmi író (Brandeisi Jiskra, fehérhegyi ütközet, Chelčický képei és ugyan e csoportban a 110 drb. 30X37 cm. nagyságú képek közül azok, melyek esetleg kath. érzületünket sértik.). Amennyiben esetleg egyes kath. iskolák bármi okból és bármi módon esetleg akár „hivatalból” és „felsőbb helyről” a kormányrendelet intencióin túlmenő, iskoláink hitvallásos jellegét nem respektáló módon, ezen vagy más hasonló kath iskoláink számára el nem fogadható tanszereket utánvétellel már kaptak és a postán átvettek volna, mindazonáltal elrendelem a kath. iskola helyiségeiből haladéktalanul megejtendő eltávolításukat és kivonásukat a használatból. A nt. tanfelügy. esperes és iskolasz. elnök urakat kötelezem arra, jelentsenek fel hozzám minden esetet melyben bárki ellenkezne a rendelettemmel szemben és végrehajtását kijátszani akarná esetleg.

1970/925. sz. Kath. tanítók változatlan kötelezettsége hivatalos eskü és hitvallás letételére

Hivatalos jelentésekből meggyőződtem arról, hogy az államfordulat utáni zavarokban a tanfelügy. esperesek és iskolaszéki elnökök nem vették ki mindig következetesen minden esetben az újonnan megválasztott kath. népiskolai tanerőktől az annak idején a kormány által is tudomásul vett ma is jogérvényes püspökkari „Rendszabályok” 82. §-ában leírt azon hivatalos esküt és hitvallást (a templomban az istentiszteletre egybegyűlt hívek jelenlétében nyilvánosan), melyet az állami törvény által előírt, az állam iránti hűséget ígérő fogadalom semmi esetre sem pótol. Meghagyom ezért szigorúan úgy a tanfel. esperes uraknak, mint az iskolaszéki elnök uraknak, gondoskodjanak arról, hogy mostantól kezdve az eskü és hitvallás az újonnan megválasztott tanerőktől pontosan a „Rendszabályok” által megkívánt módon minden esetre kivéttessék. Kath. népiskolához megválasztott tanító(nő), aki ez esküt és hitvallást le nem akarná tenni, semmi esetre sem tűrhető meg kath. iskolán. Minden esetleges ellenkezés ide jelentendő, a további fegyelmi lépés elrendelése céljából. Csakis egyes egyedül az 1919–1924 években megválasztott és még esküt nem tett kath. népiskolai tanerők tekintetében kívánok egészen kivételesen némi kép eltérő módozatot megállapítani. Azt is egyes egyedül azért, mert a hívek előtt annyi évi tényleges működés után, utólagosan történő esküvétel megszegyenítené azon hivatalos személyek –bár esetleg jóhiszemű – mulasztását vagy nembánomságát, kik az esküt annak idején azonnal bármi okból ki nem vették. E megszegyenítés elkerülése céljából engedem meg egészen kivételesen, hogy az ily tanerők az esküt és hitvallást a tanfel. esperes, vagy annak akadályoztatása esetében, megbízottja, az iskolasz. elnök kezébe a templomban az istentiszteleti időn kívül is, vagy a plébánia hivatalban avagy az iskola helyiségében mindig az iskolaszéknek legalább 2 tagja jelenlétében is letehessék privátim. Hangsúlyozom azonban, hogy e kivételes engedély a jelenben és jövőre alkalmazandó kath. népiskolai tanerőkre semmiképp nem vonatkoztatható.

2148/925. sz. A plébánia javadalmak vagyondézsma

Mivel sok helyen a vagyondézsma kivetése csak most van folyamatban, azért figyelmeztetem a tdő papságot, miként állapítsa meg a kivetés helyességét, és milyen módon nyújtsa be az esetleges fellebbezést, hogy a plébániajavadalmat semmi kár ne érje.

A fizetési meghagyás csak a javadalom vagyonaul megállapított végösszeget tünteti fel, amely után a dézsma kivettetett. Hogy azonban a javadalom vagyona helyesen van-e megállapítva, arról úgy győződhetünk meg, hogy a fellebbezési határidő letelte előtt a dézsmát kivető hivatalban személyesen megtekintjük (vagy tőle írásban kérjük) a kivetés alapjául szolgáló adatokat, ahol részletesen van felsorolva a szántók, erdők, épületek vagyona az esetleges tőkék stb. és le vannak vonva a terhek.

Hogy ez a részletes értékelés megfelel-e a tényleges állapotnak, azt úgy állapítjuk meg, hogy magunk is megbecsüljük a javadalom vagyont az 1920. évi III. körlevél 6610/920. sz. utasítása alapján (segéd táblázatok I). Ha úgy találjuk, hogy a javadalom értéke ily módon kisebb, mint azt a kivetési alapok, illetve a fizetési meghagyás feltüntetik, azonnal fellebbezést nyújtunk be, amelyben konkrét módon megnevezzük, hogy a javadalom ezen és ezen része ennyivel és ennyivel magasabban van felbecsülve és azért kérjük a dézsma leszállítását. Ha az általunk így megállapított vagyon nem haladná meg az 50.000 Kč-t, akkor egyidejűleg kérelmezendő a dézsma 50%-os leszállítása is az 1924. évi 6. sz. törvény (Sb. z. a n.) értelmében.

Megjegyzem, hogy sok fizetési meghagyás a köv. tételt is tartalmazza: „25%-os pótlék az 51. § szerint” (illetve „az 1909: VIII. t. c. 30. §. alapján”). Ez annyit jelent, hogy a bevallás annakidején későn terjesztett be s büntetésül 25%-os pótlék vettetett ki. Ezt szintén meg kell fellebbezni, mert az egyházi alapok bevallásai annakidején mind az egyházi hatóság útján idejében nyújtattak be. Ha azonban valamely lelkész nem küldte be a bevallást az egyházi hatóság útján, illetve nem terjesztette be idejekorán, az személyesen felelős ezért a tételért.

A fellebbezést annál a pénzügyi hivatalnál kell benyújtani, amely a dézsmát kivetette s csatolni kell hozzá az illető fizetési meghagyást is.

Amely javadalomnál a kivetés (az esetleges fellebbezés elintézésével) már végérvényes, ott a tdő lelkészek gondoskodjanak annak mielőbbi megfizetéséről, hogy a kamatok ne számíttassanak a dézsmához.

Sőt fellebbezés esetén is meg kell fizetni a dézsma egy részét, mert a fellebbezés nem bír elhalasztó erővel.

Végül megemlítem, hogy a templomok dézsmát nem fizetnek (I. az előbbi körlevelek utasításait). Az esetleges kivetést a törvényre és a legfőbb közig, bíróság döntésére való hivatkozással tehát feltétlenül meg kell fellebbezni s az esetleg már befizetett összegeket vissza kell követelni.

3972/925. sz. Beíratási határidő a rk. népiskolákban és rk. polg. iskolákban

Mivel sok családapra különféle családi okokból június végén még nem tudhatja, hová fogja a jövő tanévre gyermekét iskolába (és esetleg internátusba) felvételni, kötelessége az egyházi hatóságnak a gyermekeik iskoláztatásának költségeit viselő szülők legfőbb jogát védeni és tekintetbe venni. Azért (jóllehet az iskolaügyi minisztérium 1925. ápr. 21. én 30649/I-A. ai. 1925. sz. rendeletével az állami iskolák számára részben másképp döntött) tekintettel a szülők említett jogos érdekére a püsp. kar „Rendszabályainak” 188. §.-a értelmében, nemkülönben az 1876. évi XXVIII. törv. cikk 13. §.-ban az iskolaszékek utasítására nyert felhatalmazással élve el kellett rendelnem és elrendelem ezennel, hogy az apost. admin. területén a kath. iskolákban úgy jún. 27.-től júl. 1.-ig (bezárólag) mint folytatólagosan aug. 31. én szept. 1. és 2.-án is legyenek beíratások. E rendeletem a jövő iskolai években is érvényben marad mindaddig, míg azt az egyházi hatóság újabb rendelettel meg nem másítja. A beíratás befejezése után az iskolaszéki elnök küldjön be mindjárt a beírt gyermekek számáról kimutatást az áll. tanfelügyelőségnek a Št. nakladatel'stvo (Bratislava, Dunajská u. 33.) által árusított úrlapon.

4422/925. sz. A nagyszünidőben a rk. iskolák tantermei kellőleg rendbe hozandók és tatarozandók

Gyakran érkeznek ide panaszok úgy a tanfel. Esperesek, mint az áll. tanfelügyelőségek részéről, hogy többfelé a rk. iskolákban a rendes tanítás pontosan szept. elején azért nem kezdődhetik meg, mert az iskolaszéki elnökök sok helyütt nem sűrgetik a tantermek kimeszelését és rendbehozatalát jó idején, már júl. hóban legkésőbb aug. hó első napja-

iban. Szigorú kötelességükké teszem az iskolaszéki elnök uraknak, hogy kellőleg, többszörösen is utána járjanak, hogy a tanév szept. elsején meg legyen kezdhető és a tatarozás már aug. hóban megtörténjék.

4470/925. Az egyházhatóság elé terjesztett hiv. jegyzőkönyvek felszerelése a fellebbezésről szóló záradékkal

A tdó lelkész- és iskolaszéki elnök uraknak meghagyom, hogy azon esetben, ha valamely jegyzőkönyvben foglalt határozat választás stb. fellebbezhető, vezessék rá a jegyzőkönyv végére azt a záradékot, hogy a jegyzőkönyv stb. az előírt időn át közszemlére ki volt téve és a záros határidőn belül fellebbezés nem adatott be. Ha pedig a szabályszerű határidőn belül fellebbezés beérkezett, a fellebbezés a tdó lelkész vagy iskolasz. elnök hiteles megjegyzéseivel együtt az illetékes esperes útján terjesztendő fel az egyházi hatósághoz. A nt. esp. urakat felhívom, hogy a hozzájuk a plébániákról beérkezett hiv. iratokat és jegyzőkönyveket ne terjesszék be egyszerűen csak „láttam” záradékkal, vagy csak nevük aláírásával az egyházi hatósághoz. Érdemlegesen vizsgálják át az iratokat, kiegészítés céljából, ha kell, utasítsák vissza, és ha már felterjesztik az egyházi hatósághoz, megjegyzésüket, javaslatukat felszólítást be nem várva csatolják hozzá.

4491/925. sz. A bélyegilletékek felemelése

Figyelmeztetem a tdó papságot, hogy az 54/925. sz. törvény értelmében f. é. május 8-val az eddigi bélyegilletékek magasabban állapítottak meg a következők szerint:

- a) a 10 f, 20 f és 30 f illeték 50 f-re,
- b) a 40 és 50 f ill. 1 Kč-ra,
- c) 1 Kč és 1 Kč 20 f ill. 3 Kč-ra,
- d) 2 Kč ill. 5 Kč-ra; 3 Kč 8 Kč-ra; 4 Kč 10 Kč-ra; 6 Kč 15 Kč-ra; 8 Kč 20 Kč-ra; 12 Kč 30 Kč-ra és 20 Kč illeték 50 Kč-ra emeltetik fel.

Ez az intézkedés azonban nem vonatkozik a csekkek, kereskedelmi utalványok, mérlegek, vasúti kedvezményes igazolványok stb. bélyegilletékére.

Az 1925. évi április hó 3.-án kelt, a Törvények és Rend. Gyűjteményében 65. sz. a. kihirdetett törvény

a Csehszlovák Köztársaság ünnepeiről és emléknappairól.

A Csehszlovák Köztársaság Nemzetgyűlése a következő törvényt hozta:

1. §.

Az ünnepekre vonatkozó eddigi szabályok a 4. § rendelkezésének fenn-tartásával jövőben a következő napokra érvényesek: január 1., január 6., Áldozó csütörtök, Úrnapja, június 29., augusztus 15., november 1. de-cember 8. és december 25.

2. §.

A Csehszlovák Köztársaság emléknappjai ezek:
július 5., szeptember 28., július 6., május 1. és október 28. mint az 1919. október 14.-én kelt, a T. és R. Gy.-ben 555. sz. a. kihirdetett törvény sze-rinti állami ünnep.

3. §.

Október 28.-ára, a vasárnapokra vonatkozó minden törvényes rendel-kezés érvényes.

Az elsőfokú politikai (rendőri) hivatalok a helyi viszonyokhoz képest a közhivatalok, közintézetek, nyilvános vállalatok és nyilvános iskolák ré-szére, valamint a nyilvánossági joggal bíró iskolák részére a nap méltó külső megünneplését célzó rendeleteket bocsáthatnak ki.

Ezeknek a rendelkezéseknek meg nem tartását az elsőfokú politikai (rendőri) hivatalok (közigazgatási rendőrhatóságok) 10.000 Kč-ig ter-jedhető bírsággal vagy egy hónapig terjedhető fogházzal (elzárással) büntetik. A behajthatatlan bírságot egy hónapig terjedhető fogházra (el-zárásra) kell átváltoztatni.

A bírságok az államkincstárba folynak.

4. §.

A többi emléknappokra, valamint az 1. §-ban felsorolt napokra, amennyi-ben határidők számításáról van szó, a vasárnapokra vonatkozó szabályok érvényesek és továbbá vonatkoznak ezekre a vasárnapi munkaszünetről szóló szabályok annyiban, amennyiben közhivatalokról, közintézetekről, nyilvános vállalatokról és nyilvános iskolákról, valamint nyilvánossági joggal bíró iskolákról van szó. A kormány a közvállalatokra azok zavarta-lan üzeme érdekében kivételeket állapíthat meg.

5. §.

Az ünnepnapokra vonatkozó minden eddigi rendelkezés, amennyiben

a jelen törvénnyel nem egyezik, valamint a normanapokról szóló rendelkezések eltöröltetnek.

Az 1868. évi május hó 29.-én kelt, a R. G. Bl.-ban 49. sz. a. kihirdetett törvény 13. cikkének és az 1868: LIII. t. c. 19. §-ának rendelkezései érintetlenek maradnak.

6. §.

A belügyminiszternek meghagyatik, hogy ezt a törvényt az érdekelt miniszterekkel való egyetértésben hajtsa végre.

7. §.

A jelen törvény az 1925. évi április hó 15.-én lép hatályba.

Masaryk G. T. s. k., Stríbrný s. k., Malypetr s. k.

**Az 1925. évi április hó 23.-án kelt, a Törv. és Rend.
Gyűjt.-ben (1925. május 9.-én) 96. sz. a. kihirdetett
törvény a vallásfelekezeteknek egymáshoz való
kölcsonös viszonyáról.**

A Csehszlovák Köztársaság Nemzetgyűlése a következő
törvényt hozta:

A vallásról.

1. §.

1. A házasságból született vagy az ezekkel egyenlő elbírálás alá eső gyermekek szülők vallását követik, ha mindkét szülő azonos vallású. Ha az utóbbiak különböző vallásúak, a fiúgyermekek az atyjuk, a leánygyermekek az anyjuk vallását követik. A házasfelek azonban szerződésileg kiköthetik ennek ellenkezőjét vagy meghatározhatják, hogy a gyermekek mely valláshoz tartozzanak. A házasságon kívül született gyermek anyja vallását követi. Ha a szülők ismeretlenek, akkor a gyermek vallásáról az határoz, akinek joga van a gyermeket felnevelnie.

2. Az előző rendelkezések nem érvényesek akkor, ha az arra jogosult személyek a gyermek számára, ennek születését követő 14 napon belül más vallást jelölnek ki. Az erre jogosult személyek a következők: a házasságból született gyermekeknél mindkét szülő egyértelműen, a házasságon kívül született gyermeknél az anya, az elárvult gyermekeknél a szülők közül az, aki él, ha pedig mindketten meghaltak, ak-

kor a gyermek törvényes képviselője. Ez a kijelölés a születési anyakönyvi bejegyzést célzó bejelentés útján történik.

3. A gyermekek vallására vonatkozó, bárkinek is adott reverzálisok hatálytalanok.

2. §.

Akinek az előző rendelkezések szerint joga van a gyermek vallásáról határozni, az jogosult ezt a vallást a 6. §-ban szabályozott módon addig megváltoztatni, amíg magának a gyermeknek nem nyílik joga határozni a saját vallásáról (4. §).

3. §.

1. A szülők és a gyámok, valamint az egyházak és a vallási társulatok szervei is felelősek az előző szabályok pontos megtartásáért.

2. Ezeknek megszegése miatt a legközelebbi rokonoknak, úgyszintén az egyházak és a vallási társulatok elöljáróinak joguk van igénybe venni a hatóságok segítségét, melyek kötelesek az ügyet megvizsgálni és a törvényes intézkedéseket megtenni.

4. §.

Mindenki, aki 16. életévét betöltötte, jogosult vallásáról szabadon és önállóan határozni.

5. §.

1. A vallás megváltoztatása által az elhagyott egyház vagy vallási társulat minden társulati joga megszűnik a kilépéssel szemben, ép úgy a kilépéttnek igényei vele szemben.

2. Ez utóbbi csupán azokat az egyházi kötelezettségeket köteles leróni az elhagyott egyházzal vagy vallási társulattal szemben, amelynek kilépése napjáig esedékesekké váltak.

6. §.

1. Avégett, hogy az egyházból való kilépés a törvény szerint hatályossá váljék, szükséges, hogy a kilépő vagy az 1. és 2. § értelmében jogosult személy ezt szóval vagy írásban bejelentse a lakóhelye szerint illetékes járási politikai hatóságnak (a szolgabírói hivatalnak, a városi jegyzői hivatalnak) vagy pedig, ha nem lakik a jelen törvény hatályának területén, akkor az illetőségi községe szerinti fent említett hatóságnak. Több személy kilépéséről szóló írásbeli bejelentést csupán egy és ugyanazon család tagjai nevében lehet tenni.

2. Az egyházból való kilépés jogi hatályai az említett bejelentés napján állanak be. Az első bekezdésben említett hatóság a félnek egy hónapon belül írásbeli végzést ad ki és egyúttal értesíti erről az elhagyott egyház elöljáróságát vagy lelkészét.

3. Az újonnan választott egyházba való belépést a belépő ezen egyház előjáróságának vagy lelkészének jelenti be.

Az istentisztelet végzése és a lelkészi szolgálat.

7. §.

1. Valamely egyház vagy vallási társulat szerveinek, illetve tagjainak tilos más egyház vagy vallási társulat tagjai részére oly vallási cselekményeket vagy oly lelkészi szolgálatot végezni, amelyekre a jogosult személyek által fel nem kérettek.

2. Kivételnek csupán azokban az esetekben van helye, amikor más vallási társulat illetékes lelkészei vagy alkalmazottjai az őket megillető szolgálat elvégzését kérték, avagy ha ugyanennek a társulatnak szabályrendelete és szabályai a szolgálatnak elvégzését megengedik.

3. Ezeken az eseteken kívül az illető szolgálat jogilag hatálytalan és a hatóságoknak kötelességük, hogy az érdekelt magánszemélyek vagy vallási társulatok kérelmére megfelelő segílyt nyújtsanak.

A járulékok és a teljesítmények.

8. §.

1. Valamely egyház vagy vallási társulat tagjait csak akkor lehet kötelezni más egyház vagy vallási társulat kultusz- és jótékonyági céljaira szolgáló pénzbeli és természetbeni járulékok szolgáltatására vagy munkateljesítményekre, ha erre dologi kegyuraság alapján vannak kötelezve, vagy ha az eme járulékok iránti kötelezettség okiratilag igazolható magánjogi címeken alapul, avagy ha az telekkönyvileg biztosított.

2. Egy lelkésznek sem szabad más egyház vagy vallási társulat tagjától díjakat, stóákat és hasonlókat követelni, kivéve az illetők által kért, tényleg elvégzett szolgálatért, mégpedig csak ugyanoly mértékben, mint aminőben jogosítva van azokat a saját egyházának vagy vallási társulatának tagjaitól követelni.

9. §.

Valamely egyház vagy vallási társulat lelkészeinek, egyházfiaknak, orgonistáinak és kántorainak, továbbá kultusz- és jótékonyági intézeteinek más egyház vagy vallási társulat tagjai részéről kultusz- és jótékonyági célokra teljesítendő járulékokra és teljesítményekre vonatkozó oly igénye, amelyek nem a 8. § rendelkezésein alapulnak, megszűnteknek tekintendők.

A temetkezés.

10. §.

1. Tilos bárkinek is a temetőben való illő eltemetést meggátolni, azt megtiltani vagy azt háborgatni. Illő eltemetés alatt értendő a temetési szertartásoknak és beszédeknek tartása, valamint a családi sírban vagy az elhunyt hitsorsosai számára az elsőfokú politikai hatóság (közigazgatási hatóság) hozzájárulásával létesített külön osztályban, illetve, ha ily külön osztály nincs, akkor a sírok folytatólagos rendjében való eltemetés. Ugyanez érvényes a sírköveire, a síremlékekre és az elhunyt emlékezetére szolgáló egyéb tárgyakra nézve is. A szertartások, beszédek, sírkövek és síremlékek nem tartalmazhatnak sértést arra a hitközségre (vallási társulatra) amelynek a temető tulajdonát képezi.

2. A hitközség (társulat, egyesület) lelkészei vagy más előjárói csak akkor tagadhatják meg a felekezetükhöz nem tartozó személy holttestének a saját temetőjükben való eltemetését, ha azon politikai község területén, ahol a halál bekövetkezett vagy ahol a hulla találtatott, községi temető, vagy azon egyháznak, illetőleg vallási társulatnak tagjai részére, amelyhez az elhunyt tartozott, külön temető van. Mindazonáltal még ezekben az esetekben sem szabad a családi sírba való eltemetését megtagadni.

3. Ha a politikai községben az elhunyt vallásával nem azonos több felekezeti temető van, községi temető azonban nincs, akkor az elhunyt a temetést megrendelő személy kívánsága szerinti temetőben temetik el.

4. Aki a jelen szakasz 1-3. bekezdéseinek rendelkezéseit megszegi, az az elsőfokú politikai (rendőr-) hatóság (a közigazgatási redőhatóság) által 1000 Kč-ig terjedhető pénzbírsággal, súlyosbító körülmények fennforgása esetében pedig 4000 Kč-ig terjedhető pénzbírsággal vagy 14 napig terjedhető fogházzal (elzárással) büntetendő.

A vasárnapok és az ünnepnapok.

11. §

1. Senki sem kényszeríthető arra, hogy idegen egyháznak vagy vallási társulatnak ünnepnapjain és emléknapjain a munkától tartózkodjék.

2. Vasárnap azonban az istentisztelet ideje alatt mindennemű nyilvános munka beszüntetendő, kivéve, ha ez sürgősen szükséges.

3. Továbbá bármely egyház vagy vallási társulat ünnepein a főistentisztelet tartama alatt a templom közelében mindaz abbahagyandó, ami a vallási ünnepséget megzavarhatná vagy megakadályozhatná.

4. Ugyanez érvényes a nyilvános helyen megtartott szokásos ünne-

pélyes egyházi körmenetekre nézve is, mégpedig mind ott amerre a körmenet halad.

12. §.

Egy hitközséges sem lehet arra kényszeríteni, hogy tartózkodjék a harangozástól oly napokon, amikor egy más egyháznak vagy vallási társulatnak szabályai szerint tilos a harangozás.

13. §.

Az oly iskolákban, amelyekbe különféle egyházak vagy vallási társulatok tagjai járnak, az oktatást lehetőleg úgy kell beosztani, hogy a vallási kisebbség is eleget tehessen vallási kötelezettségeinek.

14. §.

A fegyveres erőhöz tartozó személyek és az állami nyilvános intézetek (nevelőintézetek, vakok intézetei, lelenházak, gyógyintézetek, ápolók stb.) növendékei (ápolójai), ha az államigazgatás arról maga nem gondoskodik, saját vallási társulataiktól megkívánhatják, hogy vallási oktatásban részesítsenek, illetve a saját vallásuk lelkésze által végzendő vallási szolgálatokat igénybe vehessék. Ez azonban nem járhat a katonai szabályoknak vagy az intézetek házi rendjének sérelmével.

Közös rendelkezések.

15. §.

1. A jelen törvény értelmében vallás alatt a „felekezetenlküli” állapot is értendő.

2. Amit a jelen törvény az egyházak és a vallási társulatok, valamint azok tagjai tekintetében megállapít, az a felekezetenlküli személyekre és egyesületeikre nézve is érvényes.

16. §.

A hatóságokhoz intézett beadványok, jegyzőkönyvek, ezeknek a beadványoknak és jegyzőkönyveknek mellékletei, valamint azok a rendes és rendkívüli jogorvoslatok is, amelyekkel a jelen törvény alapján élnek, bélyegmentesek és az állami illetékektől, valamint közszolgáltatásoktól mentesek.

Záró rendelkezések.

17. §.

Amennyiben a jelen törvény végrehajtása céljából az eddigi anyakönyvi szabályok módosítása vagy kiegészítése szükségesnek fog mutatkozni, a kormány az új szabályokat rendeleti úton fogja kiadni.

18. §.

1. A bármely alapon vagy bármely alakban kiadott eddigi törvények és rendeletek ama rendelkezései, amelyek a jelen szabályokkal ellenkeznek, úgyszintén az ezekkel ellentétes szokások többé már nem alkalmazhatók, még ha a jelen törvény azokat kifejezetten nem is helyezte volna hatályon kívül.

2. Ugyanez áll különösen a nyilvános gondozásban lévő gyermekek vallásos nevelésére nézve is.

3. Hatályon kívül helyeztetnek különösen:

1) az állampolgároknak felekezeti viszonyait szabályozó 1868. évi május hó 25-én kelt, a R. G. Bl.-ban 49. sz. a. kihirdetett törvény,

2) a R. G. Bl.-ban 49/1868. sz. a. kihirdetett törvény némely rendelkezésének módosításáról szóló, 1920. évi április hó 15-én kelt a T. és R. Gy.-ben 277. sz. a. kihirdetett törvény,

3) a törvényesen bevett keresztény felekezetek viszonyosságának szabályozásáról szóló 1868. évi LIII. t. c. 1-8., 13., 14., 15., 17., 18., 19., 21. és 22. §-ai.

4) a gyermekek vallásáról szóló 1894. évi XXXII. t. c.,

5) a vallás szabad gyakorlásáról szóló 1895. évi XLIII. t. c. 5., 22-30., 32. és 33. §-ai,

6) az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. t. c. 87. §-a,

7) az 1879. évi XL. t. c. 54. §-a.

4. Továbbá töröltetnek az 1904. évi XXXVI. t. c. 9. § 1. bek. 3. pontjának következő szavai: „a vallást az 1894. évi XXXIII. t. c. 87. §-a értelmében”.

5. Az 1895. évi XLIII. t. c. 21. §-ának 1. bekezdése a következően fog hangzani:

„Az 1868. évi LIII. t. c. 20. §-ában foglalt rendelkezések hatálya a törvényesen elismert hitfelekezetekre is vonatkozik”.

19. §.

A jelen törvény a Csehszlovák Köztársaság egész területén érvényes, Podkarpatszka Rusz területén azonban csak annyiban, amennyiben ennek országgyűlése a saját hatáskörén belül alkotandó törvénnyel más-kép nem rendelkezik.

2. Jelen törvény kihirdetése napján lép hatályba.

20. §.

Jelen törvény végrehajtása a kormány valamennyi tagjának meghagyatik.

Masaryk T. G. s. k. Stříbrný s. k. Dr. Franke s. k. Malypetr s. k. Dr. Beneš s. k. Srba s. k. Bečka s. k. Novák s. k. Dr. Kállay s. k. Udržal s. k. Dr. Hodža s. k. Dr. Winter s. k. Dr. Markovič s. k. Šrámek s. k. Dr. Dolanský miniszter helyett is.

Hogyan mentsük meg kath. iskolánkat?

A szlovenszkói katholicismusnak jelenleg nincs fontosabb problémája, mint az, hogyan tartsa fenn kath. iskoláit jelen létszámukban, illetve, hogyan fejlessze, bővítse azokat úgy, hogy a nyolcéves tankötelezettség által előállt igényeknek megfeleljenek.

Felesleges dolognak látszik ezt részletesen magyarázni, miért oly fontos kérdése ez az egyháznak, oly annyira hogy élet-halál kérdésének mondható. Úgy az egyház törvénykönyve, a codex mint a Szentatyának 1929. dec. 31-én kelt legújabb, az ifjúság keresztény neveléséről szóló körlevele legújabban teljesen világosan és érthetően világítják meg ezt a kérdést. És mégis még papi körökben elég gyakran oly lemondással teljes hangokat hallani, nem tudjuk megmenteni kath. iskoláinkat; nem bírjuk azokat fejleszteni! Pedig ellenkezőleg kötelességünk nyomtatékosan hangoztatni a katholicizmus nem ismer rezignációt, nem szabad ott, ahol örök javak védelméről van szó, hallhatatlan lelkek védelméről, átengedni magát a csendes lemondás hajlamának, nem szabad egyetlen egy kath. iskolát nembánomsággal veszni engedni, ha a nehézségek százszorta nagyobbak is volnának! Nagyon gyakran találkozunk azzal a téves nézettel is, hogy kath. iskoláink bővítése, vagy új épület emelése híveink oly anyagi megterhelésével jár, melynek elviselésére azok teljesen képtelenek. Sok paptárs a kath. iskola céljait szolgáló új épület emelését teljes lehetetlenségnek tartja, mert szegény híveit ennek keresztülvitelére képteleneknek tartja. Ez tévedés. Államunk törvényei kath. iskolák építését sem teszik lehetetlenné. Az alább következő sorokban erről a kath. iskolaszékeknek pontos útbaigazítással akarunk szolgálni, hogy lássák mennyire nem nehezebb, költségesebb a hívekre nézve a kath. iskola építése, mint az állami, vagy községi iskola építése.

Hogy járjon tehát el a kath. iskolaszék, hogy kath. iskoláját (új épület-szárnyal) kibővítse, vagy szükség esetén teljesen új iskolai épületeket emeljen?

Hogy feleletünk erre a kérdésre minél világosabb legyen, kath. iskoláinkat két kategóriára osztjuk: a) a hitközség által, hitközségi adóból stb. fenntartott kath. iskolákra és b) a politikai község által fenntartott (némelyek terminológiája szerint) 100%-ig segélyezett kat. iskolákra.

Tanácsosnak tartjuk, hogy itt legalább utaljunk arra a különbségre, hogy vannak a polit. község által kötelesség alapján fenntartott kath. iskoláink és a polit. község tetszése szerint jóvoltából fenntartott

(100%-ig segélyezett) kath. iskoláink. Ez a különbség már azért is fontos, mert, ahol a polit. község köteles a kath. iskolát fenntartani ott az ezzel járó költség szükségkép feltétlenül a község költségvetésébe felveendő. Ezzel ellentétben, ott ahol a polit. község jogilag nem kötelezhető a kath. iskola segélyezésére, a kath. iskola költségvetése a község költségvetéséhez hozzácsatoltatik és a polit. község képviselő testülete megszavazhat a kath. iskolának segélyt, de csak anyagi erején belül, (azaz a közs. pótdó megengedett maximális határáig).

a) Hogyan járjon el a kath. iskolaszék a kath. építése ügyében, ott, hol a hitközség tartja fenn a kath. iskolát?:

1. A kath. iskolaszék elhatározza a maga gyűlésén, hogy a maga hatáskörében az új iskolai épület, vagy hozzáépítmény emeléséről gondoskodik. Az e határozatot tartalmazó iskolaszéki jegyzőkönyvet 3 eredeti példányban fel kell terjeszteni az egyházi hatósághoz (a fellebbezésre szánt határidő leteltével – a jegyzőkönyv végén okvetlenül szükséges az a záradék, hogy a szabályszerű határozatot a szabályszerű határidőn belül senki még nem fellebbezte.)

2. A r. kath. iskolaszék folyamodványt intéz a járási hivatalhoz (főnökséghez) kérve, hogy az a helyszínén az építési telket felülvizsgáló szakbizottságot küldjön ki. Ez a bizottság jegyzőkönyvet vesz fel eljárása eredményéről.

3. A kath. iskolaszék építési tervet és költségvetést készített. A tervet és költségvetést a járási hivatal műszaki osztálya („technické oddeľenie”) és az egyházi hatóság felülvizsgálja és jóváhagyja.

4. A kath. iskolaszék a bemutatott tervrajz és költségvetést alapján építési segélyért folyamodik a polit. községnél és az országnál (tartománynál; a krajinský úradnál benyújtott kérvénnyel) a Szlovenszko számára kulturális célokra rendelkezésül álló összegekből.

De a kath. iskolaszék a terv és költségvetés alapján nemcsak a polit. községről és az országtól (a szlovenszkói költségvetésben rendelkezésül álló forrásokból) kérhet építési segélyt, hanem a járási bizottságtól is, a járás anyagi forrásaiból. A járásoknak t. i. jelenleg önálló háztartásuk van 10% erejéig járási pótdót vethetnek ki és ha e 110%-os járási pótdóval szükségleteiket nem tudnák fedezni, van igényük a „kiegyenlítési alapból” való részesedésre (segélyre). Az országos választmányban az az irányzat észlelhető; a nem az egész országot érintő intézmények stb. segélyezését – ilyenek tekintetnek az iskolai építkezések segélyezése is – járásokra áttolni, átterelni.

5. Az építkezési költségek a polit. község és az ország épít. segélyei

által nem fedezett részének előteremtésére a kath. iskolaszék hosszú lejáratú, törlesztéses kölcsönt vesz fel. E kölcsön számára az ország (krajina) kezeslevelét (garančná listina) kéri.

A kath. iskola jól teszi, ha ily kezes levelet kér az országtól. Meg kell azonban itt jegyeznünk, hogy Szlovenszko, mint ország nem köteles ily kezeslevelet (okmányt) adni, nincs eddigelé a kath. iskola ily keretét alátámasztó jogi alap. A keret sikere egészen az orsz. választmány többségének pártállásán, mentalitásán múlik. De ha az orsz. választmány meg is szavazza, ezt a kezességet, szükséges még, hogy a határozatot az orsz. képviselő testület (plénum) és belügyminisztérium is jóváhagyja. Tanácsos, hogy az (építő) összes kath. iskolaszékek kérelmezzék meg tekintet nélkül is az esetleg ez idő szerinti kudarc lehetőségére az ország ezen kezeslevelét épít, kölcsönünk számára. Mivel ennek a kezességnek elnyerése egyelőre még nem biztos, ideiglenesen más módusban kell megállapodni pl.: a rendes, alapszabályokkal bíró hitközségeket megszervezni, melyeknek azután pl. a bratislavai Zemská Banka „községi jellegű” kommunális kölcsönt adna, vagy jelzálogos hitelműveletekre szervezett pénzügyintézet, banknál törlesztéses kölcsönt olyképp felvenni, hogy a kölcsön összege az egyházi hatóság engedélye esetén a templomi plébániai kántori iskolai ingatlanokra és meg esetleg az új kath. iskola épületére, mint teher bekebeleztetnék. A törlesztéses kölcsön évi részlete (annualitás) évente a kath. iskola költségvetésébe felveendő lenne, mint kiadási tétel.

b) Az évi törlesztési részletek (annuitások) a kath. iskola költségvetésében, mint rendkívüli kiadási tételek szerepelnek. Ennek a költségvetésnek tételei oly módon nyerne fedezetet, ahogy azt a pénzügyminisztérium 159. számú 1927. évi hirdetménye. (Lásd az „Orsz. Hivatal” hivatalos lapját erről minden jegyzősnél vagy a rozsnyói Tanügyeket.) Ennek gyakorlati értéke az, hogy az esetben ha polit. község pótdóója az építk. annuitások folytán meghaladná az állami egyenes adók 200%-át, e többlet az ország kiegyenlítő alapja (vyrovnávací fond) fedezi a maga terhére. A pénzügyminisztérium idézett 159. sz. hirdetménye (körlevele) 1930. dec. 31-ig érvényes csak éppúgy az 1927. évi 77-ik csehszl. törvény 23. §-a is. A szlovák néppárt betérjesztett ugyan a nemzetgyűlésen olyan törvényjavaslatot, mely szerint a törvény a 23. §-ának joghatálya meghosszabítatik de a törvényjavaslat sorsáról még semmit sem tudunk. A pénzügyminisztérium említett hirdetményének joghatályát eddigelé szintén nem hosszabították meg. Mivel így a hitközségeket az a veszély fenyegeti, hogy esetleg az 1931. sz. szóló fedezet-

len költségvetésüket nem fogják hozzacsatolhatni a községi költségvetéshez és nem fogják követelhetni a hitközs. pótagó beszámítását a községi pótagóba, komolyan figyelembe kell venni ezt:

Az 1927. évi 77-ik csehszl. törvény 23. §-ának és a pénzügyminisztérium 159/1927. számú hirdetményének joghatálya megszűnik 1930. dec. 31-én. A szlovák néppárt törvényjavaslatot nyújtott be a nemzetgyűlésen, hogy az 1927. évi 77-ik törvény 23. §-ának joghatálya meghosszabbítassék. Egyelőre nem tudjuk, mi lesz e törvényjavaslat sorsa?

Ilyen tényállás mellett esetleg az egyházközségek nem csatolhatnák a községi költségvetéshez fedezetlen saját költségvetésüket és nem kérhetnek a hitközségi adó beszámítását a közs. pótagóba.

Ebből a hitvallásos népiskolákat Szlovenszón, illetve a hitvallásos iskola költségéinek fedezésére köteles teherviselőket, adófizetőket évi 5 millió korona értékű kár veszélye fenyegeti. Az r. k. egyház mint a r. kath. népiskolák fenntartója, igyekezni fog, hogy híveit ez a kár ne érje, de hogy e küzdelemhez meglegyenek az előfeltételek, kötelesek lesznek a lelkész urak 1931. évre szólólag és az 1930. évben érvényes szabályok szerint a r. k. iskolák költségvetését elkészíteni és legkésőbb szeptember hó végéig átvételi elismervény ellenében a község bírójának benyújtani, kérve, hogy ez a kath. iskolai költségvetés a községi költségvetésnek a hiányt a kiegyenlítési alapból kérelmező irataihoz csatoltassék és pedig tekintet nélkül arra, vajon ez az 1931. évi költségvetésekről intézkedő, az Orsz. Hivatal által kiadandó rendelet intézkedéseivel megfog-e egyezni, vagy sem. A r. kath. iskolai költségvetés elkészítésére szolgáló szlovák, vagy szlovák-magyar szövegű nyomtatvány-úrlapok pl. a Rimstein-féle könyvnyomdában kaphatók Duna-Szerdahelyen (župa XV;) esetleg, más nyomdáknál is. A hitközség legalább arra törekedjék, hogy az épít. tervrajz és költségvetés előkészítési díj fejében 2000–3000 Kor. összeget tudjon (előlegezve) valami forrásából fedezni. Ez a szerény összeg nem teheti lehetetlenné az iskola építését. Vajmi szomorú jelenség volna az, ha valamely kath. iskolaszék ezen áldozatra sem tudna kiemelkedni, összeszedőzkedni.

b) Ha valamely kath. iskolát a polit. község oly jog címen tartja fenn, mert arra az egyházlátogatási okmány, vagy másféle szerződés kötelezi, vagy mert a kath. iskolát az 1868. évi XXXVIII. törv. cikk. 25.§-a alapján tartja fenn (segélyezi 100% erejéig), ott a kath. iskolaszéknek el kell határoznia gyűlésén hogy a kath. iskola bővítése, esetleg újraépítése szükséges, és e határozatát jóváhagyás céljából az egyházi hatósághoz kell felterjesztenie.

A kath. iskolaszék megkeresést azután intéz a polit. községhez, kérve, gondoskodjék az e határozat végrehajtásáról, t. i. határozza el a községi képviselő testület, hogy szerződésbeli vagy egyéb kötelezettsége szerint hozzájárul pénzbeli segélyével a kath. iskola bővítéséhez, vagy újraépítéséhez.

Dr. Munka⁴⁸ szlováknyelvű új könyve („Náklad na ľudové školstvo”) szerint a polit. község sehol sem tarthatja fen a kath. iskolát, hanem egyes egyedül a kath. iskola tulajdonosa, a hitközség. És Dr. Munka szerint ezt akkor sem teheti, ha a polit. község a kath. iskola költségeit 100%-ig is viselni köteles. Ezért (Dr. Munka szerint) a községi képviselőtestület csak azt határozhatja, hogy a kath. iskola bővítésére, építésére – esetleg 100%.-os épít. segélyt ad, de ezt csak akkor teheti, ha a polit. község saját forrásai arra elég fedezetet nyújtanak. Ha saját forrásai erre elégtelenek, nincs ok és jogcím ily segélyről, határozatot hozni, hanem a községi elöljáróság egyszerűen mellékli a kath. iskola költségvetését a magáéhoz és felterjeszti a járási választmányhoz, arra bízva a döntést a többiekről. Dr. Munkának ez a véleménye azonban tévesnek látszik, mert nincs ok, melynél fogva más személy nem lehetne „tulajdonosa” a kath. iskolának és más személy „fenntartója”. A legutóbb Munka nyomán említett esetben a polit. község nem segélyező, hanem „fenntartja” a kath. iskolát, azaz viseli összes költségeit Dr. Munka szerint a terv és költségvetés elkészíttetése, szintűgy a kath. iskola összes költségeinek előteremtése kizárólag a hitközség, illetve a kath. iskolaszék joga és kötelessége.

De úgy látszik csakugyan r. kath. iskoláink jelen helyzetben, hogy taktikai okokból veszélyes dolog is lehet, ha a kath. iskolaszék az iskola bővítése körüli munkálatok, az építésre vonatkozó nyilvános árlejtést, a tervek készíttetését a költségvetés összeállítását kényelemszeretből teljesen a pol. községre hagyja, amely önként, vagy jogi kötelezettség alapján akár 100% erejéig is viseli az építés költségeit. Mindebből látható, hogy iskoláink megmentése semmi esetre sem ütközik leküzdhetetlen nehézségekbe. Ott, ahol csak valamilyen érzék van a kath. iskola fontossága iránt, hol az egyház iránti áldozatos szeretet van meg a jó lelkipásztorban, az semmi esetre sem fogja engedni, hogy ő engedje veszni plébániája egyetlen egy kath. iskoláját sem aluszékonyságból,

48 Dr. Jozef Munka, több kötete jelent meg a népiskolai oktatás és katolikus iskolák viszonyáról, az állampolgárság kérdéséről

gyámolatlanságból. Mert hiszen minden egyes kath. iskolának megszűnése az anyaszentegyháznak igen fájdalmas sebe, mert az ártatlan gyermekek a laikus nevelés veszélyének és azzal együtt a teljes hitközöny lelki sorvadása veszélyének teszi ki.

Bratislava, 1930. júl. 26., szt. Anna ünnepén Kath. Tanügyi Iroda

5903/925. sz. A budapesti postatakarékpénztárnál fennálló követelések bejelentése

Az 1925. évi júl. hó 9-én kiadott 166. sz. törvény elrendeli, hogy 1925. november hó 30-ig a prágai postai csekkhivatalnál be kell jelenteni, illetőleg össze kell írni a čsl. állampolgároknak a budapesti postai takarékpénztárnál fennálló összes követeléseit.

Felhívom ép azért a plébánia hivatalok tdő vezetőit, hogy fenti törvény utasításai értelmében f. é. nov. hó 30.-ig ne mulasszák el bejelenteni a budapesti postatakarékpénztárnál fennálló takarékpénz- és csekkbetéteket, értékpapírletéteket (ide tartoznak az 1918. évben történt hadikölcsön jegyzések is, amelyekről csupán elismervény van az illetékesek kezében) és készpénzszámla követeléseket, ahol az egyházi pénztáraknak vannak ilyen követeléseik.

Ne felejtjük el híveink figyelmét is felhívni a bejelentés kötelezettségére s nekik a bejelentésnél segítségükre lenni.

A bejelentéseket külön ezen célra kiadott nyomtatványokon (A., B. és C. minta) kell benyújtani. A nyomtatványok minden postahivatalnál kaphatók.

Az A. minta a takarékbetétek, a B. minta a csekkszámra követelések, a C. minta pedig az értékpapírletétek és készpénzszámla követelések bejelentésére szolgál.

A minták felvilágosítást adnak arról is, milyen mellékleteket kell a bejelentéshez csatolni. A mellékleteket tehát szintén be kell szerezni s a bejelentéssel együtt legkésőbb 1925. nov. 30-ig elküldeni a Postacsekk hivatalnak Prágában.

6715/925. sz. Magyar nyelvű iskolai rendtartási nyomtatványok bevezetése

Tóth Ferenc könyvnyomdája Ip. Šahyn (Ipolyság) Iskola utca, készletben tartja a magyar tannyelvű r. k. iskolák és iskolaszékek számára szükséges nyomtatványokat is, u. m.: Hitközségi adókimutatás, haszonbérleti szerződés, tanító választási jegyzőkönyv, osobný výkaz, iskolaszéki számadás, hitközségi költségvetés, r. k. iskola vagyonáról alapleltár s pótleltár ugyanerről.

Mivel e nyomtatványok bevezetése az egyházi hatóság által elrendeltetett, és másutt, amennyire az egyh. hatóság informálva van, e nyomtatványok eddigelé nem kaphatók keresztény cégnél, felhívom a fű iskolaszéki elnökök figyelmét a fenti cégre.

Fűtisztelendű Papságunknak és kedves Híveinknek űdv. és fűpásztori áldás!

A pápai nuncius, Msgr. Marmaggi hirtelen elutazása Prágából a Hus-űnnep napján nemcsak a köztársaságban, hanem a külföldön is különösen a katolikusoknál az általános figyelmet ezen eseményre irányította.

Az elutazás legközelebbi oka Husnak, mint a XVI. századbeli hitűjűítás előfutárjának az űnnepeltetése volt, vagyis annak az űnnepeltetése, aki az addig egységes kereszténység legfűlsűbb vallási tekintelye ellen küzdűtt, amely tekintelyt Krisztus Urunk rendelte ezen szavakkal: „Te Péter vagy és ezen kűsziklán építem anyaszentegyházamat.” (Mát. 16, 18.)

A Hus-űnnep ezen katolikus ellenes jellegűt a napisajtű űgy Prágában, mint az egész köztársaságban előre hirdette, ezt bizonyította a protestánsok által felolvasott nyilatkozat és a prágai Várra feltűzűtt huszita zászlű kehellyel, amelyet a szabadgondolkozűk egész Prágában kűtűztek.

Ezen űnnepűyen hivatalosan részt vettek az állam legfűlsűbb kűpvűselűi is.

Már az űnnepkűrűl szűlű törvűny targsalásánál a Szentszék figyelmzettette a kűlűgyi minisztariumot, hogy Hus emlűknapjának törvűnybe foglalásával Husnak nemcsak mint tudűsnak és hazafinak, hanem

mint a katolikus Egyház ellenségének az ünnepeltetése fog törvényesíttetni és, hogy ezáltal állandó sértésnek lesz kitéve a katolikus lakosság zöme és maga a Szentszék is.

Ez be is bizonyult mindjárt a legelső alkalommal. A Szentszék ezért meghagyta a pápai nunciának, hogy ezen ünnep alkalmából hagyja el Prágát.

Maga a Szent Atya csehszlovák köztársaságbeli búcsúsok előtt kijelentette, hogy képviselőjének visszahívását a történelem és az egész keresztény világ ítélete követelte tekintettel az Egyház hivatására és azon isteni parancsra, hogy a „hit alapját” (depositum fidei) sértetlenül megóvja.

A pápai nuncius elutazásának távolabbi okait megtaláljuk, ha köztársaságunkat a szomszédos államokkal, Bajorországgal, Lengyelországgal, Magyarországgal, sőt Jugoszláviával is, összehasonlítjuk, amely államok a Szentszékkel az egyház és az állam viszonyáról igazságos szerződéseket kötöttek ezen elv alapján: „Adjátok meg ami a császáré a császárnak és ami Istené Istennek.” (Luk. 20, 25)

Nálunk nem akarják elismerni a legfelsőbb hatalom ezen kettős tényezőjét és az összes jog egyetlen forrásának az államot tartják.

Államunk legfelsőbb helyein tagadják a természetfölötti kinyilatkoztatást és ennek következtében az Isten Fiának megtestesülését, egész megváltói művét, a kat. Egyház megállapítását és ama hivatását, hogy tanítsa az összes népeket, nem ismerik el, kicsinyítik, sőt magát az Egyházat a kereszténység alacsonyabb, tökéletlenebb formájának minősítik.

Ezen újkori hitetlenséget a szabadgondolat és mindenféle hitetlen egyesületek segítségével a katolikus hívekre is rá akarják erőszakolni.

Ezzel szemben a XVI. századbeli hitújítást a vallásszabadság és minden haladás kútforrásának nyilvánítják és ennek az úttörője volt állítólag Hus.

Nagyjelentőségű történeti tényről van itt szó: a XVI. században kettészakadt az eddig egységes keresztény kultúra, amely egységes hit- és erkölcsstanon alapult és a keresztény világ két táborra oszlott: katolikusokra és protestánsra.

A protestantizmus ugyanis vallási dolgokban vezérelvül elfogadta a személyes felfogást és meggyőződést elvetvén ezáltal ama legfelsőbb vallási tekintélyt, amelyet Krisztus Urunk ezen szavakkal alapított: „Te Péter vagy” (Mat. 16, 18) „Legeltesd juhaimat” (János 21,17), „Erősítsd meg testvéreidet” (Luk. 22, 32), ezáltal a keresztény kultúra nagyszerű, egységes épületéből kiszakította a derékszöveget; kődarab kődarab után

kezdett omladozni, tagadni kezdték az egyik kinyilatkoztatott igazságot a másik után, míg végül a XIX. és XX. században kidöntötték az alapkövet, vagyis ami Urunk Jézus Krisztus Istenségében való hitet és mégis „más alapot azon kívül, amely le van rakva, senki nem rakhat és ez a Jézus Krisztus”. (1. Kor. 3, 11)

Elvetvén így Jézus Krisztus Istenségét a racionalizmust (észelvűséget) hirdették ki a „tiszta ész vallásának” (Kant). Ámde itt sem állapotok meg; a tagadás tovább folyt és elkerülhetetlen következetességgel egészen az emberi lélek létének tagadásáig vezetett. Az Isten képére teremtett emberről szóló tant felcserélték az u. n. „tudománnyal” az emberről, mint állatról, amelyet az anyagelvűség (materializmus) hirdet.

A nyugat európai népek életét még besugározza J. Krisztus igazságának, igaz ugyan, hogy már sokak számára eltűnő napfénye, amennyiben a kötelességérzet, a lelkiismeretesség és az igazságosság fogalmát, mint a keresztény igazság töredékét megőrizték, ha mindjárt öntudatlanul, azok is, akik a természetfölötti kinyilatkoztatásban többé nem hisznek. De jaj Európa ezeréves kultúrájának, ha a modern nevelés folytán elkereszténytelenített társadalom egéről a hit fényének utolsó sugara is eltűnik. Bekövetkezik a barbarizmus merő sötétsége, amely rosszabb lesz a kereszténység előttinél. Szemléltető bizonyítéka ennek az orosz nihilizmus és bolsevizmus, amely a XVI. század vallási bomlásának utolsó mozzanatának tekinthető és amely anarchiájával az egész világot fenyegeti. Ezt a társadalmi bomlást nemcsak katolikusok, mint pl. de Maistre, Gallizin és mások, de katolikus ellenes, tanuk is bizonyítják, mint: Comte, Schelling, bölcselek; Puckler-Muskau, Mackensie – Wallace, protestáns történetírók; H. Simon, Engels, Bebel, A. Herzen és más socialisták és kommunisták.

A Tágadás eme bomlásával szemben a katolicizmus a tridenti zsinaton a pápaság hatása alatt saját életerejéből a hitben és áltudományban megújódott és a vatikáni zsinaton megerősödött azáltal, hogy hittételként kimondotta a legfelsőbb vallási tekintélynek hit és erkölcs dolgában való csálhatatlanságáról szóló tant, amely alapja minden tekintélynek.

A kételkedés és a háború utáni ezernyi nyomor hullámverésében a népek egyetlen reményt hozó világító tornya, amely körül csoportosulnak, a kat. Egyház. Még azon népek képviselői is, amelyek a XI. és XVI. században a kat. Egyháztól elszakadtak, jelenleg feléje irányítják tekintetüket és meg vannak arról győződve, hogy egyedül Szt. Péter hajójában, a kat. Egyházban található menedéket, annak hathatós

oltalma alatt, aki mondotta: „Ne féljeteK”, „Én veletek vagyok”.

Íme így áll az Egyház a kétezer éves történelem ítélőszéke előtt s erre utalt XI. Pius is akkor, amikor képviselője kénytelen volt elhagyni Prágát, hogy ne lássék, mintha nem teljesítené az Úr parancsát: „Legeltesd juhaimat.”

Természetesen, ez nem azon történelem, amelyről egy kiváló történész (de Maistre) a XIX. század elején ezt írta: „Az utolsó három század (XVI–XIX. század) története nem egyéb, mint az igazság elleni összeesküvés.” /Hasonlóan nyilatkozott a protestáns J. Böhmer, az angol V. Cobbet, a francia A. Thierry, Tocqueville, St. Simon, A. Comte és mások.

A katolikusok az elfogulatlan igazság, az igazi tudomány és hit birtokában sohasem fogják megengedni, hogy, a protestantizmus és a hitetlenség hagyományos előítéleteit rájuk erőszakolják Husra vonatkozólag sem, akinek irodalmi és nemzeti érdemeit elismerik. Türelmesek bárki vallási meggyőződésével szemben, de megvetéssel sújtják a nyilvános gyűléseken folytatott méltatlan izgatást és tiltakoznak az ellen, hogy felelős testületek hivatalos állásukkal visszaélvén a kat. Egyháztól való elszakadás propagandáját űzzék. Ismerjük Krisztus intését: „Simon, Simon, íme a sátán kikért benneteket, hogy megrostáljon, mint a búzát. Én azonban imádkoztam érted, hogy a te hited meg ne fogyatkozzék; és erősítsd meg testvéreidét!” (Luk. 22, 31, 32) és tudjuk, hogy püspökeinkkel rendületlen egyességben a római közös fő, Szt. Péter utódjának vezetése alatt ellenállunk a mostani kísértésnek is és az egész katolikus világ ítélőszéke előtt megálljuk a próbát.

Mi hű alattvalói vagyunk köztársaságunknak is, tiszteljük annak fejét, mint az állami, tekintély képviselőjét és nem feledjük Szt. Pál Apostolnak az első keresztényeknek adott intelmét (1 Tim. 2, 1), hogy imádkozzanak véres üldözőikért, a pogány császárokért is.

Megadjuk a császárnak (az állam fejének), ami a császáré, de mint szabad és egyenlő jogú polgárok senki fiának sem engedjük, hogy megakadályozzon bennünket megadni Istennek is, ami Istené és földi Egyházáé. A cseh és morva katolikusok tudatában vannak növekvő hatalmuknak, a slovenskói katolikusok ellenállása a vallási husitizmussal szemben törhetetlen. A katolicizmus ezen védelmében mindnyájan egyek vagyunk. Szent Pacianus jelszava: „Keresztény a nevem, katolikus a vezetéknem”, ami jelszavunk is.

Ezen jelszóval hívunk föl minden hű és öntudatos katolikust, hogy a Hus-ünnepélyek katolikusellenes tüntetései visszautasításaképpen ezen pásztorlevél alapján minden egyes plébánián fejezzék ki határo-

zatilag törhetetlen hűségüket és gyermeki hódolatukat a Szent Atya és képviselője, a prágai nuncius iránt.

Ezen pásztorlevél augusztus hó 16.-án (pünkösöd után 11. vasárnap) az istentisztelet alkalmával a szószékről érthetően felolvasandó. Az említett hűségnyilatkozatok az egyházmegyei hatóságokhoz küldendők, amelyek a Szent Atyának fogják azokat továbbítani.

Áldásunkat adjuk a főtisztelendő papságra és kedves híveinkre.

Kelt Prágában, 1925. augusztus 1-én.

Dr. Kordač Ferenc, s. k. prágai érsek.

Dr. Prečan Lipót, s. k. olmüci érsek.

Gross József, s. k. leitmerici püspök.

Dr. Bárta Simon, s. k. budejovici püspök.

Dr. Kašpar Károly, s. k. královejhradeci püspök.

Dr. Klein Norbert Nep. János, s.k. brünni püspök.

Blaha Márián, s. k. besztercebányai püspök.

Dr. Kmet'ko Károly, s. k. nyitrai püspök.

Vojtaššák János, s. k. szepesi püspök.

Dr. Jantausch Pál, s. k. püspök, nagyszombati apostoli adminisztrátor.

Čársky József, s. k. püspök, rožnyói apostoli adm.

Dr. Njaradi Dénes, s. k. püspök, eperjesi apostoli adm.

Gebej Péter, s. k. munkácsi püspök.

Hartsár István, s. k. kassai káptalani helynök.

Tahy Ábrahám, s. k. szatmári püspöki helynök.

Főtisztelendő Plébániai Hivatalnak!

Hogy a mellékelt pásztorlevélnek praktikus eredménye is legyen, szíveskedjék oda hatni, hogy hívei a Hus-ünnepély alkalmával rendezett egyházellenes izgatásokat elítéljék és ezeknek Slovenskón való bevezetése ellen tiltakozzanak.

Ezen célból a pásztorlevél felolvasása után hívja össze híveit (tán a plébániai vagy iskolai udvarra), magyarázza meg nekik, miről van szó és azután a hívek nevében két nyilatkozatot terjesszen fel:

1. a kormány elnökének (Predsednictvo ministerskej rady, Praha) tiltakozást a kormány eljárása ellen (a tiltakozás táviratilag küldendő) és
2. a Szt. Atya iránt való hűség és ragaszkodás az egyházmegyei hatóság

útján a prágai nunciatúrára címezve felirat alakjában fejezendő ki.

Ajánlatos, hogy plébániája területén levő kat. egyesületek és szervezetek hasonlóan járjanak el.

A kormánynak szóló nyilatkozat szövege ez, vagy hasonló lehet:

„N. plébánia katolikusait fájdalmasan érintették nyilvános közegeknek a kat. Egyház és a pápai nuncius ellenes támadásai különösen a Hus-ünnep alkalmából. Ezen eljárás a konszolidáció munkáját Slovenskón lehetetlenné teszi, amiért az állam és a békés együttélés érdekében követeljük, hogy a kormány a kat. Egyház elleni további támadásokat akadályozza meg és egyszersmind az egyház és az állam közötti igazságos viszonyt minél előbb állítsa helyre.”

Kat. egyesületek és szervezetek, amelyek közvetlenül a prágai nunciatúrára akarnak fordulni, ilyen tartalmú táviratot küldhetnek:

„Az apostoli nuncius úr kényszerített elutazása fájdalmasan érintett, de egyszersmind megacélozott a Szentszék iránt való hűségben és ragaszkodásban.”

8294/925. sz. A hivatalos postai küldeményekről

Az isk. és nemzetműv. ügyi minisztérium bratislavai referátusa 61386/III. ai 1925. sz. felhívásában újra figyelmezteti az egyházakat azon körülményre, hogy magánjellegű levelezések, közlések bérmentesen ne küldessenek. Kérem a tdő papságot, hogy ezen figyelmeztetésre gondot fordítson, mert megszegése büntethető s esetleg a bérmentesség jogának megvonásával járhat. Magántermészetű közlés hivatalos küldeményekben szintén tilos.

Említett hatóság kívánja, hogy a gyakorlatban újra életbe lépjen az előírás, mely szerint a hivatalos küldemény borítékán fel kellett tüntetni, milyen természetű a küldemény. Például: Hivatalból, házassági ügyben, bélyegmentes, stb. Kérem a tdő papságot erre is figyelemmel lenni s a borítékokat e szerint megjelölni s nyomtatni. (Lásd az 1923. évi VIII. körlevél. 61. oldalán a 8575/923. sz. is.)

8261/925. sz. Bélyegmentes anyakönyvi kivonatok kiállítása Ausztriával való érintkezésben

A bratislavai tanügyi referátus 1925. október hó 16-án kelt 61377/III. ai. 1925. sz. átiratában közli, hogy a belügyminisztérium f. é. szeptember 4-én 54306/8-1925. sz. a. kelt következő tartalmú körlevelet bocsátott ki:

„Azon célból, hogy a hivatalok számára szükséges hivatalos anyakönyvi kivonatok beszerzése megkönnyíttessék, megegyezés történt az osztrák kormánnyal, hogy az egyházi és polgári születési, házassági s halotti anyakönyvi kivonatok a kölcsönösség elve alapján a másik állam hivatalai számára bélyeg és illeték nélkül fognak kiállítatni akkor is, ha az itteni osztrák konzulátus, vagy Ausztriában levő csehszlovák konzulátus útján fogják azokat kérelmezni.” A bélyeg- s illetékmentes anyakönyvi kivonatokért ezentúl nem a követséghez, hanem Ausztriában levő illetékes csl. konzulátushoz, vagy az itteni osztrák konzulátushoz kell fordulni.

8657/925. sz. Kath. népiskoláink férjes tanítónőinek szabadságolásáról anyaságuk címén

Kath. iskoláink férjes tanítónői gyakran folyamodnak lebetegedésük esetén 3 havi szabadságért, hivatkozva az iskolaügyi minisztérium 1921. okt. 12-én 9649. sz. a. kelt rendeletére, mely a nyilvános elemi és polgári iskolák tanítónőinek kötelező coelibátusát eltörlő 1919. évi 455-ik sz. csehszlovák törvényt végrehajtva, nekik ily 3 havi szabadságot engedélyezni látszik általánosító szövegezésével.

De a prágai legfőbb közigazg. bíróság 1924. június 12-én 10674. sz. a. kelt elvi döntvényében kimondotta, hogy ez a 455/1919. sz. törvény (és így az annak végrehajtására kiadott fent idézett 9649/1921. sz. iskolaügyi minisztériumi rendelet is) nem érvényes a szlovenszói nem állami iskolák tanítónőire vonatkozólag. Ezen végérvényesen intézkedő döntvényből kifolyólag, miután a lebetegedett tanítónők hosszú 3 hónapon át tartó helyettesítése úgymajdnem mindenütt nagy nehézséggel jár, kötelességévé teszem a nt. iskolaszéki elnök és tanfelügyelő esperes uraknak, hogy ezentúl csak oly kérvényeket terjesszenek fel hozzám, melyekben a lebetegedett tanítónő a püspök-kari „Rendszabályokban engedélyezett” 6 heti szabadságot, és nem hosszabbat kér.

Ha egyes rendkívüli esetekben megtörténnék, hogy valamely gyermekági tanítónő születe utáni 6 hét után egészségi állapota szerint a tanítást tényleg még meg nem kezdhetné, újra, szabályszerű úton, orvosi bizonyítvány alapján folyamodhatik szabadsága meghosszabbításáért.

Anyaság címén 3 hónapra terjedő szabadságot kérő folyamodványoknak ezentúl az egyházi hatóság nem fog helyt adni.

1926

106/1926. sz. Kegyúri épületek javítása

1925. évi VI. körlevélben 7766/925. sz. a felhívták a lekipásztorok, hogy jelentsék be, mily összeget venne igénybe az isk. s nemzetműv. ügyi minisztérium bratislavai referátusa által kezelt nyilvános alapok (fundus religionis, studiorum, universitatis) s hasonló⁴⁹, kegyurasága alá tartozó kegyúri épületek javításához. Sokan bejelentéseikkel kérvényt is nyújtottak be, melyek azonban hiányos felszerelésük miatt az illetékes hivatalnak nem voltak elküldhetők. Az ilyen kérvények kiállítandók az isk. s nemzetműv. ügyi minisztérium bratislavai referátusa címére s melléklendők:

1. a „canonica visitatio”⁵⁰ azon részének szószerinti s a kerületi esperes által hitelesített másolata, mely minden kétségen kívül igazolja, hogy a szóban levő épület fenntartásáról a fent említett kegyúr tartozik gondoskodni;

2. szabályszerűen megvizsgált s jóváhagyott múlt évi templomszámadás kivonata;

3. a híveknek jogerős nyilatkozata, mellyel kötelezik magukat arra, hogy a szükséges írás és kézi munkát ők fogják szolgáltatni. (Ezen nyilatkozat felszereléséről 1. 1925. évi IV. körlevél 4470/925. számát.)

Megjegyzem azonban, hogy az 1925-ben bejelentett összeget csak az 1927. évi költségvetésbe fogják bevenni.

49 Vallás alap, tudás/tanulmány, egyetemesség

50 egyházlátogatás

510/926. sz. A r. kath. tanítók 1926. évi drágasági pótléka

A csehszlovák köztársaság kormánya 1925. nov. 14-én 234. sz. a. kelt kormányrendelettel a községek és hitközségek által fenntartott elemi és polg. iskolák tanítóságának az 1926. évre is engedélyezte azt a drágasági segélyt, melyet az 1919. évi 274-ik törvény felhatalmazása alapján kiadott s 1922. dec. 22. 380/922. sz. a. kelt kormányrendelet nekik eddigelé is utalványozott.

820/926. sz. Iskolaszéki választó gyűlések jegyzőkönyvei hitelesítő záradékának kiegészítéséről

Az iskolaszéki gyűléseken felvett és a tanítóválasztásról vagy iskolaszéki tagok jogerős választásáról szóló jegyzőkönyv végére oly záradék irandó, mely szerint a választás ellen a „Rendszabályokban kitűzött határidőn belül felebbezés nem adatott bé.” A záradék magára a jegyzőkönyv végére irandó és nem a kísérő jelentésben említendő meg, hogy a választást senki fellebbezéssel meg nem támadta.

309/926. sz. A r. kath. iskolák helyiségeit politikai és hasonló gyűlésekre felhasználni tilos

Felhívom a tdő iskolaszéki elnök urak figyelmét a „Rendszabályok” 90. § ának tilalmára, amely így szól:

„Az iskola tantermeinek rendeltetésükön kívül eső felhasználása – aminő pl. gyűlések tartása (kivéve a tanítói közgyűléseket), adószedés, katonai sorozások, multságok rendezése stb. – tilos.

Ha azonban az iskolaszék elfogadható okok alapján az iskolateremnek közhasznú célra való átengedését megengedhetőnek tartja, az átengedés megadására a kerületi tanfelügyelő útján javaslatot tehet az egyházi főhatóságnál.”

821/926. sz. A tagosításkor a községnek ítélt iskolai célra fordítandó földek hozadékából a kath. iskolaszékek tanszerek beszerzésére segílyt kérjenek

A magyarorsz. tagosítási törvény elrendelte, hogy a tagosított összes földterület 1/100. része, mint „iskolai célra fordítandó” községi iskolai alapítvány kezeltessék.

Mivel nincs törvényes akadálya annak, hogy ott, ahol a kath. iskola helyben az egyedüli iskola, e földek jövedelme a kath. iskolasegélyezésére ne fordítottassék, kíséreljék meg a tdő iskolaszéki elnök urak mindeütt, ahol csak lehet, tanszerekkel hiányosan felszerelt kath. iskolájuk felszerelésére e földek hozadékából segíly kiutalásának kérelmezését a községi (járási) képv. testületnél.

8291/925. sz. A novemberi ínségsegély visszatartása 1925-ben

Az iskola és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusa 1925. október hó 30-án 65456/III. ai 1925. sz. átirata szerint az illetékes minisztérium a papság 1925. évi november havi ínségsegélyének (240 Kč) visszatartását rendelte el.

Ez az összeg a drágasági pótlék ama részének kiegyenlítésére szolgál, amelyet az 1922. évi 394. számú törvény esetleges alkalmazásánál levonásba kell hozni.

A tisztelendő papságnak!

A Csehszlovák törvények és rendeletek gyűjteményében (Sbierka zák. a nar.) 1925. november 1-ről keltezett hirdetményben közzététetett a közalkalmazottak betegség ellen való kötelező, biztosításáról szóló 1925. évi 221.-ik 1925. okt. 15.-ről keltezett csehszlovák törvény. Ezen törvény az állam által elismert összes, hitfelekezetek azon papjaira is kiterjed, kik az egyházmegye szolgálatában még tényleg működnek és rájuk is kiterjeszti a betegség elleni kötelező biztosítás kötelességét. És pedig olykép, hogy az illető papok, ha már előzőleg nem vétettek fel tagokul valaminő betegsegélyző pénztárnál, melyet a kormány, illetve

a népjóléti minisztérium önálló betegsegélyző pénztárnak elismerhet és különállásában meghagyhat, akarva nem akarva alá vannak rendelve a közalkalmazottak betegség elleni biztosításáról szóló 1925. évi 221. törvény rendelkezéseinek.

Ezen törvény, az összes intézkedéseiből folyó következményekkel már 1926. júl. 1-én válik érvényessé mindenkire nézve, kire joghatálya kiterjed.

A szlovenszkói egyházi hatóságok már egy év előtt tárgyalásokba bocsátkoztak papjaik betegség ellen leendő biztosítása ügyében a Prerovban (Prerov, Morvaország, Bartosová ulica 9. sz.) már létező papi betegsegélyző pénztárral oly célzattal, hogy a papság betegség ellen való biztosítását a fentemlített papi betegsegélyző pénztár keretében, azzal egyetértőleg, annak alapszabályai mellett valósítsa meg, miután a papságot a különféle részben kétes jellegű „kerületi betegsegélyző pénztár” ügyis nógatta belépésre.

Mivel azonban e tárgyalások megkezdése óta közben a felszínre és a nemzetgyűlés asztalára került az összes közalkalmazottnak, következőleg az egyházmegyében közszolgálatot teljesítő papoknak is betegség ellen kötelező biztosításáról szóló törvényjavaslat, úgy a prerovi papi betegsegélyző pénztár, mint a szlovenszkói püspöki kar a törvény életbeléptetéséig várakozó álláspontra helyezkedtek.

Áttanulmányozván a törvény szövegét, azt látom, hogy a kath. papságra nézve minden tekintetben és sok okból előnyösebb, ha a prerovi papi betegsegélyző pénztárba lép be. E papi betegsegélyző pénztár szlovenszkói fiókja úgy alakul meg különállással, hogy papjaink e pénztárba lépnek, kötelezettségeiket ott teljesítik és e pénztár keretében szervezkednek.

Itt, e helyen azért nincs elegendő idő és mód részletesebben megmagyarázni e belépés előnyeit, mivel legkésőbb 1926. febr. 15.-ig teljesen be kell fejezni e szervezkedés munkáját, felszólítom ezért a tisztelendő papságot, fogadja megértéssel saját érdekében jóakarató szavaimat és jelentkezzék a „belépési nyilatkozat” kitöltése és az apostoli adminisztratúrába postafordultával leendő sürgős beküldése által az említett prerovi papi betegsegélyző pénztárba tagnak.

Trnava, 1926. február 5-én. Dr. Jantausch Pál s. k. püspök, apostoli adminisztrátor.

3846/926. sz. A létesítendő központi szlovenszkói karitatív egyesület számára jelentések beszolgáltatása

Felhívom a Tdő lelkipásztorokat és kolostorok előjáróságát, hogy a karitásznak Szlovenszkóban létesítendő központi szövetsége érdekében f. é. Szeptember hó végéig az itteni Egyházi Hatóságnak a következőket betérjeszteni szíveskedjék:

1. az egyes plébániák területén vagy kolostorokban létező katolikus egyesületek, alapítványok és intézmények (szegényház, árvaház, koldusok-menháza, Sz. Antal persely, levesek, ebédek kiosztása a kolostorokban stb.) kimutatását, amelyek bármi módon, ha csak mellékesen is, karitatív tevékenységet fejtenek ki;

2. a fent említetteknek alapszabályait, szabályzatát és 1925. évi működésükről szóló kimutatást.

Továbbá felhívom a vallásos egyesületeket és intézményeket, melyek ha mellékesen is, karitatív tevékenységet fejtenek ki (karácsonyfa felállítása, felruházási akció stb.), hogy alapszabályaik keretében karitatív szakosztályokat létesítsenek, amiről az említett határideig jelentés szintén betérjesztendő.

Ha valamely plébánia területén karitatív tevékenységet kifejtő egyesületek vagy intézmények nem volnának, arról is az Egyházi Hatóságnak nemleges jelentés beküldendő.

4036/926. sz. Szt. Alajos szenté avatása 200-ik évfordulójának megünneplése

Folyó évi december 31-én 200 éve lesz, hogy XIII. Benedek⁵¹ pápa gonzágai szt. Alajost szentté avatta. A Szent Atya felhívására és az ő áldásával alakult meg Rómában a „Szt. Alajos szentté avatása 200-ik évfordulójának megünneplését rendező bizottság”. E bizottság elnökéül a Szent Atya Pompili Vazul bíborost nevezte ki. E bizottságban helyt foglalnak a különféle nemzetek legnagyobb kath. ifjúsági egyleteinek kiküldöttjei is. A bizottság célja megfelelő céltudatossággal rendezett ünnepélyek által az egész világ ifjainak (kivált a 14–21 évesek) figyelmét

51 XIII. Benedek pápa (1724-1730)

szt. Alajosra, mint az erkölcsi tökéletesség példaképére terelni. Minden oldalról felhangzik a sok panasz ifjúságunk erkölcsi züllöttségéről. E szomorú tünet okai többé kevésbé ismeretesek, a családi élet bomlása és az ezzel kapcsolatos élvezetvágy, iskoláinkban vallásellenes szellem és ugyanoly irányú nevelés, vallás és erkölcs ellenes egyesületek, anyagelvűség mindenütt, a kaszárnyai légkör vesztes befolyása a katonai szolgálat ideje alatt stb. Ha népünket a teljes lelki elnyomorodástól megakarjuk óvni, minden alkalmas eszközzel magunkhoz kell vonnunk ifjúságunkat. Az ifjúság számára legjobb óvoszer az az eljárás, mely lelki szemei elé erények fennkölt élő példaképeit állítja; ezek legghamarabb ragadják magukkal az ifjú lelket és lelkesítik nagy tettekre. Ily magasztos és vonzó példakép éppen szt. Alajos. Kora sok tekintetben hasonlított a jelenhez, de íme e nemes lelkű ifjú élete végéig sértetlen maradt a bűn és kísértés tövisei közt.

Az ünnepély közelebbi módozataira nézve a római bizottság azt óhajtja, hogy:

a) 1926. évben és esetleg az 1927. évi sz. Alajos ünnepig (jún. 21.) a templomban vagy kath. ifjúsági egyleteikben 3–8 napos ünnepélyek tartassanak (vagy 6 vasárnapon át szt. Alajos ájtatosságok) alkalmas szentbeszédekkel vagy oktatásokkal, melyük szentünk életét és irányelveit megismertetnék az ifjúsággal. (A legalkalmasabb idő erre május június és július.) Az ájtatosság végén az ifjak tegyenek ünnepélyes ígéretet, hogy szt. Alajos elveit magukéinak vallják s egész életük végéig ezen elvek szerint szándékoznak élni. Az írott vagy nyomtatott ígéretet írják alá saját kezűleg.

b) Ezek az aláírások mindenegyes egyházmegyéből egy-egy kötetbe foglalva és egybekötve még a jelen évben Rómába küldetnek, ahol, miután a Szent Atya azokat megtekintette, dec. 31-én a szenté avatás évfordulóján szt. Alajos oltárára helyeztetnek, azután pedig szt. Ignác templomában, melyben szt. Alajos el van temetve, emlékül meg fognak őriztetni.

c) Ugyanaz nap, dec. 31-én az ifjak mindenütt az egész világon szt. áldozáshoz járulnak, a szt. áldozás után megújítják fent említett ígéreteiket, és ezzel szt. Alajos életelveihez való csatlakozásukat jelentik ki nyilvánosan.

Hogy ezen ünnepélyek az egyes egyházmegyékben minél nagyobb lelki haszonnal járjanak, a római bizottság óhajára az egyházi hatóságok egyházmegyei megbízottakat neveztek ki. A trnavai apost. adminisztratúra területén ily megbízással Szücsy Géza egyházm. főtanfelügyelő (lakik:

Trnava, Káptalan utca 2. sz. a. az apost. adminisztrátúra épületében) és szolgál esetleges egyéb felvilágosítással a tő lelkész uraknak.

A római központi bizottság („Comitato Aloisiano – Roma (19) via dél Seminatio 120”) „Synopsis conferentiarum aloisianarum – ad usum sacerdotum” cím alatt egy szt. Alajosról szóló szt. beszédek és előadásokat tartalmazó latin nyelvű füzetet adott ki melyből 1-1 példányt egy néhány a jubileumra vonatkozó nyomtatvánnyal együtt minden egyes plébánia külön fog kapni az egyházi irodából.

Magyar nyelvű az ünnepélyek során használható forrásmunkákra vagy népies iratokra az egyházi hatóság ezúttal azért nem figyelmeztethet, mert a köztársaság területén magyar nyelven megjelent ily tárgyú kiadványokról nincs tudomása, a határon túl megjelent magyar nyelvű könyvek és füzetek behozatala pedig eddigelé sok nehézséggel jár, és címeik ismeretlenek. A bratislavai „Szt. József könyvkereskedésben (Lőrinc-kapu utca 3. sz.) azonban raktáron van és kapható P. Rosty Kálmán S. J. Szt. Alajosnak magyar nyelven írt életrajza.

Elvárom a tő lelkész uraktól, mint ifjaink buzgó vezetőitől, hogy e fontos lelki érdeket szolgáló ünnepélyt a helyi körülmények szerint méltóképen az ifjúsággal megtartják. Az ifjak ígéretének szövege a Synopsis stb. c. füzet belső borítéklapján van meg, és magyar fordításban innét megküldetik.

Az római bizottság költségeire szíveskedjenek a centennariumot ünneplő ifjak közt kellő magyarázat után egy offerát tartani. A befolyt összeget szíveskedjenek postai befizetési lapon az egyházi hatósághoz átutalni.

5162/926. sz. Iskolaügyek

Azon tapasztalatok alapján, melyek a most múlt 1925/6-ki tanévben az egyházi hatóság szerzett, szükségesnek látom az iskolaszéki elnök urak és a r. kath. iskolai igazgatóságok figyelmét az alábbi pontokra felhívni:

I. Egyre több kath. iskolát részesíti a tanügyi referátus a kormány megintésében azon a címen, hogy az iskola épülete nem felel meg a szabályoknak, vagy, mert a kath. iskola nincs kellőképen felszerelve tanszerekkel.

Igaz az, hogy e hiány pótlása az építési anyagok, munkaerők stb. je-

lenlegi nagy drágaságában a r. kath. iskolák fenntartóitól tetemes, sőt sok helyütt igen súlyos áldozatokat követel, és hogy e hiányok orvosolásának sürgetése a hitvallásos iskola elleni küzdelemben hathatós fegyver gyanánt is használtak ki. A hívek jó része tévesen fogja fel azonban a helyzetet, ha azt hiszi, hogy csak a hitvallásos iskola fenntartásának költségei terhelik a híveket és hogy e költségektől szabadul a hívő, ha átszegődik az iskolák kath. jellegét feláldozók táborához. Szükséges, hogy úgy az iskolaszéki elnök urak, mint kath. tanítóink gyakran felvilágosítsák a kath. szülőket kötelességeikről az iskolával szemben és az iskolai teherviselés tekintetében fennálló tényleges viszonyokról, szabályokról. A kath. iskola kell, hogy a kath. szülők legnagyobb gondját képezze. Ott, hol a kath. szülők a kath. szellemű nevelés és a hitvallásos iskola fontosságától át vannak hatva, a hitvallásos iskolára szükséges, bár tetemes költségektől sem fognak visszariadni nagy áldozatok árán sem. Nagyon téves az a felfogás, mintha a hívek csak hitvallásos iskola esetén viselnék az iskolával járó dologi költségeket, és szabadulnának azoktól, ha kath. iskolájukat elközségesítik, vagy elállamosíttatni engedik. Az iskolaügyi minisztérium bratislavai Referátusának 1920. április 25-én kelt 4151 III. sz. rendelete szabja meg egyszer s mindenkorra és minden helysége vonatkozólag egyformán azon terheket, melyeket a községnek magára kell vállalnia, ha hitvallásos iskolájáról lemondva községi vagy állami iskolát kér. Oly esetről sincs tudomása az egyházi hatóságnak, melyben az iskola hitvallásos jellegének érintetlenül hagyása mellett az állampénztár a kath. iskolai épület rendben tartására vagy új iskolai épület emelésére segélyt adott volna. Az iskolaszéki elnök urak kötelességévé teszem, hogy a híveket jó előre figyelmeztessék, hogy a terhektől korántsem szabadulnak meg, ha községi vagy állami iskolát kérnek; eltekintve attól a még súlyosabb veszteségtől, hogy a nevelés szellemére az iskola beléletére, a tanító megválasztására vonatkozó minden ingerenciától és jogtól elesnek. (L. 1921. évi II. körl. utasítását.)

A kath. iskolának egyik legveszélyesebb akadályát, a kath. tanítóknak az állami tanítókéval teljesen egyforma fizetése hiányát a köztársasági elnök úr által már szentesített 1926. évi június 24-ről kelt 104-ik csehszlovák törvény már elhárította és tárgytalanná tette, kath. iskoláink tanítóságát az állami tanítókkal fizetésben teljesen egyenrangúakká téve.

2. Sok nehézséget okoz a r. k. iskolák dologi kiadásai fedezete körül az a mulasztás is, hogy sok r. kath. iskolaszék az évenként a „Rendszabályok” értelmében elkészítendő iskolaszéki rendes költségvetését,

zárszámadást és isk. alapleltárát nem készíti el és egyházhatóságilag nem erősítetti meg. A tapasztalat szerint még igen szegény hitközségekben is sok helyütt nagyobb nehézség nélkül sikerült a r. kath. iskola dologi kiadásaira szükséges összegek előteremtése, ha a r. kath. iskolaszéknek rendes költségvetése volt és szabályszerűen kivetett hitközségi iskolaadója volt, melyet a közigazg. hatóságok szükség esetén karhatalommal is kötelesek behajtani a fennálló törvényes szabályok szerint. Ily szabályszerű hitközségi pénzkezelés és adókivetés híján kivált, ha az iskolára való nagyobb összeg előteremtéséről van szó, a hitközség alig leküzdhető nehézségek előtt áll. Elrendelem azért újra a hívek áldozatkészségét és a r. kath. iskolaügy körül való érdeklődését is előmozdító költségvetés, zárószámadás isk. alapleltár évenkénti elkészítését és egyházhatósági megerősítését.

3. Több szabálytalanság fordult elő kath. iskoláink tanítói szabadságolásának kérelmezésére vonatkozólag. kath. iskoláink tanítói bármely okból, akár betegség akár tanulmányút, tanfolyam, családi okokból stb. szabadságot csakis az arra illetékes egyházi hatóságtól kérhetnek a r. kath. iskolaszék és a tanfel. Esperes útján a „Rendszabályok” szántszándékos eltérés a kath. tanító fegyelmi vétségét képezi a szabadságkérés körül való eljárás tekintetében is. Hogy kath. tanítóink a „Rendszabályok” és azokat kiegészítő 1923. évi „Szabályrendelet” nem ismeretével ne védekezhessék ki, „Jogszabályok” 1-1 példányban úgy az iskolaszéki elnök mint minden kath. iskola számára külön-külön beszerzendők. (A magyar nyelvű példányok megrendelését Huszár István könyvkereskedése Nyitrán (Kupecká ulica) közvetíti.)

4382/926. sz. Terminus uniformis pro inscriptione Scholarium in scholis cathol. civ et elementaribus stataitur: 29. 30. et 31 Augusti⁵²

Sok célszerűségi szempont javasolja, hogy Slovensko összes r. kath. elemi és polgári iskoláin a tanulók beíratása ugyanazon a napon eszközöltessék. Elrendelem ennél fogva, hogy a trnavai apostoli adminisztráció területén a mostani nagy szünetidőben a r. kath. iskolaszékek gyűlé-

⁵² Végső beíratás határideje a katolikus elemi iskolákban augusztus 29–30–31.

sükön a „Rendszabályok” 188. §-ában gyökerező joguk alapján az említett okokból a beíratást további rendelkezésig mindenütt egyformán aug. 29., 30. és 31-ére tűzzék ki. A beíratás befejezése után a tanulók számát a „Rendszabályok” 188. § 2. pontja szerint az igazg. tanító jelentse be az állami tanfelügyelőségnek.

4037/926. sz. „Évi jelentés a kath. népiskola állapotáról” minden tanév végén új nyomtatványmintán felterjesztendő az egyházi hatósághoz

Ezen egyházmegyei körlevélhez mellékelve „a r. kat. népiskola állapotáról” évente, a felterjesztendő „évi jelentés” új nyomtatványminta-ját küldöm meg megfelelő számban a r. k. iskolaszéki elnököknek. Ezt az „évi jelentést” készítsék el minden évben júl. 18-ig, (ezidén kivételesen aug. 15-ig) az iskolaszéki elnök urak lelkiismeretes pontossággal a r. k. iskola igazg. tanítóinak segítségével. Minden egyes r. k. népiskoláról ez az „évi jelentés” külön-külön 3-3 példányban készíttessék el, 1 példány maradjon a r. k. iskolaszéki-elnöknél, hogy a r. k. népiskola állapotáról mindig áttekintése legyen és ezen „évi jelentés” segítségével hiv. statist. jelentéssel szolgálhasson felettes hatóságának. A 2-ik példány ugyanezen okból maradjon az egyház-
kor, tanfel. esperesnél, a 3-ik terjesztessék fel az egyházi hatóság-
hoz a tanfel. esperes útján, ki a nyomtatvány végére esetleg szükséges megjegyzéseit vezesse rá.

A nt. tanfel. esperes urak szíveskedjenek egyelőre, míg az „Annua Relatio de statu R. c. scholae”⁵³ c. nyomtatványból készletük tart, vagy a nm. püspöki kar egész Slovensko területére egyforma más nyomtatványmintát rendel el – mint jelentést a kath. iskolái: végzett hiv. szemléjükről az „Annua Relatio”-!⁵⁴ is betérjeszteni az egyházi hatósághoz.

53 Éves fizetés kirovásáról szóló nyomtatvány a római katolikus iskolákban

54 Éves bér fizetés javaslat

4665/926. sz. 5 koronás államjegyek bevonása

Ötkoronás államjegyek, amelyek „28. zári 1921.” (1921. évi szept. hó 28.) kelettel adattak közforgalomba, 1926. december hó 31-én megszűnnek lenni törvényes fizetési eszköz.

1927. január hó 1-től 1928. december hó 31-ig a „Národná banka Československá” (csehszlovák nemzeti bank) valamennyi pénztáránál és pedig mind főintézetnél Prágában 11., Bredovská ul. 5., mind az összes fiókjainál a forgalomtól kivett államjegyek be fognak váltatni, 1929. január hó 1-től 1931. december hó 31-ig csakis a főintézetnél Prágában.

1931. december hó 31-e után az államjegyek be nem váltatnak. (L. a T. és R. T. 72. sz. a foglalt 1926. május hó 10-i keletű pénzügyminiszteri hirdetményt.)

5935/926. sz. 122/1926. számú új kongruatörvény nem hivatalos fordítása

Az 1926. évi június hó 26-án kelt, a Törvények és Rend. Gyűjteményében 122. sz. a kihirdetett, törvény az állam által elismert, ill. bevett egyházak és vallásfelekezetek papságának fizetésszabályozásáról.

A Csehszlovák Köztársaság Nemzetgyűlése a következő törvényt hozta:

1. §.

(1) A kongruás egyházak és államilag elismert, ill. befogadott vallásfelekezetek papságának legalacsonyabb jövedelme (kongruája) azon lelkészek számára, aki plébániahivatalokban vagy más nyilvános egyházi intézményeknél oly állásokban működnek, amelyeket az állami kultuszkormány jóváhagyásával rendszeresítettek, évi 9000 Kč. Ez az összeg három évi beszámítható szolgálati idő múlva, de legföljebb tízszer, 972 Kč-val emelkedik.

(2) A lelkészeknek joguk van nevelési pótlékra, még pedig egy ellátatlan gyermeknél 1224 Kč-ra, több ellátatlan gyermeknél 1800 Kč-ra évenként. Ezen nevelési pótlék igényére, tartalmára és megszűnésére vonatkozólag mérvadó az állami alkalmazottak idevágó előírásai.

(3) A lelkészek ezen új fizetési rendszerben az ezen törvény előtt a nyilvános lelképásztorkodásban eltöltött szolgálati idő alapján vétetnek át.

(4) A kongruára azonban olyan lelkészeknek van igényük, aki cseh-szlovák állampolgárok s ezen igényük elismertetik:

a) teljes összegében (1. és 2. bekezdés), ha kimutathatják, hogy az érettségi vizsgát eredménnyel tették le valamely belföldi állami vagy nyilvánossági joggal felruházott gimnáziumban,

b) az egész összeg két harmadában, ha legalább 6 osztályt eredménnyel végeztek el valamely belföldi állami vagy nyilvánossági joggal felruházott gimnáziumban,

c) az egész összeg egy harmadában, ha legalább 4 osztályt eredménnyel végeztek el valamely belföldi állami vagy nyilvánossági joggal felruházott gimnáziumban.

(5) A kongruakiegészítés azzal az összeggel csökken, amelyben a lelkész közpénzekből állandóan részesül. Ez az intézkedés nem vonatkozik a vallástanításért való díjazásra és úti pénzre, valamint a parlamenti tagok fizetésére.

(6) Oly lelkészek, akik az eddig érvényben volt előírások szerint tanulmányaik alapján (1898. évi 14. t. c. 5. §.) csak a mérsékelt kongruában részesülnek, a kongruát a 4. bekezdés c) pontja szerint kapják, kivéve, ha megfelelnek a 4. bekezdés b) pontjának, amely esetben a kongrua ezen megállapítás szerint jár nekik.

(7) Oly lelkészek, aki eddig a teljes kongruában részesülnek, a kongruát a 4. bekezdés a) pontjának megállapítási mértéke szerint kapják.

2. §.

A lelkészeknek (1. §) és ezek hátramaradottjainak igényük van nyugdíjra és ellátási összegre az erre vonatkozó azon előírások mintája szerint, amelyek a rendszeresített államhivatalnokokra érvényesek, mi mellett nyugdíjalapot a 20 %-kal csökkentet és a legközelebbi magasabb, 12-vel osztható összegre osztható kikerekített kongruaösszeg teszi ki s a következő eltérések veendőik figyelembe:

a) 35 évi szolgálati idő és betöltött 60-ik életév után is szükséges a szolgálat-képtelenség igazolása;

b) 35 évi szolgálati idő után is fizetendő a nyugdíjjárulék, és pedig az egész nyugdíjalap után, tekintet nélkül arra, hogy a lelkész csak kongruakiegészítést kapott-e, vagy kongruakiegészítésben egyáltalában nem részesült;

c) a nyugdíj- és ellátási összegek ugyanazon feltételek mellett, mint az aktív papság kongruája (1. §), két, illetőleg egy harmadra szállanak le.

3. §.

(1) A törvényes kongruális összegre (1. §.) a lelkészi hivatallal és mű-

ködéssel közvetlenül összekötött tiszta bevétel egészítették ki olyképp, hogy ezen összeg lefelé úgy kerekítették ki, hogy a megfelelő kongruakiegészítés illetőleg annak két- vagy egy harmada 12-vel osztható legyen.

(2) Ez a helyi bevétel mindig öt évre (egy lustrum) előre állapíttatik meg és pedig a megelőző lustrum utolsó három évi átlaga szerint. Az első lustrum ezen törvény érvénybelépésének napjától kezdve számíttatik.

(3) A lelkész tiszta bevétele vallomása alapján állapíttatik meg, amelynek megállapítására és az annál követendő további eljárásra nézve az eddig érvényes előírások a következő eltérésekkel maradnak érvényben:

a) Az ingatlanok (kivéve a plébániaépület) jövedelme a tényleges jövedelem szerint számíttatik, amelyet az elsőfokú politikai hivatalok állapítanak meg. Pontosabb előírások kormányrendelet útján fognak megállapíttatni.

b) A lelkészi hivatalos működés alkalmából történt fizetések minden egyes plébániánál hívónkint 50 fillér átalány szerint vétetnek, még pedig az utolsó hivatalos népszámlálás eredménye szerint és az összeg az egyes lelkészek vallomásába a részesülőre eső hányad szerint számíttatik be. Oly plébániák lelkész alkalmazottainak, amelyek a lustrum kezdetén az utolsó hivatalos népszámlálás szerint több mint 12.000 hívőt számláltak, az említett összeg a lustrumot megelőző három utolsó év valódi jövedelme szerint számíttatik be, amely jövedelmet a javadalmasnak vallomása szerint állapítanak meg.

c) A jövedelmi adó, a 6%-os nyugdíjjárulék és az illetékegyenérték nem levonási tételek.

d) A fuvarátalány 1000 Kč-val számíttatik be.

4. §.

(1) Az 1-3. §§. határozatai érvényesek a papnevelő intézeti előjárók, a káptalani tagok és káptalani vicaristák (káptalani káplánok, Slovenskóban karkáptalanok) és a konzisztórium hivatalnokok, amennyiben papok fizetéseinek, nyugdíjainak és ellátási összegeinek megállapításánál, valamint a kongruás egyházak és vallásfelekezetek alapszabály szerinti felsőbb igazgatásánál alkalmazott egyházi hivatalnokok részére is, amennyiben oly állást foglalnak el, amelyet az állami kultusz-kormány beleegyezésével rendszeresítettek.

(2) Az 1920. márc. 18-án kelt T. R. 189. sz. törvény 1. és 3. fejezet határozatainak érvényessége kiterjesztetik a slovenskói és kárpátoroszországi egyházmegyei hittudományi intézetek tanáraitra is, amennyiben szó van

az állami kultuszkormány jóváhagyásával rendszeresített állásokról.

5. §.

(1) Az ezen törvény előtt törvényesen elismert, de nem kongruás egyháznak és vallásfelekezetnek az állampénztárból pausáldotáció jár azon papságuk fizetésének, nyugdíjának és ellátási összegének kiegészítésére, mely papság a kultuszkormány jóváhagyásával rendszeresített helyeken nyilvános lelkipásztorkodásban működik; ezt az elvi igényt ennek a törvénynek életbelépésétől számított egy éven belül az iskolaügyi és népművelődési minisztériumnál külön beadványban kell érvényesíteni.

(2) Ez a dotáció, amely mindig 5 évre (egy lustrumra) előre a megelőző öt év 3 utolsó évének átlaga szerint állapítatik meg, (az első 1926–30-i lustrumra azonban az 1926. év szerint) és amelyek negyedévi előleges részletekben esedékes, úgy aránylik az összes kongrukiegészítések, nyugdíj- és ellátási járulékok összegéhez, amely az állampénztárból a kongruapapság részére tényleg kifizettetik, levonva ebből a befizetett nyugdíjösszeget, a vallásalap tulajdon bevételeit, a nevelési, özvegyi és árvajárulékok teljes összegét, mint a nem kongruás egyházak s vallásfelekezetek tagjainak száma az összes kongruás egyházak és vallásfelekezetek tagjainak számához, mely számok az utolsó hivatalos népszámlálás eredménye szerint állapítatnak meg.

(3) A dotációhoz (1. és 2. bekezdés) még egy további olyan összeg is fizettetik ki, hogy a nem kongruás egyház vagy felekezet papságának (1. bek.) ugyanazon nevelési pótlékokat, özvegyi és árva ellátási összegeket fizethesse, mintha kongruás papok volnának (1. és 2. §.).

6. §.

A kongruára vonatkozó mindazon jogi intézkedések, amelyek ezzel a törvénnyel ellenkeznek, hatálytalaníttatnak. Úgyszintén hatályukat veszítik összes eddigi határozatok a stoláris fizetésekről, jutalmakról és más fizetésekről, amelyek az eddigi kongrua törvények szerint a kongruán kívül teljesítették, a családi pótlékról, az alsóbb megüresedett javadalmak terményeinek elkülönítéséről, amennyiben ezek az előírások az adminisztratív hivatalok közreműködését s a vallásalap részesülését az említett javadalmak jövedelmében előírják, valamint az 1874. május 20-i birodalmi törvény 5. §-a, amennyiben a lelkész ellátásához szükséges anyagi eszközök készletének kimutatását írja elő.

7. §.

Amennyiben ez a törvény nem tartalmazná a végrehajtásához szükséges intézkedéseket, ezek kormányrendelet útján adandók ki.

8. §.

Ez a törvény 1926. január 1-én lép életbe. Végrehajtásával megbízatik az iskolaügy és nemzetművelődésügyi miniszterei egyetértésben a pénzügyi és belügyminiszterrel.

5672/926. sz. Az eddigi kongruilletékek fizetésének beszüntetése. Előlegek kiutalása

Az iskola- s nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusa f. évi július hó 31-én 41795 III. ai. 1926. sz. a. kelt átiratában ezeket közli:

„Püspöki hatóságnak, Trnava.

Az 1926. évi június hó 25-én kelt és a T. és R. T.-ában 122. sz. a. közzétett törvénnyel, amellyel újból rendeztetnek az állam által elismert egyházak s vallásfelekezetek lelkészeinek fizetései és amely visszamenőleg 1926. évi január hó 1-ével lépett érvénybe, új előírások vezetettnek be a kongruális (befogadott) egyházak azon lelkészeinek legkisebb bevételének megállapítását illetőleg, akik a nyilvános lelkipásztorkodásban akár plébániákon akár más, az állami kultusz-hatóság beleegyezésével szervezett helyeken működnek.

Azért az eddigi kongruakiegészítés szolgálati, drágasági és bevásárlási pótlékok, ínségsegélyek, valamint az összes jutalmak és fizetések, amelyek a kongrua mellett az eddigi kongruális törvények szerint kifizettettek (Cseh-, Morvaországban és Sziléziában), továbbá a ruhasegélyek, korpótlékok, fizetési javítások, bevásárlási pótlékok, ínségsegélyek, családi pótlékok (Szlovenszkóban és Podkárpátska-Rusban), általában a nyilvános lelkipásztorkodásban működő lelkészek minden eddigi fizetése már 1926. január hó 1-ével érvényét veszíti, mert ez időponttól kezdve új törvény lépett életbe és azon részletek, amelyek már kifizettettek, előleggé válnak az új fizetési rendezés számlájára.

A fent idézett törvény végrehajtásához szükséges lesz ugyanezen törvény 3 §-a értelmében megállapítani a lelkészeknek az illetékes lelkészi állomásokkal közvetlenül egybekapcsolt tiszta jövedelmét. Ez további előzetes hivatalos eljárást vesz igénybe.

Mivel az új fizetési rendezés értelmében nincs kizárva, hogy sok lelkésznek, aki az eddig érvényben volt előírások szerint kongrua-kiegészítésben részesült, a jövőben ilyenre nem lesz igénye, vagy pedig ala-

csenyebb kongrua-kiegészítésben fog részesülni, az eddigi kongruális fizetések, mint előlegek általánosságban tovább nem folyósíthatók. Azért az alább megjelölt kivételekkel 1926. augusztus végével be kell szüntetni valamennyi eddigi kongrua-kiegészítés, szolgálati, drágasági és bevásárlási pótlékok, ruhasegélyek, korpótlékok, fizetési javítások, bevásárlási és családi pótlékok, inségsegélyek, jutalmak stb. általában a kongruára jogosult egyházaknak a lelkipásztori szolgálatban működő összes lelkészeinek minden eddigi fizetését.

Azon lelkészeknek, akik főképp a kongruális fizetésekre vannak utalva és akiknek az új kongrutörvény szerint is minden kétségen kívül igényük lesz kongruális kiegészítésekre legalább elvi fokban, mint eddig, 1926. szeptember hó 1-től folyósíthatók az új kongrua-kiegészítés számlájára további előlegek és pedig az eddigi járandóságok maximális magasságáig, ha külön bélyegmentes sajátkezü aláírásukkal ellátott és szabályszerűen keltezett, az iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusához közvetlenül betérjesztett nyilatkozatukkal kijelentik, hogy tudomásul veszik, hogy az illetékek további folyósítása, melyek nekik addig ki fognak utaltatni, míg az új fizetéseket az 1926. évi június hó 25-én kelt T. és R. T. 122. sz. törvény szerint véglegesen rendezni fogják, csak elszámolandó előlege az új kongruális fizetéseknél és kötelezik magukat önmaguk és jogutódaik (hagyaték) nevében, hogy minden esetleg megállapított túlfizetését a fizetéseknél az új törvény értelmében megejtendő végleges szabályozása után az állampénztárnak visszatérítik vagy egyszerre, vagy ha különös tekintetet érdemlő körülmények fognak fennforogni, kérelmezett havi részletekben, legkésőbb azonban 12 hónap lefolyása alatt.

Azon lelkészeknek, akiknek az új törvény szerint igényük lesz az eddiginél kisebb kongrua-kiegészítésre, az eddigi kongruális fizetéseknél csak oly részlete fizethető előlegképen, amilyen részlet megfelelőnek fog elismertetni és, ha a fent jelzett nyilatkozatot betérjesztik.

Azon lelkészeknek, akiknek valószínűleg nem lesz igényük kongruakiegészítésre, 1925. szeptember hó 1-től semmiféle kongrua-kiegészítés sem előleg nem folyósítható.

Nemcsak valamennyi további kifizetés, de általában minden 1926. január hó 1-től kezdve egészen 122/1926. sz. törvény végrehajtásáig történt és történendő kifizetés az új kongruakiegészítés számlájára adott előlegnek tekintendő, amely későbbi elszámolás tárgyát képezi.

Az állami kultusz-hatóság mindenképpen igyekszik, hogy az új törvény értelmében történendő végleges fizetések folyósítása minél előbb

megvalósulhasson. Minden esetre a hiányok, ha a kongruális fizetések végleges rendezésénél ilyenek megállapíthatnának, ki fognak fizettetni visszamenőleg 1926. január hó 1-től kezdve.

Megkeresem az ottani hatóságot, hogy az alárendelt lelkészek erről sürgősen értesíttessenek. Ezen alkalommal hívassák fel figyelmük arra, hogy az előlegek további kiutalását sürgősen kérelmezzék, mert az itteni hivatal a fenti rendelet értelmében 1925. augusztus hó 31-ével a jelen rendelettel beszüntette az összes illetékek folyósítását”.

A beterjesztendő nyilatkozat mintája

Alulírott kérem, hogy az iskola- és nemzet művelődésügyi minisztérium referátuma 1926. szeptember 1-től folyósítsa nekem az előleget azon illeték számlájára, amelyek engem az 1926. július hó 25-én kelt a T. és R. T. -ában 122. sz. a. közzétett törvény értelmében meg fognak illetni.

Ezen kérelmemet indokolom azzal, hogy plébániám (káplánoknál, kápláni állomás) a kevésbé dotáltak közé tartozik, s az idézett törvény értelmében valószínűleg a helyi jövedelem kiegészítésében fogok részesülni.

Egyben kijelentem, hogy tudatában vagyok annak, hogy azon pénz, amely nekem ki fog fizettetni, csak elszámolandó előlege az új kongruális fizetéseknek és kötelezem magamat, valamint jogi utódaimat (hagyatékot), hogy az új törvény szerint történendő fizetések végleges rendezésénél esetleg megállapított túlfizetéseket az állam pénztárának visszatérítem.

..... 1926 sajátkezű aláírás.

Felajánló imádság Jézus szentséges Szívéhez

Édességes Jézus! Megváltója az emberi nemnek, tekints reánk, kik legmélyebb alázattal oltárod előtt leborulunk. Tied vagyunk, és akarunk is tied lenni. Hogy pedig veled minél szilárdabban egyesülhessünk, íme ma mindnyájan önként felajánljuk magunkat szentséges Szívednek.

Téged azonban sokan sohasem ismertek. És ismét sokan, megvetvén parancsodat, elfordultak Tőled. Könyörülj meg mindnyájukon jóságos Jézus és vond őket is szentséges Szívedhez.

Légy királyunk Uram! Nemcsak híveidnek, kik hozzád mindig állhatosan ragaszkodtak, hanem azoknak a tékozló fiúknak is, akik elhagy-

nak Téged. Eszközöld, hogy gyorsan visszatérjenek atyai házádba, ne-hogy nyomorultan, éhen vesszenek.

Légy királya mindazoknak, kiket akár a vélemények tévedései fogva tartanak, akár a viszálykodás szakított el Tőled. Vezérelj őket az igazság kikötőjébe, a hitnek egységébe, hogy mihamarább egy akol legyen és egy pásztor.

Légy királya azoknak is, akik még a bálványozásnak, vagy az iszlámnak tévhitében bolyonganak, és ne késlekedjél őket a sötétségből Isten vilá-gosságának és országának visszahódítani.

Tekints végül irgalmasságod szemeivel azon nemzet fiaira is, mely vá-lasztott néped volt annyi ideig. Szálljon az a szent Vér, melyet egykor maguk ellen hívtak, most ő reájuk is mint az élet forrása s a megváltás-nak fürdője.

Adj Uram egyháznak sértetlen és biztos szabadságot és add meg az összes nemzeteknek a társadalmi rend és béke nyugalmát.

Tedd meg, hogy a földnek mindkét sarkától ez a szózat visszhangozzék: Legyen áldott az isteni Szív, mert általa lett üdvösségünk. Neki dicsőség és tisztelet mindörökké. Ámen.

7148/926. sz. A r. k. iskolák leltára, tanmenete, órarendje további intézkedéséig a tanf. esperesek által vizsgálendő felül

Nagy munkatorlódás miatt ezennel megbízom a ntdó tanfelügyelő esperes urakat hogy az iskolai leltárakat, tanmenet beosztást és óra-rendet további intézkedésig saját hatáskörükben felelősségük terhe mellett vizsgálják felül s láttamozzák anélkül, hogy azokat az Egyházi Hatósághoz küldenek be. Továbbá felhívom figyelmüket arra, hogy az iskolaszéki számadásokat s költségelőirányzatokat előzetesen felül-vizsgálva megjegyzéseikkel együtt terjesszék fel az Egyházi Hatósághoz jóváhagyás végett.

6796/926. sz. Adatok előkészítése az új bevalláshoz

Az iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusa f. évi szeptember hó 15-én 51962/III. ai. 1926. sz. a. kelt átiratában kéri, hogy azon lelkészek, akikre a 122/26. T. és R. T. számú törvény vonatkozik, figyelmeztessenek arra, hogy az új bevalláshoz már előre készítsék elő a szükséges anyagot, amelyet az említett törvény végrehajtási rendeletének megjelenése után rövid időn belül be kell majd mutatniuk nevezetesen ajánlatos előkészíteni az ingatlanok tényleges jövedelméről, természetbeni járandóságokról s más, jövedelmet hozó jogról szóló adatokat és pedig az utolsó 3 évi 1923–1925 átlag szerint, továbbá azon plébániáknál, amelyek 12.000 hívőnél többet, számlálnak, az 1923–1925 évek tényleges stóljajövedelméről szóló adatokat. Azon iratokat, amelyek a lelkészeknek nem állnak rendelkezésükre és amelyekre az egyes adatok igazolására esetleg szükségük lesz, ajánlatos már idejekorán beszerezni, azokat pedig, amelyek az előző vallomásokhoz csatoltak, visszakérni.

7350/926. sz. retium nuper dimissorum formularium solvatur⁵⁵

A szt. Alajosról szóló konferencia beszédek vázlatát tartalmazó latin füzet („Synopsis” stb.) egy-egy példányáért a tő lelkész urak 3–3 koronát, az ifjak ígérete gyűjtésére szolgáló üres aláírási ívek egy-egy drbjáért 30–30 fillért, a kath. iskoláról szóló „Évi Jelentés” 1–1 drbjáért: 1 kor. 50 fill.; az ifjak fogadalmának szövegével ellátott szt. Alajos képecskék drbjáért szintén 30–30 fillért fizessenek az egyházkor, esperes urak kezéhez (esetleg az őszi papi korona alkalmával).

55 A kibocsátott formuláskönyvek egykori árát fizetessék meg

8292/926. sz. Cursus pro canioribus.⁵⁶

A bratislavai városi zeneiskola 1926. szept. 1-ével Bratislavában tanfolyamot nyitott kántorok szakszerű kiképzésére. Ezen tanfolyam célja: szaktudást adni azoknak, kik kántorok akarnak lenni és bővíteni azok szaktudását, akik már kántorok.

A tanfolyamon előadandó tárgyak: orgonajátszás, liturgia, gregorián ének (vatikáni előírás szerint), népelemek, chorális, harmonium, zongorajáték, karének, karvezetés, zenei diktátum, orgonatan, hegedűjáték, zenetörténet.

A tanterv felöleli az egyes tárgyak szükséges felvilágosítását, pl. a latin szöveg magyarázatát, a Direktóriumban való tájékozódást, a temetési szertartásokat stb.

Ebből látható, hogy a 10 hónapos tanfolyam mindazt felöleli, amire egy kántornak szüksége van és nagyban hozzájárulhat az egyházi ének és zene műveléséhez.

Felhívom a tőle lelkes urakat, hogy ezen tanfolyamra a kántor urak is az érdeklődők, figyelmét felhívják. Azon kántor-tanító uraknak, akik a tanfolyamon részt venni óhajtanának, kérelmükre a szükséges tanulmányi szabadságot megadom, ha helyettesítésükről megfelelő módon gondoskodnak.

7985/926. sz. Lelkészek fizetését rendező törvény. Felemelt előlegek kiutalása

Az iskola- és nemzetműv.- ügy-i minisztérium bratislavai referátusától f. évi október hó 18-án 59848/III. ai. 1926. sz. a. kelt következő átiratot kaptam:

„Püspöki Hatóságnak. Trnava.

Az iskola- és nemzetműv.- ügyi minisztérium f. évi július hó 15-én 81875/26-VI. sz. a. kelt intézkedése alapján az itteni f. évi július hó 31-én 61795/16166/III. ai. számú intézkedéssel a lelkészek eddigi kongruális fizetése beszüntetett és intézkedés történt, hogy azon lelkészeknek, akiknek 1926. évi június hó 25-én 122. sz. T. és R. T. törvény értelmében is

56 Kántorképző tanfolyam

igényük lesz kongruális fizetésekre legalább is eddigi magasságig, megszakítás nélkül utaltassanak ki ezen fizetések eddigi magasságban előlegképen, ha kötelezik magukat, hogy az állami pénztárnak visszatérítik az összes esetleges túlfizetéseket, ha ilyenek a fizetéseknek új törvény szerint megejtendő végeleges rendezésénél állapíttatnának meg.

Ezen intézkedés szerint tehát az előlegek legfeljebb azon összeg magasságát érhetik el, amilyen összeget kitett az eddigi kongruakiegészítés pótlékokkal és segélyekkel együtt. Az új kongruafizetés sokkal magasabb. Azért azon lelkészek, akiknek működési helyével s hivatalos ténykedéseivel kapcsolatban semmiféle magasabb bevételeik nincsenek, hosszabb időn át hiányt szenvednének, ha nekik a fizetésnek az új törvény szerint leendő végleges rendezéséig ilyen alacsony előlegek folyósíttatnának.

Hogy az előlegek még 1926. évben azon magasságig felemeltethessenek, amely az említett törvény szerinti fizetések magasságát megközelítene, szükséges sürgősen megállapítani valamennyi személyi, családi s szolgálati adatot, amelyek ilyen előlegek kiszámításához szükségesek.

Azért az itteni hivatal megkeresi az ottani hivatalt, hogy szólítsa fel valamennyi lelkészét, akikre a 122/926. számú törvény vonatkozik, tehát a székes- és társas káptalanok tagjait, konzisztoriális lelkész-hivatalnokait, a papi szemináriumok elöljáróit, és a felsőbb egyházi kormányzatnál alkalmazott lelkészeket, hogy töltsék ki az előzetes személyi kimutatást, amely az ottani hivatalnak megfelelő számban a legközelebbi napokban rendelkezésre fog bocsáttatni.

A kimutatást kitölteni tartozik minden lelkész, tehát azok is, akiknek a 122/926. számú törvény szerint kongruára igényük nincsen vagy nem lesz, még pedig azon indoknál fogva, hogy ezen kimutatások alapul fognak szolgálni az idézett törvény 2. §-a értelmében fizetendő nyugdíjilleték és a T. és R. T. 221/925. sz. törvény illetve 144/926. sz. kormányrendelet szerint beszolgáltatandó betegsegélyző illeték megállapításához.

A kitöltött kimutatások az ottani hivatal útján a legrövidebb időn belül legkésőbb f. évi november hó 15-ig küldendők be. A kimutatások az ottani egyházi hatóság által felülvizsgálandók és megerősítendőek, illetve amennyiben szó van a zsidó hitközségeknél alkalmazott lelkészekről, az illetékes zsidó hitközség elöljárósága által.

Azon kimutatások, amelyek meg nem fognak felelni, az illetékes lelkészeknek helyesbítés, pótlás, változtatás illetve magyarázat végett visszaszármaztatandók.

Újonnan megállapított és engedélyezett felemelt előleg 1926. év elmúlt hónapjaira egyszerre, a többi hónapra pedig havi előre fizetendő részletekben fognak folyósíttatni.

Ezen előlegek ugyanazon feltételek mellett 1927-ben is fognak folyósíttatni egészen addig, amíg a kongruafizetések az említett törvény szerint véglegesen nem fognak rendeztetni.

Mindezen előlegből le fog vonatni 6 % nyugdíjilleték.

A nyugdíjilletékek levonásával ilyen előlegek fognak folyósíttatni azon lelkészeknek is, akiknek az eddigi törvények szerint nem volt igényük kongruakiegészítésre, de a 122/926. sz. törvény szerint minden kétségen kívül igényük lesz reá és akik kitöltik az előzetes személyi kimutatást azon nyilatkozattal, amely a kimutatásban IV. alatt foglaltatik.

A személyi kimutatások benyújtása után az itteni hivatal részéről intézkedés fog történni a nyugdíjilletékek előírása ügyében azon lelkészek számára is, akiknek a 122/926. sz. törvény szerint kongrua, illetve előleg folyósítva nem lesz.

Külön határozat arról, vajon a felemelt kongrua elismertetik-e vagy nem, nem fog kiadatni.

A felemelt kognuának ezen intézkedés szerinti kiszámításánál mint szolgálati idő a három évi 972 Kč előleg megállapításánál egyelőre csak a nyilvános lelkipásztorkodásban töltött szolgálati idő, vagy azon szolgálaté, amely a 122/926. sz. törvény 4 §-ában van feltüntetve, számítandó be, tehát kizárva más lelkészi szolgálatot (hitoktatói) stb.

Az itteni hivatal megjegyzi, hogy a természetbeni szolgáltatásoknál egyelőre a járandóság, tehát a jogi igény pénzbeli értéke számítandó és nem a tényleg befolyt részlet. Azon célból, hogy esetleg a jövőben szükség lesz reá, ezen szolgáltatások tényleges jövedelme a megjegyzések rovatában feltüntethető.

A kimutatás IV. pontjában feltüntetett nyilatkozat minden személyi lelkészi változásnál benyújtandó.

Miniszter helyett: Kunz s. k. P. H.”

A trnavai apostoli adminisztratúra azon lelkészei számára, akikre az idézett leirat vonatkozik, mellékelve küldöm az előzetes személyi kimutatást („Predbežný osobný výkaz”) azzal, hogy azt rendesen kitöltve legkésőbb f. é. november hó 12-éig hivatalomhoz feltétlenül terjesszék be.

A tisztelendő papságnak és kedves híveinknek áldást és üdvöt az Úrban!

Nemrégén ültük meg első ízben Krisztusnak mint királynak ünnepest. Örömtől repesett a szivünk, mikor megragadtuk ezt az alkalmat, hogy megvalljuk hitünket és hirdessük, hogy mi Krisztus királyságának alattvalói vagyunk. Éreztük, mily szerencsések és boldogok vagyunk, hogy Krisztus a mi királyunk, hisz ő a szeretet, az igazság, a kegyelem királya.

Nagy és magasztos ez a krisztusi királyság, melyben milliók és milliók vallják, hogy „Az Úr a mi királyunk, ő üdvözít bennünket” (Off. festi Chr. R.). Ám ez az édes krisztusi királyság még nem ölelte fel az összes népeket. Az emberiség nagyobb része, mintegy 1000 millió ember még nem ismeri Krisztust s nem vallja őt királyának. Ezek még a gonoszság, a halál, a sötétség uralma alatt nyögnek. Ó mennyi lelki ínség, boldogtalanság s kín rejlik ott. Úgy tűnik fel nekünk, az emberiségnek ez a nagyobb fele, mint a sötét és hideg tömlőében sínylődő ember, oda nem hatol be napsugár, mely elűzné a sötétséget, mely felmelegítené azt, nincs senki, ki segítene rajta, nincs, ki megvigasztalná. Pedig a mi Urunk s Királyunk forrón óhajtja, hogy ezek a szegény lelkek, pogányok s máshitűek is az ő királyságához tartozzanak és élvezzék annak jótéteményeit. Hisz ő ezekért is lett emberré, ezekért is szenvedett, ezekért is halt meg, ezeknek is szól: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradotok és terhelve vagytok és én megnyugtatlak titeket,..” (Mt. 11, 28) Krisztus tehát azt akarja, hogy hozzá jöjjenek és higgyenek ő benne. „Ez az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél Jézust Krisztust”. (Ján. 17, 3).

Krisztus azonban azt is akarja, hogy mi, emberek vezessük ezeket a népeket Őhozzá.

Minden király méltán elvárja az ő hű alattvalóitól, hogy ne csak elismerjék az ő országát, hanem terjesszék is, hogy aztán mindnyájan, kik hozzátartoznak, az ő országában legyenek. Ugyanezt kívánja Krisztus is. Krisztus állandóan mondja: „Menjete, tanítsatok minden népeket”; ez a parancs világos; többé-kevésbé szól mindenkinek, aki Krisztus országának alattvalója.

Reánk nézve tehát nem lehet közömbös, hogy hozzájárulunk-e Krisztus országának a pogányok között való terjesztéséhez, vagy sem. A Krisztus iránt való szeretet parancsolja nekünk, hogy terjesszük szent hitét.

Másik indító okunk erre a felebaráti szeretet parancsa. Kell, hogy megindítson eme szerencsétlen embertársainknak sorsa. Nemde, kegyetlen szívre vallana, ha látnok embertársunkat halálos szerencsétlenségben, s nem akarnánk segítségére sietni, holott könnyen tehetnők. Pedig ily bajban, az örök halál veszedelmében vannak ezen embertársaink, a pogányok. Ezek a pogány népek kiáltanak felénk: „Könyörüljete rajtunk, legalább ti barátaim”, ti akik érzitek és élvezitek, mily végtelen szerencse Krisztus országában lenni. Ha van bennünk csak egy szikrányi keresztény szeretet, lehetetlen hogy eszünkbe ne jussanak újra meg újra Krisztus szavai: „Bizony mondom nektek, amit egynek ezen legkisebb atyámfiai közül cselekedtek, nekem cselekedtetek.” (Máté 25, 40.)

A Krisztusi felebaráti szeretet követeli tőlünk, hogy mi is részt vegyünk szent hitünk terjesztésében, vagyis az Egyház hit terjesztői munkásságában. Ez szent kötelességünk, így fogta ezt fel mindenkor az Egyház s ezért mindig szíven viselte a hittenyésztés ügyét és figyelmeztette a hívőket erre a kötelességükre. Az Anyaszentegyház katolikus egyház, ami annyit jelent, mint általános. Ennek az általánosságnak természetes folyománya, hogy az Egyház iparkodik minden néphez eljuttatni a hit drága kincsét.

Az Egyház most is teljesíti ezt a hivatását. Örömmel kell megállapítanunk, hogy az Egyház hittenyésztői munkássága eddig nem ismert arányokban halad előre, az egész katolikus világ lelkesedik a missziókért, az egész katolikus világot a hittenyésztés fenséges gondolata hatja át, a népek s nemzetek versenyeznek egymással ebben a munkásságban, úgy hogy az Egyház reménykedve tekinthet a jövőbe. Ebben a magasztos munkásságban nektek is részt kell vennetek, kedves híveink.

Dicsőségesen uralkodó Szentatyánk, XI. Pius pápa az év elején fennkölt szellemű pásztorlevelet adott ki, melyben az összes hívőket meghívja a hittenyésztői munkásságra s egyszersmind gondviselészerű bölcsességgel megjelöli azt az irányt is, melyben ennek a munkának és haladnia kell. Krisztus helytartója, az összes nemzetek közös atyja buzdít bennünket, atyai szorgossággal oktat és int, hogy a hittenyésztői munkásság rendszeresen folyjon, és hogy mindnyájan, papok és hívek részt vegyünk ebben a missziós munkában.

Mi főpásztoraitok, akiket az isteni gondviselés erre a felelősségteljes lelki hivatalra választott, gyermeki engedelmisséggel viseltetünk a Szentséges Atya iránt s kötelességünknek tartjuk a missziókért buzgólkodni, ép azért forrón óhajtjuk, hogy a pápai szózat minden rendel-

kezését, minden irányítását hűségesen s lelkiismeretesen végrehajthassuk. Hozzátok fordulunk tehát, kedves híveink, azt akarjuk, hogy mindnyájan a hitterjesztés apostolai legyetek. Meg vagyunk róla győződve, hogy bennetek még él a mély hit, igaz szeretet Krisztus Egyháza iránt, fogadjátok tehát útmutatásunkat gyermeki odaadással s teljesítétek azt híven és lelkiismeretesen.

Milyennek kell tehát lennie hitterjesztői munkásságtoknak a Szentséges Atya körlevele szerint?

1. Az egyes emberek megtérése ép úgy, mint a nemzeteké függ első sorban az isteni kegyelemtől. Egyes egyedül az Isten kegyelme tudja az emberi értelmet úgy megvilágítani s az emberi szívet úgy meglágyítani, hogy az befogadja a Krisztusi tanítást és az ő édes járma alá hajtsa fejét az emberiség. Ezért az isteni kegyelemért imádkoznunk kell, ezt ki kell esdekelni. Mint imádkozott a választott nép „Harmatozzatok égi magasok”, (Íz. 45, 8.) úgy kell nekünk is állandóan imádkoznunk, állandóan kell kérnünk a mindenható Istent, árassza ki irgalmasságát a pogány nemzetekre, s áldja meg a hitterjesztők munkásságát. Felszólítunk tehát titeket, hogy sokat imádkozzatok a pogányok megtéréseért s ép azért elrendeljük:

a) minden nyilvános közös ájtatosság és ima végén, különösen a sz. olvasó ájtatosság végén, melyet október hónapban s a nagyböjtben szoktak végezni, mondjanak a hívek egy imát a missziókért egy Miatyánk s Üdvözlés s ezen fohász hozzáadásával: „Xaveri Sz. Ferenc, könyörögj érettünk”.

b) a katolikus ifjúsági intézetekben (szeminárium, internátus, árvaház s hasonlók), mindennap a közös reggeli ima után imádkozzanak közösen egy Miatyánkot és Üdvözlégyet ezzel a fohással: „Xaveri Sz. Ferenc könyörögj érettünk.” Ezenkívül buzdítsák az előljárók az ifjúságot gyakran a hitterjesztésért való buzgó imára, mert helyesen jegyzi meg a Szentséges Atya körlevele: „Megtagadhat-e valamit mennyei Atyánk, ha tiszta s ártatlan szívek kérik azt. Másrésről, ha a gyengéd ifjúság megszokja a hitetlenek örök üdvéért imádkozni már attól a kortól kezdve, mikor először nyílik szívében a szeretet rózsája, remélhető, hogy Isten kegyelméből hivatást nyer a hithirdetésre.” (Enc. Rerum Eccl.)⁵⁷

Az imádságon kívül a jó cselekedetek, bűnbánati cselekedetek, önmegtagadások, a keresztyén szeretet és irgalmasság cselekedetei, ha a

57 Egyház történeti könyve

missziókért ajánljuk fel azokat, különösen alkalmasak az isteni kegyelem kiesdeklésére, hogy a hithirdetők munkáját siker koronázza.

Ezen lelki adományokon kívül, melyekre a misszióknak elsősorban van szükségük, a hithirdetői tevékenység a hívek anyagi támogatására is szorul. Nem kell különösen hangsúlyozni, hogy a hithirdetők kiképzése a missziós intézetekben, utazásuk a messze tengerentúli vidékekre, a hithirdetői állomások, a templomok, iskolák, árvaházak felállítása s fenntartása nagy anyagi kiadásokkal van összekapcsolva. Ezeket az anyagi eszközöket a keresztény világnak kell előteremtenie, mert a pogány népek nagyjából szegények, akik maguk is rászorulnak a hithirdetők támogatására. Ezért kötelességünk, hogy a missziókat anyagilag is támogassuk; ki-ki tehát pénzadománnyal is járuljon hozzá tehetsége szerint a hithirdetés munkájához.

Miért is elrendeljük, hogy minden templomban legyen egy külön persely ezzel a felirattal; „Missziós célokra”, hogy így mindenkinek legyen alkalma valamit a missziókra áldozni. Az így befolyt összeg negyedévenként küldendő be a püspöki hivatalhoz.

Ez a nagy missziós munka azonban csak akkor lesz eredményes, ha jól lesz megszervezve, úgy hogy abban minden keresztény katolikus részt fog venni. A természetes rendben azt látjuk, hogy nagy dolgokat csak közös erővel lehet véghez vinni. Ugyanez áll a természetfeletti rendben is. A katolikus Egyház, ez a természetfeletti szervezet, az összes földön élő katolikusoknak társasága, tehát minden egyes tagja köteles teljesíteni mindazokat a kötelességeket, melyek ennek a társaságnak lényegéből következnek; vagyis a missziós kötelességet is.

A Szentséges Atya minden embert be akar állítani ebbe a missziós munkába és azért óhajtja, hogy mindenki tagja legyen valamely missziós társulatnak. A világ összes katolikusai egy nagy missziós szervezetben egyesüljenek. Azt mondja XI. Pius pápa: „Szándékunk az összes missziókat segíyezni az egész katolikus világ adományaiból olyformán, hogy minden államban az Egyház minden gyermekétől gyűjtse-nek adományokat, hacsak a legkisebbet is; az összeget azután a Propaganda congregatiója szétosztja egyes missziók között a szükség szerint.”

Missziós egyesület a papok részére az „Unio cleri pro missionibus”⁵⁸, amely már mindenütt meg van szervezve, mert a Szentséges Atya kife-

58 Papság Hitterjesztési Egyesülete

jezetten kívánja, hogy minden pap ennek az egyesületnek tagja legyen. Azon papok részére, akik a Sz. Cyrill s Method Apostolságának tagjai, van az „Apostolatus unitatis”⁵⁹, melynek alapszabályait a Szentszék már megerősítette.

A hívek számára is létezik az egész világon elterjedt missziós egyesület, melynek neve; „A hitterjesztés műve”. Ez az egyesület 100 évvel ezelőtt Franciaországban, Lyonban alakult meg. A Szentséges Atya ezen egyesület székhelyét áttette Rómába, és a világ misszió hivatalos egyesületének nyilvánította.

Kedves hívek! Komolyan kérünk titeket s felszólítunk, lépjete be ebbe a missziós egyesületbe. Tagja lehet minden keresztény katolikus hívő, aki már betöltötte a 12. életévét. A tagok kötelessége, minden nap elimádkozni egy Miatyánkot s Üdvözlégyet a missziókért ezzel a fohással: „Xaveri Sz. Ferenc könyörögj érettünk”; s hetenkint legalább 5 fillért adni a missziókra. Aki egyszerre 200 Kč-t adományoz, örökös taggá válik. Ezek valóban nem nagy terhek, de ha az egész világ katolikusai meghozzák ezt az áldozatot óriási összeggé nő. Ily formán ez az egyesület 100 éves fennállása alatt 500 millió frankot áldozott a missziókra.

Lépjete be ebbe az egyesületbe s jelentkezete lelkipásztortoknál. Az Egyház az egyesület tagjainak, ha a szentségekhez járulnak, a plébániai templomot látogatják s a Szentatya szándékára imádkoznak, teljes búcsút engedélyezett a következő napokon: A jelentkezés napján. Vízkereszt, a Sz. Kereszt feltalálásának, Sarlós Boldogasszony, Nagyboldogasszony, Sz. Mihály, az Apostolok s Xav. Sz. Ferenc ünnepe, ezen ünnepek nyolcada alatt, valamint a halál óráján.

Újra hangsúlyozzuk, A Szentséges Atya kívánja, hogy ez az egyesület minden plébánián megalakuljon. Ahol azonban már megalakult Sz. Cyrill s Method Apostolsága, – minthogy ezt az egyesületet is megerősítette a Szentatya s ajánlotta, mint missziós egyesületet s minthogy ugyanaz a célja mint a Hitterjesztés Művének, – ott nem kívánjuk a Hitterjesztés Művének megalakítását.

A Szentséges Atya szándéka, hogy a kis gyermekek is részt vegyenek a misszió-munkában. Hisz ezeknek az ártatlan gyermekeknek imádsága s áldozatkészsége különösképp kedves a mennyei Atyának. Lépjenek be tehát gyermekeitek abba a missziós egyesületbe, melynek neve:

59 Apostoli Egyesület

„Jézus Gyermekségének műve”. Ez az egyesület a pogány gyermekeket akarja megmenteni, megkeresztelni őket s gondoskodik kath. neveletésükről. Ennek az egyesületnek tagja lehet minden gyermek, aki még nincs 12 éves. A tagsági díj havonként 10 fillér; a tagoknak minden nap el kell mondaniuk egy Miatyánkot és Üdvözlégyet, ezzel a fohással: „Szentséges Szűz Mária, Sz. József, könyörögjetek érettünk s a szegény pogány gyermekekért.” Kicsiny gyermekek helyett, kik maguk még nem tudnak imádkozni, a szülők vagy rokonok mondhatják el az imádságot.

A középkorban a katolikus Európa fel akarta szabadítani a Szentföldet a mohamedánok uralma alól, ezért ú. n. Keresztes hadjáratokat vezettek. A történelem tud a gyermekek keresztes hadjáratáról is. Az emberek meg voltak róla győződve, hogy az ártatlan gyermekeknek sikerül a Szentföld felszabadítása, mert az Isten bizonyára megáldja ezt a vállalkozást, s még csodát is művel, ha kell, hogy eredményes legyen.

A mostani gyermekeknek a pogány gyermekek felszabadítására kell vállalkozniuk; önekik kell megnyerniük az egész földet a Krisztus szolgálatára. Kedves keresztény Szülők! Buzdítsátok gyermekeiteket, hogy „Jézus Gyermekségének művébe” belépjenek, ha lelki vezetőik s hitoktatóik erre felszólítják. Intsétek őket; hogy kötelességeiket teljesítsék s meg lehettek róla győződve, hogy ez nagy örömökre fog szolgálni.

Ezen két missziós egyesületen kívül a Szentséges Atya még ajánlja Szent Péter művét is. Ez az egyesület a missziókon bennszülött papság neveléséről gondoskodik. A hithirdetők egyhangú véleménye szerint a missziók működését nagyban hátráltatja a bennszülött papság hiánya. A pogány népeket sokkal gyorsabban s könnyebben lehetne az Egyház számára megnyerni, ha saját fiaik hirdetnék nekik, mint papok az evangéliumot. S az egész természetes, hogy nagyobb bizalommal vannak azok iránt, kik vér az ő vérükből, mint mikor idegenek jönnek s hoznak új tanítást. A leghathatósabban támogatjuk a missziókat, ha lehetővé tesszük, hogy a missziós területekről származó szegény és tehetséges ifjak papokká kiképeztethessenek. A Szentséges Atya ajánlja ezt az egyesületet, ezért mi is különösképp felhívjuk figyelmeteket erre a kiváló missziós érdekre. Az egyesületnek alapító tagja lehet mindenki, aki oly összeget adományoz, melynek kamataiból egy bennszülött ifjú lehet pappá kitaníttatni. Jótevő tag az, aki oly összeget adományoz, amely elegendő egy bennszülött kispapnak egyévi nevelésére. Rendes tagja az egyesületnek mindenki, aki egy tetszésszerinti összeggel járul hozzá az egyesület kiadásaihoz.

3) Az egész katolikus világot a missziókért való lelkesülés hatja át. A katolikus nemzetek nagy áldozatokat hoznak a missziókért, támogatják a hithirdetőket s otthon missziós intézeteket állítanak fel, melyekben hithirdetőket nevelnek. A misszióknak misszionáriusokra van szükségük. Ezekről áll elsősorban, „Az aratás ugyan nagy, de a munkás kevés.” (Mt. 9, 37.) Ezért a kat. szülőknek a missziókra kell áldozniuk azt, ami nekik a legdrágább fiaikat és lányaikat. Most már nálunk is könnyebben tehetik ezt a kath. családok. Hisz a mi köztársaságunkban is már működik az „Isteni Ige Társulata”⁶⁰, mely missziókkal foglalkozik, s éppen most kezdte meg központi házának építését Nyitrán. Ez a missziós ház az első és egyedüli az egész köztársaságban, azért az egész köztársaságból küldhetők oda ifjak, kik misszionáriusok akarnak lenni. Az Isteni Ige missziós társulata Nitrán nemcsak szlovák ifjakat vesz fel, hanem cseh, német és magyar ifjakat is, kiknek van hivatásuk a missziói pályára s akár mint papok, akár mint laikus szerzetes testvérek akarnak működni.

Ennek a missziós háznak megalapítása által lett teljessé a missziós munka köztársaságunkban. Ezáltal a mi köztársaságunk is belépett azoknak a nemzeteknek sorába, melyek már régóta küldik fiaikat a missziókba. A mi hitünk, szeretetünk Egyházunk iránt, becsületünk a külföld előtt követeli, hogy nekünk is legyen saját missziós intézetünk. Mennyire megfelel ez a mi katolikus érzésünknek, legjobban bizonyítja az Isten Igéje Társulatának nagy sikere, még csak három éve annak itt s máris számos szerzetes testvéren kívül 100 növendékük van, kik hithirdető papoknak készülnek. Örömmel tölt el az a gondolat, hogy a mi kat. családjaink is teljesen megértik a missziós gondolatnak magasztosságát s sokan készségesen gyermekeiket áldozzák fel erre a célra.

Drága híveink! Nekünk elő kell segítenünk az Isten Igéje Társasága művének befejezését azáltal, hogy ezt az új missziós házat az összes hívek közös művének tarjuk s közösen támogatjuk. Mivel meg vagyunk győződve arról, hogy ennek az új missziós egyesületnek nagy jelentősége van az egész missziós mozgalomra nézve, azért megengedjük, hogy a templomi pénztárak évi pénzmaradványaikból 5-10%-ot ennek a missziós egyesületnek adjanak át, még pedig a saját püspöki hatóságuk útján. Kérünk benneteket, hogy erről a hazai missziós egyesületről

60 Isteni Ige Társasága, a verbita rend, 1875-ben Szent Arnold Jansen által alapított katolikus szerzetesrend. Magyarországon az 1920-as években jelent meg

meg ne feledkezzetek, támogassátok azt adományaitokkal, s imáitokkal, hogy sok buzgó hithirdető kerülhessen ki ebből a házból, kik hirdetni fognak Krisztus hitét az összes nemzeteknek.

Kedves híveink! Viseljétek mindig szíveteken a missziós ügyet, olvassátok, terjesszétek s támogassátok a missziós folyóiratokat, különösen a „Hangok a kat. missziókból” című folyóiratot, melyet a nevezett missziós ház ad ki. Ez a folyóirat mindig fog hozni híreket a missziós mozgalmunkról, ezért különösképpen ajánljuk ezt a missziók tagjainak.

Ne mondja senki, hogy hát itthon is kevés a papunk, sok az egyházi kiadás, tehát elsősorban ezt kell kielégíteni. Ne feledjük el, hogy itt Jézus Krisztus határozott akaratának teljesítéséről van szó, a Szent-séges Atya rendeletének betartásáról, a halhatatlan lelkek üdvéről. Ép azért, minél hathatósabban fogjuk támogatni a missziókat, annál nagyobb buzgóság s mélyebb vallási élet fakad majd belőle; minél többet áldozunk a missziókra, annál több buzgó papot támaszt majd Isten az itteni hívők számára. Tehát a missziós tevékenység nemcsak hogy nem akadályozza a hazai katolicizmus fejlődését, sőt ellenkezőleg, minél jobban buzgólkodunk, minél többet áldozunk a misszióért, annál szebb egyházi élet fakad majd közöttünk.

Az Egyház mindnyájunkat munkába hív a misszióért. Rendkívül fontos üggyről van szó. Azt mondják, hogy a XX. század a missziók százada, s ebben a században dől el, hogy vajon a pogány nemzetek megtalálják-e az utat Krisztushoz vagy sem. Tőlünk függ, a mi imádságainktól, áldozatkészségünktől, hogy vajon Krisztus királysága elterjed-e az egész földön, miáltal teljesülnek az Egyház szavai: „Az ő királysága örök királyság s az összes nemzetek neki fognak szolgálni s engedelmeskedni.” (Off. festi Chr. R.)

Jézus Krisztus, a mi királyunk bőven jutalmaz majd a legkisebb jócselekedetért is, melyet a misszióért végzünk, ő megáldja törekvéseinket és munkáinkat ezen a földön, az örökkévalóságban pedig önönmagát adja igen nagy jutalmul. Missziós tevékenységeddel biztosítod a saját lelki üdvösségedet is ama régi latin közmondás szerint: „aminam salvasti, tuam praedestinasti – egy lelket mentettél meg, a saját lelked üdvét előre biztosítottad.” Másnak segítettél, hogy üdvözöljön, az Isten téged is üdvözít.

A misszióért való áldozatkészség és buzgóság kiolthatatlan tüzet élessze fel szívetekben az Atya a Fiú s a Szentlélek Isten. Ámen.

Dr. Kordač Ferenc, prágai érsek. Dr. Prečan Lipót, olműtzi érsek. Gross József, leitmerizi püspök. Bárta Simon, budweissi püspök. Dr.

Kaşpar Károly, königgraezi püspök. Blaha Marián, besztercebányai püspök. Dr. Kmet'ko Károly, nyitrai püspök. Vojtaššák János, szepesi püspök. Gebej Péter, munkácsi püspök. Gajdič Péter, eperjesi püspök. Dr. Kupka József, püspök, brüni apost. admin. Dr. Jantausch Pál, püspök, trnavai apost. admin. Čársky József, püspök, kassai apost. admin. Bubnič Mihály, püspök, rozsnyói, apost. admin. Tahy Abrahám, ungvári ált. helynök.

Prága, 1926. okt. hó 27-én.

8710/926. sz. A T. és R. Gy. 289/1924. sz. törv. szerinti lelkészi jutalom

Az iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusától f. évi október hó 31-én 61461/III. ai. 1926. sz. a. kelt következő átiratot kaptam:

„1925. évi december hó 30-i miniszteri tanács határozata alapján (miniszteri tanács elnökségének 1925. évi december hó 31-én kelt 25382/25. m. r. számú átirata) az iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium, 1926. évi szept. hó 27-én 110453/26. VI. számú átiratával, amennyiben ez az 1926. évi szeptember hó 17-i miniszteri tanács határozatára vonatkozik, (miniszteri tanács elnökségének 1926. évi szeptember hó 20-án kelt 14904/26. m. r. számú átirata), felhatalmazta az itteni hivatalt, hogy az itteni igazgatási körletben levő kongruális egyházak lelkészségének 1925. évi a 289/1924. sz. törvény szerint járó jutalmat 200.- Kcs összegben fizesse ki tekintet nélkül mindenkinek, de csak annyiban, amennyiben ezen lelkészség 1925. évben legalább részben fizettetett állami forrásokból, vagy az állam által kezelt alapokból és amennyiben azon évben ténylegesen működött a nyilvános lelkipásztorkodásban, illetve illetékes részletben azon időre, amelyben 1925-ben a nyilvános lelkipásztorkodásban működött még pedig csak akkor, ha más címen 1925-ben a jutalomban nem részesült (mint pl. hitoktatók, tanárok s hasonlók).

Ennek következtében meghagyom az itteni számvivőségnek, hogy a nyilvános lelkipásztorkodásban 1925-ben működő s legalább részben állami forrásokból vagy az állam által kezelt alapokból fizetett lelkészeknek azonnal fizessen ki egyszerre minden egyén számára jutalom címén 1925. évre évi 200.- azaz kettőszáz Kcs-t a fent jelzett utasítások értelmében.

Végül kérem, hogy ezen intézkedésről a lelkeszség kellő módon értesítsék.

Miniszter helyett: Dr. Maule s. k. (P. H.)

7520/926. sz. A papság betegségi biztosítása

A přerovi papi betegsegélyző pénztártól f. évi október hó 8-án kelt következő tartalmú átiratot kaptam:

„A prágai iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium s a bratislavai illetékes hivatal arról értesít, hogy némely lelkész s egyházi hatóság az ellen szólal fel, hogy a lelkipásztorkodásban működő lelkészeknek illetekeiből levonások történnek a betegségi biztosításra azon megindoklással, hogy már biztosítva vannak a přerovi papi betegsegélyző pénztárnál és az illetekeket ennek fizetik. Félreértés elkerülése végett a papi betegsegélyző pénztár közli ezeket:

A papi betegsegélyző pénztárnak eddig – habár a minisztériumban erről tárgyalatott – nincsen megegyezése a minisztériummal arra nézve, mily módon fognak a betegsegélyzői illetekek fizettetni. Azért a minisztérium addig is a kongrua-fizetésből az előirt százalékot levonja, s a betegsegélyzői pénztár az illetekek megfizetését szintén követeli. Ez tehát csak átmeneti időre szól, és mihelyt létrejön a megegyezés, a befizetett illetekek elszámoltatnak és az esetleges többlet visszatérítetik. Arról, hogy mily módon fognak a befizetett illetekek elszámoltatni, tárgyalni fognak a legközelebbi értekezleten, amelynek f. hó 18-án kell lennie, s remélem, a megegyezés létrejön és minden félreértés eloszlatik.

Ily körülmények mellett tehát felesleges panaszt emelni bármely hivatalnál vagy a minisztériumnál; legtanácsosabb, ha a papság nyugodtan bevárja a további tárgyalást, mert hiszen biztos, hogy senkit sem fognak megrövidíteni.”

Fontos figyelmeztetés

Több lelkész nem vette észre a legutóbbi hírlapi jelentésünket és felvilágosítást kérnek arra nézve, hogy az állam miért von le fizetésükből betegsegélyzői illetekeket. Sőt sokan azt gondolják, hogy két papi betegsegélyző pénztár van, egy állami és egy Přerovban; mások viszont azt vélik, hogy a betegsegélyző illetekeket kétfelé fizetik.

Felvilágosításul újra és utoljára jelentjük ezeket:

A törvény szerint minden lelkésznek, akarja, vagy nem akarja, legyen

nyugdíjas, öreg, beteges vagy fiatal és egészséges, betegség esetére biztosítottak kell lennie még pedig a mi papi betegsegélyző pénztárunknál Přerovban. A középiskolai hittanárok, polgári s elemi iskolai hitoktatók (akik rendszeresített állásokban működnek) biztosítva vannak az állami Gyógyalapnál.

A betegsegélyzői illetékek 1926. évi augusztus hó 1-től kezdve, az új kongrua szerinti fizetés 2%-a, legkevesebb évi 192.- Kčs 1%-t a biztosítottért fizetni fogja az állam a sajátjából, 1% pedig a biztosítottra esik. Az egyházi Főhatóságok megküldték nekünk (vagy meg fogják küldeni) a lelkészek teljes kimutatását, amely szerint megállapítjuk, hogy kik még nem a mi tagjaink. Küldünk nekik jelentkezési íveket, melyeket kitöltve hozzánk be kell küldeni, és postai fizetési lapokat (seque) a beíratási díj és 1926. év végéig járó betegsegélyzői illetékek megfizetésére.

Beíratási díj alatt értendő egyszer s mindenkorra mindennemű nyomtatványra fizetendő összeg, mely nyomtatványokat a mi tagjaink teljesen ingyen fognak kapni egészen halálukig. A Gyógyalapnál minden nyomtatványt külön kell megfizetni.

Amint megjelenik az új kongruatörvény végrehajtási rendelete, az állam elszámolja nekünk a levont összegeket, amelyeket a lelkészi fizetésekből a betegség esetére való biztosításra levont (tekintet nélkül arra, hogy nekünk valamit közvetlenül fizetett, vagy sem), mi pedig ezen levont összegek illetve azon illetéki előlegek elszámolása után, amelyek a pénztárnak közvetlenül megküldettek, értesíteni fogjuk a biztosítottakat, mily túlfizetésük vagy hiányuk van 1926. évre. A túlfizetéseket az 1927. évi számlára fogjuk átvezetni, a hiányokat pedig novemberben fogjuk követelni.

Amint az előzőkből kitűnik, a számvitel 1926. évi december hó 31-ig átmeneti és csak 1927. évi január hó 1-től kezdve fogjuk az illetékeket végleges módon beszédni, amely módra nézve a pénztár meg fog egyezni az iskolai és közművelődésügyi minisztériummal.

Eddig ezt nem lehetett megtenni a kongrua kérdés bonyolultsága miatt.

Könyveinkbe csak azon biztosítottak vannak bevezetve, akik a bejelentési íven jelentkeztek és a beíratási díjat a biztosítási díjak előlegével megküldték.

A háztartásbeli tagok megbetegedése

A háztartásbeli tagok felvételéről egyáltalában nem küldünk értesítést sem igazolványt nem állítunk ki, sem külön nyomtatványokat nem küldünk.

Elegendő, hogy bejelentette őket pap-testvérük, vagy pap-fiúk. A megbetegedés esetén az eljárás ugyanaz, mint a papoknál. Az orvosnál a lelkész igazolványát használják. Az ellenőrzést a számlák megküldése után fogjuk megejteni.

Az előkészületi munkálatok befejezése.

A konzorciumnak Přerovban f. évi október hó 7-én tartott gyűlésén véglegesen hagyták jóvá a gyógykezelési szabályzatot, amely 1926. évi december hó 1-vel lép életbe. A gyógykezelési szabályzattal egyszerre szét fognak küldetni az összes lelkészeknek az új alapszabályok, új utalványok az orvosokhoz és az egyházmegye szerződéses orvosainak jegyzéke. Mindezen nyomtatványok kiadatnak szlovák, cseh, német, ruszin és magyar nyelven.

December 1-ig minden beteg lelkész kérjen előzetes szabályzatot, melyet sokszorosítva készleten tartunk, és amely szerint 1926. évi augusztus 1-e óta kell eljárni. Az eddigi alapszabályok és gyógykezelési szabályzat, amely az igazolványok belső lapjain foglaltatik, nem érvényesek.

5934/926. sz. 144/1926. sz. kormányrendelet a papság betegség esetére való biztosításáról

Az 1926. évi július hó 16-án kelt a T. és R. Gy. 144. sz. a. kihirdetett kormányrendelet az állam által elismert (recipált) egyházak és vallási társulatok lelkészeinek, valamint a nyilvános nép- és polgári iskolák azon tanítóinak betegség esetére való biztosításáról, akikre a tanítói törvény 1. §-a 2. bekezdésének rendelkezései vonatkoznak.

A Csehszlovák köztársaság kormánya a közalkalmazottaknak betegség esetére való biztosításáról szóló, 1925. évi október hó 10-én kelt, a T. és R. Gy.-ben 221. sz. a. kihirdetett törvény 1. §-ának 2. bekezdése alapján a következőket rendeli el:

1. §.

Biztosításra kötelezettek és a T. és R. Gy.-ben 221. sz. a. kihirdetett törvény szerinti szolgáltatásokra biztosítva vannak:

I. A következő egyházak és vallási társulatok azon lelkészei, akik a nyilvános lelképásztorkodás teendőit végzik, akár ténylegesen szolgálnak, akár szabályszerű nyugdíj vagy ellátási járandóságokat élveznek:

a) Csehországban, Morvaországban és Sziléziában:

1. a katolikus egyház,

2. a csehországi, morvaországi és sziléziai csehszlovák evangélikus egyház,

3. a német evangélikus egyház,

4. az ágostai hitvallású evangélikus egyház a csehszlovákiai Kelet Sziléziában,

5. a zsidó vallási társulatok,

6. a csehszlovák egyház,

7. az ókatolikus egyház,

8. a csehtestvéri egyesület (Jednota bratrská),

9. a görög keleti egyház,

b) Szlovenszkón és Podkarpatszka Rusz-ban:

1. a katolikus egyház,

2. az ágostai hitvallású evangélikus egyház,

3. a református egyház,

4. a zsidó vallási társulatok,

5. a görög keleti egyház,

6. a baptisták.

II. Az 1926. évi június hó 24-én kelt, a T. és R. Gy.-ben 104. sz. a. kihirdetett törvény 1. §-ának 1. bekezdésében nem említett nyilvános népiskolai és polgári iskolai tanítók, akár ténylegesen szolgálnak, akár pedig szabályszerű nyugdíj- vagy ellátási járandóságokat élveznek.

2. §.

Oly lelkészeknek, akik a nyilvános lelkipásztorkodás teendőit végzik, azok a lelkészek tekintendők, akik az állami kultuszkormány hozzájárulásával rendszeresített állásokban a nyilvános lelkipásztorkodásban működnek.

3. §.

1. Az 1. § I. a) betűjének 1. pontjában és b) betűjének 1. pontjában felsorolt katolikus lelkészek a přerovi papi megbiztosító pénztár bejegyzett segélypénztárnál vannak biztosítva, amennyiben ez mint a biztosítás viselője a biztosítottakkal szemben kötelezettségeket a T. és Gy-ben 221/1925. sz. a. kihirdetett törvény terjedelmében elvállalja. E kötelezettségeknek átvállalásával a přerovi Papi megbiztosító pénztár, bejegyzett segélypénztár megszerzi a szolgálatadóval és a biztosítottakkal szemben az említett törvényből folyó jogokat.

2. Az 1. §-ban említett többi személyre nézve a biztosítás viselője a T. és R. Gy.-ben 221/1925. sz. a. kihirdetett törvény szerinti Gyógyalap.

4. §.

Jelen rendelet 1926. évi augusztus hó 1-én lép hatályba. Végrehajtásával a népjóléti miniszter bíztatik meg, ki e tekintetben az érdekelt miniszterekkel egyetértően jár el.

Černý s. k.

Dr. Schieszl s. k. Dr. Peroutka s. k. Roubík s. k. Syrový s. k. Dr. Krčmář s. k. Dr. Říha s. k. Dr. Slávik s. k. Dr. Fatka s. k.

9737/926. sz. Lelkészek fizetését rendező törvény. A felemelt előlegek folyósítása

Az iskola- s nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusa 1926. évi december hó 20-án 70779/III. ai. 1926. sz. a. kelt átiratában közli ezeket:

„Püspöki hatóságnak Trnava. – Az iskola- s nemzetművelődésügyi minisztérium 1926. november 23-án 125072/VI. számú leiratával felhívta az itteni hivatal figyelmét arra, hogy azon felemelt előlegek által, amelyeket az itteni hivatal 1926. október hó 18-án 59848/III. ai. 1926. sz. a. kelt rendeletével engedélyezett, egyelőre pótlandók nemcsak a kongruális fizetések, hanem az itteni hivatal 1926. július hó 31-én 41795/III. ai. 1926. sz. a. kelt rendeletével engedélyezett előbbi fel nem emelt előlegek is. Minek következtében az idézett rendelet alapján kifizetett fel nem emelt előlegek folyósítása beszüntettetik kivétel nélkül minden lelkész számára, azok számára is, akik semmiféle előzetes személyi kimutatást sem nyújtottak be. Erről értesítjük az ottani hivatalt. Miniszter helyett Kunz s. k.

1927

327/927. sz. A 122/926. T. és R. T. törvény szerinti kongruafizetés felemelt, előlegeinek folyósítása

Az iskola és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusától 1926. évi december hó 15-én 72073/III. ai. 1926. sz. a. és 1926. december hó 23-án 75589 III. ai. folyósítása. 1926. sz. a. kelt következő átiratot kaptam:

„Főtisztelendő Főhatóságnak, Trnava. – A prágai iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium 1926. augusztus 14-kelt 90258-26-III. számú és a Főhatósággal 1926. október 18-án kelt 59848/16166-26-III sz. átirattal közölt rendeletben felhatalmazta referátusunkat a közölt iratban foglaltakon felül arra, hogy személyes kimutatások és saját legjobb elbíráltása alapján 1926. január 1-től, mint idézett törvény hatálybalépésének időpontjától kezdődően mindaddig, amíg a törvény végrehajtására vonatkozó utasítás végleges szöveget nem nyer, az új törvényengedélyezte kongruának megközelítően megfelelő előlegeket fizessen és utalványozzon ki mindazon lelkészeknek, akiknek az 1926. 122. tc. értelmében nagyobb kongruailletményre lesz igényük.

Az iskolaügyi és népművelődési minisztérium referátusa a minisztérium idézett felhatalmazó rendelet birtokában a Főhatóságnak rendelkezésére bocsátja a csatolt jegyzékeket, melyekből megállapítható, hogy

1. kik azon lelkészek, akiknek eddigi elszámolás tárgyát képező előlegeiket a hivatkozott 1926. 122-sz. törvény értelmében a referátus felemelte és hogy térkökre a 6% -os nyugdíjjárulékok címén mily tételek kerültek levonásba (A. kimutatás),

2. kiknek eddigi előlegeit szállította le a Referátus a törvény alapján és a leszállított előlegek terhére a nyugdíjjárulékok címén mily levonásokat eszközölt (B. kimutatás),

3. kiknek kongruája fog előreláthatólag fedezetet lelteni az állomásukkal járulékos helyi jövedelmekben s mily nyugdíjjárulékot vett előjegyzésbe a Referátus a törvény szerinti 6% címén.

Ennek folyományaként egyidejűleg utasítottam a Referátus számfejtő hivatalát, hogy az A. és B. kimutatásokban megnevezett lelkészeknek az 1926. 122. tc. értelmében esedékes kongruafizetés elszámolás tárgyát képező előlegeként a kimutatásokban feltüntetett összeget 1926-ra egyszerre fizesse ki, levonásba hozván az 1926. január 1-től részükre már bármi címen is folyósított s a kongruafizetésre elszámolandó ösz-

szegeket, míg 1927. január 1-től ugyanezen előlegeket, további intézkedésig havi előleges részletekben kellene kifizetnie.

Továbbá meghagytam a számfejtő hivatalnak, hogy az A. és B. jegyzékekben foglalt lelkészek terhére egyelőre a végleges intézkedésig. 1926. évi január 1-én kezdődő hatállyal, a 6%-os nyugdíjjárulékot nyilvántartásba vegye és levonásba hozza.

Szíveskedjék erről az érdekelt lelkész urakat alkalmas formában értesíteni azzal, hogy jelen rendelkezés nem érinti azon lelkészeknek előlegeik esetleges felemelése iránti igényeit, akiknek ily irányú igényei szóban lévő előlegek átmeneti engedélyezése alkalmával, a Referátus szabad elbírálása alapján, netalán kellő honorálásban nem részesültek, feltéve, hogy megfelelő hivatalos igazolásokkal minden kétségen felül kimutatják, hogy hivatalukkal kapcsolatos közvetlen jövedelmeik alapján az engedélyezett előlegeknek az új törvény szerinti kongruafizetés számlájára leendő felemelésére van igényük, amennyiben az előlegek engedélyezésére vonatkozik.

Miniszter helyett: Dr. Maule s. k.

9759/926. sz. Műemlékek védelme. Állami technikai közegek által kezelt épületek javítása. A műemlékbizottságok közreműködése

Az iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusából f. é. december hó 11-én 65494/III. ai. 1926. sz. a. következő átiratot kaptam:

„Püspöki Hatóságnak, Trnava. – A prágai iskolaügyi és népművelődési minisztérium 1926. aug. 11-én k. 84160/26-V. sz. alatt a következő átiratot küldötte az itteni hivatalnak:

„A Csehszlovák Köztársaságban számos épület van, világi és egyházi, nyilvános és magánépületek, melyek értékes történeti műemlékek, bár első tekintetre nem mindig feltűnők. Ezek az épületek megérdemlik, hogy kegyelettel kezeljük, hogy ne bontsuk le, sem elpusztulni ne engedjük, hanem fenntartsuk és mű- s szakértelemmel kijavítsuk. De nemcsak a műemlék magában véve érdemli meg a védelmet, hanem az egész környezete is, mert az a műemlék a környezetéből nőtt ki, a falu összképe is műemlék, s megfelelően építéssel örökre el lehet azt rontani. Ezért a műemlékszámba menő épületek, ennek egész környezete,

a jellegzetes falvak építésénél átalakításánál, ki javításánál legnagyobb óvatossággal, kellő gondossággal kell eljárni, amint ez más kultúrállamokban történik.

Ezért ezeknél az építkezéseknél fontos az építkezési eljárás (az építkezés engedélyezése, a tervek jóváhagyása, az elkészült építkezés jóváhagyása), mely az illetékes politikai hatóságok, mint I. és II. fokú építkezési hatóságoknak, mindig a bratislavai állami műemlékek bizottságával egyetértően kellene eljárniuk, mert erre a bizottságra van bízva elsősorban a közérdekű műemlékek védelme. Valahányszor tehát műemlékről van szó, vagy oly tárgyról, mely azzal összefügg, vagy oly esetben, ha valamely telep mostani jellegét érintené az építkezés, az volna a helyes, ha az illetékes politikai hatóság az építési bizottság kiküldése előtt elküldené az összes iratokat, terveket s összes mellékleteket az Állami műemlék bizottságának (Bratislava, Török utca 2.) betekintésre. A műemlékek bizottságának azután joga s kötelessége volna vagy szakvéleményt adni az iratok alapján a tervbe vett építésről vagy javításról, s ezt a szakvéleményt fel kellene venni az építési bizottság jegyzőkönyvébe, vagy pedig a műemlékek bizottsága sürgősen azzal a megjegyzéssel küldené vissza az iratokat, hogy az építkezési bizottsághoz kiküldi majd a saját képviselőjét. Az ügy megkönnyítésére s sürgős elintézése céljából a politikai hatóság az iratok elküldése alkalmából megállapíthatná az építési bizottság ülésének dátumát is. Hasonlóképpen meg kellene hívni a műemlékek bizottságát a kollaudációs bizottságba is, ha ily tárgyról van szó, s aztán az belátására volna bízva, hogy mérlegelve a tárgy fontosságát s jelentőségét szükségesnek és célravezetőnek tartja-e, hogy a bizottságban részt vegyen.

Ily módon volna a legegyszerűbben lehetővé téve, hogy minden ilyen építkezésnél a műemlékek bizottsága idejében állást foglalhasson, az eljárás meg volna könnyítve, a közérdekű műemlékek mindig megvolnának védve.”

A prágai isk. s népműv. minisztérium ezen átiratát közlöm az ottani hivatallal, azzal a megkereséssel, hogy hasonló módon járjon el a jogkörébe tartozó egyházi építkezéseknél.

A miniszter helyett: Olvashatatlan aláírás,
P. H.”

Felhívom a tdő papságot, hogy ezen utasítás szerint járjon el a jövőben; mindent az egyházi hatóság útján terjesszen fel.

8820/926. sz. Ingóemlékek Harang XV. századból

A Slovenskói műemlékeket védő állami referátustól, f. é. okt. 30-án kelt 1914/26. számú következő átíratot kaptam:

„Főtisztelendő püspöki konsistorium, Trnava. – Az utóbbi időben állandóan érkeznek jelentések arról, hogy a régi harangok védelmére kiadott konsistoriumi utasításokat és rendelkezéseket nem tartják be. A Referátnak jelentik, hogy az egyik kelet szlovenszkói cégnél egész sor régi harangot olvasztottak be, sőt még egyet a XV. sz.-ból is. Kétségtelenül hasonlóképen járnak el más helyeken is, amint azt a régi tapasztalat mutatja.

A Referátus figyelmeztet arra, hogy a régi harangok védelme nemcsak archeológiai, hanem erkölcsi érdek is, sőt az egyházi kultusz érdeke. A harangok az elmúlt nemzedékek áldozatkészségéről tesznek tanúbizonyságot, ezeknek megsemmisítése azt mutatja, hogy az illetőknek nincs érzékük a tradíciók iránt; pedig a tradíciók iránti kegyelet a vallásos érzületnek egyik első követelménye, ezáltal teszünk hitvallást egyházunk mellett. Az, hogy egyes helyeken a kisebb harangok helyébe nagyobbakat akarnak öntetni, nem elegendő ok arra, hogy megsemmisítsük az egyházi kultusz oly tiszteletreméltó emlékeit, a milyenek a XV–XVIII. századból való harangok. A háború eléggé megkárosította az egyházi vagyont, t. i. az orgonák s harangok elvitele által, ezért kell, hogy most annál nagyobb kegyelettel és tisztelettel megóvjuk azokat a harangokat, melyeket a háború tekintet nélküli pusztítása meghagyott. A Referátus nyomatékosan figyelmezteti a plébániahivatalokat, hogy régi harangokat semmi esetre se olvasztassanak be az egyházi hatóság megkérdezése nélkül, melynek alulírt Referátus készségesen ad mindig szakvéleményt.

Hogy az ilyen megkereséseket mindig megbízhatóan lehessen elintézeni, ajánlatos, hogy a plébániahivatalok előterjesztésükhöz mindig mellékeljenek fényképet, vagy más képet, mely fénykép után készült.

A Referátus reméli, hogy a főtiszt. konsistoriumi hivatalokkal együttműködve sikerül ezentúl a megmaradt értékes harangokat az egyház birtokában megtartani.

A referens: Olvashatatlan aláírás.”

A tdő lelkipásztorok szigorúan tartsák be ezen utasítást.

523/927. sz. Nem katolikusoknál elveszett r. k. kántortanítói párbérváltások utalványozása

Több rendbeli súlyos okból megkértem az iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusát, hogy 1927. január hó 1-től kezdve a r. k. kántor-tanítóknak a nem katolikusoknál elveszett párbér fejében járó párbérváltást az illetékes kántortanítóknak közvetlenül (esetleg az államsegély fizetési ívében) és ne az egyházi hatóság útján utalja ki.

A fentnevezett referátus válasza ez ügyben eddig ugyan meg nem érkezett, de már most hívom fel tőle lelkész urakat, hogy az érdekelt kántortanítókat ezen lépésemről értesítsék azzal, hogy a szokásos nyugtákat ne terjesszék fel az egyházi hatósághoz, hanem várjanak újabb utasításra.

951/827. sz. Utasítás a haszonbérleti szerződésekről

Gyakran fordul elő, hogy hiányosan felszerelt vagy hibásan kiállított haszonbérleti szerződéseket terjesztenek fel jóváhagyásra, amiért is azokat többszörösen is vissza kell küldeni pótlásra, ami akadályozza az ügynek időben való elintézését. Felhívom a tisztelendő javadalomkezelőket, hogy a bérbeadásnál a következő előírásokat tartásuk be:

1. A haszonbérbeadásnak rendesen nyilvános árverésen kell történnie. Az ingatlant a legtöbbet ígérőnek kell bérbe adni. (Can. 1541. § 1.; 1531. § 2.) Az árverésről jegyzőkönyvet kell felvenni s azt a szerződések felterjesztésekor mellékelni kell.

Ha a helyi viszonyok miatt előnyösebb volna az árverést mellőzni, a javadalomkezelőnek előzetesen engedélyt, kell kérnie, hogy árverés nélkül adhassa bérbe az ingatlant. Természetesen a kérelmet meg kell indokolni. A bérbeadás nem történhetik az illető vidéken szokásos bérösszegeken alul.

2. A szerződésekben világosan meg kell jelölni az ingatlan tulajdonosát, helyrajzát, nagyságát (kat. vagy magy. hold), a bérlet időtartamát.

3. Célszerűbb a bérösszeget nem készpénzben, hanem gabona mennyiségben megállapítani. Ily esetben azonban ki kell kötni, hogy a haszonbérbeadó a bérösszeget kérheti akár természetben, akár készpénzben, a termény ára a bratislavai vagy más börze meghatározott

napi középborze ár szerint számítandó. Ide a bérösszeg pénzben van megállapítva, ki kell kötni, hogy a valuta elértéktelenítése arányában a haszonbér összege emelkedik.

A bérösszeg félévenként előre fizetendő okt. és ápr. 1-én.

4. A szerződés aláírásakor a haszonbérlőnek rendszeresen megfelelő kauciót kell letennie, mely a szerződés egyes pontjainak esetleges be nem tartásából származó károk megtérítésére szolgál. A kaució kamatai a haszonbérlőt illetik.

5. Világosan meg kell jelölni, ki fizeti az adókat, milyen adókat, milyen arányban.

6. Szántóföldek bérbeadásánál ki kell kötni, hogy a szántót 3 évenként istállótrágyával meg kell trágyázni.

Ha esetleg valahol 5-6 évenkénti trágyázás volna szokásban, ezt igazolni kell. Ily esetben az ingatlan felét a bérleti idő második felében kell megtrágyázni. Ezt szerződésileg kell biztosítani, valamint a bírságot is, ha a trágyázást elmulasztaná.

7. Szerződésbe foglalandó, hogy a bérlet tárgya albérletbe nem adható; hogy a bérlő bérleengedésért folyamodni nem fog; hogy a szerződés a bérlőt az aláírástól kezdve azonnal, a bérbeadót csak az egyházhatósági megerősítés után kötelezi. A szerződéseket két tanúnak is alá kell írnia.

8. A szerződéseket az adóhivatalnál az egyházi jóváhagyás után kell bemutatni 14 napon belül.

9. A szerződéseket mindig a kerületi esperes útján kell felterjeszteni. A felterjesztésben meg kell jelölni, vajon a bérlők újak-e, vagy ha nem, hány éve bérlik megszakítás nélkül. Többszörös egymás utáni bérlet nem engedhető meg, nehogy esetleges törvény alapján a bérlő jogot nyerjen az illető ingatlan kisajátítására. Ugyanazon bérlőnek számít szülő, testvér, fiú, sógor. Nem változtat a tényen, ha a bérlő nyilatkozatot ad, hogy az esetleges kisajátítási joggal élni nem fog.

10. Minthogy a szerződések megerősítése hosszabb időt vesz igénybe a gazdasági Tanács s Káptalan véleményének meghallgatása miatt, az összes szerződéseket július végéig kell beküldeni, hogy meg nem erősítésük esetén még okt. 1. előtt lehessen újra bérbe adni az illető ingatlant.

11. A hiányosan vagy hibásan kiállított szerződéseket a kerületi esperes urak küldjék vissza pótlásra illetve kijavításra.

2158/927. sz. Indultum ministeriale in solvendo tribuo cleri⁶¹

A szlovenszkói vezérpénzügyigazgatóság f. évi február 22-én IV-7680-26. sz. a. arról értesítette a püspöki hatóságot, miszerint a prágai pénzügyminisztérium 129,875-26. sz. a. akként döntött, hogy a kongruás lelkészeket szintén megilletik a pénzügyminisztérium 1926. ápr. 22-én 30639-26-III.-9. a. sz. rendeletének kedvezményei. E szerint a lelkészek hátralékos (1920-26.) jövedelmi adókedvezményeknek elintézése a következőképp történik:

A kérvény benyújtása.

1. A pénzügymin. 30639-26-III-9.a. sz. rend. biztosított adókedvezmény kérelmezésére maga a lelkész jogosított. Utolsó határidő 1927. ápr. 30. A kérvényt azon pénzügyigazgatóságnál, illetve pénzügy expozitúrán kell beadni, ahol az 1926. évi jövedelmi adó ki volt vetve.

2. Azoknak, akik ezen kedvezményt kérelmezték, ill. a jelzett időig kérelmezik, a pénzügyigazgatóság (ill. expozitúra) a lelkészek jövedelmi adójának bevallására szolgáló külön nyomtatványt fog kikézbésíteni. A kérelmező azt kitölti és beküldi a püspöki hatósághoz. A püspöki hatóság azt megerősítve továbbítja a bratislavai Referátushoz, amely felülvizsgálja a kongruára és a hitoktatói díjra vonatkozó tételeket s megküldi azon pénzügyigazgatóságnak (ill. expozitúrának), ahol a kedvezmény kérelmeztetett.

B) A kedvezmény megállapítása.

1. A beérkezett s rendesen láttamozott jövedelmi összeírás alapján a pénzügyig. megállapítja a kérelmező 1926. évi havi jövedelmét, felosztva az egész összeget 12 részre. És itt felmerültek a következő esetek:

a) a kérelmező havi jövedelme felülmúlja a 2000 Kcs.-t Akkor a kérelmezőnek nincs joga kedvezményre,

b) A havi jövedelem 1500-2000 Kcs. között mozog. A kérelmezőnek joga van 5% kedvezményre az 1926. évi májustól decemberig való hónapokra,

c) A havi jövedelem nem múlja felül az 1500 Kcs.-t. Kérelmezőnek joga van 4% kedvezményre az 1926. májustól decemberig való hónapokra.

2. Ha a kedvezményt engedélyezték, a pénzügy. ig. értesíti a kérelmezőt, mennyit kel kedvezményes jövedelmi adóként fizetnie és értesíti erről azon adóhivatalt is, ahol azt befizetni kell.

61 Minisztériumi engedély a papi jutatások kapcsán

Az 1916. évi 127.000. sz. utasítás 21. §-a értelmében szolgálati fizetéseknek tekintendők lelkészeknél:

a) természetbeni járandóságok, valamint évenként megismétlődő kézi és írásnapszámok, amelyek az ingatlanok tiszta jövedelmének megállapításánál nem voltak figyelembe véve, pl. ha javadalmas nem maga műveli meg a birtokot, hanem a hívek kötelesek azt megmunkálni, vagy ha ennek megváltási árát megkapja,

b) esketés, keresztelés, avatás kapcsán élvezett stóla-jövedelmek, valamint más a szokás révén egyházi funkcióknak tartott cselekmények (koleda) után járulékos jövedelmek,

c) misestipendiumok, istentiszteleti célokra és más hasonló egyházi cselekményekre létesített alapítványok kamatai és járadékok,

d) fizetés kiegészítés (kongrua) vagy más címen az állampénztártól, községtől, az egyházmegyétől, vagy más alapoktól élvezett jövedelmek,

c) a templompénztár jövedelemtöbblete, ha ez a szabályzatok értelmében a lelkésznek, mint számadónak jutalmazására fordítható.

Szolgálati fizetésnek nem tekinthető lelkészeknél az a nyersjövedelem, amely:

a) javadalmi ingatlanból,

b) a plébániai épületen kívül más épületekből,

c) kereseti adó alá eső adótárgyakból,

d) kamat és járadékadó alá eső vagyoni jogból származik.

„A többi személyi kimutatásra vonatkozólag, amelyek a fenti jelentéssel átszármaztattak, értesítem, hogy nem jöhettek tekintetbe vagy azon indokból kifolyólag, hogy az illető lelkészek čl. állampolgárságukat, vagy az államnyelv tudását nem tudják igazolni, vagy pedig azért, hogy más állomás utáni felemelt előlegeket élveznek.”

1827/927. sz. Lelkészség nyugdíjilletéke, levonások 1927. évben

Az iskolai s nemzetművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusától f. évi február hó 16-án 7314-IV. ai 1927. sz. a. kelt következő átiratot kaptam:

„Püspöki Hatóságnak. Trnava.

Az 122/926. sz. törvény szerinti felemelt előlegek kiszámításánál megállapítást nyert az, hogy az előzetes számítás alapján megállapított részlet némely lelkésznel nem volt elégséges az előírt nyugdíjilletékek fedezésére.

Az itteni hivatal megkezdte az ezen a címen felmerült hátralékok levonását az 1927. évi felemelt előlegek folyósításával kapcsolatban.

Hogy a különféle kéréseknek elejét lehessen venni, kérem, hogy az ottani hivatal alárendelt lelkészességét a fenti intézkedésről értesíteni szíveskedjék.

P. H. Miniszter helyett: Kunz, s. k.

1912/927. sz. A missziós gyűjtésekre alkalmas perselyek beszerzése

A nmélt. püspöki kar még karácsony előtt szétküldött közös pásztorlevélben elrendelte, hogy a külső missziók segélyezése céljából minden templom bejáratánál persely állíttassék fel. A plébániai hivatalok a templompénztár terhére e célra készült felirattal s erős lakattal ellátott, 20x17 cm. nagyságú perselyt 55.- Kcs árban megrendelhetnek az „Egyh. műintézetnél” (Bratisl. Hummelová ul. 4.) Egyházi intézetekben (szemináriumokban, kolostorokban) hasonló perselyek szintén bevezetendők. A gyűjtés eredményét minden negyedévben az egyházi hatósághoz kell beküldeni.

2340/927. sz. Pénzküldés sekkel

Felkérem a t. plébánia hivatalokat és mindazokat, akik az itteni Ordinariátusnak pénzt küldenek, hogy ne postautalványon vagy egyéb módon hanem, mindig az itteni Ordinariátus sekkjén küldjék a pénzt.

Egyidejűleg közlöm a prágai sekkhivatal igazgatóságának következő közlését: „A befizető lapok mindhárom része pontosan és érthetően az előnyomás szerint töltendő ki: a „složenka” és „záčtvací list” részeken nemcsak a betevő neve, hanem a lakcíme is pontosan feljegyezendő.”

2398/927. sz. Katonalelkészek joghatásköre

A bratislavai tartományparancsnokság katolikus lelkészi hivatalától f. évi április hó 12-én 303034/duch. kat. sz. a. kelt következő tartalmú átiratot kaptam:

„Főtisztelendő Apostoli Adminisztrátúra – Trnava.

Megtörténik, hogy az egyes egyházmegyék lelkészei megesketnek katonaszemélyeket hirdetési tanúsítvány s elbocsájtási levél nélkül.

Meg vagyok róla győződve, hogy ez azért történt meg, mert a tő lelkészek az egyes katonalelkészek joghatáskörét s ennek alapját nem ismerték. Azért felkérem a Főtisztelendő Püspöki hivatalt, hogy hivatalos körlevélben közölni szíveskedjék a csehszlovák hadsereg katolikus Ordináriusának 1923. évi június hó 30-án kelt Pásztorlevelének azon részét, mely a csehszlovák katonalelkészek joghatáskörére vonatkozik, s amely így szól:

„Ferenc, Isten s az Apostoli Szentszék kegyelméből prágai érsek, Csehország Prímása és Metropolitája, a csehszlovák hadsereg katolikus tagjainak Ordináriusa a katolikus katonalelkészeknek üdvöt az Úrban s apostoli áldást!

Őszentsége, dicsőségesen uralkodó XI. Pius Pápa S. Congregatio Consist.⁶² 1922. november hó 20-án kelt dekrétumával rendes jurisdikciót adott nekem az egész csehszlovák köztársaság haderejének minden katolikus katonalelkésze – s valamennyi római – s görög katolikus hívője felett.

Ezen lelki joghatóságomnak aki vannak vetve a következő katonaszemélyek:

- a) csehszlovák hadseregnek tényleges szolgálatot teljesítő tagjai,
- b) ideiglenes hadgyakorlatokra behívott személyek ezen hadgyakorlatok tartamára,
- c) ideiglenes szabadságot élvező katonaszemélyek,
- d) a Hranice-i katonai akadémia növendékei s az akadémia személyzete, amennyiben az akadémiához tartozó helyiségekben lakik,
- e) katonaszemélyek nejei s kiskorú gyermekei (kivéve a törvénytelen gyermekeket),
- f) az összes betegek, valamint az ápoló s szolgálai személyzet, akik katonakórházakban laknak,

62 XI. Pius Pápa tanácsadó testülete

- g) rokkantak, amennyiben katonai rokkantházakban laknak,
- h) a katonai fegyházakban levő fegyencek,
- i) a harctéren minden személy, nemcsak katonaszemélyek, hanem a civilek is, amennyiben a katonai alakulatokhoz tartoznak,
- j) azok a személyek, akik a véderőtörvény 3. §-a szerint mozgósításkor vagy háborúban katonai segédszolgálatokat teljesítenek,
- k) hadifoglyok és túsok, akikre a csehszlovák hadsereg tényleges szolgálatot teljesítő személyzete felügyel.

Ezen körlevél a) pontja alatt értendők:

1. az összes katonaszemélyek, akik a hadseregben állandóan szolgálnak,
2. akik ideiglenesen teljesítenek tényleges katonaszolgálatot vagy kiképzésre behívottak,
3. szabadságolt havidíjasok, tekintet nélkül arra, vajon ideiglenes vagy fizetés nélküli szabadságról van-e szó,
4. ideiglenesen szabadságolt legénység.

Minden tényleges katonalelkészt ezennel feljogosítok arra, hogy az egész katonai lelkipásztori s minden lelkészi ténykedést gyakorolhasson.

Különösen jogosultak:

1. vasárnapi s ünnepnapon katonai istentiszteletet végezni s Isten ígését hirdetni,
2. szentséget, melyet a pap kiszolgálhat, kiszolgálni,
3. a bűnbánat szentségében az eretnekségtől (haeresis), szakadárságtól (schisma) s hithagyástól (apostasia) feloldozni a hadsereghez tartozó minden személyt, akik az igaz hittől elestek, de később mint bűnbánók pl. a húsvéti időben, gyónni jönnek s ezen bűneiket bevallják. Ahhoz azonban, hogy őket a hitvallás rendes letétele után az egyházba visszafogadhasák s a kiközösítés alól feloldozhasák, szükséges a gen. superiorátustól felhatalmazást kikérni.

4. Ha tényleg szükséges, két szentmisét mondhatnak, ha pedig arról van szó, hogy a katonák a sz. misén jelen lehessenek, a sz. misét templomon kívül minden alkalmas helyen, a liturgikus előírások szerint felállított oltáron is mondhatják.

5. Jogosultak megáldani minden istentiszteleti ruhát, amely a katonai istentisztelet, katonai templomok s kápolnák számára készült.

A házassági ügyekben pedig elrendelem, hogy minden katonalelkész a számára kijelölt s meghatározott működési helyen vagy körzetben, parochus propriusa az összes katonai személyeknek, akik az ő lelkipásztorkodására s jurisdikciójára lettek bízva.”

Oly helyőrségeken, ahol a katonalelkésznek nincs székhelye, a kato-

naszemélyek házassági ügyeikben azon kat. lelkészhez kötelesek fordulni, aki az illető helyőrség katonaságának lelki gondozására megbízást kapott. Ha katonaszemély házassági ügyben a tdő. plébániai hivatalhoz fordul, ezen plébániai hivatal a katonaszemélyt az illetékes katonalelkészhez utasítsa. Katonaszemélyeknek tudniuk kell, ki az ő lelkészük akkor is, ha szolgálati helye nincs a helyőrség területén.

Ezzel elejét lehet venni sok helytelenségnek s kellemetlenségnek.

A tartomány parancsnokság katonai kat. lelkészi hivatalának főnöke:

Pospíšil József s. k., lelkész alezredes.

Felhívom a tdő lelkésziséget, hogy a fentiek szerint eljárni szíveskedjék.

2844/927. sz. 122/1926. T. és R. Gy. sz. kongruatörvény, lelkésziség állampolgársági igazolása

Az iskolaügyi s nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusától f. évi április hó 7-én 19853/IV. ai 1927. sz. a. kelt következő tartalmú átíratot kaptam:

„Püspöki hatóságnak – Trnava.

1926. évi Törv. és Rendelet Gyűjteményében 225. sz. a. 1926. december hó 15-i kelettel közöltetett a Csehszlovák állampolgárság igazolásáról szóló belügyminiszteri hirdetmény.

Az iskolaügyi s nemzetművelődési minisztérium f. évi március hó 28-án 26948/27-VL sz. a. kelt rendeletében közli; hogy amennyiben az ő hatáskörében szükséges az állampolgárságot igazolni, ennek igazolásául a jövőben nem fogja elismerni az illetőségi bizonyítványt, hanem csakis az idézett miniszteri hirdetmény értelmében kiállítandó tanúsítványt.

Minthogy az új 122/1926. számú kongruatörvény értelmében kongruára s más ezen törvény szerinti fizetésekre csak csehszlovák állampolgároknak van igényük, szükséges lesz, hogy mindazon lelkészek, akikre ezen törvény vonatkozik, az állampolgárságot igazoló tanúsítványt bemutassák.

Nehogy a kongruafizetésekre vonatkozó végleges döntés az említett tanúsítvány utólagos beszerzésével hátráltassák, felhívom az ottani hivatal figyelmét a fenti miniszteri, hirdetményre azzal, hogy alárendelt lelkésziséget ezen tanúsítványnak idejében eszközözlendő beszerzésére felszólítani szíveskedjék.

Miniszter helyett: Kunz s. k. P. H.

A belügyminiszternek 1916. évi december hó 15-én kelt a Törv. és Rend. Gy.-ben 225. sz. a. közzétett hirdeteménye a Csehszlovák Köztársaság állampolgárságának igazolásáról.

1. §.

A Csehszlovák Köztársaság minden polgárának joga van azt kívánni, hogy neki állampolgárságának igazolásául a mellékelt minta szerinti tanúsítvány adassék ki.

2. §.

A tanúsítványt Csehországban, Morvaországban és Sziléziában az a járási politikai igazgatás, amennyiben saját szabályrendelettel bíró városokba illetékes személyekről van szó, az az országos politikai igazgatás, Szlovenszkóban és Podkarpatszka Ruszban az a zsupa hivatal, amelynek körzetében a folyamodónak illetőségi községe van, és ha a községi illetőség e hatóságok kettőjének vagy többjének körzetében fekvő községek között vitás, közülük az adja ki, amelyet a közös felettes hatóság kijelöl.

3. §.

A kérelemben a folyamodónak meg kell jelölnie:

1. a családi és utónevét,
2. a foglalkozását (hivatását) és lakóhelyét,
3. születésének évét, hónapját és napját, politikai járását és helyét,
4. azt a belföldi községet, amelyben községi illetősége (domovské právo) van, annak megjelölésével, hogy azt mily alapon szerezte. Ha evvel a községi illetőséggel nem bír szakadatlanul legalább az 1910. évi január hó 1.-e óta – ha Tešínskoban, Árvában, vagy Szepesben bírt illetőségről van szó, legalább az 1913. évi december hó 31.-e óta – szükséges annak közlése, hogy a Csehszlovák Köztársaság területén fekvő mely községekben bírt a folyamodó az 1910. évi január hó 1.-e óta, illetőleg az 1913. évi december hó 31.-e óta, községi illetőséggel, mielőtt azt a mostani illetőségi községében nyerte.

Ha a folyamodó csak az 1910. évi január hó 1.-e után – ha a volt népszavazási területen van községi illetősége, csak az 1913. évi december hó 31.-e után – született, meg kell jelölni azt, hogy az atyja, esetleg a házasságon kívüli anyja, az 1910. évi január hó 1-én, illetőleg az 1913. évi december hó 31.-én községi illetőség jogán hová tartozott, és hol bírt addig az időpontig, amikor a folyamodó született, szakadatlanul községi illetőséggel.

4. §.

Annak a folyamodónak, aki csak az 1910. évi január hó 1.-e után, ille-

tőleg az 1913. évi december hó 31.-e után szerzett a Csehszlovák Köztársaság mostani területén községi illetőséget, vagy ha nem volt akkor nagykorú, akinek atyja vagy házasságon kívüli anyja csak e nap után nyert a Csehszlovák Köztársaság mostani területén községi illetőséget, meg kell jelölnie azt a módot, amelyen ő maga, vagy szülei állampolgárságot nyertek (pld. adományozás [elismerés], opció, a Csehszlovák Állam vagy valamely állami vállalat vagy intézet tényleges tisztviselőjéül az 1920. évi július hó 16.-a előtt történt alkalmaztatása által, az 1907. évi december hó 31.-től az 1920. évi július hó 28-ig a népszavazási területnek abban a részében való tartózkodás által, amely felett a Csehszlovák Köztársaság fennhatósága elismertetett, vagy Hlučínskóban az 1920. évi január hó 10.-én német birodalmi állampolgárként való tartózkodás által, csehszlovák állampolgárhoz való férjhez menés által, vagy az 1920. évi július hó 16.-a után oly szülőktől való születés által, akik csehszlovák állampolgárok voltak.)

5. §.

Ha a folyamodó nős, akkor a kérelemben feleség nevét, születésének évét, hónapját és napját, valamint azt is meg kell jelölni, hogy a házasság mikor és hol kötöttet meg.

Ha a folyamodónak kiskorú gyermekei vannak, azok neveit, születésük évét, hónapját, napját és helyét is meg kell jelölni.

6. §.

A kérelemben előadott adatokat a gyorsított elintézés érdekében a lehetőség szerint közokiratokkal kell igazolni, és pedig a születési adatokat születési bizonyítványokkal, a nős állapotot illető adatot házasságlevéllel, a mostani illetőségi községről szóló adatot illetőségi bizonyítvánnyal (domovský list), és az arról szóló adatokat, hogy a folyamodó vagy az, akitől községi illetőségét származtatja, az 1910. évi január hó 1.-e, – a népszavazási területet illetően az 1913. évi december hó 31.-e – és ama napok közt letelt időben, amidőn a mostani illetőségi községében községi illetőséget nyeri, községi illetőség jogán hová tartozott, az illetékes községi hatóság bizonyítványával.

Ha a folyamodó, vagy – ha az állampolgárságban atyját, vagy a házasságon kívüli anyját követi – ha ezek csehszlovák állampolgárságot az 1918. évi október hó 28.-a után adományozás (elismerés), opció, a Csehszlovák Állam vagy valamely állami intézet vagy vállalat tényleges tisztviselőjéül vagy szolgájaként (zřízenec) való átvétel által nyertek, akkor a kérelemhez lehetőség szerint az illető hivatalos végzést kell mellékelni. Černý s. k

7223/927. sz. A régi nyugdíjas lelkészek segélye

Az új 122/1926. sz. kongruatörvény 1926. január hó 1-. hatállyal bír s ennek következtében nem vonatkozik azon lelkészekre, akik 1926. január hó 1.-e előtt nyugdíjaztattak. Az Ordináriátusok ugyan minden lehető megtek, hogy ezen törvény a régi nyugdíjas lelkészekre is terjesztessék ki. de ez nem sikerült.

Hogy a régi nyugdíjas lelkészek anyagi helyzete legalább rosszabbá ne válják, mind a képviselőház mind a szenátus határozatot fogadott el, melynek értelmében a kormányt felhívják, hogy a régi nyugdíjasoknak az igazolt vagyontalanság és betegség esetében 3000.- Kcs segély nyújtassék.

A kormány ezen határozattal szemben állást még nem foglalt, de remélni lehet, hogy a régi nyugdíjas lelkészek legalább ezt a segélyt az állampénztárból meg fogják kapni.

3313/927. sz. A betegségélyző pénzt. értesítése

A přerovi papi betegségélyző pénztár a következő értesítést küldötte: „A přerovi papi betegségélyző pénztár újból a legnyomatékosabban bátorkodik felhívni összes tagjait, hogy jól olvassák át az alapszabályokat s a gyógykezelési szabályzatot, melyet annak idején nekik megküldtünk. Saját hibájukból eredő tájékozatlanságukkal igen megnehezítik a pénztár igazgatóságának munkáját. Ha ezen utolsó figyelmeztetés is eredménytelen marad, a pénztár igazgatóságának nem marad más hátra, mint hogy pontosan az előírások szerint járjon el s minden helytelen eljárást a priori visszautasítson.

Az orvosok jegyzékét a konzorcium utolsó határozata alapján nem fogjuk kinyomatni s a biztosítottaknak megküldeni. Mint ismeretes, a Gyógyalap minden orvosa (a Gyógyalappal pedig majdnem minden orvos szerződéses viszonyba lépett) egyúttal a mi szerződéses orvosunk is. Ezen orvosok pontos jegyzékét minden járási politikai hatóság vezeti s állandóan pótolja. Ugyancsak közvetlenül meg lehet kérdezni minden orvost, vajon gyógyítja-e a Gyógyalap biztosítottjait. Azzal, hogy nem adunk ki külön jegyzéket, nemcsak hogy sok pénzt s munkát takarítunk meg, hanem mind a biztosítottak mind az orvosok előtt határozottan kidomborodik a mi pénztárunk s a Gyógyalap egytermészetűsége.

Az első küldemény alkalmával technikai okokból kifolyólag igen kevés orvosi s gyógyszerári utalványt küldtünk. Csak most kézbesítünk nagyobb számban külön kívánságra.

Az orvosi számlák 1927 év második évnegyedében csak hivatalos blankettán küldhetők be, a blankettát pedig el kell látni előírt számú át nem írott bélyeggel. Vasár- és ünnepnapra rendelésért s látogatásért, továbbá éjjeli látogatásokért a pénztár az orvosoknak kétszeres díjat fizet, azért az ilyen számlákat kétszerannyi bélyeggel kell ellátni.

Minden orvos tudja, hogy milyen rendkívüli orvosi ténykedést eszközölhet a pénztár előzetes engedélye nélkül. Ezek oly esetek, amikor az orvosi közbelépés halasztást nem tűr meg. Minden más rendkívüli közbelépéshez szükséges a pénztár előzetes engedélye, különben a pénztár a ténykedést nem fogja honorálni.

Fog- és szemgyógykezelésről külön, a legpontosabb felvilágosítást nyújtó nyomtatványokat adtunk ki. Szíveskedjenek ezeket kikérni, hogy szabályszerűen járjanak el s az esetleges pénzkárokat elkerüljék. Terapeutikus segédeszközök (szemüveg, sérvkötők stb.) csak a mi beleegezésünkkel vásárolhatók. Erről az ügyről is kívánatra szolgálunk nyomtatványokkal s részletes felvilágosítással.

Karlové Vary-ban (Karlsbad) biztosításaink számára nagy telepet vetünk, hogy gyógykezelésüket megkönnyítsük. Az előnye az lesz, hogy a napidíj sokkal mérsékeltebb lesz, mint más fürdőházakban. A ház f. évi április hó 15-től üzemben van. Mindennemű felvilágosítással az „Eichhausen” ház igazgatósága, Panoramastasse, szolgál.

Némelyek még most is kérvénnyel fordulnak a tartományi politikai közigazgatási hivatalokhoz, hogy nekik a biztosítási illetéket ne vonják le, mert azokat a pénztárnak már régen megfizették. Figyelmeztetjük őket, hogy minden tiltakozás meddő. A biztosítottak túlfizetéseit nyilvántartjuk és kívánatra azonnal ki fogjuk azokat fizetni, mihelyt a papi fizetések végleges rendezésével a betegsegélyzői havi illetéket is meg fogják véglegesen állapítani. Addig azonban a túlfizetéseket nem fizethetjük vissza.

Továbbá jelentjük, hogy a politikai hatóságok vagy a májusi vagy pedig a júniusi fizetéseknél magasabb levonással ki fogják egyenlíteni az eddigi betegsegélyzői levonásokat, ha azok kisebbek voltak, mint az új kongrua szerint rendezett fizetés 1%-a.

Azon kimutatások alapján, amelyeket a politikai hatóságok nekünk meg fognak küldeni, meg fogjuk állapítani azon lelkészeket, akiknek semmit sem vontak le és ezeknek 1926. augusztus hó 1-től számítva

utólag fogjuk előírni az előleges illetékeket. Végleges kivetés csakis a kongruatörvény végrehajtási miniszteri rendelet kiadása után lesz eszközölhető.

Kérünk minden lelkészt, hogy bélyegnélküli vagy hiányosan bélyegzett leveleket ne küldjenek, mert bírságot kell fizetnünk. Ugyancsak nem lehet velünk levelezni „Hivatalos ügyben portómentes” cím alatt sem.

Végül kérjük az összes biztosítottakat, ne vegyék azt tőlünk rossz néven, hogy az alapszabályok s gyógykezelési szabályzat korrekt betartását mindenben követeljük, de a mi fiatal vállalatunknak felvirágoztatása érdekében szükséges, hogy mindjárt kezdetben minden rendetlenség eltávolíttassák, s minden önkény kiküszöböltessék.

A pénztár kormányzósága s igazgatósága.

2903/927. sz. Karitas

A „Karitas” meg akarja menteni a katolikus árva és talált gyermekeket azzal, hogy katolikus családoknál helyezi el őket.

Ennek feltétele, hogy katolikus kolóniák alakuljanak. Ahhoz pedig szükséges, hogy egy községben legalább tíz olyan család legyen, amelyik hajlandó átvenni egy árvát, vagy talált gyermeket, természetesen fizetés ellenében.

Felhívom a Tdő Lelkészséget, hogy ezt az akciót támogassa, alakítson katolikus kolóniákat s erről értesítse a katolikus Központi Irodát Bratislava, Palisády, Nový Svoradov.

2223/927. sz. „Patronage” egyesületek

Ismételten hívom fel a tdő papság figyelmét egy igen fontos intézményre.

A városokban lakó alkalmazottak legnagyobb részét a szolgálók alkotják, akik nagyjából a városok környékbéli falvaiból származnak. Származásuknál fogva jók, vallásosan nevelt leányok. A városi viszonyok azonban számukra sok veszélyt rejtenek magukban. Azon körülmény, hogy nincs szülői felügyeletük, hogy munkaadóik, gyakran más vallásúak, meg nem engedik nekik, hogy vasár – s ünnepnapokon sz.

misére mehessenek, őket eltompítja, vallásos gondolkozásuk alapjait megrendíti és gyakran megtörténik, hogy a városi szolgálók vallásos meggyőződésüket elveszítik és az erkölcstelenség útjára tévednek. A városi anyakönyvek ezen általános tüneteknek szomorú bizonyítékai.

A szolgálók helyzete külön, állásukhoz mért lelkipásztorkodást követel, amely lelkipásztorkodás feladata az, hogy hozzá jusson a városi lakosság ezen rétegéhez is, s megmentse ezen lelkeket is.

Ily célból alakultak meg a városi „Patronage” egyesületek, melyek némely helyen eddig is eredményes munkát fejtettek ki. A szolgálók számára délutánonként litánia után erkölcsi előadásokat tartanak, közvetítő személyzetük révén megbízható családoknál szolgálatokat szereznek, s azon időn át, míg a szolgálók helyet nem találnak, igen mérsékelt áron élelmezést s lakást nyújtanak nekik.

Patronage egyesületeknek igen nagy jelentőségük van mind társadalmi, mind lelkipásztori szempontból. Ezen egyesületeket felkarolni kötelessége nemcsak a városi, hanem a környékbeli lelkészségnek is. A városi lelkészeknek ezen egyesületek vezetését magukra kell venniük, a környékbeli lelkészeknek pedig kötelességük híveiket, akik városba akarnak menni szolgálatot keresni, útbaigazítani, hol kell jelentkezniük, hogy jó szolgálatot kaphassanak. Állapotbeli kötelességekről tartandó sz. beszédek keretében igen alkalmas módon lehet a szülőket kioktatni arra, hogyha a leányuk városba akarna menni szolgálatot keresni, azt mindig előzetesen jelentsék be a plébániai hivatalnak. Városi plébániák pedig útbaigazítást tartoznak adni, hogy hol kell a leányoknak jelentkezniük, hol lakik a „Patronage” egyesület szolgálatot közvetítő megbízottja, nehogy a várost nem ismerő falusi leány lelkiismeretlen ügynökök kezébe kerüljön.

Manapság, midőn a városokban az erkölcsök hihetetlen módon súlylyednek s a hit lanyhul, meg kell ragadnunk minden alkalmas eszközt, mely a halhatatlan lelkek mentését elősegíti.

Remélem, hogy a tdő papság ezen egyesületek nagy jelentőségét megérti, igaz figyelemmel fogja őket kísérni s maga részéről mindent meg fog tenni, hogy működésük eredményes legyen.

2223/927. sz. Res Scholares⁶³

1. A kat. felekezeti iskola fő hivatása, az ifjúságot igaz katolikus szellemenben nevelni, s azért az iskolai tevékenységnek ezen célra kell irányulnia.

Szükségesnek tartom, hogy erre mind a ntdő tanfelügyelő urak, mind az iskolaszékek elnökei figyelmét felhívjam, mert megállapítást nyert az, hogy a polgári nevelés tanítása néha teljesen anyagias alapon történik. Nem tudom be ezt a tanítóság rosszakaratának, hanem inkább azon körülménynek, hogy az állami járási gyűléseken előadások keretében ezen tárgyról ily irányú útbaigazításokat szoktak nekik adni. A tanító urak figyelmeztessenek arra, hogy a polgári nevelést is teljesen keresztény alapon kell előadniuk; ez hivatásuk kötelessége, minek keresztül viteleiben az állami előírások nem akadályozzák őket. Ntdő egyházi tanfelügyelő urak s iskolaszékek elnökei tartoznak ellenőrizni azt, vajon az iskola szelleme minden tekintetben tényleg katolikus-e.

2. Ugyancsak felhívom figyelmüket arra is, hogy az iskolai könyvtáraknak (tanítói s ifjúsági egyaránt) a keresztény szempontból szintén kifogástalanoknak kell lenniük. Meg nem engedhető, hogy katolikus iskola könyvtára vallásellenes vagy irodalmi érték nélküli könyveket tartalmazzon. Ezért az iskolák meglátogatása alkalmával felül kell vizsgálni a könyvtárak leltárát is s új könyvek beszerzésénél mindig tekintetbe kell venni azt, vajon a könyv jó szellemenben van-e megírva.

2659/927. sz. De danda ocentibus venia non dorendi vel ad tempus a scholis⁶⁴

A rk. tanerők betegszabadságot kérő beadványai nem intézhetők el azzal a gyorsasággal, melyet tanítóink gyakran óhajtanak, mert a kéreteknek az iskolaszék és a tanfelügy. esperes kezén (gyakran csak elkésve és utólag beadott hatósági orvosi bizonyítvány javaslata melléklése mellett) kell átmenniük. A szabadság önkéntes megkezdése a püspöki kar „Rendszabályai” 177. §-a értelmében tilos. Csak fizikai lehetetlenség vagy közvetlen veszély jogosítja fel a tanerőt a szabadság azonnali megkez-

63 Az iskolaügyekről

64 A betegszabadságok kiadásáról és annak megkezdési idejéről

désére a szabadságot kimondó írásbeli engedély kézhezvétele előtt. Felhívom a tő iskolaszéki elnök és tanító urakat, ragaszkodjanak szorosan e szabályhoz.

2281/927. sz. Protocolla de causis meritoriam approbationem exigentibus in trinis explaribus substernantur⁶⁵

Felhívom újra a tisztelendő lelkész urakat, hogy azon jegyzőkönyveket, melyek tartalma az egyházi hatóság jóváhagyására szorul, (ilyen az iskolaszék vagy hitközség költségvetése vagy zárszámadása és hasonló fontos elvi jelentőségű más határozat is), mindig 3 példányban terjeszték fel az esperes útján az egyházi hatósághoz. Ez azért szükséges, mert egy példány a jóváhagyás bizonyítékául az egyh. hatóság irattárában marad és egy példányt az esperes tart meg magánál.

2121/927. sz. A komárnói állami süketnéma intézetbe való felvétel feltételei

A komárnói állami magyar süketnéma intézet igazgatóságától 205/927. sz. a. ezen értesítést kaptam:

„A süketnémák komárnói magyar tannyelvű állami intézetében felvételt nyerhetnek az 1927–28. iskolai évben oly tanköteles korú süketnéma gyermekek, kik a süketnéma és az ebből folyó némaságon kívül egyéb, őket a tanulásban akadályozó fogyatkozásban nem szenvednek. A gyermekek az intézetben a magyar hangbeszédet és egyéb ismereteket is tanulnak. A tanítás 8 évig tart s teljesen ingyenes, az ellátásért azonban a szülők vagyoni viszonyaihoz mérten kisebb-nagyobb, legfeljebb havi 150.–Kcs-t kitevő díj fizetendő, mely azonban igazolt szegénység esetén részben, vagy teljesen el is engedhető. A bélyegtelen felvételi kérvényhez melléklendő: 1. anyakönyvi kivonat, 2. a fentieket

65 A jegyzőkönyveket, melyek tartalma a felsőbb egyházi hatóság jóváhagyására szorul, három példányban kell betérjeszteni

igazoló orvosi bizonyítvány. 3. illetőségi bizonyítvány és 4. vagyoni, ill. szegénységi bizonyítvány. Egyéb felvilágosítást az intézet igazgatósága készséggel nyújt. Szász s. k., igazgató.”

Nagytisztelendő Lelkész Úr!

Az iskolakérdés vallási életünknek hovatovább legfájdalmasabb kérdésévé válik. Az iskolaügyi kormányzat, míg az iskolakötelezettség kiterjesztése által új terheket ró az adófizető közönség vállaira, ugyanakkor egy alkalmat sem szalaszt el kihasználatlanul arra, hogy az iskolát s a jövő nemzedék nevelését az Egyház és a vallás befolyása alól teljesen kivonja. A hívek ideig tartó jólétét és örök boldogságát fenyegető eme veszedelemre a szlovenszkói püspöki kar már ismételten felhívta a nyilvánosság figyelmét. Legújabbban is kiadott ezen ügyben közös pásztorlevelet, melyet minden templomban felolvastatni és megmagyaráztatni rendelt.

De, hogy meg ne álljunk a hívek ezen elméleti kioktatásánál és, hogy a helyzet javítására irányuló törekvéseinknek konkrét eredménye is legyen, a püspöki kar 1924. január 24-én Zsolnán tartott tanácskozmányán elhatározta, hogy a pünkösdi ünnepekre aláírások gyűjtését rendeli el azon célból, hogy így is megállapítható legyen a lakosság többségének azon óhaja, miszerint ne csak a vallástan maradjon meg minden iskolában rendes és kötelező tantárgynak, hanem katolikus iskoláinknak minden jogai is tiszteletben tartassanak az állami hatóságok által olyképpen, hogy összes katolikus iskoláink az államkincstár terhére tartassanak fenn és, hogy így katolikus híveink ne legyenek a közös állami adókon felül még külön hitfelekezeti iskolai adókkal is megterhelve.

Az ugyanis természetes dolog, hogy az adófizető közönség adója fejében elvárhatja az államtól mindazt, amit az ő kulturális szükségletei megkövetelnek.

Midőn ezennel elrendeljük, hogy a pünkösdi ünnepek alatt minden plébánia területén ily értelemben aláírásokat gyűjtsenek, egyidejűleg az akció sikerének érdekében a következő részletes utasításokat adjuk:

1. Minden egyes tisztelendő lelkész személyesen felelős az akció sikeréért saját plébániájának területén. Ezért mindenki a legnagyobb buzgalommal törekedjék arra, hogy mellékelt ívet minden katolikus hívő aláírja.

2. Ezért szükséges hangsúlyozni és akár a templomban, akár más módon megmagyarázni, hogy itt nem politikáról, hanem tisztán vallási ügyről van szó. Hogy az akció ezen jellege legkevésbé se legyen elhomályosítva, kifejezetten figyelmeztetjük a lelkész Urakat, hogy a kihirdetésnél és megmagyarázásnál tartózkodjanak minden oly kifejezéstől, mely bár miképpen emlékeztet politikai szervezkedésekre, így például még azt se mondják, hogy ezen ívet minden választó aláírhatja, tekintet nélkül arra, hogy mely politikai párthoz tartozik. Következésképpen kell ügyelni arra, hogy a politika semmiképpen ne említessenek. Csak azt kell hangsúlyozni, hogy itt katolikus ügyről van szó, melyet minden katolikusnak pártolnia kell s hogy ezen akció csak folytatása ama közös pásztorlevélnek, mely nemrég a templomokban felolvastattott.

3. Ezen kulturális akció vallásos jellegén kívül ki kell emelni azon körülményt, hogy az hivatva van a hívek anyagi terhein is könnyíteni, hogy ők ne legyenek kétszeresen megadóztatva állami és hitfelekezeti iskolai adóval. Ezért követeljük aláírásainkkal, hogy az államkincstár a katolikus adófizetők által fizetett pénzekből tartsa fenn a mi katolikus iskoláinkat, mint ez például Hollandiában történik.

4. Aláírásokat csak az ide mellékelt íveken szabad gyűjteni. Ezek a plébánia pecsétjével ellátandók.

5. Az eljárás legyen a következő:

Pünkösöd vasárnapján az idezárt minta szerint szentbeszéd tartandó, mely után kihirdetendő, hogy délután (a helyi viszonyok és körülmények szerint meghatározandó órában) vagy iskolaszéki gyűlés szélesebb körű közönség bevonásával, vagy csak magánértekezlet lesz megtartva az iskolában vagy valamely egyesületi helyiségben az ügy további megbeszélése s aláírások foganatosítására. Ha valaki nyilvános gyűlést akar tartani, ezt a kerületi főnöknek már előzetesen jelentse be s kérje ki az ő engedélyét. Az íveket minden 21 éven felül lévő katolikus, akár férfi, akár nő, írja alá.

Akik az ívet az ünnepen bármi oknál fogva alá nem írhatják, írják azt alá a következő hét folyamán. Ezen a héten az iskolaszéki tagok, vagy valamely vallásos egyesület tagjai végig járják a házakat, hogy az aláírásokat összegyűjtsék; ha ez teljesen lehetetlen, meghatározzatik és közhírré tétetik alkalmas hely és idő az ívek aláírására.

6. Senkinek sem áll jogában ezen íveket elkobozni, mert az alkotmányokirat 115. §-a szerint minden polgárnak meg van a kérelmezési (peticionálási) joga. Jogi személyeknek ugyan csak saját működési körükön belül van meg ezen joguk, de ezen ügy éppen az Egyház hatáskörébe tar-

tozik, miután az 1868. évi 38. te. 11. §-ának értelmében minden az állam által elismert egyháznak meg van a joga, hogy minden községben, melyben hívei vannak, iskolát állíthat és tarthat s ezen célból az anyagi eszközök előteremtésére híveit gyűlésre hívhatja össze, s miután továbbá az 1895. évi 43. tc. 9. 10. és 19. §-a értelmében biztosítva van az Egyház önkormányzata az egyházi és iskolai ügyekben s így ezeknek intézésére gyűléseket is hívhat össze.

7. Pünkösöd után egy hét elteltével a Nagytiszt. Lelkész Urak az aláírott íveket ajánlott levélben küldjék be az egyházmegyei hatósághoz, jelezve azt, hogy hány 21 éven felüli híve van a plébániának s ezek közül hány írta alá az ívet.

Azon követelésünkkel szemben, hogy a katolikus iskolák jogai vétesenek figyelembe az iskolai kormányzat által, gyakran azon ellenvetést teszik, hogy ezt maga a katolikus közönség sem kívánja; s ezt azzal is akarják bizonyítani, hogy sok katolikus hívő oly pártokra szavaz, melyeknek vezetői az összes iskolák államosítását követelik. Ezen ellenvetéssel szembe kell helyeznünk emez akciónk sikerét. Ezért a püspöki kar joggal elvárja, hogy a katolikus közönség nagy többsége aláírása által fenti követelésünkhöz fog csatlakozni.

Mivel igen fontos dolgról van szó, meg vagyunk győződve, hogy minden lelkész a fentebbi utasítások értelmében az akciót bölcsen és tapintatosan fogja vezetni, hogy a politika minden bevonását szorgosan elkerüli s, hogy minden erejét megfeszíti, hogy az akciónak teljes sikere biztosítva legyen.

Elődeinktől átvettük katolikus iskoláinkat, híveink katolikus nevelésének emez erős bástyáit; most kötelesek vagyunk azért küzdeni, hogy ezen örökséget a későbbi nemzedékeknek sértetlenül tovább adjuk. Felelősek vagyunk Isten és az Egyház előtt, hogy ezen jogokat el ne veszítsük, hogy azokat gyarapítva megőrizzük.

A Szentlélek Úristen kegyelme világosítsa meg értelmünket, hogy ezen akció nagy horderejét magunk is teljesen megértsük és híveinknek is helyesen megmagyarázzuk. Ugyanazon kegyelem gyúlassza lángra lelkünket Isten dicsőségeért és híveink lelki üdvéért, melyért ezen egész akciót is kezdeményeztük.

Zsolna, közös tanácskozmányunkból, 1924. április 29-én.

Dr. Fischer-Colbrie Ágoston, s. k. kassai püspök.

Dr. Nyaradi Dénes, s. k. püspök, eperjesi ap. administrator.⁶⁶

Dr. Kmet'ko Károly, s. k. nyitrai püspök.

Dr. Jantausch Pál, s. k. nagyszombati ap. administrator.

Papp Antal, s. k. munkácsi püspök.⁶⁷

Blaha Márián, s. k. besztercebányai püspök.

Vojtaššák János, s. k. szepesi püspök.

Dr. Podraczky István, s. k. rozsnyói káptalani helynök.

Tahy Ábrahám, s. k. szatmári püspöki helynök.

3740/927. sz. Természetbeni járandóságokkal bíró javadalmak jegyzéke

Az isk. és nemzet műv. minisztérium bratislavai referátusától f. é. május 10-én kelt 27329/III. ai. 1927. számú következő átíratot kaptam.

„Püspöki hivatalnak, Trnava.

A prágai isk. és nemz. műv. minisztérium 1927. ápr. 29-én k. 36946/27. VI. számú rendeletében kéri, hogy a kongruás egyházak mielőbb terjesszék be mindazoknak a plébániáknak (plébániai javadalmaknak) s más lelkészi állomásoknak a jegyzékét, ahol a lelkészeknek igényük van természetbeni járandóságokra akár a hívek, akár a község vagy kegyúr vagy mások részéről. Ezek a kimutatások egyházak szerint külön-külön állítandók össze s bennük feltüntetendők a következők:

1. A plébánia neve vagy a lelkészi állomás megjelölése.
2. A természetbeni járandóságok szolgáltatására kötelezett személyeknek általános megjelölése, valamint ezen személyek száma.
3. A köteles természetbeni járandóságok megjelölése.
4. Ezeknek megközelítő pénzbeli értéke, az illető helyen a jelenlegi valóságos árak szerint értékelve.
5. A természetbeni járandóságok átlagos pénzbeli értékéből mennyi esik átlagosan a plébánia (lelkészi állomás) egy-egy köteles szolgáltójára.

Oly helyeken, ahol ezeket a járandóságokat hosszabb eljárás nélkül nem lehet megállapítani, meg kell jelölni a plébánia (lelkészi javadalom) ne-

66 Nyárady Dénes, eperjesi görögkatolikus püspök (1922-1926)

67 Papp Antal, munkácsi görögkatolikus püspök (1912 püspök, 1924 érsek majd miskolci apostoli kormányzó)

vét, általánosságban azok neveit, akik e szolgáltatásokra kötelezve vannak, megközelítő adatokat e járandóságok fajairól s jelenlegi pénzbeli értékéről. Nem kell felvenni e kimutatásokba a papi tizedet, kézimunkát, sem az egyházi adókat, miket a hitközség határozata szerint a hitközség tagjai természetben fizetnek s gyakran egyenesen a lelkésznek szolgáltatnak be, mint szerződéses szolgálati fizetést. Nemleges kimutatásokat is be kell terjeszteni. Miniszter helyett m. Kunz s. k.

Felhívom a javadalmak tiszt. kezelőit, készítsék el ezeket a kimutatásokat, áttekinthetően, világosan, érthetően és f. e. jún. 15-ig terjesszék be 3 egyenlő példányban az Ordinariatushoz; a kimutatásnak tartalmaznia kell azokat a járandóságokat, miket nem mint papi tizedet, kézi munkát vagy egyházi adót kapnak a hívektől, hanem más címen: (pl. a patrónustól fát, gabonát stb., hívektől meckát, fát stb.) Ahol ilyen természetbeni járandóság nincs, ott is 3 példányban terjesztendő be nemleges jelentés. Űrlapok mellékeltetnek. A kiállított kimutatások a kerületi esperesi hivatal útján terjesztendők fel, a ntdő esperes urak által hitelesítendőek.

3737/927. sz. Societas S. Hafaelis pro emigrantibus Pragae⁶⁸

Prágában a Cssl. püspöki kar védnöksége alatt Sz. Rafael egyesület alakult a cssl. K. it. kivándorlók védelmére. A hivatalosan jóváhagyott egyesületi szabályok szerint az egyesület szociális, erkölcsi és anyagi támogatási nyújt azoknak, akik hazájukat elhagyják, avagy abba visszatérnek. Célját köv. eszközökkel óhajtja elérni.

1. Szaktanácsot ad a kivándorolni szándékozóknak.
2. Megóv a veszélyes ajánlatoktól.
3. Állásokat közvetít a külföldön és tanácsokat ad a külföldön való munkaszerzésre vonatkozólag ingyen.
4. Ajánl külföldön oly helyeket, ahol honfitársak nagyobb számban laknak.
5. Gondozza a kivándorlókat az elutazáskor, az úton bizalmi emberei és lelki vezetés által, segít a pénzbeváltásnál, szükséges iratok beszerzésénél.

68 Krisztus társasága a Prágába emigráltakért

6. Törődik vallási és nemzeti öntudatuk megőrzésével lelkeszi vezetés által.

7. Együtt munkálkodik a hasonló célú állami és egyéb egyletekkel.

8. Híreket közöl a napi és heti lapokban, ill. saját szaklapjában.

9. Az anyagi támogatást az egyesület a tagdíjakból, ajándékokból, gyűjtésekből és saját jövedelméből fedezi.

Amennyiben a kivándorlók lelki megmentéséről van szó, felkérem a tdő lelkész urat, hogy ezen egyesületre felhívják mindazok figyelmét, akik kivándorolni akarnak. A kivándorlók jóval elutazásuk előtt forduljanak a prágai központi irodához szükséges információkért. Minden kivándorló ajánlólevelet kap, amelyben megtalálja új hazája bizalmi embereinek címét, akik majd biztosan eligazítják a kívánt helyre.

Az egyesület elnöke mons. Jozef Hanuš, kanonok, Praha, titkára Ján Kaucký, profesor, Vinohrady. A központi iroda címe: Praha II. Křemencová 4.

4141/927. sz. Az iskolai leltár kibővítése

Az iskolai leltárba bevezetendő:

1. Kapu, ajtó száma, méretei: hosszúsága, szélessége.

2. Ablakok száma, méretei: hosszúsága, szélessége.

3. Ablakrámák méretei: hosszúsága, szélessége.

4. Ablak- üvegtáblák száma, hosszúsága, szélessége.

N. községben a r. k. iskolaépületben katonaság volt elszállásolva. A katonák nagy károkat okoztak. Amikor az iskola fenntartó beperelte a kincstárt kártérítésre, a bíróság követelte a tárgyaláshoz az iskolai leltárt, de abban ily részletek nem voltak, kénytelen volt a bíróság a tanuk bemonadásaira szorítkozni, azok hirtelenében arra sem emlékeztek, hány ajtó, ablak van az iskolaépületen, arra a kérdésre, hogy mily magasak és szélesek, egyáltalában nem tudtak felelni.

4730/927. sz. Lelkészek nyugdíjaztatása az 1926. évi 122. sz. törv. alapján

Az isk. és nemz. műv. minisztérium bratislavai referátusától 1927. jún. 13-án kelt VI. 32568, IV. ai. sz. köv. átíratot kaptam, orv. alapján.

– „Püspöki Ordináriatusnak Trnava.”

Különböző egyházi körök kérdéseire, mily módon történik a lelkészek nyugdíjaztatása, közlöm, hogy a lelkészek ideiglenes nyugdíjba való helyezése s a nyugdíj előlegnek megállapítása az illetékes végrehajtási rendelet kiadásáig a következőképen történik:

Minden egyes esetben, mikor valamely lelkésznek az aktív szolgálatból nyugdíjba helyezéséről van szó, elsősorban be kell terjeszteni orvosi bizonyítványt, melyet annak a járásnak hivatalos járási orvosa állít ki, melyben az illető lelkész működik. Ehhez az orvosi bizonyítványhoz melléklendő az ottani hatóság által átvizsgált s megerősített pontos curriculum vitae, valamint az illető lelkész kérvénye, melyben nyugdíjba való helyezését kéri.

Ezeket az iratokat, melyeket előírás szerint bélyeggel kell ellátni, az ottani hatóság véleményezi s megjelöli az időt, amikor az illető lelkész nyugdíjba helyezendő. Ezen iratok s véleményezése alapján az itteni hatóság beleegyezését adja ahhoz, hogy az illető lelkész az ottani hatóság által megjelölt időben nyugdíjba legyen helyezve, s ha értesítést kap, hogy a nyugdíjba való helyezés ténylegesen megtörtént, kiutalja az előleget a neki járó nyugdíjra. Ez lesz a rendes eljárás egyenlőre a nyugdíjaztatásnál.

A mai időben azonban tekintettel kell lennie arra, hogy az 1926. évi 122. sz. törvény végrehajtó rendelete még nem jelent meg, melyben részletes előírás lesz a nyugdíj nagyságáról, s ezért egyenlőre előleg kifizetéséről lehet szó a megállapítandó nyugdíjra; ezért a fentebbi iratokhoz melléklendő az illető lelkész nyilatkozata az előleges személyi kimutatás IV. szakaszában közölt minta szerint, s ezt a nyilatkozatot meg kell erősítenie az ottani hatóságnak is annak jeléül hogy szükség esetén felelősséget vállal ezen szakaszban tartalmazó intézkedések betartásáért. A miniszter helyett h. Kunz. s. k. P. H.

A nyilatkozat mintája.

Kérem, hogy nekem a 122. sz. s a T. és R. Gy.-ben 1926. június hó 25-iki kelttel kihirdetett törvény szerinti új fizetések végleges rendezéséig nyugdíjfizetésemre előleg folyósíttassék még pedig a 122/1926. számú törvény által körvonalazott magasságban. Tudomásul veszem, hogy a

részletek, amelyek nekem az idézett törvény szerint leendő nyugdíjam végleges rendezéséig folyósíttatnak, csak elszámolandó előlegei az új kongruatörvény szerinti nyugdíjnak s kötelezem magamat, valamim jogi utódaimat (hagyatékomat), hogy a 122. 1926. számú új kongruatörvény szerinti történendő fizetések végleges rendezésénél esetleg megállapított túlfizetéseket az állampénztárnak vagy egyszerre vagy, ha abban különös figyelemre méltó körülmények által akadályoztatnék, kért havi részletekben, legkésőbb azonban 12 hónap alatt visszatérítem.

4731/927. sz. Kimutatás a kongruás egyházak földbirtokkal rendelkező javadalmairól

Az isk. s nemz. műv. minisztérium bratislavai referátusától 1927. jún. 11-én kelt. 33608/16166. IV. ai. sz. átiratot kaptam.

Püspöki Ordinariátusnak Trnava.

Az isk. és nemz. műv. minisztérium 1927. március 29-én 36947/27. VI., illetve 1927. máj. 27-én K 57650/27. VI. számú végzésében kéri, hogy mielőbb betérjesztendő hozzá kimutatás mindazon plébániákról s más lelkészi állomásokról, melyeknek a plébániai (lelkészi) épületen kívül más ingatlan birtokuk is van. Nem jönnek tekintetbe az inkorporált plébániák s ezek kihagyandók. Ezen kimutatások külön állítandók össze minden kongruális egyházra, s tartalmazniuk kell a következőket:

1. Az illető plébánia (lelkészi állomás) megjelölése.
2. Az ingatlan megjelölése (szántó, rét, erdő, kert szőlő, kőfejtő, ipari vállalat stb.)
3. Ezen ingatlanok nagysága.
4. Ezen ingatlan átlagos kataszteri jövedelme 1 ha után (vagy ha az ingatlan nagysága kat. hold szerint van megjelölve, 1 kat. hold után), amennyire ismeretes.

Ahol hosszabb kutatás nélkül nem állapítható meg a tiszta kat. jövedelem, ott az illető község átlagos kat. jövedelme jelölendő meg.

A felidézett rendeletek szerint rurális plébániáknak (lelkészi állomásoknak) kell tekinteni, mindazokat az állomásokat, melyeknek némi földbirtokuk van, melyek gazdaságilag kihasználhatók, tehát a felsőbb vidéken fekvő javadalmakat is, melyeknek csak néhány hold rétyük van.

Nem jönnek tekintetbe azon birtokok, melyek nem esnek földadó alá, mint pl. terméketlen talajok, mocsarak, halastavak, amennyiben nin-

csenek gazdaságilag megművelve, vagy nem adnak hasznot halászat, nádvágás, tőzeg kitermelése által, nem jönnek tekintetbe továbbá beépített területek és udvarok, országutak, más utak, ösvények, melyek a telekkönyvben mint közbirtok szerepelnek, terek, templomtér, utcák, folyók s patakok medrei, s általában mindazon területek, melyeknél földművelési vagy erdei kihasználás lehetetlen; továbbá Szlovenszón nem jönnek tekintetbe azok a kertek, melyeknek területe nem nagyobb más fél (1 ½) kat. holdnál (1898. évi XIV. t. c. 11. §).

A kívánt kimutatás a mellékelt űrlapokon három példányban kiállítva a ker. esperesi hivatal útján legkésőbb f. évi július hó 15-ig küldendő meg hivatalomnak.

4788/927. sz. Női kézimunka és háztartástan tanítása a nem állami népiskolában

Az isk. és nemz. művel. minisztérium bratislavai referátusától 1927. VI. 3.-án kelt 9735/I. ai. 27. sz. a. köv. 97. számú körövénynt kaptam:

Püspöki Ordinariátusnak Trnava.

A tanfelügyelőknék az egyházi s községi népiskolákban tett látogatásairól szóló jelentéseiből megállapítottam, hogy a női kézimunkát s háztartástan nem tanítják az összes népiskolákban.

Tisztelettel figyelmeztetem, hogy az 1922. évi júl. 13.-án kelt 226. sz. törvény, illetve az ehhez a (örvényhez 1925. évi ápr. 4.-én kelt végrehajtó rendelete 1. § alapján, továbbá az isk. s nemz. műv. minisztérium 1923. aug. 4.-én kelt 92189/1. 923. számú a heti tanórák számáról szóló rendelete alapján, valamint az isk. és nemz. műv. minisztérium 1924. jún. 12.-én kelt 70274/1. számú rendelete alapján, mely a női kézimunka s háztartástan tananyagbeosztását tartalmazza az elemi s polgári iskolákban. – ennek a tantárgynak az összes elemi s polgári iskolákban való tanítása kötelező, tehát az 1868. év. XXXVIII. t. c. 11. §. értelmében az iskola fenntartásának egyik feltétele.

Tisztelettel kérem, hogy erről értesítse az összes egyházi s községi elemi iskolák illetékes iskolaszékeit s figyelmeztesse őket, hogy a női kézimunka tanításáról mindenütt megfelelő módon feltétlenül gondoskodjanak.

Egy tanerős, esetleg két tanerős iskoláknál, ahol csak férfitanerők vannak, az itteni hatóság nem fogja kifogásolni, ha ezen tantárgy tanításával a tanító feleségei, vagy más községbeli megfelelő nők lesznek megbízva,

akik a tanítási nyelvet jól bírják, s akiknek megfelelő műveltségük van. Több tanerős iskoláknál okleveles tanítónőre kell bízni e tanítást.

Ezért a több tanerős iskolák iskolaszékei figyelmeztetendők, hogy a jövőben a tanítói állások betöltésénél erre tekintettel legyenek, s megfelelő számú állást női tanerőkkel töltsenek be.

A női kézimunka tanítással megbízott kisegítő tanerő költségeit az iskolafenntartó köteles viselni, minthogy ily tanerőknek az érvényben levő törvények szerint államsegélyt adni nem lehet, mihez tartás képen jelzem, hogy az állami iskoláknál a női kézimunka kisegítő tanerői ez idő szerint minden heti egy óráért évi 200 Kč-t kapnak.

4519/927. sz. Tanítók választása

Minthogy az utóbbi időben sok tanító nem akarja magát alávetni érettségi vizsgálatnak a vallástanból, ezennel elrendelem az iskolaszékeknek, hogy a katolikus iskolához csak oly tanerő választható meg, aki igazolni tudja, hogy a vallástanból is eredményes érettségi vizsgálatot tett. Ezen megválaszthatási feltétel a pályázati hirdetésekben is közzendő.

4520/927. sz. Tankönyvek

Minthogy a katolikus iskolákban csak a „Katolikus Iskolaügyi Tanács” által jóváhagyott tankönyvek használhatók, felhívom az iskolaszékeket, hogy a tankönyvek meghatározásánál ezen rendeletet szigorúan tartsák be.

Biztosítás

Mivelhogy még mindig elég gyakran történnek templomi betörések s így az egyházi vagyonban kár esik, felhívom a tő Lelkészséget, hogy a templom értékes dolgait a betörés ellen is biztosítsa. Ezen, nemkülönben a tűz és jég elleni biztosításokat elintézi az Egyházmegyei biztosító iroda, Trnava.

Egyházi adónak végrehajtás útján való behajtása

Čs. republika Szlovenszko igazgatásával megbízott teljhatalmú miniszterétől.

Szám: 24767/26. adni. IV. behajtása

Bratislava. 1926. jún. 26-án.

Összes megyei hivatalnak.

Ámbár az itteni minisztérium nem illetékes az egyházi iskolai adó kivetése és behajtásának helyes, nem helyes voltáról, avagy annak jogosultságáról határozni, mindamellett kívánatosnak tartja a tárgyban levő ügygel összefüggő saját jogi véleményét közölni a jövőbeni esetleges félreértés meggátlása céljából.

Az egyházi adónak közigazgatási hivatalok útján való behajtását illetően az itteni hivatal a volt magyar minisztertanács 51781/1907. sz. elvi határozatára utal, amely szerint a végrehajtási jog azon a körülményen alapszik, hogy az egyházi adó fizetésének alapul szolgáló jogi viszony nem magánjogi hanem közjogi, úgyhogy az ezen a címen kifolyó igények érvényesítése a közigazgatási hatóság hatáskörébe esik.

Természetesen csak azon hátralékok hajthatók be közigazgatási végrehajtás útján, amelyekről bebizonyosodott, hogy az egyházi hatóság jogérvényes határozatán alapszanak (magyar belügymin. 15664 1898. sz. rendelete.)

Az egyházi iskolai adóról ugyanis az 1868. évi XXXVIII. törvény tc. 11. §. állapítja meg, hogy az a hívektől szedhető. A törvény kifejezése, hogy az adó kivetésének olyan módja engedélyeztetik, mint ahogyan az eddig történt, a volt magyar kultuszminisztérium határozata értelmében nem úgy értelmezendő, hogy az adó kivetése csak az 1868. évi kulcs és mód szerint engedélyeztetik, hanem hogy ezúttal az egyházi községeknek egyházi adó kivetési jog adatik általánosságban ott, ahol az a szokás már 1868 előtt is létezett. (Magyar kult. minisz. 4763/1892.)

Az egyházi község, amennyiben egyáltalában nem léteznek valamilyen ezelőtt jóváhagyott adó kivetésének módját előíró (rendeletek) szabályok, jogosult határozni arról, hogy az adó pénzben avagy természetben munkával fizetendő, úgyszintén maga határoz arról, vajon az adó kivetése az egyenes állami adó szerint avagy a hívek fizetési képessége szerint állapíttatik meg. (Volt magyar kult. minisz. 7522/903. sz. rendelete.) Tehát a hívek fizetési kötelezettsége, illetve az egyházi hatóság egyházi iskolai adó kivetési joga érvényes előírásokkal pontosan meg van állapítva.

Ezen kötelezettség (egyházi iskolai adót fizetni) oly erős, hogy az alól a kegyúr sincs felmentve. (Volt magyar kult. minisz. 4763/1893. sz. határozata.)

Az egyházi adó fizetése alól a hivatalnokok sincsenek felmentve, amint erről a volt minisztertanács határozott (3/1887. sz.) illetőleg kultuszminiszt. (2843/1898.), sőt ezen kötelezettség a nyugdíjasoknál is megvan, (magyar kult. minisz. 38659/1889. sz. határozata). A háza-dómentesség sem ment fel az egyházi adó fizetésének kötelezettsége alól (a volt magyar kult. minisz. 74681/1902. sz. döntése), úgyszintén a volt magyar kult. min. 23100/1887. sz. rendeleté világosan kimondja, hogy az állami alkalmazottak nincsenek felmentve az egyh. iskolai adó fizetési kötelezettsége alól.

Figyelmeztetik a megyei hivatal, hogy hasonló esetekben mindig ok-tassa ki a feleket a helyes eljárásról.

Miniszter helyett: nem olvasható aláírás. Mihez tartás végett közlöm.

4827/927. sz. A nem kat. elveszett kántori jövedelmek továbbra is az ord. útján folyósítatnak

Az iskolaügyi minisztérium bratiszlavai referátusa 7701/III. ai. 1926. a. átíratával számfejtési okokból nem egyezett be a nem katolikusoknál elveszett járulékok címén némely r. kat. kántornak járó összegek közvetlen kiutalásába. Ez összegek tehát további intézkedésig továbbra is szabályszerű okmánybélyeggel ellátott nyugtára az egyházi hatóságnál lesznek felvehetőek. Mivel ez összegek ügyis csekélyek és a negyedéven-kénti számfejtést nem érdemlik meg, hívják fel a tdő lelkész urak, hogy az illető kántorurak e nyugtákat ne 1 ½ évenként, hanem egyszer egy évben az év végén terjesszék be ide.

6864/927. sz. Tizedjáraadékok folyósítása

Az iskolaügyi és nemzetmívelődési misztérium bratislavai referátusától f. é. augusztus hó 19-iki kelettel 4674/IV. ai. 1927. sz. a. a következő átiratot kaptam: Püspöki Hivatalnak Trnava. – A prágai iskolaügyi és nemzetmívelődési minisztérium f. é. augusztus hó 1. kelettel 92697 27-VI. szám alatt közli, hogy a pénzügyminisztérium f. é. július hó 27-én 18147/27-II. B/4. b. számú a bratislavai legfelsőbb pénzügyigazgató-ságnak, illetve az užhorodi pénzügyigazgató-ságnak átküldött rendeletével engedélyezi a papi tized járadék folyó év végéig való kifizetését.

Szíveskedjék erről a papságot értesíteni. A miniszter helyett: Olvashatatlan aláírás.

6609/927. sz. Statisztikai adatok

Ezen körlevéllel egyidejűleg minden plébánia statisztikai táblázatot kap. Elrendelem, hogy ezt a táblázatot minden plébános és adminisztrátor legjobb tudomása szerint lelkiismeretesen töltsse ki és legkésőbb jelen körlevél kézbesítésétől számított 30 napon belül a püspöki hatóságnak küldje vissza. A statisztikai táblák kitöltésére vonatkozólag szolgáljanak a következők:

1. Minden a plébánia hatáskörébe eső községről külön táblázatot kell kitölteni, mégpedig két példányban. Az egyik példány a püspöki irodában marad a másik a Központi Katholikus Irodába kerül. Azért minden plébánia kétszer annyi táblát kap. mint ahány községe van (mater és filiálisok együtt.)

2. A Szlovenszkórol beérkezett összes adatokat a Központi Katholikus Irodában feldolgozzák, hogy a nagym. püspöki karnak világos és megbízható áttekintése legyen a szlovenszkói katolicizmus helyzetéről. Azért a táblázatok kitöltésénél észlelt minden hiány akadályozni fogja az anyag feldolgozását.

3. A táblázatot a következő módon kell kitölteni: A táblázat egyik felső sarkába kerül a község hivatalos elnevezése, zárójelbe, kisebb betűkkel be lehet vezetni a községnek a ma is használt más elnevezését is, pl. a magyart vagy németet. A másik felső sarokba jön a plébánia neve, amelyhez a nevezett község tartozik, annak megjelölésével, hogy hány kilométernyire fekszik a község a mátertől.

Az egyes adatok számozva vannak. E szerint az 1. számhoz be kell írni a nagy. zsupa nevét, amelyhez a község tartozik, valamint azt, hogy hány kilométer választja el a községet a megyei székhelytől. Ugyanígy kell kitölteni a 2–5 sz. rubrikát. A 6-osba kerül a község egész határának területe négyzetkilométerekben. A jegyzői hivatalok szívesen nyújtanak felvilágosítást. Tessék vigyázni, hogy a rubrika alatt bevezetett számok összege egyezzen a 8. rubrika alatt feltüntetett összeggel. Valamint ne kerülje el a kitöltő figyelmét az sem, hogy a 10. szám alá csak a katolikusok nemzetiségét kell feltüntetni, ez a rubrika alatt levő adatok összege tehát kell, hogy fedje a katolikusok összszámát. Ahol pontos adatok nem volnának kéznél, ott a megközelítő adatokkal kell szolgálni. Ott ahol a szlovák szöveget is megérthetőnek gondoltuk, magyarul tudók számára, a hely szűk volta miatt itt-ott csak ezt alkalmazták. A 13. sz. rovatba csak azokat a templomokat és (filiális) kápolnákat kell feltüntetni, amelyekben szentmise szokott lenni, még pedig oly módon, hogy bejegyezzük, hány hívő fér el az illető kápolnában vagy templomban. Ahol ilyen szent hely nincs, ott tessék vonalat alkalmazni. Ahol több a templom, ott csak a fő (plébánia) templomot kell megjelölni. A 14. sz. rovatban fel kell tüntetni a községben levő összes iskolafajokról, hogy hány osztállyal rendelkezik (kolko tried), mi a tanítási nyelv (vyučovací jazyk), mennyi tanulója volt az elmúlt iskolaévben (počet žiakov) és ezek között mennyi volt a katolikus (z toho katol.) A nyelv megjelölését lehet rövidíteni: magyar-m szlovák-sz. német n. Városokban be lehet vezetni a közép és szakiskolákat is.

A 15–19 szám alatti rubrikákat százalékkal kell kitölteni, a plébános vagy adminisztrátor saját tudomása szerint a mai állapot figyelembe vételével, de amellet nem kell elfelejteni, hogy ezek az adatok nem vonatkoznak a limit évre, hanem a község általános képét igyekeznek megjelölni. A 20. rovat az 1926. évi katolikus öngyilkosok számát tünteti fel. A 22. rovatba kerülnek a tisztán vallásos egyesületek, pl. Mária-kongregáció, rózsafüzér egyesület, harmadrend, oltáregylet, őrangyal-egyesület, jó halál társulat stb. viszont a 42. rovatba be kell jegyezni ugyanezen egyletek karitatív tevékenységét annak feltüntetésével, hogy mennyit tesz ki ez a tevékenység évente pénzértékben. Kčs.-ban. Pl.:

1) azon egylet, amely a 22. rovatban az 1. sz. alatt van feltüntetve) szegények számára 50 Kčs.

2) gyermekfelruházás 400 Kčs. stb. Ellenséges egyesületek évente milliókat mutatnak ki jótevékenység címén, s azért az állam segíyezze őket, azért a statisztika eme része igen fontos, ha nem is az államsegély

kimutatására, hogy a katolicizmus körében is folyik jótékony munka.

A 23–29. rovatokat hozzávetőleges számítás szerint kell kitölteni. Nevezetesen a 26. rovatba kerülnek azok a katolikusok által folytatott ágyasságok, amelyeket az állam is ilyeneknek ismer el, tehát polgárilag sincsenek bejegyezve. A 27–29 rovatba nem kell beleszámítani a fiatal házásokat, hanem azon családokat, ahol a gyermekek száma emberi számítás szerint, avagy a házastársak felfogása szerint nem fog emelkedni. A 40. rovatok az elmúlt 1925. esztendőre vonatkoznak. Nem más ez, mint szentségek és szentelmények kiszolgáltatásának száma a matrika szerint. A 35. rovat jelenti a pap nélkül eltemetett halottak számát, a 36. azok számát, akik nem akarták magukat elláttatni halálos ágyukon, a 37. azon katolikus gyermekek számát, amelyek „kijelentkeztek” a hittan alól s nem is járnak hittanra, a 38. és 39. a község által rendezni szokott búcsújárásokat s azokon a résztvevők számát, a 40. rovatba be lehet vezetni általuk felkerestetett búcsújáró helyeket. A 41. rovatba be lehet tenni, ahol az lehetséges, a múlt évi áldozások számát.

A 43. rovatba kerülnek a tisztán karitatív jellegű egyesületek és intézmények, pl. a Karitasz, Sz. Antal perselye, árvaházak, szegényházak, aggok menhelyei, Sz. Vince egyesület stb. A 46. rovat a többi katolikus egyesület tünteti fel, pl. Kat. Nőegyesület, Legényegyesület. Katolikus kör stb. Fel kell jegyezni egyúttal az illető egyesület tagjainak számát is.

A 49. rovatba kerül a községi képviselőtestület pártok szerinti megoszlása. Pl. a községi képviselőtestület tagjainak száma: ebből pártok szerint: 6 ker.-soc., 1 lid., 3., lúd., 1 agr., 1 soc. dem., 1 kom.

Az 50. rovat a községben uralkodó munkaviszonyokat tünteti fel, hogy t. i. milyen gyárak vannak a község területén, milyen nagybirtokok, ill. milyen majorságok, az alkalmazottak száma, a vállalat, nagybirtok karaktere (állami, katol., zsidó, részvényt., bank) s milyen szervezetbe tartoznak a munkások (szoc., kom., ker.-szoc., stb.)

Az 51–60. rovatok a katolikusok kulturális életét festik, az 56. a Katolikus Központi Iroda által rendezett tanfolyamokra vonatkozik, az 59. és 60. rovatokra vonatkozólag a postai közegek adnak felvilágosítást.

A címjegyzékbe azon buzgó katolikus egyének címeit kell feljegyezni, akik példás életükkel s munkálkodásukkal vezető szerepet visznek a község katolikus életében. Ezen címjegyzék különösen a Katolikus Központi Irodának fog tenni óriási szolgálatokat.

4. A táblázatokat nem szabad összehajtani. hanem a mellékelt borítékokban visszaküldeni az egyházi főhatóságnak.

5. A táblázatot világosan s érthetően kell kitölteni, azért ahol fennáll

a veszély, hogy a saját kézírás nem lesz – mondjuk a betűk aprósága miatt – olvasható, ott inkább más személy töltse ki a rovatokat.

6. Hiányzó táblázatokért egyenesen a Katolikus Központi Irodához (Bratislava. Palisády, Svoradov) kell fordulni.

7. Ajánlatos, hogy minden plébános a saját használatára is jegyezze fel a beküldött adatokat.

8394/927. sz. A pénzügyminisztérium hirdetménye

A pénzügyminisztériumnak 1927. szeptember 19-én kiadott hirdetménye az 1919. április 15-iki dátummal ellátott húszkoronás államjegyek bevonásáról.

A csehszlovák Nemzeti bank bevonja az 1919. április 15-iki dátummal ellátott húszkoronás államjegyeket a jegybankról szóló 1920. április 14-én kiadott 347. sz. törvény 25. és 24. §§. valamint az 1925. április 25. kiadott 102. sz. törvény XII. fejezetének 2. bekezdése szerint, mely utóbbi törvénnyel az előbb említett módosítatik. A bevonás a Nemzeti bank mellékelt hirdetménye szerint fog történni. Dr. Engliš, s. k.

A csehszlovák Nemzeti bank hirdetménye

Az 1919. április 15-iki dátummal ellátott húszkoronás államjegyeknek bevonásáról.

Az 1920. január 24-én kiadott 47. sz. kormányrendelettel kiadott s 1919. április 15-iki dátummal ellátott húszkoronás államjegyek 1928. június 30-iki nappal megszűnnek törvényes fizetési eszköznek lenni.

1928. július 1-től 1929. június 30-ig a csehszlovák Nemzeti bank ezen a forgalomból kivont államjegyeket be fogja váltani összes pénztárainál és pedig úgy központi intézetében: Praha II. Bredovská ulice č. 5. mint az összes fiókintézeteiben: 1929. július 1-től 1933. június 30-ig azonban már csak a prágai központi intézetben. 1933. június 30-ika után a fent jelzett államjegyek bármilyen beváltása ki van zárva.

Praha, 1927. szeptember 5. Csehszlovák Nemzeti bank.

8740/927. sz. Levonások a lelkészek illetékeiből az 1927. évi jövedelmi adóra

Az iskola- s nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusától f. évi október hó 25-én 51692/IV. ai. 1927. sz. a. a következő átiratot kaptam:

Püspöki hatóságnak. Trnava.

Értesítem, hogy a pénzügyi minisztérium f. évi július hó 26-án 76558/27. min. fin. sz. a. kelt rendeleté alapján az itteni számlejtő hivatal levonja a jövedelmi adót kezdve 1927. október hó 1-től. Az eddig esedékes – 10 havi – adó levonása három havi részletben fog megejtetni.

A levonás alapjául az az egész jövedelmet vették, amely a lelkészeket a 122/1926. T. R. Gy. n. törvény értelmében megilletné.

Szíveskedjék erről alárendelt lelkészségét értesíteni.

9054/927. sz. A nem állami, tényleges szolgálatot teljesítő tanítók biztosítási illetéke

„Iskola- s nemzetművelődési minisztérium referátusa. Bratislava. 1927. XI. 2. 62905/I. ai. 192. sz. 159. sz. Közölvény.

Szlovenszkó valamennyi tanfelügyelőségének.

Értesítse a saját kerülete nem állami iskolák valamennyi igazgatóságát, hogy a tanítók illetékeinek kifizetésénél minden egyes tanító állandó havi illetékéből a biztosítási illeték címén 1%-ot vonjanak le a Gyógyalap (Liečebný fond) számára, mely a 145/1927 T. és R. Gy. sz. kormányrendelet értelmében a biztosított tanítóra esik, illetve az egész biztosítási illeték felét, amelyet a Gyógyalap járási bizottsága, illetve a járási hivatal (az idézett kormányrendelet 5. §) az illetőre kirótt, a kirovó határozatot megküldik az iskolaszéknek. Ezt az összeget külön nyugta ellenében adják át az iskolaszék elnökének, hogy ez – az egész biztosítási illetéket (tehát a munkaadóra eső részlettel együtt) egyszerre valamennyi, biztosításra kötelezett alkalmazottja után az idézett kormányrendelet 7. §-ában előírt módon Gyógyalap kerületi bizottságának megküldje. – Egyúttal figyelmeztesse a nem állami nemzeti iskolák s kisdédóvók fenntartóit, hogy valamennyi, biztosításra kötelezett alkalmazottját az illetékes járási hivatalnál jelentsék be (az idézett kormányrendelet 5. §). ha azt esetleg mindezidáig meg nem tették volna.

8213/927. sz. Kántorjövedelem feltüntetése

Számtalanszor tapasztalom, hogy nem elég gonddal állítatnak össze a kántortanítói javadalmi jegyzőkönyvek és a kántori jövedelmek átíratnak a tanítóiba egészen vagy felerészben. A „Canonica visitatio” nyújt ebben eligazodást, vagy a régebbi jegyzőkönyvek adnak felvilágosítást.

A természetbeni járandóságok, mint 1. a lakás, 2. a mecka, 5. a fajárandóság a kegyúrtól, 4. esetleges földek, előbb mindig a kántor jövedelmét képezték.

Tanító választásoknál lehet ezt a legkönnyebben kiigazítani, ha valahol hiba történt. Többnek már sikerült azt rendbe hozni. A tanító nem veszít semmit, mert a kántorit úgy is beszámítják neki az államsegélybe. De veszíthet az egyházi község e két hivatal esetleges szétválasztásánál.

8213/927. sz. „Magyar Tanító”⁶⁹

Mint hogy a „Magyar Tanító” című szaklap ismételten támadta az Egyházat, kénytelen vagyok megvonni tőle az egyházi támogatást.

Megtiltom, hogy e lapot a templom vagy az iskola pénztár terhére megrendeljék. A benne hirdetett tanítói pályázatokat nem veszem figyelembe.

A katolikus tanító kötelessége nem támogatni oly szaklapot, amely Egyházunkat s intézményeit támadja.

9979/927. sz. Peregrinatio in Sanctam Terram⁷⁰

Harmadik cseh szlovák szt. földi zarándoklat 1928-ban.

Mindazokkal, akik ezen az egyházi hatóság által jóváhagyott zarándoklaton részt akarnak venni, az aluljegyzett rendező közli, hogy a zarándoklat biztosan meg fog tartatni 1928. április hó 12-től május hó 14-ig.

69 A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hivatalos lapja, a szerkesztői jórészt reformátusok voltak

70 Szentföldi zarándoklat

Az útiköltség Prágából oda és a köztársaság határaitra vissza kb. 6000 Kč-t fog kitenni, mert az Alexandriába való áthajózáshoz gyorshajót fogunk igénybe venni. Visszatértünkben meglátogatjuk Egyiptomot, Nápolyt, Rómát, Assisit és Pádovát. Minden résztvevő önmaga köteles beszerezni saját útlevelét, az idegen konzulátusok vízumait Prágában megszerzi a rendező. Jelentkezni kell minél előbb (f. évi december hó 31-ig), mert már csak 20 zarándokot lehet felvenni. Részletes útirendet minden résztvevőnek azonnal meg fogunk küldeni. Jelentkezni lehet Otta Vencelnél (dekan. Mcely, Čechy), aki szívesen nyújt mindennemű felvilágosítást.

1928. év

832/928. sz. A templomi alkalmazottak vagyoni viszonyainak megállapítása

Az iskolaügyi s népművelődési minisztérium bratislavai referálásától a köv. átíratot kaptam: Püspöki Hivatalnak, Trnava. A Csehszlovák köztársaság nemzetgyűlésének szenátusa az 1926. évi június 25-én tartott 35. gyűlésén tárgyalván a kongrua törvényt, a következő határozatot fogadta el: „kormány kötelességévé tétetik, hogy megvizsgálja a templomi alkalmazottak helyzetét.”

Erre való tekintettel az iskolaügyi és népművelődési minisztérium 1928. évi január 9-én 90.571/926-VI. a. k. felhatalmazása alapján a Referátus kéri az ottani hivatalt, hogy a maga hatáskörében vizsgálja meg a templomi alkalmazottak helyzetét.

Templomi alkalmazottaknak számítódnak pl. a kath. egyházban a sekrestyések, kántorok, regenschorik⁷¹, gyertyákat kezelő asszonyok, orgonafújatók, harangozók s hasonló, az evangélikus egyházban a sekrestyések, kántorok, énekesek stb., a zsidó hitközségekben a sekrestyések, szolgák s hasonló alkalmazottak, amennyiben a templomnál vannak alkalmazva. A többi az állam által elismert egyházaknál oly személyek jönnek tekintetbe, akik a templomban vagy imaházakban hasonló funkciókat végeznek.

A vizsgálat eredménye legkésőbb 1928. június 30-ig közzelendő az iskola-

71 Karvezető, organista

ügyi és népművelődési minisztérium referátusával. Egyben közlendő az itteni hivattal két példányban, mennyi az illető, az állam által elismert egyházban az összes templomi alkalmazottak száma, milyen kategóriába tartoznak s milyen a vagyoni helyzetük. Miniszter helyett h. Kunz.

1426/928. sz. Biztosítás

Hivatkozással 1927. évi VII. körlevélre felhívom a tdő lelkészséget, hogy a templom értékes dolgait, amennyiben már nem történt volna meg, tűzbiztosításon kívül, betörés, lopás ellen is biztosítsa.

Egyházmegyei Biztosítási Iroda, Trnava az összes biztosítási ágazatokkal foglalkozik v. i. a fent említett ágazatokon kívül elfogad jégbiztosításokat, baleset, szavatossági, autocasco és életbiztosításokat, úgyszintén szarvasmarhák és lovaknak baleset és ragályos betegség okozta elhullás elleni biztosításokat is.

1584/928. sz. Rendelkezés az adófizetésről bérlet esetén

Az 1927. jún. 15-én kelt 76. törvény 341. sz §-a értelmében „oly meg egyezések, hogy az egyenes adót az adófizető helyett egészben vagy részben más személy viselje, nem jogérvény esek.” Ezen törv. XVI. cikkelye szerint ez a rendelkezés 1932. jan. 1-én lép érvénybe. Az 1927. július 1. előtt kötött haszonbérleti szerződések megegyezései azonban érvényesek 1932 után is a szerződés lejártáig.

Elrendelem, hogy a jövőben a haszonbéli szerződések úgy kötendők, hogy az adót a haszonbérbeadó fizeti, s ennek megfelelően természetesen emelni kell a haszonbért.

Felhívom továbbá a ker. espereseket, hogy a templomszámadások alkalmával vizsgálják meg azt is, hogy a plébániajavadalom adója ki van-e fizetve, nehogy esetleges üresedés esetén a javadalom megkárosodjék, mert a fenti törv. 95. § az 1927. dec. 20-án 175. sz. kormányrendelet értelmében az adófizetésre a javadalom köteles. A szigorú ellenőrzés mellőzésével okozott esetleges károkért a ntdő esperes urak saját vagyonukkal felelnek.

745/928. sz. Az iskola mulasztási pénzek felhasználása és el nem számolása

Az iskolai referálástól 1927. évi november 15-éről 55.922/I./927 sz. a. kaptam a következő jelentést: „Az állami tanfelügyelőségnek jelentéseiből meggyőződtem, hogy az iskolaszékek illetve az iskolák igazgatóságai nem tartják meg pontosan az itteni hivatal 1924. év április 11-én 13.594/I-A. sz. a. közölt határozatának rendelkezéseit (56 lap „Šk. Zprávy” 5. évfolyam), melyek a hanyag iskolalátogatás utáni bírságok elhasználásáról és azok elszámolásáról intézkednek. Nevezetesen nem értesítik a tanfelügyelőséget az elfogadott pénzbírságok félévi elszámolásáról. Ezen pénzbírságok nem fordítottanak a tankönyvek beszerzésére szegény tanulók számára és az isk. könyvtár gyarapítására, hanem más meg nem engedett célra.”

Az iskolaszékektől illetve az iskolák igazgatóságaitól elvárom, hogy szigorúan és föltétlenül tartsák magukat az idézett határozat rendelkezéseéhez.

389/928. sz. Országos lourdesi zárandoklat

1 Központi Katolikus Iroda
(Bratislava. Védcolöp u. Nový Svoradov) 1928-ban a következő zárandoklatot rendezi:

I. Május havában Máriazellbe. Csak magyar hívők részére komoly tartalmas programmal. Indulás Bratislavából 1928. május 18-án a fő pályaudvarról reggel fél 7 órai vonattal. Résztvételi díj: 160 Kős. Ebben az összegben a vasúti jegy Bratislavától Bratislaváig a résztvételi jegy és az útlevel költsége foglaltatik. Ellátásról és szállásról mindenki külön gondoskodik. Jelentkezési határidő 1928. május 1. Aki későbbben jelentkezik, az 12%, többlet, azaz 180 Kős. kénytelen fizetni.

II. Május havában Lourdesba a csodálatos jelenés 70 éves jubileuma alkalmából a Szlovenszkói kat. hívők részére. Magyar hívők külön magyar programot. Magyar nyelvű szentbeszédeket és istentiszteleteket kapnak. 360 zárandok jelentkezésénél különvonattal utaznak. E nagy-zárandoklás programját a következőkben állapítom meg. 1 nap: (május 22-én. kedd); Indulás Bratislavából és Wien Westbahnhof-ról Anistetten, Salzburg, Innsbruck, Arlberg Buchs. Zürichen keresztül. 2. nap

Megérkezés Genfbe. Vacsora és elszállásolás. 3. nap: Délelőtt szt. mise és szt. beszéd után autocaron a város megtekintése. Ebéd. Ebéd után tea, azután tovább utazás Lourdesba (Lyon, Tarascon, Cettes). 4 nap. Megérkezés Lourdesba. 4-9 nap: tartózkodás Lourdesban (szállás és teljes ellátás). Reggel 8 órakor szt. mise és magyar szt. beszéd. Délután ájtatosságok, körmenetek és tetszésszerinti kirándulások a környékbe. 9. nap: Délutáni tea után indulás Lourdesból. 10. nap: Érkezés Lausanneba, vacsora, elszállásolás. 11. nap: Szt. mise után autocaron a város megtekintése: délután indulás. 12. nap: Június 2-án szombaton. Megérkezés Bratislavába. Az ár 1760 korona. Ebben az összegben a következő szolgáltatásaink foglaltatnak.

1. Vasúti jegy Bratislavától Bratislaváig a programban megjelölt útvonalon. 2. Az utasoknak pályaudvarról pályaudvarra való szállítása mindama helyeken, ahol az utat megszakítjuk. 5. Programszerinti elszállásolás és ellátás Genfben, Lourdesban és Lausannében. 4. A programban említett összes autocar utazások. 5. Borraivalók. Jelentkezési határidő: 1928. április 10. Aki a határidő után jelentkezik. 12 %-al többet, azaz 1971 koronát kénytelen fizetni

III. Július havában társas zarándoklatot Lourdesba a szlovenszkói kat. intelligencia részére. Eme lourdesi és lisieuxi zarándoklat programját a következőkben állapítottuk meg: I. nap július 10 e (kedd Reggel fél 7 órakor indulás Bratislavából. Érkezés Bécsbe. 1.40 indulás Wienből (Westbahnhof). Salzburg, Innsbruck, Buchs, Zürich, Bäle, Thaumont, Troyes-en át. 2. nap: 17.45 kor érkezés Parisba (Gare de l'Est). Elszállásolás. Vacsora. 5. nap: Reggel szt. mise és szt. beszéd. Szt. mise és reggeli után egésznapos autocarséta Parison keresztül. 4. nap. (szombat). Szt. mise és szt. beszéd. Egésznapos autocarkirándulás Versailles, les Trianons, la Malmaison (odafelé Neuillyn, vissza St. Chuda-on keresztül). 5. nap: (szombat). Szt. mise és szt. beszéd D. e. a Louvre megtekintése, délután látogatás az áruházakban. 6 nap: (Vasárnap). Zarándoklás Lisieuxbe. Szt. mise és szt. beszéd, 7. nap: Szt. mise. Szabad délelőtt Parisban. Délután indulás Lourdesba. 8. nap. (kedd, július 17-én). Megérkezés Lourdesba. Elszállásolás. 8-11 nap: Tartózkodás Lourdesban. (Szállás és teljes ellátás). Reggel 8 órakor szt. mise és szt. beszéd. Délután ájtatosságok, körmenetek. II. nap: (péntek). Délutáni tea után indulás Lourdesból via Lyon, Genfbe. 12. nap: (szombat). Megérkezés Genfbe délután, elszállásolás. 15. nap: (vasárnap). Szt. mise és szt. beszéd után délelőtt autocáron a város megtekintése; délután hazaindulás via Lausanne, Bern, Alfeu, Zürich. Buchs, Innsbruck, Salzburg. 14. nap (hétfő július 23-án). Wien – Bratislava. Részvételi díj

személyen kint 2500 kor. Jelentkezési határidő: 1928. június 15-e. Aki a határidő után jelentkezik, 12% többlet, azaz 2576 kor. fizet. Eme árban benne foglaltatik: I. III. osztályú vasúti jegy a programban közölt útvonalon Bratislavától-Bratislaváig. 2. Jó szállás és ellátás mindazon helyeken, ahol az út program szerint megszakítottatik, tehát Párisban, Lisieuxben. Lourdesban és Genfben. 3. A programban említett autokirándulások és beléptidíjak. 4. Az utasoknak pályaudvartól pályaudvarhoz való szállítása poggyászaikkal együtt Párisban. Lourdesban és Genfben. 5. Borraivalók.

1010/928. sz. Čs. hospicium Rómában⁷²

1927. december 1-én megnyílt Rómában az első csehszlovák hospicium a csehszlovák római zarándokok s turisták számára. Benne elhelyezési nyerhetnek hölgyek is rövidebb s hosszabb tartózkodásra is. Napi-díj: csoportoknál 25–50 L. személyenkint: egyes személy után 30–35 L.. hosszabb tartózkodásnál és leánytanulók részére 20 L.-nál feljebb. Felvilágosítással szolgál a Csehszlovák hospiciuni elöljárója, Róma. Via-del-le Wantellate 22.

1555/928. sz. Ínségsegély levonása 1923 – 1925. évben

Az iskolaügyi és nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusa 1928. febr. hó 4-én 5142/I V. ai. 1928. sz. a. a következő értesítést küldte hivatalomnak: A püspöki ordináriátusnak Trnava.

Az iskolaügyi és nemzetművelődési minisztériumnak Prágában 1927. július hó 14-én kelt 84480/27-VI. sz. leirata alapján közlöm, hogy a minisztertanács elnökségének 1924. december hó 27-én kelt 27895/24 m. t. sz. leirata szerint a minisztertanács 1924. december hó 25-án tartott ülésében utólagosan jóváhagyta a havi 240 Kč. ínségsegély kifizetését kongruális egyházak lelkészeinek részére az itteni közgazgatási területen 1925 és 1924 évre, amennyiben az a segély nevezett lelkészeket a megelőző rendelkezések értelmében megillette,

⁷² Római csehszlovák zarándokház

valamint hogy egyidejűleg beleegyezett abba is, hogy ezen lelkészek számára a nevezett segély kifizettségük előlegképen az 1925 évben is.

Az 1922. december hó 20-án kelt 594 sz. T. Gy. törvény alapján beállott helyzet értelmében az iskolaügyi és nemzetművelődési minisztérium referátusa 1925. október hó 16-án kelt 58700/25-III. sz. ill. 1924. okt. hó 15-én kelt 51654/24-III. sz. és 1925. okt. hó 50-án kelt 65456/25-III. sz. rendeletével egyelőre további intézkedésig visszatartotta azon 240 Kő-ás havi részletek kifizetését az ínségsegélyben részesülő lelkészek segélyéből, amelyek az 1923 – 1925 években mindig novemberben lettek volna esedékesek.

A minisztertanács elnökségének 1927. július hó 1-én kelt 9185 27. sz. leirata szerint a minisztertanács 1927. június hó 50-án tartott ülésében elhatározta, hogy a minisztertanácsnak 1924. december hó 25-án történt fentebb idézett elhatározása abban az értelemben módosul, hogy a lelkészek ínségsegélye az 1923–1925 évekre vonatkozólag csak is évi 2640 Kő. összegben lett engedélyezve. Ezzel a lelkészek ínségsegélyének az 1923–1925 évek november havára való kifizetésének beszüntetése, mint előzetes intézkedés végérvényessé vált.

Erről a joghatósága alá tartozó papságot alkalmas módon értesíteni szíveskedjék.

2475/928. sz. Utasítás a vagyondézsma kifizetésére vonatkozólag

A vagyondézsma kifizetése a következő módon történik:

1. A plébániai javadalomra kivetett vagyondézsma a javadalmas köteles kifizetni, s nem fizethető ki pl. a templom pénztárból.
2. A vagyondézsma nem fizethető ki a törzstőkéből (pl. ingatlan eladása által). Ha valahol a javadalmas ily módon fizette volna ki önkényileg a dézsma. Tenetur ad restitutionem.
3. A vagyondézsma kifizetésére javadalmi kölcsön vehető fel, amelyet 15 év alatt kell visszafizetni 1919. március 1-től számítva. A részleteket az a javadalmas fizeti, aki az esedékes időben (1919–1934) a javadalom élvezője. A nem fizetés miatt kirótt kamatokat az a javadalmas fizeti, akinek a fizetési meghagyás először kézbesítve lett s nem fizetett. Ha van a templompénztárnak annyi szorgalmi tőkéje, vagy oly alapja, melynek kamatait a javadalmi élvezi, úgy a templom pénztárból kamatmentes

kölcsön vehető lel. A kölcsönről rendes, kötelezvényt s törlesztési tervet kell kiállítani, s 3 (az itteni, az esperesi és plébániai hivatal részére) példányban jóváhagyásra az egyház hatóságához felterjeszteni.

Figyelmeztetem és felhívom a tő esperes urakat, hogy a dézsma kifizetését mindenütt ellenőrizzék. Ennek elmulasztásából származó károkért az esperes urakat teszem felelőssé, et tenentur ad restitutionem.

1497/928. sz. A kivándorlók

A kivándorlók érdekében kívánom, hogy a plébánia hivatalok állapítsák meg a kivándorlások indító okait. Megtörténik ugyanis, hogy egész csoportok vándorolnak ki némely országba vagy gyarmatba, még pedig felelőtlen elemek csábítására, így jutott pl. Mexikóban 60 szlovák kétségbeejtő helyzetbe. A katolikus kivándorlók védelmére alakult prágai Szent Ráfael Egyesület (Spolok sv. Rafaela. Praha. H. Křemencova 4.) kívánságra készséggel küld minden kivándorlónak kitöltésre kérdőívet. Hirdessék ezt ki a t. lelkészek a szószékről, legyenek a kivándorlónak esetleg segítségére a kérdőív kitöltésében és jelöljék meg az íven a kivándorlás okát. Ajánlatos a híveket arra figyelmeztetni, hogy senki se vándoroljon, ki anélkül, hogy előzően kérdést ne intézne a Szent Ráfael Egyesülethez. Végül hirdessék ki a t. lelkészek, hogy az említett Egyesület ingyen szolgál tanáccsal de válaszbélyeget be kell küldeni, mert az Egyesületnek semmiféle jövedelme nincs. Szólítsak fel egyúttal a t. lelkészek a kivándorlókat arra is, hogy értesítsék őket útközben nyert tapasztalataikról, telepük viszonyairól stb. Ezeket az értesítéseket küldjék a plébánia hivatalok közvetlenül a Sz. Ráfael Egyesületnek.

1872/928. sz. Zarándoklatok szervezése

Egyhangú s ismételt határozat szerint nyilvános zarándoklatokat szervezni, vezetni, érdekükben felhívásokat eszközölni egyedül jogosult a Központi Katolikus Iroda (Bratislava). Ha valamely szerzetesrend vagy más egyesület nem hivatalos zarándoklatokat óhajt vezetni, érettük agitációt kifejthetnek s hirdethetik magán úton saját tagjaik közt és saját

templomaikban. „(Lásd a szlovenszkói püspöki kar 1927. X. 26-án kelt jegyzőkönyvének 4. pontját).

1461/928. sz. Kurzus lelkészek számára

Központ. Kat. Iroda f. évi aug. 23, 24 és 25-én Bratislavában kurzust rendez mai lelkipásztorkodás fontos kérdéseiről.

A tódó lelkész urak közül azok, akiket a kurzus érdekel, szíveskedjenek az Egyházmegyei Hatóság útján április hó 15-ig közölni, hogy:

- a) mily tárgyakat ajánlanak a modern pasztoráció köréből feldolgozásra.
- b) kiket tartanak alkalmasak az előadások megtartására.
- c) milyen tárgy kidolgozására alkalmas a nevezett úr.

1883/928. sz. A Magyar Tanügy

Ismeretes a „Magyar Tanügy” című havilap egyházellenes irányzata, minek következtében kénytelen vagyok megtiltani, hogy a lapot az iskolák pénztáraik terhére megrendelhessék. A tndő kerületi esperes urak kötelességévé teszem ezen tilalmam betartásának ellenőrzését.

2249/928. sz. Masaryk Liga⁷³

A tuberkulózis elleni Masaryk-Liga nyilvános gyűjtést rendez. Kérem a t. papságot, támogassa ezen akciót, minthogy jótékony célról van szó.

⁷³ Ez a szerveződés végezte az egészségügyi prevenciós tevékenységet (Masarykova liga proti tuberkolóze na Slovensku)

2905/928. sz. Az illeték egyenérték kiszabásához benyújtandó vagyonbevallás

A törvények és rendeletek gyűjteményében 13.928. sz. alatt megjelent kormányrendelet intézkedik az illeték egyenértéknek 1928-tól 1937-ig terjedő évtizedre való kivetéséről.

Minthogy az említett kormányrendelet hivatalos magyar szövege eddig nem jelent meg, másrészt a dolog már sürgős, azért a következőkben tájékoztatás céljából közlöm az idevonatkozó főbb rendelkezéseket:

I. Az illeték egyenérték kiszabása céljából az ennek fizetésére kötelezett személyek kötelesek 1928. ápr. 30-ig az adóhivatalhoz vagyonbevallási benyújtani.

Ilyen személyek: minden javadalom és alapítvány, illetve ezek javadalmasai, valamint az egyházi és világi községek, továbbá oly egyesületek, intézetek, testületek és társulatok, amelyek tagjainak a törzsvagyonban tulajdonrészük nincsen (1918: XI. t. c. 105. §).

A bevalláshoz szükséges űrlapokat az adóhivataltól kell beszerezni. Külön űrlapok szolgálnak az ingatlan vagyon és külön űrlapok az ingó vagyon bevallásához.

Úgy az ingatlan, mint az ingó vagyont az 1928. jan. 1-én fennállott állapot szerint kell bevallani.

Nem bizonyos azonban, hogy minden ilyen vagyon már 1928. jan. 1-én illeték egyenérték alá esik, – mert újonnan keletkező jogi személyek összes vagyonuk után, a régi jogi személyek pedig újonnan szerzett ingatlan vagyonuk után az illeték egyenértéket csak a szerzéstől számított 10 év elteltét követő hó 1. napjától kezdve tartoznak fizetni. Az ilyen vagyont a bevallás végén kell feltüntetni s a „Megjegyzés” rovatában meg kell jelölni az időt, amikor a fizetési kötelezettség beáll.

A javadalmak, diplomák, alapítványok s az önálló alapok vagyonát külön-külön kell bevallani. A mise – és ima – alapítványokat együttesen is be lehet vallani, – de az egyes alapítványok feltüntetésével.

2. Az ingatlan vagyonnál, amely földadó alá esik, a bevallásban feltüntetendő a tiszta kataszteri jövedelem, – amellyel az ingatlan a fizetési kötelezettség keletkezésekor a földkataszterbe be van jegyezve. Ama házaknál, amelyek házbéradó alá esnek, fel kell tüntetni a házbéradó alapjául szolgáló bérjövédelmet amaz évre, mely a fizetési kötelezettség keletkezését megelőzte, a házosztály adó alá eső házaknál pedig ennek az adónak a nagyságát a fiz. kötelezettség keletkezését megelőző évre.

Ha olyan ingatlanról volna szó, amely földadó vagy házadó alá nem esik,

illeték egyenértéket azonban köteles fizetni, – annál fel kell tüntetni a fizetési kötelezettség beálltakor fennálló közönséges (folyó-) értéket.

Az illeték egyenérték alapjául ingatlanoknál a törvény általában a közönséges (eladási) árat veszi. A föld- és házadó alá eső ingatlanoknál azonban átlagban megállapítja ezt az alapot ily módon: Földadó alá eső ingatlanoknál alapul számítandó a kataszteri tiszta jövedelem 50 szerezése (a vízszabályozó vagy ármentesítő társulatok kötelékébe tartozó községek árterében fekvő földbirtoknál a tiszta jövedelemből a vízszabályozási járulék levonandó, hacsak ezt a költséget már a kataszteri tiszta jövedelem megállapításánál figyelembe nem vették); házosztály adó alá eső ingatlanoknál a házosztály adó 200 szoros összege: házbéradó alá eső ingatlanoknál a házbérijövedelemnek a) általános házbéradó alá eső helyeken a 15-szörös összege, b) másutt a 12-szeres összege.

A félnek azonban konkrét esetben jogában áll igazolni, hogy valamely ingatlan közönséges (eladási) ára kisebb az itt feltüntetett szorzatoknál, s ha ezt tudja igazolni, akkor az ill. egyenértéket csak ettől az igazolt értékről fogják kivetni.

Az ingatlan után járó illeték egyenérték alapjából adósságok és egyéb terhek címén levónak helye nincs.

Az ingó vagyon után járó illeték egyenérték alapjául szolgál általában az illető ingóság pénzben kifejezett értéke. A magánkölcsönökben – állami kötvényekben és magán értékpapírokban elhelyezett tőkéket részletesen kell bevallani, – hozzácsatolva az 1928. jan. 1-ig esedékes, de még fel nem vett kamatokat is. Úgyszintén be kell vallani az 1928. jan. 1-én fennálló készpénzt is. Az értékpapírok és hasonló tőzsdei tárgyak értékének megállapításánál döntő a prágai tőzsdén jegyzett érték: ha az napon, amelyhez a bevallás igazodik (1928. jan. 1.), nem volt jegyzés, úgy a megelőző legközelebbi árfolyamjegyzés az irányadó, amennyiben nem régebb egy hónapnál, ha más belföldi tőzsdét is alakítanak, úgy ennek a tőzsdének a jegyzése lesz irányadó, ha közelebbi jegyzése van, mint a prágai tőzsdének, vagy ha oly értékről van szó, melyet a prágai tőzsdén nem jegyeznek. Végül, ha az értékpapír belföldi tőzsdén nem jegyeztetik, irányadó a névérték, bár a feleknek jogukban áll az értéket bírói becslés útján megállapítani.

Az ingó vagyonnál az illeték egyenérték kiszabásának alapjául az ú. n. tiszta vagyon veendő, levonatnak tehát a fizetésre kötelezettet terhelő összes igazolt adósságok és terhek.

Az illeték egyenérték alapjául megállapított összegtől évenként fizetni kötelesek:

1. azok a javadalmak és alapítványok, illetve ezek javadalmasai, amelyeknek adományozása az államfő vagy a kormány kinevezésétől vagy jóváhagyásától függ:

- a) az ingatlan vagyon értéke után 0.5%.
- b) az ingó vagyon, tiszta értéke után 0.2%.

2. az I. pont alá nem tartozó minden más javadalom és alapítvány, illetve ezek javadalmasai, valamint, az egyházi és világi községek, továbbá oly egyesületek, intézetek, testületek és társulatok, amelyek tagjainak a törzsvagytonban tulajdonrészük nincsen:

- a) az ingatlan vagyon értéke után 0.4%,
- b) az ingó vagyon tiszta értéke után 0.2% illeték egyenértéket. (1918: XI. t. c. 105. §.).

Legfontosabb azonban, hogy a törvényesen biztosított illetékmentesség igénybe vétessék.

Illeték mentesek ugyanis:

- 1. mindazon javadalmasok, kiknek évi jövedelme 800 Kč-t meg nem halad:
- 2. mindazon ingatlanok, amelyek a földadótól mentesek, amennyiben nem szolgálnak nyereszkedési célokra (pl. terméketlen földterületek, beépített területek és udvarok, köztemető, testgyakorló egyesületeknek gyakorló- és játéktereknek szentelt földterületi stb.), továbbá amaz épületek, amelyek házadómentesek (nyilvános istentiszteletre szánt épületek, a lelkeszkedéssel megbízott személyek hivatalos helyiségei, a sekrestyésnek, egyházfinak, harangozónak a plébánia épületében ingyen bírt lakása, temetői épületek, árvaházak, óvodák, iskolák, közkönyvtárak, internátusok stb.).
- 3. Illetékmentes a templomok összes berendezése, továbbá mindazon vagyon, mely a templom vagy egyház többi vagyonától elkülönülten kezeltetik és kizárólag istentiszteleti tárgyak beszerzésére vagy a templom építésére vagy javítására szolgál.

A szt. mise alapítványok ugyan nem illetékmentesek, minthogy azonban soknak a hozadéka megoszlik az egyházi személyzet, a templom, esetleg a szegények között is, az alapítvány megfelelő tőkerészletének elkülönített feltüntetése által legalább egy részükre a mentesség igénylendő.

4. Illetékmentesek az oktatási és jótékonyági célokra rendelt alapítványok ingóságai és az ily célokra alakult intézetek és egyletek ingó javai, amennyiben az alapszabályok szerint a vagyon az említett céloktól elvonni nem lehet. Kifejezetten említi a kormányrendelet, hogy ez vonatkozik pl. az egyházak által kezelt hasonló vagyonra is. Ilyenek tehát, a

kórházak, árva és szegényápoló intézetek, segélyegyletek, tudományos könyvtárak, ösztöndíj alapítványok, agg papok ellátására, tanítók fizetésére rendelt alapítványok stb.

5. Végül az előbbi pont alá nem tartozó országos tudományos intézetek és köztanintézetek még a következő kedvezményeket élvezik:

a) ingó vagyonuk az illeték egyenérték alól mentes;

b) ingatlanaik értékének megállapításánál (a fentebb szabályozott eljárástól eltérően) a földadó alá eső ingatlanok kataszteri tiszta jövedelmének 50-szerese helyett 20-szorosa, házbéradó alá eső ingatlanainál a házbéradó alapjául szolgáló nyers bérjövedelemnek aa) általános házbéradó helyeken 11-szerese; bb) másutt 8-szorosa, – végül a házosztály adó alá eső épületeknél a házosztály adó 60-szorosa veendő alapul, s az így kiszámított érték után 0.4% helyett csak 0.2% illeték egyenértéket tartoznak fizetni.

Mindezen itt felsorolt kedvezményeket és mentességeket a bevallásnál – a hivatalos úrlapon magán – kifejezetten igényelni kell.

Az illeték egyenérték 10 évre való érvénnyel vettetik ki. Az ezen időközben beállott változásokat (vétel, eladás stb.) a fizetésre kötelezett bejelenteni tartozik az illetékes adóhivatalnak.

A megállapított illeték egyenérték ellen az adóhivatalnál a pénzügy igazgatóságához címzett fellebbezés adható be a fizetési meghagyás kézbesítésétől számított 30 napon belül. A fellebbezésnek halasztó hatálya van.

Végül rendelem, hogy az illeték egyenértékre vonatkozó beadványok szószerinti másolatai a plébániai levéltárakban gondosan megőriztetessenek és az esperesi vizsgálatok alkalmával előmutattassanak.

2730/928. sz. A lelkészek fegyvergyakorlatai

Azon lelkészek, akik a tényleges katonai szolgálatnak eleget tettek, a Nemzetvédelmi minisztérium hivatalos lapjának („Věstník Vecního Ministerstve Nár. Obrany” 1927. évi, 61. sz. 647. rész. VII. bekezdés) rendelkezése alapján kérhetik a köteles fegyvergyakorlat alóli felmentésüket.

Az idézett hivatalos lap szövege fordításban a következő:

„Azon személyek, akik az 1920. évi véderőtörvény 63. §-a felsorol, a fegyvergyakorlati kötelezettség alól kivételnek (lásd a véderő törv. 198. §-ának 4. bekezdései).

A tartalékos tiszteket és legénységet, akik az 1920. évi törv. alapján sorozattak be, takarékoság szempontjából csak a legszükségesebb számban hívják be.

A fegyvergyakorlatok elhalasztása vagy áttevése iránti kérelmeknek, ha azokat az illető egyházi hatóság megerősíti s igazolja, hogy az illető személy nélkülözhetetlen. tegyenek eleget”.

Ezen rendelkezés érvénye most is fennáll. A lelkészek tehát kérhetik fegyvergyakorlatuk elnapolását vagy teljes felmentésüket. Az eljárás a következő:

1. A tisztek kérelmüket saját hadkiegészítő parancsnokságukhoz terjesztik be.
2. A legénységi állományú személyek pedig az illetékes járási hivatalhoz. A kérelemhez melléklendő;
 - a) az egyházi hatóság igazolványa, hogy az illető lelkész a lelkipásztorokodásban nélkülözhetetlen, b) a katonai könyvecske.

2476/928. sz. A választási iratok bélyegilletéke

Az államsegély iránt beadott kérvények bélyegilletékét az iskolaszék fizeti, minthogy ő kéri az államsegélyt a tanító számára, viszont a mellékleteket a tanító bélyegzi le, mert ő neki oly okmányokat kell mellékelnie, amelyek megfelelnek az előírásnak, tehát lebélyegzettek.

2490/923. sz. Felvétel a komárnói süketnémák intézetébe

A siketnémák komárnói magyar tannyelvű áll. intézetébe felvételt nyerhetnek az 1928–29 tanévre oly tanköteles korú siketnéma gyermekek, akik a siketségen s az ebből eredő némaságon kívül egyéb, őket a tanulásban akadályozó fogyatkozásban nem szenvednek. Az intézet körzetébe tartoznak egész Szlovenszko és Podkarp. Rusz magyar nemzetiségű siketnéma gyermekei. A tanítás teljesen ingyenes, ellátási hozzájárulás címén azonban a szülék vagyoni viszonyaihoz mérten kisebb-nagyobb díj fizetendő, mely igazolt szegénység esetén teljesen elengedtetik. Ruházatról a szülök gondoskodnak. A kérvények az inté-

zet igazgatóságához f. évi április hó végéig küldendő be. Mellékletek:

1. szül. anyakönyvi kivonat.

2. illetőségi bizonyítvány.

3. orvosi bizonyítvány arról, hogy a gyermek valóban siketnéma és tanulásra alkalmas (nem gyengeelméjű) a siketség okának megjelölésével.

4. szegénységi ill. pontos vagyoni bizonyítvány. Egyéb felvilágosítást az intézet igazgatósága készséggel nyújt.

1866/928. sz. Statisztikai kimutatás a missziói egyesületekről

A mellékelt statisztikai űrlapok arra szolgálnak, hogy azokra rávezetessék a köztársaság nmt. püspöki karának múlt évi közös pásztorlevele alapján bevezetett missziós egyesületek működésének eredménye.

Megjegyzések a rubrikákhoz:

A. külön magyarázatot nem igényel, felvilágosítást nyújtanak a múlt évi körlevelek. A tdő lelkészeknek az egyházi hatóságnál kellett volna jelentkezniük.

B. és C. Az első rovatba bevezetendő első helyen az anyaegyház neve után a fiókegyházak nevei, melyekben az illető egyesület meg van szervezve.

D. „Az Isteni Gyermekség Műve” főkép iskolás gyermekek missziós egyesülete. Az első rovatba beírandók a községek nevei, a másodikba röviden megjelölendő: r. kath. elemi; áll. elemi: rk. polg.: áll. polg.; áll. gimn. (reál. stb.).

A kimutatásban mindenkor feltüntetendő az elmúlt év dec. hó 31-én mutatkozó állapot. A rendesen kiállított kimutatás egy példányban minden évben az egyházi hatósághoz felterjesztendő – legkésőbb jan. hó 15-ig. Ezidén kivételesen április hó 30-ig az 1927. december 31-i állapottal.

Engesztelő ima Jézus Szentséges Szívéhez

Áldott Urunk Jézus Kristus, akinek irántunk való nagy szeretetét a háládatlan emberek annyi feledéssel, elhanyagolással és megvetéssel viszonyozzák, nézd íme mink oltáraidhoz borulva annál nagyobb buzgalommal törekszünk engesztelési terjeszteni legszentebb Szíved elé

mindazon gyászos emberi érzéketlenség és háládatlanság ellenében, melyek mindenfelől érik szentséges Szívedet.

Ám mi is érezzük, hogy e méltatlanságtól valamikor mi sem voltunk mentek, azért mélységes fájdalommal Szíved irgalmát elsősorban önmagunknak kérjük, de készek vagyunk önként vállalt engesztelésekkel jóvátenni nem csak a mi vétkeinket, hanem mindazon másokét is, akik az üdvösség útjáról messze tévedezve akár vonakodnak Téged vezérüknek és pásztoruknak elfogadni, akár keresztségi fogadalmuk megtagadásával rázzák le magukról szent törvényed édes igáját.

Mindezen siralmas bűnöket együttvéve is szándékozunk kiengesztelni és külön is törekszünk jóvátenni, a mai életmódnak csúnya szemérmertlenségeit, az ártatlanok megrontására kieszelt botrányokat, a sajnálatos ünneprontásokat, a Neked és szentjeidnek szánt káromlásokat, a földi Helytartóra és a papi rendre szórt gyalázkodásokat, magának végül az isteni szeretett Szentségének elhanyagolásait, vagy borzalmas szentségtörésekkel történő meggyalázásait, nemkülönben a nemzetek nyilvános vétségeit, melyekkel egymást is. Egyházadat is, saját vesztőkre jogaikban elgáncsolják.

Ó bár lemoshatnánk akár vérünkkel is e szörnyűségeket. Isteni Főnséged engesztelésére fogadd inkább a Te szentséges Vérednek áldozatát, melyet Atyádnak a keresztfán és oltárainkon e szándéokra ajánlasz fel; fogadd hozzá szentséges Anyádnak. a minden szenteknek és legjobb híveidnek engeszteléseit és fogadd a mi eltökélt szándékunkat is, hogy minden eddig elkövetett bűneinket, valamint a mostani meg gondolatlanságainkat – a Te segítségeddel valamennyire csak bírjuk, – mind jóvá akarjuk tenni erős élő hitünkkel, tiszta erkölcsünkkel, a szent evangéliumi törvénynek, főleg a szeretetnek megtartásával, és hogy a Szíved elleni bűnöket minden erőnkkel mindig és mindenütt akadályozni fogjuk, ellenben Szíved engesztelésére minél többeket megnyerni törekszünk.

Fogadd el hát óh kegyességes Jézus, a te mindeneket kipótolni vágyó édes Anyádnak közbenjárására is fogadd el ezen önkéntes engesztelő készségünket és abban mind halálig tégy minket állhatatosakká, hogy szolgálatodban és engesztelésedben mindvégig hűségesen kitarva, a megengesztelt szentséges Szív honába, örök hazánkba eljuthassunk, a hol Te az Atyával és Szentlélekkel egyetemben élsz és uralkodól örökön örökké. Ámen.

3426/928. sz. oratio pro succrescentia Cleri⁷⁴

A szentatya akarata szerint, aki mély fájdalommal látja az itteni nagy pap hiányt az összes hívőknek nyilvánosan és közösen kell imádkozniuk, hogy az „aratás Ura” küldjön munkásokat az ő aratásába.

Ezért elrendelem, hogy minden hó első péntekjén és vasárnapján a szentmise, illetve prédikáció után a következő 500 napi búcsúval ellátott nyilvános és közös könyörgés legyen a papi hivatásért, Miatyánk, Üdvözlégy Mária majd ezen könyörgés: „Mit álltok itt egész nap hiába? Menjete ti is szőlőmbe.” (Mt. 20, 6–7.).

V. Kérjétek az aratás Urát.

R. Hogy küldjön munkásokat az ő aratásába. (M. 9. 58.).

Imádkozzunk: Isten, ki nem akarsz a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen, adj nekünk a boldogságos Szent szűz és minden szentek közbenjárására jó papokat, akik Krisztus munkásai legyenek és a lelkek üdvén fáradhatatlanul dolgozzanak. Ugyanazon Krisztus Urunk által. Ámen.

Egyúttal elrendelem, hogy a később elküldendő és a híveknek jó papokért való áhítozását ábrázoló kép a templom bejáratánál kifüggesztessék s a híveknek megmagyaráztassék.

3912/928. sz. Egyházi házasságkötések bejelentése a járási hivatalnál

A belügyminisztérium bratislavai alosztálya közli: Az 1919. május 22-én kelt 320. számú törvény életbeléptetése után a házasságkötés alakja 1919. június 15-ától kezdődőleg fakultatívvá vált.

Az előző anyakönyvi törvényekben és rendeletekben foglalt rendelkezések, amennyiben az idézett törvény által kifejezetten nem voltak megmásítva, továbbra is változatlanul érvényben maradnak.

Nevezetesen változatlanul érvényben marad az 1894. év XXXIII. t. c. I. §-ának azon rendelkezése, amelynek értelmében a születések, házasságok és halálesetek hiteles nyilvántartására és igazolására szolgálnak kizárólag az állami anyakönyvek, amelyeket az idézett törvény-

74 Imádkozás a papi hivatásokért

ben megjelölt közegek vezetnek (áll. anyakönyvvezetők). A szlov. Telj. miniszt.-nek a házasság jog változásáról és a házassági anyakönyvek vezetéséről szóló és az 1919/520. sz. törvény értelmében 1920. május 10-én 27/920. (7655 prez. adm. 1919) sz. alatt kiadott rendeletének 11. szakasza szerint:

Az állami anyakönyvek továbbra is közjogi okiratok maradnak és éppen ezért a lelkésznek kötelessége a csak egyházilag kötött házasságokról az új törvény 10. §-ának megfelelően a házasság megkötéséről jegyzőkönyvet, kiállítani két eredeti példányban az összes az állami anyakönyvnek megfelelő adatokkal felszerelve, analogikusan a magy. igazságügyi min. 1906/20000. sz. utasításának 77. §-a értelmében, a jegyzőkönyv egy példányát legkésőbb három napon belül az illetékes felügyeleti hatóságnak ez idő szerint a járási hivatalnak, Bratislavában és Košicén a városi jegyzői hivatalnak megküldeni, a másik példányt pedig a saját irattár számára megőrizni. A felügyeleti hatóságnak kötelessége megvizsgálni, vajon az összes előírások és rendeletek belettek-e tartva és az esetben, ha a házasság jogerős minél előbb átküldeni a jegyzőkönyveit az illetékes anyakönyvvezetőnek a házasságnak anyakönyv vezetése céljából, stb.

Habár a lelkészek elegendőképpen vannak ezekről az előírásokról instrukciókkal ellátva. Mindamellet még mindig érkeznek panaszok ide vagy pedig a prágai statisztikai hivatalhoz, hogy egyesek nemcsak hogy későn, de egyáltalában nem terjesztik elő az egyházi házasságkötésről szóló jegyzőkönyveket az állami felügyelő hatóságoknak.

Szükségtelen külön hangsúlyozni annak a fontosságát, hogy az említett jegyzőkönyvek idején legyenek beterjesztve, hiszen világos, hogy a késelem miatt a magánfélnek kell szenvednie amikor haladéktalanul szüksége volna anyakönyvi kivonatra, holott a házasság az illetékes lelkész késedelme folytán még nincs is anyakönyvezve. Azonkívül meg van zavarva az állami házassági anyakönyvek időszerű rendje is, amennyiben egész sor bejegyzés fordul elő, amelyek az előző évekre vonatkoznak. Legjobban érzi a hiányt az állami statisztikai hivatal, amennyiben az adatok hiánya miatt kénytelen elodázni a lakosság természetes változásáról szóló, adatok közzétételét s a későn beérkezett adatokat külön kezelni és feldolgozni.

1911/928. sz. Hospitium Hierosolymae⁷⁵

A valamikori osztrák-magyar zarándok házat Jeruzsálemben 1863-ban nyitották meg bécsi érsek kezdeményezésére. 1895-ben a propaganda úgy határozott, hogy a zarándokház a bécsi érsek főnnhatósága alatt álljon, mégpedig úgy, hogy a volt monarchia területéről származó papok igazgassák a bécsi érsek által kinevezett kurátor felügyelete mellett s a ház évente 6000 ft. fenntartási átalányt kapjon azon öszszegből, mely nagypénteken gyűlt össze a Szentföld számára.

A zarándokház építéséhez és fenntartásához a čsl. köztársaság katolikus lakossága szintén hozzájárult, ami elismerésre jutott azáltal is, hogy a ház előjárói nem egyszer a köztársaság területéről származó papok voltak. Ezért a čsl. állam püspöki kara mindent elkövetett, hogy a zarándokház előnyeit tovább is élvezhessük, ami igen fontos papjainak szentföldi tanulmányainál valamit a zarándokok elhelyezésénél. Hosszas tárgyalás után megegyezés jött létre olyan értelemben, hogy a čsl. állam püspöki kara megbízta Bartos Antal tanár urat, a morva egyházmegyéek szentföldi egyesületének titkárát, hogy a zarándokház kuratóriumában a čsl. érdekeket képviselje. Ezt az urat Piffel kardinális úr Ő Eminenciája a maga részéről is kinevezte kurátornak. Ezzel meg lett újítva a čsl. állam katolikusai részére a nevezett zarándokházban minden jog, de minden kötelesség is. Ezentúl tehát a nagyhéten összegyűlt pénz egy része a zarándokház fenntartására fog szolgálni. A Szentföld részére gyűjtött pénz legkésőbb június végéig küldendő be az Ordinariátusnak, amely azt továbbítja a Sz. földi biztosnak.

4262/928. sz. A pénzügyminiszternek az I. körlevélben leközölt rendeletének magyarázata

A 77/927. számú törvény szól a politikai községnek – járások és országrészek – pénzügyi gazdálkodásának rendezéséről és pontosan megszabja, hogy a községek pénzügyi költségvetésük fedezésére mely adókhöz hány százalékos pótdadót vethetnek ki.

75 Jeruzsálemi vendégház

A törvény 4. §-a azt rendeli, hogy a községek amaz összegei is a mellyel az iskolák fenntartására járulnak hozzá, szintén a rendes költségvetés keretében, vagyis az említett maximált százalékos pótdadók hozadékából fedezzék és ne külön iskolai pótdadóból.

Ugyanezen törvény 10. §-a arról intézkedik, hogyha valamely község kivetette az összes kivethető pótdadót, és az így nyert, vagy nyerendő összeg nem mutatkozik elégnék a község költségvetésének fedezésére, a mely költségvetésben a 4. §. értelmében az iskola fenntartására szánt összeg is be van számítva, akkor a község folyamodhatik a tartományi képviselőtestülethez, hogy az ennek kezelésére bízott alapból a községnek mutatkozó deficitjét fedezze. A törvényhozó azonban gondolt arra is, hogy Szlovenszkon és Podkarpatszka Ruszban az adófizetők az egyházi iskolák fenntartására is szoktak pótdadót fizetni és azért ugyanezen törvénynek 25. §-ban felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy rendeletileg állapítsa meg, mily feltételek mellett lehet az ilyen hozzájárulást a község javára mint pótdadó fizetést betudni, hogy t. i. ez is beszámíttassák a község által fizetett pótdadók százalékában, miáltal a 200%-ot a község hamarabb mutatja ki, ha ez a pótdadó is beszámítódik a legmagasabb határára a pótdadónak (200%), s így annál nagyobb hozzájárulásra tarthat számot a tartományi (illetve nálunk egyelőre a megyei) képviselőtestület által kezelt alapból, a melyről a törvény 10. §-a szól.

A pénzügyminiszter ezt a rendeletet ki is adta a Törvények és Rendeletek gyűjteményében 159/927. sz. alatt és ezt a rendeletet az idei 1. körlevélben hivatalos szövegében szó szerint leközöltem.

Azt hiszem itt fölösleges a rendeletet ismételnem, mert hiszen az a hivatalos szószerinti szövegből legjobban érthető.

Az egyházi iskolaszékeknek ezek alapján a gyakorlatban az lesz a kötelességük, hogy a 77/927. sz. törvény 4. §-a értelmében (ennek a §-nak szószerinti szövege szintén benne van az említett körlevélben) még pedig a 2. bekezdés alapján minden év szeptember végéig beküldjék a községi sztarosztának (vagy sztarosztáknak) az iskolának a következő naptári évre szóló általam láttamozott részletes költségvetését, hogy azt a községi költségvetésbe illessze be. A többi már a politikai községi elöljáróságnak a dolga.

Ha t. i. a község költségvetésében túlkadás fog mutatkozni, akkor kérni fogja a 10. §-ban említett közalapból való részesedést.

Ha az adófizetők az 1928-30 években a hitközségi iskolák céljaira szintén fizettek pótlékot és pedig pótdadó alakjában a 159/927. számú pénzügyminiszteri rendelet 1. §-ban megjelölt módon és ugyanezen

rendelet többi szabványának megfelelően, akkor a községi sztarosztát erről is értesíteni kell, hogy a község majd az említett alapból való részesedés mértékének megállapításánál erre is hivatkozhatnak.

2476/928. sz. Iskolalátogatás Mária ünnepeken

Mária ünnepeken a következőképp kell eljárni. A törvény ezt írja elő: A tanítás e napokon kötelező. Min. rendelet szerint mindazonáltal a szülőknek joguk van a gyermekeket kikérni egész napra az iskolából.

Az iskolai referátus 181. sz. körrendelete (4. v. 7319. Prez. 20. dec. 1923.) szerint a minisztérium prezídiuma elrendelte, hogy febr. 2., márc. 25., szept. 8-án az istentiszteleti idő a tanuló ifjúságnak szülei közbenjárása nélkül is kimentendő. – Ha azonban a szülők gyermekeik számára előzőleg félnapi, esetleg egész napi szabadságot kérnek a nevezett napokra, hogy gyermekeik a szorgalmi idő alatt is jelen lehessenek az istentiszteleten, ezen szabadság tőlük meg nem tagadható. (Prez. min. 1925. nov. 30-án 9527. sz.).

4485/928. sz. Árva gyermekek gondozása

Felhívom a t. d. papság figyelmét az 1927. évi IV. körlevél 62. oldalon 2908/927. sz. a. közölt rendelkezésemre. Nagy fontosságú ügyről, a katolikus árvák megmentéséről van szó. Megjegyzendő, hogy nem szükséges egész kolóniát alakítani, egyes gyermekek is felfogadhatók. A gyermek eltartási költségét az állam megtéríti.

4773/928. sz. Egyházi házasságkötések

A belügyminisztérium bratislavai alosztálya újból arra figyelmezteti a papságot, hogy az 1894. évi XXXIII. sz. t. c. értelmében a születési, házassági és halálesetek hiteles igazolására kizárólag az állami anyakönyvek szolgálnak. Ezen rendelkezés az 1919. évi 520. számú törvény életbelépte után is érvényben maradt. Mindazáltal nem szűnnek meg

a panaszok, hogy az tđő lelkészek az egybekelendőktől sok esetben csakis egyházi anyakönyvi kivonatokat kívánnak születési évük igazolására, nem pedig az idevonatkozó utasítások 6. §-a értelmében az állami anyakönyvi kivonatot. Ezen tényből kifolyólag azután megtörténik, hogy a házasulandók születési adatai nem egyeznek meg az állami anyakönyvek bejegyzéseivel, ami az ügyek késleltetését jelenti és a feleknek, valamint a hivataloknak sok kellemetlenséget okoz.

Az említett belügymin. alosztály kérelmére ismételten felkérem a tđő papságot, hogy a szükséges adatoknak a világi hatóságok előtt is elismerendő hitelessége érdekében a házasulandóktól minden esetben a megfelelő állami anyakönyvi kivonatokat is bekérjek.

7034/928. sz. Pénzösszegek kikerekítése

Az 1928. június 22-én a Törvények és Rendeletek Gyűjteményében a váltópénzről kihirdetett 105. sz. törvény szerint a 2 filléres váltópénz kivonatot a váltópénzek sorából s a legkisebb váltópénz gyanánt az 5 filléres váltópénz rendeltetett el. Ennek következtében 1928. augusztus 25. óta, amely naptól a törvény hatályos, az összes 5-tel nem osztható filléres pénzösszegek úgy kerekítendőek ki, hogy az 1 és 2 fillér teljesen elhagyandó az 5 és 4 fillér helyett pedig 5 fillér fizetendő illetőleg számolandó.

Ezen változásra való tekintettel utasítom a tisztelendő papságot, hogy úgy a templomi, iskolai stb. számadásokban, mint pedig a pénznek postán való küldése alkalmával ezentúl a fentebbi módon kerekítse ki a filléres pénzösszegeket.

8357/928. sz. Iskolaügyek

Az utolsó püspöki konferencián a püspöki kar a Slovák Kat. Iskola Tanács egyes rendelkezéseit hagyta jóvá, nevezetesen:

1. Az Iskola Tanács sajtó alá adta a magyar nyelvű „Iskolai Rendszabályokat”. Ezen rendszabályokat köteles megrendelni minden magyar tannyelvű nép és polgári iskola. A Rendszabályok minden iskolának megküldetnek és az árat az iskolaszékek a mellékelt sekk felhasználásával azonnal elküldik.

2. Az Iskola Tanács ki fog adni „Školský Vestník” – „Iskolai Tudósítót” külön slovák külön a magyar iskolák számára. Az „Iskolai Tudósító” közölni fog minden iskolai ügyet,

a) ép azért minden iskolaszék köteleztetik a ”Tudosítót” előfizetni.

b) az iskolaszékek köteleztetnek az összes pályázatokat ezen „Tudósítóban” hirdetni. Amely pályázat nem lesz benne hirdetve, figyelembe nem vétetik és a tanítói választás nem lesz jóváhagyva.

9065/928. sz. Kongrua összeírás

A bratislavai Országos Hivatal f. é. okt. 2-án kelt 51788/928. 7. számú következő átíratot kaptam:

A törvények és rendeletek gyűjteményében ki volt hirdetve az 1928. évi július 17-én kelt 124. számú kormányrendelet a lelkészek fizetésének rendezéséről. Az Országos Hivatal, amely a lenti rend. 144. §-a értelmében megbízást kapott ezen rendelettel kapcsolatos munkálatok végrehajtására, ezennel megkezdi ezeknek praktikus végrehajtását. Ebből kifolyólag felkéri az ottani hivatalt, hogy a legsürgősebben járjon el ebben az ügyben a következők szemmel tartásával.

A 81. §-a értelmében a kongruális papság helyi jövedelmét minden öt évben megállapítani a lelkészek vallomásai szerint, akiknek helyi járandóságból vagy funkcióik után van valami jövedelmük és kongrua kiegészítést kérnek, vagy ha ilyen jövedelmük nincsen, kérik hogy kongruát kapjanak.

Ezeket a vallomásokat a mellékelt nyomtatványok felhasználásával kell beadni, amelyeket az Országos Hivatal egyidejűleg kellő mennyiségben küld az ottani hivatalnak azzal, hogy azokat azonnal küldje szét a lelkészeknek, akik azokat három példányban kitöltik és beküldik az ottani hivatalnak az, idézeti rendelet 82. §-ában megállapított határidőig, azaz 1928. november 30-ig. Ezt a határidőt csak fontos okokból lehet meghosszabbítani.

Ezeket a rendesen kitöltött és így összeállított vallomásokat az ottani hivatal azonnal beküldi az Országos Hivatalnak, amely azokat felülvizsgálja, megállapítja helyességüket és határoz a kongrua kiegészítés kiutalványozásáról.

Hogy azonban ezen adminisztratív eljárás minden nehézség nélkül lefolyhasson és a lelkészek, akik kongruát kérnek a kongruakiegészítést

illetve a kongruát idejében megkaphassák, szükséges, hogy ezeket a vallomásokat pontosan és lelkiismeretesen a törvény, illetőleg a végrehajtó rendelet értelmében töltsék ki.

A lelkészeknek a nekik kézbesített nyomtatványok kitöltésénél elsősorban (124/928 sz.) végrehajtó rendeletben foglalt előírásokat és útbaigazításokat kell szem előtt tartaniuk, amelyek világos és határozott megállapításokat tartalmaznak.

Különösképpen figyelmeztetendő a papság a vallomások pontos és lelkiismeretes kitöltésére a beszámítható bevételek (145. 146. 147. 151. 152. 154. 155 és 156 §§) és kiadások tekintetében (157–164 §§). Felhívandó a figyelmeztetés a 159. §-ra, amelynek értelmében legkésőbb hat hónapon belül ezen rendelet kiadásától számítva be kell mutatni az alapítványok statútumait az iskola és nép felvilágosítási minisztériumnak és azután évenként ki kell mutatni, hogy az alapok jövedelme kizárólag az alapítványban megjelölt célra lesz fordítva.

Felhívandó továbbra a lelkészek figyelmére arra, hogy kötelesek kimutatást vezetni az ingatlanokból származó jövedelmükről, az ingatlanok minőségében beállott változásról (148. és 149. §§) és hivatalos ténykedésekért fizetett díjakból származó jövedelmükről (155. §).

A kitöltött vallomásokhoz mellékelni kell a 165–167. §§-ban előírt bizonylatokat a bevételekről és kiadásokról.

A kath. püspöki hatóságok figyelmeztetnek a kormányrendelet 180. §-ának 3. bekezdésére, amely szerint 1928. nov. 30-ig be kell adniuk kimutatást, amely áttekintést tartalmaz a testületek és javadalmának az utolsó, első összeírás előtti, 3 évről szóló tényleges bevételeiről, valamint a hozzájuk kötött szükséges kiadásokról. Hasonlóképpen kimutatást az illető testületek személyzetéről.

Különös figyelem fordítandó a vallomások beadásánál azon lelkészek vallomásaira, akik az egyházak vagy kongruális vallási társulatok magasabb adminisztratív szerveinél vannak alkalmazva, továbbá a papi szemináriumok, káptalanok tagjai, káptalani vikáriusok, konsistorialis hivatalnokok a kath. Egyház egyházmegyei hittudományi intézetek tanárai vallomásaira. (182–194. §§).

Végül figyelmeztetendők a lelkészek a kormányrendelet 170. §-ának büntető határozataira helytelen vagy szándékosan elhallgatott vallomás esetén.

A vallomási nyomtatványokkal együtt küld az itteni hivatal kellő mennyiségben nyilvántartási lapokat is, (24. §), amelyek arra szolgálnak, hogy az 182. és 4. §§ alá eső összes lelkészekről pontos és megbízható nyilvántartást lehessen vezetni.

Ez okból felkéretik az ottani hivatal, hogy ezeket a nyomtatványokat az illető lelkészek által kitöltve hasonlóképpen november 30-ig terjessze be az Országos Hivatalnak. Ennek a hivatalnak kell bejelenteni a szolgálati viszonyban beállott összes változásokat.

Tekintettel a kongruális előírások fontos szociális és anyagi jelentőségére, tisztelettel felkéretnek az összes felettes egyházi hatóságok, hogy ezen előírások betartására különös gondot és figyelmet fordítsanak. Az Országos Elnök helyett: Dr. Benko s. k.

773/928. sz. Tributum ex proventibus Cleri et docentum⁷⁶

A kongruás lelkészek, hitfelekezeti tanítók és kántorok jövedelmi adójának megállapítása tárgyában a szlovenszkói vezérpénzügyigazgatóság külön utasítást adott ki a hozzátartozó p. ü. igazgatóságokhoz és kirendeltségeikhez f. évi július 11-ről IV.-3.800/1928. sz. a. – A rendeletek vonatkozó részét az egyenes adókról szóló 1927. évi törvényből vett szükséges kiegészítésekkel a főtűdő paptestvérek és kedvelt tanítóim érdekében itt közlöm.

I. A jövedelem osztályozása.

A. A kongruás lelkészeknél.

Az egyenes adókról 1927-ben kiadott törvény 11. § 1. és 5. bekezdéséhez kiadott végrehajtási utasítás c) pontjának megállapítása szerint a javadalmi (egyházi) földekből és épületekből származó jövedelem földbirtokjövedelemnek, illetve házbirtok jövedelemnek tekintendő.

Minden egyéb, a lelkész szolgálatával kapcsolatos jövedelem: szolgálati viszonyból eredő jövedelem jellegével bír; nem irányadó e tárgyban, hogy a jövedelmet készpénzben, természetben, avagy törzstőkével rendelkező nyilvános vagy magánalapok, alapítványok jövedelméből élvezzi.

Ha a lelkésznek csak természetben élvezett lakása van anélkül, hogy lakásához gazdasági épületek is tartoznának, úgy ez szintén szolgálati viszonyból származó jövedelem (segédlelkészeknél, teol. tanároknál stb.), ha a lelkész természetes lakásául szolgáló részein kívül az épület a hitközségnek vagy másnak tulajdonát képezi, aki magáno-

76 A tanári és papi jövedelemadóról

soknak a többi részletet bérletbe adja.

Általában oly épületben való természetes lakás, mely a hitközség tulajdonát nem képezi, nem jelent házbirtokjövédelmet, melyben a lelkész az általa nem lakott épületrészek anyagi hasznát nem élvezi, a természetben élvezett lakás értéke itt is a szolgálati viszonyból ered s így vallandó. Különben általános szabállyal nem lehet megállapítani, hogy adott esetekben csupán lakásnak, vagy épületnek használatáról van szó, ez külön esetenként elbírálandó. Ha a lelkész a szabályszerű lakáson és hozzá tartozandóságán kívül más épületrészeket vagy épületeket használ, amelyek, mezőgazdasághoz tartoznak, vagy illető javára haszonbérletben vannak. – úgy ez már házbirtokjövédelmet jelent nem csupán szolgálati járandóságot.

b. A szolgálati viszonyból származó járandóságok a jövedelemnek következő két nemet foglalják magukban:

1. amelyekből átalány levonható, és pedig a szolgálati járandóságokból a jövédelmet terhelő kiadások levonhatók, az első 20.000 Kč-nál 20%-os átalányban a köv. 30.000 Kč-nál 10%-os átalányban, ezen rendelkezés nem zárja ki a tényleg kiadott összeg levonását, ha az említett átalányt meghaladja (pl. sok fuvarszolgálmány miatt filiáknál stb.) (15. § I. d.),

2. amelyekből ilyen átalány le nem vonható, hanem csak a tényleges kiadások.

A szolgálati járandóságok I. neméhez tartoznak: a kongrua, a lelkész fenntartására szolgálói illetmények, mint az állampénztárból rendszeresen élvezett jövedelmek, közalapokból való fizetés, kegyúri szolgálmányok készpénzben vagy természetben, továbbá a terménypárbér, ha ez a lelkész jöv. összeírásában szerepel és az egyházi vagy politikai község kivetés útján szolgáltatja ezeket.

A következő járandóságokból csak a tényleges kiadások vonhatók le: az 1) alatt fel nem sorolt összes egyéb járandóságnál, amilyenek: stóla, misealapítványok kamat jövedelme, a harmadik személyektől készpénzben vagy természetben rendszeresen nyújtott illetmények, ha a lelkésznek ezekre jogigénye (végrehajtási jogcíme) van, továbbá készpénzben vagy természetben nyújtott adományok, amelyeket harmadik személyek szabályszerű alkalmakkor hivatali működéseknél szolgáltatnak (oferák, koleda) nyugdíjak és egyéb ellátmányok járulékaikkal, – betegsegélyző, baleseti, rokkantsági vagy aggkori segélyezések, amelyeket nyilvános intézmények, pénztárak, egyházi intézmények fizetnek, a politikai vagy egyházi községek által az 1920. évi 290. sz. törv. értelmében a párbér helyett fizetendő váltságpénz (gör. kat.-nál).

B. A hitfelekezeti tanítóknál.

a) A helyi jövedelmeknél a lakásból és földbirtokból eredő jövedelem ugyanolyan elbírálás alá esik, mint a lelkészeknél.

b) A tanítók helyi jövedelmeinél a b. 1. alatt említett átalány levonható a következő jövedelmeknél: a javadalmi jegyzőkönyvvel, hívánnyal vagy más okmánnyal biztosított járandóságoknál, ha ezen jövedelem tényleg a szolgálati viszonyból ered, a 120/1924. szám kormányrendelettel utalványozott drágasági segélynél melyet a minisztertanács 1927. XII. 13-án 17517/27. szám alatt előleg gyanánt folyósított. A többi ugyanúgy, mint a lelkészeknél.

Az átalányt nem lehet levonni ugyanazon járandóságokból, amelyeket a lelkészeknél felsorolva láttunk ezen eltéréssel: a 126/1924. számú törvénnyel biztosított és az 1927. évre az 1927. XII. 13-án 17.512 27. sz. a. előlegként folyósított egyszeri segélynél. A hitfelekezeti tanítókhoz tartoznak a kincstári kath. tanítók is.

C. Általános megállapítások.

1. A szolgálatot nyújtó alkalmaztató a szolgálati viszonyból eredő járandóságok után esedékes jövedelmi adóösszeget közvetlenül levonás útján (levonásos adó) az adóhivatalnak tartozik beszoigálatni (id. törv. 2a. § 1.).

Tekintettel arra, hogy eddig nincsen egységes jogvédelem arra nézve, hogy a kongruás lelkészeknek, hitfelekezeti tanítóknak ki az alkalmaztatója (állam, egyházi, politikai község) – továbbá arra, hogy az adólevonások eszközlése ezen esetekben felette szövevényessé válnék s ezen adók levonásának kérdése végleges elintézését még nem nyert, ezen adólevonásokat az isk. és népnev. minisztérium kormánytanácsa teljesíti azon jövedelmek után, amelyeket a kongruás lelkészeknél a 122/1926. sz. kongruatörvény illetve a hitfelekezeti (és községi) tanítóknál a 120/1924. sz. kormányrendelet értelmében hatóságilag felbecsültek, a kongruának, illetve a drágasági segélynek hozzászámításával.

A nevezeti kormánytanács a lelkészi és tanítói járandóságok összegét 12 havi kifizetési részletekre osztja és alkalmaztatóként a havi kifizetéseknél a jövedelmi adót levonásba hozza (id. törv. 30 31 ill. 36. §§).

2. Mindamellet a II. 2. és III. 1. alatt említendő okoknál fogva az adóigazgatás minden kongruás lelkész és hitfelekezeti tanító részére a jövedelmi adót külön kivetit tekintet nélkül arra, hogy az adófizető az eszközlött levonások útján kötelezettségének eleget tett vagy sem.

5. A kongruás lelkész illetve tanító érdekében áll, hogy a kormánytanács által terhére levonásba hozott jövedelmi adót az adóhivatali fizetési meghagyással szemben ellenőrizze és érvényesítse.

II. A jövedelmi vallomás benyújtásának kötelezettsége.

Minden lelkész, hitfelekezeti tanító és kántor köteles a jövedelmi adó kivetési céljaira jövedelmi adóvallomást benyújtani. Ezen kötelezettség alól mentesítést csak oly adózóalany nyerhet, akinek szolgálati viszonyból eredő legfeljebb 23.556 Kč évi jövedelmen kívül nincs oly „egyéb jövedelme”, mely évi 500.- Kč-t meghalad és amely jövedelem után az adót levonták, esetleg hivatalból kivetették. (L. id. törv. 30, 31. §§ és 35. § 1. és 2. bekezdéseit.)

Az „egyéb jövedelem” nemcsak a „más forrásokból eredő bevétel” jelenti (id. törv. 13. §), hanem a földből (8. §) házbirtokból (9. §); vállalatokból (10. §), törzstőkékből (12. §) származó jövedelmet is, épúgy a családfőnél, mint a háztartásbelieknél (5. § 4. bek.), amennyiben ezen „egyéb jövedelem” is a családfő jövedelméhez számíttatik.

2. Amennyiben a lelkészek, egyházi (községi) tanítók és kántorok helyi fizetése köztestületek által biztosított élvezmenykből és harmadik személyeknek különböző, alkalomszerű szolgáltatásai hol keletkezik, amelyeknek értékelését nem ismeri sem az adókivető illetékes hivatal, sem pedig az adózó, azért a p. ü. igazgatóság, illetve kirendeltsége valamennyi lelkészt, kántort és tanítót a vallomás benyújtására felhívni tartozik (id. törv. 307. § 5.) bár a fennemlített alapon a vallomás benyújtása alól mentesek is volnának. Ezen esetekben a pénzügyi igazgatás a jövedelmi adót kivet, nem lévén figyelemmel arra, hogy a kormánytanács által eszközölt adólevonások szabályszerűen teljesítettek, vagy sem.

3. Minthogy az 1927. évre a lelkészek, kántorok és tanítók vallomási kötelezettségére utasítás eddig meg nem jelent, ezen évre kivételesen a vezér-p. ü. igazgatóság megengedte, hogy utólag benyújtott vallomásaik idejében benyújtott vallomásnak tekintessenek, a kontumációs végzések elmaradjanak, ha az adózó alany felhívására, aki egyébként felhívás nélkül köteles vallomást benyújtani, törvényes határidőn belül a vallomást benyújtotta.

III. A jövedelmi adóalap meghatározása.

1. A „helyi forrásokból származó jövedelmeknek” a 122/1928. sz. kongruatörvény, illetve a 120/1924. sz. kormányrendelet (tanítóknál) alapján történt megbecsülése egyáltalában nem köti a pénzügyi közigazgatást. A helyi jövedelmeket ugyanis minden éven az 1927. évi adótörvény szerint (I. fej. 1-27. §§) adózási célokra újból kell értékelni.

2. A föld- és házbirtok jövedelem külön felbecsülendő oly értékelésben, mint amennyit ezen jövedelmek az adóévben tényleg értek (I. a II. § 1. 2. adott utasítást). Oly községekben, amelyekben az adózó évben adó-

célokra a földjövedelem egységét megállapították, ezen megállapítás irányadó. Ehhez adandó az esetleges közmunka értéke, ha a hitközség a földnek bemunkálásával tartozik. Amennyiben a közmunkát megváltották, a váltságösszeg a földjövedelem rovatában feltüntetendő.

3. A természetben nyújtott, egyéb, helyi szokásos értékeléssel, eképpen történik:

a) a lenvonásos adónál oly értékelés alapján, melyet az általános betegsegélyező pénztár használ, ennek hiányában a helyi szokásos értékeléssel. Tanácsos a betegsegélyező pénztártól ezen adatokat megtudni, mert kedvezőbbek az adózóra.

b) Oly járandóságok, amelyeket harmadik személyek határozott alkalmakkor szolgáltatnak (stóla, ofera, házszentelés, tanítók vizsgadíja stb.) az adóalapba teljes értékben felveendők (és nem átalány összegben, amint azt a 122/1926. sz. kongruatörvény, illetve 120/1924. sz. korm. rendelet előírja).

4. Az általános szabályok szerint történő adóztatásnál (1. f. 1-27. §§) csakis a helyi értékelés alapján határozatik meg az adóalap, de legalább azon alapon, amelyet a betegsegélyezés az adó évben használ.

5. A harmadik személyek által nyújtott járandóságok úgy értékelendők, mint az alkalmaztatótól kapott fizetések.

6. Ha a kivető hatóság megállapítja, hogy a harmadik személyek által nyújtott járandóságok a vallomásban alacsonyan vannak értékelve, az értékelést hivatalból eszközli (307. §).

A lelkészek, hitfelekezeti tanítók és kántorok adóalapjai a következő változatokban fordulnak elő:

a) az összes évi jövedelem természetben és készpénzben legfeljebb 25.556 Kč és egyéb jövedelem az 500. – Kč-t meg nem haladja,

b) az egyéb jövedelem az 500. – Kč-nál több, de az 5000. – Kč alatt van, amellet azonban a szolgálati viszonyból származó és egyéb jövedelem összesen a 10.000 Kč alatt marad,

c) a szolgálati járandóság és egyéb jövedelem összege a 10 000 Kč-t meghaladja és ebből a szolgálati járandóság az évi 23.556 Kč-t el nem éri,

d) az általános utasítások szerint (I. f. 1-27. §§);

aa) az egyéb jövedelem és a szolgálati viszonyból eredő jövedelem az évi 10.000 Kč-t meghaladja, de az egyéb jövedelem 590 – 5000 Kč között mozog,

bb) a szolgálati fizetés 25.556 Kč-nál több (tanítóknál) tekintet nélkül arra, hogy egyéb jövedelem van vagy nincs,

cc) ha az adófizető él jogával és a levonásos adózás helyett kéri jövedel-

mi adójának megállapítását az általános szabályok szerint.

IV. Az adókiivetés.

I. Az adókiivetésére illetékes,

a) a III. 6. a) alatt említett esetben a kiivető hatóság kizárólag,
b) a III. 6. b) alatt említett esetben kizárólag az adóbizottság,
c) a III. c) alatt említett esetben a levonásos adóra (kongrua kiegészítésnél, államsegélynél) kizárólag a kiivetési adóhivatal, az egyéb forrásból eredő bevételekre nézve kizárólag az adóbizottság. Ez esetben az adófizető évenként két külön fizetési meghagyást kap a p. ü. igazgatóságtól.

d) a III. 6. d) alatt említett esetekben:

ad aa) kizárólag az adóügyi bizottság

ad bb) kizárólag kiivetési hivatal, ha az egyéb jövedelem az 50.000 Kč-t felülhaladja, ellenkező esetekben kizárólag az adóbizottság

ad cc) az elbírálás ugyanazt, mint bb) alatt.

2. Az 1927. évre vonatkozóan kivételesen csak 10 hónapra történik e módon az adókiivetés.

3. Az adókiivetés a szolgálati viszonyból és egyéb forrásból eredő jövedelem után együttesen történik, mindkét nemből eredő jövedelem összeadandó.

4. A jövedelmi adó tétele évenként a következő: a)

fokozatban	Kč koronán felül	Kč-ig bezárólag	Adó % ban	Adóösszeg Kč-ban
1	-	6000	1	-
2	6000	8000	2	60
3	8000	13000	3	140
4	13000	30000	5	400
5	30000	40000	6	700
6	40000	60000	7	1100
7	60000	80000	8	1700

b) Az adókiivetés egészen kivételes a III. 6. b) alatt említett esetben: a szolgálati járandóságtól 1/8 %, az egyéb jövedelemtől pedig 1 % (lásd 35. § 1. 2).

5. A helytelen adókiivetés ellen a fellebbezést írásban azon hatóságnál kell beadni, amelytől a felhívás érkezett. A fellebbezés bélyegilleték alá esik: 500.- Kč-ig 1, azon felül ívenként 3 Kč. Együttes fellebbezést több adó ellen lehet beadni, ha együttes fizetési meghagyás adatott ki (320. §).

7738/928. sz. Subsidium status pro aedificandis scholis catholicis⁷⁷

Az 1922. évi júl. 13-án Sb. z. a n. 226. sz. alatt kelt törvény, mely kötelezővé teszi a nyolcévi iskolalátogatást, új követelményeket ír elő és súlyos terheket ró a népiskolák fenntartóira. Az iskola- és népművelésügyi minisztériumnak 1927. ápr. 26-án 45.505-1. sz. alatt kelt és az 1928/29. valamint 1929/30. iskolai évekre vonatkozó rendelete megenged ugyan egyes eltéréseket, mégis a népiskolák fenntartói rövid időn belül kötelesek lesznek az iskolákat kibővíteni, hogy azok a főt jelzett előírásoknak megfelelhessenek.

A mi egyházi iskoláinkat is sok helyen új hozzáépítésekkel kell majd megnagyobbítani, ami a híveknek új és nagy megterhelését jelenti. Mivel azonban a mi egyh. iskoláink úgy egyházi, mint hazafias téren igen értékes szolgálatot teljesítenek az államnak is és a polgárok túlnyomó része kívánja ezeknek az egyh. iskoláknak a megtartását, az igazságosság megköveteli, hogy ezeknek az egyházi jellegű iskoláknak adaptációs munkáira szükséges költségeihez az állam részéről is segély utaltassék ki, amelyhez a törvényes alapot az 1868. évi XXXVIII. t. c. 43. §-a szolgáltatja.

Figyelmeztetem tehát az iskolaszékeket, hogy az iskolák kibővítésének, újjáépítésének, emeletre húzásának, átépítésének költségeihez állami segélyt kérjenek.

Ezen segély kérelmezésének módját közli az iskola- és népművelésügyi miniszt. referátusának 1926. évi január 29-én 4090/I – A sz. alatt kelt körrendelete, mely ugyan az állami és községi iskolák építkezéseire vonatkozik, de annak rendelkezései irányadók lehetnek az egyh. népiskolák építkezésénél is. E szerint következőképpen kell eljárni:

1. Az állami építkezési segély iránti kérvényhez elsősorban mellékelni kell az ugyn. „Kimutatási táblát” (Priehľadná tabuľka), amelyet kívánatra az áll. tanfelügyelőség küldi meg az iskola fenntartójának. Ezt a kimutatást helyesen és pontosan kell kiállítani.

2. A kérvényhez melléklendő a községi képviselőtestületnek (ott t. i. ahol az iskolafenntartó a polit. község) kötelező erővel bíró és jogerős (tehát az illetékes közigazgatási hatóság által jóváhagyott) határozata, hogy a község gondoskodni fog az egyh. jellegű iskola építéséről. En-

77 A épülő/átépítendő katolikus iskolák támogatása

nek a határozatnak föltétel nélkülinek kell lennie, t. i. olyan értelemben, hogy a község saját költségén állítja fel a szükséges isk. épületet, mégpedig állami szubvencióval. Ebben a határozatban a községnek köteleznie kell magát, hogy záros időn belül megszerzi az építkezéshez szükséges telket, amelytől szakbizottság fogja majd megállapítani, hogy megfelel-e a célnak. Hasonlóan a határozatban pontosan meg kell jelölni, hogy milyen módon fog a község gondoskodni az építkezés finanszírozásáról, illetve milyen pénz és természetbeni eszközökkel fog az építkezéshez hozzájárulni.

A határozatban egyben ki kell fejezni, hogy a szükséges építkezési tervek és költségvetéseket az állami építészeti hivatal fogja jóváhagyni, hogy az építés ugyancsak annak a hivatalnak az ellenőrzés alatt fog végbemenni.

Továbbá a kérvényhez mellékelni kell:

3. Az iskola eddigi részletes helyszínrajzát és az építkezés (átépítés, hozzáépítés, stb.) szükségességének megindokolását. Itt föl kell tüntetni, a község iskolaügyi viszonyait, milyen iskolák vannak, hány osztályosak, milyen a tanítási nyelvük, milyen befogadóképességük van egyenkint és együttléve stb.

4. Az építkezés pontos helyi programja, amelyet az isk. igazgatóság állít össze, az áll. tanfelügyelőség felülvizsgálja, amelynek indokolására a tantermek, kabinet stb. számát illetőleg megjelölendő a gyerekek száma és pedig úgy, hogy már tekintetbe kell venni a nyolc évi isk. látogatás kötelezettségét.

5. Az utolsó három iskolai év tanulói számának pontos kimutatása, bizonyosságául annak, hogy az építkezés a mostani iskolai kötelezettség mellett is szükséges.

6. Jegyzőkönyv a teleknek szakbizottság által történt felülvizsgálatáról. A jegyzőkönyvben föl kell tüntetni egyebek között, hogy kinek a tulajdonát képezi a telek. A jegyzőkönyvhöz mellékelni kell a telek helyrajzát a világtérkép pontos megjelölésével. Úgyszintén pontosan közölni kell a telek és terület méreteit. Az építkezés jóváhagyott építési tervét és költségvetését hasonlóan mellékelni kell.

7. A járási hatóság által hitelesített bizonyítványt a község vagyoni állapotáról és jövedelmi forrásairól általában és az esetleges iskolai alapvagyonról.

Ott, ahol az iskola fenntartja nem a politikai, hanem az egyh. eljárást az iskolaszéknek kell eszközölnie. Elvárom, hogy az egyes iskolák kibővítését előzőleg bejelentsék s az építkezés (átépítés, hozzáépítés) terveit és költségvetéseit ide beterjesszék.

Minden egyes esetben gondoskodni kell arról, hogy az új iskolának egyházi jellege biztosítva legyen, különösen, hogy a telekkönyvi bejegyzés világosan tartalmazza az egyház tulajdonjogát.

Tekintélyesebb áll. építkezési segély kiutalása esetén, ha az áll. iskolai vezetőség kívánná, megengedem, hogy ennek a segélynek jogcímén telekkönyvileg biztosítva legyen, hogy az új iskolai épület mindig iskolai célt fog szolgálni, anélkül azonban, hogy ezzel az iskola egyházi jellege megváltoznék.

Az Iskolatestvérek noviciátusa⁷⁸

Az Isteni Szó misszionáriusainak Močenokról való eltávozása után mélt. Dr. Kmeťko Károly nyitrai püspök úr močenoki kastélyát és parkját az Iskolatestvéreknek avval engedte át, hogy Bojnáról helyezték oda noviciátusukat. Felhívom a tisztelendő papság figyelmét ezen új noviciátusra s ajánlom, hogy azt tehetsége szerint anyagi és erkölcsi támogatásban részesítse s erre a hívőket is buzdítsa. Az új noviciátus címe a következő: Noviciát Bratov Kresťanských Škôl, Močenok pri Nitre: vasúti állomás: Šala n/Váhom.

7563/928. sz. Egyházi épületek, szobrok, stb. javítása

A műemlékek bizottságától 560/928. sz. a következő átiratot kaptam: „Apostoli Administratúra Trnava. Az utóbbi időben többször volt alkalma a referálnak megállapítania, hogy a templomi épületek javításai, templom nagyítások vagy lebontások, templomok és egyházi épületek belső berendezésének javításai az itteni hivatal előzetes megkérdezése és jóváhagyása nélkül lettek eszközölve, jó lehet a Teljhatalmi Minisztérium 155/919. sz. rendelete előírja, hogy minden ilyen munkát idejében előre be kell jelenteni a Műemlékek állami referátusának Bratislavában. Sőt előfordulnak olyan esetek is, hogy egyes egyházi hivatalok eladták a templomi berendezésből tárgyakat, oltárokat, szobrokat, képeket

78 Fiú és ifjúságneveléssel foglalkoztak, főleg a szegényebb néposztályt karolták fel

stb. anélkül, hogy ezt az itteni hivatalnak jelentették volna. Ez okból, hogy ilyen esetek elő ne forduljanak, kéri a referát., hogy az ottani hivatal körlevelében figyelmeztesse az alantas hivatalokat, s rendelje el, hogy a plébániai hivatalok minden hasonló munkát, minden tárgynak eladását lerombolását jelentse be a püspöki hivatalnak, s a referát kéri továbbá, hogy az ottani hivatal értesítse ilyen esetekben a referátust az egyház eszmei és anyagi érdekeinek védelme céljából, mert az ilyen tárgyakat áruba való bocsátása sérti a kegyeletet s ezenkívül sokszor aránytalanul csekély árat fizetnek érte.”

Felhívom az összes templomok igazgatóit, hogy mindenféle eladást, kiselejtezést, javítást, nagyítást, lebontást a templomok festését mindig jelentsék, akkor is, ha a patrónus végezteti ezeket a munkákat. Az engedély vétele előtt a munkát elkezdni nem szabad. A ntdő esperes urak szigorúan ügyeljenek ezen rendelet betartására.

8615/928. sz. Kártalanítási járadékkötvények kiadása

A pénzügyminiszter a Törv. és Rend. Gyűjteményében 169/928. sz. a „hirdetmény” tett közzé, amelynek értelmében a háború előtti államadósági kötvények helyett annakidején (1922–23-ban) kiadott ideiglenes jegyek helyébe most kartalanítási járadékkötvények fognak kiadatni.

Az ideiglenes jegyek 100 Kč névértékére 100 Kč névértékű kötvény fog esni. Ha az ideiglenes jegyek névértéke 100-al nem osztható, a maradékösszeg készpénzben fog kifizettetni.

Az ideiglenes jegyekhez 10 kamatszelvény volt csatolva, amelyek közül az utolsó 1927. november 1-én volt esedékes. A pénzügyminiszter f. é. április 20-án 62/928. sz. a. hirdetményt adott ki, melynek értelmében az ideiglenes jegyeket bizonyos pénzügyintézeteknél át lehetett adni s az átadásnál a pénzügyintézetek kifizették az 1928. május 1-én esedékes kamatot is.

Aki tehát az ideiglenes jegyeket a 62/928. számú hirdetmény értelmében valamely pénzügyintézetnél átadta, ugyanezen intézetnél kapja meg a kartalanítási kötvényeket is 1928. okt. 15-től kezdve.

A kötvényekhez 58 féléves kamatszelvény van csatolva, melyek közül az első 1928. nov. 1-én esedékes.

Aki az ideiglenes jegyeket még nem adta át, az most már csak az államadósság igazgatóságának likvidatúrájánál (Likvidatura riaditel'stva

štátneho dlhu, Praha III. Malostránske nám. 2.). adhatja azokat át, mégpedig legkésőbb 1933. dec. 31-ig.

A szükséges nyomtatványokat ezen likvidáturától kell kérni. A kötvényes kiadása alkalmával aztán az államkincstár az 1928. május 1-én esedékes kamatokat ki fogja fizetni.

Felhívom a tő papságot, hogy amennyiben egyházi vagyont kezel, annak biztosításáról a fentiek értelmében gondoskodik. A tő ker. esperes urak pedig az egyházi számadásoknál győződjenek meg arról, hogy az egyházi tulajdon jelen rendeletem értelmében biztonságba helyeztetett-e.

9764/1928. sz. A kongrua bevallások felterjesztése

A bratislavai Országos Hivatal f. évi november hó 19-én 83.730/1928. sz. a. kelt átiratában következő határozatát közli:

„Az 1928. július hó 17-én kelt T. és K. Gy. 124. sz. kormányrendelet 82. §-ának 2. bekezdése értelmében a bevallások betérjesztésének határidejét, melyet 1928. október hó 2-án 31.788/1928. sz. a. kelt itteni körlevéllel meghatároztuk. 1929. évi február hó 28-ig meghosszabbítjuk”

Ezen határozat alapján elrendelem, hogy a rendesen kitöltött kongrua-bevallási íveket a kerületi esperesi hivatalok útján, mint már közöltetett. legkésőbb 1929. február hó 10-ig minden lelkész, akit illet, az Egyházi Hatósághoz betérjessze.

Az 1896. évi kongrua összeírás másolatának elkészítéséhez szükséges nyomtatványok rövid időn belül mindenkinek megküldetnek.

10486/1928. Az u. n. nyilvános patronátusokhoz tartozó épületek javítása

Az iskolaügyi és népművelődési misztérium bratislavai referátumától a köv. átíratot kaptam:

„74010/1 V. 1928. sz. Bratislava, 1928. december 15. Püspök Hatóságnak Trnava.

Előfordulnak esetek, hogy egyes lelkészek az u. n. nyilvános patronátusokhoz (vallásalap, tanulmányi alap, egyetemi alap), továbbá az u.

n. királyi patronátusokhoz tartozó épületek javításaira vonatkozó kérvényeiket a naptári év végéig nyújtják csak be, ami által ezen javítások megtárgyalása s azoknak a folyó évben való eszközlése lehetetlenné válik.

Ezen ok miatt felkérem a főtisztelendő Ordinariatust, hívja fel a lelkészeket, hogy az ilyen kérvényeket minden naptári évben február végéig terjesszék be, miáltal lehetővé válik a javításoknak az illető költségvetési évben való eszközlése.

Az egyes kérvényeket kizárólag az egyházi hatóság útján kell betervezni s az egyházi hatóságnak ügyelnie kell, arra, hogy a kérvények a volt magyar vallás s közokt. miniszter 1873. jún. 6-án kelt 31937. sz. és 1881. okt. 20-án 22853. sz. normatív rendeletei értelmében legyenek mellékletekkel felszerelve.

Megemlítem, hogyha a kérvények nem lesznek rendesen felszerelve, előfordulhat az a lehetőség, hogy ezeknek a kérvényeknek a megtárgyalása el lesz halasztva arra az időre, mikor már az összes javítási munkálatok befejeződtek azokon a helyeken, melyekre rendesen felszereli kérvények érkeztek be.

Figyelmeztetem az illetékes tényezőket az anyagi felelőségre is, melyről a volt m. V. K. M. 1881. okt. 20-án. 22853 sz. rendelete szól.

Minden félreértés elkerülése végett megjegyzem, hogy a fenn említett rendeleték értelmében melléklendő bizonylatokat minden egyes esetben kell mellékelni, mikor valaki valami új javítást kér, tehát abban az esetben is, ha már az előző évben történtek volna javítások. Miniszter helyett: Dr. Maule s. k.”

Felhívom az összes illetékes lelkészeket a fenti rendelet pontos betartására az anyagi felelősség terhe mellett. Milyen mellékletekkel kell a kérvényeket felszerelni, az megtalálható az 1926. évi I. körlevelében Ad 106/926. sz. a.

Elrendelem, hogy az előírt mellékletekkel felszerelt kérvények minden évben legkésőbb február hó 20-ig az egyházi hatósághoz terjesztessenek fel.

Tisztelendő Papságunkat és kedves Híveinket üdvöt és főpásztori áldást!

Kedves Híveink!

A világesemények folyása, melyet az isteni Gondviselés irányít, létrehozta a világháború forгатagából a mi önálló államunkat, a Csehszlovák Köztársaságot. A kezdet sok nehézsége után, belsőleg és külsőleg megerősödve, megérte hazánk tíz éves fennállásának évfordulóját, mely esemény örömmel tölt el bennünket.

Bár rendes körülmények között 10 év egy nemzet vagy állam életében még nem jubileumi idő, mert a nemzetek és államok életét hosszabb korszakokkal mérjük, mégis néha az államok életében kevés év is felér hosszú idővel, ha ez az idő gazdag, nagy és jelentőségteljes eseményekben.

Ilyen jelentőségteljes és jubileumi korszak a mi államunkban az elmúlt 10 esztendő, államunk megalakult és megerősödött, s ez magában véve is történelmi nagy idő az állam és népei számára.

Ezt a jubileumi alkalmat felhasználjuk mi is, ennek az államnak püspökei, egyrészt hogy részt vegyünk a nemzet jubileumi örömeiben, másrészt arra, hogy a jubileumi üzenetet küldjünk az állam katolikus polgárainak.

Mi, kath. egyház püspökei teljes joggal tesszük ezt. A kath. Egyház túlélte már sok államot és nemzetet. 2000 éven át kísérte már az emberi társadalmat óriási átalakulások közepette, megélt már sok és nagy változásokat és megpróbálást. A világesemények összes hullámai érintetlenül hagyták az egyházat, az Egyház mindig egy formán üde, nagy és felemelő. A kath. Egyház minden átalakulás felett változatlanul áll; az Egyház minden kor számára van és bár nem e világból való, de e világ számára való. Ez a kétezer éves tapasztalat feljogosítja az Egyházat, hogy az összes nemzetek vezetője legyen, annál is inkább, mert eredetében és hivatásában isteni. A mi üzenetünk is tehát ennek az Egyháznak tapasztalatából és tanításából merít.

De úgy érezzük, hogy kötelesek is vagyunk erre, mert szívünken fekszik ennek az államnak állandó jóléte és felvirágozása, s azt akarjuk, hogy hazánk jövője legyen boldog és dicső.

Üzenetünket ezekbe a szavakba foglaljuk röviden: államunknak csak akkor lesz boldog jövője, ha a keresztény erkölcs alapjára helyezkedik.

I. Napjainkban mind jobban tért hódít az a téves tanítás, mintha az

államnak életében és működésében nem kellene tekintettel lennie Istenre és az isteni törvényekre. Ennek a tévedésnek az alapja a modern tudománynak a tanítása az állam eredetéről, mintha az állam egyedül a nép közös akaratából származna, mintha ez a közös akarat volna minden hatalom és tekintély forrása. Nem tekintve azt, hogy ez a „közös” vagy „általános népakarat” nagyon ingadozó alapja az államhatalomnak, és nem képes a tekintélyt elégséges módon alátámasztani, ez a nézet ellenkezik azzal a kézenfekvő igazsággal, mely szerint az ember társulási, azaz államalkotó hajlama természetes tulajdonság, azaz a Teremtőtől így alkotott emberi természetben gyökerezik, s következőleg alapjában véve az Isten akarataim s nem emberi akaratból veszi eredetét az állam.

Világosan fejtegeti ezt az igazságot a nagy XIII. Leó pápa⁷⁹ a keresztény államról írt körlevelében („Immortale Dei” 1885. dec. 19-én kelt). „Az ember természeténél fogva arra van hivatva, hogy társas életet éljen. Minthogy az ember a többitől elkülönítve nem tudja megszerezni azt, amire az élet fenntartására szüksége van, még kevésbé azt, ami a lélek és szív nemesítésére szükséges, azért az isteni Gondviselés úgy alkotta őt, hogy természetszerűleg keres társat a családban és az államban, amely egyedül képes megadni neki a tökéletes életre való eszközöket. S minthogy társaság fenn nem állhat, hacsak nem áll valaki az élén, aki hatalmával mindenkit a közös cél felé irányít, ebből következik, hogy felsőbb tekintélyre és kormányra szüksége van az emberi társadalomnak, és hogy ez a tekintély ép úgy, mint maga az emberi társaság a természetben alapszik, és így Istentől ered, aki az emberi természetnek alkotója. Ebből világos, hogy a közhatalom Istenben bírja eredetét.

Ha tehát a modern államférfiak azt hirdetik, hogy minden hatalom a néptől ered, ezt nem szabad úgy magyarázni, mintha az állam egyedüli, fő végső alapja a nép akarata volna, hanem végelemzésben Istentől ered a hatalom.

Csak ez az igazság ad erős alapot az állam létének. Ezt az igazságot el kell ismernie az államnak, mert ez fennmaradásának feltétele. „Mert a nép és az ország, mely nem szolgál Neked, elpusztul”, mondja a Szentírás. (Iz. 60, 12.)

79 XIII. Leó pápa (1878–1903), az új dolgok pápája, vagy szociális pápa névvel illeték, célja az egyház és a kultúra összhangba hozása.

Az államnak is vannak tehát kötelességei Istennel szemben, s az isteni törvények az államot is kötelezik.

2. Amint az állam eredetében Istentől van, úgy az állam célját is maga Isten határozta meg. Az Egyház tanítása szerint az állam elsőrendű feladata gondoskodni a földi jólétről, a közjóról. Ez az állam első és utolsó törvénye. (IX. Pius 1875. nov. 21-én kelt „Etsi multa luctuosa” körlevele.) A társadalom egyesekből áll, ezért az egész állam jóléte csak úgy érhető el, ha az egyesek boldogulása biztosítva van. Az államnak tehát törvényeivel és rendeleteivel biztosítani kell polgárainak földi boldogulását, jogvédelemben kell részesítenie alattvalóit, gondoskodnia kell a belső és külső békéről és rendről, s meg kell adnia polgárainak mindazokat a feltételeket, melyek anyagi és szellemi fejlődéséhez szükségesek. Az állam munkája és polgárai jólétéről való gondoskodása nem irányulhat egyedül az anyagi boldogulásra, mert az embernek magasabb, szellemi értékei is vannak, s az igazi boldogsága elsősorban ezektől a javaktól függ. Csak akkor lehet szó igazi jólétről, ha megvan a kötelesség öntudata, ha az ember iparkodik uralkodni alsóbb természeti hajlamain. Ez azonban már erkölcsös és tökéletesített embert tételez fel, s ennek nagyobb szerepe van az ember boldogulásában, mint az anyagi fejlődésnek. Az állam kötelessége tehát biztosítani polgárainak nemcsak anyagi, hanem erkölcsi fejlődéssel is, újra csak XIII. Leó szavaira hivatkozunk: „Ez a mi hivatásunk, melyre a természet rendelt minket, hogy nemcsak éljünk, hanem hogy erkölcsösen éljünk. Ezért van szükség közbiztonságra és rendre, (ez az emberi társadalom legközelebbi célja), hogy az ember jólétben élhessen, de még inkább azért, hogy az erkölcsi tökéleteségre való törekvésében kellőleg védve legye. Az erkölcsi tökéletesedés azonban abban áll, hogy megismerjük s gyakoroljuk az erényt.” (1890. jan. 10-én „Sapientiae Christianae” körlevél.)

3. Ezzel már közelebb értünk üzenetünk lényegéhez, az államnak az igazi erkölcs alapjain kell nyugodni, mely erkölcs a vallásból merít, hogy polgárainak erkölcsi tökéletesedését lehetővé tegye.

Az erkölcsi tökéletesedést nem vonják kétségbe azok sem, akik nem fogadják el az államhatalom isteni eredetét, azok is, akik nem akarnak tudni az állam kötelességeiről Istennel szemben, és az ő törvényeivel szemben, mert tagadják a személyes Isten létét, s következésképpen az ember örök s természetfeletti célját. De azt állítják, hogy lehetséges erkölcs vallás nélkül is, vagyis az ember hit nélkül is lehet erkölcsileg jó és tökéletes. Ezt az ú. n. független, vagy laikus erkölcsöt hirdetik ma főiskolák és középiskolák katedráin a sajtóban és irodalomban egya-

ránt, ez a tan behatol már a szélesebb néprétegekbe is, és ezért meg-ingathatja magának az államnak alapjait is. Éppen tekintve azt a nagy veszedelmet, melyet ez a tévtan a társadalom számára jelent, tartjuk szükségesnek, hogy ebből az ünnepélyes alkalomból rámutassunk ezen tan tarthatatlanságára és veszedelmes következményeire.

Minden embernek erkölcsi kötelességei vannak Isten, önmaga és embertársaival szemben. Csak aki mindezeket a kötelességeket teljesíti, az erkölcsileg jó ember. Az erkölcsi kötelességek közt első helyen állnak kötelességeink Istennel szemben, őt megismerni és szeretni, ez a célja és feladata minden eszes teremtménynek. Isten iránt való kötelességeinket a vallás határozza meg, ezért aki nem teljesíti vallási kötelességeit, az elhanyagolja elsősorban erkölcsi tökéletességeit, következésképpen nem is lehet valójában erkölcsös ember. Erkölcsös élet annyira, mint erényes élet, a legnagyobb erény pedig szeretni Istent, neki szolgálni és szeretni felebarátainkat. Ahol ezek az erények nincsenek, ott más erények sem lehetségesek.

Aki tehát az erkölcsöt elválasztja a vallástól, az lerontja azt az alapot, mely egyedül biztosítja az erkölcsöt. Az erkölcsi rendnek valami alapon kell nyugodnia, azaz kell lenni valami legfőbb és örök mértéknek, mely szerint meg tudjuk állapítani, mi erkölcsileg jó vagy rossz. Ez a mérték csak a legfőbb és végtelen jó lehet, maga az örök igazság, azaz Isten.

Az erkölcsi rendnek nincs célja enélkül az alap nélkül, mert az erkölcsi rendnek a célja csak egy lehet, elvezetni az embert a Legnagyobb jóhoz és őt boldoggá tenni.

Ha az erkölcs nem nyugszik ezen az örök és változtathatatlan alapon, Istenen, akkor nincs elegendő ereje ahhoz, hogy az embernek parancsoljon, hogy lelkiismeretben kötelezze őt. Lehet az embert megfenygetni, lehet őt külsőleg kényszeríteni bizonyos cselekvésekre, de lelkiismeretben nem lehet őt kötelezni Isten nélkül.

Akik az Isten és vallás nélküli erkölcsöt hirdetik, azt mondják, hogy ilyen elégséges alap és így az erkölcs mértéke, a közjó. Ezek szerint tehát az erkölcsileg jó, ami megfelel a közjónak, az erkölcsileg rossz, ami ezzel ellenkezik. A közjónak kellene Isten és a vallás helyébe lépnie.

Ez a téves tan egészen kiforgatja az erkölcsösség igazi fogalmát. Nem kapunk választ arra, hogy ki állapította meg azt, hogy a közjó az erkölcs legfőbb mértéke, és ki s hogyan kényszeríti az embert arra, hogy mindig úgy cselekedjék, amint azt a közjó kívánja. Az erkölcsi törvény kétségtelenül mindenkit és mindenhol kötelez. S ha nincs magasabb szankció, mint a közjó, vajon ki kényszeríti az embert, hogy ezt a sza-

bályt betartsa akkor is, ha nem fenyegeti büntetés, ha titokban a saját hasznára dolgozhatik a közjó ellen?

Nem azért kell erkölcsösnek lennem, mert az állam törvényeivel erre kényszerít, hogy mindig a közjó szemmel tartásával cselekedjem, – hisz a törvényt ki lehet játszani, a büntetést el lehet kerülni, – hanem azért, mert a lelkiismeret szava parancsolja, melyét az Isten adott bensőnkbe, s a lelkiismeret szava szerint mindig, még titokban is jót kell cselekednem.

Ez az emberi természetben rejlő törvény Isten szava s azért mindig és mindenhol kötelez.

Szó sem lehet erkölcsi rendről, ha az nem alapszik Isten törvényén. A független, vagy laikus erkölcs nevelhet ügyes önzőket, adhat az embernek bizonyos külső erkölcsi mázt, de nem tudja az embert belső tökéletességre vezetni, hogy aztán mindig és mindenhol jól cselekedjék, akkor is, mikor ebből nincs haszna, vagy mikor az a jó tett áldozatot és ön megtagadást kíván tőle. Ily erkölcsi jellemre csak az tehet szert, aki meg van győződve egy legfelsőbb úr és törvényhozó létezéséről, aki minden tettet, még a legtitkosabb gondolatot is megítéli, megjutalmazza, vagy megbünteti.

Hivatkozhatunk arra a szomorú tényre, hogy minél jobban terjed el ez a téves tanítás a független erkölcsről, annál mélyebbre süllyed az erkölcs és annál jobban hatalmasodnak el a különböző bűnök. Az erkölcsöt el akarják szakítani a vallástól s ezzel szabad folyást engednek az emberi szenvedélyeknek, melyek aztán bűnbe sodorják az embert, sőt gonosztettekre ragadják. A modern kriminalisztika statisztikája elrettentő képet fest arról, hogy hová süllyed az ember, ha elhagyja a keresztény erkölcs talaját. Habár a szellemi és technikai kultúra folyton emelkedik, habár az emberi értelem állandóan újabb és újabb találmányokkal gazdagítja a világot, mégis a szív és akarat világa süllyed, a gyilkosságok, rablások és más bűnök annyira halmozódnak, hogy a személyes biztonság a vagyon védelme nagy gondot okoz a mai államoknak. Egy modern író azt írja: „Azt hitték, hogy a mind jobban terjedő műveltség gátat vet a gonosztetteknek. Ez a legvégzetesebb tévedés, mely valaha megtévesztette a törvényhozókat. Mert tudnunk kell, a kultúra emelkedésével rossz hajlamaink nem gyengülnek, sőt ellenkezőleg, erősödnek.” (Josel Kohler Moderne Rechtsprobleme, I. 57.)

Azt kell tehát kiáltanunk: Vissza a keresztény erkölshöz! Az államra nézve nem lehet közönyös, milyen alapokon nyugszik az erkölcsi rend, vajon azokon az alapokon, melyeket az rakott le, kiről az Apos-

tol írja: „más alapot senki sem vethet azon kívül, mely vettetett, mely a Krisztus Jézus” (Kor. I. 3, 11.), vagy azokon az alapokon, melyet hiú földi okoskodás vetett meg. Ez az állam számára létkérdés, hisz nemcsak anyagi eszközök halmaza, nemcsak technikai kultúra és fejlett kereskedelem alkotják az állam erejét, hanem elsősorban alattvalóinak szellemi és erkölcsi kiválósága. A polgárok erkölcsi tökéletesítése a leghathatósabb eszköz az állam fenntartására és fejlesztésére. Ezért mondja szent Ágoston: „Adjatok az államoknak olyan kormányzókat, törvényhozókat, bírakat, hivatalnokokat és polgárokat, amilyeneket az Egyház óhajt, és meglátjátok, hogy virulni fog ez az állam.”

Az Egyház erkölcstana bensőleg tökéletesíti az embert, lelkiileg jó polgárokat nevel az állam számára, ezért minden állam legnagyobb támasza és jótévője.

/ Ez az erkölcstan, melyet Isten X parancsolata tartalmaz, pontosan meghatározza az ember minden kötelességét Istennel szemben, az állammal, önmagával és embertársaival szemben. Nemcsak szabályokat állít fel, hanem indítókokat is ad, melyek a leghatékonyabbak, elsősorban az Isten dicsősége s aztán az ember örök boldogsága. Semmiféle tudomány, semmiféle törvényhozás, semmiféle műveltség nem tudja helyettesíteni azokat az erkölcsi parancsokat, melyeket a tízparancsolat tartalmaz, ezek változatlanul, mint a tökéletes élet szabályai. Mikor az Egyház azt tanítja, hogy a tízparancsolat mindenkit kötelez, feltétlenül és kivétel nélkül, akkor többet használ az államnak, mint egész sereg rendőr, vagy az összes közbiztonsági intézkedések. Az egyház azt akarja elsősorban, hogy az ember belső meggyőződésből önkényteljesítse kötelességeit, tisztelje a törvényekét, cselekedjék jót.

Az Egyház kegyelmi eszközei is elsősorban arra irányulnak, hogy az emberi belső tökéletességre segítsék, hogy belsőleg jóvá, erkölcsössé tegyék. Az Egyház szentségeinek az a célja, hogy a hívők a kegyelem által a jóság és tökéletesség nagyobb és nagyobb fokára jussanak. A bűnbánat szentsége pl. nemcsak a bűn terhétől szabadítja meg az embert, hanem belsőleg felemeli őt, megérleli benne azt az elhatározást, hogy többé nem akar vétkezni. Az Egyház csodálatra méltó tapintattal rávezeti az embert arra, hogy ő maga, saját elhatározásából lépjen az erkölcsi javulás útjára. Mekkora szolgálatot tesz az Egyház ezzel a magasztos nevelési módszerrel az államnak is, mikor ezer és ezer bűnöst változtat át megbízható erkölcsös polgárrá.

Az erkölcsi tökéletesítést mozdítja elő az Egyház a legméltóságosabb Oltári szentség által is. Az erkölcsi tökéletesség legeszményibb minta-

képe az Isten Fia, Jézus Krisztus. Az Egyház állandóan az ő szent életét állítja a hívei elé, állandóan buzdítja őket Krisztus követésére, hogy ezt könnyebben tehesék, az Üdvözítő parancsára az Ő szent testével táplálja őket, megerősíti őket, hogy hűségesen teljesítsék kötelességeiket Isten, állam s az egész emberi társadalommal szemben.

Sőt az Egyház nemcsak az egyeseket az, hanem a társadalmat is. A társadalom alapköve a család, amely előbb volt, mint az állam. Ezért az állam nem nyirbálhatja meg a család természet adta jogait. Az állam családokból alakul, az államot a családok tartják fenn. Erkölcsös erős családok az állam támaszai. Az Egyház azzal, hogy a házasság szentsége által megszenteli a családot és nem engedi a családi köteléket felbontani, a legnagyobb erkölcsi erőt adja a családoknak, hogy elsőrangú céljukat, gyermekeket nevelni, elérhessék. Az egyház tanítja, hogy a családi élet lényeges célja gyermekeket nevelni, a jövő államot, ezzel szintén megbecsülhetetlen szolgálatot tesz az államnak. Helyesen jegyzi meg az Egyházzól Montesquieu: „Bár arra van hivatva, hogy az embereket az égbe vezesse, mégis annyi jót tesz az emberekkel itt a földön, mintha elsősleges célja az volna, hogy az emberek földi boldogulásán dolgozzon.”

Az egyház egész működése az emberiség erkölcsi felemelését célozza. Az Egyh. ezt a munkáját semmi sem tudja helyettesíteni, semmiféle rendszer, semmiféle alkotmány. Az állam ebben a dologban rászorul az Egyházra, ezért méltányolnia kell az Egyház munkáját, s azt támogatni. A hitélet fellendülése a legértékesebb kultúra emelkedését jelenti az állam számára, tehát a belső rend és boldogulás záloga. „Kétségen felül áll, mondja XIII. Leo pápa, hogy még nem találtak jobb rendszert az állam kormányzására annál, amely az evangéliumból folyik.” (Immortale Dei körlevél).

Ehhez a legjobb módszerhez kell alkalmazkodnia a mi államunknak is. Erre kötelezik őt a múlt dicső tradíciói, azoknak az ősöknek a példája, akik előrelátó bölcsességgel a keresztény erkölcs és hit alapjára helyezték az állami életet. Gondolunk itt a dicső cyrill-methodusi időkre. Szent Vencel korára, melyek drága nemzeti kincset képeznek, amelyek követendő példát nyújtanak a jövőre nézve. Ezek a dicső emlékek mélyen a katolicizmusban gyökereznek, s örök időkre hirdetik, hogy csak egy mester van, aki mondhatta magáról „Én vagyok az út, igazság és élet.”

Valamikor nagy néptömegek sereglettek ker. sz. Jánoshoz, emberek, akik az igazság, egy jobb és tökéletesebb élet után vágyódtak. Ennek az

isteni hírnöknek fellépése és prédikálása felébresztette bennük a jobb élet vágyát, s azt gondolták, hogy ő az, akire a nemzetek vároznak. Egyik nap azonban, mikor János látta Jézust közeledni, reá mutat és azt mondja: „Íme az Isten báránya, íme aki elveszi a világ bűneit.”

Mi is, mikor szomorodott szívvel látjuk hazánkban a sok nyomorúságot, bajt, meg nem értést, a harcokat és nehézségeket, arra a kérdésre: Ki szabadít meg bennünket tőlük, rámutatunk az egyedüli orvosra, az isteni Mesterünkre, az Isten Fiára: íme az Isten báránya, a világ üdvözítője, ő képes eltörölni minden nyomort és szükségét, Ő, aki az Egyházban tovább él és munkálkodik. Őt hallgassátok. Az Egyház az ő nevében és az ő erejével vezeti a népeket az örök igazsághoz, az ő nevében oltja a szívekbe az Isten és felebaráti szeretetet, megerősíti a híveket szentségeivel, nehéz munkájukban, az élet harcában, az ő országaiért, az igazságosság és igazság és szeretet országáért való harcban. Jézus Krisztus, aki egyedül bírja az örök élet igéit, legyen a mi mesterünk és legfőbb Urunk. „Az Úr a mi bíránk, az Úr a mi törvényhozónk, az Úr a mi királyunk, Ő üdvözít bennünket.” (Officium festi Christi Regis). Ámen.

Olmütz. 1928. októberében.

Ferenc, prágai érsek és metropolita. Marián, besztercebányai püspök. Lipót, olmützi püspök. József, brünni apostoli admin., püspök. József, leitinerici püspök. Pál, püspök, nagyszombati apost, admin. Károly, königraci püspök. József, püspök, kassai apost, admin. Károly, nyitrai püspök. Mihály, püspök, rozsnyói apost, admin. Simon, budweiszi püspök. Péter, munkácsi püspök. János, szepesi püspök. Pál, püspök, eperjesi apost, admin. Tahy Ábrahám, ungvári ált. helytartó.

1929. év

212/929. sz. A legfelsőbb közigazgatási bíróság döntése egyházi temetésről

A legfelsőbb közigazgatási bíróság 1928. június 28-án 17927/28. sz. a. kelt döntésében egy katolikusnak csehszlovák pap által való eltemetését meg nem engedettnek nyilvánította, bár annak hozzátartozói erre felkérték s kijelentették, hogy ez volt az elhunytjának kívánsága is.

E tekintetben a következő elveket állapította meg.

1. „Illetékes személy”, amely az 1925. évi 96. sz. törvény 7. § I. bekezdésében értelmében jogosult tetszése szerint a temetés egyházi módját meghatározni, csak az „e l h u n y t” maga.

2. Ha az elhunyt haláláig bizonyos egyháznak tagja volt s nem rendelkezett külön temetésének egyházi jellegéről, ezt úgy kell venni, hogy az illető az ebben az egyházban előírt vagy szokásos temetést kívánja.

3. Ha azonban, bár haláláig meghatározott egyháznak tagja volt, más vallási társulat papja által való eltemetést kívánta, akkor ez az akaratnyilvánítása jogerős, s nincs semmi határozott jogi formához kötve, azonban vizsgálattal megállapítottanak kell lennie, mily módon, mikor és ki előtt történt ezen nyilatkozata. Ezen akaratnyilvánításról értesítendő azon egyház illetékes hatósága is, melyhez az elhunyt tartozott.

4. A hozzátartozóknak nincs joguk önként rokonuk számára más temetést rendelni, mint amelyről feltételezhető, hogy az elhunyt azt a fenti pontok szerint kívánta.

220/929. sz. A katolikus vallástan új tanítási terve

A „Katholikus iskolaügyi tanács” indítványára elrendelem, hogy a vallástanítás a következő tanterv es tárgybeosztás szerint történjék:

A) Elemi iskolák.

I. osztály: Katekizmus, mint eddig, de fontosabb a bibliai rész.

II. osztály: Katekizmus, mint eddig, de fontosabbak a katekizmus kérdései.

III. osztály: Kis katekizmus: a parancsolatok és 2 szentség: a bűnbánat

szentsége és az Oltáriszentség.

IV. osztály: Kis katekizmus: az összes kérdések.

V. osztály: Kis katekizmus: az összes kérdések a jegyzetekkel együtt.

VI. osztály: Biblia (egész), de már rendszeresen és összefüggően.

VII. osztály: Szertartástan.

VIII. osztály: Egyháztörténelem.

Megjegyzések: A III. IV és V. osztályban a bibliából csak azon részek veendőek, amelyek a katekizmus kérdéseivel összefüggnek a müncheni katechetikai módszer alapján. A VI. és VII. osztályban a katekizmus ismétlése, de nem összefüggően.

B) Polgári iskolák.

I. osztály: Biblia.

II. osztály: Szertartástan.

III. osztály: Egyháztörténelem.

Tanfolyam: Könnyebb apologetikai kérdések.

Megjegyzés: Az I. és II. évben a katekizmus ismétlése, de nem összefüggően.

C) Középiskolák.

I. osztály: Ószövetségi biblia.

II. osztály: Újszövetségi biblia.

III. osztály: Szertartástan.

IV. osztály: Egyháztörténelem, különös tekintettel hazánkra.

V. osztály: Alapvető hittan (Apologetika).

VI. osztály: Ágazatos hittan (dogmatika).

VII. osztály: Egyháztörténelem.

VIII. osztály: Erkölcstan.

Megjegyzések: Az egyháztörténelem a IV. és a VII. osztályba van beosztva, mert a világtörténelmet is főképp ezekben az osztályokba van beosztva, mert a világtörténelmet is főképp ezekben az osztályokban tanulják. Az alapvető hittan megelőzi az ágazatos hittant, hogy megadja szent hitünk szilárd alapjait.

Az erkölcstan a VIII. osztályba volt beosztva, hogy az ifjúság ezen ismeretekkel lépjen az életbe és ott is kövesse Krisztus példáját. Ezenkívül az erkölcstan sok nehéz és kényes kérdést tartalmaz, amelyeket csak érettebb ifjaknak lehet hasznosan előadni.

D) Tanítóképző intézetek.

I. évfolyam: Alapvető hittan (Apologetika).

II. évfolyam: Ágazatos hittan (Dogmatika).

III. évfolyam: Egyháztörténelem.

IV. évfolyam: Erkölcstan.

Megjegyzés: A III. és IV. évfolyamban a második félévben a fő tárgy mellett Katechetika is tárgyalandó. Általános megjegyzés. Az új tanítási terv a jövő iskolaévtől (1929/30) kezdődőleg minden iskolára kötelező, még pedig fokozatosan. A fokozatos bevezetés az elemi iskolákban az I. és III. osztályban, a középiskolákban az I. és V. osztályban kezdődik.

137/929. sz. Assecoratio magistrorum auxiliariorum⁸⁰

A kisegítő tanítók betegsegélyző biztosítása a következőképpen történik:

A nem áll. iskola igazgatósága a kitöltött bejelentő ívet a szolgálat megkezdésétől számítva 3 napon belül beküldi az illetékes betegsegélyzői hivatalnak azzal a meghagyással, hogy a betegsegélyző hivatal a megállapított illeték kivetését megküldje az iskolai (nem állami) igazgatóságnak, nem pedig az isk. és közoktatásügyi miniszter. referátusának avagy az isk. tanfelügyelőségnek. A biztosítási illeték a nem állami kisegítő tanítók részére nem az isk. és közoktatásügyi miniszter. referátusa fogja fizetni, hanem mint azt a 221/924. sz. törvény 164. § előírja, a munkaadó. Így tehát a nem áll. iskola tolltartója maga fogja beküldeni az illetékes betegsegélyzőnek az illetéket, még pedig 50% magamagáért és 50% a kisegítő tanítóért, akinek ezt az illetéket a havi fizetésből vonja le.

2. A nem áll. iskola igazgatósága mihelyt a kisegítő tanító után járó illeték első havi részletét befizette az illetékes járási betegsegélyzőnek jelentést tesz erről az illetékes tanfelügyelőségnek.

3. Abban az esetben, ha a nem áll. isk. igazgatósága ezen jelentését az isk. tanfelügyelőségnek a kisegítő tanító állásának elfoglalásától számítva 50 napon belül beküldeni elmulasztaná, az isk. tanfelügyelőségnek figyelmeztetni kell erre a nem áll. isk. igazgatóságát, egyben kérni kell a mulasztás megokolását.

Mihelyt a nem áll. iskola illetékes kisegítő tanítója megszűnik működni, az isk. igazgatósága azonnal, de legkésőbb 5 napon belül őt kijelenti, ami kijelentő ívvel történik az illetékes betegsegélyzőnél, amiről az isk. tanfelügyelőségnek jelentést tesz. A miniszter helyett: Dr. Maule, s. k.

80 A kisegítőtanárok betegsegélyező biztosítása

3755. sz. Solutiones praemii Assecurationis magistorum⁸¹

Az iskolaügyi referátus 16636/I. ai. 1928. sz. átirata értelmében a biztosítási illetéket a róm. kat. iskoláknál az igazgatótanítónak kell úgy magukért, mint a tanítókar többi tagjáért az iskolafenntartójának átadnia. Azon esetben, ha az iskolaigazgató tanítója nem adná át szabályszerűen az iskolaszék elnökének a betegsegélyzői illetéket, akkor ezeket az iskolafenntartója levonhatja az általa biztosított helyi jövedelemből.

A fentnevezett illeték az iskolafenntartójának szabályszerű átadásért az iskolaigazgatója felelős, aki az egyházmegyei hatóság intézkedése alapján a tanítói kar tagjaitól azt behajtja.

Ha az igazgató tanító ezen kötelességét elmulasztaná, az egyházmegyei hatóságnak jogában áll őt e tisztségtől felmenteni és az iskola vezetésével a tanítói kar másik tagját megbízni.

1039/929. sz. „Kat. Iskolai Értesítő”

A tisztelendő papságnak tudomására hozom, hogy 1929. év január elején megjelenik a „Kat. iskolai Értesítő” című szaklap. Elrendelem tehát, hogy e lapot a plébánia hivatalok is megrendeljék, a másik példány az iskola címére lesz küldve; így nem lesz panasz, hogy a tanítóság nem kapja meg a lapot. A teljes évfolyamot be kell köttetni és a könyvtárba helyezni.

9877/928. sz. A bevallási ívek

A bratislavai Országos Hivatal f. évi november hó 20-án 85.750/1928-7 sz. a kelt átiratával megkereste az egyházmegyei hatóságot, hogy a bevallási ívek ára, melyeket minden lelkész köteles kitölteni (T. és R. Gy. 124/1928 sz. korm. rendelet 80–86. §§), neki a lelkészek által megtérítettessék, még pedig úgy, hogy minden egyes lelkész 4.-Kčs-t fizessen meg.

81 A tanárok biztosítási illetékeinek elosztása

Ennek alapján elrendelem, hogy a trnavai apostoli adminisztrátúra minden lelkésze a fennemlített nyomtatványokért a jelen körlevélhez csatolt befizetési lap felhasználásával 4.- Kcs-t küldjön, még pedig a legrövidebb időn belül, azonban legkésőbb 1929. február hó 15-ig.

600/929. sz. A kongruaívek aláírása

A szlovenszkói kath. nagybirtokok kezelésével megbízott felszámoló bizottságától a köv. átiratot kaptam: 65-z/29. sz. Bratislava, 1929. jan. 18. Főtisztelendő Püspöki Hatóságnak Trnava.

Kapcsolatban a nyilvános alapítványok (Vallásalap, Tanulmányi alap, Egyetemi alap) patronátusa alá tartozó plébániai hivatalok azon megkeresésével, hogy kicsoda jogosult aláírni a kongrua összeírási íveket, és ki jogosult a kegyúr képviselőjére az évi templomszámadásoknál, tisztelettel közlöm, hogy a felszámoló Bizottságnak, mint az iskola és nemzetműv. miniszter által 108207. 23-VI. sz. alatt ezen alapok vagyonának kezelésére kinevezett bizottságnak elvi határozata szerint erre a ténykedésre a további intézkedésig megbízatást nyert: a Centrálna správa kat. cirk. veľkostatkov v Bratislave. Nám. Republiky č. 9., a kath. egyházi nagybirtokok központi kezelősége, Bratislava. Nám. Republiky č. 9.

Tisztelettel kérem, hogy az ottani főtiszt. Hatóság erről a megbízatásról alkalmas módon értesítse az érdekelt feleket. A felszámoló Bizottság elnöke: Dr. Hendrych s. k. miniszteri tanácsos.

725/929. sz. Nemzetközi szélhámosok, figyelmeztetés

A Nový Jičín-i államügyészségtől 1929. január 19-én k. 4622/28-4. sz. a. a következő átiratot kaptam:

„Püspöki Hivatal Igazgatóságának. Trnava.

Az utolsó két évben Csehországban és Morvaországban a kath. evang. csehtestvérek stb. plébániahivatalokban, kolostorokban, árvaházakban, s egyeseknél is papi ruhába öltözött nemzetközi szélhámosok fordultak meg, s tekintélyes adományokat csaltak ki azon a címen, hogy adományokat gyűjtenek azon árvák és özvegyek részére, kiknek szüle-

it, ill. férjeit Armeniában és Szíriában keresztény hitükért meggyilkoltak. A szélhámosok mint szír, ill. armen papok mutatkoznak be, csak angolul, franciául s némileg németül beszélnek, mindenütt különböző ajánlási iratokat mutogatnak, melyek részben hamisak, részben más úton szerettek, mutogatnak képeket a szír keresztények legyilkolásáról, s azt ígérik, hogy az adományokért sz. misék lesznek mondva Jeruzsálemben a sz. sír templomában.

Az egyik ilyen szélhámos 1928. okt. 15-án a prerai állomáson lett elfogva, s jelenleg a nový jičini járásbíróság fogházában van. André Salamon, Aleppo névre szóló iratok voltak nála, a valóságban a neve Nikola Simon false Themo Oholo Inti.

Tisztelettel kérem, hogy a köv. körlevélben utasítsa a plébániahivatalokat, ill. egyházi személyeket, akiknél ezek a szélhámosok megfordultak és adományokat csaltak ki, hogy mielőbb közöljék a rajtuk elkövetett csalás tényálladékát az államügyészszéggel Nový Jičínben, ebben közöljék legalább megközelítőleg a tett idejét, a kár nagyságát, a szélhámos személy leírását. stb. továbbá azt, milyen címen csaltak ki tőlük adományokat.”

Elrendelem, hogy a tdő papság a nový jičini államügyészszég felszólításának eleget tegyen.

901/929. sz. A Csehszlovák külügyi hivatal kivándorlók

A Csehszlovák külügyi hivatal (Praha II. Na Florenci č. 5. u.) gondozza a kivándorló ügyet, különösen azokét, akik Kanadában szándékoznak letelepedni.

Felhívom a tdő papság figyelmét ezen intézmény szociális működésére.

A csehszlovák külügyi hivatal alelnöki állását r. kat. lelkész, Tománek F. B.. az Egyesült Államok állampolgára tölti be, aki főképp a kanadai kivándorlók ügyével foglalkozik.

A hívek figyelmeztetendők arra, hogy mielőtt külföldi útjukra szánják el magukat, jelentkezzenek a plébánia hivatalban. A plébánia hivatal azonnal küldjön pontos jelentést a Szent Rafael Egylet (Praha II. Kremencová u. 4.) címére. Ezen egylet tarja az említett csehszlovák külügyi hivatalnak s a katolikus kivándorlók ügyét intézi. (A Sz. Ráfael Egyletről 1. az 1926. évi III. illetve V. körlevél 28. s 72. old.)

1886/929. sz. A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hiv. lapját a, Magyar Tanítóra vonatkozó egyházhatósági tilalom visszavonása

„Magyar Tanító” c. tanügyi közlöny 1929. évi 4–5. számában, a 107–108. lapon a Szlovenszkói Ált. Magyar Tanítóegyesület vezetősége 639/1928. sz. a. „Nyilatkozatot” közölt, melyben a „Magyar Tanító”-ban főképp az 1927. évfolyamán az egyháznak a tanügyre vonatkozó, az egyház törvénykönyvében a püspökök számára lelkiismeretben kötelező zsinórmértékül előírt jogokat tagadó cikkeit sajnálata kifejezése mellett visszavonja. Az egyesület nyilatkozata szerint a vallás erkölcsös nevelést működése irányelvül tekintvén az egyháznak, mint a vallás megtestesítője és letéteményesének az iskolára vonatkozó jogait tiszteletben kívánja tartani.

Bízva e nyilatkozat lojalításában, az egyesületi vezetőség kérelmére a „Magyar Tanító”-ra vonatkozó 1927. évi egyházhatósági tilalmat ezenel hatályon kívül helyezem.

2316/929. sz. Scholaria

Az iskolaszéki elnökök figyelmébe. Az újonnan megválasztott tanítót azonnal kell bejelenteni a Gyógyalap hivatalának. A mulasztásért az iskolaszéket rendesen megbírságozzák, amit az isksz. elnök köteles lenne megtéríteni.

A Csehszlovák Köztársaság érsekei és püspökei a tisztelendő papságnak és a kedves híveknek üdvöt és áldást az Úrban!

Az általános kedvetlenség, kislelkűség elégedetlenség és csüggedés borújában mikor az egyesek és egész nemzetek tanácstalanul állnak, s hiába emelik fel szemeiket földi hatalmasságok a magasságaihoz (120. zsolt. 1.), az erkölcsi és anyagi megrázkódtatások hullámai és örvényei felett – mint a bárka a vízözönkor – nyugodtan evez Krisztus hajója, az Anyaszentegyház, s mindig kész segítő kezet nyújtani a

jóakarata embereknek s bevinni őket az üdvösség kikötőjébe.

A hajó mostani kormányosa, XI. Pius pápa⁸², félszázadon át híven teljesített papi működésének tudatában, most, mikor győzelmesen levette az utolsó béklyókat is, melyek őt, a lelkek legfőbb pásztorát 7 év óta az olasz világi hatalom foglyává tették, örömmel, atyai szeretetének és gondosságának érzetével fordul a süllyedő emberiséghez és rendkívüli eszközt nyújt neki a megmenekülésre. Sz. Péter kulcsaival kinyitja a háromszázmillió keresztény családnak Krisztus érdemeinek kifogyhatatlan kincstárát, az összes vértanúk és szentek érdemeinek kincstárát, hogy a kegyelmek vendégségében megerősítse, erősebb tevékenységre serkentse, hogy igazi katolikus akcióval segítse megmenteni a szerencsétlen világot. Rendkívüli jubileumi évet hirdetett: hívja a papságot és a híveket, hogy ezt a rendkívüli alkalmat felhasználva iparkodjanak imával, példájukkal állapotbeli kötelességeiknek lelkiismeretes teljesítésével elsősorban önmagunkat megszenteli, de aztán mások közt is apostolkodni s ezáltal hatni az evangélium szellemében, hogy a sok tekintetben már az elpogányosodott emberi társadalom újra kereszténnyé váljon. Az ő vágya, hogy mielőbb uralomra jusson és uralkodjék Krisztus Békéje Krisztus földi királyságában.

Tisztelendő Papság és kedves Hívek!

Nem véletlen az, hanem az isteni gondviselés vigasztaló rendelése, hogy ebbe az általános jubileumi időbe esik két ünnepség, mely nagy jelentőséggel bír országunk, a Csehszlovák Köztársaság minden katolikus polgárára nézve nemzetiségi különbség nélkül. Az egyik nepomuki sz. János papvértanú szentté avatásának kétszáz éves évfordulója, a másik sz. Vencel herceg vértanui halálának ezeréves évfordulójának ünnepe. Ezek az ünnepségek a mi szűkebb körülményeinken ragyogó két csillagra mutatnak, melyek ragyogásánál és fényénél könnyebben ismerjük fel saját szükségünknek megfelelő kötelességeinket, s így nagyobb haszonnal részesülhetünk az egész világ jubileumának üdvöt hozó gyümölcseiben. Az általános jubileumra nézve már kaptatok részleges útbaigazítást, ezért most. Tisztelendő Papság és Kedves Hívek, nepomuki sz. Jánosra és sz. Vencelre akarjuk figyelmeteket felhívni.

Nepomuki sz. János életét ismertetni fölöslegesnek látszik, hisz ezt ismeri minden katolikus. Nagy tudományosságával, kiváló erényeivel

82 XI. Pius pápa (1922–1939), a béke pápája

elérte, hogy általános érseki helytartónak nevezték ki és a cseh királyné bizalma gyóntatójának választotta őt. Mivel azonban állhatatosan védte a katolikus Egyház fel nem adható jogait, s mert nem sértette meg a gyónási titoktartást, azért IV. Vencel királynak, a „haza atyjának” IV. Károly méltatlan fiának parancsára kegyetlenül megkínozták és végül a Moldva folyóba dobták. A királynak e szentségtörő gonoszságáért az egész cseh nemzetnek kellett bűnhődnie. Mert következett a századokig tartó megaláztatás és szenvedés ideje, míg végül önállóságát is eltemették. Mihelyt békésebb napok következtek, az egész cseh nemzet, mintegy az ég megengesztelésére kéri Rómában, hogy az Egyház nemes védője az oltárra legyen fel magasztalva. A pápa engedélyével felnyitották a sírját. A hivatalos bizottság, melyben 3 kiváló orvos és két sebész vett részt 300 évvel halála után nep. sz. János nyelvét teljes épségben találta. Az orvosok nem akartak hinni a saját szemeiknek, két mély vágást ejtettek rajta s a nyelv egészen természetes vörös színt mutatott. A nyelvet lepecsételt kristályszekrénykében őrizték s midőn 6 év múlva a nyelvet újra egy bizottság vizsgálta meg, melynek tagjai voltak többek közt 5 egyetemi tanár és két sebész, a nyelv a jelenlevők szemeláttára megduzzadt, hirtelen megpirosodott, ez a pirosság skarlátszínben ment át, sőt erek is mutatkoztak rajta s megnyíltak. Ez a tünet két órán át tartott, a vizsgálat egész ideje alatt. A jelenlevő orvosok s a többi szakértők kijelentették, hogy ezt csak természetfeletti módon, a Mindenhatónak csodás beavatkozásával lehet megmagyarázni. Bizonyos, hogy Isten, akinek esküdt hűséget nep. sz. János élete árán is megőrizte, egészen rendkívüli módon dicsőítette meg az ő becsületes szolgáját. Az a nyelv, amely nem hallgatott, midőn prédikálnia kellett, de amely tudott hallgatni, mikor ez volt a kötelessége, háromszáz évig ellene állt az enyészetnek és ellene áll ma is. 1829-ben, március 10-én XIII. Benedek pápa, miután szigorúan megvizsgálták nep. sz. János életét, hősiességeit és vértanúi halálát, szentté avatta őt a római lateráni templomban. Ki ecsetelhetné azt az örömet és ujjongást, mely erre a hírré a lelkeket el töltötte, nemcsak Csehországban, hanem az egész katolikus világon? A közelből és a távolból csak úgy özönlettek a zarándokok Prágába, nep. sz. János sírjához. Egy hét alatt több mint 200.000 ember járult a szent áldozáshoz. A zarándoklatok a mai napig tartanak, különösen május 16-ka, nep. sz. János ünnepe körül, egy kormány sem merte ezeket megakadályozni. A szent tiszteletére templomok épültek, kápolnák és szobrok, s nemcsak Csehországban és Szlovénországon, hanem Magyarországon, Lengyelországban, Ausztriában, Litvániában, Olaszországban, sőt a tá-

voli keleten is. Kínában s mindenütt. Községek, káptalanok és püspökségek nep. sz. Jánost választották pártfogójukul, Amerikában több telep, egy város, folyó és sziget viseli az ő nevét. Hiába akarták országunkban az államfordulat után egyes üreslelkű emberek szentségtörő kezei kiírtani ennek a szentnek az emlékét, akit a nemzetek kedvelt szentjének lehet nevezni, hiába támadta őt a vallásellenes sajtó, a hívők iránta való tisztelete csak növekedett és még növekvőben van. Ezt elismerjük és örömmel állapítjuk ezt meg nyilvánosan is, de emellett el nem mulaszt-hatjuk különösen most, midőn az ő ünneplése egybeesik az általános jubileumi ájtatosságokkal, hogy ne figyelmeztessünk titeket, hogy mélyen szívetekbe véssétek az ő meggyőződését a bűnbánat szentségéről és az Egyház jogainak sérthetetlenségéről. Napjaikban sokat beszélnek és sokat írnak megértésről, konsolidációról megújításról, s megújításról. Mindez csak üres szó marad, míg mindegyikünkben meg nem érlelődik az a meggyőződés, hogy elsősorban önmagunkat kell megértenünk, s megújítanunk. Van-e ehhez hatásosabb eszköz, mint lelkiismeretünk rendezése Isten helyettése, a lelkiatya előtt, aki titoktartásra van kötelezve nep. sz. János példája szerint? De más tekintetben is mindnyájunknak, papoknak és világiaknak, felebbvalóknak és alattvalóknak, gazdagoknak és szegényeknek, azokat az irányelveket kell megvalósítanunk, melyeket nep. sz. János hirdetett, az Egyházzal kell tartanunk, vele kell éleznünk nemcsak magán életünkben, hanem nyilvános szereplésünkben is, ha őszintén általános javulást akarunk elérni, ha azt akarjuk, hogy Köztársaságunk felvirágozzék. Mindennek alapja a Krisztusi hit, ezt a hitet elfogadni, terjeszteni és mindenütt érvényesíteni, ez kell, hogy jel-szavunk legyen. S itt a régi múltból egy másik nagy példa emelkedik ki, nem papi, hanem világi személy, sz. Vencel, akinek élete, működése és halála rámutat további kötelességeinkre főleg ebben a jubileumi évben.

Az igazság és szeretet evangéliumi mustármagja, melyet az Istenember, Jézus Krisztus az égből hozott és az egyház kertjében elvetett, háromszáz éven át megöntözve az első keresztények vérével, kihajtott és hatalmas fává nőtt, melynek ágai alá jöttek s megpihentek egymásután a nemzetek (Luk. 13. 19), úgyhogy a IX. sz. első felében már csaknem egész Európa a kereszt alá hajtotta fejét, megtörve a rabszolgaság és bűn bilincseit, csak a szlovák, cseh, magyar, lengyel és orosz nemzet járt még a pogányság sötétségében. Német hithirdetők, főleg pedig sz. Cyrill és Metód 865. évi fellépésével ezek között a nemzetek közt is kezdenek tűnedezni a hitetlenség és babona futófelhői. Csehországban 874-ben Borivoj fejedelem, feleségével Ludmillával együtt Krisztus tanításának

szelíd járma alá hajtották fejüket. Teljes fényében és szépségében azonban mostani országunk északi-nyugati részében gyulladt ki hitünk, ahol sz. Vencel herceg, a cseh tartomány örököse született. Rövid volt élete, rövid az uralkodása, de „Istennek tetszvéen, kedvessé lett ... rövid idő végén lévén, sok időt töltött be” (Bölcs. 4. 10, 13.) Sz. Vencelnek élő keresztény hittől átítatott tiszta lelke már ifjúkorában érlelte meg a szebbnél szebb erényeket. Szinte nem tudjuk, melyiket csodáljuk inkább, az ő buzgó ájtatosságát, mely a napi munka után a szentség házhoz vonzotta őt, vagy szűzi tisztaságát, mely angyalhoz tette őt hasonlónak? Önmegtagadása nagyobb bámulatra méltó-e vagy az ő tevékeny felebaráti szeretete?

Politikai előrelátással, amilyent sz. Vencel korabeli ifjakkal alig találunk, felismerte, hogy hön szeretett nemzete csak úgy óvhatja meg önállóságát és egyáltalában csak úgy maradhat fenn, ha bekapcsolódik az európai népek keresztény családjába s felveszi annak kultúráját. Megszerezve a szomszéd hatalmas uralkodó kegyét elsősorban arra törekedik, hogy a legfőbb uralkodónak, az Úr Istennek kegyét szerezze meg, akiről írva van: „Általam országolnak a királyok és végeznek igazat a törvényszerzők.” (péld. 8. 16.) Isten tiszteletére és dicsőségére templomokat alapít, többek közi a prágai várban levő sz. Vit templomot is, amelyről nem sejti, hogy hála a ezer éves évfordulójára készül csak el teljesen Sz. Vencel nagy buzgósággal fáradozik azon, hogy a kereszténység gyökeret verjen nemzetében és forrása legyen e nemzet ideig tartó és örök boldogságának, ezért terjeszti a legmélt. Oltáriszentségnek, a keresztény hitélet középpontjának tiszteletét. Mély alázattal borul le előtte naponként, a szentségi Úr Jézusnak tárja fel szívét s belőle merít erőt és világosságot nehéz uralkodói tisztje teljesítésére. Mint fiatal herceg személyesen ministrál a papnak a sz. misénél, és maga készíti el a kenyeret és a bort a legszentebb áldozathoz.

Tisztelendő Papság és kedves Hívek!

A földi élet előkészület az örök életre. Sz. Vencel csak 21 évet élt, de ebben a rövid életben hosszú éveket töltött ki. Tiszta lelke megért az örök boldogságra. Isten pedig, aki szeretettel tekintett erre a „jó és hűséges szolgájára”, oly pálmát készített sz. Vencel számára, amilyennel csak a kiválasztott lelkeket szokta kitüntetni.

929. október 28-án gyilkos kardtól találva esik össze a szent a Stará Boleslavai templom bejáratánál, nemes lelke az égbe szállt, hogy ott elnyerje a jutalom hármaskoronáját, a vértanúság koronáját, a szűzi tiszt-

taság koronáját, és azok koronáját, „akik igazságra oktatnak sokakat”, akik tündökölnék, mint csillagok örökön örökre. (Dán. 12. 3.) Sz. Vencel vértanúi halála óta ezer év múlt el. Sz. Vencel mindig példaképe volt a harcos, öntudatos és tevékeny katolikusnak. Mintegy az ő iskolájában nevelkedett sz. Adalbert, akinek nemcsak a csehek, hanem a szlovákok, lengyelek és magyarok is sokat köszönhetnek. Az ő jellemes feddhetlensége és apostoli buzgósága a szentségi Úr Jézus tiszteletének gyakorlásában gyökeredzett. Az ő egész gondolkodásmódja, az ő tevékeny felebaráti szeretete az igazi katolikus akciónak példaképe, amelyet az Isten Bárányának életéből és halálából olvasott ki és sajátított el, aki a világ megváltására feláldozta önmagát. Az ő jubileumi emléke egyesítve nép. sz. János jubileumi emlékével figyelmezteti nemcsak a saját nemzetét, hanem a többi nemzeteket is, hogy érzéseink megfélézése és lelkiismeretünk megtisztítása után, amire a gyónási titok vértanúja, nép. sz. János figyelmeztet, táplálkoznunk kell a legmélt. Oltáriszentséggel és vele egyesülten kell élnünk sz. Vencel példája szerint, hogy minél többet használhassunk az Egyháznak s az államnak és biztosíthassuk ideig tartó és örök boldogságunkat. Krisztus által, ővele és őbenne, mint a sz. misében olvassuk.

Tisztelendő Papság és kedves Hívek!

Az ez évi kettős jubileum, melyet államunkban ünnepeünk, az általános világjubileumi ünnepségek koszorújába fonva elvezet bennünket a katholicizmus központjába, Rómába, amelynek tanítása révén lettek nép. sz. János és sz. Vencel nagyokká. Róma állította ezt a két nemzeti nagyunkat, nép. sz. Jánost és sz. Vencelt az oltárra. Krisztus helytartók a pápák örököltek és örökölnek a nemzetek felett. Vezetik őket és óvják őket atyai jobbjukkal. Boldog az a nemzet, mely gyermeki odaadással foglalkodik ebbe a kézbe! Hisz a mi Köztársaságunk népei is akkor voltak a legboldogabbak és legdicsőbbek, mikor hívek voltak Rómához! Elég csak IV. Károlynak, a haza atyájának korszakára hivatkozni. Csehország akkor érte el dicsőségének és jóllétének tetőpontját, Prága volt egész Európa kultúrájának középpontja. Most is meggyőződve kell lennünk, hogy csak Rómával érhetünk el jobb jövőt. A pápák a legújabb időben is kimutatták jóindulatukat irántunk. XV. Benedek pápa a háború folyamán nehéz milliokat küldött az éhezők, különösen a gyermekek segélyezésére. Amikor önálló állammá lettünk, a Szentszék, a pápa az elsők közt volt, ki elismert. A mostani Szentatya a paphiányon segíteni akarva mintegy harmadfél milliót áldozott annak a római szemináriumnak nagyobbítására

és újjáépítésére, melyet XIII. Leó alapított 1884-ben a csehek részére, s amely ezentúl „Nepomucenum” név alatt az egész állam összes katolikusainak van hivatva szolgálni, hogy abban nemzetiségi különbség nélkül nevelődjenek lelkipásztorok az egész Csehszlovák Köztársaság részére. Április 23-án, sz. Adalbert napján ennek az intézetnek felszentelésével kezdődtek Rómában a mi ez évi nep. sz. János és sz. Vencel ünnepeink, ezeket kell most folytatni itthon. Mi püspökök, papok és hívek, kik Rómában részt vettünk ennek az intézetnek felszentelésén, s egyúttal elvégeztük az általános jubileumi ájtatosságokat, megcsodáltuk a Szentatya bőkezűségének művét, a Nepomucenumot; a jubileumi kegyelmekben részesülve a Szentatya szeretetreméltósága által felbuzdulva arra kell törekednünk, hogy a papság nevelését mi is előmozdítsuk, hogy itthoni katolikus tevékenységünkkel az Anyaszentegyház befolyását növeljük. A Szentatya ötvenéves papi jubileuma számunkra ösztönzés legyen, hogy keressük a katolikus szívek egyesítését, hogy nemcsak pillanatnyi felhevülésben, hanem nep. sz. János és sz. Vencel állhatatosságával, mint egy család éljünk, dolgozzunk, s ha kell meg is haljunk saját magunk és felebarátunk lelke üdvéért. Ámen.

E pásztorlevelet kibocsátották 1929. április havában:

Ferenc, prágai érsek és metropolita. Lipót, olmützi érsek. József, leitmerici püspök. Károly, königráci püspök. Károly, nyitrai püspök. Simon, budweiszi püspök. János, szepesi püspök. Marián, besztercebányai püspök. József, püspök, brünni apostoli admin. Pál, püspök, nagyszombati apost. admin. József, püspök, kassai apost. admin. Mihály, püspök, rozsnói apost. admin. Péter, munkácsi püspök. Pál, püspök, eperjesi apost. admin. Tahy Ábrahám, ungvári ált. helytartó.

1503/929. sz. Tributum ½ %-taule⁸³

A lelkeskedő papság a pénzügyigazgatóságtól most kapja kézhez a figyelmeztetéseket az u. n. illeték átalánynak lerovására. Erre vonatkozólag, hogy az esetleges büntetéseket kikerüljék, amelyek a hátralékosokat a törvény értelmében érhetik a következő felvilágosítást és egyben utasítást adom:

83 Adójárulék fél százaléka

Az illetékátalányt az 1921. augusztus 12-én 295. TRGY sz. a. k. törvény rendezi, amelynek 1. § ekként intézkedik: „A hivataloknak adományozása (egyházi javadalmak funkciók) állandó vagy rendszeresen visszatérő szolgálatok elfogadása után az ezen hivatalokkal, szolgálatokkal egybekötött mindennemű (pénzbeli és természetbeni) élvezmény $\frac{1}{2}$ %-a mint évi átalány fizetendő tekintet nélkül arra, mikor eszközöltetett annak elfoglalása és milyen változások történtek az élvezményekben.

A szlovenszkói vezér-pénzügyigazgatóság 1928. évi XII. 4-én IX. 6951/28. számú rendelkezése a törvényt az egyházi hivatalokra is (kanonok plébános, segédlelkész) alkalmazza és ezen átalány fizetendő az említett egyházi hivatalokból eredő összes jövedelmek útján.

Aki kongruát élvez, az a törvényes kongrua járandóság (helyi jövedelem és kongrua kiegészítés) után köteles leróni az átalányt, amihez a természetben élvezett lakás évi bérértéke számítandó. Aki ellenben kongruát nem kap, az az általa élvezett összes jövedelmek után viseli ezt a közterhet.

Az illetékátalányról szóló törvény 1921. október 1-től lépett életbe s így ezen adó nem hivatalos kivetés nélkül félévi utólagos részletekben a naptári esedékes félévek után 14 napon belül volt fizetendő (I. az 1929. december 1-én 437. TRGY sz. a. kelt. korm. rend. rend. 2. § 1. bekezdését).

A vezér-pénzügyigazgatóság 1921–1928. évekre visszamenőleg kívánja a lelkészkedő papságtól ezen átalányt, aki tehát 1921. óta ezen adóját még le nem róta, utólag kell azt megtennie. Figyelmeztetésül megjegyzem, hogy az illetékátalány, mint közadó a múltra nézve öt esztendő alatt elévül (1. 1909. XI. tc.) egyesek ezt a jogot tehát igényelhetik; annál is inkább, mert sokáig eldöntetlen volt a kérdés, hogy az egyházi alkalmazottaknak ki az alkalmaztatója, míg a vezérp. ü. igazgatóság id. rendeletében a javadalmakat jelölte meg alkalmaztatónak, az egyházi hivataloknál, bár ez az alkalmaztató fogalmát nem fedi.

A pénzügyigazgatóságok most vetik ki ezen átalányt a lelkészek, segédlelkészek és kántorok által a hitközségektől élvezett jövedelmekre. A gyakorlatban akként kell eljárni, hogy ezen élvezmények kimutatását és értékét külön kell feltüntetni, alapul véve a most folyó javadalmi összeírás adatait és ehhez képest vetik ki az illetékátalányt. Ezt a kimutatást be kell terjeszteni a p. ü. igazgatóságnak, hogy a teljesített fizetmény helyességét ellenőrizhesse.

Figyelmüket felhívom az id. törv. 4. §-ára is, amelynek értelmében a fizetés kötelezettsége a szerződő két felet egyaránt terheli fele részben; az alkalmaztató kezeskedik az egész átalányért, azonban az él-

vezmények fizetésénél az alkalmazottra esedékes részlet letartására jogosult. Az átalányt az alkalmaztatok kivetés nélkül beszolgáltatják.

Ez különösen vonatkozik a kántorokra, akiket a hitközség alkalmazottjainak tekintik s azért az érdekelt kántor által a hitközségtől élvezett járandóságokra esedékes félátalányt az alkalmazott fizeti, a másik felét pedig a költségvetés keretében a hitközség.

Ez a fizetés azonban a múltra vonatkozik.

Ami illeti ezen átalánynak 1929. évtől való lerovását, a vezérp. ü. igazgatóság értesítette az egyházi hatóságot olynemű intézkedéséről, hogy az illetékátalányt a bratislavai országos hivatal a kongrua havi kifizetése alkalmával levonásba hozza a természetben élvezett lakás bérértékének figyelembe vétele mellett, amely a kongrua szempontjából tudvalévően beszámítás alá nem esik, azonban átalányilleték alól nem mentes.

3609/929. sz. A templomok vagyondézmája

A vezérpénzügyigazgatóság az eddigi tapasztalatok szerint többnyire el szokta utasítani a templomok vagyondézmája ellen beadott fellebbezéseket. Az ilyen elutasító végzés ellen nem lehet ugyan további fokon fellebbezni, – lehet azonban panasszal élni a legfőbb közig, bírósághoz. Azért ezennel elrendelem, hogy az ilyen elutasító végzés minden egyes esetben a dézsmára vonatkozó összes iratokkal (fizetési meghagyás, a likvidačná bilanca, a benyújtott fellebbezés és az 1918. évi templomszámadások másolata) hivatalomhoz azonnal felterjesszessék, hogy a panasz idejében benyújtható legyen.

KATOLIKUS TESTVÉREK!

Nagy városainknak nagyok a szükségleteik, de többnyire nagy bennük a testi-lelki nyomor is.

Szlovenszónk fővárosában, Bratislavában is nagy a szegénység, ínség, lelkiekben is. Sok embernek nincs ott betevő falatja! De ezerszámra vannak olyanok is, akik soha sem jutnak lelki kenyérhez, Krisztus evangéliumához. Nincs, aki nekik megszegné! Ezren meg ezren pogányok módjára élnek, mert nem hallják Isten igéjét. Bűnben élnek, mert

nincs, aki a lelkiismeret szavát felkeltené bennük. Ezren és ezren lelki éhhalállal pusztulnak el, mert nincs templomuk, oltáruk, hol Krisztussal táplálnák, erősítenék lelküket! Vagy 5000 iparostanonc él itt hittanítás, vallásos nevelés nélkül!

Ilyenek a viszonyok Szlovenszko fővárosában, Bratislavában!

A nagyvárosok, a fővárosok rányomják a lakosaik világnézetét, életmódját a vidékre az egész országra.

Minő lesz az a lelki kép a vidéken, ha Bratislavában annyi ezer ember elmerül egy új pogányság hitetlensége és erkölcstelensége fertőjében?

Katolikus keresztény testvérek nyújtsatok segítséget egy égetően szükséges templom építésére!

Az egyház által a minap a boldogok sorába iktatott áldott lelkű Don Bosco lelki fiai, a szalezianusok Bratislava rohamosan fejlődő külvárosában, a Téglamezőn telket kaptak, amelyen Bratislava és egész Szlovenszko területéről remélt kegyes adományok segítségével templomot és mellé rendházat szándékoznak építeni.

Fő feladatuk lesz a városrészben való lelkipásztorkodás mellett az ifjúság, az iparostanoncok lelki gondozása. Támogassuk őket ezen áldásos vállalkozásukban! Támogassuk őket erkölcsileg azzal, hogy ez üdvös terv megvalósítása érdekében ismerőseink körében barátokat, jótevőket toborozzunk. De támogassuk az ügyet főleg tőlünk telhetőleg pénzadományokkal és természetben való ajándékokkal is. A találékony szeretet sok módon fogja tudni őket felkarolni. Katolikus testvérek! A helybeli társaskáptalan már megnyitotta a gyűjtést pénzadományával az első téglát letéve. Most, rajtatok áll, hogy a felette szükséges templom mielőbbi felépítését lehetővé tegyétek.

Bratislava. 1929. május havában.

Dr. Jantausch Pál, s. k. püspök, apost. adminisztrátor.

Drobný János, s. k. a szlovenszko országos hivatal elnöke.

Nečasák Károly, s. k., ált. helynök.

Dr. Gazík Márk, s. k, v. miniszter, gondnoksági elnök, képviselő.

Dr. Koperniczky Ferenc, s. k, prépost, kanonok.

Dr. Dušek Győző, s. k, közjegyző, gondnoksági alelnök.

Blaho Pál, s. k. prelátus kanonok.

Dr. Ochaba Ágoston, s. k, gondnoksági alelnök. ügyvéd.

Dr. Okánik Lajos, s. k. bratislavai polgármester, kanonok.

Bellai József, s. k, kormánytanácsos.

Kazacsay Árpád, s. k, apátplebános, kanonok.

Dr. Mederty Károly, s. k. kormánytanácsos.

Jeszenák Gábor, s. k, prépost, kanonok.

Srobár József, s. k. kanonok.

Szúcsy Géza, s. k, egyh. m. főtanfelügyelő.

Tagányi Alajos, s. k. kanonok.

Kegyess adományok a r. kat. plébániai hivatal. Bratislava, Novémes-
to, Krajinská cesta címre küldendő. Ezen célra egy templomi gyűjtést
engedélyeznek.

4977/929. sz. Missio Čsl. Cat. in Gallia⁸⁴

A párizsi érseki főhatóság hivatalos közlönye Semaine Religieuse de Paris (3927. sz. 1929. IV. 13. 557. I.) dicsérően nyilatkozik a Franciaországi csehszl. munkásokról, akik a húsvéti sz. gyónást és áldozást példás buzgósággal nagy számban végezték el. Ezt a szép eredményt az ott működő négy misszionáriusnak tulajdonítja, akik a húsvéti idő alatt 14 egyházmegyét meglátogattak és felkeresték hittestvéreiket. Közleményét ezzel fejezi be: Ez mindenestre jelenlegi működésüknek áldásos eredményét képezi, jelenti azonban a Mission Tchécoslovaque de Paris apostoli lelkipásztorkodást.”

Ezen csehszl. lelkipásztori állomás arra kéri az átutazó pap testvéreket, hogy az alkalmat felhasználva látogassák meg és erősítsék állhatatosságukban földjeinket. Ily kérdésekben szívesen nyújt tájékoztatást Msgr. Dr. Zháněl. Cime Mission Catholique pou les Tchecoslovaque en France, Paris, VII. Rue Monsieur, 20. – A szlovákok között jelenleg P. Jarmer Soc. Verbi Div. végzi a lelkipásztorkodást.

4682/929. sz. Katonák házassága

A katonai ordinariátus ezúton figyelmezteti a lelkeseket, hogy minden esetben gondoskodjanak a katonai jegyes kihirdetéséről az illetékes katonai lelkeszségnek. Ha nehézséget okozna annak megállapítása, hogy melyik ezred vagy zászlóalj lelkeszéhez kell adott esetben fordulni, akkor a hirde-

84 Csehszlovák katolikus misszió Franciaországban

tések eszközlése iránt a megfelelő országos katonai parancsnokság lelkészi hivatalához kell fordulni (Prága, Brno, Bratislava, Košice), aszerint hogy melyik ország részbe tartozik az illető katona. A katonai lelkészségekhez intézett beadványok legkésőbb 8 nappal az első eszközendő kihirdetési időpont előtt küldendők be. A mellékleteket az illetőségi bizonyítványokkal s a katonai nősülési engedéllyel együtt betekintés céljából csatolni kell.

3199/929. sz. De valore Can. Visit.⁸⁵

A legfelsőbb ítélőszék a ... róm. kat. hitközség felperes által a cseh-szlovák államkincstár, mint alperes ellen a bratislavai áll. törvényszék előtt kegyúri tűzifa fuvarszolgálatok és járandóságai miatt megkezdett és 1927. október 18-án Ck III. 472/25/24. sz. a. befejezett, majd a felperes fellebbezése folytán a bratislavai ítélő tábla, mint fellebbezési bíróság által 1928. március 16-án Ck IV. 11/28/31. sz. a. beadott fellebbezés következtében az 1929. év március hó 11-én tartott főtárgyaláson meghozta a következő ítéletet:

A legfelsőbb bíróság a fellebbezést visszautasítja, és az alperest kötelezi, hogy a felperesnek 755 Kcs. fellebbezési költséget 15 nap alatt végrehajtás terhe alatt megtérítse.

Indokok. Az alperes fellebbezése azon körülményben, hogy az ítélő tábla az egyházlátogatási jegyzőkönyv extenzív magyarázatával az alperesre, mint kegyúrra, mert az alperes sekrestyésének igényét elismerte a kegyúri fajárandóságnak a házhoz való szállítása iránt, nagyobb terhet ró, mint ahogy azt az egyházlátogatási jegyzőkönyv tartalmazza, – az igazolások téves értékelését és következetesen ezért a tényállásnak helytelen jogi megítélését látja, mert nem lehet restriktív következtetést levonni a sekrestyésnek jogára a fajárandóságnak házhoz való szállítása iránt azon ténykörülményből, amely szerint az egyházlátogatási jegyzőkönyvben, csak a plébánosra vonatkozik azon megállapítás, hogy a járandóságát ő tartozik házhoz szállítani.

A legfelsőbb ítélőszék a fellebbezés ténymegállapításait nem fogadta el, mert a vita tárgyát képező kérdésben nem egyoldalú szerződésnek magyarázatáról van szó, amely esetben az értelmezés jogszabá-

85 A Canonica Visitatio értékéről

lyai szerint a restriktív értelmezésnek volna helye, hanem kétoldalú szerződés magyarázatáról, mely a fa járandóságnak a kegyúr részéről való szolgáltatása a kegyuralt által szolgáltatott munkateljesítmények részleges ellenértékét képezte.

Az ily szerződéseknel az alperes félnek nem lehet hivatkoznia arra, hogy kétségbe kell vonni azt, hogy a jogelőd nem nagyobb, hanem kisebb terhet akart magára vállalni, hanem a szó szerint való értelmezésen kívül az észelvi magyarázatot is igénybe kell venni és pedig tekintettel az indokolásnak különbeni lekövetkeztetéseire is, amint azt a fellebbezési bíróság megtette.

Nem lehet azonban elfogadni a fellebbezési bíróság azon álláspontját, hogy az 1854. évi egyházlátogatási jegyzőkönyvnek már a szövegéből is igazoltnak kell tekinteni, hogy a feleknek szerződő akarata szerint a plébánoson kívül a többi javadalmat – köztük a sekrestyés is nem volt megterhelve a kegyúri fa járandóságnak vágatási és befuvaroztatási kötelezettségével egyedül, mert ezen egyh. látogatási jegyzőkönyv tartalmából még nem következik, hogy a kegyúr átvette volna a többi javadalmas részére a tűzifa beszolgáltatásának kötelezettségét, – hanem ezen ehl. jegyzőkönyvből, határozottsággal csak az következik, hogy tárgyalatott a kegyúri fajárandóságnak kivágatása és fuvaroztatása és amennyiben a többi javadalmasra nézve (a plébánoson kívül) ebből a szempontból kifejezetten semmiféle megállapítást nem talált, a fellebbezési bíróság az indokolásnak más következményei miatt, főként azért, ami önkényt következett, hogy t. i. a többi javadalmasnak a fajárandóságát tényleg házhoz szállította a kegyúr, logikusan azon következtetéshez tartozott eljutni, hogy az egyházlátogatási jkv. tartalmát a szerződő felek úgy értelmezték, hogy a többi javadalmas (a plébánoson kívül) számára a fa járandóság házhoz szállításának kötelezettsége a kegyurat terheli.

És midőn a fellebbezési bíróság ily észelvi magyarázat alapján eljuttott azon eredményhez, hogy a bizonyítás anyaga szerint a peresített igényjogosultság jogalapja fennáll semmiféle anyagi vagy formai jogszabályt meg nem sértett, a fellebbezési kérelmet el kellett utasítani. A fellebbezési költségek iránti intézkedés az Osp. 508. és 545. §§-a alapján történt.

5868/929. sz. A háború előtti államkölcsön kötvények átvétele

64/929. számú kormányrendelet értelmében a háború előtti államkölcsön (a különféle osztrák és magyar járadékok, földtehermentesítési kötvények stb.) átvétele iránti igényt külön bejelentés formájában kell érvényesíteni.

A bejelentést ama hivatalos letéthelynél kell benyújtani, amelynél a kötvények hivatalos őrizetbe helyeztetek. A szükséges úrlapokat a hivatalos letéthely a feleknek ingyen szolgáltatja ki.

A bejelentés benyújtásának határideje 1933. dec. 31., – mely időpont után az igény elvész.

A névre szóló (vinkulált) háború előtti kötvények, – amelyeknél a kamatfizetés most is folyik a fizetési ívek útján, – szintén át fognak vétetni és pedig oly módon, hogy előbb hivatalból beszüntetik a kamat folyósítását és felszólítják az igényjogosultat, hogy nyújtsa be a bejelentést a kötvényeknek kártalanítási kötvényekre való becserélése iránt. Eme bejelentés benyújtásának határideje szintén 1933. dec. 31. lesz.

A fentiek alapján elrendelem, hogy az egyházi vagyon tő kezelői haladéktalanul nyújtsák be a szóban forgó bejelentést ama kötvényekre vonatkozólag, amelyek nincsenek vinkulálva. A vinkulált kötvényekre vonatkozólag pedig azonnal nyújtsák be a bejelentést, mihelyt az erre vonatkozó – fent említett – hivatalos felszólítást kézhez veszik.

A tő kerületi esperes urak is legyenek azon, hogy jelen rendeletem pontosan betartassék és a kifizetésre kerülő tízéves kamatok az összeg és az idő arányában rendeltetési céljaikra fordíttassanak.

1983/929. sz. Egyházi alapítványok elhelyezése a trnavai városi takaréknál

Az Egyházi Törvénykönyv (can. 1547.) előírja, hogy az egyházi alapítványok biztos helyen legyenek elhelyezve. Ilyen intézetnek tekinthető a trnavai városi takaréknál (Mestská sporiteľňa, Trnava) amelynek kötelezettségeiért jót áll maga a város egész vagyonával, adófizető polgáraink fizetési erejével korlátozás nélkül, és visszavonhatatlanul, a reábirozott tőkéket az állam felügyelete alatt helyez el. Minthogy ez a Takaréknál olcsó és kedvező kölcsönöket nyújt, a Gazdasági Tanács beleegyezé-

sével (can. 1547.) felhívom az egyházi és iskolai alapok tőkekezelőit, különösen Trnava környékén, hogy tőkéiket a trnavai városi takaréknál helyezték el, hogy aztán az Egyház a maga szükségleteire is kérhessen olcsó és kedvező kölcsönöket.

5741/929. sz. A nem katolikusnál elveszett egyes r. k. kántorokat megillető váltságösszegekről szóló nyugtatványok, úgy, mint azelőtt a trnavai egyh. hatósághoz küldendőik be

Az iskolai és nemzeti ügyi miniszter bratislavai Referátusa nem fogadta el a trnavai egyh. hatóság azon indítványát, hogy a nem katolikusoknál elveszett, egyes r. k. kántorokat (a vallásalap terhére) megillető párbérváltság átalányok közvetlenül a šk. Referát által az államsegély havi fizetési ívén átutaltassanak az érdekelt r. k. kántoroknak. (A tanügyi Referátus az indítványhoz technikai okokból nem járult hozzá.) Felhívom ennek folytán r. k. iskolaszéki elnököket, figyelmeztessék az érdekelt r. k. kántorokat, hogy nyugtáikat e váltság átalányról egyszer egy évben (december hóban) ide az egyh. hatósághoz terjesszék fel.

Azon kántorok, kik számára a tanügyi Referátus ily összeget ide átutal, a nekik járó váltságösszeget az év végén az egyházi hatóságtól p. utalványon fogják megkapni.

A felszólalások több oly (főképp a volt esztergomi helynökség területén lévő) plébánia kántora részéről, kiknek a tanügyi Referátus nem utal ide váltságösszeget, egyelőre és mindaddig tárgyaltalan, míg a „Modus vivendi” megegyezés alapján minden idevágó kérdés elintézését nem nyer. Az egyházi hatóság annak idején az érdekelteket értesíteni fogja.

5148/929. sz. Injungitur pro curatis operum: Gašparik – Hanuš – Paleš „Školský radca” respective „Iskolaügyi Tanácsadó.”

Gašparik Ignác, bratislavai áll. tanfelügyelő Hanuš Gyula áll. isk. igazg. és Dr. Paleš Ervín tankönyvíró, tanárral, mint társszerkesztőkkel „Iskolaügyi Tanácsadó” címmel ép most a kath. iskolákat is érintő csszlov. törvényeket és kormányrendeleteket is felölelő, szakszerűen összeállított, hiányt pótló kézikönyvet írt. A kath. iskolák szabályszerű igazgatása érdekében elrendelem ezennel, hogy ezen igen szükséges szakmunkából minden kath. iskola számára az iskolai költségvetés terhére egy példány és a r. kath. iskolaszék számára a templompénztár terhére egy második példány haladéktalanul mindenütt megrendeltessék.

A fűzött példány ára: 55 Kor. Megrendelhető a III. kerületi állami tanfelügyelőségénél, Bratislava Edl utca 1. sz.

(A szerző a mű megrendelési felhívásához tartalomjegyzéket magában foglaló prospektushoz posta takarékpénztári befizetési lapot mellékel minden kath. iskolának külön-külön postán, mely a könyv árának megfizetéséhez használható.)

5736/929. sz. „Rendszabályok” megrendelése

„Rendszabályok a csehszlovák köztársasági latin és görög szertartású r. k. magyar nyelvű kiseddóvók, népiskolák és gazd. iskolák Közigazgatásához” c. könyv már megjelent. Meghagyom tehát az iskolaszéki elnök uraknak, hogy azt minden magyarajkú plébánia számára a templompénztár terhére és minden magyar tannyelvű iskola könyvtára számára az iskolafenntartó terhére rendeljék meg.

Kapható 50 Kcs-ért erős vászonkötésben a rozsnói püspöki hivatalnál.

E könyv megrendelése kötelező, amennyiben a rendszabályok utasításai szerint fel nem szerelt fel terjesztések nem fognak figyelembe vétetni. Különb is a könyvben összehalmozott iskolai döntvények és rendeletek nagy hasznára lesznek az iskolaszéki elnök uraknak az iskolafejlesztés körüli eljárásnál. A könyvhöz csatolt abc és index megkönnyíti a keresést.

8139/930/1. sz. Lelkészi betegsegélyző pénztár

A preraui papi, betegsegélyző pénztár felkérte az országos hivatalt, hogy az összes tényleges és nyugdíjas lelkészek betegsegélyző ille-tékeit kivesse, beszedje és hozzá áttegye, tehát azokét is, akiknek az országos hivatal kongrua pótléket nem folyósít (kongrua feletti ja-vadalmak). Csak oly nyugdíjas lelkészekről fogja ezen ille-tékeket be-szedni, akik a 122/26. számú kongruatörvény értelmében nyugdíjat élveznek.

Az országos hivatal helyt adott ezen kérelemnek és a betegsegélyző ille-tékeknek kirovásával és beszedésével számfejtő hivatalát megbízta.

A számfejtőségnél csak azon lelkészeknek nyilvántartása szerepel, akiknek kongrua hozzájárulást, vagy nyugdíjat folyósít, a többiekre nézve csak részleges és hiányos nyilvántartása van.

Hogy ezen hivatal az összes lelkészeknek nyilvántartását felfektet-hesse, az országos hivatal 1930. IX. 11-én 135.470/6/1930. sz. a. felkér-te főhatóságomat, hogy a számvevőségnek 14 napon belül közvetlenül megküldje a biztosítás alá eső, összes egyházmegyei lelkészeknek és méltóságoknak névsoros kimutatását. (Plébánosok, káplánok, kano-nokok, karkáplánok, papnevelő intézeti elöljárók, aulisták, teológiai tanárok és 122/926. számú törvény alapján nyugdíjazottak).

1. 1. A nyugdíjazott lelkészek után az alkalmazotóra eső 1%-ot az országos hivatal téríti meg, az alkalmazottra eső 1%-ot a nyugdíj él-vezmény terhére levonásba hozza.

2. A tényleges lelkészeknél az alkalmazottra eső 1%-ot, akiknek az or-szágos hivatal kongruát nagy ennek előlegét folyósítja, az 1926–30 ter-jedő időre levonja. Ezt a kiadást ezért az összeírásokban nem veszi fi-gyelembe, 1931. január elsejétől mind a két százalékot már a kongrua kiegészítésből fogja leszámítani, ezért az 1%-ot jövőben úgy az első, mint a reá következő ötöd években levonásba hozza az összeírás kiadá-sai között.

3. Azon lelkészek, akik kongrua kiegészítésben nem részesülnek (kongruán felüliek), az országos hivatal számvevősége által kiadan-dó és kézbesítendő végzése alapján az országos hivatalnak 37792X84. számú postai befizetési lapon közvetlenül fogják befizetni a betegse-gélyző ille-tékeket és pedig úgy az alkalmazottra, mint az alkalmazha-tóra eső százalékot.

II. A betegsegélyző ille-ték minden hónapban előzetesen esedékes. Ezért mindenekelőtt ki kell egyenlíteni a hátralékokat a múlttra nézve,

a többieket pedig havonként előre. Szabad a befizetést több hónapra előre is eszközölni.

A hátralékos illetékek esetleg végrehajtás útján is beszédetnek.

Az illetékeket csak azon befizetési lapokon lehet leróni, amelyeket a végzéssel egyidejűleg kézbesítenek, több befizetési lapot a számvevőségen lehel beszerezni.

Azon lelkészek terhére, akik kongrua kiegészítésben nem részesülnek a szolgálati évek szerint úgy fog az illeték kivonatni, mintha kongruában részesülnének. Azon biztosítottak terhére, akiknek szolgálati idejét nyugdíj vagy korpótlék szempontjából véglegesen még meg nem állapították és ezért a betegsegélyző illeték nincs véglegesen rendezve, a számvevőség 1926. augusztus elsejétől ideiglenes betegsegélyző illetéket ír elő hasonlóan, ahogy csak ideiglenes nyugdíjilleték rovatott ki terhükre. A betegsegélyző illetékek végleges megállapítása a nyugdíjilletékek végleges rendezésével egyidőben fog megtörténni.

A betegsegélyző illetékek befizetésénél külön befizetési lapok használandók, mert az esetben, egy befizetési lapon a betegsegélyző illetéken kívül egyéb tartozások is rendeztetnének (nyugdíjilleték, túlélvezmények térítése, stb.) a számvevőség terhére a nyilvántartásban nehézségek keletkeznének.

A betegsegélyző illetékekre vonatkozó végzéseként püspöki főhatóságom kézbesítetteti majd térítvevény ellenében, melyet a számvevőségnek visszaküld.

A kongruát nem élvező lelkészek betegsegélyző illetékeinek megállapításánál a hátralékok kimutatásánál az országos hivatal számvevősége nem fogja figyelembe venni az illető lelkészek által a preraui papi betegsegélyző egyesület pénztárába közvetlenül befizetett illetéket, mert azokat a lelkészek; akik a preraui betegsegélyző pénztárához illetékeket már küldöttek, az országos hivatal számvevőségének ezt külön beadványban jelentsék, nagy a végzésekre vonatkozó kézbesítésvévényekre feljegyezzék, hogy mennyi illetéket fizettek már Prerauba. A számvevőség ezután a preraui papi betegsegélyző pénztárnál a közvetlenül befizetett illetékekre vonatkozó jelentés helyességét igazoltatja és a befizetett illetékeket pótlóan levonásba hozza. A levonásba hozott részt az érdekelt lelkésznek tudomására adja.

8139/930. sz. Fundationes pro domo „Charitas”⁸⁶

A szlov. Közp. Karitász különös gondot akar fordítani arra, hogy áldozópapok és papnövendékek a Dolný Smokovecen (Alsó Tátrafüreden) szerzett szanatóriumot üdülés céljaira felhasználhassák.

Sok áldozópap idő előtt hal meg, mert főként a sorvadás, tuberkulózis ellen csak későn veszi fel a küzdelmet. Minden egyházmegyében akad beteg, gyenge tüdejű vagy idegzetű áldozópap és papnövendék. Ezeket könnyen meg lehetne menteni, ha 3-4 havi tátrai üdülésre nekik alkalom kínálkozik.

Ma minden áldozópap a betegsegélyző egyesületnek tagja ugyan, de ettől legfeljebb 20-25 koronát élvezhet naponként s másik 20-25 Kč-t a sajátjából kell pótolnia tátrai üdülésének költségeihez. A papnövendékeknél ez a kérdés még nehezebb, ha nincsen jötevéjük, nem juthatnak Tátrába. Sajnos anyagi, eszközök hiányában sok értékes erőt veszítünk.

A Karitász intézményesen akar segíteni az áldozópapoknak, papnövendékeknek, a lelkészekről ajánlott világiaknak, oly módon, hogy a Karitász otthonban alapítványi helyeket tervez az egyházmegyék és alesperesi kerületek részére. Ezt akként javasolja, hogy egy személy részére, tíz hónapi tartózkodást lehet biztosítani, ha egy vagy több alesperesi kerület, papnevelő intézet, egyházmegye a Karitásznál 60.000 Kč. alapítványt tesz. Alacsonyabb alapítványt is lehet létesíteni 30.000 és 45.000 Kč.-val és ennek megfelelően rövidebb tátrai tartózkodás biztosítható. Ezzel elérjük, hogy azon áldozópapok, akik a papi betegsegélyző egyesülettől 20-25 Kč.-t kapnak naponként, napi 10 Kč.-ért biztosíthatják maguknak az egynapi tátrai teljes ellátást. A papnövendékek Masaryk-ligától, országos hivataltól isk. és népműv. minisztériumtól kaphatnak e célra segílyt. Ha egyik másik egyházmegyének nem volna beteg áldozópapja, ezt az előnyt világi katolikusok részére is felhasználhatja.

Felhívom a tisztelendő papság figyelmét, hogy az őszi kongregációk alkalmával e tárgyról értekezzenek és határozataikat úgy főhatóságomnak, mint a Karitász központjának (Bratislava, Palisády č. 20. – Nový Svadov) folyó évi december 15-ig bejelentsék.

86 Alapítvány a Charitas ház számára

XI. PIUS PÁPA APOSTOLI LEVELE CSEHSZLOVÁKIA ÉRSEKEIHEZ ÉS PÜSPÖKEIHEZ SZ. VENCEL FEJEDELEM ÉS VÉRTANÚ EZER ÉVES ÉVFORDULÓJÁNAK ALKALMÁVAL.

XI. PIUS PÁPA.

Tisztelendő Testvérek! Üdv és apostoli áldás nektek!

Nyilvánvaló, hogy a közös atya szeretetéhez es gondoskodásához illik, hogy része legyen fiainak örömteljes és szomorú pillanataiban; az Apostol szavai szerint „örülni az örvendezőkkel és sírni a sírókkal”. Valóban, bármi sok gonddal eltelve a ti nemzetetek üdve iránt, sohasem hagytunk el titeket, jó vagy rossz sorsban, most mégis különös alkalom kínálkozik arra, hogy veletek és egész nemzetetekkel együtt még inkább örvendezhessünk. Azon nap emléket készültök ugyanis megülni, amelyen ezer esztendő előtt sz. Vencel Csehország dicső fejedelme és a ti égi pártfogótok Óboleszlávban gonosz testvéri kéztől sújtva mint vértanú halt meg, ama valaha is nagynevű, ma azonban a boldogságos Szűz csodái és sz. Vencel vértanúhalála révén sokkal híresebb városban, üdvösnek tartjuk ezen ünnepek örömét és fényét jelen levelünkkel emelni és mindenekelőtt dicsérni ama szándékokat, miszerint elhatározátok, hogy méltó fényvel ünneplitek meg annak a férfiúnak az emlékét, aki támasza és díszje volt a ti nemzeteteknek, mint a katolikus vallásnak.

Sz. Vencel, akit szülei nagyanyjának Ludmilának ezen igen vallásos asszonynak gondos felnevelése és a szent vallás parancsaiban való kiképzése céljából átadtak, már zsenge gyermekségétől fogva a keresztény erények magasztosságával tűnt ki. Azután elvitték Budecsre, nem messze Prágától. „Ahol sz. Péter, az apostolfejedelem tiszteletére emelt templom állott, hogy itt a latin nyelvben is kiművelődjék. Rövid időn belül meghalt édesatyja és bár még alig növekedett fel, már is megválasztották a csehek fejedelmének. Mindjárt uralkodása kezdetén kijelentette, hogy „egyedül Istennek óhajt tiszta és őszinte szívvel szolgálni.” Erős elhatározással rendet teremtett az országban, véget vetett a pártoskodásnak és mindenütt igazságot szolgáltatott. Egészen hazája üdvének szentelte magát, védte azt külső ellenség betörésétől, gondja volt arra, hogy országa jólétét országa erejét egyesítse és felvirágoztassa, de mivel igen kegyes fejedelem volt, mint mondják „békére törekvő”, mindezt inkább „mások érzékeny veszteségei, az ártatlanok véráldozatai nélkül” akarta elérni és pedig csupán békés eszközökkel, így a nemzetet „inkább

csendes türelemmel és jámborsággal, mint zsarnoki uralommal kormányozta. Nyilvános életben, mint fejedelem szerepelt, magán életében, pedig mint szerzetes élt, úgyhogy a pompás öltöny alatt durva darócruhát viselt és „minden erejével egész életén át megőrizte tiszta szüzségét.” De mit mondjunk arról a buzgó tiszteletről, amellyel a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt már, mint kis fiú viseltetett, „Nem volt kedvesebb foglalkozása, mint jelen lenni a szent Titoknál és a miséző papoknak az oltár körül szolgálatot végezni. Azután már, mint fejedelem „saját keze munkájával készítette azt a kenyeret és bort, amelyet a szent áldozathoz használtak.” Megemlítjük még azt is, hogy a legnagyobb dicséret hangján emlékeznek meg jótékonyágáról és a szegények iránti bőkezűségéről. „Együtt érzett ugyanis a szenvedőkkel, a nyomorultak öröme, a szegények felvidulása, az árvák atyja és az özvegyek gyámola, a foglyok kiszabadítója és szomorkodók kegyes vigasztalója volt.” Ki ne látná, hogy mindezen nagy erények egy közös forrásból eredtek, t. i. tántoríthatatlan és élő hitéből? Ő a katolikus vallást nemcsak szigorúan megtartotta és nyilvánosan teljes erejéből megvallotta, hanem erős lélekkel védte és bölcsen terjesztette. Hiszen alig került az ország élére, már minden törekvés oda irányult, hogy jóvá tegye mindazokat a károkat, amelyeket a vallás szenvedett; visszahívta az elűzött papokat, az elhagyott templomokban felújította a szent szertartásokat, a felégetett egyházakat újjólág építette és maga is újakat épített, melyek közül a prágai váron a sz. Vitus vértanúnak szentelt és később katedrális és érseki templom rangjára emelt és amelyet a jelen jubileumi esztendőben újjá építve ünnepi szertartások keretében adnak át az istentisztelet számára.

Ami pedig a keresztény erkölcsöket illeti, gondja volt arra, hogy ezek mindenütt elterjedjenek, az olyan embereket pedig, akik az igaz tanítástól helytelen utakra akarták térni, a máskor kegyes fejedelem ily esetben a legszigorúbban büntetett. Ezért burjánzott fel ellene a rosszra hajló emberek irigysége és gyűlölete, amiről tudomást szerezvén fivére Boleszláv, meghívta testvérét Vencelt a sz. Kozma és Damján ünnepének alkalmából Óboleszlávba búcsúra, ahol az ő róluk nevezett székesegyház volt Istennek szentelve, de mikor Vencel a templom ajtónál imádkozott, fivére magához véve gonosz tettének részes cimboráit meggyilkoltatta azt a szent férfit, aki még az utolsó pillanatában is erős lélekkel és a testvérgyilkos iránti csodálatos szeretettel tűnt ki, örömet említjük fel szent pártfogótok e kiváló tetteit, jóllehet nem azért, mintha titeket oly dolgokról akarnánk kioktatni, amelyek előttetek úgy is ismerősek, ha-

nem csupán azért, hogy még inkább világos legyen, hogy mily jogosan tisztelitek ennyire és, hogy mily nagyon megérdemli ez a legyőzhetetlen vértanú mindazon dicséreteket, melyekkel a hívók minden időben elhalmozzák. Tudjátok ugyanis, hogy nagy volt e fejedelmi mártír dicsősége mindjárt, mihelyt az égi hazába fölment, és amely dicsőség nemcsak Óboleszlávban, amelyet az ő szent vére öntözött és ahová testvéreinek Boleszlávnak a parancsára három év múlva szent testét átvitték, hanem másutt is, túl ezen ország határán. Az Isten ezen szolgájának szent ereklyéit számtalan oltáron vannak elhelyezve t. i. azokon, amelyek az ő tiszteletére vannak emelve, hogy mást ne említsünk így Rómában magában a sz. Péterről nevezett bazilikában, amelyben már a XIV. században sz. Vencel tiszteletére oltárt emeltek, sőt mikor a régi templom helyett újat építettek, sz. Vencel tisztelete minden évben megismétlődött ott és ismétlődik ma is, noha más királyi sarj szentjeinek nincs ott oltára. A szent fejedelem tiszteletét nagyban terjeszti az a sok csoda, amelyről a cseh nemzeti írók hitelesen tanúságot tesznek, így sz. Vencel nevét már Rómában a X. században XIII. János pápa szentként emlegette. Szentnek volt már beírva az akkori idők ószláv nyelvű könyveiben és breviáriumaiban, a XII. században pedig már, mint ilyet találjuk a latin breviáriumban is, sőt mi több, már ünnepét is hivatalosan megülik. Amely ünnepet végül is a mi tiszteletre méltó elődünk X. Kelemen pápa 1670-ben az egész Egyházban kötelezővé tette és XIII. Benedek pápa 1729-ben a nagyobb ünnepek sorrendjébe iktatta.

Ha idegen földeken ennyire van elterjedve ez a fejedelmi mártír tisztelete, nem kell csodálkoznunk, ha saját nemzete különösképpen tisztelte, valóban joggal állíthatjuk, hogy sohasem volt népeteknek oly férfiak, akinek emléke oly mélyen lett volna bevésve a cseh nép szíve mélyébe, mint Vencel, akit továbbra is tiszteljétek. Ki ne ismerné, hogy az ő sírjánál mindenki menedékjogot élvezett, hogy az ő képét minden családban külön kegyként tisztelték, s hogy képmását úgy pénzekre, mint állami pecsét gyanánt a szeretet hálájának jeléül használták. Lándzsáját a csatákba vitték, nagynevű kardjával pedig lovagokat avattak s ezenkívül még számtalan író és még több emlékmű ünnepli őt. Legyen előttetek sz. Vencel mint méltó példakép és leghatalmasabb égi közbenjáró, akihez épen ezért mindig bizalommal szoktatok fordulni minden szükségtekben, mint háborúkbán mind pártviszályokban hozzákiáltva ilyképen: „Ne hagyj elveszni minket ne hagyj saját véreidet.” Hisz mindeneteket, amitek csak van, ami nektek drága, sz. Vencel örökének nevezitek, atyáitok hitét, nyelvét, műveltségieket, királyi koronátokat és minden földet-

teket: ő ugyanis hazátokat hajdan igen sok jótéteménnyel virágoztatta föl. Ő nemcsak a katolikus hit védője, hanem Csehország atyja is, aki azt kereszténnyé és egységesé tette távol tartva az ellenség támadásaitól. Jogosan következik tehát, hogy e fejedelmi vértanú nemcsak egyháziilag, hanem polgárilag is méltóképen megünnepeljétek, amely ünneplést még a nem katolikusok is joggal megadhatják e nagynevű fejedelemnek.

Sz. Vencel dicsősége egészen az ő szent életén alapszik, ezért szenvedett vértanúhalált, és nem pedig politikai szereplése miatt, mint azt egyesek állítják. Nem lehet az kétes egy történetíró előtt sem, hogy ellenségei szent életéért gyűlölték, amely élet olyan volt, mint a legszigorúbb szerzetesé, és amely szent életet fejedelemhez nem méltónak vélték. Gyűlölték szeretetét, tisztaságát és angyali szelídségét annál is inkább, mivel minden igyekezetét oda irányította, hogy Krisztus hitét, terjessze és így a bűnök iránti szigorúságát mindinkább fokozza. Így, akik hittek, akik büntetésében részesültek, lángra lobbantották személye elleni gyűlöletet és azok, akik hittek az ősi babonákban és kik nem akartak elszakadni a pogány hittől és végül azok, kik előtt kedvesek voltak a pogány, laza erkölcsök. Sz. Vencel tehát valóban Isten igaz vértanúja volt, vagyis a keresztény hité, amely kitanította Vencelt arra, hogy kész legyen mindent megvetni a jövő, égi javak eléréseért.

Vencelt tehát a cseh nemzet eme legdicsőbb fiát fajotok legdicsőbb fiai az egész Egyházzal egyesülten mint szentet tisztelték, ezek között van sz. Adalbert Prága püspöke, a későbbi vértanú, aki ép úgy mint a szent vezér nemcsak hogy elérte a vértanúi pálmát mint mestere, hanem egyike volt legnagyobb tisztelőinek is, hasonlóképp boldog Ágnes, ki mint prágai szerzetesnő naponkint az ő ereklyéinél ájtatoskodott, nem kevésbe nagynevű egykori uralkodótok IV. Károly, aki szent Vencel fejedelem személyében pártfogóját és segítőjét tisztelte, amelyből kifolyólag az ő szentélyét drágakövekkel ékesíttette föl, sírját díszekkel övezte, fejét aranyba foglaltatta és saját kezűleg megírta égi patrónusa életrajzát, tisztelői között megemlíthető még Pardubic-i Ernő első prágai érsek, akinek tanácsára a vértanú kápolnáját ragyogó mennyezettel díszítették. Végül nepomuki sz. János a papi kötelességét teljesítő pap győzhetetlen vértanúja, akiről azt állítják, hogy vértanú halála előtt Óboleszlávba Vencel sírjához zárandokolt.

Ezért tehát országotok minden egyes polgára valláskülönbségek nélkül buzgón ünnepelje azon nemzeti hőstök emlékét, aki annyi jót esdeklett számotokra, de különösképpen titeket katolikusokat illet a kötelesség és pedig tekintet nélkül a nyelvi és nemzeti különbségekre, mert hiszen

sz. Vencel elsősorban a katolikus Egyháznak, és ennek révén minden nemzeteknek vértanúja, hogy azonban mindez ne legyen lelki haszon nélkül, reméljük, hogy a jó emberek karöltve fognak azon fáradozni hitünk növekedjék, a keresztény erkölcsös élet virágozzék és így a hitben megerősödve hitéletünk sz. Vencelnek mint patronának védőszárnyai alatt méltó fokra emelkedjék.

Örülünk, hogy a katolikus vallás állapota, amelyről elődünk XV. Benedek néhány évvel ezelőtt 1920. január 3-án a prágai érsekhez írt levelében panaszkodott, hogy a hitélet napról-napra rosszabbá válik, most pedig napról-napra mindinkább javul. Jól tudjuk, hogy papságtok között számos buzgó férfi van, aki az Úr szőlőjében eredményesen munkálkodik és azt is tudjuk, hogy a nálatok rendezett néhány eucharisztikus kongresszuson mind a papság mind a hívek nagy számban vettek részt. Hasonlóképpen tudomásunk van arról, hogy sz. Ignác szándéka szerint gyakorta vannak lelki gyakorlatok a nép minden osztálya részére és nem ismeretlen előttünk az sem, hogy sokan vannak köztetek olyan férfiak, akik csak azon fáradoznak és apostoli lelkülettel oda törekszenek, hogy a vallásilag vérszegény városokban templomot építhessenek és ezekben a nehéz időkben kellőképpen láthassák el lelki táplálékkal a vallásos emberek lelkét. Ezt a munkát nem kevésbé mozdítják elő azok a nagy-rabecsült vezető egyéniségek, akik Egyházunk jogát védik és elősegítik az államhatalom kebelében és nem kevésbé előkészítik a barátságos közeledés az Egyház és államok között. Mindezekből kétségkívül kitűnik, hogy sz. Vencel nem hagyta magára örökségét és nem is fogja hagyni, hogy elveszen.

Mindezekért Istené a dicsőség, másrészt azonban még ti is jól tudjátok, hogy addig még sokat kell dolgoznotok, amíg a katolikus vallás eléri nálatok azt a dicsőséges magaslatot, amelyen az sz. Vencel idejében ragyogott. Ő most az örök boldogságban örvendezve segítsen, legyen erős támaszotok, hogy hitetek oly fényben tündökljék, mint az sz. Vencel idejében ragyogott. Nemde ti is ajánljátok, hogy az Úr szőlőjében legyen sok és nem kevés munkás abban az időben, amikor a szükség oda hat, hogy a lángoló szívű és Egyházhoz ragaszkodó papok kellenek. Vezessétek tehát az arra méltó ifjúságot a papi pálya felé, amelyet azonban hiába igyekeznétek véghezvinni anélkül, hogy ne nevelnétek már az iskolában és intézeteitekben katolikus szellemben a gyermekeket. Azért ne szűnjetek meg Tisztelendő Testvéreim buzdítani a katolikus szülőket, nem különben felhívni őket azon jogaikra, melyek szerint hatalmukban áll katolikus iskolákat szervezni, vagyha ezt nem tehetnék, követelniük

kell azt, hogy az állami iskolákban ne fojtsák el a gyermek lelkében a kikelő vallás első csíráit. Ezeken kívül a gyakori szent áldozás is, nem kevésbé vezet az ifjakat a papi pályára.

Azért tehát igyekezzetek terjeszteni azon vallásos egyesületeket, amelyekben alkalma van, sőt kötelessége is gyermekeiknek gyakran járulni az Úr asztalához. Hasonlóképp igyekezzetek terjeszteni azon vallásos egyesületeket, amelyekben alkalma van, sőt kötelessége is gyermekeiknek gyakran járulni az Úr asztalához. Hasonlóképp igyekezzetek minél több ifjút nevelni az úgy nevezett sz. Vencel lovagok egyesületében, ahol a tagok szent patrónusuk nyomdokain haladva gyakrabban járulnak a szent áldozáshoz. Különösen hasznos ezen kívül a papi pályára hivatott gyermekeket már zsenge koruktól fogva szent kongregációk szabályai szerint nevelő szemináriumokban nevelni. Ajánljuk mindannyitoknak a közelmúlt időben felépített római Nepomucenumot, szintúgy a Jézus-társaság által 1559-ben alapított prágai sz. Vencel szemináriumát. Azon támogatásért, mellyel ezen ügynek a megvalósításához hozzájárultatok, első sorban is nektek és államotoknak, továbbá a papságnak és a népnek szívből köszönetét mondunk. Egyúttal kérjük a jó Istent, hogy az egyes jótévedőknek kegyelmeinek különös bőségével fizessen meg. Az így számban és erényben gazdagodott papság ne csak ara törekedjék, hogy nálatok a hitet ápolja és erősítse, hanem apostoli buzgalomtól lelkesülve, szent Metód és Adalbert nyomain haladva azon fáradozzék, hogy a szomszédos országok elszakadt szláv gyermekei az Egyház egységébe visszatérhessenek. Ismerve ugyanis, hogy ezen a téren kiváló szorgalommal működtetek mind alkalmas gyűlésekkel, mind a sz. Cyril és Metódról nevezett jámbor egyesületekkel, mint pedig a nyitrai missziós intézmények útján. Ne hagyjátok tehát abba ez üdvös munkát, hogy azonban kellő gyümölcse legyen törekvéseiteknek, szükséges, hogy oly szilárd hitetek legyen, hogy még a köztelek élő elszakadt szlávok is felismerjék azokat a megdönthetetlen jegyeket, melyek Krisztus igaz Egyházát bizonyítják, t. i. katolikus hitünk csodálatraméltó egységét, terjedése gyorsaságát, főképp kiváló szentségét és végül az Apostoli Székkal való szoros kapcsolatát.

Mindebből látni lehet, hogy mindaddig üdvös módon áldozunk sz. Vencel fejedelem emlékének, míg tieitek törekednek sz. patrónusok kiváló példáit követni. E példák olyanok, hogy bárki állásával össze egyezhetők és mindannyiunknak hasznos azoknak követése. Ezért tehát mindazok, akikre a közügyek vezetése van bízva, törekedjenek a legigazabb Vezértől az igazságosságot érvényre juttatni kegyes szigorúsággal és

legyenek meggyőződve arról a tényről, hogy a katolikus vallás a legkisebb mértékben sem állja útját a közügyek sikerének, ellenkezőleg a hit alapjaira fektetve fog csak az hosszú élettal virágozni. Tanuljatok, polgárok kegyes szívű Fejedelmektől igaz szeretetet elhagyva minden egyenetlenkedést, közös szívvel és jóakarattal előmozdítani a közjó érdekét. Amint pedig Ludmilla az ő nagyanyja átlátta unoka vallásos nevelésének fontosságát, úgy ismerjék meg a szülők és az összes nevelők is, hogy mily nagy jelentősége van annak, ha a keresztény ifjú keresztény nevelésben részesül, ami föltétlen szükséges, hogy üdve elérésére törekedhessék. Állítsátok őt példaképül magatoknak papok a legmélt. Oltáriszentség buzgó és fáradhatatlan imáadásában, keresztény ifjak a test vágyainak leküzdésében és a szent tisztaságban, gazdagok a szegény sorsnak mindennemű szükségének enyhítésében. Iparkodjatok példáját követni annak, aki kész volt vérét Krisztusért kiönteni, s ki nem kevés jelét adta annak, hogy miképpen kell viselnie magát az igaz kereszténynek az érzéki vágyak megfékezésében a szenvedések keresztény módon való elviselésében és végül tanuljátok meg az Apostoli Székhez való hű és szent ragaszkodást.

Bárcsak a ti hazátok is mint egy nagy család sz. Vencel hitében egyesülve és erősödve úgy működjék, hogy szent patrónustok oltalma alatt mind az egyházi mind pedig a világi hatalom békésen egyesült munkájával méltó dicsőségét és boldogságát elérhesse.

Legyen az égi javaknak és jóakaratusoknak előhírnöke apostoli áldásunk, melyei nektek Tisztelendő Testvérek és mindazoknak, akik vezetésekre vannak bízva, igaz szívvel küldünk.

Kelt Rómában, Sz. Péternél, 1929. március 4-én, uralkodásunk nyolcadik esztendejében. XI. Pius pápa.

A szlovenszkói Kath. Tanügyi Tanács elnöke

Valamennyi ft. Szlovenszkói kath. iskolaszéki elnök úrnak!

Egyrészt az egyre nagyobb sokféle nehézség és ellenfeleinktől kath. iskoláinkat érő állandó védelmet kívánó támadás, másrészt az a tapasztalat, hogy Németországban, Hollandiában és másutt a kath. iskolaügy valamely központja és állandó központi irodája jó vált be, arra indította a szlovenszkói Kath. Tanügyi Tanácsot, hogy 1929. nov. havában Žilínán (Zsolnán) tartott ülésén arra kérte a nagym. Püspöki kart,

szervezzék meg Kath. Tanügyi Tanács számára központi irodát és pedig Szlovenszkó fővárosában: Bratislavában.

Ez a központi iroda többféle, majdnem minden intézmény kezdésével együtt járó, nagyobbára anyagi nehézség leküzdése után 1930. május 1-én megkezdte működését.

Címe: Katolícka Školská Kancelária – Kath. Tanügyi Iroda – Bratislava, Svoradov, Palisady (Bratislava, „Svoradov” kath. deákinternatus Védcsölöp út.)

Ezen központi (Szlovenszkó és a Podkarpatská Rus kath. Iskolai ügyét szolgáló) iroda igazgatójául a mélt. Szepes-egyházm. Püspök úr beleegyezésével Msgr. Dr. Ferencsik János, pápai kamarás szepesegyhym. pap neveztetett ki.

Az igazgató úr jogosult lesz a kath. Tanügyi Tanács püspök-elnöke engedélyével – a szükséghez képest, – ahogy azt a teendők esetleges felszaporodása igényelni fogja – újabb szakelődöket (referenseket), irodai segéd személyzetet beállítani és az iroda számára ügyvédet, mint állandó jogtanácsost szerződtetni. Szücsy Géza, kanonok, a trnavai apostoli adminisztráció főfelügyelője, jelenleg az első referens tisztségét fogja felettes egyházi hatósága engedélyével ellátni, eddigi hivatalban 7 év óta szerzett tapasztalatai alapján. Második referense az irodának lesz: Dr. Kovács Béla, szepes egyhm. pap, a szlovenszkói közp. Karitas vezérigazgatója. Ügyvéd-jogtanácsost az igazgató úr szerződtet az iroda működésének első napjától.

Már előzetesen hangoztatom itt, mint alapelveket, hogy a létesített iroda természetesen – „salvo jure episcoporum”-et „salva agenda dioecesanorum supr. inspeclorum scholarum cath.” mint a Szlovenszkó és a Podkarpatská Rus összes egyházmegyeinek kath. iskoláit érintő „interdioecesanus” ügyek vitelére szerveztetek. Oly kérdésekről és ügyekről van itt szó, melyeknek az összes egyházmegyékben egyformán és elvi, alapon kell megoldatniok.

Az iroda ügyviteli rendjéről és munkaköréről ezeket közlöm itt – egyenlőre érvényes „Utasítási Tervezet” alakjában:

1. A Kath. Tanügyi Iroda behatóan, pontosan, szakszerűen megbírálja a Szlovenszkón és a Podkarpatská Rus területén akár a katolikus, akár az állami, vagy községi iskolákban használt összes tankönyveket katolikus és didaktikus szempontból egyaránt és pedig akkor is, ha valamely tankönyv szerzője nem is bocsátotta művét a kath. Tanügyi Tanács bírálata alá. Jóllehet Dr. Hodža Milán iskolaügyi miniszter korában a nemzetgyűlés ülésén elismerte, hogy sok tankönyv hibás és sértően

részrehajló, tendenziózus és megfelelő orvoslást is ígért ezirányban, – ennek az orvoslásnak eddigelé még nyoma sincs. Ma is még érvényesek Dr. Tauber Ottokár leipniki (morvaországi) áll. reáliskolai hittanár azon szavai, melyeket Olmützben, 1925. évben „Učebnice našich škôl vo svetle pravdy” („A Tankönyveink az igazság világosságában”) [...] „Iskoláink minden fokon egyenest el vannak árasztva nyilvánvalólag katolikus-ellenes irányzatú tankönyvekkel. Ezek a könyvek beleoltják az összes iskola-fokozatok tanulóiiba a hitbeli kétely mérgét, világnézeteikben chaost okoznak és a fiatalság lelkébe az atheismus a hitbeli tévely és hittagadás csíráit hintik el. A katolikusellenes helyek sokasága bennünk egyenest borzasztó és felülmul mindent, ami elképzelhető. A fiatal nemzedéket elveszítjük így.” Az irodának egyik – a veszély nagyságához mért fontos feladata leend itt teljes eréllyel és következeteséggel az orvoslást előkészíteni és nyélbe ütni kezdeményező lépésekkel, javaslatokkal.

A Kath. Tanügyi Irodának tankönyvbírálati a „Kath. Tanügyi Tanács” Pozsonyban megjelenő hiv. közlönyében a „Világosság” című kath. tanügyi folyóiratban, a „Slov. Učitel” tanügyi folyóiratban és más kath. folyóiratban és újságban is közhírré tételnek és pedig a bírálatnak részletes indoklásával. De a Kath. Tanügyi Iroda ez ügyben a katolikus meggyőződésű orsz. képviselőinek és szenátorainak útján az iskolaügyi minisztériumban is fel fog szólalni kath. gyermekeink lelkének ezen mérgezése ellen, és kath. világnázatunk ezen botrányos meggyalázása ellen orvoslást fog szorgalmazni.

II. Szlovenszko és katolikus autonom jogai képviselőjére hivatott és kötelezett megbízottjaink bizonyos vigyázatlansága és végzetesnek bizonyult nav hiszékenyége hibájából mindjárt az államfordulat után, főkép az 1919. évi 293-ik sz. és 1920. évi 276-ik sz. csehszlov. Törvények majdnem az egész iskolaügyünket (kivéve a népiskolákat) minden a cseh morva és sziléziai (ausztriai eredetű és típusú) tanügyi szabályzatoknak rendelték alá.

Itt buktuk el értékes és Szlovenszko kath. iskoláinak messzeterjedő önkormányzatot biztosító jogokat, melyeket az államfordulat előtt az állam még respektált. Elbuktuk e jogaink az „unifikációs”, hangzatos, világnézeti kérdésekben azonban lehetetlen és sérelmes törekvések jelszava alatt. Elbuktak oly tanügyi jogaink rovására, melyekről az egyház le nem mondhat, ha csak nem akar megelégedni a kath. iskola oly karikatúrájával, amelybe csak a pléh-tábla az iskola bejárata felett és esetleg csak még a feszület a tanteremben fogja optikai csalódás révén fata morgana módjára mintegy oda varázsolni azt, ami valójában

az iskolában már nincs meg: a kathol. Szellemet és atmoszféerát, a nevelés katolikus irányát.

A kath. Tanügyi Irodának itt kötelessége lesz felvilágosító akcióval és kezdeményező javaslatokkal életre kelteni és kialakítani azt a kath. meggyőződést és álláspontot, mely ezen és más ilyen törvények, pl. a „kis iskolai törvény” (226. sz. 1922. évi csehszlovák törvény) a katolikusra szellemileg és anyagilag sérelmes pontjainak novelláris újabb törvényben leendő kiküszöbölését, megváltoztatását a nemzetgyűlésen akár szükség esetén egyre megújuló indítványokkal, törvényes javaslatokkal előkészítse.

III. A szlovenszkói kath. iskolák önállóságának, a mai világnézeti szempontunkból sérelmes „unifikáció” által még nem érintett különállásának mentése lesz az Irodának további működése. Szentséges Atyánk, XI. Pius pápa, az ifjúság keresztyén neveléséről szóló 1919. dec. 13. kelt körlevelében újra hangoztatja, hogy az az iskola, melyben a kath. világnézet és kath. szellemű nevelésre való minden tekintet nélkül csak ép mintegy megtűrik a hitoktató (gyakran a minimumra leszállított) heti tanóráit, még nem jó, a kath. gyermekek és szülők számára elfogadható iskola. Az iroda feladata lesz a rövidlátó, az iskola körül folyó harc utolsó céljait látni nem képes, a súlyos adóterhek alatt anyagilag kimerült, az elég jómódú, de fukar szülőkből kialakítani, felkelteni a kath. iskoláról a kath. gondolkodásmódot és a végsőig megfeszített áldozatkészséget iskoláink fenntartása, megmentése érdekében. XIII. Leó, a bold. emlékű nagypápa, ismert mondása szerint a keresztyén szellemű iskola a keresztyénségre nézve egyenest élet-halál kérdés és a jövő nemzedék keresztyén, vagy nem keresztyén élete és mentalitása nem annyira a templomokban, mint az iskolában fog eldőlni. Az Irodának feladata lesz élőszóval és tollal küzdeni a kath. iskolák érdekében. Mivel Kettler báró, a bold. nagy németorsz. püspök, szava szerint sz. Pál apostol is, ha ma sírjából feltámadna, tollat ragadna lapok szerkesztésére, az Iroda gondoskodni fog gyakori alkalmas cikkek közléséről kath. lapokban és folyóiratokban, hogy kath. híveinek érdeklődése folyton ébren tartassék, lelkiismeretük kiélesedjék és a különbség a neutrális, állami, községi és felekezeti iskola között mintegy a vérükbe átmenjen.

IV. Nagyértékű és megbecsülhetetlen az az előmunkálat, alapvetés, melyet e téren kath. egyesületeink végeztek, végeznek. Ezen párhuzamos irányú egyesületekkel az Irodát állandó érintkezés, lelki kapocs fogja összekötni.

Canisius Szt. Péter, a legújabb doctor ecclesiae, egyik művében ez a szép mondás foglaltatik: Az ember keze sok hasznos munkára képes, de soha sem magasztosabbra, mint arra mikor az imádsághoz kulcsolódik össze, vagy pedig Istenhez vezető iratot, könyvet ír. Ezért a kath. Tanügyi Iroda a kath. híveket minden életbevágó kérdésünkben velünk legyen és minket győzelemre segítsen.

V. A jelen kath. iskoláink jogi helyzetére bizonytalannak mondható helyzetben fájdalmasan hiányát érezzük oly közegnek, mely az iskolaügyi minisztérium bratislavai expozitúrájánál a Šk. Referátnál a kath. iskoláink ugyancsak bonyolult sokféle kérdésében személyes kijárással interveniálhatna. Ily személyes kijárássok szüksége kétségtelenül bizonyítéka kath. ügyeink nehéz és nem egészséges jogi helyzetének, de egyelőre nem egy esetben ily utánajárás el nem kerülhető, talán egy-egy kath. iskola élete is függhet ily kijárástól. Az iroda magára vállalja ezt a nehéz interveniálási kötelezettséget.

VI. A legfőbb közigazg. prágai bírósághoz kath. iskoláink érdekében beadott panaszokat és a legfőbb más fórumokhoz beadott kéréseket, fellebezéseket, de csak amennyiben más egyházmegyét is érdekelnek elvi jelentőségüknél fogva, és ha a fellebezési határidő rövidege enged, az Iroda fogja beadni az iskolaszéki elnök uraktól élőlőszóval vagy írásbelileg nyert pontos információk és bizonyító mellékletek alapján. Az Irodának joga lesz az ily, ügyvéd közreműködését igénylő munkálatokért méltányos mérsékelt díjat szedni a kath. iskolaszékektől.

VII. Az Irodának joga lesz a kat. iskolák javát, tökéletesítését célzó, szakszerű javaslatokat tenni a nagym. püspöki karnál a szlovenszkói kath. Tanügyi tanács útján.

VIII. Az Iroda felelni fog a kath. iskolaszékek és egyházi hatóságok (ordinariátusok) kérdéseire. A kath. iskolaszéki elnök urak kötelesek a kath. Tanügyi Iroda kérdéseire, tudakozódásaira haladéktalanul felelni.

IX. Fő elvként az tartásák a r. k. iskolaszékek, hogy az Irodát kisebb, vagy az egyházmegyében házilag elvégezhető ügyekkel nem szabad elárasztani és így nagyobb elvi dolgokban megakasztani. Az iskolaszéki elnök urak lehetőség szerint az illető egyházm. főtanfelügyelőség útján érintkezzenek az Irodával oly értelemben, hogy az egym. főtanfelügyelői hivatalé legyen rendszerint az utolsó szó abban, vajon ez, vagy amaz ügyet jobban, célszerűbben és gyorsabban az illetékes ordinariátus fogja egészen a maga hatáskörében, önmaga elintézni-, vagy pedig átengedi a bratislavai most szervezett irodának? Természetesen nem kívánom eltilani a közvetlen élőlőszóval való, vagy írásbeli érintkezést az

Irodával olyan esetekben, melyek halasztást nem tűrnek és melyekben az ordinariátusnál történendő előzetes bejelentés és megtárgyalás a szóban forgó ügynek ártana a késedelem miatt, pl. a fellebbezési határidő elmulasztásával és az így pervesztéssel járna stb.

X. Mivel az újonnan szervezett Irodának nem lesz joga „iskolai ügyekben – portómentesen” levelezni a kath. iskolaszékekkel és bármi más fórummal, a r. k. iskolaszékeknek bérmentesített levelekkel kell fordulniok az Irodához (Cím. Ústredná Katol. školská Kancelária - Kath. Tanügyi Iroda - Bratislava, Svoradov – Palisády – Védcölöp út).

XI. Az Iroda a tényleges szükséges és a kisebbségi nyelvhasználatról szóló csehszlov. törvény rendelkezései szerint szlovák, magyar és német nyelven levelezik. Az Iroda személyi és dologi jellegű kiadásait, személyzete fizetését stb. a szlovenszkói Kath. Tanügyi Tanács püspökielnöke mint a nmélt. püsp. kar megbízottja állapítja meg és ugyancsak ő veti és osztja fel az Irodára szükséges összegeket arányosan az egyes szlovenszkói egyházmegyékre.

XII. Az Iroda a kath. iskolaügyről szakszerű kimutatásokat szerez be hiv. használatára. E kimutatások személyi és dologi jellegűek. A dologi jellegűek a szlovenszkói összes kath. iskoláról szóló kimutatások lesznek: kataszterek, törzskönyvek az összes szlovenszkói kath. iskoláról, kimutatások az iskolák vagyonáról, kimutatások arról, milyen dologi (vagyon értékű) jogai vannak kath. iskoláinknak (mily teljesítményekre kötelesek javaslatukra a kegyúr a földesúr (nagybirtokos) a polit. község, az úrbéri község vagy az áll. kincstár (ily teljesítmény az a kárpótlás, mely egyes kath. iskolának az áll. kincstár – külön kikötés fenforgása esetén – az 1908. évi XLVI. törv. cikk alapján fizet évente) telekkönyvi bejegyzések alapján szerkesztett kimutatás kath. iskoláink ingatlanairól stb.

Az Iroda, úgy, mint az állam, a kath. tanítóságról nyilvántartási, a szolgálati viszonyokról szóló kimutatás és minősítési táblázatot is fog vezetni. Szükséges lesz Szlovenszkó kath. iskolai tanítóságáról törzskönyvet készíteni munkakörének terjedelméről előre megállapítható ez:

Az Iroda nem csak az ordinariátusokkal, hanem közvetlenül nem egyszer a kath. iskolákkal is fog levelezni.

Van körülbelül 2300 kath. népiskolánk és több mint 3000 kath. népiskolai tanerőnk. A „Kis iskolai törvény” végrehajtása folytán ez utóbbi szám még emelkedhetett. Ha minden kath. iskola részéről és ügyében átlagosan évente 5 az Irodába beérkező iratot veszünk előzetesen számba, az Irodának évi legalább 10.000 feldolgozandó irata lesz.

Az elején a szükséges kimutatások, törzskönyvek stb. összeállításáig a forgalom esetleg még nagyobb is lesz.

Kath. iskoláink tanulói létszámáról sommás, az emelkedést és létszámcsökkenést %-ban feltüntető kimutatások és a kath. iskolák álláspontjáról szóló évi jelentések is szükségesek lesznek. Ezek adatai közlendők lesznek a Kath. Tanügyi Tanácsirodájával. A kath. Tanügyi Iroda, ezen ügyeleti szabályzatából megállapítható, minő és mekkora személyzetre van az Irodának szüksége.

Košice (Kassa) 1930. április 20-án.

Čársky József s. k. püspöki apostoli adminisztrátor, a Szlovenszkói Kath. Tanügyi Tanács elnöke.

Főtisztelendő Úr!

Bátorkodunk Ftdőséged szíves tudomására adni, hogy több szlovenszkói egyházmegye példája szerint Trnaván is megalakult ú. n. Egyházmegyei biztosítási iroda.

Ezen „Egyházmegyei biztosítási iroda” célja egyrészt előnyös biztosításban részesíteni az egyházi épületeket és tárgyakat s másrészt anyagi segílyt nyújtani a trnavai Apostoli Administratura területén levő különféle egyházi intézményeknek.

Az egyházi épületek és tárgyak oly különféle intézetnél vannak tűz- s egyéb károk ellen biztosítva, hogy nem lehet megállapítani, vajon azok megfelelően vannak-e biztosítva s olykor a díjtételek túl magas volta anyagi kárt jelent az egyházra még az esetben is, ha eltekintünk attól, hogy a biztosításból eredő haszon nem egyházi, sőt néha tán egyházellenes célt is szolgál. Épen ezért kívánatosnak látszott sokaktól felvetett azon eszmének megvalósítása, hogy az egyházi biztosítások az egyházmegyei biztosítási irodában Trnava székhellyel összpontosíttassanak.

Ezen célból a nyugdíjegylet igazgató tanácsa háromtagú bizottságot küldött ki, hogy az tanulmányozza a kérdést s valamely megbízható intézettel előnyös feltételek mellett szerződést kössön, illetőleg lelkiismeretes tárgyalások alapján készített szerződési tervezetet javasoljon aláírásra. A bizottság javaslata alapján az Apostoli Adminisztrátúra „Domov” nevű bratislavai ált. biztosító társulat r. t.-val tényleg meg is kötötte a szerződést f. é. február 6. kelettel.

Az egyházmegyei biztosítási iroda az egyházi épületeket s tárgyakat az alábbi leszállított díjtételekkel fogja tűzkár ellen biztosítani. – Ha az aléptímeny kemény és

a) réz-, bádog- vagy cserépfedelű, a díjtétel 0,8%, azaz 80 fillér minden 1000 K. után;

b) zsindely vagy deszkafedésű 3%0;

c) nád- és szalma fedésű 7%0. Ha az aléptímeny vegyes, vagy fából van, a díjtétel 1, 3 s 7%0 aszerint, milyen a fedés. A díjtételekhez a tűzoltói és bélyegilletéken fölül a köv. díjak számíttatnak: 20 K-ás díjtételnél 1 K, 50 K díjtételnél 2,50 K, 100 K díjtételnél 4 K, 200 K díjtételnél 5 K, 300 K díjtételnél 6 K, 500 K díjtételnél 10 K.

Hogy egyházi épületeink s intézményeink anyagi segélyre nagyon is rászorultak, hangsúlyoznunk sem kell. Hisz maga az egyházi hatóság, az Apostoli Adminisztrátúra anyagi eszközök nélkül áll. A papnevelő intézetek, fiúárva házuk szintén rászorulnak a segélyezésre. S mint mondunk a papi nyugdíjegyyletről, mit az oltártestvéreinkről, tanítókról, ha megbetegszenek vagy nyugdíjba kénytelenek vonulni, mit a kegyúr nélkül szűkölködő egyházi épületekről, templomokról s plébániákról stb. mit néha oly nyomorult állapotban lévő iskoláinkról s egyéb intézményeinkről, amelyek a végzetes hadikölcsön jegyzések következtében a tönk szélére jutottak s szinte koldusmódra segélyért esedeznek, mert különben elpusztulnak? Azt nagyon is jól tudjuk, hogy alapjaink nincsenek még itt, s ha megkapjuk is a ránk eső részüket, azok nem lesznek elegendők arra, hogy az általános nyomoron segítsenek.

Ezen célra szintén alkalmas s több egyházmegyében már be is vált a megoldási mód, szerződéses viszonyba lépni valamely biztosító társulattal. Hisz az ilyen átengedi az egyh. hatóságnak a biztosítási iroda közvetítésével kötött biztosítások díjtételeinek egy bizonyos százalékát s az az így nyert összegeket egyházi célokra fordíthatja. S ha törekvéseink a ftdő papság, továbbá a tanítóság az iskolaszékek és a hívek megértésével fognak találkozni, meg vagyunk róla győződve, hogy szép eredményeket fogunk elérni. Mert az egyházmegyei biztosítási iroda Trnavában nem csupán egyházi épületek és tárgyak biztosításával fog foglalkozni, elfogad s közvetít bármely más biztosítást is s ezekből a biztosításokból anélkül, hogy azért a díjtételek magasabbakká lennének, bizonyos részt egyházi célokra kap. Ha továbbá tekintetbe vesszük, hogy alig van község, ahol a hívek 30 – 40000 K-t. nem fizetnének évenként biztosítási díjak címén különféle társulatoknak s, hogy ezen biztosítási összegek, ha nem is mind,

de mindenesetre nagy részben nagyon könnyen az egyházmegyei biztosítási iroda útján fizethetők a társulatnak, világos lesz, hogy az engedményekből az irodának, illetve az egyházi hatóságnak tekintélyes pénzüsszeg fog rendelkezésre állani, mellyel sok könnyet lehet letörölni, sok nyomort enyhíteni.

Mi volna a teendőnk? Egyszerű szavakkal megmagyarázni az egészet a híveknek, mindenekelőtt az iskolaszékeknek s esetleges egyházközségi képviselőtestületeknek, felvilágosítani őket, hogy az ő érdekük is az, hogy az egyházmegyei biztosítási irodát támogassák. Hisz utóvégre is, ha másképp nem lesz lehetséges egyházi épületeinken, katolikus intézményeinken segíteni, kénytelen lesz az egyház Amerika példája szerint híveire, egyházi adót, papjaira „cathedraticum”-ot kivetni. Pedig úgy a papság, mint a hívek terhei oly nagyok, hogy e miatt általános a panasz, hogy ezt elkerülhesse a hatóság szerződéses viszonyba lépett a „Domov”-val. Támogassuk tehát tőlünk telhetőleg a biztosítási irodát. Ha ftdő papság kívánná, hogy ilyen iskolaszéki gyűlésen szakember is megjelenjék, a biztosítási iroda szívesen küld ki illet, ha ez iránt legalább egy héttel előbb felhívást kap.

A ftdő Urak méltóztassanak híveik között terjesztteni az egyházmegyei biztosítási iroda eszméjét s egyik-másik arra való megbízható hívőt (pl. tanítót) javaslatba hozni arra, hogy helyi megbízottá neveztessek ki. Az ilyen megfelelő díjazásban fog részesülni.

Szíves pártfogásukba ajánljuk utazó alkalmazottakat, különösen kérjük, szíveskedjenek ezeket a híveknél támogatni, hogy minél több biztosítást szerezhessenek. Alkalmazottainak az apostoli Adminisztrátúra igazolványával vannak ellátva. Aki nem tud illet előmutatni, nem a mi alkalmazottunk.

Kérjük, hogy az egyházi biztosításokról szóló érvényes kötvényeket szíveskedjenek beküldeni, hogy ezek szerint intézhessük el plébániája egyházi épületeinek biztosítási ügyeit.

Szíves támogatást kérve vagyunk

Egyházmegyei biztosítási iroda vezetősége Trnava.

Trnava, 1925. febr. 15.

A szlovenszkói püspöki kar felhívása a katolikus hívekhez

120 szlovenszkói szalesiánus esedezve fordul felénk Olaszországból: „Emeljetek számunkra menhelyet Szlovenszkón!” és mi otthagynánk őket?

1841. évben kezdte meg Turinban (Olaszország) nagyszabású szalesiánus művét a tiszteletreméltó Don Bosco⁸⁷. Buzgó és nemes szíve nem tudta elviselni, hogy épen az ifjúság között sokan testi és lelki nyomorban – minden támogatás nélkül pusztulnak, jóllehet az emberi társadalomnak és Isten országának hasznos tagjaivá válhatnának. Ha bármely nyomor, úgy az ifjúság nyomora elsősorban kell, hogy meghasson és részvétre indítson bennünket.

Mily szomorú a szegény és elhagyott ifjúság sorsa! Nem részesül keresztény nevelésben, nincs alkalma megismernie Krisztust és az Ő igazságait, az elzüllés és romlottság veszélye fenyegeti, nincs senki, aki jövőjével törődne. Szomorú látvány, sápadt arcú, kóbor és elhagyatott ifjúság, amelynek rongyos ruhája sokszor üres és romlott szívet takar. Ezt az ifjúságot megmenteni, pótolni a szülői szeretetet és nevelést, biztosítani a jövőjét, oly munkát jelent, amelyre elsősorban vonatkoznak Krisztus szavai: „Amit egynek ezen legkisebb atyámfiak közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek.” (Mt. 25, 40.) Ezt tette Don Bosco. Pártfogásába vette az elhagyottak közül a legzüllöttebbeket, összeszedte s önmagához vonta Turin szegény és elhagyott ifjúságát, hajlékot adott neki saját házában s mikor ez elégtelennek bizonyult, más házakat szerzett és ezekben tanította szegény fiatal védenceit. Igazi atyjuk lett. A világ csodálta a keresztény felebaráti szeretetnek ezen nemes tényletét és a mindenható Istennek kedve telvén apostoli papjának szent buzgóságában – megáldotta ezt a művet úgy, hogy ez nemcsak Olaszország, hanem lassankint az egész világ jótéteményévé válik.

Ma már nemcsak Turin, hanem úgyszólván a világ összes országai élvezik Don Bosco művének gyümölcseit. Sok ezer ifjú nevelkedik ma a szalesiánus társaság nagyszabású intézeteiben, ezer és ezer elhagyott szegény ifjú itt talál menhelyet, itt lesz belőle derék iparos, vagy pap s embertársai példaképe.

87 Bosco Szent János (1815–1888), olasz katolikus pap, a Szalézi Társaság szerzetesrend megalapítója

Don Bosco műve, a szalesiánusok társulata, csodálatos gyorsasággal terjedt el. Az alapító apostoli buzgósága sokakat lelkesített, ő hozzá csatlakoztak és munkatársai lettek. Egymásután alakultak új intézetek, minden ország, minden nagyobb város szalesiánus intézetet akart; részesek akartak lenni ezen mű nagy áldásaiban. Lengyelország nemrég ünnepelte az első szalesiánus intézet 25 éves fennállását.

Csak Szlovénzián nincsen még ilyen intézetünk. Szlovénziái szalesiánusaink vannak, de szalesiánus intézet Szlovénzián még nincs. Tiszteletreméltó Don Bosco nemes szándéka lelkesedéssel töltötte el ifjaink közül soknak szívét, jelentkeztek a szalesiánus társaságba azzal a szent elhatározással, hogy egykor a mi szegény elhagyatott ifjúságunk nevelői lesznek. Nem kevesebb, mint 120 ilyen szlovénziái ifjú van már e társulatban. Minthogy azonban Szlovénzián szalesiánus intézet nincsen, kénytelenek messze idegenben, Olaszországban tanulni, érdemes hivatásukra készülni. Főleg két intézetben vannak ott elhelyezve, Rómában és Perosa Argentinában. A szlovák szalesiánusok között már papok is vannak, akik csak az alkalmas pillanatot várják, hogy itt működhessenek s a szalesiánus művét ide átültetni. [...]

7938/929. sz. De agenda congrua⁸⁸

A kongrua felemelésére vonatkozó igény bejelentése. 178. §.

1. A 2. § szerint járó legalacsonyabb jövedelem (Kongrua) emelésére vonatkozó igényt az illetékes felettes egyházi hatóságnál benyújtandó külön bélyegmentes bejelentéssel az igény napjától számított két hónapi határidőn belül kell érvényesíteni.

2. Fontos okokból a II. fokú politikai hatóság ezt a határidőt meghosszabbíthatja. E határidő meghosszabbítása iránt beadott kérvények bélyegmentesek.

3. A felemelést, illetve ennek a lelkeszt állással és funkcióval egybekötött bevételekkel nem fedezet részét, a mérvadó szolgálati idő betöltését követő hónap első napjától kezdődőleg kell megadni, ha a bejelentés a szabályszerű (kéthavi) vagy a meghosszabbított határidőn belül nyújtott be. Ha a bejelentés a szabályszerű vagy a meghosszabbított

88 A congrua felemeléséről

határidő lejárta után nyújtatott be. a felemelést azon napon követő hónap első napjától megadatik, amelyben a bejelentés a II. fokú politikai hatósághoz beérkezett.

7822/929. sz. Felhívás a papi beteg segélyzői illeték fizetésére

A prerovi papi betegsegélyző intézet igazgatósága jelenti, hogy sok lelkes minden figyelmeztetés dacára hátralékos illetékeit nem szolgáltatja be, ami által ezen papi intézet munkáját rendkívül megnehezíti. Amennyiben a papi betegsegélyzői pénztár a hátralékok behajtását bírósági, úton kénytelen volna eszközölni, szigorúan meghagyom, hogy azon lelkészek, akik kötelezettségeiknek eddig még nem tettek eleget a hátralékos illetékeket legkésőbb f. évi október hó végéig föltétlenül kiegyenlítsék.

7822/929. sz. Egyházi műemlékek védelme

A műemlékeket védő bratislavai referátus ismételten előforduló esetekről tesz jelentést, amelyek azt igazolják, hogy egyházi műemlékek s régiségek az egyházi hatóság engedélye nélkül adatnak el, vagy külföldre szállíttatnak át. Újból s nyomatékkal figyelmeztetem a tő pap-ságot arra, hogy semminemű egyházi tárgyat sem szabad eladni az egyházi hatóság előzetes engedélye nélkül.

93022/929. sz. A r. kath. iskolák és iskolaszékek hivatalos pecsétje

Az iskola- és nemzetművelődési ügyek minisztériumának bratislavai referátusa 56.968/I-ai. 1929. sz. a. 1929. október hó 14-én kelt (172. sz.) körözvényében megtiltja a nem állami, bármely típusú iskolának és iskolaszékeknek (és óvodáknak), hogy hivatalos pecsétjükben a Csehszlovák Köztársaság, vagy Szlovenszko címerét használják. Kötelezi az

iskolák hatóságait, hogy ily szabályellenes pecsétnyomókat 1929. dec. végéig újakkal cseréljék ki. Meghagyom, hogy e felhívásnak mindenhol eleget tegyenek, nehogy kath. iskoláink és kath. iskolaszékeink beadványai az állami hatóságok által visszautasítottassanak.

9266/929. sz. A „Vocator” kiállítása

Az 1907. évi XXVII. tcz. (a. bekezdés 15. §.) és a hozzá kiadott rendelet továbbá az iskolai szabályzatok (az egyházi iskolák fenntartóinak szabályrendeletei) miképpen végül a volt magy. vall. és közoktatásügyi min. rendelete, az 1902. okt. hó 21-ről kelt 44.246. sz. a. (63. §.) előírják, hogy a nem állami tanítók államsegély elnyerése iránt beadott kérvényekhez szükséges díjlevelet csatolni.

Az eddigi díjlevél sem alakra, sem lényeg tekintetében nem felel meg a célnak, mivel a díjlevél (választási jegyzőkönyv) a nem állami tanítóknak ugyan az, ami az államiaknak a kinevezési okmány. (Lásd az 1907. 76.000. sz. rendelet második részletét (19. §.). azért – tekintettel a fönt megjelölt díjlevél fontosságára – kiállítását illetőleg közlöm az alábbiakat:

1. A Díjlevélnek ezután mindig „Vocator” legyen a neve.
2. Az illetékes tanító személyére kiállítva, iskola és helység megjelölésével, benne foglaltassák.
3. A választás ideje és módja.
4. Mikor kell az állást elfoglalnia.
5. A tanítói kötelességek, amelyeknek nem szabad ellenkezniük a fennálló törvényekkel és előírásokkal.
6. Az összes helyi járandóságok (a tanító fizetése).
7. A helyi járandóságok fizetésének ideje és módja.
8. Nyilatkozat, hogy az iskolafenntartó kérvényt nyújt be államsegélyért.
9. A dátumnak egyeznie kell a választ. jegyzőkönyv dátumával.
10. Az iskolaszéki elnök, iskolaszéki jegyző aláírása és az iskola pecsétje.
11. A tanító aláírása azon nyilatkozattal, hogy a „Vocator”-t elfogadja.
12. A felettes egyházi hatóság jóváhagyása.

Tudomásul adván az iskolai referátus ezen rendelkezéseit, kívánom, hogy az államsegély elnyerése céljából benyújtandó kérvények ily módon kiállított „Vocator”-ral legyenek felszerelve.

Az újonnan előírt „Vocator” -ok Szt. Adalbert Egyletnél⁸⁹ , Trnavában kaphatók.

9606/929. sz. A hittanórák elhelyezése

Az állami iskolai hatóság a hittani órát az órarendben első és utolsó órára teszi, amit a vidéki hitoktatók hivatalos s el nem odázható teendők miatt be nem tarthattak, főképp az első óra megtartása nagyrészt lehetetlennek bizonyult. Az egyházi hatóság megkeresésére a bratislavai iskolaügyi referátus f. é. október hó 16-án kiadott 63.000/I. számú átiratában jelenti hivatalomnak, hogy az állami iskolai hatóság nem tesz kifogást az ellen, hogy a hittani órák az órarendben a 226/22. törvény 3. §-a illetve a kormány 64/25. sz. rendelete 9. §-ától eltérőleg a nem állami, s egyvállású gyermekek által látogatott iskolákban ne az első s utolsó délelőtti órákra helyezzessenek.

10908/929. sz. Utasítás a kath. iskolák bővítése, építése, új tan. állomások szervezése, építésisegély kérelmezésének módjára vonatkozólag

Az állami tanügyi hatóságoktól egyre újabb és újabb rendeletek érkeznek, amelyekben az állami hatóságok az államilag segélyezett kath. iskolák bővítése, új tanállomások szervezése tárgyában feltételeit, kikötéseit közli.

Ebből kifolyólag mivel a nm. püspöki kar „Rendszabályaiban” már ezek a legújabb utasítások meg nem találhatóak, gyakran érkeznek a fent említett ügyekben sokszor elkésve, vagy szabálytalanul felszerelt iratok és kéretek. A késedelem pedig esetleg soha többé ki nem javítható jogvesztéssel, v. jogi hátránnyal járhat.

Az egyházi hatóságnak illetve az egyházm. tanfelügyelőségnek is csak hiábavaló munkát okoz ha, amúgyis elégtelen személyzete mellett, örök-

89 Eredendően a lengyelek által alapított egylet, ami a lengyel nyelvi-és nemzeti hagyományok, kultúra ápolását, idős emberek támogatását tűzte ki célul. Magyarországon, Trianon előtt a lengyel-magyar kapcsolatok fejlesztését támogatta.

ké újra és újra útbaigazításokat kénytelen adni ily ügyekben és rosszul felszerelt iratokat, és néha nem is egyszer, vissza kell utasítani.

Azért az 1929. évi VI. sz. egyházm. körlevélben 5184. sz. rendelettemmel meghagytam, hogy úgy a r. k. iskolaszékek elnökei, mint a r. k. iskolák szerezzék be azt a szakmunkát, amelyet Gasparik Ignác állami tanfelügyelő (Bratislava Edlová u. 1. sz.) más szakemberek közreműködése mellett „Tanügyi Tanácsadó” címen a folyó évben kiadott. Ez a szakmunka (ára 40 čs-kor.) felőleli állami hivatalnok, szakemberek által összeállított azon legújabb részletezett és hiteles útmutatásokat azon kérdésekben és ügyekben, amelyekkel ma államilag segélyezett kath. iskoláink lépten-nyomon találkoznak.

Kath. iskoláink és azok megmentése érdekében újra szigorúan meghagyom, hogy e könyvet minden kath. iskola és minden r. kath. iskolaszék haladéktalanul szerezzék be, és a könyv §§-ainak méltatásával szerkessze meg beadványait. A tanfelügyelő esperesek szemleútjuk alkalmával őrizték ellen, megvan-e ez a könyv mindenütt. Kath. iskoláink bővítése, új tan. állások szervezése, fizetés kiegészítő és építési államsegély kath. iskoláink javára stb. simábban és gyorsabban intéződnek el, ha az iskolaszéki elnök e könyv §§-ait áttanulmányozza, mielőtt akcióját megkezdi.

Az állam egyelőre, eddig az iskolaügyi minisztérium költségvetésének terhére, iskoláinknak feltétlen, – ajándék alakjában nem engedélyez építési államsegélyt (ezt eddig csak a községi iskolák kapják), hanem csak felmondhatatlan kamatmentes, az iskolaépületre jelzálogilag bekebelezett kölcsönt nyújt. De az országos (csak szlovensz-kói) költségvetésben van évről-évre egy – igaz még nem elégséges – összeg beállítva, melyből kath. iskoláink is részesülhetnek államsegélyben (illetve országos segélyben). Az erre vonatkozó kéretek az Országos Hivatalnál. Bratislavában nyújtandók be. A kérvény felszereléséről s hozzácsatolandó mellékletekről lásd Gasparik művét.

8119/929. sz. A szabálytalanul vezetett osztálykönyvek és kimutatások felülvizsgálása

A bratislavai tanügyi referátus 54.721/I. 1925. sz. rendelete alapján a tanév végén felülvizsgáltatnak az összes iskolákon az osztálykönyvek és kimutatások, mert ezek nagyon hiányosán es hanyagul voltak vezetve.

A tanítói értekezleten a tanítóóság ismételt kioktattatott erről, sőt

minden iskola nyomtatott „útbaigazítást” is kapott a könyvek helyes vezetése módjáról. Megkívánom, hogy az iskolaszéki elnök urak figyelmeztessék a tanítókat hivatalos kötelességeik pontos teljesítésére. Az 1928–29. tanévbeli szabálytalanul vezetett osztálykönyveket és kimutatásokat az illetőknek újra meg kell írniuk és a régi példányokat az újakkal együtt revízió alá be kell terjeszteniük. Új bizonyítványokat is ki kell adniuk a tanulóknak.

1930. év

A gyermekek imája a kat. iskolakért

Édes Jézus, Te földi életedben nagy szeretettel hívtad magadhoz az ártatlan gyermekeket és őket megáldottad. Te kívánod, hogy hozzád jöjjünk, Szentséges Szívednek ezért a szeretetért kérünk Téged, ne engedd, hogy a Te ellenségeid hitetlen iskolával és vallástalan neveléssel a szent hitet és az ártatlanságot tőlünk elvegyék, és így minket Tőled elszakítsanak. Adj sok malasztot szüléinknek és nevelőinknek, hogy minket ettől a szerencsétlenségtől, a vallástalan iskolától megmentsenek, – erősítsd meg őket, hogy bátran küzdjenek az iskoláért, mely a Te Szentséges Szíved szerint nevel és tanít. Ámen.

Jézus Legszentebb Szíve, könyörülj rajtunk, szülőinken és nevelőinken. Jó tanácsnak kegyes Anyja, könyörögj érettünk! (300 n. b. Pius X. 1906. V. 16.)

Imaapostolság a katolikus, iskolai nevelésért.

Mit akar az Imaapostolság?

Az iskolai kérdésben felrázni a katolikus öntudatot.

Mily kötelességeket ró reánk az imaapostolság?

1. Hogy az ifjúság katolikus, iskolai neveléséért imádkozzunk.

Hogy a katolikus, iskolai nevelés biztosítása érdekében felhasználjunk minden alkalmas eszközt, amellyel a demokratikus állam polgárai jogos igényeiket érvényesíthetik. Ily eszközök: a választói jog, katolikus sajtó, gyűlésezések, stb.

5. Hogy a katolikus iskoláért áldozatokra is készek legyünk.

Ki lehet ezen imaapostolság tagja?

Minden keresztény katolikus korra és hivatásra való tekintet nélkül „Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni s ne tartsátok vissza őket tőlem.”

„Aki megbotránkoztat egyet e kicsinyek közül, jobb volna annak,

hogy ha malomkövet kötnének nyakára és a tenger mélységébe mérítenék.” (Mt. 18, 6.)

Ima Jézus Szentséges Szívéhez a gyermekek katolikus iskolai neveléséért.

Édes Jézus, ki annyira kedveled a gyermekeket, íme nagy veszedelem fenyegeti a Te kisdedeidet, a mi ártatlan gyermekeinket, a szent hitnek drágalátos kincsét akarják tőlük elvenni a vallásnélküli iskolákkal. Azért forrón kérünk Téged, Jézusnak isteni Szíve, mentsd meg gyermekeinket a vallástalan iskoláktól.

Szentséges Szív Asszonya, légy oltalmunk e küzdelemben!

V. Uram hallgasd meg könyörgésünket! – R. és a mi kiáltásunk jusson eléd.

Könyörögjünk: Isteni Üdvözítőnk, ki szent szeretettel megkedvelted az istenfélő és tiszta szívű ifjút, íme gyermekeinknek tiszta szíve és erkölcsse, sőt szent hite forog veszedelemben a vallástalan iskolák miatt! Szentséges Szívedért, melynek isteni Vére a gyermekekért is kiömlött a szent keresztfán alázattal kérünk Téged, könyörülj gyermekeinken, ne hagyd őket elveszni! Szent kegyelmeddel világosítsd meg értelmünket, hogy felismerjük, míg nem késő, a rettenetes felelősséget, mely ítélőszéked előtt reánk varakozik, ha polgári jogainkat fel nem használjuk, s oly iskolákat nem biztosítunk gyermekeinknek, aminőket a te szent Egyházad előír, s amelyekben a Te szentséges Szíved szeretető és tanítása uralkodik, ki az Atyával és Szentlélekkel élsz és uralkodól örökön örökké. Ámen.

1413/930. sz. Cura pastoralis de colonistis slovacis ⁹⁰

Az eddig színmagyar plébániák területén egyre több lesz a szlovák telepese. Ezeknek lelki gondozása egyelőre nehézségeket okoz, mert a plébánosok nagy része még nem bírja a szlovák nyelvet és így csak nehezen érteti meg magát új híveivel. Pedig a magyar plébániák szlovák híveiről szintén éber figyelemmel kell gondoskodnunk, nehogy a mai lélekkufár világban lelki válságba kerüljenek. A lelkipásztor óriási jelentősége éppen abban nyilvánul meg, hogy nemcsak halála után, de élte minden pillanatában felelős minden egyes katolikus hívéért. Az a plébános, aki régi

90 A szlovák kolonistákról való lelkipásztori gondoskodás

minta szerint arra vár, hogy maga a hívő jelentkezzék lelki gondozásra, könnyen egész generációk lelki gyilkosává válhatik. Borzalom még elgondolni is. Pedig jó akaratú és kellő beosztással a legnehezebb pasztorális problémákkal is megküzd Krisztus igaz papja. Ahol saját maga nem jelenhet meg, vagy nem tudja magát megértetni, oda küldi a katolikus Egyház szervező szellemét és nyomtatott buzdításait. A szlovák hívők lelki szükségleteit is nagyon szépen ki lehet elégíteni okos számítással ott, ahol ezek magyar vidéken telepedtek le.

1. Gondoskodni kell arról, hogy a szlovák kisebbségi iskolákban a katolikus hittan rendszeresen legyen tanítva. A legtöbb helyen a szlovák tanító, vagy tanítónő kapott erre kanonikus missziót, amennyiben katolikus vallású. Ahol a telepések nagyobb része katolikus ott követelhetik a tanügyi hatóságoktól, hogy a tanító is katolikus legyen. Minthogy ez csak ideiglenes intézkedés, a lelkipásztornak felügyeletet kell gyakorolnia, ezen laikus tanítás felett azzal, hogy gyakran megjelenik a hittanórán – ehhez joga van, mert tanító az ő helyettese gyanánt szerepel – és ellenőrzi a tanítás menetét. Itt a szlovák nyelv nem ismerete nem kifogás, mert kezében a szlovák katekizmussal könnyen meg tudja ítélni a pap, vajon a gyermek tud-e valamit vallása elemeiből. Mennyi Plébános utazik külföldre és egy heti utazás kedvéért félévvel azelőtt igyekeznek betanulni az idegen nyelvekből azt, ami utazási kényelméhez okvetlenül szükséges. Sokkal csekélyebb fáradsággal lehet megérteni a szlovák katekizmus mondatait, amelyek szóról-szóra, ugyanazok mint a magyar katekizmus mondatai, csakis olvasni kell megtanulni s ennyit az Isten országa, még akkor is megkívánhat tőlünk ha nyelvtanulás terén teljes antitalentumok lennénk is. A tanító tanítja a hittant, de azért, hogy a szlovák gyermekek tudják is és szerinte éljenek, maga a pap felelős. Az iskolai espereseknek hivatalukkal járó kötelességük a hittanokat az állami iskolákban is ellenőrizni és tapasztalataikról az egyházi Főhatóságot értesíteni.

2. Gondoskodni kell arról, hogy a telepések a vasárnapi istentiszteletet látogassák. A szlovák híveket, különösen a gyermekeket nem szabad a templomban háttérbe szorítani, hanem ugyanabban a figyelemben és felügyeletben részesíteni, mint a többi hívőt.

3. Gondoskodni kell arról, hogy a szlovák híveknek időnként, de legalább húsvét és karácsony előtt gyónó alkalmuk legyen. Erre szlovákul tudó szomszéd kollégák nagyon szívesen vállalkoznak, hisz legtöbbször csak 50–60 emberről van szó. Ilyenkor egy rövid szlovák allokáció is jól esik nekik.

4. Ha valahol, úgy a magyar községek határában élő szlovák telepe-

seknél égető szükség, hogy minden egyes család tagja legyen a Szent Adalbert (Vojtech) egyletnek, ahová egyszer s mindenkorra 20 Kčst, azután évente csak 5 Kčst kell fizetni és ezért évente 3–4 jó könyv jut a családba meg egy tartalmas katolikus kalendárium. Ezenkívül minden szlovák családban legalább a "Posol" című katolikus havi hitbuzgalmi lapot kell behozni, amely jól van szerkesztve és oly tartalmas, hogy egy hónapra elegendő lelki olvasmányt nyújt az egész családnak és némileg pótolja a kimaradt szent beszédet és katekizmust. Aki egyéb katolikus folyóiratról is gondoskodni akar, forduljon tanácsért valamely szlovák kollégájához. A lekipásztorkodás ezen fontos feladatait a keresztelésnél, esketéseknél, temetéseknél kell gyakorolni. Legyen a szlovákok között egy bizalmi emberünk, aki tudatja velünk, hogy kiknek nem jár még katolikus folyóirat. Legjobb, ha bizalmi ember maga rendeli meg az újságot és osztja ki. A nők számára meg lehet alakítani a „Katolícka Jednota”⁹¹ fiókját (központ: Ústredie Katolíckej Jednoty, Trnava).

5. Arra az esetre, ha oly haldoklóhoz kellene mennünk, akinek a nyelvet egyáltalán nem ismerjük, tanácsos legalább a fő kérdéseket megtanulni, hogy a beteget könnyebben meggyóntathassuk. Háborúban a katonapapok használtak ilyen soknyelvű gyóntatófüzetkét; most is jó szolgálatot tehet.

Meg vagyok róla győződve, hogy mindazon lekipásztorok, akik magyar híveiknek lelki üdvéről gondoskodnak, nem hagyják figyelmen kívül szlovák híveiket sem.

594/930. sz. Karitás

Őszentsége XI. Pius, a katolikus akció nagy pápájának 50 éves papi jubileuma alkalmából a karitatív–szociális ház felépítésére rendezendő gyűjtés.

Szlovenszko összes katolikus hívői úgy fogják a legméltóbban megünnepelni Őszentsége XI. Pius a katolikus akció nagy pápájának 50 éves papi jubileumát, ha minden erejüket a mostani idők katolikus munkájának szentelik.

91 1920-ban alapították Szlovenszkon és 1948-ban szüntették meg erőszakkal. Célja, hogy erősítse a szlovák nemzeti és keresztény tudatot.

Katolikus munkát a mai időkben karitatív-szociális működése nélkül el sem képzelhetünk.

Ép ezért a Szentséges Atya különösen karitatív, szociális feladatunkat köti szívünkre.

Eme munkát csak akkor végezhetjük eredményesen, ha fölépítjük a karitatív-szociális házat, a modern katolikus munkásságunknak mintegy centrumát. Ebben a központban öltene testet a Szentséges Atya nagy eszméje, a pasztoráció segéderőinek, a laikus apostoloknak a kiképzése a szakértő és lelkes apostoloknak a pasztoráció nagy munkájába való előkészítésével.

Szentséges Atyánk e nagy célját csak az egyház nemes ügyéért lelkesedni tudó és áldozatra kész katolikusoknak közös munkájával valósíthatjuk meg.

Ép azért Szlovenszko összes katolikusai munkájukkal és áldozatkészségükkel vegyék ki részüket eme szociális és karitatív ház felépítésénél.

Eme célra rendezzenek a plébániák gyűjtést az összes templomokban. A tisztelendő plébánosok és egyházi szónokok hirdessék ki már előre a megtartandó templomi gyűjtést és alkalmi beszéddel mutassanak rá az ügy fontosságára, kiemelvén a karitás munkának nagy erejét a pasztorációban.

Mindama plébániák, amelyek e gyűjtésben részt vesznek s azon személyek, kik legalább 100 Kč. áldoznak e nemes célra, nevüket befogják íratatni a Szentséges Atyának adományozandó emlékkönyvbe: A szlovenszko katolikusok jubileumi könyvébe. Ezen könyvet a Szlovenszko Központi Karitás Bratislavában fogja összeállítani.

Azért kérem a tisztelendő lelkipásztorokat, hogy a gyűjtést a nevezett célra tartsák meg s a gyűjtött összeget a mellékelt befizetőlap felhasználásával küldjék a Központi Karitásnak.

Külön íven jegyezzék fel azon adományozók nevét, polgári állását és lakhelyét, kik legalább 100 koronával járultak hozzá a nemes cél megvalósításához, hogy nevüket a pápai jubileumi könyvbe be lehessen írni.

Remélem és elvárom, hogy a tisztelendő papságom mindent megtesz, hogy a gyűjtés minél jobban sikerüljön s ily módon is minél méltóbban fejezzük ki ragaszkodásunkat és hálánkat a Szent Szék s annak mostani nagy pápája. XI. Pius őszentsége iránt. Az adományokat hírlapilag is fogják nyugtázni.

843/930. sz. Isk. ügyi miniszteri rendelet a „Gyógyalap” járulékai új beszédési módjáról

Az iskolai és nemzetművelődési ügyek minisztériumának bratislavai Referátusa 1930. január 23-án 3606/1-1930. sz. körlevélben tudatja a prágai iskolaügyi minisztérium 173416/I-1929. sz., 1930. január 15-én kelt rendeletét, mely szerint ezentúl a Gyógyalap (Liečebný Fond) javára a tanító és az iskolafenntartó által fizetendő egész összeget az államsegélyes kat. tanerő havi fizetési ívén (Platobná listina) fogja a havi államsegélyből levonni oly kötelezettséggel, hogy az iskolafenntartó az államsegély kifizetésétől számítandó 15 napon belül vissza köteles téríteni a „Liečebný Fond” (gyógyalap) javára levont összeg azon fele részét, amelyet az iskolafenntartó, és nem a tanerő tartozik fizetni. Ezen 15 nap után az iskolaigazgatója köteles az állami tanfelügyelőségnek jelentést tenni, ha az a fele rész vissza nem térített. Az állami tanfelügyelőség erre 7-15 napra terjedő utolsó határidőt engedélyez még az iskolafenntartónak a fizetésére. Ha az iskolafenntartó az érdekelt tanító vagy tanítók nyugtáival nem igazolja az áll. tanfelügyelőségnél, hogy a visszatérítés megtörtént, az állami tanfelügyelőség haladéktalanul javaslatot tesz a tanügyi Referátusnál aziránt, hogy az illető iskola tanítóitól egyszer s mindenkorra a fizetés kiegészítő államsegély megvonassék. E rendelet 1930. jan. 1-én lép életbe, de a rendelet elvei szerint az 1930 év előtti hátralékok is be fognak hajtatni. A Škol. Referát felhívására szoros miheztartás végett közlöm ezt a rk. iskolaszékekkel.

968/930. sz. A nyilvános alapok kegyurasága alá tartozó épületek javítása

Az iskola- és nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusa f. évi január 28.-án 84.466/IV. ai 1929. sz. a kelt átiratával közli az alábbiakat:

„A Püspöki Hatóságnak Trnava. –

Tekintettel azon különféle nehézségekre, amelyek a kegyúri épületek javításával kapcsolatban egy részt abból származnak, hogy a hívek a rájuk eső kézi és ígás munkát nem rendesen adják a javítási munkálatokat végző vállalkozó rendelkezésére, másrészt abból, hogy maguk a hívek között is különféle súrlódások szoktak keletkezni, ami által a munkálatok

rendes elvégzése igen szenved, a munkálatok gyors és akadálytalan elvégeztetése érdekében azt a javaslatot teszem, hogy a jövőben minden egyes esetben, amikor a fent említett alapok kegyurasága alá tartozó épületek javításáról lesz szó, a híveknek az írás és kézi munkálatok teljesítésére vonatkozó kötelező nyilatkozatához csatoltassék a hitközség érvényes nyilatkozata, amellyel kötelezi magát, hogy a javítási munkálatok engedélyezése esetén a munkálatokat ellenőrző illetékes építészeti hivatal kezébe leteszi a hívekre eső kötelezettség pénzbeli értékét.

Ezen nyilatkozat minden egyes esetben az egyházi hatóság által jóváhagyandó.

Ezen alkalommal megemlítem, hogy a munkálatok kiadásánál az illető vállalkozó minden egyes esetben kötelezve lesz, hogy az írás és kézi munkálatok teljesítésénél az illető hitközség (illetve filia) munkásait alkalmazza, hogy a letett pénz ily módon a híveknek megtéríttessék.

Az ottani beleegyezés reményében megemlítem, hogy a jövőben csak azok a kérvények (amelyekkel a kegyúri épületek javítását fogják kérelmezni) nyernek elintézés, amelyek a fent megjelölt nyilatkozattal is el lesznek látva.

Azon kérvényeket illetőleg, amelyek most vannak elintézés alatt, a munkálatok keresztülvitele azon feltételhez lesz kötve, hogy a hívek vagy az itteni vagy az illetékes építészeti hivatal által megjelölendő a hívekre eső részt tényleg lefizetik.

254/930. sz. Funeralia, halotti negyed⁹²

57. §.

A tényleges szolgálatban vagy nyugdíjállományban elhalt lelkészek hátramaradottainak az egyéb törvényes ellátási illetményekre való tekintet nélkül halotti negyed (temetési járulék) jár a nyugdíjalap (29. §) vagy a tényleg élvezett nyugdíj három hónapi összegének mérvében.

58. §.

4. Minden más esetben a halotti negyed egészben vagy részben engedélyezhető azon személyeknek, akik igazolják, hogy a sajátjukból fe-

92 Temetési, halotti járulék

dezték a temetési költségeket, avagy ápolták az elhunyt lelkéért halála előtti utolsó betegségében.

1518/930. sz. Masarykról nevezett tuberkolózis elleni liga

A Masarykról nevezett tuberkolózis elleni liga ezidén is gyűjtéseket rendez, hogy társadalmi és egészségügyi feladatát minél hathatósabban teljesíthesse. A liga emberszerető munkájának a tő papság részéről leendő támogatását igen ajánlom.

2154/930. sz. A prerovi papi betegsegélyző pénztár közleménye

Folyó évi január hó 1-től a preroui Papi Betegsegélyző pénztár és a csehszl. orvosok. nemkülönb. a német orvosok szövetsége között az orvosi szolgálat szabályozása tárgyában kötött szerződés lépett életbe.

A szerződés a Betegsegélyző alap ismeretes elveit tartalmazza az 1928. június 19-én kötött szerződés szerint egyes kivételekkel, amelyeknek elfogadását a Betegsegélyző alap (Liečebný fond) 1929. október 20-án elhatározta, a szerződés vonatkozásban van a mi sajátos szabályainkkal.

A pénztár kérelmét közlöm, hogy az alapszabályokban az 1-2. számok alatt a következő változtatásokat tüntessék fel.

1. Változások a Betegsegélyző alapnál:

a) Azon illetékek felemeltek, amelyeket a tagok eddig bélyegeken fizettek és pedig: gyakori orvoslásnál első rendelés alkalmával 2.- kč helyett 4.- kč. első látogatásnál 4.- kč helyett 8.- kč. minden éjszakai és ünnepnapon rendelés alkalmával 2.- kč helyett 8.- kč. minden éjszakai és ünnepi látogatásnál 4.- kč helyett 10.- kč.

b) A foggyógyászatban az:

a) alatt felhozott esetekben minden 5.- kč után a tagok 1.- a hozzátartozók 2.- kč-t pótolnak (mint eddig).

A b) alatt 1-2. pontokban felsorolt esetekben a tagok 2. hozzátartozói pedig minden 5.- kč után 3- kč-t fizetnek, a c) alatti esetekben csak a tagoknak legfeljebb 50 kč-t fedez a pénztár.

2. Alaki eltérések:

a) Betegsegélyző alap központi választmányának és a járási választmányok egész és osztatlan illetékessége a preraui központot illeti (Centrálna Úřadovna v Přerove. Bartošová u. ě. 9.)

b) Az orvosokhoz való utalásokat nem az alkalmaztatok adják ki és erősítik meg, hanem a plébániai hivatalok pecséttel ellátják.

c) A rendeléseknél és látogatásoknál a betegek nem bélyegekben fizetnek, hanem közvetlenül készpénzben az orvosnak. Ennyivel olcsóbb a pénztár belkezelése.

d) Minden látogatást a biztosított tag a plébániai hivatal pecsétjével és saját aláírásával igazol azon a helyen, ahol eddig a bélyegeket felragasztotta.

e) A gyakorló orvosnak utalása a szakorvoshoz nem igényli a pénztárnak előzetes jóváhagyását.

f) A c) alatt felemlített összes rendkívüli teljesítményeket a betegek az orvossal közvetlenül intézik el, aki a pénztárnak az 50 %-ot utólagosan elszámolja.

g) Az orvos idővesztését és útiköltségét a beteg fizeti. A pénztártól utólagosan térítést kér.

552/930. sz. Templomi értéktárgyak összeírása

A szlovenszkói műemlékeket védő bratislavai állami referátus f. évi január hó 9-én 2594/28. sz. a kelt átiratában arra kéri az egyházi hatóságot, hogy mindama kegy – vagy értéktárgyak, amelyek a templomi használatból már ki vannak véve szám s rendeltetésük szerint összeírassanak és az összeírás eredménye az idézett referátus rendelkezésére bocsáttassák azon célból, hogy – amennyiben oly tárgyak muzeális értékkel bírnának és eladásra kerülnének, a referátus révén első sorban a szlovenszkói múzeum számára adassanak el, minden esetre az egyházi hatóság előzetes beleegyezésével.

Ezen kérésnek eleget téve elrendelem, hogy mind azon templomi tárgyak, amelyek már a templomi használatból kivétettek, a fentiek szerint összeírásának és az összeírás két példányban az egyházi hatóságnak legkésőbb f. évi április hó végéig megküldessék.

3885/930. sz. Nyilvános gyűjtések

Az Országos Hivatal, f. évi február hó 22-én 230.485 29- 11. sz. a. kelt átiratában közli, hogy az utóbbi időben igen sok kérvényt nyújtanak be az emberek, hogy templomépítésre stb. vagy javításra nyilvános gyűjtést rendezhessenek. – Eltekintve attól, hogy gyűjtéssel a költségek csak kis része megtérül – ezen kérvényeket igen gyakran a fiókegyházbeliek szoktak benyújtani, hogy ily módon szabaduljanak meg az anyaegyházzal szemben fennálló kötelezettségeiktől.

Az egyházi iskolák építését és javítását illetőleg az Országos Hivatal csak abban az esetben ad engedélyt, ha elégtelennek bizonyulna az állami, országos, járási segély vagy az illetékes tényezők által lefizetendő illetékek (községek stb.).

Tekintettel arra, hogy ezen gyűjtésekkel a lakosság már túl van terhelve, az Országos Hivatal csak abban az esetben fogja engedélyezni a nyilvános gyűjtést ha a kérvényhez az illetékes egyházi hatóság előzetes beleegyezési nyilatkozata fog mellékelteni. Felhívom a tő papságot, hogy a fentiek szerint járjon el.

3885/930. sz. Historia parochie⁹³

A plébánia története, helyesebben a plébánián történők feljegyzése nagyjából meg van parancsolva. És ennek meg van a maga oka és jelentősége főleg a jövő számára. Nemcsak azért mert a lelkész könnyen megismerheti hiteles alakban plébániájának jelentősebb eseményeit a régi időkből, melyekből okulhat, hanem a lelkészeknek ezen rendszeren vezetett jegyzetei valamikor védelmül szolgálhatnak a papoknak és a híveknek ellenségeink hamis állításaival szemben.

Azért elrendelem, hogy minden lelkész lelkiismeretesen vezesse az úgynevezett „historia domus vel parochiae” című plébániai krónikát, és a kerületi alesperesek és főesperesek látogatásuk alkalmával győződjenek meg ezen rendelet pontos teljesítéséről. Az ehhez szükséges könyvnek állandó egyöntetősége céljából minden plébániának küld az egyházi hatóság egyforma könyvet, amelyért minden lelkész köteles a

93 Plébánia történet

templom pénztárából 50 Kč-t küldeni a püspöki hivatalnak.

Figyelmeztetem a ftdő urakat, hogy ebben a krónikában velősen föl kell jegyezni a plébánia területén lejátszódó, vagy a plébánia életére és eseményeire vonatkozó adatokat. Az országos, vagy világ eseményeket (háború stb.) csak annyiban, ennyiben befolyással bírtak az ottani hívekre. Nevezetesen föl kell jegyezni a történetben:

a) a plébánia területén működő lelkészek és tanítók változását;

b) ugyanazon plébánia egyházi eseményeit; például szentnépmissio, lelkigyakorlatok, új vallásos egyletek bevezetését, bérmálás a bérmáltak számával, a templom megnagyobbítása, megnyitása, kápolnák, keresztek felállítása a plébánia területén, a hívek hanyagsága vagy buzgósága a vasárnap megszentelésében, a szentségekhez való járatásában; az évi áldozok száma, mily készségesen áldoznak a hívek egyházi célokra, az egyházból kilépettek. A polgári kötések száma; ezen jelenségek okai, a plébániai jövedelmekben és a kegyuraságban beállt változás; új egyházi tantermek keletkezése vagy azok megszűnése az okok fölhozásával.

c) Világi eseményéneket is föl kell jegyezni, amennyiben az egyházi étellel többé-kevésbé összefognék, vagy amennyiben feltűntetik a hívek élő hitét és buzgalmát a közéletben is. vagy fordítva. Például az összbirodalmi, vagy országos választások eredménye, a háború, ennek anyagi és erkölcsi következményei, a harangok és orgona rekvirálása, a plébánia elesetteinek a száma; a hadikölcsön és következményei, a fordulat, a rablás, azon plébániabeli személyek, akik egyházi vagy nemzeti téren kitűntek, elemi, csapások (árvíz, tűzvész, ragály).

d) A történetet 1914. jan. 1-vel kell megkezdeni. A magyar plébániákon magyarul, vagy latinul.

3203/930. sz. De rebus scholaribus⁹⁴

A „Tanügyek” című hivatalos lapot a szlovenszkói püspöki kar kötelezővé tette az összes plébánia-hivatalok és katolikus iskolák számára, ami az 1928. évi VIII. számú körlevélben közölve is volt. Ennek ellenére egyes plébániák (Šala n/V., Kesegfalva, Bratislava u Sv. Trojice, Kam. Kosy, Ladice, Malé Ďarmoty, Mišérd) és iskola igazgatóságok (Kesiho-

94 Az iskolaügyekről

vce, Petržalka, Karva, Kerekudvar, Slatina, Trgina, Beša, Čahovce, Demandice, Kesegfalva) visszaküldték a lapot. Éppen azért újra figyelemzettem a tdű plébános urakat erre a kötelességre, valamint arra a körülményre, hogy az iskolákra vonatkozó ügyek a cirkuláréban nem jelennek meg, hanem csakis a hivatalos iskolai lapban, amely magyar plébániák és iskolák részére a magyar plébániák és iskolák részére a magyar nyelvű „Tanügyek”, szlovák vagy vegyes plébániák és iskolák számára a „Školské zprávy” című lapok. A plébániai hivatalok kötelesek a plébániai könyvtár részére járattatni a lapot akkor is, ha a plébánia területén nincs katolikus iskola. A számvizsgáló esperes urak ezen rendelet betartását szigorúan ellenőrizték.

Szent Adalbert Egyesület jubileumi zárandoklatai

A Szent Adalbert Egyesület 60 éves fönnállásának jubileuma alkalmából két zárandoklatot rendez a külföldre. És pedig:

1. Rómába. Ezen zárandoklat meglátogatja a következő városokat: Velencét (szent Márk temploma, Doge palota, Canale Grande); Páduát (szent Antal Bazilika, Szűz Mária temploma, igazságügyi palota), Loreto (a szeplőtelen fogantatás háza), Romát (Szt. Péter temploma, Vatikán, Sixtusi kápolna, Lateráni Bazilika, szent lépcsők), Havas Boldogasz. Temploma, Szt. Pál temploma a falak mögött, szent. Kelemen temploma – ebben van szent. Cyrill sírboltja, Jezsuiták temploma – szent. Alajos sírboltjával, bilincsezett szent. Péter temploma. Quirinal, Angyalvár, II. Viktor Emanuel emlékműve, Koloseum, Fórum katakombák), Bolognát (szent. Domonkos temploma, szent. Petronius temploma, ferde tornyok).

A zárandoklat július 7-től július 19-ig tart. Indulás Bratislavából 7-én délután, visszaérkezés Bratislavába július 19-én délelőtt. A zárandoklat részvételi díja beszámítva az összes kiadásokat II. oszt, utazásnál 5.500 Kcs. III. oszt. utazásnál 2.500. – Az utat közvetlen kocsiban tesszük meg, tehát átszállás sehol sem lesz. Az elszállásolás és étkezés az összes résztvevőknél egyenlő és elsőrangú lesz. A zárandoklat vezetésével a šaštini (sasvári) szalezianusok vannak megbízva. A résztvevők útlevele közös lesz.

2. Oberammergauba. Ezen zárandoklat meglátogatja a következő városokat: Münchent, Bécset, Oberammergaut (megszemléli az itteni világhírű passió játékokat); Salzburgot, Königseet, esetleg egynéhány

bajor királyi kastélyt is.

A zarándoklat részvételi díja 1.900 Kčs.

Ezen összegben bennfoglaltatik:

1. Az út II. osztályon.
2. Lakás Münchenben. Oberammergauban és Salzburgban.
5. Az étkezés.
4. Borraivalók és különféle belépődíjak.
5. Az állomástól a szállodába való e szállítás.
6. Bécs és München megtekintése.
7. 1 jegy az oberammergaui passió játékokra (személyenkint átlag M. 15 számítva).

Ha az utat Königseere autobuszon tennők meg, akkor 60 Kčs-t kell még a részvételi díjhoz hozzáfizetni. Hasonlóan a bajor királyi kastélyok megtekintéséért 170 Kčs-val kellene többet fizetni.

A zarándoklat június 20-án indul Bratislavából és június 25-én tér oda vissza.

Mindkét zarándokltról a szt. Adalbert Egyesület szépen illusztrált útmutatót adott ki (szlovák nyelvűt), amelyekben az aprólékosságok is föl vannak tüntetve. Aki ezen zarándoklatok iránt érdeklődik, rendelje meg őket a szt. Adalbert Egyesületnél Trnaván. A prospektusokat díjtalanul küldjük el. A jelentkezési határidő mindkét zarándoklatra 1930. június 1. Szt. Adalbert Egyesület, Trnava.

4564/930. sz. Congrua intymbratio petitionum⁹⁵

Megállapítást nyert azon tény, hogy a 124/1928. számú kormányrendeletnek a kongrua ügyben benyújtott ügyiratok bélyegmentességére vonatkozó rendelkezéseit extenzív értelemben magyarázzák, mintha minden beadvány, kérvény, fellebbezés (és mellékleteik), a lelkészek fizetése tárgyában bélyegmentes lenne annak ellenére, hogy az orsz. hivatal 1929. I. 25-ikén 11848/1929. szám alatt szó szerint közölte a lelkészkezdő papság figyelmeztetése céljából a prágai p. ti. minisztériumnak 1928. XII. 18-án 122. 205. sz. a kelt körlevelét.

Az országos hivatal ezért újból kéri a lelkészkezdő papság figyelmének

95 Kérvények a kongrua bélyegmentesítéséről

felhívását ezen körlevélre s arra, hogy minden beadvány, kérvény és mellékletek, amelyeknek bélyegmentességét kifejezetten fel nem sorolja a kormányrendelet, rendesen felbélyegzendők, különben a hivatal a jogtalanul fel nem bélyegzett beadványokat tárgyalás alá nem vonja.

Bélyegkötelezettség alá esnek főként a fellebbezések, az úttalány engedélyezése tárgyában, az id. korm. rendelet 154. és 175. §§-ai értelmében benyújtott kérvények, továbbit minden kérvény és a mellékletek, amelyek az állami kultuskormány elé kegyelmi úton rendkívüli, kivételes kérelmeket terjesztenek.

4564/930. sz. Religio liberorum ex matrimonio parentum latini et graeci ritus natorum⁹⁶

„A bratislavai Országos Hivatal 1930. március 1-én 13824/7/1930. sz. a. k. hirdetménye a különböző szertartású kath. szülők gyermekeinek vallását illetően.

A belügymin. 1930. jan. 17-én 35742/8/1928. sz. rendeletével ezen ügyben következőleg döntött:

96/1925. sz. törvény 1. és 2. §§-ai részletesen rendezik azon kérdést miképp állapítandó meg és anyakönyvezendő az újszülött, gyermekek vallása és hatályon kívül helyezte az eddigi törvényeknek és rendeleteknek bármilyen alapon és formában kiadott ezzel ellenkező rendelkezéseit s a kat. vallás különböző szertartásait illetően sem tett akkor kivételt.

Miért is a 96/1925. sz. törv. 1. és 2. §§-ainak rendelkezéseit kell egyedül és kizárólag irányítóul venni ez újszülött gyermekek vallási megállapításánál, amikor is a kath. vallás mindenegyes rítusát különálló felekezetnek kell tekinteni.”

Ezen min. rendelet értelmében tehát, éppúgy, mint a kül. vallású szülők, akként a különböző szertartású kath. szülők házasságából született gyermekek a fiúk az apa, a leányok az anya szertartását követik, a házasfelek azonban szerződésileg kiköthetik ennek az ellenkezőjét vagy meghatározhatják, hogy a gyermekek mely valláshoz tartoznak. Ez a szerződés azonban az állami anyakönyvi hivataloknál nincs nyilvántartva, azért a szerződés megtartását a feleknek kell szorgalmazniuk.

96 A latin és görög szertartású szülők gyermekeinek vallásáról

4564/930. sz. Dispensationes super impedimentis matr.⁹⁷

Az 1929. december 18-ikán 186. trvtári sz. a. kelt kormányrendelet bizonyos ügyek intézésében a hatáskört az országos hivataltól a járási hivatalokra ruházza. A lelkészkedő papságot főként a következő, házasságjogi változások érdeklik:

1. felmentés a vérrokonság alól testvér testvérének leszármazójával (1894: XXXI. tv. 11. § c.);
2. felmentés a vérrokonság alól az unokatestvérek között (1894: XXXI. tv. 17. §).
3. felmentés az örökbefogadó és az örökbefogadott vérszerinti leszármazója közötti akadály alól (1894: XXXI. tv. 18. § c.).

5499/930. sz. Új ideiglenes osztályok létesítés a nem állami iskolákon

A bratislavai tanügyi referátus ez idei 124. számú körlevelében közli, hogy a nem állami iskolák új osztályainak (párhuzamos osztályainak) szervezéséhez az 1925. évi 64. T. és R. Gy. sz. kormányrendelet 11. § 1. bekezdése, az iskolai s nemzetműv. ügyi minisztérium 1929. december 4-én kelt 157994/29-I. számú rendelete értelmében az utólagos beleegyezés visszamenő hatállyal nem adható meg. A jövőben tehát az isk. s nemzetműv. ügyi minisztérium referálása a nem állami iskolák bővítéséhez – az 1922. évi 226. T. és R. Gy. sz. törvényének 5. illetve 6. §-ában vázolt előfeltételek teljesítése mellett, valahányszor államsegély engedélyezéséről lesz szó ezen iskolák fenntartói számára a XXVII: 1907. t. cz. 1p. § 6. bekezd. értelmében – a kért beleegyezést mindig csak a határozatot követő hónap 1-ével fogja megadni.

Ugyanezen körlevél felszólítja az állami tanfelügyelőket, hogy az iskolafenntartókat a fenti intézkedésről értesítsék azon figyelmeztetéssel, hogy az állami beleegyezés elnyerése előtt megválasztott tanerő számára nincsen igényük az államsegélyre.

97 A házasságjogi akadályok alóli törvényi felmentés

7865/930 sz. Oratio ad S. Theresiam a Jesu Infante⁹⁸

Szeretettel s irgalommal teljes kis sz. Teréz! Vigasztald meg kegyesen orosz testvéreinket, a jelen hosszú és kegyetlen keresztényüldözés eme áldozatait; esdekelj ki számukra kitartást a hitben, előmenetelt az Isten és felebarát iránti szeretetben s nagy bizalmat az Isten Anyja iránt. Nyerj számukra szent papokat, akik az Olt. Szentséggel szemben elkövetett káromlásokat, s szentségtöréseket jóvá tennék. Különösen esd ki, hogy az ifjúságban az angyali tisztaság s a keresztény erények újból fölviruljanak s hogy ezen nemes nép megszabadulva minden rabságtól, önként visszatérve az egyetlen akolba, amelyet a föltámadott Krisztus szerető szíve Sz. Péterre s utódaira bízott, a kat. Anyaszentegyház egyességében örömmel dicsőítse az Atyát, a Fiút s a Szentlelket. Ámen.

8139/930/1. sz. papi, betegsegélyző pénztár

A preraui papi, betegsegélyző pénztár felkérte az országos hivatalt, hogy az összes tényleges és nyugdíjas lelkészek betegsegélyző illeteiket kivesse, beszedje és hozzá áttegye, tehát azokét is, akiknek az országos hivatal kongrua pótléket nem folyósít (kongrua feletti javadalmak). Csak oly nyugdíjas lelkészekről fogja ezen illeteket beszedni, akik a 122/26. számú kongruatörvény értelmében nyugdíjat élveznek.

Az országos hivatal helyt adott ezen kérelemnek és a betegsegélyző illeteknek kiadásával és beszédésével számfejtő hivatalát megbízta.

A számfejtőségénél csak azon lelkészeknek nyilvántartása szerepel, akiknek kongrua hozzájárulást, vagy nyugdíjat folyósít, a többiekre nézve csak részleges és hiányos nyilvántartása van.

Hogy ezen hivatal az összes lelkészeknek nyilvántartását felfektethesse, az országos hivatal 1930. IX. 11-én 135.470/6/1930. sz. a. felkérte főhatóságomat, hogy a számvevőségnek 14 napon belül közvetlenül megküldje a biztosítás alá eső, összes egyházmegyei lelkészeknek és méltóságoknak névsoros kimutatását. (Plébánosok, káplánok, kanonokok, karkáplánok, papnevelő intézeti előljárók, aulisták, teológiai taná-

98 Imádság Szt. Terézhez a gyermek Jézus által

rok és 122/926. számú törvény alapján nyugdíjazottak).

I. 1. A nyugdíjazott lelkészek után az alkalmaztatóra eső 1%-ot az országos hivatal téríti meg, az alkalmazódra eső 1%-ot a nyugdíj élvezmény terhére leomlásba hozza.

2. A tényleges lelkészeknél az alkalmazottra eső 1%-ot, akiknek az országos hivatal kongruát nagy ennek előlegét folyósítja, az 1926–30 terjedő időre levonja. Ezt a kiadást ezért az összeírásokban nem veszi, figyelembe, 1931. január elsejétől mind a két százalékot már a kongrua kiegészítésből fogja leszámítani, ezért az 1%-ot, jövőben úgy az első, mint a reá következő ötöd években levonásba hozza az összeírás kiadátsai között.

3. Azon lelkészek, akik kongrua kiegészítésben nem részesülnek (kongruán felettiék), az országos hivatal számvevősége által kiadandó és kézbesítendő végzése alapján az országos hivatalnak 37792x84. számú postai befizetési lapon közvetlenül fogják befizetni a betegsegélyző illetékeket és pedig úgy az alkalmazottra, mint az alkalmaztatóm eső százalékot.

II. A betegsegélyző illeték minden hónapban előzetesen esedékes. Ezért mindenekelőtt ki kell egyenlíteni a hátralékokat a múltra nézve, a többieket pedig havonként előre. Szabad a befizetést több hónapra előre is eszközölni.

A hátralékos illetékek esetleg végrehajtás útján is beszédetnek.

Az illetékeket csak azon befizetési lapokon lehet leróni, amelyeket a végzéssel egyidejűleg kézbesítenek. Több befizetési lapot a számvevőségen lehet beszerezni.

Azon lelkészek terhére, akik kongrua kiegészítésben nem részesülnek a szolgálati évek szerint úgy fog az illeték kirovatni, mintha kongruában részesülnének. Azon biztosítottak terhére, akiknek szolgálati idejét nyugdíj vagy korpótlék szempontjából véglegesen még meg nem állapították és ezért a betegsegélyző illeték nincs véglegesen rendezve, a számvevőség 1926. augusztus elsejétől ideiglenes betegsegélyző illetéket ír elő hasonlóan, ahogy csak ideiglenes nyugdíj-illeték rovatott ki terükre. A betegsegélyző illetékek végleges megállapítása a nyugdíj-illetékek végleges rendezésével egy időben fog megtörténni.

A betegsegélyző illetékek befizetésénél külön befizetési lapok használandók, meri az esetben, ha, egy befizetési lapon a betegsegélyző illetéken kívül egyéb tartozások is rendezetnének (nyugdíj-illeték, túlélvezmények térítése, stb.) a számvevőség terhére a nyilvántartásban nehézségek keletkeznének.

A betegsegélyző illetékekre vonatkozó végzéseket püspöki főhatóságom kézbesítheti majd tértivevény ellenében, melyet a számvevőségnek visszaküld.

A kongruát nem élvező lelkészek betegsegélyző illetékeinek megállapításánál a hátralékok kimutatásánál az országos hivatal számvevősége nem fogja figyelembe venni az illető lelkészek által a preravi papi betegsegélyző egyesület pénztárába közvetlenül befizetett illetékeket, mert azokat a számvevőség nem ismeri. Éppen azért azon lelkészek, akik a prerai betegsegélyző pénztárához illetékeket már küldöttek, az országos hivatal számvevőségének ezt külön beadványban jelentésük, vagy a végzésekre vonatkozó kézbesítési vevényekre feljegyezzék, hogy mennyi illetéket fizettek már Prerauba. A számvevőség ezután a prerai papi betegsegélyző pénztárnál a közvetlenül befizetett illetékekre vonatkozó jelentés helyességét igazoltatja és a befizetett illetékeket pótlóan levonásba hozza. A levonásba hozott részt az érdekelt lelkésznek tudomására adja.

8139/930. sz. Fundationes pro domo „Charitas”⁹⁹

A szlov. Közp. Karitás különös gondot akar fordítani arra, hogy áldozópapok és papnövendékek a Dolný Smokovecen (Alsó Tátrafüreden) szerzett szanatóriumot üdülés céljaira felhasználhassák.

Sok áldozópap idő előtt hal meg, mert főként a sorvadás, tuberkulózis ellen csak későn veszi fel a küzdelmet. Minden egyházmegyében akad beteg, gyenge tüdejű vagy idegzetű áldozópap és papnövendék. Ezeket könnyen meg lehetne menteni, ha 5-4 havi tátrai üdülésre nekik alkalom kínálkozik.

Ma minden áldozópap a betegsegélyző egyesületnek tagja ugyan, de ettől legfeljebb 20-25 koronát élvezhet naponként s a másik 20-25 Kč-t a sajátjából kell pótolnia tátrai üdülésének költségeihez. A papnövendékeknél ez a kérdés még nehezebb. ha nincsen jötevéjük, nem juthatnak Tátrába. Sajnos anyagi eszközök hiányában sok értékes erőt veszítünk.

A Karitás intézményesen akar segíteni az áldozópapoknak, papnövendégeknek, a lelkészeiktől ajánlott világiaknak, oly módon, hogy a

99 Alapítványok a Karitás házakért

Karitasz otthonban alapítványi helyeket tervez az egyházmegyék és alesperesi kerületek részére. Ezt akként javasolja, hogy egy személy részére, tíz hónapi tartózkodási lehet biztosítani, ha egy vagy több alesperesi kerület, papnevelő intézet, egyházmegye a Karitásznál 60.000 Kč. alapítványt lesz. Alacsonyabb alapítványt is lehet, létesíteni 30.000 és 15.000 Kč.-val és ennek megfelelően rövidebb tátrai tartózkodás biztosítható. Ezzel elérjük, hogy azon áldozópapok, akik a papi betegsegélyző egyesülettől 20–25 Kč.-t kapnak naponként, napi 10 Kč.-ért biztosíthatják maguknak az egynapi tátrai teljes ellátást. A papnövendékek a Masaryk-ligától, országos hivataltól isk. és népnév. minisztériumtól kaphatnak e célra segílyt. Ha egyik másik egyházmegyének nem volna beteg áldozópapja, ezt az előnyt világi katolikusok részére is felhasználhatja.

Felhívom a tisztelendő papság figyelmét, hogy az őszi kongregációk alkalmával e tárgyról értekezzenek és határozataikat úgy főhatóságomnak, mint a Karitasz központjának (Bratislava, Palisády c. 20. – Novy Svoradov) folyó évi december 15-ig bejelentsék.

1931. év

Hittani tankönyvek jóváhagyása

A mltsz. szlovenszkói püspöki kar 1930. október hó 29-én Prágában tartott értekezletének határozata értelmében a hittani tankönyvek kiadásánál a következőképp kell eljárni:

A szerző elsősorban a trnavai Szent Adalbert Egylethez (Spolok Sv. Vojtecha v Trnave) tartozik fordulni, hogy a könyvet kiadja.

Ha meg nem egyeznének, a Katolikus Iskolaügyi Iroda elnökét (Bratislava, Svoradov) tartozik megkeresni, hogy a vitás kérdésben közvetítsen.

Ha ez a közvetítés sem vezetne eredményre, a könyv máshol is kiadható, de kizárólag valamely katolikus nyomdában nyomtatandó.

Ezen utóbbi esetben az előző tárgyalások eredménye az Ordináriushoz beterjesztendő, aki csak akkor fogja megadni az „imprimatur”¹⁰⁰-t, ha a szerző bebizonyítja, hogy a könyvet katolikus nyomdában fogja nyomtatni.

100 Nyomtathatósági engedély

Hivatalos döntések vagyonügyekben

A ntdő plébániahivatalokat utasítom, hogy egyházi (beneficiális, templomi, alapítványi stb.) vagyoni ügyekben kézbe vett döntéseket a kézbesítés után haladéktalanul hivatalomhoz terjesszék fel, pontosan feltüntetve a kézbesítés napját, és csatolva az ügyre vonatkozó összes megelőző iratokat a megfelelő felvilágosítás keretében.

Vonatkozik ez nevezetesen a hadikölcsönök, vagyondézma stb. ügyében történt döntésekre. A szóban levő hivatalos döntvényeket oly esetben is fel kell ide terjeszteni, – mégpedig haladéktalanul – ha oly kitévelt is tartalmazznak, hogy ellenük további orvoslásnak helye nincsen.

1470/931. sz. Szent Rafael egyesület

A kivándorló családokon legjobban a sz. Rafael egyesület, állami kivándorló állomás segíthet. Különösen azon családokról van szó, amelyek Kanadában vándorolnak ki, ezekről nemcsak a sz. Ráfael egyesület gondoskodik példásan, hanem főképpen a Winnipegben (Kanada) levő katolikus kivándorló intézmény, valamint P. A. - Flórián Nitráról, aki ide erre a célra volt kiküldve. Minden katolikus kivándorló utazzon a sz. Rafael egylet oltalma alatt és azért tessék a kivándorlókat az egyletnek (Praha – Nové Vysočany) idejekorán bejelenteni, hogy megküldhesse a szükséges információkat és gondoskodhasson az útról és az elhelyezésről.

3574/931. sz. A betegségsegélyzői illeték fizetése

A bratislavai Országos hivatal f. évi április hó 8-án 102347/6-1-930. sz. a. kelt átiratával értesít arról, hogy a II. kongrua lustrumban is a munkaadóra esd 1% betegségsegélyzői illetéket a kongruás papság után az Országos hivatal fogja fizetni és a prerovi papi betegségsegélyző pénztárnak közvetlenül átutalni, azért ezen illeték a kongnia beválásokban a II. lustrumban sem fog a kiadások közé beszámíttatni.

Egyházi temetés megtagadása

A prágai Országos hivatal az 1930. június 21-én kelt 213.203 ai. 1930. számú rendeletében meg nem engedhetőnek jelentette ki az olyan temetést, amelyet az elhalt rokonainak kérelmére nem katolikus lelkész végzett oly katolikusnál, aki holttemetének elhamvasztását rendelte el, és akinek az egyházi temetés a 1240. canon 1. § 5. értelmében meg lett tagadva. Ugyanazon rendeletben meg nem engedhetőnek jelentette ki az olyan rituális kihágást is, amikor nem katolikus katolikus temetett el, akinek az arra hivatott katolikus lelkész a beszentelést megtagadta, amennyiben az illető katolikus tisztán polgári házasságot kötött és elutasította a haldoklók szentségeinek feladását.

Az egyházközs. isk. adó karhatalmi behajtásáról. A 4763/1892. sz. rendelet téves értelmezésének helyreigazítása

Némely szlovenszkói járási hivatal a r. kath. iskolaszékek által kimutatott adóhátralékokat csak azon esetben akarta végrehajtás útján karhatalommal behajtani, ha az illető helyen már az 1868. év előtt is hitfelekezeti isk. adó kivetve volt. Eljárásuk és feltételes vonakodásuk igazolására hivatkoztak a zárási hivatalok egy 1892. évi 4763. sz. közokt. miniszteri döntvényre – melynek szövegezése nem egészen világos és mely csakugyan akár az illető járási hivatalok elutasító álláspontjának is kedvezni látszik, hogy azonban minden látszat ellenére ez a jogmagyarázat téves, és hogy a hitközségek, ha az 1868. év előtt nem is éltek volna a hitközs. isk. adó kivetése jogával hitközs. isk. adót bármikor később mégis kivethetnek, ezt ugyancsak a volt közoktatásügyi minisztérium 1916. júl. 1-én 59, 326/VII.-d alatt kelt elvi döntvénye bizonyítja. Ezen a kérdést minden kétséget kizáró egyértelműséggel eldöntő döntvény így szól szó szerint:

„Az idézett törvényszakaszban (az 1868. évi XXXVIII. törv. cikk. 11. §-áról van szó) foglalt az a kitétel: „amint eddig szokásban volt nem a hozzájárulásnak a hitfelekezet saját képviselete által meghatározandó arányára és módjára vonatkozik, hanem csupán azt jelenti, hogy a törvény a hatályba lépése előtt már fennállott azt az országos szokásjogot kívánta törvényerőre emelni, amely szokásjog alapján a hitfelekezetek

iskoláik céljaira híveik anyagi hozzájárulását eddig is igénybe vehették. Ez a jog tehát a hitfelekezeteket arra való tekintet nélkül megilleti, hogy azt a múltban egyáltalán gyakorolták-e, és ha igen milyen módok mellett gyakorolták”. A tő iskolaszéki elnök urak hivatkozzanak a járási hivatalok részéről tapasztalt esetleges elutasítás esetén erre az 1916. évi miniszteri rendeletre.

Községi pótdó

Az állami adóhivatalok az 1928. évtől kezdve az itteni egyházi főhatóság területén a plébániai telkekre, amelyek a XXII: 1868. tc. 138. §-a értelmében ettől fel vannak mentve, községi pótdót vetnek ki.

Az adóhivatalok ugyanis arra hivatkoznak, hogy ezen pótdót a Vezérpénzügyigazgatóság IV. a 9250/1929. számú rendelete értelmében vetik ki, amennyiben ezen rendelet által az említett felmentés a maga egészében hatályon kívül helyeztetett a 329/1921. Sb. z. a nar. 30. és 57. §§-ai, illetve az 143/1922. Sb. z. a nar. § 57. vl. nar. 8. bekezdés.

Az állami adóhivatalok ezen eljárása azonban törvényellenesnek tekinthető – Mert igaz ugyan, hogy 329/921. t. 57. §-ának 1. bekezdése szerint „az összes rendeletek, melyek a pénzügyi gazdálkodást illetik és ezen törvény által vannak rendezve, érvénytelenek”, ebből azonban nem következik, hogy az említett felmentés is érvényét veszítené, mert az csak abban az esetben következhetne be, ha ez ellenkezne magával a törvénnyel. De maga ez a törvény e felmentést egyáltalán nem szüntette meg amennyiben a 30. §. 1. bekezdése ugyanennek a törvénynek, amelyre az adóhivatalok hivatkoznak, csak úgy engedi meg a pótdó kivetését a községben előírt ilyenmő adókra, ha a törvény megengedi a pótdó hozzávetését, az adott esetben pedig éppen a 138. t. c. XXII: 1868. említett §-a értelmében a törvény által nincs megengedve a pótdó beszedése a plébániai javadalmaktól.

A 143/922. Sb. z. a nar. odst. 8. k § 57. számú kormányrendelet ugyan határozottan megmondja, hogy 138. t. c. XXII: 1868. említett §-ának érvénye megszűnt, de mivelhogy ez magában a törvényben kimondva nincs, egyedül a kormányrendelet a felmentést nem érvénytelenítheti. Ha valamely beneficiumra ilyen adót kivetnek, idejében kell fellebbezni.

4481/931. sz. Augmenta in congrua¹⁰¹

A kongrua felemelésére vonatkozó igény bejelentése

178. § 1. A 2. § szerint járó legalacsonyabb jövedelem (kongrua) emelésére vonatkozó igényt az illetékes felettes egyházi hatóságnál benyújtandó külön bélyegmentes bejelentéssel a jogigény napjától számított két hónapi határidőn belül kell érvényesíteni.

2. Fontos okokból a II. fokú politikai hatóság ezt a határidőt meghosszabbíthatja. E határidő meghosszabbítása iránti kérvények bélyegmentesek.

3. A felemelést illetve ennek a lelkészi állással és funkcióval egybekötött bevételekkel nem fedezet részét mérvadó szolgálati idő betöltését követő hónap első napjától kezdődőleg kell megadni, ha a bejelentés a szabályszerű (kéthavi), vagy a meghosszabbított határidőben benyújtott. Ha a bejelentés a szabályszerű vagy a meghosszabbított határidő lejárta után nyújtatott be, a felemelést azon napot követő hónap első napjától kell megadni, amelyen a bejelentés a II. fokú politikai hatóságokhoz beérkezett.

6173/931. sz. De congrua 1931-35¹⁰²

Hogy a II. évötödre a 124/1928. sz. kormányrendelet 172. §-a értelmében megállapítandó kongrua előlegei túlfizetéssel meg ne ismétlődjenek, vagy legalább ne olyan mértékben, hogy az előleg megtérítése súlyos anyagi helyzetbe juttassa a lelkészeket, mint az I. évötödben, kegyeskedjék felhívni a főhatósága alá tartozó lelkészeket, hogy mindazok, akik a II. év ötödre elkészített jövedelmi vallomásaikból meggyőződtek, hogy a kongruás kiegészítés nem illeti meg őket a II. év ötödben oly mértékben, mint amily előleget 1931. január 1-vel kézhez vettek, kötelesek ezen körülményt az országos hivatalnak bejelenteni.

Az ily lelkészeknek kongrua előlegét az id. §. 2. bekezdése értelmében az Országos Hivatal aránylagosan csökkenteni fogja. A tett intézkedésről szíves értesítését sürgősen kérem.

101 Congrua emelkedése

102 A papi congruáról 1931-35

6220/931. sz. Iskolatámogatás

Egyes hatósági közegek rendkívüli buzgóságot fejtenek ki községi iskolák érdekében és főleg abban, hogy a felekezeti iskolák községi iskolákká alakíttassanak át. Az iskolafenntartókat igyekeznek meggyőzni arról, hogy ha községi iskolát fognak építeni, vagy pedig ha az iskola fejlesztése esetén hozzájárulnak ahhoz, hogy az iskola községivé alakuljon át, államsegélyben részesülnek. Ez nem egyéb, mint a hiszékeny emberek félrevezetése. Az állam iskolák építésére segélyt nem ad. Azonban segélyt nyújt az országos hivatal az úgynevezett kiegyenlítési alapból az iskolai költségvetés és az iskola építése költségeinek fedezésére, akár új iskola építéséről, akár pedig iskola fejlesztéséről van szó. Ilyen segélyben egyforma joggal részesülhet úgy a felekezeti, mint a községi iskola.

Természetesen minden attól függ, hogy az iskolafenntartó ezen segély megszerzéséért kihasznál-e minden lehetőséget.

Épen így a szokásos évi költségvetés, amely a községi költségvetés keretébe beillesztendő, sokszor teljes összegben megkapható, ha az illető község költségvetése saját jövedelmi forrásai után kivetett Pótadójának törvény által megállapított legmagasabb percentjét kimerítette. Természetesen az iskolafenntartónak igyekeznie kell, hogy ennek elérésére minden lehetőt elkövessen. Igen sok felekezeti iskola az országos kiegyenlítési alapból megkapta teljesen azt az összeget, amelyet az iskolai évi költségelőirányzat szerint kimutatott.

Ennek érdekében mindenekelőtt a járási hivatalnál kell eljárni, majd pedig az országos hivatalban.

7236/931. sz. De liquidatione ne damnorum bellicorum (A háborús veszteségek felszámolásáról)

A bratislavai iskolaügyi referátus 55 714/IV. ai. 1931. szám alatt a következőket közli:

Tekintettel az iskola- és nevelésügyi minisztérium 1931. július hó 14.-én kelt 104 581/31-IV.-számu rendeletére, figyelmeztetem T. C. az 1931. július 3.-án kelt (T. és R. Gy. 106. sz.) a háború valamint az államfordulat utáni időszakban okozott némely károk likvidálásáról szóló kormányrendeletre.

Ezen kormányrendelet 1. §-ában elrendeltetett, hogy azon segélyek,

amelyeket az államkormányzat, vagy mint előleget az 556. sz. T. és R. Gy. 1920. okt. 5.-én kelt kormányrendelet alapján, avagy akármilyen más módon, mint a háborús és az államfordulat utáni azon károk ideiglenes fedezésére fizetett ki, amelyek a 103/1931. sz. T. és R. Gy. 3. §-ában soroltatnak fel, meghagyatnak azon személyeknek, akiknek ki voltak fizetve, illetve azok jogos utódainak, mint állami hozzájárulás az okozott károk fedezéséhez, amennyiben ezek másképp fedezve nem voltak.

Ez alkalomból az itteni hivatal felhívja a figyelmet a fenti rendeletre azzal, hogy ugyanazon kormányrendelet 2. §-a szerint oly személyeknek, akik az 1921. év végéig az 1920. május 21.-én kelt 366. sz. T. és R. Gy. rendelet alapján beadták bejelentésüket, további állami hozzájárulás utalható ki ezen károk fedezésére abban az esetben, ha az okozott kár jelentékenyen meghaladja a már kifizetett államsegélyt, avagy ha a segély egyáltalán nem volt kifizetve, megkívántatik azonban a 106/1931. sz. T. és R. Gy. rendelet 2. §-ában megállapított feltételek teljesítése. Ugyanez vonatkozik az említett kormányrendelet 3. §-ában felsorolt események által okozott károkra is.

Ezekről esetleges rendelkezés céljából tudósítom azon megjegyzéssel, hogy amennyiben sem az iskola- és nevelésügyi minisztériumnak, sem az itteni hivatalnak ebben az ügyben semminemű ingerenciája nincs, felesleges volna ily természetű ügyben ezen hivatalokhoz fordulni még azon esetben is, ha csak tisztán intervencióról volna szó.

Az Olmützbén megtartott püspöki konferencia elnökségének hivatalos közlése

A Csehszlovák Köztársaság Olmützbén, 1931. október 1-én, konferenciára egybegyűlt püspökeinek figyelmét magára vonta a „Presseverein Egertand mit dem Sitze in Eger”¹⁰³ egyesület sajtója, valamint a „Verein der deutschen röm. katholischen Geistlichkeit in der Erzdiözese Prag”¹⁰⁴ német papi egyesületnek Égerben (Cheb) f. é. augusztus 24-én megtartott gyűlése és az utána következő úgy nevezett szabad papi gyűlés.

103 Chebi (Eger) székhelyű sajtóegyesület

104 A Prágai Főegyházmegye német római katolikus papságának szövetsége

A püspökök sajnálattal konstatálták, hogy ezen sajtó közleményei és a két ülés határozatai nem egyebek, mint az egyházi tekintély iránt való engedetlenség, sőt annak megvetése és engedetlenségre való bujtogatás, különösen azért, mert a prágai káptalani Ordinariátus minden polemikát megtiltott. És arra a meggyőződésre jutottak, hogy elkerülhetetlenül szükséges olyan nyilatkozatokat és intézkedéseket foganatosítani, melyek az ország katolikus érdekeit megvédelmeznék.

A püspökök mindenekelőtt kijelentették, hogy a „Presseverein in Egerland” sajtó egyesülettől függő egész sajtó és nevezetesen a Deutsche Presse és az Egerland nem katolikus lapok többé, ellenkezőleg komolyan veszélyeztetik a hívó nép katolikus gondolkozását. Ezért figyelmeztetik az összes hívőket, hogy olvasásuktól, a velük való együttműködéstől és bárminemű támogatásuktól tartózkodjanak. Ugyancsak formálisan megtiltják minden papnak „suspensio a divinis”¹⁰⁵ büntetése alatt a nevezett sajtóban való, akár alkalmi, akár másnemű részvételt.

Továbbá egyértelműleg belátták a püspökök – a 2331. kánon alapján is – annak szükségét, hogy az illetékes Ordinárius komoly intézkedéseket hajtson végre azok ellen, akik felelősek a nevezett sajtó sajnálatra méltó közleményeiért, valamint az azokkal való egyetértésnek és helyeslésüknek akár közvetlen, akár pedig közvetett, s a nevezet papi gyűlésen hozott nyilvánításáért.

Miért is teljes elégtétel gyanánt és egyértelműig tudomásul vették a püspökök a prágai főegyházmegye káptalani helynökének abbéli intézkedését, hogy:

1.) Magért Mihály, áldozópap fel lesz függesztve „a divinis” és el lesz vonva tőle a hitoktatói hivatalára szóló kanonikus missiója és a konzisztórium tanácsosi tiszteletbeli címe, s hogy éppúgy szuszpendálva lesz „a divinis” Sanda Béla dr., áldozópap, a prágai cseh hittudományi fakultás tanára és meg lesz fosztva a tanári hivatalára vonatkozó missiótól;

2.) hasonlóképen foganatosítva lesz a szuszpensio „a divinis” és az illetékes tanítói hivatalokra szóló kanonikus missió elvonása a prágai főegyházmegye minden más papja ellen, aki a fent nevezett publikációk szerzője volt;

105 Felfüggesztés, a szentségek kiszolgáltatása alól felmentett pap

3.) ugyanilyen intézkedés történik azok ellen is, akik felelősek a nevezett sajtónak akár közvetlen, akár közvetett, s az égeri papi gyűlésen hozott egyetértés és helyeslés nyilvánításáért;

4.) a „Verein der deutschen röm. katholischen Geistlicheit in der Erzdiözese Prag” papi egyesülettől vissza lesz vonva az egyházi jóváhagyás és az egyesület fel lesz oszlatva.

Ezek a határozatok be voltak jelentve az Apostoli Nunciusnak, aki jelen volt a püspöki értekezleten, hogy jelentést tegyen a „Modus vivendi”¹⁰⁶ végrehajtásáról. A nuncius tudomásul vette azokat és a Csehszlovák Köztársaság püspökeinek a katolikus fegyelem országunkban való hathatós védelméért dicséretét fejezte ki.

A püspökök ezek után megállapodtak, hogy a felsorolt nyilatkozatok és intézkedések a katolikus napilapokban s az egyházmegyei körlevelekben azonnal közzé tétessenek.

Olmütz, 1931. október hó 1-én.

8939/931. sz. Opera Missionum (Missziói munka)

Missziós egyesületek. A Hitterjesztés művének és a Jézus szt. Gyermekségének gyűjtő íveit meg lehet szerezni szlovák és magyar nyelven: Misijný Dom Nitra.

Jézus szt. Gyermeksége egyesület részére a gyűjtő ívek helyett inkább ajánljuk, hogy missziós bélyegeket adjunk el, amelyeket a gyermekek külön képre ragasztanak úgy, hogy egy képen 12 bélyeg a 10 fill. van s így ez megfelel egy évi 1.20 Kčs tagdíjnak is. Van 100 különféle bélyeg, s azok is három színben; sok gyermek nem is elég-szik meg 12 bélyeggel, hanem többet is vásárol, s többet áldoz e célra. Ház a mód a gyermekek előtt érdekes, tanulságos és más országokban is bevált.

A nyomtatványokat a fenti címen meg lehet kapni s a plébániai hivataloknak és hitoktatóknak ingyen küldi a missziós ház.

106 Békés egymás mellett élés szabálya

10120/931. sz. Papok állampolgárság előtti szolgálati idejének kegyelmi úton való beszámítása

A kérdéses ügyben az iskolaügyi referátus 1931. aug. hó 28-án kelt 62.710/IV. 1931. számú rendeletével tudatta az Országos Hivatallal, hogy tekintettel a 124/ 1928. T. és R. Tárában foglalt kormányrendelet 11-13 §-aira, a lelkészek szóban forgó szolgálati éveinek kegyelmi úton való beszámítása iránti kérvényei nem bírnak jogalappal. Egyúttal megjegyzezi az iskolaügyi referátus, hogy ilyennemű kérvények felterjesztése céltalan.

9997/931. sz. Szt. Rafael egyesület

Szt. Ráfael egyesület, amely a csehszlovákiai kivándorlók védelmét tűzte ki céljául (Praha, Nové Vysočany, č. 599. Štátna vystáhovalecká stanica) nemcsak Prágában látja el tanáccsal a kivándorlókat, de arról gondoskodik, hogy ezek Kanadában, Franciaországban, Argentínában is hazai paphoz jussanak, aki őket átelepítvényeken felkeresse és a vallás vigaszával és tanácsaival lássa el, rendezze házassági dolgait stb, hogy az egylet ezt a célját elérhesse, anyagi eszközökre van szüksége és ezért megengedem, hogy e célra templomi gyűjtést lehessen rendezni és az egyletnek egyéb ilyennemű ajándékot is küldeni.

A gyűjtött összeg beküldhető az Ordinariátushoz, avagy az egylet címére. Figyelmeztetem a tdő. lelkészkezdő papságot, hogy a missziós perselyekben összegyűlt pénzadomány negyedévenként beküldendő, amiből bizonyos rész az említett célra lesz szánva.

Kivándorlók anyakönyvi kivonatai

Felhívom a tdő. lelkészkezdő papság figyelmét arra a körülményre, hogy a kivándorlók hazai nyelven kiállított anyakönyvi kivonataival az idegen hivatalokban sok baj van, ezért az ilyen anyakönyvi kivonatok latin nyelven állítandók ki.

A Trnavai egyházmegye biztosítási iroda

1931. július 1-től 1931. december hó 31-ig Nové Zámkyban – Érsek Újvárott működött a Trnavai egyházmegyei biztosítási iroda fiókja. Erről néhány plébániai hivatal közvetlenül kapott értesítést. Tudomására hozom a Tdő Papságnak, hogy ezen ideiglenesen megszervezett növészámkyi fiókiroda 1932. január hó 1-vel megszűnt, minek következtében az egyházi tárgyak biztosítására kizárólag a Trnavai egyházmegyei biztosítási iroda jogosult.

Megkeresem a tdő. Papságot, hogy minden egyházi – s lehetőleg magán – objektumot is ezen biztosítási iroda révén biztosítsa, mert az iroda csak úgy lesz képes eredményt felmutatni s lehet majd jó célra áldozni.

De Scholis element (Elemi iskolák)

Felhívom a ntdő iskolaszéki elnök urak figyelmét arra, hogy azon községekben, ahol a r. k. elemi iskolát a politikai község terhére, illetve maga a politikai község, mint az iskola fenntartója bővítette, az állami hatóság az így felállított új osztályokat községieknek tekinti és, amint jelentik, a községi előjáróságok kapnak utasítást, hogy ezen osztályok (szerintük községiek) részére községi iskolaszéket szervezzenek meg.

Ha valamelyik iskolaszék ilyen intézkedésről vagy arról, hogy az új osztályokat községieknek tekintik, hivatalos értesítést kapna bármely állami vagy községi hivataltól, szíveskedjenek azt az iratot haladéktalanul az egyházi hatóságnak megküldeni, hogy a továbbiakra nézve megfelelő intézkedés foganatosítható legyen. A felterjesztésben pontosan megjelölendő mikor kézbesítették a kérdéses iratot.

1281/932. sz. A nyilvános alapok kegyúri épületeinek javítása

Az iskolaügyi minisztérium bratislavai referátusa f. évi február hó 4-én 8193/IV. ai 1932. sz. a. kelt átiratában a következőket közli:

„A Püspöki Ordinariátusnak, Trnava. Megállapítást nyert, hogy a nyilvános alapok kegyúri épületeinek javításánál sok esetben a helyi

lelkészek kérelmére jelentékeny fölös munkák eszközöltettek.

Tekintettel arra, hogy ezeknél a javításoknál a kérdéses munkálatok oly jellegűek, hogy kegyúri terhet egyáltalán nem képeznek, továbbá, hogy a volt vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1873. június 6-án kelt 31937. számú normatív rendelete értelmében vagy a plébánia beneficim élvezőjét (ha plébániáról van szó), vagy a kegyúri templomot (ha templomról van szó) terheli, valamint tekintetbe véve ezen alapok úgy a saját anyagi eszközökben való hiányát a javítási befektetések fedezetére, mint az ezen kegyúri épületek javítására szánt előlegek költségvetési fedezetének elégtelenségét, a ftdő Ordinariátust bátorodom figyelmeztetni, hogy a patronátus a jövőben egyáltalán nem járul hozzá a munkálatok költségeinek viseléséhez, illetve az anyagi felelőséget minden esetben a helybeli lelkészre hárítja, illetőleg azon építészeti technikusra, aki a munkálatok elvégzéséhez a beleegyezést megadta.

Ez okból felkérem a ftdő Ordinariátust, hogy alárendelt papságát ezen körülményre figyelmeztesse, valamint annak saját érdekében tegye figyelmessé az idevágó előírások betartására, illetve ama veszélyre, amelynek kiteszi magát, helytelenül lépve közbe a javítási munkálatokba némely munkálatok elrendelésével.

12218/931. sz. Kongruabeli fizetési többletek

Országos Hivatal, Bratislava. 197002/6/1931. szám, kelt 1931. dec. 7-én. A püspöki Ordináriátusnak, Trnava.

Az iskola- és közművelődés-ügyi minisztérium 1931. október 29.-én kelt 152124/ 31/VI-3.-számú rendelete alapján, kéretik az ottani hivatal, hogy a nyilvános lelkipásztorkodásban működő lelkészek a fizetések kumulációjáról szóló 1924. dec. 22.-én kelt 286.-számú (T. és R. Tára) törvény 17. és köv. §§-ainak rendelkezéseire figyelmeztessenek, valamint a kongruális egyházak és vallási társulatok lelkészeinek azon kötelességére is, amely szerint a hivatásban beállt változást (mint pl. katechéták), vagy a nyilvános eszközökből eredő további fizetésre való igény megszerzését a fizetést folyósító hivatalnak (Országos hivatal) azonnal jelenteni kötelesek.

Egyúttal figyelmeztetem az ottani hivatalt az itteni 194290/6/1930. számú körlevélre, amely a kongruabeli fizetéstöbbleteknek a II.

lustrumban való elkerülése végett, valamint azon célból adatott ki, hogy a lelkészeknél beállt oly változások, amelyek hatással lehetnek a fizetés mértékének megállapítására, avagy a kultuszbeli eszközökből eredő további fizetések kiutalására, haladék nélkül jelentessenek.

1281/932. sz. De valore Canonicae Visitationis (A Canonica Visitatio értéke)

A panasz azon a jogvélelmen épül fel, hogy az egyházlátogatási jegyzőkönyv kétoldalú szerződés, amely egyoldalúan meg nem szüntethető. E vélelemhez nem lehet hozzájárulni.

Miként a legfelső közigazgatási bíróság már 1921. márc. 9-én 2108. Boh. A. 753/ 21. szám alatt kijelentette, a kanonika vizitáció alkalmával oly vitás jogviszony, mely a hitközségnek anyagi ügyeit érinti, az egyházi főhatóságnak közbejöttével az illető korban érvényes jog alapján az érdekeltek közreműködésével vitán felül intéztettek el akként, hogy a kanonika vizitációnak a jövőben ezen viszonynak megítélésénél alapul kellett szolgálnia, s ily irányban az egyházlátogatás jogforrássá is lett; azonban nem így van akkor, hogyha a résztvevő felek között vitás kérdésről szó nem volt, hanem csupán a tényleges helyzetnek egyszerű megállapításáról. Eszerint nem helyes a panasznak ama véelme, hogy az egyházlátogatás, helyesen az erről felvett jegyzőkönyv mindenkor és minden körülmények között jogviszonynak rendezésére irányult; minden esetben külön kell megvizsgálni, vajon az egyházlátogatásról megírt jegyzőkönyv közös megállapodásnak az okmánya, mely a vizitáció alkalmával jött létre, vagy pedig csak egyszerű átmeneti ténykedés, mely annak az igazolására szolgál, milyen elrendezésben találta az egyházi hatóság a kanonika vizitáció idején a helyi viszonyokat.

Ezen vélelemnek helyességét nem döntheti meg a panaszkérelemnek hivatkozása a volt magyar v. k. minisztériumnak 20642/ 1890. sz. rendeletére és a v. m. k. Kúriának 1864/1890. sz. döntésére (lásd Bušek, Hendrych, Laštovka és Müller. Českoslov. cirkevní zákony, díl 1. str. 729 és 730.) Eltekintve attól, hogy ezen székek jogvéleményeinek nincsen meg az általánosan kötelező jogszabályoknak a jellege és ezért a legfelső közigazgatási bíróságra nézve jogilag nem kötelezők, meg kell jegyezni, hogy miként úgy a volt v. k. minisztérium idézett rendeletének, mint a kúriai bíróság szintén idézett döntésének tartalmából világosan kitűnik,

ezen fórumoknak véleménye szerint is az egyházlátogatási jegyzőkönyveket nem lehet általános elvek szerint megítélni, hanem minden eset külön elbírálást igényel; így tehát a panasz által felhozott székek döntései a legfelső közigazgatási bíróság által a fent idézett döntvényben és a jelen esetben is védelembe vett jogelv alapján állanak.

Ha tehát, miként említve volt, minden egyes esetben külön kell megvizsgálni vajon a kanonika vizitációkor megírt jegyzőkönyv szerződésnek megkötéséről szóló okmány-e, vagy pedig a vizitáció alkalmával fennállott tényleges helyzetnek megállapításáról felvett jegyzőkönyv-e, akkor a panaszkérelemnek lett volna a kötelessége, hogy panaszpontjait szabályszerűen felsorolja a panaszolt végzésben a panaszolt hivatal által elfoglalt állásponttal szemben, hogy az 1780. május 11-én felvett jegyzőkönyv, amelyről szó van, nem szerződés, hanem annak a helyzetnek megállapítására szolgáló jegyzőkönyv, mely a püspöki látogatás alkalmával fennállott és hogy a szóban levő egyházlátogatási jegyzőkönyvben feltüntetett kötelezettségek szolgáltatására célzó jogot az Egyház csak ezen jognak birtoklásával szerezte meg, ami beigazolást nem nyert. Ha nem tett így, de csak az általános kijelentésre szorítkozott, amely miként fentebb beigazolást, helytelen; a legfelsőbb közigazgatási bíróságról szóló törvény 18. §-a értelmében a legfelsőbb közigazgatási bíróságnak nem lehetett a panaszolt hivatal által a panaszolt végzésben elfoglalt azon álláspontnak helyességét felülbírálnia, hogy az adott esetben a kanonika vizitáció nem keletkezett az érdekelt felek tárgyalása és megegyezése eredményeként, nem szerződés, azért nem lehet benne oly jogcímet látni, amelynek alapján a panaszoló az érdekelt községtől a tűzifa járandóság kiszolgáltatását követelhetné.

1281/932/a. sz. Exercitia Militaria Sacerdotum (a lelkészek katonai kiképzése)

A honvéd. minisztérium 1931. XI. 27-én 45509/1/6. szám alatt közölte, hogy a nagy paphiányra való tekintettel ismételten oly rendeleteket bocsátott ki, amelyeknek értelmében a tartalékos állományban osztott áldozópapok hadgyakorlatokra be nem hívhatók. Azonban a póttartalékos állományban lévőket, akik tehát csak 12 heti kiképzésben részesültek, nem lehet felmenteni az összes gyakorlat alól.

A minisztérium továbbá közli, hogy a véderőtörvény 172. §-a értel-

mében a póttartalékosok részére a hadgyakorlatok alól való felmentés csak kivételesen fogja megadni külön kérelemre. A kérelemhez az egyházmegyei főhatóság igazolása szükséges arról, hogy az áldozópap tényleg nélkülözhetetlen.

1287/932. sz. A r. kat. iskolaszéki elnök és tanító urak figyelmébe a „Magyar Tanügy” c. tanügyi folyóirat ügyében

A Nové Zámkyban (Érsekújvárott) megjelenő: „Érsekújvár és Vidéke” c. heti lap nemrég azt állította, hogy a bratislavai „Magyar Tanügy” c. tanügyi szaklap a magyar vidéki kath. iskoláknak, illetve tanítóknak az egyházhatóság rendelete alapján jár.

Ez az állítás téves. A „Magyar Tanügy” c. tanügyi folyóirat egyházellenes irányú, és a kat. vallású adófizető állampolgárok adójából fenntartott iskolák kat. jellegének ellensége, mely minden alkalmat felhasznál arra, hogy az egyházi és hitfelekezeti iskolák tanítósága között egyenlenséget idézzon elő. Ép azért e folyóiratot kat. iskoláinknak és azok tanítóinak, valamint a kat. iskolaszékeknek nem szabad támogatniuk sem anyagilag, sem erkölcsileg. Kat. iskoláink tanítóit ettől a „Kat. Tanítók Fegyelmi Szabályzata” is eltiltja, amely az iskola katol. jellege elleni ténykedést fegyelmileg megtorlandó vétségnek minősíti. Az ezen folyóiratra való előfizetést, a folyóirat olvasását, támogatását cikkek beküldése által (még ha e cikkekben egyházellenes irány nem is volna) kat. iskoláink tanítóinak és a rk. iskolaszékeknek a fentiek miatt ezennel megtiltjuk.

1885/932. sz. Központi Karitás. – tátrai üdülőtelep létesítése

A szlovenszkói Központi Karitás (Bratislava, Palisády 20. szám) újból kérelemmel fordult az egyházi főhatósághoz, hogy a t. papságot felhívja, hogy a tátrai üdülőtelep kiépítésének akciójában intenzív részt vegyen. A segélyösszeg 300. – Kč. amelyet azonban 30. – Kč részletekben is lehet fizetni a Központi Karitásnak. Eddig az apost. admisztratúra papjai közül a következő tdő. urak támogatták ezt a vállalatot:

1. Bočák Gy., esperes plébános, V. Mána; 2. Hujsa Ágoston, plébános. Topolčany; 3. Erdőssy I., plébános, Bátorkesi; 4. Kováč Tamás, káplán, Topolčany; Gramantík Ágoston, esp.-plébános, Merašice; 6. Jeszenák Gábor, prépost-kanonok, Bratislava; 7. Dr. Koperniczky Ferencz, prépost, Bratislava; 8. Plechlo Béla, plébános, Dolné Dubové; 9. Klčo János, plébános, Lukáčovce; 10. Dr. Prenner Béla, plébános, Kamenné Darmoty; 11. Turaz Antal, plébános. Bohunice; 12. Rudroff Béla, plébános, Račištorf; 13. Krištúfek Vendel, plébános, Nádaš; 14. Nečasák Károly, ált. helytartó, kanonok, Trnava.

1194/932. sz. Prohibitur: „Örökké világító Lurdi Aranykincs”

Gondos Vilmos parkan-i könyvnyomdájában egy „Örökké világító lurdi Aranykincs”-című irat jelent meg, amely egyházi jóváhagyást nem nyert, ámbár ez rajta meg van jelölve. Felszólítom a t. lelkészkedő pap-ságot, hogy ezen füzet használatát a híveknek tiltsa el.

2415/932. sz. Takarékoság, az épületek javítása

Az iskolaügyi minisztériumtól 1932. február 23-án kelt 15.363/32-VI/1. szám alatt a következő tartalmú utasítást küldte az iskolaügyi referátusnak Bratislavába. A nyomasztó pénzügyi helyzet következtében már a leszállított hitelek sem fog lehetni oly mértékben igénybe venni, mint amilyenben azok az ez évi állami költségvetés 10. fej. fit. 14. 1. és 2. §§-ban az épületek javítására, át- és újjáépítésére voltak engedve. Minden ilyen munkálatnál ezért a következő szempontokat kell figyelem bevenni:

I. Csak a szoros értelemben vett és az épület állagának fenntartásához szükséges javításokat lehet engedélyezni, mint, tetőzetjavítás, esőcsatorna stb., míg az olyan javítások, amelyek csak az épület külalakjának teteszetősebbé tételét, avagy a lakók kényelmét tartják szem előtt, még ha egyébiránt hasznosak és célszerűek is volnának, elodázandók. Az ilyen javításokat nem szabad elrendelni oly megokolás alapján sem, hogy a szükséges fenntartatási javításokkal egybekötve jutányosabban végezhető.

II. A javítást elvileg csak akkor szabad megkezdeni, ha az engedélyez-

ve volt. E nélkül a költségek fedezésére nem lehet számot tartani. Csak egészen kivételesen lehet az olyan kisebb javításokat előleges jóváhagyás nélkül elvégezni, ahol határozottan károsodás veszedelme forogna fenn, mint az elemi csapások által okozott és hasonló károk. Ezt is mindig azonnal jelenteni kell az országos hivatalnak és nagyobb javításoknál az iskolaügyi minisztériumnak.

III. Az úgynevezett előre nem látott kiadástöbbletek elvileg nem fedezhetők. Szükséges azért, hogy az épület már a javítás megkezdése előtt beható vizsgálatnak vessék alá, hogy a szükséges javítások eleve megállapíthatók legyenek.

IV. A költségvetésből eleve kizárandók az oly munkálatok, amelyek nem tartoznak a patrónus kötelezettségei közé és különös gondot kell fordítani az anyag árára, és ezt a lehetőség szerint le kell szállítani. Úgyszintén igyekezni kell, hogy a régi anyag minél nagyobb mértékben legyen eladás útján a költségek fedezésére fordítható.

V. A javításokat illető iratokat gyorsított eljárással kell elintézni, hogy eleje vétessék az esetleges áremeléseknek, avagy kamatfizetésnek. Az iskolaügyi minisztériumnak nem csak azon javítási terveket és költségvetéseket kell felterjeszteni, amelyeknek jóváhagyása annak hatáskörébe tartozik, hanem az országos hivatalok által jóváhagyott a fenti szempontok szerint össze nem állított azon költségvetéseket is, amelyeknél a patronátusi tangensek¹⁰⁷ meghaladják a 20.000 Kč-t. A minisztérium végül nyomatékosan figyelmeztet, hogy az adott szempontok be nem tartása esetén szigorúan fog eljárni.

2613/932. sz. A nyilvános alapok kegyurasága alá tartozó épületek biztosítása

Az iskolaügyi referátus 3741/IV-32. sz. a. közli az alábbiakat. Tekintettel az állandó tűzveszélyre, amely a nyilvános alapok patronátusi épületeit fenyegeti, szükségessé vált azok bebiztosítása. Ezen okból felhívom az ottani hatóságot, hogy állapítsa meg, hogy az összes ilyenmű épületek be vannak-e biztosítva és ellenkező esetben rendelje el ezek biztosítását. Ez alkalommal az itteni hivatal bátorodik az egy-

107 Támogatás mértéke/érintettsége

hm. hatóság figyelmét arra is felhívni, hogy amennyiben egyes ilyen épületek a háború előtti időben be is voltak biztosítva, a biztosítást hozzámérten fel kell emelni. Az ügy érdekében jó lenne, ha az egyhm. hatóság jelentést kérne az egyes plébániai hivataloktól és szükség esetén elrendelné a biztosítás felemelését.

Ez a rendelkezés nem csak a patronátus érdekében történik, hanem érdeke az egyes plébániáknak is, amennyiben ugyanis a patronátusi tételek az államköltségvetésében – különösen a hitbizományi alap – korlátozva vannak oly annyira, hogy az engedélyezett összegek a rendes kötelezettségek fedezésére sem elegendők, annál kevésbé lehet számolni velük tűzkár esetén.

A szíves megtett rendelkezésekről tessék ide jelentést tenni.

3538/932. sz. Missziós perselyek

Az egész püspöki kar által körlevél útján előírt „Missziós célokra” feliratú persely még nincs minden plébánián. Ahol ez a rendelkezés nem lenne június végéig végrehajtva, ezennel felhatalmazom a ntdő kerületi esperes urakat, hogy a perselyt az illető fiskus terhére a bratislavai „Egyházi műintézetnél”, Bratislava, Hummelová 4., Kč. 45.- árban, avagy más keresztény cégnél beszerezzék. – A gyűjtés eredménye a következő célokra fordíttatik:

- a) az általános (pogány) missziókra;
- b) idegenbe szakadt földieink (Franciaország, Kanada stb.) pasztorációs költségeire;
- c) belföldi missziók költségeinek fedezésére oly plébániákon, ahol ezeket a költségeket a helyi lelkész fedezni nem tudja és ily esetekben a gyűjtésből külön kérelemre az Ordinárius utal ki segélyösszeget.

A gyűjtés eredményét negyedévenként kell az Ordinariátusnak elküldeni.

3957/932. sz. A szlovenszkói középiskolák kat. hittani anyaga

A szlovenszkói hittantanárok és hitoktatók Žilinán 1932. március 22.-én tartott tananyag értekezlete egyhangú határozattal ajánlotta az alább részletezett hittani tananyagbeosztást, amelyet a szlovenszkói Kath. Tanügyi Tanács püspök–elnöke, mint a nagymélt. püspöki kar megbízottja jóváhagyott.

I. Középiskolák:

I. osztály: Katechizmus.

II. osztály: Ószövetség.

III. osztály: Újszövetség.

IV. osztály: Liturgia és azonkívül az egyháztörténelem köréből felveendő egyes kérdések. A felveendő kérdések jegyzéke közölni fog a hittanár urakkal. Legközelebbi tanévben átvehető vagy a kis biblia, vagy a káté, vagy az ágazatos hittan egy része.

V. osztály: Ágazatos hittan.

VI. osztály: Erkölcstan.

VII. osztály: Egyháztörténet.

VIII. osztály: Hitvédelem.

II. Tanítóképezdek (és Tanítónő képezdek)

I. osztály: Ágazatos hittan.

II. osztály: Erkölcstan.

III. osztály: Egyháztörténelem, hittanítási didaktika és módszertan.

IV. osztály: Hitvédelem és szertartástan.

III. Polgári iskolák:

I. osztály: Ó és Új szövetség.

II. osztály: Szertartástan.

III. osztály: Egyháztörténelem.

IV. osztály: (kurzus) Hitvédelmi kérdések.

4692/932. sz. De schola organistarum et musicae in Bratislava (A pozsonyi orgonista- és zeneiskoláról)

A bratislavai Városi orgona és zeneiskola folyó évi aug. 1.-28.-ig tanfolyamot rendez kántorok számára heti 27 közös előadási és 3 gyakorlati órával az orgonajátékban. Az előadások szlovák, magyar és német nyelven lesznek. A tanfolyam végén a résztvevők bizonyítványt is kapnak. A beíratási díj 60 Kč; tandíj a résztvevők számától függ, 5 résztvevőnél 500 Kč, nagyobb számnál a tandíj csökken úgy, hogy 15 résztvevőnél már csak 180 Kč-t tenne ki. Olcsó lakásról gondoskodva van a Svradovban vagy pedig az akadémikusok internátusában. Kérem a tő plébános urat, hogy ajánlják ezt a tanfolyamot a tanító urak figyelmébe.

5160/932. sz. Az eltörölt Mária ünnepek

A katolikus tanügyi tanács ajánlatára a nagymélt. püspöki kar az eltörölt Mária ünnepeken való iskolai oktatás ügyében úgy rendelkezett, hogy mivel az istentisztelet után úgyszólván kevés idő marad a tanítóra, az illető Mária-ünnepen iskolai tanítás ne legyen, hanem ez a következő szünetnapon pótolhassék.

8388/932. sz. Libri tributorum (Adókönyvek)

Megállapítást nyert, hogy több helyen a lelkészek eddig be nem szerezték az annyira szükséges adókönyvecskéket, amelyekből az ellenőrző meggyőződhetnék, mit törlesztettek vagy mivel tartoznak; néhol pedig található ugyan adókönyvecskék, de egy könyvecskében minden fel van tüntetve osztatlanul, úgyhogy benne vannak a lelkész személyi (jövedelmi), a javadalmi, sőt, templomi adók is.

Szükséges, hogy ezen a téren is pontosság vezettessék be, azért ezennel elrendelem, hogy minden plébánián a legrövidebb időn belül beszerzendők ezek az adókönyvecskék, még pedig minden egyes fizikai s erkölcsi személy számára külön, vagyis adókönyvecskéje legyen:

a) a plébánosnak (adminisztrátornak) saját személye számára, amelyben csupán az ő személyi adója legyen feltüntetve,

b) a plébániai javadalomnak, amely könyvecskében a plébániai javadalom reális adói legyenek bevezetve,
c) a templomnak, ha van oly vagyona, amely után adók fizetendőek,
d) végül pedig minden más, az illető plébánia területén létező erkölcsi személynek (pl. a kegyúri terhek megváltása révén szerzett ingatlanoknak).

Ezen adókönyvecskék mindenhol legkésőbb 1932. november hó 15-ig szerzendők be. A ntdő kerületi esperes uraknak kötelességévé teszem anyagi felelősségük terhe alatt, hogy győződjenek meg arról, vajon ezen rendeletnek a lelkészek eleget tettek-e s legkésőbb f. évi november hó 30-ig jelentést tegyenek arról, vajon mindenki teljesítette-e kötelességét és mutassák, ki azokat, akik a rendeletnek nem engedelmeskedtek.

Az évi templomszámadásoknál a kerületi esperes urak kötelessége meggyőződni arról, vajon az adókönyvecskék rendben vannak-e, vajon az adók rendesen törlesztetnek-e, s ha az adófizetés terén mulasztást vesznek észre, azt az egyházmegyei hatóságnak azonnal bejelenteni.

Az adókönyvecskék mindig a plébániai levéltárban külön őrizendők, hogy az ellenőrzés alkalmával nehézség nélkül megtalálhatók legyenek.

10404/32. sz. Literae past. Epporum Reipubl. De actione caritativa

A Csehszlovák Köztársaságnak az olomouci konferencián összegyűlt érsekei és püspökei egyházmegyéik híveinek üdvözlétüket küldik és áldást az Úrban!

Amidőn a múlt évben Szentséges Atyánk XI. Pius pápa ösztönzésére felhívtuk híveinket arra, hogy az éhezők és munkanélküliek részére gyűjtéseket rendezzenek, azt reméltük, hogy a most folyó évben enyhülni fog a nyomor és ínség. Sajnos a remélt javulás nemcsak hogy nem következett be, hanem a munkapiacon még rosszabb viszonyok állottak elő, úgy minálunk, mint mindenütt az egész világon.

Atyák, családfenntartók ezrei, minden kereseti lehetőségtől megfosztva, aggodalommal tekintenek a jövőbe, szívük fájdalomtól sajog, ha a hosszú, kemény télre gondolnak, mely előtt tanácstalanul, reménytelenül s minden segítő eszköz nélkül állanak. És milyen érzés vehet erőt az anyákon, ártatlan, éhező s ellátatlan gyermekeik láttára!

Könnyben úszó szemmel tekintenek gyermekeik sápadt a mosolytól megfosztott arcára s egészségükért és életükért remegve!

Ezer és ezer atya és anya tekintete könnyörögve száll felétek, kedves hívek, abban a reményben, hogy nem hagyjátok őket elpusztulni és kétségbeesni!

Hála Istennek, még nem halt ki a felebaráti szeretet híveink szívéből, de Krisztus Urunk életével, példájával és vérével megszentelve, még ma is csodákat művel! A tettekben megnyilvánuló segítő szeretetre szólítunk fel minden hívőt, hogy mint egy nagy család tagjai, siessenek nyomorba és ínségbe jutott testvéreik megsegítésére!

Felszólítunk mindenkit, hogy vegye ki részét az ínségesek nyomorának enyhítéséből, mert ez a Szeretet főparancsából folyó szent kötelesség, azon főparancs folytán, melyet maga Krisztus Urunk adott nekünk, s amelyet mint keresztény törvényt teljesítenünk kell! Az állam, Köztársaságunk sokat tesz a nyomorgók és munkanélküliek érdekében, de nem képes arra, hogy mindenkinek annyit nyújtson, amennyi feltétlenül szükséges. :

Felhívjuk ezért a mi karitatív egyesületeinket, s intézményeinket, hogy fogjanak hozzá a munkához a mostani időkben. Hiszen már régóta állottatok be a tevékeny keresztény szeretet önkéntes és áldozatos szolgálataiba, hosszú évek óta fáradoztok a nyomor enyhítésén. Most különösen itt a ti időtök, hogy kétszeres buzgalommal munkálkodjatok!

Emlékezzetek az isteni Üdvözítő szavaira: „Bizony mondom nektek, amit egynek ezen legkisebb atyámfiak közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek”, (Máté 25. 40.) „És aki befogad egy ilyen kisdedet az én nevemben, engem fogad be”. (Máté 18, 5.)

Elvárjuk kedves hívek, hogy felhívásunk visszhangra talál szívetekben és, hogy mindnyájan képességeitek szerint készséggel járultok hozzá felebarátaitok éhségének és nyomorának enyhítéséhez!

Ennek elvártában s szilárd reményében hívjuk le rátok a Szentháromság egy Isten áldását! Ámen.

† Prečan Lipót, olomouci érsek. † Kašpar Károly, prágai érsek. † Bárta Simon, budejovicei püspök. † Blaha Marián, baňsko-bystricai püspök. † Kmetko Károly, nitrai püspök. † Vojtaššák János, szepesi püspök. † Kupka József, brnoi püspök. † Jantausch Pál, prienei püspök, trnavai ap. kormányzó. † Čársky Józset, thagorei püspök, kassai ap. kormányzó. † Bubnič Mihály, scilitáni, püspök, rožňavai ap. kormányzó. † Gojdič Pál, harpasei püspök, prešovi ap. kormányzó. † Picha Mór, kráľovohradeci püspök. † Weber Antal, litomericei püspök. † Stojka Šándor, munkácsi

püspök. † Tahy Ábrahám, uzshorodi ap. kormányzó. A breslauer érseki egyházm. itteni részéért: † Bertram Adolt, bibornok-érsek.

10404/932. sz. Missiones (Missziók)

1. Corbona missionalis-nak¹⁰⁸ minden templomban és kápolnában kell lennie, ahol a hívek istentiszteletre gyűlnek össze. Így azoknak is lehet alkalmuk adakozni a missziókra, akiknek nincsen rendszeres fizetésük, nem tagjai a hitterjesztés művének és i. t.. A perselyen ez a felirat lehet: „A missziók részére”. Az összeget a perselyből negyedévenként kell kivenni és beszolgáltatni. Ha csekély az összeg, legalább vegyük ki, nehogy elveszen.

Ezen templomi perselynek ma nagy jelentősége van már azért is, mert ezen összegből fedezve lesznek a szt. Rafael egyület nemcsak védelmezi a mi kivándorlóinkat, hanem gondoskodik azok lelki szükségleteiről is, valamint küld és eltart papokat Franciaországban, Kanadában, Argentínában és Ausztráliában.

2. Remanentia fisci¹⁰⁹ a templomi pénztár tiszta jövedelmének 5% illetménye. Tehát az egész évi kiadást s a maradványból kiszámítjuk az 5% illetéket. Ezt az illetéket minden templomi pénztár küldi, hacsak a kegyúr nem tesz ellene kifogást. A remanentia fisci az év végi számadások lezárása után, tehát legkésőbb február végén beküldendő.

10320/932. sz. Valor legis LIII: 1868¹¹⁰

A legfelső közigazgatási bíróság 1932. május 21-én tartott nyilvános szóbeli tárgyalás után... lakosnak panasza tárgyában, melyet a bratislavai országos hivatalnak 1929. július 14-én 87501/8/29. szám alatt a-i róm. kat. hitközségnek tűzifával való segélyezése tárgyában hozott végzés ellen benyújtott, az előadó vélemények meghallgatása után a következőképp döntött:

108 Missziók részére kihelyezett persely

109 A pénztár maradványa

110 Törvény ereje/értéke

A panaszolt végzés törvénytelenége miatt megsemmisítettik.

Indokok:

A panaszos 1925. december 4-én kelt keresetében kérte, mert a-i község az ottani evangélikus hitközséget segélyezi, és mert a róm. kat. plébános részére évenként nyújtott 120 méter tűzifa járandósága, amint a bíróság megállapította, nem képez községi segélyt, vagy önkéntes adományt, hanem itt szerződéses kötelezettségről van szó és a község köteles egyforma módon a római kat. mint az evangélikus hitközséget támogatni, hogy a-i róm. kat. hitközség segélyének megállapítása tárgyában beszüntetett eljárás folytattassék és kimondassák, hogy az 1868. LIII. tv. 23. §-a értelmében a-i római kat. plébánosnak a hívők arányszámához képest jár a tűzifa szolgáltatásában álló községi segély.

Ezt a kérvényt a.....-i járási hivatal 1929. május 4-én 5204/929. szám alatt lényegében azért vetette el, mert a panaszos, miután 1923. óta, mint róm. kat. plébános.....-n nem működik, nem bír illetékességgel a kérelmezésnél, mert a jelen esetben nincsen szó a.....-i róm. kat. hitközségnek szolgáltatandó fajárandóság kötelezettségéről, hanem a-i római kat. plébánosnak szolgáltatandó tűzifáról, miként ezt a bírósági kifejezték – és ennek következtébe nem lehet őt tekinteni érdekelt félnek, mint-hogy arra való tekintettel, hogy 1923 óta plébános, nincs szó semmiféle jogosultságáról és érdekeltségéről, annál kevésbé, mert a-i törvényszék 1923 július 11-én p. 825/20. 3. pontja alatt elismerte, hogy a panaszolt nagyközség köteles a róm. kat. plébánosnak 1923 január 1-től végrehajtás terhe alatt kiadni és a plébániai udvarba beszállítani 120 m³ tűzifát és így az elmúlt időre vonatkozólag a kötelezettség ki sem mondatott.

A panaszolt hatóság panaszolt határozatában a panaszos fellebbezését visszautasította és a.....-j járási hivatalnak 5204/929. szám alatt kelt végzését megerősítette azért, mert a-i politikai község azzal, hogy a-i róm. kat. plébánosnak évenként 60 szekér tűzifát nyújt, kötelezettségének már eleget tett és nem lehet újból arra kényszeríteni, hogy a róm. kat. hitközségnek további segélyt nyújtson csupán azon indokból, mert a politikai község hasonló segélyt nyújtott az ágostai evangélikus hitközségnek is. A tűzifa nyújtása mindkét esetben, úgy a róm. kat. hitközségnél, mint az ágostai evangélikus hitközségnél is községi segélyt képez, olyképpen azonban, hogy a római katolikus hitközségnek nyújtott segély kötelező jelleggel bír, t.

i. a községre nézve oly kötelmet jelent, amelyet a község egyoldalúan be nem szüntethet, míg a másik segélynek nyújtása önkéntes jellegű, amelyet tehát a község bármikor beszüntethet, mert ennek nyújtásával a politikai községre kötelezettség nem keletkezett.

Ezen végzéssel kapcsolatban a panaszról a következő körülményeket vette figyelembe a legfelső közigazgatási bíróság.

A panasz állítja, hogy a-i róm. kat. hitközségnek további, a hívők számarányához képest számítandó és tűzifának szolgáltatásában álló törvényes segély jár és pedig azért, mert az évi 120 m³ fának a szolgáltatása szerződéses (nem önkéntes) kötelezettségen alapszik és mert . . . -i község az ágostai evangélikus hitközséget segélyezi. Segély iránti jogigényét az 1868. évi LIII. tvc. 23. §-nak a rendelkezésével támogatja.

Az idézett törvény 23. §-a értelmében oly különböző vallásfelekezetekhez tartozó lakosokkal bíró községekben és városokban, amelyek a községi pénztáraikból hitfelekezeti célokra, vagy valamely hitközségi iskolára segélyt nyújtanak, az összes ott létező vallásfelekezetek igazságos mértékben részesítendőek ezen segélyben. Abból, hogy a törvény kifejezetten a községi pénztárakból nyújtott segélyekről tárgyal, az következik, hogy csupán az ő területükön létező egyik-másik vallásfelekezetnek nyújtott önkéntes anyagi segélyt tart szem előtt, hogy itt tehát a községnek egyoldalúan megszüntethető köteletségéről van szó, amelyet nem lehet egy fokra állítani a hitvallásos felekezeteknek egyházlátogatási jegyzőkönyvi okmányok alapján respektive kegyúri jog címén szolgáltatott illetményekkel, tehát oly illetményekkel, amelyeket a községnek egyoldalúan meg nem szüntethetnek.

A jelen esetben a római katolikus hitközségnek a törvényszék 1923. július 11-én 825/20. sz. alatt 1920-ról hozott ítélete, melyet megerősített a košicei ítélőtáblának 1924. május 27-én P/I/2345/20-1923. évből származó ítélete, továbbá a legfelső bíróságnak Brünben 1925. július 4-én LV. III. 814/24/3 szám alatt hozott ítélete, elismerte a jogigényt nagyközséggel szemben 120 úrméter tűzifának évi kiszolgáltatása és ennek a plébániai udvarba való ingyenes beszállítása iránt, s ezt lényegében azért, mert a.....kegyúri erdőkben a mindenkori római katolikus plébánosok által gyakorolt fairtási jog oly ingatlanokat terhelt, amelyeknek tulajdonosa köteles volt fát szolgáltatni, és mert a plébánosnak fairtási jogigénye tulajdonképpen, mint dologi természetű szolgáltatás, ingatlanokhoz kötött és már 1848-ban.....község által elbirtokolt nagy-

javadalmat terhelő, évenként megismétlődő, kegyúri teher volt.

Ebből világos, hogy községnek kötelezettsége a.....-i római katolikus plébánosnak jogigénye, évenként 120 méter tűzifa járandóságnak kiszolgáltatása iránt bíróságok által kegyúri dologi tehernek minősített, tehát oly kötelezettségnek, amelyet a község egyoldalúan meg nem szüntethet.

Ezen kötelezettség azonban nem önkéntes segély, amelyet a község az 1868. évi LIII. tv. 23. §-a alapján az egyes hitfelekezeteknek nyújt s ezen esetben nem lehet összehasonlítani azon községi segéllyel sem, amelyet.....község az ágostai evangélikus hitközségnek nyújt.

Minthogy tehát a panaszolt hivatal csak ezen összehasonlításból indult ki, ezzel elismerte, hogy ezen kötelezettséggel község már eleget tett az 1868. LIII. tv. 23. §-ban megállapított kötelezettségének és ezért a panaszost vitás jogigényével visszautasította, ekként törvényellenesen járt el, ezen törvényellenességet a panasz joggal kifogásolja és a panaszolt végzést a legfelső közigazgatási bíróságról szóló törvény 7. §-a értelmében meg kellett semmisíteni. Prága. 1932. május 21. Olvashatatlan aláírás, tanácselnök.

A kongrua leszállítása

A 204/1932. sz. törvény értelmében a lelkészek kongruájából levonások eszközlendők a nyugdíjalap (mely tudvalevőleg a kijáró kongrua 80 %) magasságának megfelelően ily módon:

Ha a nyugdíjalap összege kitesz		A kongruából levonatik
9.000 Kč-n felül	10.800 Kč-ig bezárólag	3%
10800	12600	5%
12600	14400	8%
14400		10%

A lelkészek nyugdíjilletményeiből való levonások százaléakai a következők:

Ha a nyugdíj összege kitesz		Levonatik
9.000 Kč-n felül	12600 Kč	5%
12600	14400	8%
14400		10%

A lelkésznek a levonás után nem maradhat kevesebb kongruája, mint amennyit kitesz a legmagasabb kongrua annál a lelkésznel, akinél a legközelebbi alacsonyabb levonási százalék van megállapítva, illetve esetleg egyáltalán nincs levonás.

A nyugdíjjárulék és a biztosítási díj kivetési alapjai e törvénnyel nem változnak. Nyugdíjjárulék címén a nyugdíjalap 8 %-a fizetendő.

Az Apostoli Szentszéktől nyert különös engedély alapján a Csehszlovák Köztársaság területén öt évre – azaz 1937. év végéig – a következő böjti rend érvényes

1. A húseledeltől való tartózkodás elő van írva:

1. Minden pénteken, amennyiben erre a napra nem esik parancsolt ünnep, avagy Gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó Boldogasszony, Szűz Mária születésének napja, Szt. Cyril és Metód napja, Szt. István első vértanú napja, Szt. Szilveszter napja (december 31.), úgyszintén május 1-je és október 28.-a. Čechy és Morava számára elmarad a tilalom még Szt. Vencel ünnepén és Čechy számára azonfelül Nepomuki szt. János ünnepén is.

2. Nagy Szombat napján déli 12 óráig.

A húseledeltől való tartózkodás törvényét kötelesek betartani mindazok, akik életük hetedik évét betöltötték. (Can. 1254. 1 § C. J. C.)

A húseledeltől való tartózkodás minden napján az ételeket bármily állat zsírával lehet elkészíteni, tilos azonban a húsleves. (Can. 1250. C. J. C.)

Nincs tiltva halat és húst ugyanazon étkezésnél enni. (Can. 1251. 2 § C. J. C.) Hasonlóképen bármily zsiradékkal megkent kenyér is ehető.

II. A húseledeltől való tartózkodás törvényének nincsenek alávetve:

1. Egyes helyek, amennyiben ott vásár, avagy akár egyházi akár polgári ünnepség van a nép nagy részvétele mellett; ugyanez áll a temetési

lakomákra nézve. Szlovenszón a védőszent valamint a templomszentelés (búcsú) napján, ha akkor külső ünnepek is vannak a nép nagy részvétele mellett, nem kötelez a tilalom.

2. Egyes hívők kivéve Nagypénteket:

a) hivatalnokok, munkások, akik gyárakban, bányákban, kőbányákban, erdőkben dolgoznak, ez utóbbiak akkor, ha ebédjüket nem költik el otthon; mezei munkások aratás és cséplés idején, vasúti- és hajómunkások, valamint azok, akik folyókon facsúztatással foglalkoznak.

b) a közrend őrei, pénzügyőrök, börtönőrök, úgyszintén polgári rendőrségi közegek családjaikkal együtt.

c) oly személyek, akik vasútnál, elektromos vasútnál, gépkocsiknál és hajókon dolgoznak.

d) akik egészségüket fürdőhelyeken akarják visszaállítani családjaikkal és szolgaszemélyzetükkel együtt.

e) utasok, nemcsak akkor, ha vasúti étkező kocsikban, vasúti és hajóvendéglőkben kénytelenek étkezni, hanem akkor is, ha az ételeket magukkal viszik.

f) világi emberek, akik vendéglőkben kénytelenek étkezni, avagy vendéglőkből és más magánházakból kénytelenek az ételt hozatni; vendéglősök és családjaik.

g) akik oly családoknál tartózkodnak, avagy étkeznek, ahol nem kapható böjti eledel.

h) oly családok, amelyekben legalább egy családtagnak már felmentése van, avagy ahol katonák étkeznek.

i) mindazok, akik házon kívül étkeznek, avagy az ételt otthonról rendezen magukkal viszik.

Szegények, akik mások könyörületéből élnek, hasonlóképpen betegek és lábadozók mindennap ehetnek húseledelt és őket a böjt törvénye sem kötelezi.

III. A böjt és hústól való tartózkodás törvénye kötelez:

1) Hamvazó szerdán. 2) Nagypénteken. 3) Karácsony vigíliáján.

A böjt törvénye kötelező mindazokra, akik 21. életévüket már betöltötték és a 60.-at még meg nem kezdték. (Can. 1254. 2. §).

A böjt törvénye naponta csak egyszeri jóllakást ír elő; de nem tiltja, hogy reggel és este valamit lehessen enni, itt azonban az ételek mennyiségét és minőségét illetőleg tekintettel kell lenni a befogadott helyi szokásokra. A vacsorát és ebédet fel lehet cserélni. (Can. 1251. 2. § C. J. C.)

Az egyszeri jóllakás törvénye nem kötelezi azokat, akik nagyon kimerítő testi, avagy lelki munkát végeznek.

Akiket a böjt törvénye akármilyen okból nem kötelez, azok a húseledtől való tartózkodás napjain, ha aznap felmentés van a tilalomtól, annyiszor ehetnek húst, ahányszor étkeznek.

Ajánltatik a híveknek, hogy a böjtöt legalább Nagyböjt köznapjain és a Kántorböjtök péntekein megtartani (ez tehát nem kötelez bűn terhe alatt).

A hívők, akik ezen engedményeket élvezni fogják, a Szentatya figyelemztetése szerint iparkodjanak a kapott apostoli engedményt más jámbor cselekedetekkel főképp a szegényeknek nyújtandó könyöradományokkal pótolni.

713/933. sz. Az iskolák ügyében tapasztalt hiányok orvoslásáról

Kath. iskoláink ügyében a tapasztalt szabálytalanságok orvoslása céljából ezeket rendelem el:

I. A hittan tanítást rendszerint úgy az állami, mint a kath. iskolákban csak papi egyének láthatják el. Világi egyének csak az egyházi hatóság kifejezetten előzetesen adott engedélye alapján taníthatnak hittant. Kizárólag az egyházi hatóság jogosult azt eldönteni, vajon forog-e fenn kényszerítő ok, mely világi hitoktató alkalmazását indokolja. Ép úgy az egyházi hatóság kizárólagos joga az ily világi hitoktató szakképzettségét elbírálni. A hitoktatói tiszteletdíjat, melyet az állami iskolák fizetnek, csak az egyházi hatóság által megbízott hitoktatók kaphatják. Ha a kath. iskolán a hittantanítással megbízott kath. tanerők hitoktatói tiszteletdíjat igényelnek, megszavazható számukra a hitközségi költségvetésben előre megállapított tiszteletdíj.

Az első szt. gyónásra és első szt. áldozásra való előkészítés azonban nem papi egyének bármily helyetteskedése esetén is mindig a helybeli papság kötelessége. Az egyes plébániák területén fennálló, összes iskolák hittani órarendje minden tanév elején beküldendő az egyházkerületi tanfelügyelő esperesnek.

II. Az egyházi ének művelésére iskoláinkban és a templomokban ezentúl nagyobb gond fordítandó. Elsősorban a kántor urak kötelességévé teszem, akik a gyermekekkel az iskolában és a felnőttekkel a templomban az egyházi énekeket gyakorolni kötelesek

III. A kath. iskolai épületnek és a kath. iskola földjei tulajdonjogának

feljegyzése a telekkönyvben szükség szerint kijavítandó oly értelemben, hogy a r. kath. iskola ingatlanaink tulajdonosaként feltétlenül a „r. kath. hitközség”, vagy az „r. kath. iskola” szerepeljenek. Ezen ingatlanok az „iskola”, „iskolai alap”, vagy „a község” stb. névvel való jelölése nem felel meg, mert a kath. jelleget nem domborítja ki és a bíróságok és állami hatóságok előtt nem biztosítják ezen ingatlanok kat. jellegét. Megbízom az egyházkerületi tanf. esperes urakat, tartsák nyilván kerületükben a hibás telekkönyvi följegyzéseket, sürgessék következetesen és nyomatékosan a kijavítást, sőt a körülmények szerint esetleg vegyék saját kezükbe ezt az ügyet – egyetértőleg a r. k. iskolaszékkal, és a r. kath. iskolaszék költségére.

IV. A kath. iskolák bővítése alkalmával, illetve új osztályok szervezése alkalmával kérjen a r. k. iskolaszék az 1868. évi XXXVIII. törv. cikk 25. §. értelmében, ahogy annak értelmét a közoktatásügyi minisztérium 37952/1913. sz. rendelete magyarázta, állandó és megfelelő segílyt a polit. községtől.

V. A kath. iskola együttműködése valamely helybeli állami, vagy községi iskolával, csak az egyházi hatóság előzetes engedélye, beleegyezése alapján van megengedve, és pedig csak azon esetben, ha a szóban forgó nem katolikus iskolában a tanítás szelleme és iránya nem sérti a kath. gyermekek vallásos érzését. (Ezt az állami vagy községi iskola tanítójának mentalitásából és az ott használt tankönyvek irányából is meg kell ítélni.)

VI. A r. k. iskolaszékek elnökei a canonica visitatio és az emberi emlékezetet meghaladó időtől meg nem szakított jogszokás alapján állapítják meg a pol. község azon teljesítményeit, melyekkel az a kat. iskola fenntartásához hozzájárulni köteles, hogy végre így az illető r. k. iskola jogi helyzete fenntartójához világosan megállapíttassék.

VII. A tanerők bejelentését és törlése a Gyógy alapnál („Liečebný Fond”) betegsegélyző pénztárnál, és az ált. nyugdíjalapnál eszközölgék az iskolaszéki elnökök a szabályszerű határidőn belül. (8 nap alatt a szolgálat megkezdése vagy megszűnése után). A feladó vevény, v. átvételi elismervény arról, hogy ez megtörtént, őriztessék meg az iskolaszék (v. plébánia) irattárában.

VIII. A tanerők szabadságolása és helyettesítése ügyében be kell tartani a püsp. kar tanügyi „Rendszabályai 194–203. §§-ait. Ha valamely tanerő szabályszerűen engedélyezett szabadságolási engedély nélkül elmarad a tanítástól, ez olyba veendő, mintha szolgálati helyéről saját felelősségére eltávozott volna.

IX. Minden kath. iskola vagyonáról alapleltárt és szakleltárt készítsen a kath. iskolaszék. Minden leltárba felveendők: az iskolai épület és az iskolai földek pontos megjelölésével annak, hogy ezek a telekkönyvben kinek nevében és hányadik telekkönyvi betétben (telekkönyvi ívben) fordulnak elő; továbbá pontosan feljegyzendő a leltárban az iskolai ingatlanok térfogata, egyéb számba jövő méretei és tartozékai. Részletezve felemlítendő az iskola összes felszerelési tárgyai, a tanszerek, könyvtári könyvek, az egyes tárgyak értékének, vagy vételárának feltüntetésével. Nincs megengedve, hogy a kath. iskola igazgatója önhatalmúlag a leltári tárgyakból valamit kiselejtezzon.

Az egész leltárért anyagilag a kath. iskolaszék elnöke, gondnoka és a kath. iskola igazgatója felelős, kinek kezébe az egész leltár az iskolaszék e tárgyban hozott gyűlési határozata alapján átadandó gondozás végett. A szakleltár tartalmazza a teljes leltár tárgyait osztályozva és elosztva szakcsoportok szerint.

X. A r. kath. iskola záró számadását évente február hó végéig kell elkészíteni mindig az elmúlt naptári évről. A bevételi és kiadási tételek mindegyikét érvényes bizonyító iratokkal kell igazolni, (alátámasztani). Az oly nyugtatvány, melyen az iskolaszéki elnök láttamozó záradéka hiányzik, számadási mellékletül nem fogadható el. Oly nyugtatvány, mely más célra szól, mint az melyre az összeg tény légteljesített, érvénytelen és a szabályellenesen elköltött összegért anyagilag az iskolaszék gondnoka felelős, illetve az, ki a fizetést teljesítette. Az iskolai költségvetésben foglalt kiadási tételeken túlterjedő kiadást csak a r. k. iskolaszék határozata alapján és pedig csak a legsürgősebb esetekben lehet megengedni, ha megvan a remény, hogy ez a túlkadás fedezetet fog nyerni a legközelebbi isk. költségvetésben. Tilos kifizetni valamely kath. tanerőnek szóló oly járandóságot, amely az illető díjlevelében nincs mint neki kijáró illetmény feltüntetve.

XI. Emlékeztetem a r. k. iskolaszékeket, hogy a női kézimunka tanítása a közismereti tárgyakra tanképesített tanítónőkre nézve kötelező tantárgy. Tanításáért csak az esetben van a kath. iskola tanítónőjének igénye külön tiszteletdíjra, ha e női kézimunkákra fordított tanítási órák meghaladják azon maximális óraszámot, melyet a tanítónő külön díjazás nélkül vállalni köteles. A számfeletti tanítási órákért valamely tanerőnek csak akkor jár tiszteletdíj, ha a számfeletti tanítási órák szükségességét az egyházi hatóság elismerte. Ezen egyházhatósági beleegyezésért mindig a tanév elején kell folyamodni. A szabályszerű igazgatói tiszteletdíj csak azoknak a tanerőknek fizethető ki, akik az

egyházi hatóság kinevező okiratával a kath. iskola igazgatójává (igazgatónőjévé) kinevezettek. Igazgatónak ki nem nevezhető tanerő (kivált kisegítő tanerők) az egyházi hatóság által csupán megbízhatók az igazgatói teendők ellátásával (az egyházi hatóság újabb intézkedéséig szóló hatállyal.) E munkáért ők teljesítményük aránya és minősége szerint megállapítandó tiszteletdíjjal díjazandók.

XII. A megüresedett tanítói állások betöltésénél az egyes pályázókat minősítésük szempontjából megillető elsőbbségre tekintettel kell lenni, nehogy a tanító választásától a hatósági jóváhagyás megtagadtassék. A szabálytalan, a törvényes előírások mellőzésével eszközölt tanító választásokból esetleg eredő anyagi igényekért a r. k. iskolaszék anyagilag felelős. A tanítóválasztás jóváhagyását kérelmező, kellően felszerelt kérvények a fellebbezési határidő letelte után haladéktalanul felterjesztendő az egyházi hatósághoz, már csak azért is, hogy a fizetés kiegészítő államsegély kiutalása halasztást ne szenvedjen.

XIII. A t. d. iskolasz. elnök urak győződjenek meg minden évben a községi jegyzői hivatalban esetleg a járási hivatalban, mekkora részesedést engedélyezett az országos választmány a kiegyenlítési alapból az iskolai költségvetésben mutatkozó hiány fedezetére. Ezt a részesedést a r. k. iskolaszék csak hiv. ellennyugta ellenében fogadhatja el. Az e tekintetben netán a r. k. iskolán esett sérelemről tegyen az iskolaszék jelentést az egyházi hatóságnak. Az egyházi hatóság arra kérte az orsz. hivatalt, hogy értesítse a részesedés tényleges kiutalásának megtörténtéről az illetékes egyházi hatóságot. A róm. kat. iskola zárszámadásában legyen meg pontosan a r. k. iskolának a kiegyenlítési alapból jutott részesedésről szóló elszámolás, amely igazolja, hogy a kiutalt összegek az iskola céljaira használtattak fel.

Ennek az utasításnak minden pontja a r. k. iskolaszék legközelebbi gyűlésén felolvasandó valamint az iskolaszéki tagoknak és tanerőknek megmagyarázandó. – E tudtul adás bizonyítékául a r. k. iskolaszék szóban forgó gyűlésének jegyzőkönyvét a r. k. iskola tanerői is kötelesek aláírni.

944/933. sz. Kath. szempontból kifogástalan filmekről

A köztársaságunkbeli németajkú katolikusok szövetsége (Volksbund-deutscher Katoliken) Reichenbergben (Csehország) Birgsteingasse 44. sz. a. működő központi irodájából (Zentralstelle) a köztársaságunkbeli kath. egyházi hatóságok figyelmét felhívja arra, hogy bel-és külföldi nagy összeköttetései útján közvetíteni tudja már 400 kath. szempontból kifogástalan sőt részben vallásos tárgyú 16 mm. széles filmtekercsek kölcsönbeadását a kath. plébániai hivataloknak. Melegen üdvözlöm ezt a teljesen a püspöki kar intentióiban járó vállalkozást. Közelebbi felvilágosítást az érdeklődők Reichenbergben az említett közp. irodában kérjenek.

7039/933. sz. Mutatio obligationum antebellicarum status štátne renty (Változás a háború előtti állami bérleti díj kötelezettségeiben)

Az iskolaügyi referátus f. évi március hó 14-én 25631/IV-33. sz. a. kelt átirattal értesítette az Országos Hivatalt hogy az iskola és közművelődésügyi minisztérium (25.010/33-VI/1. sz. a. 1933. március hó 3-i kelttel) az államadósság igazgatóságának jelentéséből megállapította, hogy az egyházi javak igazgatóságai (kezelőségei) Szlovenszón legtöbb esetben azt kérték, hogy a háború-előtti vinkulált (névre szóló) magyar államkötvényeikért, vinkulálatlan čsl. pótkötvényeket kapjanak.

Hogy az államadósság igazgatósága az állampapírok kicserélésében ne legyen föltartóztatva, az iskola- és közművelődésügyi minisztériumtól azt az utasítást kapta, hogy a háború előtti vinkulált (névre szóló) államkötvényekért, csak vinkulált čsl. pótkötvényeket adjon, tekintet nélkül arra, hogy az egyházi javak kezelőségei vinkulálatlan čsl. pótkötvényeket kértek. Ez oly esetekre is vonatkozik, melyekben maga az Országos Hivatal adott beleegyezést a háború előtti kötvények devinkulálásához.

Vinkulált (névre szóló) pótkötvények vinkulálatlan pótkötvényekért csak akkor lesznek kicserélhetők, ha elég bizonyítékkal lesz igazolva, hogy az indokok, melyek miatt a vinkulálás el lett rendelve, többé fönn nem állanak és ha a kultusz kormány elfogadja az indokokat, melyek alapján a devinkulálás megengedhető.

1649/933. sz. Congrua, redemptio consipationis¹¹¹

Tárgy: A róm. kat. lelkészek párbér csökkentésének kárpótlása.

Az iskolaügyi Referátus 1933. jan. 10-én kelt 25027/IV-1933. sz. átiratában közli a következőket:

A volt magyar vallás- és közoktatásügyi miniszternek 729. prez. ai/1909. sz. elvi döntése alapján némely róm. kath. lelkészek az állampénztárból kaptak kárpótlást oly természetbeni járandóságokért és köteles munkákért, melyekre igényük volt nem katolikus kézbe jutott birtokok után. Ezen kárpótlás nagysága az 1896. összeírás értékelése szerint állapítatott meg.

Ezt a kárpótlást az iskola és közművelődési minisztérium Referátusa fizette. Tekintettel arra, hogy az 1928. júl. 17-én kelt 124. sz. kormányrendelet alapján az egész kongruaügyi agenda az Országos Hivatalra ment át másrészt a kárpótlás utalványozása költséges, a Referátus takarékosági szempontból az iskola- és közművelődésügyi minisztériumnak 1932. dec. 29. 157856/32-IV/3. sz. a. kelt beleegyezésével a szóban forgó kárpótlás kifizetését beszüntette és az Országos Hivatal felkérte, hogy ezen járandóságot 1933. január 1-től kongruaemelés alakjában utalja ki.

Felkérem a püspöki hatóságot, hogy ezen rendelkezésről a lelkészkezdő papságot alkalmas módon értesítse.

Az Országos Hivatal ezúttal megjegyezte, hogy az idáig még el nem intézett kongrua vallomások már a jelen rendelet értelmében lesznek elintézve olyképpen, hogy a párbérért járó kárpótlás a II. lusztrum vallomásában 1933. jan. 1-től a jövedelemből törölve lesz és felemelt kongrua alakjában lesz pótolva.

Azon lelkészeket, akik 1932. év végéig a Referátusától kapták a párbér kárpótlást és a II. lusztrumra szóló járandóságaik már végleg megvannak állapítva, tessék utasítani, hogy az Országos Hivatalhoz intézett bélyegmentes beadványban érvényesítsék kongrua emelésre való igényüket melyre, a II. lusztrum vallomásában jövedelembe számított párbér váltság címén van joguk.

111 A papi fizetés és párbér csökkentésének kárpótlása, a fizetések rendezése

3092/933. sz. Monitum (Figyelmeztetés)

Az iskola és művelődésügyi minisztérium bratislavai referátusa 1933. március 30.-án kelt 25745/1V-1933. számú átiratában az egyházi esekre vonatkozó érvényes törvények előírásainak be nem tartását illetőleg egy konkrét esettel kapcsolatban a következőket közölte velem:

„Megkeresem a főtisztelendő Ordinariátust, hogy minden nyomaték-
kal figyelmeztesse az ottani egyházmegye lelkészeit kötelességeiknek
figyelmes és pontos teljesítésére különösen az egyházi házasságok
megkötésénél az 1919. évi 320. sz. törvény értelmében (Törv. és rend.
tára) mert ha ismétlődnének ilyfajta hanyagságok, kényszerítve leszek
diszciplináris úton eljárni teljes következetességgel a törvényszegők
ellen a kongrua jövedelmüknek diszciplináris előírások által előírt idő-
re való megvonásával.

3380/933. sz. Takarékoság az 1933. évben – kultusz – épületek javítása, átépítések, új építések

Az iskolaügyi minisztérium bratislavai referátusa f. é. április 12.-én
25839/IV- 1933. szám alatt kelt átiratában a következőket közli:

„A Püspöki Ordinariátusnak, Trnava. Az iskola- és művelődésügyi
minisztérium 1933. március 20.-án kelt 10245/33-1V/1. számú rende-
letével utasítást adott, miként kell takarékoskodni az állami költség-
vetés keretében az 1933. évben a nyilvános alapítványok patronátusi
épületeinek javításánál. Az utasítások nagyjából részben műszaki jellegű-
ek és közöltettek a bratislavai Országos Hivatal műszaki ügyosztálya
útján az illetékes műszaki ügyosztályokkal.

Azon részletből, amely az egyházi hatóságokra is vonatkozik, köz-
löm a következőket:

Tekintettel arra, hogy az 1933. évi állami költségvetésben prelimi-
nált építési kölcsönök a fentnevezett célra a tavalyihoz képest, me-
lyek már amúgy is igen alacsonyok voltak, még tovább lettek leszá-
lítva, szükséges a nevezett kölcsönökkel a lehető legtakarékosabban
és legcélszerűbben gazdálkodni.

Engedélyezhetek csak az igazán elkerülhetetlen, a szó szoros értel-
mében fenntartó javítások, melyek szükségesek az épületek állagának
megőrzéséhez (pl. a tetők, csurgók és csövek, kémények, harántok,

födelek, villámhárítók javítása, a pléh födelek mázolása és hasonlók), míg a többi javítást, melynek célja az épületek szépítése vagy a lakók kényelme, ha célszerű és szükséges is volna, későbbi időkre kell elhalasztani. Ilyen tatarozásokat nem szabad egybekötni a fenntartó munkákkal az egyidejű elintézés előnyeinek ürügye alatt, mert ha a jövőben meg is növekszik építési költségük azáltal, hogy önállóan kell majd őket elvégezni, ez a pénzügyi veszteség pótlódik azáltal, hogy a jelenben a fentnevezett módon felhasznált kölcsön révén több épületet lehet megóvni a veszélytől. Akármilyen új építést vagy bővítést egyelőre el kell halasztani.

Ez oknál fogva bátorkodom nyomatékosan felhívni az ottani hivatal figyelmét arra, hogy a plébániai hivatalok a nyilvános patronátusi templomoknál legyenek tekintettel a rendkívüli viszonyokra és kérelmezzék az építési tatarozásokat igazán csak a legszükségesebb esetekben, amikor a javítás elhanyagolása miatt az épületek állapota igazán nagyon rosszabbodna vagy pedig a közbiztonság volna veszélyeztetve. A kérvényekben az illetékes plébániai hivatalok kötelesek részletesen leírni az épületi hiányokat és a javításukhoz szükséges összes munkálatokat.

Figyelmeztetem továbbá, hogy a javításokat elvből nem lehet engedélyezésük előtt megkezdeni. Azon kiadások fedezése, melyek az előleges beleegyezés nélküli javításokból erednek, elvből visszautasítatik. Csak teljesen kivételes esetekben lehet eszközölni az állami technikusok közreműködésével olyan előzőleg nem engedélyezett javításokat, amelyeknél a halasztás egyenesen veszélyt jelentene; ezek általában kisebb javítások lesznek, melyek szükségesek a fenyegető károk ideiglenes elhárításához, vagy elemi csapások által okozott javítások. Az ilyen munkálatok megkezdéséről azonnal jelentést kell tenni az itteni hivatalnak, ha pedig a volt királyi patronátusi épületekről az Országos Hivatalnak Bratislavába.

Ezt közlöm az ottani hivattal azzal a kérelemmel, hogy a rendelet tartalmát a papsággal közölni szíveskedjék; egyúttal tessék figyelmeztetni arra is, hogy a helyi lelkész rendelkezésére végzett minden munka az ő saját terhére és felelősségére végeztetik.

1951/933. sz. Egyházi emlékművek kivitele és eladása

Az utóbbi időben el lett adva több értékes emlékmű idegen országokba az illetékes egyházi fennhatóság engedélye nélkül, még pedig jóval olcsóbban a valódi értéknél. Ezennel megtiltom mindennemű egyházi emlékmű eladását az Ordinariátus előzetes beleegyezése nélkül. Elrendelem, hogy a nt. esperes urak írják össze kerületük emlékműveit és értéktárgyait és évenként vizsgálják felül őket az így összeállított leltár szerint. A leltár egy példánya az egyházi fennhatósághoz küldendő be. Ha az ilyen tárgyak eladásához elegendő ok merülne fel, szükséges az Ordinariátus előzetes beleegyezése és azonkívül jelenteni kell az esetet az Emlékművek hivatalának is.

3531/933. sz. Utasítások pénzügyi kérdésekben

1. Szelvény-adó és az értékpapírok kamatainak leszállítása.

A 47/-933 T. és R. T. száni törvény értelmében a belföldi államadóság 1933. március hó 24. után esedékes kamatai szelvényadó alá esnek még pedig ezen kamatok $16 \frac{2}{3} \%$ ($\frac{1}{6}$) magasságáig, ugyan csak az értékpapíroknak 1933. március hó 24-e után esedékes kamatai leszállítatnak $16 \frac{2}{3} \%$ ($\frac{1}{6}$) -al.

2. A munkakölcsön.

A 48/1933. T. és R. T. számú törvény értelmében jegyzésre kitett munkakölcsönt 1933. május hó 15-ig lehet jegyezni 100% jegyzési kurzus mellett. Kibocsájtatik 200, 500, 1000, 5000, 10.000 és 50.000 névértékű kötvényekben. A munkakölcsön mentes a járadék- és a fent említett szelvényadó alól. Állami és egyéb nyilvános alkalmazottaknak a kölcsönjegyzést lehetővé tették azáltal, hogy a jegyzett összeget részletben lehet lefizetni úgy, hogy az alkalmazottak bejelentik jegyzési szándékukat azon helyeken, amelyek fizetésük kiutalását végzik oly záros határidőben, hogy azok névsora, akik a munkakölcsönt ily módon jegyezték, még f. hó 15-e előtt a prágai postatakarékpénztárnak legyen megküldhető. A jegyzett összeg azután 10 havi egyenlő részletben a fizetést folyósító hivatalok által az alkalmazottak fizetéséből levonatik 1933. június hó 1-ével kezdődőleg. Tehát 1000. – Kč jegyzésénél havonként 100.- Kč-t vonnak le, és így tovább. A bejelentett jegyzést visszavonni illetve megsemmisíteni csupán kivételes esetben lehetséges.

Igen ajánlom a t. d. papságnak, hogy ezen nehéz időben szintén részt vegyen az általános krízis enyhítésén a munkakölcsönnek lehetőségéhez képest való jegyzésével, akár készpénzfizetés mellett, főleg pedig a fentvázolt részletfizetési módon, mely utóbbi esetben az, aki a bratislavai országos hivataltól kongruafizetést élvez, folyó évi május hó 10-ig küldjön be az Országos Hivatalhoz egy nyilatkozatot arra vonatkozólag, hogy mily összegű kölcsönt jegyez s ezt az összeget aztán az Országos Hivatal 10 egyenlő havi részletben le fogja vonni. – A jegyzésnek ez a módja vonatkozik a nyugdíjasokra is.

A munkakölcsön alkalmából előnyösen törleszthetők az 1930. év s a megelőző évekről való adóhátralékok oly képen, hogy 1933. május 15-ig befizetendő eme adóhátralékok három nyolcada (%) az illetékes adóhivatalnál, másik három nyolcada pedig a prágai postatakaréknál s a hátralevő két nyolcadot, azaz 25%-ot az adóhivatal törli. Az adóhivatalok már szétküldötték a szóban levő adóhátraléki kimutatásokat a szükséges csekklapokkal együtt. Ezennel elrendelem, hogy mindazon t. d. ol-tártestvéreim, akiknek ily kimutatás kézbesítve lett, az adóhátralékot a fönt vázolt módon azonnal törlesszék. Ha egyházi alapok, templom stb. ilyenén adóhátralékot kell törleszteni, ezennel megengedem, hogy e törlesztéshez más egyházi alapok készpénze vagy készpénzbetétje is felhasználható legyen. Ily esetben azonban mindjárt jelentés teendő az illetékes kerületi esperesnek, aki viszont folyó évi május 30-ig köteles ide jelentést tenni a kerületében előfordult összes ilyen esetről.

3. Községi pótagót.

A plébánia földek utáni községi pótagót, ha esetleg ki volt vetve, – amire vonatkozólag az illetékes helyen érdeklődni kell, – minden egyes esetben meg kell fellebbezni azon az alapon, hogy a 329/921. sz. törvény 30. §-a alapján csak akkor lehet az adókhöz pótagót kivetni, ha ez valamelyik törvény (előbbi törvény) által meg lett engedve. De az 1886. évi XXII. törv. cikk 138. §-a szerint a helyi plébániai földekre nem szabad kivetni községi pótagót, – ez a kiváltság az 1921. évi 329. sz. törv. 30. §-a által tehát továbbra is érvényben maradt, későbbi törvények sem törölték és azért még most is érvényes.

Ha a fellebbezés el lett vetve azzal, hogy még lehet tovább fellebbezéssel élni, a fellebbezést az előirt határidőn belül be kell adni. Ha a fellebbezést – az elsőt vagy a másodikat – elvetették azzal, hogy már nincs más orvoslási lehetőség, az összes iratot be kell küldeni ide a végzés kézbesítése dátumának megadásával, hogy idejében lehessen panaszt benyújtani a legfelsőbb közig. bírósághoz.

4. Házadó.

A.) A plebánosi (kápláni) lakás az 1927. évi 76. sz. törv. 126. és 129. §-a alapján ki van véve a házadó alól, még pedig nem csak a hivatalos helyiségek, hanem az egész lakás, tehát az egész plébánia épület. Ha tehát a plébániaépületre ki lett vetve házadó, az ellen fellebbezni kell és törlését kérelmezni még abban az esetben is, ha már a kivetés jogérvényes is volna. A plébániaépületet ugyanis a pénzügyi hatóságoknak hivatalból kell a házadó alól mentesíteni és ha annak dacára mégis ki lett vetve az adó, ez lényegbeli hibás eljárást jelent, amely az 1927. évi 76. sz. törv. 256. § 5. pontja szerint még akkor is orvoslandó, ha a kivetés már jogérvényre is emelkedett volna.

B.) Ha házadó lett kivette oly tanítói lakásra, amely ingyen használatik az iskolaépületben, fellebbezni kell ez ellen azon az alapon, hogy ez természetbeli lakás, amely az 1927. évi 76. sz. törv. 129. §-a alapján adómentes. Mivel azonban a fellebbezésnek nincs elodázó hatása és az adót meg kell fizetni, fizetnie kell a tanítónak, – így van ez az állami tanítóknál is. Indokul szolgál az a körülmény, hogy a tanító állandó haszonélvezője az épületnek, továbbá hogy a vokátorban a lakás nincs magasan értékelve. Minden esetre azonban törekedni kell arra, hogy az adó ki legyen vetve vagy az osztályadó szerint – vagy ha a községben általános házbéradó volna – csak oly összegű bérérték szerint, amekkora a vokátorban lett felvéve.

5. Illeték átalány.

A bratislavai vezérpénzügy-igazgatóság 1932. febr. 5.-én kelt VIII-868/932. sz. végzésével teljesen törölte az illetékátalányt, amely ellen fellebbezés lett beadva a következő indokok alapján:

1.) a bratislavai vezérpénzügy-igazgatóság 1928. július 11.-én kelt IV-3800/928. sz. utasítása szerint (lásd Litt. Circ. 1928-VIII. 106–107. oldal) a lelkészeknek a földbirtokból és épületből való jövedelme földbirtoki és épületi jövedelemnek tekintendő nem pedig szolgálatbeli jövedelemnek; 2.) sok bevételnél a lelkész köteles kiállítani rendes okmánybélyeggel ellátott elismervényt;

3.) a vezérpénzügy-igazgatóság 1927. febr. 22.-én kelt IV-7680/26. számú utasítása, illetve a pénzügyminisztérium 1926. ápr. 22.-én kelt 129875-26. és 30639. 26-111-9. számú rendelete alapján a lelkészeknél nem tekintendő szolgálati bevételnek az a jövedelem, amely:

- a) a beneficiumi ingatlanokból;
- b) a természetbeli lakáson kívüli épületekből;
- c) kereseti adó alá eső tárgyakból;

d) járadékadó alá eső vagyonból származik.

Figyelmeztetem erre a döntésre a tiszt. papságot azzal, hogy ezen indokok alapján kérje az illetékátalány törlését, esetleg ügyvéd útján a legfelsőbb közigazgatási bíróságnál benyújtandó panasz által is, amely a végső döntés, – (amely ellen t. i. már nincs több orvoslási eshetőség közigazgatási úton) – kézbesítése utáni 60 napon belül adandó be.

6. Illeték egyenérték.

Előfordult olyan eset, hogy illeték egyenérték lett kivette a kegyúr vagy a hívők által nyújtott természetbeli járandóságokra. Ha ez még valahol megtörténne – ha t. i. jönne felhívás az adóhivataltól e járandóságok bevallásának benyújtására, a bevallást be kell nyújtani, mert a felhívás ellen nem lehet külön fellebbezni, – de azután határozottan kell fellebbezni a fizetési meghagyás ellen azon az alapon, hogy ezek a járandóságok nincsenek alávetve illeték egyenértéki kötelezettségnek a következő indokokból:

1) A XI/1918. törv. 105. §-a értelmében illeték egyenértéknek van alávetve csak a javadalmak, alapítványok, egyházi és politikai községek, egyesületek, intézetek és társulatok vagyona, tehát jogi személyek vagyona. A természetbeli járandóságok azonban személyi fizetések, melyeket a lelkész személyi teljesítménye után kap és egyúttal az ő mint fizikai személy birtokába mennek át és ezért nem lehet őket javadalmi vagy alapítványi vagyonnak tekinteni, amelynél a lelkész nyilvánvalóan nem tulajdonosa a vagyonnak, míg a járandóságok a lelkész tulajdonába mennek át.

2.) Az említett XI/1918. törv. 105. §-a szerint nyilvánvaló, hogy az illeték egyenérték annak a fizetségnek az ellenértéke, melyet fizikai személyek a birtokok átruházásánál fizetnek, míg a jogi személyek birtoka gyakran hosszú időközön keresztül nem ruházódik át. De a természetbeli járandóságok nem alkotnak valamely elkülönített törzsvagyont, hanem vagy fizikai személyek (kegyúr, hívők) vagyonának jövedelméből valók, amely vagyonról annakidején átruházási illeték fizettetik, vagy pedig e járandóságok valamelyik alapítványból folyósítatnak és akkor maga az alapítvány fizeti az illeték egyenértéket a törzsvagyonától. A természetbeni járandóságok azonban fizikai személy személyi vagyonává lesznek, amely azután szintén alá van vetve a rendes átruházási fizetségeknek.

Ha a fellebbezést elutasítanák, vagy tovább kell fellebbezni, vagy pedig – ha fellebbviteli úton további orvoslásnak nem volna helye, – azonnal ügyvéd útján panaszt kell benyújtani a legfelsőbb közigazgatási bírósághoz. Az első fellebbezést a fizetési meghagyás ellen az adóhivatalnál kell

beadni a kézbesítéstől számított 30 napon belül. Az így beadott fellebbezésnek elhalasztó hatása van, (13/1928. sz. kormányrendelet 11. §), úgy hogy az illeték egyenértéket nem kell megfizetni az ügy elintézése előtt. A legfelsőbb közigazgatási bírósághoz szóló panaszt ügyvéd útján kell beadni a végső döntés kézbesítésétől számított 60 napon belül.

Itt is hangsúlyozom, hogy a plébánia, templom, alapítványok vagyonnánál – amely vagyon alá van vetve illeték egyenértéknek – azonnal jelenteni kell az adóhivatalnak úgy az ingatlan, mint az ingó vagyonnak minden változását, mert ezek a változások maguk után vonják az illeték egyenérték megmásítását is.

7. Minden önálló egyházi jogi személy adókiivetésének elkülönítése.

Az egyházi vagyon tiszt. igazgatóit újból nyomatékosan figyelmeztetem, hogy az adóhivataloknál kérelmezzék minden önálló egyházi jogi személy (templom, plébánia, iskola, minden misealapítvány, minden szobor, kereszt stb. alapítványa, ha van földje) elkülönített számvitelét és különálló adókiivetést. Ennek elsősorban kezelhetőségi előnyei vannak, minden jogi személy külön fizeti adóit, – de befolyásolja a kiivetett adó magasságát is, amennyiben lehet, hogy az egyes egyházi jogi személyek vagyona nem rendelkezik 120 Kč tiszta kat. jövedelemmel és így nem fizeti a 1,5 % külön járulékot, – ha azonban az adókiivetés közös és az összevetett tiszta kat. jövedelem meghaladja a 120 Kč-t, akkor ezt a járulékot is kell fizetni. (76/927. törv. 105 §).

A pénzügyi hivatalok kötelessége külön kiivetni az adót minden önálló jogi személyre, mivel minden ilyen személy önálló tulajdonos és minden tulajdonosra külön kell az adót kiivetni.

8. Háború előtti kötvények.

Hangsúlyozom, hogy a háború előtti vinkulált vagy vinkulum nélküli kötvények átvételi bejelentéséhez az utolsó terminus 1933. december 31. (Lásd. Litt. Circ. 1929., VI. 50. oldal.)

9. Vagyonügyi döntések.

Újból hangsúlyozom és elrendelem, hogy a hivatalok mindennemű pénzügyi döntvényeit (illetékkivetések, vagyondézsmdöntések, állampapírügyek stb), amelyek egyházi jogi személyekre, az Egyházra eső hagyatékokra, alapítványokra stb. vonatkoznak, azonnal felterjesztendő ide az összes a dolgokra vonatkozó irattal, a megfelelő magyarázattal és a kézbesítés napjának megjelölésével. Ez arra az esetre is vonatkozik, amikor a döntés azzal a klauzulával van ellátva, hogy ellene (közigazgatási úton) nincs további orvoslási mód.

Munkakölcsön jegyzése

A munkakölcsön jegyzésének határideje meg lett hosszabbítva 1933. június 30-ig. Mivel e kölcsön kamatai magasabbak, mint amennyit jelenleg a pénzügyintézetek számítanak a betétek után, főleg azonban azért, hogy e kölcsön hivatva van enyhíteni a nyomasztó munkanélküliséget, ajánlom a tő papságnak, hogy vegyen részt e kölcsön jegyzésében úgy az egyházi alapok, mint a saját személyes vagyonának igénybevételeivel ily módon:

1.) az egyházi alapokból – amelyeknek van készpénztőkékjük, – oly összeget ajánlok jegyezni, amelyre belátható időn belül készpénzben nem lesz szükség; az iskola- és nemzetművelődési minisztérium, – ott ahol ez szükséges, – a maga részéről is megadta a beleegyezését az egyházi alapoknak ilyen módon való munkakölcsön jegyzéséhez;

2.) a személyes vagyonból való munkakölcsön jegyzésnél a készpénzfizetéses jegyzésen kívül ajánlatos a 10 havi részletre való jegyzés az itteni 1933. IV. körlevél 45. lapján ismertetett módon, azzal a különbséggel, hogy a havi részletek 1933. július 1-ével kezdődőleg vonatnak le. A bratislavai Országos Hivatalnak tehát minél előbb, – mindenesetre még 1933. június vége előtt – bejelentendő, hogy mekkora összeget akar valaki a munkakölcsönre részletfizetésre jegyezni és az Országos Hivatal ezt az összeget 1933. július 1-vel kezdődőleg 10 havi részletben le fogja vonni a fizetésből.

Végül megjegyzem, hogy a munkakölcsön alkalmából nyújtott adóhátralék törlesztési kedvezmény szintén meg van hosszabbítva 1933. június 30-ig s azért újra elrendelem, hogy az 1930 és megelőző évekről való adóhátralékok 1933. június végéig mindenesetre törlesztessenek az itteni 1933. évi V. körlevél 45. lapján vázolt módon.

5347/933. sz. Assecuratio aedium patronatus publicus (Az épületbiztosítás lakossági támogatása)

A nyilvános alapok patronátusa alá tartozó plébániai hivatalok felszólítást kaptak, hogy a kegyurasági épületek tűzbiztosítására vonatkozó adatokat küldjék meg a „Centrálna Správa”-nak, mert a nyilvános alapok kezelősége saját rezsijében akarja a tűzbiztosítást eszközölni.

Felhívom azon lelkész urakat, akik ilyen felszólítást kaptak, hogy annak haladéktalanul eleget tenni szíveskedjenek. A kért adatokat pontosan tüntetendők fel. Csak a kegyúri épületekre vonatkozó adatokat kell feltüntetni.

4418/933. sz. Az állami kegyúri iskolák tanítói állásainak betöltése

A prahai földművelési minisztérium 116,995/V./16/1931. számú átiratában kívánja, hogy az állami kegyuraság alatt álló iskoláknál – képviselve az állami erdők és nagybirtokok igazgatósága által – a tanítói állások betöltésénél a volt magyar földművelési miniszternek 4504/1886 sz. és 171.008/I. B-2 (kelt 1917. XII. 14.) számú rendelete alapján az iskolaszék ne válasszon, csak ajánljon kinevezésre tanítót. A kérvényhez csatolandó:

1. a jelölt kérvénye,
2. hirdetési bizonyíték a „Věstník mšeno” és „Úradné noviny” című hivatalos lapokban közölt pályázatról
3. választási jegyzőkönyv,
4. keresztlevél,
5. állampolgársági bizonyítvány,
6. iskolai bizonyítvány,
7. erkölcsi bizonyítvány,
8. orvosi bizonyítvány hivatalos orvostól,
9. vokátor és javadalmi jegyzőkönyv.

5276/933. sz. Das Kränzchen, Illustrierte Mädchenzeitung olvasása és terjesztése a nép és középiskolákban tiltatik

Az iskolai minisztérium bratislavai referátusa prezidiumától. 1332/933. szám. Bratislava, 1933. jún. 11-én. – 105. számú körlevél.

Az iskolai tanfelügyelőségnek a nép és közép iskolák és tanítóképezdek igazgatóságainak.

Az iskolai minisztérium 1933. évi jún. 1-én 54.326/33/1-1. számú végzése alapján megtiltom a nép. a középiskolák es tanítóképezdek tanulóinak a „Das Kränzchen, Illustrierte Mädchenzetttschrift” folyóirat olvasását és terjesztését. – Unión könyvkiadó vállalat Deutsche Verlagsgesellschaft Stuttgart kiadásában. – Kérem a megfelelő intézkedést.

7310/933. sz. Minden önálló egyházi személy adókivetésének elkülönítése

Az 1933. évi IV. sz. körlevél 47. oldalán megjelent, az önálló egyházi jogi személyek adókivetésének elkülönítéséről szóló utasítással kapcsolatban. – értesítem az egyh. vagyon tő igazgatóit, hogy a szlovenszkói vezér-pénzügyigazgatóság f. é. július 13-án kelt XV-7801/33 átirata szerint a pénzügyminisztérium 66.898/32-III/6. sz. rendeletével teljesítette az itteni hivatal idevonatkozó kérését és elrendelte, hogy a szlovenszkói katasztr. mérnöki hivatalok minden önálló egyházi jogi személy részére külön kataszteri ívet létesítsenek (ezáltal az adó is külön lesz kivetve). – Minden szlovenszkói kataszteri hivatallal közölve lett ez a rendelet.

8384/933. sz. A mezőgazdasági bérletek szabályozása

A Törv. és Rend. Gyűjteményében 164/933. sz. alatt megjelent kormányrendelet a következő módon szabályozza a mezőgazdasági bérleteket:

I. Ezen szabályozás az 1932. október 1. előtt megkötött bérleti szerződésekkel illeti és legfőbb 3 gazdasági évre vonatkozik – beleértve az 1932/33 évet is.

II. A bérlet szabályozását kérelmezheti (nem kötelező):

1. a bérlő, aki a bérelt birtokot egymaga vagy családtagjai segítségével munkálja meg s kinek saját és bérelt birtoka nem haladja meg a 8 ha-t (= 14 kat. hold 841.53 négyzetül vagy pedig 19 magyar hold 441.53 négyzetül);

2. a bérlő, akinek a saját és bérelt birtoka meghaladja ugyan a 8 ha-t, azonban egyedül vagy családjával gazdálkodik, s a mezőgazdasági termelés képezi fő kereseti forrását, feltéve, hogy a bérelt birtok az általa munkált területnek legalább negyedrészt teszi ki.

3. a gazdasági egységek (majorok, birtokok, telepek) bérlője, amennyiben a mezőgazdasági terület terjedelme nem haladja meg a 250 hektárt.

Mindhárom esetben a legfőbb félhektáros (= 1390.1 négyzetül) többletek nem jönnek számításba. A mezőgazdasági birtok terjedelmének meghatározása során el nem választott házastársakat egy személynek tekintik.

III. A szabályozás módozata háromféle:

1. Amennyiben a bérlet kiszámításának alapjául egészben, vagy részben egy bizonyos mennyiségű búza vagy rozs árát, avagy búza és rozs árát vették, úgy a maximális bérösszeg kiszámításának alapjául búza és árpa, illetőleg (a második esetben) rozs és zab árát kell venni. A számításnál a két gabonanem egyesített mennyiségének felét kell számítani. Az összeg kiszámításának módja nem változik.

2. Ha a bérlet ellenértékét bizonyos mennyiségű búzában vagy rozsban, avagy búzában és rozsban határozták meg, a bérlet ellenértékének szolgáltatását olyképpen kell teljesíteni, hogy azonos mennyiségű búza és árpa illetőleg (a második esetben) rozs és zab egyesített mennyiségének felét adja a bérlő.

3. Ha a bérlet ellenértékét annak megkötésekor pénzben határozták meg, akkor a bérleti megállapodás kötésének évében jegyzett belföldi eredetű búza, vagy rozs átlagos jegyzési ára alapján megállapítandó az a búza vagy árpa mennyiség, amely megfelel a jelenlegi bérletösszegnek. (Az 1923 előtti időben kötött bérleti szerződéseknél az 1923. év árai irányadók). A számítás alapjául búzát vesznek, ha az általános átlagos katasztrális tiszta jövedelem a mezőgazdasági birtok 1 hektárán a kisgazdák 1932. évi forgalmi adóátalánya megállapítása alapjául szolgáló becslés szerint túlhaladja a 20 Kč.-t (1 katasztrális holdon a 11.51 Kč.-t). Ha a tiszta katasztrális jövedelem ennél kisebb, akkor a számítás alapjául rozst kell venni.

A bérlet ezután az 1. pont szerint számítandó ki, t. i. ahol bizonyos

mennyiségű búzát kell a számítás alapjául venni (magasabb átlagos katasztr. jövedelemnél), ott a bérlet ellenértékét a búza és árpa ára képezi mindegyik felerészben.

Ahol a számítás alapjául bizonyos mennyiségű rozst kell venni (alacsonyabb átlagos katasztrális jövedelemnél), ott a bérlet ellenértékét a rozs és zab ára fogja képezni felesben.

A földművelésügyi minisztérium hirdetménye szerint (172/933. sz. Törv. és Rend. Gyűjt.) a bratislavai terménytőzsde átlagos gabona árai, melyek ez ügyben Szlovenszko és Podkarpátszka Ruszra érvényesek, és melyek alapján számítandó a pénzbeli bérletnek megfelelő búza illetőleg rozsmennyiség, az 1923–1932 évekre a következők:

1 q búza (évenként 1923-tól kezdődőig): Kč 142, 191, 180, 212, 214, 188, 154, 124, 128, 142.

1 q rozs (évenként 1923-tól kezdődőig): Kč 101, 177, 147, 163, 206, 183, 127, 90, 138, 98.

A kisgazdák 1933. évi forgalmi adóátalány megállapítása alapjául szolgáló általános átlagos tiszta katasztrális jövedelem 1 ha vagy 1 kat. hold után (melynek magasságától függ, vajon ezen esetben a búza vagy rozs szolgál a bérlet alapjául) megállapítható a községi (jegyzői) vagy pedig az adóhivatalban.

Ha a bérleti szerződést két, vagy mindhárom módszer szerinti alapon kötötték meg, akkor annak szabályozása tekintetében a bérlet ellenértéke szolgáltatása teljesítése során önállóan kell a teljesítési nemeket végezni. Ahol tehát a bérlet nincs meghatározva sem búzában, sem rozsban, sem pénzben, – hanem valami más módon ezen rendelet alapján nincs helye a szabályozásnak. Ahol a bérletnek csak bizonyos része volt megállapítva búzában, rozsban, vagy készpénzben, ott csak az a rész szabályoztad ezen rendelettel, a többi teljesítések azonban, fogatok, tejszolgáltatás stb. érintetlenül maradnak.

IV. A bérletszabályozási igénynek az érvényesítése és ennek a tagadása:

1. Kisebb bérlők – az I. 1. és 2 szám alattiak – ha igényüket érvényesíteni akarják, kötelesek 1933. augusztus 24.-től számított 30 napon belül a bérbeadót hozzá, vagy gazdasági intézőségéhez intézett ajánlott, vagy átvételi elismervény ellenében kiadott levélben értesíteni a bérleti megállapodás módosítását célzó igényeikről.

Ha a bérlő úgy véli, hogy a bérlőt a bérleti megállapodás módosításának joga nem illeti meg, akkor azt bejelentheti annak a kerületi bíróságnak, melynek hatásköréhez a kérdéses birtok tartozik. A bejelentésnek a bérlő igényemelését tartalmazó levelének átvételétől számított

15 napon belül kell megtörténnie.

2. Gazdasági egységek bérlője – I. 3. alatt – 1933. aug. 24.-től számított 15 napon belül köteles igényét jelenteni a bérbeadónak. Ha a következő 30 napon belül nem jön létre megegyezés a felek között, akkor a bérlő további 15 napon belül kérheti a járási bíróságnál, melynek hatásköréhez tartozik a birtok, a bérlet módosítását.

Minden ezen ügyre vonatkozó vitás kérdésben a járási bíróság dönt peren kívüli eljárásban.

Ezen rendelet határozatai az albérletekre is vonatkoznak.

Háború előtti kötvények

Újból hangsúlyozom, hogy a felülbélyegzett és hivatalos őrizetbe lett háború előtti kötvények becserélése iránt való bejelentést legkésőbb 1933. dec. 30.-ig kell benyújtani.

Ha valamely háború előtti államkötvény nem lett felülbélyegezve, vagy hivatalos őrizetbe letéve, az illetet ú. n. külföldi blokkban lehet majd értékesíteni, mely célból az ily állami kötvények azonnal az itteni Ordinariátushoz terjesztendőek fel.

Szt. Ráfael egyesület gyűjtése

Ezennel megengedem, hogy a Nt. lelkesz urak f. é. november 12-én vagy 19-én vasárnap minden templomban gyűjtést rendezzenek a katolikus kivándorlók támogatására létesített Szt. Ráfael egyesület részére. Egyben kérem a Nt. lelkesz urakat, legyenek mindenben az említett egyesület segítségére. A gyűjtés eredménye sekken az egyházmegyei hatóságnak küldendő.

A tanulóifjúság államhű nevelése

Csehszlovák államhű nevelés a szlovenszkói elemi és középiskolákon. Az iskolai és népnevelésügyi minisztérium kormány tanácsának elnöki osztálya 1933. október 13-án 2329/1933. eln. szám alatt az összes közép- és polgári iskolák, továbbá a siketnémák és vakok intézeteinek, az összes állami és községi népiskolák igazgatóságaihoz a tanulóifjúságnak a csehszlovák köztársaság iránt való államhű nevelése tárgyában (163. szám alatt) körlevelet bocsátott ki. Az elnökségi körlevelet megküldötte összes egyházi tanügyi főhatóságainknak is tudomásvétel céljából azon kérelemmel, hogy hasonló intézkedést foganatosítsanak az egyházi főhatóságaink alá tartozó iskolákra nézve is.

Az iskolai és népnevelésügyi minisztérium kormánytanácsának elnöki intézményét egész terjedelmében alább azzal közöljük a főhatóságaink alá tartozó népiskolák igazgatóságaival és iskolaszéki elnökségeivel, hogy a benne foglalt rendelkezéseket mindenkor lelkiismeretesen betartsák.

– „Elvárom, hogy mindenfokú iskolán különös gondot fordítsanak az iskolalátogató ifjúság nevelésére nem csupán valláserkölcs, hanem társadalmi és főként államhű szempontból is.

Ezt a célt csak akkor lehet elérni, ha a nevelő közeg úgy a reábízott ifjúság, mint a közvélemény teljes bizalmát megnyeri. Ez feltételezi minden nevelőnek feddhetetlen életmódját az iskolán kívül is, lelkiismeretességét, sőt áldozatosságát minden kötelességének teljesítésében, nyájasságát a tanulóifjúsághoz, mely komoly munkaszeretettel párosul és igazságosságát a tanulóifjúság teljesítményeinek megítélésében.

A társadalmi viselkedés jelentkezzék ne csupán a tantestületek tagjainak kollegiális együttérzésében, hanem a szülőkkel és az ifjúsággal való udvarias viszonylatban is.

Mint állampolgár a nevelő legyen példaképe a csehszlovák állam iránt való hazaszeretetnek és ragaszkodásnak.

Az állam iránt való tisztelet kifejezést nyer az államnyelv iránt való tiszteletben. A tájszólásoknak, vagy éppen triviális beszédnek használata az iskolában nem tűrhető.

Miután a szlovákoknak és cseheknek egymás iránt való jó viszonya köztársaságunk megerősödésére alapvető jelentőséggel bír, kívánom, hogy az összes tanerők minden erejükkel törekedjenek kölcsönösen bizalommal teljes együttélésre és, hogy az iskolai és iskolán kívüli munkásságukban gondosan kerüljenek mindent, ami a szlovákok és csehek jó viszonyát megzavarhatná.

Hogy a tanulóifjúság szívében az államhűség gondolata megnevelődjék, tapintatos és megfelelő módon belé kell ojtani a tiszteletet az államjelvények iránt, (ilyenek: csehszlovák állami zászló, címer, himnusz), valamint a kormány és a hivatalok iránt. Felhívom a figyelmet az iskolai és népnevelésügyi minisztériumnak az állampolgári nevelésről 1933. április 12-én 40.659/1. (Vestník 1933. é. 84. old.), melyet ugyanezen minisztérium kiegészített 1933. szeptember 11-én 2184. eln. szám alatt (Vestník 1933. é. 254. old.).

Éppen ezért meghagyom az alám tartozó összes iskoláknak, hogy legalább az államünnepen (október 28-án) és az iskolai év végén a csehszlovák állami zászlót ünnepélyesen kitűzzék és köszöntsék; ugyanakkor a csehszlovák állami himnuszt énekeljék, miként azt az iskolai és népnevelésügyi minisztérium 1933. május 9-én 52,255/1 szám alatt (Vestník 1933. é. 119. old.) előírta. Ezen ünnepélyeken a tantestület összes tagjainak jelenléte kötelező.

A tanításnál különös gondot kell fordítani a függetlenségért bel- és külföldön folytatott küzdelemre és annak eszmei tartalmára. A Csehszlovák Köztársaság alkotmányát alapos gondossággal kell előadni. A csehszlovák állami himnuszt minden tanulónak emlékezetből kell tudnia.”

11163/933. sz. Mutatio proventus interusuriorum¹¹²

A bratislavai orsz. hivatal f. é. november 13-án kelt 289.752/6/1933. sz. az Ordinariátushoz intézett átiratában a következőket közli:

Az 1933. március 21-i 47. sz. a szelvényadóról és némely állandósított kamatláb szerint kamatozó értékpapírok kamatjának leszállításáról szóló törvény alapján változás állott, ha a kongruás egyházak és vallási társulatok lelkészeinek helyi jövedelmében, amely hatással van kongruájuknak a vallási alapból illetve a költségvetés kultuszi tételeiből való kiegészítésére (lásd Törv. és rend gyűjt. 124/1928. sz. korm. rend. 175. §). Ennek alapján az iskola- és népnevelésügyi minisztérium 1933. június 24-én kelt 73.956/33-VI/3. sz. rendeletével felhatalmazta a 124/1928. sz. korm. rend. 175. §-a értelmében az orsz. hivatalt a kongrua pótlék ezen változtatásának hivatalból való elintézéséhez.

Mivel azonban a jövedelmi bevallások adatai és az orsz. hivatal jegyzé-

112 Megváltozott jövedelem

kei nem nyújtanak biztos alapot a jövedelem a 47/1933. sz. törvény által okozott csökkenésének megállapításához, új adatoknak a beszerzése válik szükségessé.

Szíveskedjék tehát felhívni az alárendelt hivatalokat, hogy azok, akiket a dolog érint, legkésőbb f. é. végéig terjesszék fel ide azon kamatok részletes jegyzékét, melyek az említett törvény 1. §-a szerint szelvényadó alá esnek, az évi adó pontos és adatokkal bizonyított összegét, valamint az állandósított kamatláb szerint kamatozó értékpapírok jegyzékét, amelyeknél ezen törvény második fejezete alapján csökkenés állott be, azon évi összeg pontos kiszámításával együtt, mellyel a kamatok csökkentek.

A jegyzékek úgy legyenek összeállítva, hogy nyilvánvaló legyen, mekkora összeggel csökkent a lelkészi javadalom jövedelme a II. lustrumra szóló bevallás megfelelő tételeivel szemben.

Negatív jelentéseket nem kell küldeni. Megjegyzendő, hogy az orsz. hivatal azon lelkészeknek, kiknek a II. lustrumra szóló bevallása már el lett intézve, póthatározattal felemeli a pótlékot a szelvényadó által okozott jövedelemcsökkenés erejéig; azon lelkészeknek azonban, kiknek a II. lustrumra szóló bevallása még nincs elintézve, beismeri az illetékes határozatban a pótlékemelést és pedig mindkét esetben a szelvényadó nagyságának megfelelően a pótléknak az egész évi egyszeri átutalásával.

7161/933. sz. Iskolai rendelkezések

Utóbbi időben gyakran érkeznek hozzám panaszok, hogy az iskolák által történt megrendelések nem nyertek kiegyenlítést. A cégek személyemet, mint az illető iskolák képviselőjét perelik.

Nehogy ilyen esetek ismétlődjenek, szigorúan elrendelem:

Bárminemű iskolai szükségletek beszerzésére irányuló megrendelés ezután nemcsak az iskola igazgatója, hanem az illetékes iskolaszéki elnök által is aláírandó. A megrendelés csakis a jóváhagyott költségvetés határain belül eszközölhető. Ha azon felül kellene valamit rendelni, azt előbb az egyházi hatóság által kell jóváhagyni s a megrendelést a leirt módon kell megtenni. Minden megrendelés, amely nem így fog történni, terheli kizárólag a megrendelés aláíróját saját személyében.

Az eddigi megrendelésekért, ha azok a jóváhagyott költségvetés határait túllépték s az iskolaszék azokat nem vette át, felelős kizárólag a megrendelés aláírója.

1933. év.

Szlovenszkó és Ruszinszkó püspökei üdvözetüket és az Úr áldását küldik híveiknek

Az ószövetségi szentírásban olvasunk arról a nyomorról, amelybe az istenfélő Tóbiás jutott. Megvakult, s azonfelül még nagy szegénység szakadt reá. Az éhhaláltól csak öregedő feleségének munkás kezei mentették meg. Mikor az ínség már tetőpontjára hágott, akkor lépett be hajlékába Ráfael főangyal és így köszöntötte az aggastyánt: „Örömöd legyen neked mindenkoron.” És monda Tóbiás: „Milyen örömem lehet nekem, ki sötétségben ülök, és az ég világosságát nem látom?” (Tób. 5, 11-12.)

Ez a történet jut eszünkbe, midőn az 1934. év elején üdvözetünket küldjük kedves híveinknek.

Reánk is, mint a világ minden országára, nehéz nyomor szakadt. Ezer-nyi munkáskéznek kell tétlenül vesztegelnie, milliók szenvednek ínséget és nagyon sokan küzdenek az éhséggel. A szülők szíveit fájdalom facsarja össze, mert alig tudják gyermekeik mezítelenségét betakarni, s a nélkülözésben legyengült gyermekek egymás után dőlnek korai sírba. A világ kormányzói pedig tanácstalanul állanak a nagy kérdések előtt, hogyan lehetne segíteni a munkanélküliségen, hogyan lehetne kiszabadulni a gazdasági nyomorból, hogyan lehetne elérni azt a jómódot, melyet a műveltség fejlődésétől, a tudomány és technika előrehaladásától vártak? Sűrű sötétség nehezedék a vezető emberek elméjére, s nincs, aki megmondhatná, hogyan és mikor fog az emberi nem a mai súlyos válságból kiszabadulni.

Fájdalmas szívvel látjuk, hogy a kegyetlen nélkülözések a mi drága híveinket is szorongatják. De mégsem esünk kétségbe! Sőt nyugodt szívvel lépünk elétek és a főangyal szavaival köszöntünk: „Öröm legyen veletek mindenkoron!” Kívánjuk, hogy öröm költözzön szíveitekbe a folyó 1934. esztendőben, mert minden nehézség és baj közepette is ez az esztendő oly emlékek megőlésére hív fel minket, melyekből az Isteni gondviselésnek kegyes áldásait reméljük és velük a jelen nyomorúságokból való kiszabadulásunkat is várjuk!

I. Az 1933. esztendőnek első nagy emléke az, hogy most fogjuk megülni az 1900. évfordulóját a mi Urunk Jézus Krisztus kínszenvedésének és üdvözítő kereszthalálának.

Ebben az esztendőben tehát gyakran kell lélekben felmennünk a Kálvária szent halmára és gyakran kell felemelnünk szemeinket a keresztnek szent fájára, amelyen értünk szenvedett és haldoklott a világ Megváltója. Jézus általvert Szentséges Szívéből a szeretetnek lángsugarai lövellnek lelkeinkbe és a részvételnek, hálának, szeretetnek tüzeit gyújtják fel bennünk. Az ég elsötétült, a föld megrendült, a kősziklák megrepedtek „a fájdalmak férfianak” kínjain (Iz. 55. 5). És mi? Halljuk, mint panaszkodik az Üdvözítő a próféta ajkaival: „Istenem! Tekints reám, miért hagytál el engem?... Én pedig féreg vagyok és nem ember; emberek gyalázata és a nép megvetése... Átlyuggatták kezeimet és lábaimat, megszámlálták minden csontomat. Elosztottak maga közt ruháimat és öltönyömrre sorsot vetettek...” (21. Zsoltár). Kit nem indítana meg ez a szenvedés? Kinek a szíve maradna kemény? Ki nem érezne szánalmat, részvétet a szenvedő Megváltóval?

A részvétel mellett a hála érzelmeit kell éreznünk Krisztus szenvedésének látásán. Hiszen minden kínját mi érettünk szenvedte, amint azt már Izaiás megjövendölte: „Bizonyára a mi betegségeinket ő viselte és fájdalmainkat ő hordozta... megsebesítettett a mi gonoszságainkért, megroncsoltatott bűneinkért: a mi békességünkért van rajta a fenyíték és az ő kékségével gyógyultunk meg (Iz. 53, 4 s köv.) Mivel rójuk le hálánkat? Szeretettel! Ő mondotta: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért.” (Ján. 15, 13). De sz. Bernáttal fel kell kiáltanunk: „Uram Jézus, a te szereteted még ennél is nagyobb volt, mert te ellenségeidért adtad az életed!” Igen, Jézus meghalt mind egyikünkért, az egész emberi nemért, mikor még bűnösök, vagyis az ő ellenségei voltunk. Mi szükség van itt a szeretet parancsára? Felírtad azt, Uram, felírtad eltörölhetetlen betűkkel nem is kőtáblákra, hanem szeretetednek lángjaival és Szentséges Szívednek vérével a mi szíveinkbe!

Az isteni üdvözítőnek legkisebb szenvedése is elégséges lett volna a világ megváltására. Elég lett volna az Isten igazságosságának, de nem az Ő szeretetének. Krisztus Szívének nagy szeretete áhítozott a fájdalmak kelyhe után. A magas keresztfáról kiált ez az isteni szeretet Jeremiás próféta szavaival: „Oh ti mindnyájan, kik átmentek az úton, figyelmezzetek és lássátok, ha vagyon-e fájdalom, mint az én fájdalom?” (Jer. sir. 1. 12). Jézus meg akarta mutatni nekünk az áldozatos szeretetének szélességét és hosszúságát, magasságát és mélységét, úgyhogy az ő isteni szeretetében menedéket lel minden nemzetek és minden korok embere.

Ennek az isteni szeretetnek emlékét hirdeti az egész földkerekség. De figyelmezzetek! Alig találunk még más országot, mely az Úr Jézus szenvedésének annyi emlékével volna díszítve, mint éppen a miénk. Községeink szélén ott áll a keresztfa; emlékezetes események színhelyén, tornyaiink ormain, magas hegyeinken és utak szélén áll a keresztfa; az ékesíti az élők lakásait és jelzi kedves halottaink sírjait. Országunk címerében a hármass hegyet az apostoli kettős kereszt koronázza. Bizonyítéka mindez annak, hogy őseink nemcsak magukat, hanem minket késő unokáikat is, meg az egész országot is Krisztus szent keresztjének oltalma alá helyezték. Csak apáink nyomán járunk, ha e szent évben a szent keresztfa alá térdelünk s buzgó szívvel köszöntjük: Imádunk téged Krisztus és áldunk téged, mert a te szent kereszteddel megváltottad a világot.

A római pápa Krisztus megváltói halálának és szent keresztjének tiszteletére jubileumi évet hirdet a folyó év április 2-ától a jövő évnek ugyanazon napjáig. Üljük meg ezt a szent jubileumi évet buzgó szívvel. Lesznek nagy zarándoklatok és ájtatosságok, hogy megmutassuk, mily híven kitartunk atyáinktól öröklött szent hitünkben. A lelki atyák el lesznek látva rendkívüli felhatalmazással, hogy a bűnbánat szentségében a legmélyebbre süllyedteknek lelkét is tisztára mossák Krisztus megváltó vérével. Azért szent Pál apostol szavaival fordulunk hozzátok, kedves híveink: „Íme, most van a kellő idő, íme, most van az üdvösség napja!” (II. Kor. 6, 2). Használjátok fel ezt a szent jubileumi évet, hogy el ne vesszen, közületek senki, hanem minden egyes elérje az üdvösséget, amelyért Krisztus kereszthalált szenvedett.

Az Üdvözítő abban a búcsúbeszédben, melyet szenvedése előtt apostolaihoz intézett, imádkozott érettünk a mennyei Atyához és e szavakat mondotta. „Akiket nekem adtál, megőriztem; és senki sem vezett el közülük más, mint a kárhozat fia” (Ján. 17, 12). Íme, hogy felsír e szavakban Jézus Szíve a nyomorult áruló Júdás felett! Mily türelemmel és szeretettel szólt hozza még az árulás pillanatában is: „Barátom, mi végett jöttél?” Hány ilyen árulót látott Jézus az alatt a 19 évszázad alatt, mely szenvedése óta elmúlt. Hány ilyen áruló él most is! Krisztus meghalt az egész emberiségért és minden egyes emberért, – s mégis, hányan tagadják őt meg, hányan káromolják, s hányan törnek az ő egyháza ellen s rohannak saját romlásukba. Mélységes szomorúság borul szíveinkre, midőn látjuk, hogy még a megkeresztelt hívek között is akadnak olyanok, kik „Krisztus keresztjének ellenségei.”

Ez a szent jubileumi év mindenkit hangosan felszólít, hogy vizsgálja

meg nagygyondosan, milyen viszonyban van a megfeszített Megváltóval? Úgy van, téged is, ki ezt a mi pásztor – levelünket hallod vagy olvasod, – téged is kérünk. Állj egyszer, egy nyugalmas, csendes órában Krisztus keresztfája alá és vizsgálj meg ott a lelkiismeretedet. Szent-e néked Krisztus keresztye? Nem káromlod és nem árulod-e el? Szereted-e Krisztus keresztyét? Megvéded-e a gonosz világ előtt? Megtartod-e Krisztus parancsait? Tisztára mostad-e a lelkedet a bűnbánat könnyeivel és Krisztus vérével? Akarsz-e élni mint Krisztus egyházának hű és engedelmes fia? A szent keresztye az üdvösség vagy a kárhozat jele lesz-e számodra?

Mi pedig, a ti főpásztoraitok, ebben a szent jubileumi esztendőben, mely alázattal borulunk le Krisztus szent keresztfája előtt és kérjük, maradjon ő mindig a mi népünknek szent és drága jelvénye és az ő szent vére legyen mindnyájunk üdvössége.

II. Az egész világra kiható nagy jubileumon kívül Szlovenszko népei a folyó 1933. évben még egy más, szintén nagy jelentőségű emlékűnnepet fognak ülni. 855. esztendőben, tehát 1100 év előtt történt, hogy Pribina szlovák fejedelem a nyitrai várhegyen keresztény bazilikát építtetett és azt Adalrámsalzburgi érsek ünnepélyesen felszentelte.

Az ősrégi időknek ez az emléke nemcsak a szlovák nemzetnek ünnepe, hanem közlöl érdeklő a szomszéd országokat és nemzeteket is. Minden emberi cselekedetnek, legyen az jó vagy rossz, messze ható következményei vannak. Így Pribina fejedelemnek megkereszteltetése s a nyitrai vártemplomnak felépítése is, nemcsak a fejedelem alattvalóira, hanem a szomszéd országokra is kiterjesztette áldásait. Pribina volt ugyanis az első fejedelem, aki Közép-Európa e vidékein a kereszténységet felvette s ezzel a keresztény művelődésnek alapját e vidékeken megvetette. Pribina készítette elő a talajt Csehország megtérésére; ő készítette elő a szíveket a nagy szláv apostoloknak szent Cirilnek és Metódnak, akik Morva – és Lengyelországba, sőt Oroszországba is egész Kijevig vitték a hitnek világosságát. Sőt, midőn utóbb Pribina fejedelem már nem a mai Szlovenszko területén uralkodott, hanem a Dunántúlon Pannónia fejedelme volt, ott is buzgó terjesztője volt a kereszténységnek úgy, hogy mostanáig is megmaradt a neve ama 19 templomnak melyeket ott Pannóniában építtetett. Ezzel elkészítette a Dunántúlt arra, hogy midőn a magyarok mintegy fél évszázad után oda költöztek, ott már virágzó kereszténységet találtak s lelkük csakhamar fogékonyá lett Krisztus hite iránt. Minél több emléket felölél a történelmi kutatás, annál Fennköltebb képet nyerünk e nemes fejedelemről és annál bizo-

nyosabbá válik, hogy emlékét Szlovenszko és még a szomszéd országok lakóinak is tiszteletben kell tartaniuk.

Azért felhívjuk magyar ajkú kedves híveinket is, vegyenek részt azokon az ünnepeken, melyeket Szlovenszko, Pribina fejedelem s a nyitrai ősi templom 1100 éves emlékére ebben az esztendőben rendezni fog.

III. Mikor így felhívtuk figyelmeteket az 1933. évnek két nagy jubileumi ünnepére, most még azt kívánjuk szíveitekbe vésni, hogy az ünnepeket úgy, kell megülni, hogy azoknak üdvös hatását a jövő nemzedékek is érezzék. Meg kell újhodnunk Krisztusnak szellemében és meg kell teremtenünk azokat az intézményeket, melyek, biztosítják a keresztény kultúrának áldásos gyümölcseit nálunk is.

Mindenki érzi és látja, hogy a most élő nemzedék állásfoglalása kihatással lesz a jövő nemzedékek életére is. Most nagyon is nyíltan van odaállítva minden ember elé és a nemzetek elé, akarnak-e keresztények maradni vagy istentelenségbe süllyedni? Az emberek mind nyíltabban oszlanak szét két táborra, a hívő keresztényeknek és a hitetleneknek táborára. Szorongó szívvel és benső fájdalommal tekintünk mindenki után, aki elhagyja Krisztust, aki elhagyja a hitet, melyet őseink anynyi századon át vallottak s mely őket anynyi veszély közt boldogította. Szilárd a meggyőződésünk, hogy csakis a keresztény katolikus anyaszentegyház anyai ölen lelhető fel a népek boldogsága. Azért mindenkinek szívünk mélyéből mondjuk: Maradj hű Krisztushoz, maradj hű a katolikus egyházhoz! Kérjük és intjük a nemzetek vezetőit, tanítóit, egyházi és világi előjáróit, tartsátok meg a népet atyáik szent hitében. Felhívjuk mindazokat, akik az egyház kebeléből elszakadtak, térjenek hozzá vissza! Felhívjuk a híveket, neveljék magukban a hitnek szellemét, éljenek igaz keresztény erkölcsös és igazságos életet. Figyelmeztetjük a szülőket, őrködjenek gyermekeik vallásos nevelése felett. Kérjük a lelki pásztorokat és tanítókat legyenek mindenben a mi hűségese munkatársaink jól tudva, hogy velünk együtt fognak számot adni a reánk bízott lelkekért (Zsid. 13, 17). Óva intjük az ifjúságot is, maradjon ájtatos, engedelmes és tisztaéletű, mert csak úgy lesz a nemzet virága s a szülők öröme. Minden jóindulatú embert arra kérünk Jézus szent nevében, legyen segítőnk a nagy munkában, melynek célja az életnek megnyitása, megjavítása, boldogabbá tévése Krisztus szent hite alapján!

Ki ne látná, mily lázasan szervezkednek nálunk is Krisztus szent nevének ellenségei, hogy a hitet kiirtsák, hogy a vallást az ifjúság neveléséből kizárják, hogy a családi élet szentségét megsemmisítsék, az Istent az iskolákból, az igazságszolgáltatásból és az egész társadalmi életből

számúzzék? Nem veszik észre, hogy ezzel sírját ássák a rendes emberies életnek s az emberiség jövőjének. De mi ezt a gyilkos munkát nem nézhetjük tétlenül! Azért felhívunk mindenkit, nemcsak a férfiakat, hanem a nőket is, hogy állják útját a romlásnak, melybe a hitetlenség a népet hajtja, hogy az istentelenség akciójával szembe állítsanak erős, életteli katólikus akciót.

IV. A katólikus akció magában foglalja mind azt a munkát, mely a hitnek elveit az életben érvényre juttatni akarja a világi hívek működésével. Midőn az édesanya ölében ülő magzatját az Isten ismeretére és a legelső imádságokra tanítja, már a katólikus akció munkáját végzi. Mikor gondod van reá, hogy a reád bízott inas, segéd és munkás tisztességes életű legyen vasár- és ünnepnapon szentmisét es prédikációt hallgasson, kath. akciót végzesz. Mikor útját állod a hazugságnak és lopásnak, részegeskedésnek, szennyes beszédeknek, énekeknek és káromkodásoknak, kath. akciót mívelsz. Ugyancsak a kath. akció szolgálatában állasz, midőn terjeszted a jó könyveket és újságokat, midőn társaságban vagy gyűléseken rendre utasítod és megcáfolod a hit ellen beszélőket, így látod, hogy minden napon és minden helyen kínálkozik alkalom hasznosan működni Krisztusért és az ő szent egyházáért.

Ezek mellett a mindennapi és apró jó cselekedetek mellett napjainkban fejlődik a nagyarányú és rendszeresen megszervezett, egységes Katólikus Akció. Ennek célja, hogy a világi hívek, papjaik vezetése alatt, az egész társadalmi életbe és annak minden megnyilvánulásába belevigyék a keresztény hit elveit. Ez az akció hívja őket „a templomi szakosztályba”, mely hivatott gondoskodni a templom díszes voltáról, az istentiszteleteken, körmeneteken s temetéseken a rendnek fenntartásáról, az egyházi ének fejlesztéséről. Hívja őket „az iskolai szakosztályba”, hogy viseljék gondját a katólikus jellegű iskolák fenntartásának s fejlesztésének és felügyeljének az iskolás gyermekek nevelésére. Mindenkit hív a katólikus „Karitásba”, hogy segítsenek a szűkölködőkön. Azután hív a „keresztény sajtó- apostolságba”, hogy a jó szellemű könyvek és újságok révén a jónak magvát hintsék széjjel a szívekbe. Hív mindenkit a többi hitbuzgalmi és jótékonyági keresztény együletbe, főképpen a missiók egyletekbe, hogy Krisztus üdvözítő hite minden nemzethez eljusson. A katólikus Akció egész működését a „plébániai egyházi tanács vezeteti, mely a hitéletnek mintegy szíve és lüktető főere, hogy minden plébániában lelkes virágzásnak induljon a keresztények élete.

Mindenkinek szint kell vallania, vajon Krisztus híve vagy ellensége akar-e lenni? Néked is el kell magad határoznod, ki e pásztorlevelün-

ket olvasod vagy hallod. Senki nem húzódhat vissza, senki nem lehet semleges, mert Krisztus Urunk azt mondta: „Aki nincs énvelem ellenem van” (Luk. 11, 23). Olyan nehéz időket élünk, hogy már a határozatlanság, a tétlenség egymaga egyenlő Krisztus elárulásával. Válassz hát: akarsz-e Krisztusért küzdeni, vagy az ő ellenségévé válni? Válassz: akarsz-e az emberiség üdvösségén munkálkodni, vagy a hitetlenséggel akarod-e magad, családod s az emberi társadalom sírját ásni?

Egy bizonyos lelkészhez, ki most már főpásztor, jött szegény asszony, kézen vezetve négyéves kis fiacskáját s elmondotta, hogy egy gyermektelen gazdag nő e kis fiút örökbe fogadni akarta és még nagy ajándékot is ígért a szegény anyának, hogy többi gyermekének felnevelését megkönnyítse. Az asszony hosszú rábeszélések után már-már hajlandó volt az ajánlatot elfogadni. De amikor fiát át akarta adni a gazdag úri nőnek, a fiú minden erejével ellenszegült, belekapaszkodott szegény édesanyja ruhájába és zokogva kérte, ne hagyja el őt. „Édes gyermekem – mondta erre az anya – ha te nem akarsz engem elhagyni, én nem hagylok el téged, még ha éhezнем s nyomorognom is kellene. – És azóta nagyszegényen nevelem gyermekeimet, de bízom benne, hogy az Isten el nem hagy.”

Kedves Híveink! A hitetlen világ, mint valami gőgös nagyúri nő, nem egyszer csábított már és ma még fokozódó mértékben csábít az Ígéreteknek egész halmazával, hogy hagyjátok el természetfölötti édes anyákat, a katolikus szentegyházat hisz azért hívjuk anyaszentegyháznak. Hálát adunk a jóságos Istennek, hogy a hitetlenek üres és álnok ígéreteire a mi híveink túlnyomó többsége mitsem ad, híven kitart az egyház mellett, őseink szent hitét nem hagyja el. Ti nem hagyjátok el az anyaszentegyházat, – az egyház sem fog elhagyni titeket és megmarad ő a ti gondos anyátoknak, megőriz a hamisság tévelyeitől, táplálni fog Krisztus szent malasztjával és leküldi reátok az ő mennyei áldásait.

Az idők járása megnehezedett felettünk! Látjuk a hit ellenségeinek nagy seregeit, felnevelve álnoksággal és gonosz erőszakossággal. A társadalmi és gazdasági életben már kezdenek jelentkezni a hitetlenségnek s a belőle fakadó erkölcstelenségnek szomorú következményei. Szemeink előtt az anyagi, lelki és erkölcsi nyomornak soha nem látott képe. Ezekben a komor napokban keserű szívvel kérdezzük az agg Tóbiással: „Lehet-e nekünk még örömünk, kik sötétségben bojongunk és aggodalmak közepette sínylődünk?” De halljuk Ráfael főangyalnak szavait is: „Legyetek jó szívvel, mert hamar meg fog gyógyítani az Isten” (Tób. 5, 13). Így hát nem veszítjük el reményünket! Bízunk az Isten

gondviselésében, szeretetében, ki oly sok évszázadon át, annyi zivatar között megőrizte számunkra a keresztény hitet, fenn fog tartani minket napjaink veszedelmei között is. Halljuk Krisztusnak biztató szavát: „A világon szorongatásokat vagy; de bízzatok, én legyőztem a világot (Ján. 16, 33). „Egyenesedjétek föl, és emeljétek fel fejetekeket, mert közelget a ti váltságotok (Luk. 21, 28). Legyetek erősen meggyőződve arról, hogy a katolikus anyaszentegyház ezekben a nehéz időkben is szerető anyátok marad. Azért ti is maradjatok az ő édes gyermekei, készek érte dolgozni, és ha kell szenvedni is! Hisz a gyermek büszkesége es jutalma dolgozni és szenvedni az édesanyjáért, mert tudja, hogy édesanyja jóléte, dicsősége az ő javát is jelenti, s hogy így lesz kedves Isten előtt és bízva remélheti az ő áldását itt és az örökkévalóságban.

Ebben a meggyőződésben éljétek az 1933 jubileumi szent esztendőben, és mi, Istentől rendelt főpásztoraitok, teljes szívből adjuk jövő életekre, munkáitokra és küzdelmeitekre atyai áldásunkat az † Atyának és † Fiúnak és † Szentléleknek nevében. Ámen.

Nitrán, 1933. évi febr. hó 15-én.

Blaha Marián, bansko-bystricai püspök, Dr. Kmetko Károly, nitrai püspök, Vojtášák János, szepesi püspök, Dr. Jantausch Pál, püspök, trnavai apost, adm., Čársky József¹¹³, püspök, košicei apost, admin. Bubnič Mihály¹¹⁴, püspök, rožnavai apost, admin, Gojdič Pál¹¹⁵, püspök, prešovi apost, admin. Stojka Sándor¹¹⁶, mukačevoi püspök, Tahy Ábrahám, užhorodi apost, admin.

113 Csárszky József (1925-ben rozsnói, majd 1939-től kassai püspök), aktívan részt vett a zsidómentésben, majd 1951-ben hűségesküt tett a Csehszlovák államra

114 Bubnic Mihály, rozsnói püspök (1925–1945), mártír püspök, aki a partizánok kínzásai következtében vesztette életét

115 Pavol Petro Gojdič, görögkatolikus püspök (1927–1960), ruszin nemzetiségű. 1950-ben bebörtönözték, a kínzások következtében 1960-ban halt meg a leopoldovi börtönben

116 Karácsfalvai Stojka Sándor, a munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye püspöke (1932–1943), a magyarok mellett az elszegényedett ruszin lakosság felkarolását is fontosnak tartotta

Slovensko és Podk. Rus római katolikus püspökei üdvöt és az Úr áldását küldik a tisztelendő papságnak és valamennyi hívőnek

Kedves Fiaink és Leányaink az Úrban!

Küzdvé nő az Egyház. Ellenségei úgy ostromolják évszázadok viharain át, mint a tenger hullámai a habok dühe közt magasra emelkedő sziklát. A támadások vak dühe nem tudja ledönteni, mert megkapta az Úr ígését: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta” (Máté 16, 18.) De ha a szökkenő ár nem pusztítja is el, s a surranó víz tisztára mossa is, – részleges károkat mégis okozhat. Az ostromló habok védőgát nélkül lesodorják magukkal a mélységbe a szikla virágzó tenyészét. Ép így az Egyház ellen intézett és ki nem védett rohamok, gyakran nem csak az egyesek, de megsemmisítik egész népek vagy nemzedékek erkölcsi és vallási életét is. Ezt tanítja a történelem és bizonyítja a tapasztalat is. Ezért kell állandóan virrasztanunk, imádkoznunk, védekeznünk és harcolnunk, nehogy lecsússzunk a hit és az erény magaslatairól a lelki pusztulás mélységeibe. A közös veszély ellen papoknak és híveknek együttesen kell síkra szállnunk, közösen kell megragadnunk minden megengedett segítőeszközt a támadó rossz eltörlésére. A főpásztorok, püspökök, mint Krisztustól rendelt vezetők, tartoznak jelezni a közeledő veszedelmet; kötelesek oktatást, útmutatást és irányt adni, hogy a vészes támadás ne ragadja magával Krisztus nyáját. A viharokat megharcolt Szt. Pál írja az Egyházak vezetőinek: „Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra, melyen titeket a Szentlélek püspökké tett az Isten anyaszentegyházának kormányzására, melyet (az Üdvözítő) maga vérével szerzett” (Ap. csel. 20, 28.) Ennek a szent kötelességnek a tudatában, mint Sion őrei most is hozzatok fordulunk, kedves Fiaink és Leányaink az Úrban, és reá akarunk mutatni az új vészthozó hullámokra, amelyek szabad tombolásukban megrendíthetnek nálunk az Egyház alapját és vele együtt szeretett Csehszlovák Köztársaságunk legbiztosabb pillérjeit is.

Valóban veszedelmes hullámok gyülemlenek és ágaskodnak minálunk. Alattomos mélységek meg nem figyelt veszedelmeit vetik felszínre. Nyilvános tényezők egyházgyűlölete kavarta fel a veszedelmes mélységeket, s indította támadásra szent hitünk birtokállománya ellen.

E meg-megújuló támadások során látjuk a felidézett veszedelmeket. Eddig a hívek szabad lelkiismerete a templomok oltáraihoz vezette

a jegyeseket, most kényszert akarnak alkalmazni a katolikus lelkiismereten, mikor be akarják vezetni a kötelező polgári házasságot. – Az ítélettermekből el akarják távolítani a szt. keresztet és a vallás többi jeleit. Törvényben akarják megengedni, hogy bizonyos körülmények között büntetés nélkül lehessen kiírtani az élővé fogant emberi gyümölcsöt; a kényelmetlen és reménytelen betegeket idő előtt akarják elküldeni a másvilágra orvosi receptekkel, amit eutanáziának neveztek el. És akarnak még sok más mindent, ami a pokolóé, de semmit, ami keresztény és katolikus. Legveszedelmesebb törekvésük azonban kiragadni az Egyház gondoskodó szeretetéből a zsenge ifjúság tanítását, nevelését és irányítását. Igyekvésüket elnevezték iskolai reformnak. Katolikus középiskoláinkat, gimnáziumainkat, kevés kivétellel már elkobozták; már kész terveik vannak a felekezeti tanítóképzők megsemmisítésére; már szűkre szabták, sőt részben kizártak az iskolákból a katekizmus tanítását és most teljes erővel rávetették magukat népiskoláinkra, hogy elvallástalanítsák és laicizálják őket.

A világkereszténység jubiláns szent évének hajnalán és a szlovák katolicizmus nagy épségeinek előestjén, amikor a szlovák nép a köz társaságbeli valamennyi testvérével karöltve akarja megünnepelni Nitrán, az ősrégi Pribina templom árnyában tizenegyszázados keresztény kultúráját. – ellenséges lelkek két veszedelmet rejtő törvényjavaslatot bocsátottak napfényre, a népiskolák újjászervezéséről és fenntartásáról, s az iskolaigazgatás szabályozásáról. Véletlenül esett-e, vagy pedig az adózó, hazájához hű nép nagyobb ingerlésére, épen a karácsonyi időszakban jelentették meg e mérget rejtő javaslatokat? Az Egyház ilyenkor békességet hirdet „a jóakarátú embereknek” (Luk. 2, 14.) ők pedig e békességre gyűlölettel felelnek. – Avagy talán ily módon akarják enyhíteni az általános krízist? Talán ezúton akarnak segíteni a munkanélkülieken, éhezőkön és nyomorgókon? Soha! Ez a szenvedő test sebeinek újabb hasogatása!

Miről van itt szó tulajdonképpen? A felekezeti iskolák gyengítéséről és letöréséről. Különösen Szlovenszkón és Podkarpatská Ruson, ahol eddig az iskolák két harmad része egyházi jellegű. Az iskolák egységesítését hozza fel okul, pedig a nyilvános megbírálás alá került törvény vázlat célja egészen más! Letörni és elszedni az Egyház jogát az ifjú nemzedék tanítására és nevelésére és átadni azt tisztán világi elemeknek, kiknek szívében a kereszténység és hit szeretete és megbecsülése nagy részben kihűlt.

Az apostolok és utódaik, nevezetesen a nemzetek hittérítői, sz. Cyril

és Metód, sz. Adalbert és a többiek, valamint Krisztus evangéliumának összes hírnökei előbb törődtek az iskolák megalapításával és fenntartásával, mint akármelyik államhatalom. Vannak bizonyítékaink a legrégebb időkből is, hogy az Egyház tanította olvasásra, írásra, számolásra, a természet megismerésére és felhasználására még a legalacsonyabb és legszegényebb rétegeket is; tanította őket a föld, szőlő, erdő, rét megművelésére; tanította mesterségre, művészetre és mindenre, ami az életet kulturálissá teszi. Ki civilizálta nemcsak Európát, de a világ legelmaradottabb vidékeit is? Ki terjeszti még most is az első műveltséget a vad állapotban élő népek között is? Az Egyház, és nem hitben gyenge vagy hitet vesztett laikus elemek! Már azért is, hogy könnyebben terjeszthesse a hitet és az erkölcsi ismereteket, felhasználja a világi tudást is. Nem e hitvalló iskolák adták-e a világtörténelem nagy elméit, jellemeit? Az emberszeretet és nemzeti eszme hősei és példaképei nem vallásos iskolákból kerültek-e ki? És most azért, mert vértanúi vérének patakjai által vezette és vezeti ki a népeket a sötétségből és tévelyekből, azért legyen most kitiltva az iskolákból!? Mi lett volna velünk és minden nemzetel, ha nem lettek volna kezdettől fogva egyházi iskoláink? Hol marad a hála? Hol van az Egyház történelmi joga az iskolákra?

De az Egyháznak van természetes és Isteni joga is az iskolákra! Kinek mondotta az Üdvözítő: „Elmenvén tehát tanítsatok minden nemzeteket” (Máté 28, 19)? Nemde az Egyháznak és vezetőinek? Mint isteni intézménynek, amelynek fő alapja és fő célja az emberiségnek az igazsághoz és az erényhez való felemelése, van és kell, hogy legyen természetes joga az emberiség tanításához és neveléséhez! Égbekiáltó bűn és szentségtörés nélkül semmiféle hatalom ezt a jogot tőle el nem veheti. Talán csak nem akarjátok ez isteni és természeti jogon nyugvó, legtapasztaltabb, legérdemesebb, az emberi jellem nevelésében legsikeresebb tanítói hatalmát beszorítani a templomokba? Avagy a templomokat nem veheti-e el szentségtörő kézzel szintén egy istentelen áramlat, mint Oroszországban teszi? Az államhatalom kötelessége, már saját érdekében is, az Egyházat támogatni a tanításban és nevelésben, hogy szilárdíthassa az állam alapjait, minden társadalmi jólét és béke alapföltételét, a tekintély iránti tiszteletet, igazságosságot, szeretetet és az erkölcsi tisztaságot. Aki az Egyház elé ebben gátat emel, és aki akadályozza az ő hatását különösen a fiatalos lelkekre, vajon igazi hazafi-e és őszinte barátja-e az emberiségnek?

Az említett törvényjavaslat szerint minden népiskola alá volna ren-

delve az országos, kerületi és községi tanügyi tanácsnak. E tanácsok egy harmadát a tanítószág kiküldöttjei, két harmadát pedig az adózó polgárok delegátusai alkotnák. Kívülük meg szakelőadók is volnának, orvos, technikus, pénzügyi és iskolai referens, valamint tanfelügyelő. A minisztérium által felterjesztett és a köztársasági elnök által kinevezett iskolai elnök vezetése alatt ezeknek kezében lenne az egész iskolaügy. Ez annyit jelent, hogy az ifjúság tanítása és nevelése teljesen rá volna hagyva a világi tényezők kényére-kedvére. Bár csak el lehetne mondani, hogy vallásos tényezőkére! De kicsoda vagy micsoda biztosítja azt számunkra? Arról nincs a tervezetben egyetlen egy szó sem! Helyén van tehát az aggodalom, hogy az egész iskolaügy olyan emberek kezébe kerülhet majd, akik kevésbé jóakarói az Egyháznak, ha csak épen nem ellenségei.

A háromtagú szenátusok is, amelyeknek a tanácsok keretében kellene közvetlenül intéznie az iskolaügyeket, egyházi szempontból nem kielégítőek. Avagy nem lesz-e a tanács kebelében szervezet szenátus is olyan, mint maga a tanács? A szülők hatása is bizonytalan az iskolára, pedig elsősorban nekik van tagadhatatlan joguk a gyermekre. Mi mindent nem visz véghez még a legdemokratikusabb választójog mellett is a demagógia, pillanatnyi hangulat, tájékozatlanság, vakság és félrevezetés? Nem látszik elegendőnek még a szülőknek a meglehetősen kicsi közvetlen képvisellete sem, hogy hova vezet gyakran még a legjobbak gyengesége, féltékenysége és lassúsága, kinek kellene ezt még bizonyítani is? A köztársaság nyolcvan százalékos katolicizmusa az Egyház számára megfelelő képviselést követel az iskolák szervezésében, igazgatásában és vezetésében! A törvényjavaslatok erről teljesen hallgatnak!

Mit mondjunk még arról, hogy a javaslat szükséges és szükségtelen iskolákat különböztet meg? Ahol az állami vagy községi iskola mellett van felekezeti iskola is és nincs 200 tanulója, a minisztérium megvonhatja tőle az államsegélyt. Ahol azonban harminc tanuló hitetlen szülei megkívánják a felekezeten kívüli iskolákat, azok számára meg kell szervezni. Tehát 199 katolikus tanuló szüleinek nincs annyi joga, mint 30 tanuló hitetlen szüleinek! Hol itt az igazság, hol a demokrácia, hol az egyenjogúság? A látszólagos nagylelkűség, hogy az Egyház fenntarthatja iskoláit, mint nyilvánossági joggal felruházott magániskolákat nem ér sokat, mert minden iskola fölött állandóan ott fog függni Damokles kardja és a bizonytalanság, vajon nem fogják-e megszüntetni, akármelyik percben? A hívők véres verítékkal szerzett adó

pénzén a hitetleneknek és istenteleneknek meglesznek a saját iskoláik, de a katolikusoknak állandóan félniük kell majd, nem fogják-e iskolájukat beszüntetni?! Egyformán fizetni adót, de nem egyformán részesülni a jogokban!

Avagy talán adót egyáltalán nem fizető hitetlen emberek fognak majd rendelkezni az adót fizető és államhű katolikusok pénzével? Legegyen a katolikus iskola igazán kitűnő, vagy a legkitűnőbbek egyike is, de hiányzik egyetlen egy tanuló, beszüntetik – és a harminc, akár anarchista iskolája is, virulni fog a katolikusok terhére és megalázására! Fizetniük kell a katolikusoknak, de dönteniük nem szabad. Hallgatni, túrni, hogy ellenük dolgozzanak, tanítsanak, neveljenek, ki bírja ezt ki? – Ígérik, hogy az iskolavezetést mentesítik a politikától. Jó és szép dolog! De, ha az országos vagy kerületi tanács, amelyben az Egyháznak nincs hivatalos képviselője, valamit eldönt és elrendel, hol keressük a segítséget? Mondjuk, hogy a nem egyházi tényezők jólelkűek és jóakarók, de ki fogja majd informálni és kapacitálni őket? És ha megörögzött részesei a vallásellenes áramlatnak, ki fogja majd döntéseiket enyhíteni és megakadályozni? Ki fogja terveiket keresztelni?

Az anyagi költségeket fogjátok viselni, katolikusok – nem katolikusok egyaránt, de tanítókat küld majd nektek az országos tanács, hogy milyeneket, arról nem dönthettek. Lehet, hogy idealista is lesz és vallásos, de nektek, szülőknek nem lesz reá semmi befolyástok. És ha istentelen lesz, mi lesz azután? Hol fogjátok keresni jogotokat? És kivívjátok-e majd egyáltalában? Az egész anyagi költséget viselnék továbbra is az eddigi iskolafenntartók és csak a tanítók személyi költségeit venné át az állam. Persze, megint csak a közös adókból. De mi lesz az adósságokkal, amelyeket a buzgó hívók csináltak, midőn iskolát építettek és bővítettek? Szépen-lassan kell majd törleszteniük, míg ki nem fizetik az egész összeget. Miért, mi célból, ha egyszer nem az övék az iskola? Nem tudjuk, a tervezet sem mondja.

Arról azonban világosan beszél, hogy az iskolaépületek, amelyeket saját verítékekkel építtettek fel és sok tíz esztendőn keresztül tartottatok fenn, minden berendezéssel és taneszközzel együtt a tanügyi község tulajdonába megy át. Nem csak az ingatlan vagyon, de még az alapítványok is, amelyeket nemes lelkű jótevők tettek a katolikus ifjúság nevelése céljából, részben a tanítói fizetések fedezésére lesznek fordítva, esetleg hitetlen vagy más vallású tanítókéra is. Mit jelent ez? Az egyházi vagyon elkobzását az iskolai terén!

És mi lesz azon iskoláinkkal, amelyeket szerzetesek és szerzetesnők

alapítottak és tartanak fenn? Mi történik példának okáért az iskola-testvérek, irgalmas nővérek, orsolyaszüzek, notredámák és mások iskoláival? A tervezet hallgat ezekről. Vajon nem fognak-e majd elsősorban eme legkatolikusabb iskolák után nyúlni, amelyekben az Egyház szelleme a nevelés terén teljes mértékben érvényesül? Valószínűleg!

Így tehát az új törvényektől nincs mit várnunk; semmiféle előnyt és megkönnyebbülést nem jelentenek, hanem csak új terheket! Nem ellenkeznénk annyira, ha a reánk váró új áldozatok vallási és hazafias meggyőződésünknek hasznára válnának. De így? Megrakodni anyagi terhekkel, lemondani saját gyermekeinknek nevelése és tanítása ügyében a döntő jogról és még amelletts folytonosan aggódni lelkük miatt – ki egyezne ebbe bele?

A tervbe vett törvények lényege olyan, hogy bennünket, katolikusokat, vérig sért és aggodalommal tölt el hazánk jövőjének nemzedéke miatt.

Ép ezért. Kedves Fiaink és Leányaink az Úrban, minden szeretettel és gondoskodással felszólítunk arra, hogy minden megengedett törvényes úton és eszközzel egyhangúan szegüljete az említett törvényjavaslatok ellen és helyezkedjete ellenkező álláspontra. Szólaljatok fel minden egyletben és szervezetben a sérelem ellen, amelyet az ellenfelek készítenek az Egyháznak és nektek. Szólítsátok fel közösen és egyenkint is, nyilvánosan és magán úton politikai megbízottaitokat, a képviselőket és szenátorokat, akik a választások idején a politikai pártra való tekintet nélkül a vallás védelmezőiként mutatkoztak be, és amiért azután bizalmatokkal meg is tiszteltettéte őket, hogy mutassák meg most, hogy valóban olyanok és hogy hárítsák el az Egyházat és benneteket fenyegető veszedelmet. Hassatok a községi választmányokra is, hogy megfelelő módon (memorandumokkal, deputációkkal, stb.) nemcsak a kerületi főnököknél, de még a magas kormánynál is nyilvánítsák igazságos ellenszenvüket és nemtetszésüket az előkészületben lévő iskolai törvények ellen. Ne habozzatok! Bizonyítsátok be, hogy nem vagytok csak névleg katolikusok! Demokratikus államban élte. Maga a minisztérium szólította fel a közönséget nézetnyilvánítás végett. Van jogotok nemcsak fizetni és sóhajtozni, de felszólalni is félelem nélkül és nyilatkozni, hogy nem engedite megsemmisíteni apai örökségteket, iskoláitok vallásos jellegét, amelyért ti és elődeitek annyi áldozatot hoztak, hanem hogy meg akarjátok őrizni továbbra is és csorba nélkül, romlatlanul átadni utódaitoknak. Nyilatkozatok, hogy véres verítékkal szerzett filléritekért követelítek, hogy az állam a ti vallásos meggyőződéseteknek

megfelelően támogassa, bővítse és tartsa fenn a vallásos iskolákat. Máskülönben nem hordhatjátok majd nyugodtan a keresztény katolikus nevet és közömbösségek meg hanyagságtok miatt meg kellene felelnetek legfőbb Uratok és Istenetek előtt az egyházi iskolák elvesztése miatt. – „A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen tiveletek. Ámen.” (I Thes. 5, 28).

Dolný Smokovec, 1933. január hó 17.-én.

Blaha Marián, bansko-bystricai püspök, Dr. Kmetko Károly, nitrai püspök, Vojtáššák János, szepesi püspök, Dr. Jantausch Pál, püspök, trnavai apost, adm., Čársky József, püspök, košicei apost, admin. Bubnič Mihály, püspök, rožnavai apost, admin, Gojdič Pál, püspök, prešovi apost, admin. Stojka Sándor, mukačevoi püspök, Tahy Ábrahám, užhorodi apost, admin.

1934. év.

A kongrua leszállítása

A 252/1933. sz. kormányrendelet alapján 1934. január 1-től kezdődően újabb fizetéslevonások eszközöltnének, miből kifolyólag az 1933. évi 1. körlevél 10. old. közölt számok helyett a következő számok és százalékok lépnek érvénybe:

A lelkészek kongrua pótlékából a nyugdíjalap magassága szerint (mely t. i. 80%-a a kongruának) bizonyos százalék vonatik le a következő módon:

A nyugdíjalap magassága:

7.200Kč-ig bezárólag 2%

7.200Kč-ig 9000 Kč-ig bezárólag levonás 4%

9.000 Kč-től 10600 Kč-ig bezárólag 7%

10800 Kč-től 12600 Kč-ig 9%

12600 Kč-től 14400 Kč-ig 12%

14400 Kč-től feljebb 14%

2. A lelkészek nyugdíjilletményeiből levonatik:

6.000 Kč-ig bezárólag 2%

6.000 Kč-től 9.000 Kč-ig bezárólag 4%

9.000 Kč-től 12.600 Kč-ig 9%

12.600 Kč-től 14.400 Kč-ig 12%

14.400 Kč-től 14%

A missziós adományok feljegyzésére szolgáló ívek elhelyezendők a pléb. irattárába

Az egyházi hatóság által nemrég a plébánia hivataloknak megküldött, 6 évre szóló rovatokat tartalmazó a missziós adományok feljegyzésére szolgáló ívek nem küldendők fel egy alkalommal sem az egyházi hatósághoz. Ezen ívek a plébánián maradjanak, mint a plébános naplója a vett adományokról. 6 év múlva az egyházi hatóság új íveket küld. Egyéb (a bizalmi embereknek szóló stb.) gyűjtőívek a nitrai missziós házban kaphatók.

Gyermekimák római zárandoklata

Krisztus Király Gyermekapostolátusa központ: Boskovice (Morvaország) római gyermekima zárandoklatot rendez, amelyhez megkapta az ordinariátus jóváhagyását. A zárandoklat módját az Apostolátus vezetősége a katolikus napi sajtóban fogja közzétenni. Felhívom a papság, különösen a hitoktató urak figyelmét arra, hogy tanítványaiknak melegen ajánlják ezt a római lelki zárandoklatot, magyarázzák meg nekik és gondoskodjanak sikeréről.

2652/934. sz. Az egyházi tanítók államsegélye

Bratislava tanügyi referátus. 30343/1-34. sz.

Bratislava, 1934. február 22.

Tárgy: Slovenskó, nem állami iskolák; 104/26. sz. törvény 1. §-a 2-ik bekezdésének végrehajtása.

37. sz. körlevél.

Valamennyi tanfelügyelőségeknek Szlovenszkón.

A prahai iskola- és nemzetművelődésügyi minisztérium 1933. december 29-én kést 152070/33-1/2. számú döntvényével tudomására hozta a bratislavai tanügyi referátusnak, hogy a kormány 1933. december 22.-i határozatával 1934. jan. 1-től 1934. jún. 30.-ig meghosszabbította 1932. december 22.-i határozatát.

A fenti kormányhatározattal Slovenskó a 104/26. sz. törvény 1. §-a 2.

bekezdésében említett népiskolai és polgári iskolai tanító személyeknek fizetése az állami pénztárból az eddigi iskolafenntartók számlájára előlegként volt engedélyezve az állammal szembeni minden jogigény szerzésének prejudiciuma nélkül. Ezt az előleget a bratislavai tanügyi referátus utalja ki és azon fizetés kiegészítésére szolgál, amely biztosítva van az iskolafenntartó, esetleg harmadik személy által régi magyar törvények értelmében egészen a 104/26. sz. törvényszabta magasságig, mintha a tanítók ugyanazon körülmények között ugyanazon kategóriájú állami iskolán működnének.

Az említett előleg folyósításánál a következő szabályok tartandók szem előtt:

1. Az említett előleg kiutalásáról az iskola és nemzetművelődési minisztérium, illetőleg az általa megbízott hivatal határoz és pedig a 380/22. sz. kormányrendelet utasításai szerint ezen módosításokkal:

a) A 380/22. számú kormányrendelet 2. §-a 2. bekezdésének, illetőleg a 120/24. sz. kormányrendelet 2. §. értelmében nem szabad azon tanítónak sem kiutalni az állami előleget, akik az állami felségjogai, önállósága, területi integritása, alkotmányos egysége, végül pedig demokratikus köztársasági formája ellen irányuló tevékenységet fejtenek ki, vagy pedig ilyen tevékenységet ajánlanak, dicsérnek, kifejezetten helyeselnek és elősegítenek, nem tekintve itt azon körülményt, vajon az ilyen tevékenységük miatt van-e ellenük büntető eljárás indítva a törvényszéknél, vagy pedig az 1933. júl. 12-i 147/933. sz. rendelet értelmében indított eljárás.

Azon tanítóknak sem, akik akármilyen súlyosabb fegyelmi vétséget követtek el.

Ha valamely tanítónál később állnak elő olyan körülmények, amelyek az előleg ki nem utalását elegendően megindokolják, a már folyósított előleg azonnal megvonandó.

b) A tanítói és középiskolai érettségivel nem bíró tanítók állami előlege leszállítatik azon összeg felére, amely ki volna utalva, ha középiskolai érettségivel bírnának.

2. A nem állami tanítók állami előleggel felemelt fizetéséből a következő levonások eszközözlendők (a jövedelmi adón kívül).

a) nyugdíjlevonások az azon kategóriában levő állami tanítók nyugdíjlevonása arányában – azaz az illetékes nyugdíjalap 8%-a (a szerzetes tanítóknál és tanítónőknél nem vonatnak le nyugdíjilletékek).

b) Az 1932. dec. 28-án 204/32. sz. törvény 4. §. (24. §-al együtt), esetleg további levonások, amennyiben újabb törvényes rendelkezéssel lesznek foganatosítva.

c) 1925.-évi október 15.-én 221/25. sz. betegsegélyzői törvény 30–32. § szerinti levonások és pedig mind a munkaadó – mind az alkalmazott illetéke.

3. Az állami előleg az illető tanítóknak azon feltétellel utaltatik ki, hogy az iskolafenntartók minden esetben az állampénztár által folyósított előleg kifizetése után 15 napon belül vagy magának a tanítónak, vagy az iskolafenntartónak megtérítik a Gyógyalap (Liečebný fond) részére köteles járulékokat, amennyiben ezek a múltban le lettek volna vonva. Amennyiben az illetékes állami tanfelügyelőség felhívására sem tennének ennek eleget, a 104/26. sz. törv. értelmében folyósított állami előleg egyszer s mindenkorra megvonatik és az iskolafenntartó utasítva lesz, hogy a 104/26. sz. törvény 45. §-a értelmében felemelt tanítói fizetéseket sajátjából viselje.

Ezen állami előleg semmi esetre sem emelhető fel a betegsegélyző biztosítással és a Gyógyalap számára biztosított levonások nem érintik az esetleges máskénti megoldását azon kérelemnek, hogy a 145/26. sz. kormányrendelet 4. §-a értelmében ki a „munkaadó” és a 104/26. sz. sz. 45. §-a értelmében ki az „iskolafenntartó”.

Kívánom, hogy az állami tanfelügyelők szó szerint közöljék ezen körlevelet minden állam által segélyezett iskolafenntartóval, illetőleg a nem állami iskolák iskolaszékeivel.

2149/934. sz. A házassági hirdetések okmányainak felülbélyegzése

A bratislavai Országos hivatal 1933. december 29.-én kelt 316.103/7/1933. sz. körlevele közli a szlovenszkói vezér-pénzügyigazgatóság útmutatását a házassági hirdetésekhez (ill. az azoktól való felmentéshez) szükséges okmányok felülbélyegzését illetőleg. Az útmutatást az alábbiakban közlöm:

Az illetőségi bizonyítványok általában és azért a jegyeseké is, amelyeket a községi hivatalok a házassági hirdetésekhez, avagy pedig mint az azoktól való felmentési kérvények mellékleteit állították ki, alá vannak rendelve 5 Kč bélyegilletéknek a 93/21. a/bb. sz. díjtétel szerint illetve 1 Kč bélyeg, ha szolgálak, segédek, napszámosok számára állították ki, vagy általában olyan személyek részére, akiknek jövedelme nem haladja meg a napi bért, (az idézett díjtétel b) betűje).

Ha az állami (egyházi) anyakönyvvezető felmenti, amennyiben erre jogosult, a jegyeseket az illetőségi bizonyítvány (ill. a 6 heti ott tartózkodásról szóló községi bizonyítvány) felmutatása alól és ha ezen okból az illetőségi bizonyítványokat nem is mutatják be, nem lehet az illetőségi bizonyítványok bélyegilletékét követelni, mivel ez okmányilleték. Ha az okmány (illetőségi bizonyítvány) nem lett kiállítva, az okmányilleték sem fizethető, ill. nem követelhető.

A jegyesek nyilatkozatától, hogy nincs tudomásuk a tervezett házasság akadályáról (320/1919. T. és R. Gy. 7. § 1. bekezd, utolsó előtti mondata) nem követelhető a bélyegilleték, ha ez a nyilatkozat bennfoglaltatik a hirdetések elrendeléséről szóló jegyzőkönyvben vagy pedig a felmentési kérvényben.

Ha az említett nyilatkozat önállóan lett kiállítva, fel van mentve a bélyegilleték alól a 94/22. m. sz. díjtétel értelmében, mivel a nyilatkozatot a hivatal kívánja hivatalos használatra; a felmentés azonban csak feltételes, ha t. i. hivatalos használatra van kiállítva csak a 320/1919. sz. T. és R. Gy. 7. §-ában említett ügyben. A nyilatkozaton feltüntetendő, hogy hivatalos használatra lett kiállítva csak a hirdetésektől való felmentés ügyében.

Végül, ha ez a bélyegilletéktől feltételesen felmentett nyilatkozat önállóan van kiállítva, de olyan beadványhoz csatoltatik házassági ügyben, amely bélyegilletéknek van alá rendelve, a nyilatkozat 1 Kč mellékleti bélyegilletéssel szerelendő fel.

3202/934. sz. A konvertiták bejelentése¹¹⁷

Szlovenszón nem elegendő az a katolikusok megtérésénél, ha a megtérő bejelenti a járási hivatalnál, hogy belép a katolikus Egyházba, hanem szükséges, hogy a plébánia hivatal, amely a megtérőt az Egyház kebelébe felveszi, a megtérésről ex offo nyilatkozatot állítson ki és azt küldje meg az állami anyakönyvvezetőnek a hiv. könyvekbe való bejegyzés céljából. Különben sem a megtérő, sem gyerekei nem lesznek az állami anyakönyvben, mint katolikusok bejegyezve. A nyilatkozat így szól: Hivatalos nyilatkozat. A bratislavai országos hivatal 1932. jan. 22.-én kelt

117 Egy másik felekezetből a katolikus egyházba megtérő hívő

10.757/7/1932. sz. rendelete alapján hivatalosan tanúsítom és bizonyítom, hogy N. N. aki ... (idő, hely, pol. kerület) született, nőtlen, ... i lakos, az ... i kerületi hivatal .. -án kelt ... sz. végzése alapján a felekezetnélküliek állapotából (vagy az ev ref. felekezetiből) kilépett és ... (hely)-ben ... (nap)-án a róm. kat. Egyházba felvétetett. Kérem ezen körülménynek a nevezett állami anyakönyvébe való bejegyzését. A róm. kat. plébánia hivatal ... Pecsét. A plébános aláírása. A nyilatkozat bélyegmentes.

3379/934. sz. Biztosítások

Figyelmeztetem a tő papságot, hogy ezentúl az egyházi objektumok lejáró biztosításának megújítása és az új biztosítások megkötése az egyházmegyei hatóság előzetes írásban adott engedélyéhez van kötve. Az előzetes engedély minden egyes esetben idejében kikérendő. Elrendelem, hogy a ntdő kerületi esperes urak a templomszámadások alkalmával a jelen intézkedésem pontos betartását is szigorúan ellenőrizték, s annak esetleges mellőzését azonnal jelentsék.

3777/934. sz. Az állami nyilv. patronátusi épületek javítása, építése

Az iskolaügyi s nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusa f. évi április hó 5-én kelt 9.913/1 V-1 934. számú átiratában ezeket közli:

„Az iskolaügyi s nemzetművelődési minisztérium 1934. március 6-án 28.660/34- IV/1. sz. a. kelt rendeletében közölte azokat az elveket, amelyek szem előtt tartandók a kegyúri épületek javításainak az 1934. évi költségvetés által meghatározott összegek erejéig való engedélyezésénél.

A rendeletből tisztelettel közlöm azt, ami a papságra vonatkozik s kérem, hogy a papság is legyen figyelmeztetve azon nehézségekre, amelyek a kegyúri terhek rendes viselésének útjában állnak.

A minisztérium utal arra, hogy a fent említett célra az 1934. évi költségvetés keretén belül engedélyezett hitelek csökkentettek s azért velük a legtakarékosabban kell gazdálkodni. Miért is szükséges az épület javítási javaslatok letárgyalása alkalmával ez évben arra ügyelni, hogy csak a szó

szoros értelemben vett szükséges javítások engedélyeztessenek, azaz csak olyan javítások, amelyek feltétlenül szükségesek az épület állagának fenntartásához (pl. tetők, esőcsatornák, esőlevezető csövek, kémények, tetőkeretek, villámhárítók, pléhtetőzet átfestése s hasonlók javítása), ellenben a többi javítás, amely az épületek külalakját vagy az épületek élvezőinek kényelmét célozza, még ha magában véve célszerű sőt néha esetleg eléggé szükséges is, ez évben elodázandó későbbi időre, mert nincs reá fedezet. Az ilyen javítás tehát nem köthető egybe a most engedélyezett javításokkal azon ürügy alatt, hogy most sokkal előnyösebben lehetne azt keresztülvinni, midőn a fenntartási javítási munkálatok végeztetnek, mert ha a jövőben az építési költségek a mostani elodázás miatt nagyobbak is lennének, ezt a pénzügyi veszteséget kárpótolja az, hogy az engedélyezett fedezetnek a fent vázolt módon való kihasználása a jelenben lehetővé teszi sokkal több épületnek nagyobb veszélytől való megóvását. Általában ez évben sem fognak engedélyeztetni vakolati javítások, mert aránylag nagy összeggel terhelnék meg a költségvetést. Bárminemű új építés vagy átépítés egyelőre elodázandó.

Tisztelettel felhívom figyelmüket a fentiekre s kérem, kegyeskedjék a plébániai hivatalokat figyelmeztetni, hogy a rendkívüli viszonyokra való tekintettel csak a legszükségesebb javítások keresztülvitelét kérelmezzék, amikor ugyanis a javítások elodázása miatt az épület állapota tényleg igen rosszabbodna, avagy veszélyeztetve volna a közbiztonság. A kérvényekben részletesen feltüntetendők az épületek hiányai ugyancsak részletesen felsorolandók mindazon munkálatok, amelyekre szükség volna a hiány eltávolításánál.

2152/934. sz. Tizedjáraadék pótlása

A bratislavai országos hivatal f. é. február 16.-án kelt 216.560/6/1933. sz., az Ordinariátushoz intézett átiratában a kongruafeletti javadalmak tizedjáraadékát illetőleg a következőket közli:

A pénzügyminisztérium 1928. július 14.-én kelt 75.193-28-II. B-4b. sz. rendeletével elhatározta, hogy a tizedjáraadék a pénzügyminisztérium pénzeszközeiből 1928. jan. 1.-én lett utoljára kifizetve. 1928. jan. 1.-vel kezdődőleg a tizedjáraadék csak a jövedelembevallás alapján fizethető abban az esetben, ha nem pótolható a helyi javadalmi jövedelemből kongruapótlék alakjában, de csak a kongrua határáig.

Ebből kifolyólag ott, ahol a helyi javadalmi jövedelem a tizedjáradék levonása után teljesen fedi a kongruahatárt, a tized járadékpótlék továbbra nem engedélyezhető.

4450/934. sz. Subsidiium status pro docentibus non es, indigenis denegatur¹¹⁸

A bratislavai tanügyi referátus 1934. május 4-én kelt 52002/1/934. számú leiratával közli ezeket:

„Az iskolaügyi minisztérium 1934. április 17-én kelt 39364/34/1/2. sz. rendeletével utasította az itteni hivatalt, hogy 1934. június 30-i hatályai szüntesse be az összes idegen állampolgársággal bíró ideiglenes vagy végleges minőségben működő nem állami népiskolai (nép és polgári iskola) tanerőknek állami előlegét. – Miniszter helyett: Písecký, s. k.” Az iskolaszékek erről ezúton értesítettnek.

3029/934. sz.

A bratislavai Tanügyi Referátus 1934. március 23-án kelt 42685/1/934. számú átiratában arról értesít, hogy magyar vidékeken tüntetőleg a megalázó célzatú „tót” elnevezést használják a „szlovák” helyett, valamint „Csehszlovák Köztársaság” helyett politikai célzattal „cseh köztársaság”, „cseh kormány. – cseh hadsereg” elnevezést használják az iskolás gyermekek és felnőttek egyaránt.

Felhívom az iskolaszéki elnök urakat, hogy megfelelő módon figyelmeztessék az iskolák igazgatóságait, a gyermekeket és a felnőtteket egyaránt, hogy a hivatalos elnevezéseket használják, annál is inkább mert a tüntető, célzatos elnevezések használata büntető paragrafusokba ütközik.

118 Azon tanárok állami előlegéről, akiktől megtagadtatik valami okból

4755/934. sz. A hirdetések megtagadása a vegyes házasságoknál

A bratislavai országos hivatal 1934. március 29-én kelt 63.1902/7/1934. sz. körlevele a vegyes vallású jegyesek egyház házassági hirdetéseinek valamelyik lelkész által való megtagadásról.

A belügyminisztérium 1934. március 1. kelt 37.213/1931. sz. alatt ezt határozta a fennjelzett ügyben:

„A XXXI/1894. sz. házassági törv. c. 148. §-a 2. szakaszának érvénybe léptével hatályukat veszítették az előbbi házassági jogszabályok, amelyekhez tartozik az LIII. 1868. sz. törv. cikk 9-11. §-ának határozata és, mely szabályozza a vegyes keresztény vallású jegyesek házassági hirdetéseit, ha valamelyik lelkész a hirdetéseket megtagadná.

Az így eltörölt előírások csak azáltal léphettek volna hatályba, ha ez későbbi törvényben kimondottan meg lett volna állapítva, ami azonban mindeddig nem történt meg. A 320/1919. T. és R. Gy. ezt az ügyet nem szabályozza.

Ha tehát valamelyik illetékes lelkész Szlovenszón vagy Podkarpatszka Ruszban valamilyen okból, még az állam által el nem ismert okból is, megtagadja a vegyes vallású jegyesek egyházi házasságának kihirdetését, nem kényszeríthető a hirdetésre törvényes kényszereszközök hiányában, de a megtagadott egyházi hirdetést sem lehet pótolni polgári hirdetésekkel.

Ha ennek dacára a jegyesek mégis tisztán egyházi, nem pedig polgári házasságot akarnak kötni, csak akkor tehetik ezt meg Szlovenszón és Podkarpatszka Ruszban, ha valamelyik jegyes előírt módon áttér a másik jegyes vallására és így megszabadul az előbbi illetékes lelkésze által való hirdetések kötelezettsége alól, vagy pedig ha fel lesz mentve a 320/1919. T. és R. Gy. 7. §-ában felsorolt okokból, amelyekhez azonban nem lehet számítani a hirdetések megragadását magában véve.”

Ezen körlevél által részben megsemmisül az 1930. január 13.-án kelt 7000/9/1930. sz. itteni körlevél (normália 6/1930. sz.) III. pontjának utolsóelőtti (4) szakasza (t. i. az a rész, amely elrendeli, hogy a vegyes vallású jegyesek egyházi házasságának valamelyik lelkész által való hirdetéséről szóló bizonyítvány (elbocsájtó levél) kiadásának megtagadása esetén a jegyesek kérjenek teljes felmentést a hirdetések alól.)

Ezen körlevelek és különösen a belügy minisztérium fent idézett határozatának utolsóelőtti (4) szakasza rendelkezésének pontos betartása céljából az összes egyházi (felekezeti) anyakönyvi hivatalok azonnal értesítendőek.

4757/934. sz. A magyar helyesírással írt szlovák vezetéknevek javítása az anyakönyvekben

A szlovenszkói teljhatalmú miniszter 1922. augusztus 9.-én kelt 11.603/1922. adm. III. oszt. sz. rendelete alapján (Systematická sbierka platných manželskoprávných zákonov a nariadení, 243-244. old.) csak azon tisztán szlovák vezetéknevek kijavítását lehet elrendelni, melyek eddig magyar helyesírással lettek az anyakönyvbe bejegyezve, pl. Szlovák, Jeszenszky, Szobota, Szekera a helyes Slovák, Jesenský, Sobota, Sekera névre nem pedig az idegennyelvű (mint pl. Szilágyi, Szabó, Schwarz neveket a helytelen Siládi, Sabó, Švarc nevekre) sem pedig az ismeretlen eredetű neveket. Minden ilyen helyesbítés beírásához az Ordinariátus engedélye szükséges.

4298/934. sz. A „Szent Ágoston Társulat”¹¹⁹ ajánlás

A Szentatya által elrendelt Kath. Akció praktikus keresztülvitele érdekében felhívom a magyar hívők lelkeskedő papságát, hogy a Sz. Ágoston könyvkiadó Társulatot (Galánta), amelyet úgy a belügyminisztérium, mint a nagyméltóságú szlovenszkói Püspöki Kar jóváhagyott, minden erejükkel támogassák. A Társulat tagjainak minden évben 5.-kor. tags. díj fejében jó naptárt ad és kellő számú tagok esetén egyéb felvilágosító és hitvédelmi füzeteket és könyveket akar tagjai között szétterjeszteni. A lelkeskedő Papságnak mai nehéz munkájában a Társulat mindenben segítségére akar lenni.

Kötelezem tehát a tiszt. papságot, hogy a Társulat célját vasárnapi sz. beszédek alkalmával a szószékről is ismertessék híveikkel és azok beiratkozását a Társulatba szorgalmazzák. A Társulat kéri a főtiszteendő Lelkész Urakat, hogy a Társulatot csak fényképes igazolvánnyal ellátott egyének képviselhetik, de pénzt azok sem jogosultak felvenni, hanem az csak a Sz. Ágoston Társulat bélyegzőjével ellátott chequen küldhető be. A Társulat elvállal mindennemű, a kath. ügyeket érdeklő ténykedéseket, (templom, iskola és azok szükségletei stb.) Jogi tanács-

119 1933–1945 között a felvidéki magyar katolikusok könyvkiadója. Alapítója Franciscy Lajos nyitrai kanonok, majd Bognár Gergely gútai plébános lett az elnöke.

adó irodája is van, amelyet tagjai díjmentesen (a portó megtérítésével) bármikor igénybe vehetnek.

3465/934. sz. Templomi ruhák

A szlovenszkói központi Karitás Bratislavában (Heydukova 20.) intézetet alapított mindennemű templomi ruha készítésére és javítására. Midőn erről a tiszt. plébánia hivatalok vezetőit értesítem, ezt a vállalatot az összes lelkész urak figyelmébe ajánlom. A megrendeléseket elintézi és fölvilágosítással szolgál: Ústredná Karita na Slovensku. Bratislava, Heydukova ul. 20.

4943/934. sz. Ingó emlékek, a régi templomi leltár javítása

A plébániai hivatalok gyakran javíttatnak értékes templomi berendezéseket anélkül, hogy azt jelentenék a műemlékek bratislavai állami referátusának és tőle tanácsot kérnének. Ezáltal sok értékes ol-tárt, szobrot és faragványt távolítanak el és adnak ki vagy ingyen, vagy pedig kevésbé értékes modern tárgyakért. Máskor a festést vagy aranyozást újíttatják meg a fa szükséges konzervációja nélkül, amivel nem akadályozzák meg a tárgyak romlási folyamatát. Máskor meg a konzervációt nem ismerő mesterember azért selejтеzi ki a művészileg és anyagilag is értékes darabokat, mert nem tudja, hogyan kell konzerválni a férges vagy korhadó fát. A szakértői tanács éppúgy érdeke a műemlékek nyilvános védelmének, mint az egyház anyagi érdeke is. Felhívom a tiszt. plébános urakat, hogy ilyen esetekben mindig kérjék ki a műemlékek állami referátusának (Bratislava, Kreslink 8.) a véleményét.

Ismételten hangsúlyozom, hogy semminemű templomi kép vagy festés javítása nem eszközölhető az Ordinariátus engedélye nélkül. Minden lelkész ilyen nemű szándékát idejében tartozik bejelentem az egyházmegyei hatóságnak, ahol beszerzik a tárgyra vonatkozó szakvéleményt, s javaslatot.

7878/934. sz. Szűz Maria születésének ünneplése szept. 8-án kat. iskolákon

Minden kétely elkerülése céljából ismételten arra hívom fel az illetékes tényezők figyelmét, hogy a szeptember 8.-i Mária-ünnep a katolikus iskolákon megünneplendő tanítási szünettel is, de azon kötelezettséggel, hogy az elmulasztott tanítási órákat pótolni kell. Vagyis ezután is érvényes a „Tanügyekben” közölt erre vonatkozó utasítás. Ugyanez a rendelkezés tartandó be a többi úgynevezett „eltörölt” Mária-ünnepen is.

6635/934. sz. Hogyan kell az adóhivatalban a hitközs. iskolai adó alapjának hitelesítését kérelmezni?

Figyelmeztetem a tdő iskolaszéki elnök urakat, hogy az adóhivatal nem jogosult, arra, hogy a hitközs. iskolai adó kivetéséhez szükséges adó alap kiírását megengedje, vagy az adóalapról szóló kimutatást hitelesítse. Bélyegtelen kérvénnyel a szlovenskói pénzügyi vezérigazgatóságához (generálne finančné riaditeľstvo) kell fordulni, hogy ez a hatóság engedje meg az adóhivatalnak az irat kiadását.

7588/934. sz. Kántori állások betöltése

Figyelmeztetem a Tiszt. papságot, hogy Szlovenszón több okleveles kántor van állás nélkül, akik elfogadnának kisebb javadalmazású kántorságot is és segítségére lehetnének a lelkészek az egyetek vezetésénél és a pap nagy elfoglaltsága esetén a hittan tanításánál is.

Elrendelem azért, hogy minden betöltetlen tisztán kántori állást jelentsenek a „Katolikus Iskolák Központi Irodájának” (Bratislava. Uj Svoradov. Palisády 20.); úgyszintén a tisztán kántori üres állásokra a Tanügyekben konkursus irassék ki. Azon esetre, ha senki sem jelentkeznék, forduljanak a Katolikus Iskolák Központi Irodájához.

10344/934. sz. X. 28. állami ünnep iskolákban

Az iskola- s nemzetműv. ügyi miniszt. bratislavai referátusa 2332/34. prez. sz. alatt elrendelte, hogy ez idén az állami ünnep, október 28-a az iskolákban kivételesen már október 27-én a délelőtti órákban ülendő meg. Ez alkalommal megemlítendő az 1918. okt. 30-i deklaráció fontossága is. A programba beveendő a tanulónak az állami lobogó iránti hódolata. Az iskolaépületek október 27. reggelétől október 31. reggeléig fellobogózandók. Kívánom, hogy a fenti rendelet szerint illessék meg ez idén az állami ünnep.

9412/934. sz. A tanítók államsegélye. Kérvények felterjesztése

Az iskola s nemzetműv. ügyi minisztérium bratislavai referátusa 82261/34-I/3. sz. rendelkezésével figyelmezteti az iskolaszékeket, hogy a tanítók államsegélye iránti kérvényeket legkésőbb november hó végéig nyújtsák be. Amennyiben az ilyen kérvény csak január 1-e után érkeznek a referátus csak január 1-től folyósíthatja az államsegélyt és a kérvényt átteszi a közoktatásügyi minisztériumhoz. A január 1-e után választott tanítók államsegélye iránti kérvény két hónapon belül nyújtandó be.

A „Pravidlá slovenského pravopisu” használta

Az iskolai nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusa 1957/934. prez. szám alatt felhívja az iskolák vezetőinek a figyelmét arra, hogy eddig az iskolai minisztérium által csak a „Pravidlá slovenského pravopisu” (Szlovák helyesírás szabályai) használata van megengedve, amelyet a „Matica slovenská” (Turčiansky Sv. Martin) adott ki az állami kiadóhivatal kiadásában. A szlovák nyelv tanításánál kizárólag csak az említett helyesírás „Pravidlá slovenského jazyka” mint kézikönyv alkalmazandók. Ennek érvényét az egyházi iskolákra is kiterjesztem.

9264/934. sz. A helységnevek írása

Az iskola- s nemzetműv.-ügyi minisztérium bratislavai referátusa f. évi szeptember hó 12-én 11.660/1934-IV. sz. a. kelt átiratával arra hívja fel az egyházi hatóság figyelmét, hogy némely egyházi hivatal nem tartja be a 266. sz. (T. és R. Gy.) 1920. évi törvény 4. §-ának intézkedéseit a helységnevek használatát illetőleg.

Figyelmeztet arra, hogy azokkal szemben, akik a fent jelzett törvényes intézkedés ellen vétének – azaz nem a hivatalos helységneveket használják – az 1921. évi augusztus hó 25-én 325. sz. a. kiadott kormányrendelet 4. szakaszában foglalt előírások szerint fognak eljárni.

Ezzel kapcsolatban elrendelem, hogy valamennyi hivatalos pecsét, – legyen az plébániai, iskolai vagy egyéb egyházintézményé, – kizárólag a hivatalos helységnevet tartalmazza. Csak azok a helységnevek használhatók a kisebbségi nyelven is (a szlovákkal együtt, amely mindig az első helyen áll), amelyek így vannak a hivatalos elnevezésben is feltüntetve. Ugyanez vonatkozik a hivatalos borítékok s irodai papírok felynomására is. Ennek következtében azonnal eltávolítandók a hibás bélyegzők, borítékok s irodai hivatalos papírok. A felynomások államnyelvben (szlovákul) készítenők, a második sorban lehet kisebbségi nyelvben is, de csak ott, ahol a kisebbségnek ehhez törvényszerinti joga van. Akik eme rendeletnek nem tennének eleget, annak a veszedelemnek teszik ki magukat, hogy felterjesztéseik elintézetlenül fognak visszaküldetni. A ntdő kerületi esperes urak kötelességévé teszem, hogy e rendeletem végrehajtását szigorúan ellenőrizzék.

A csehszlovákiai püspöki kar közös pásztorlevele az 1935. évi katolikus nagygyűlésről

Katolikus férfiak!

Katolikus nők!

Katolikus ifjúság!

Rendkívül nehéz időben, amikor a világ nemzetei nagy és jelentős események előtt állanak, amelyek az emberek millióinak sorsát döntenek el, a Csehszlovák Köztársaság püspökei elhatározták, hogy egyházmegyéik hívóit nemzetiségi különbségre való tekintet nélkül összehívják egy nagy vallásos gyűlésre, mely Prágában 1935. év június 27–30. napjaiban

lesz megtartva. Ezen felhívás államterületünk minden hívőjének szól, noha széles rétegek állandóan növekvő nyomora és a jelenkor bonyolult körülményei sokban megnehezítik a keresztülvitelét ennek a tervnek, mely terv végrehajtása rendes körülmények közt sem lenne könnyű. Másrészt tekintetbe kell vennünk, hogy ép az ilyen nehéz időkben, mikor az általános romlásból lassanként új rend kezd kialakulni, nem szabad a hitnek és az Egyháznak hallgatnia. Ma már bizonyos, hogy az emberi társadalom általános lezüllesztésének végső és tulajdonképpeni oka abban rejlik, hogy az emberiség elpártolt az Istentől és megveti az Ő törvényeit. Keservesen kell saját magunkon tapasztalnunk a Szentírás szavának igaz voltát: „Akik elhagyják az Urat, elpusztulnak.” (Iz. 1. 28.)

Millió és millió gondolkodó ember előtt válik egyre világosabbá, hogy a mai általános romlás ellen addig nem lesz védelem és nem lesz béke, sem munka, sem kenyér, míg vissza nem áll a hit, a szeretet, a béke és az igazságosság országa. A testi és lelki nyomorúság végtelen mélységeiből az emberiség Istenhez kiált és egy romlásteli korban számtalan emberi szívben újra kivirágzik az Istenben való hit és az Ő tízparancsolata ható erejébe vetett bizalom.

Hiszünk az emberiség jövőjében és hisszük, hogy ismét visszatér a rend és a béke, hogy minket semmi más sem vált meg, mint a Krisztusban, az Isten Fiában való hit, hit Benne, Aki nekünk minden kétkedésünkre, minden kérdésünkre, hogy vajon visszatérhet-e még a világra a béke. Maga adta meg a feleletet: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.” (Ján. 14. 6.) Ezért úgy határoztuk, hogy a katolikus nagygyűlés, melyre egész államterületünk minden hívőjét szeretettel hívjuk meg, a következő jelszót viselje:

Krisztus vezet ki minket a bajból és a nyomorból!

Ez a mi feleletünk a jelenkor minden égető kérdésére, ezen alapul a mi erős hitünk, hogy a mi korunk emberisége megéri a lelki megújítást és felvirágzást! Felhívjuk ezen állam területén élő összes híveinket, bármely nemzethez tartozzanak is azok, hogy a papsággal együtt és azon utasítások szerint, melyeket közzé fogunk tenni, buzgalommal és örömteli szívvel mindenütt készüljenek a katolikus nagygyűlésre, jelenjenek meg azon nagy számban és ott egyetértésben és békében küldjék Istenhez imáikat önmaguk és az egész emberiség megmentésére. A katolikus nagygyűlésre való előkészület -, idejét használják ki jól nemcsak külső, hanem belső, lelki tekintetben is - hogy az a magába szállás és önmegszentelés ideje legyen, hogy ezek a nagy szent napok mindnyájunkat tiszta lélekkel és felkészülten találjanak.

Katolikus férfiak!

Első sorban titeket hívunk! A szent harc a hitünkért, a harc, amely egyúttal a győzelmes küzdelem a rendért és békéért, munkáért és kenyérért, jobb és szerencsésebb jövőért, magatokért, családotokért, gyermekeitekért, ez a harc első sorban a ti kötelességetek és feladatotok!

Vegyétek ezt fontolóra! Legyetek talpig katolikus férfiak – és mind-egyiktek hozzájárul ezzel az emberiség kiemeléséhez a mai nyomorból. Katolikus férfiak, bízunk bennetek!

Katolikus nők!

A ti szerepetek soha sem volt olyan fontos, mint most! A mai kornak tiszta és erős asszonyokra van szüksége, akik krisztusi hitük alapján híven teljesítik hitvesi és anyai kötelességüket. Jöjjetek, nagy számban a gyűlésre, nyugtassátok meg az emberiséget, hogy ti biztosítjátok a jövőt.

Különös szeretettel és nyomatékkal hívjuk az egész ifjúságot e katolikus nagygyűlésre, mert ott imádkozni és küzdeni fogunk a békéért és a rendért, amely biztosítéka ifjúságunk jövőjének. Annak, hogy a fiatalság ma annyi akadály és nehézség előtt áll, hogy annyi aggodalommal kell a jövőbe néznie, annak közvetlen oka kétségkívül sokféle külső körülményben is rejlik. A végső ok azonban abban van, hogy az emberiség eltért Istentől és ez a világ az Isten nélkül mindenfajta önző szenvedély harcmezejévé és a testvérnek testvér ellen vívott harca színhelyévé változott.

Jöjjön el az egész ifjúság a nagygyűlésre, amennyiben komolyan veszi a küzdelmet a jobb jövőért. Meg is vagyunk győződve, hogy nem csalódunk ebbeli várakozásunkban és eljön, mert épen az ő legszentebb érdekéről van szó!

Meghívjuk az egész hívő népet tekintet nélkül társadalmi helyzetére vagy politikai hovatartozására. Mindenkit meghívunk, mindenkit, akinek a hit és szent egyházunk jelent valamit.

A katolikus nagygyűlés a legerősebb vallási felemelkedés ideje. Nyersen általa minden nemzet mérhetetlen kegyelmet és az összes nemzetek ezek alatt a közös könyörgések alatt mutassák a világnak a keresztényi összeférhetőség példaképét. A gyűlés napjaiban adjuk meg az Úrnak a legnagyobb tiszteletet és hálát és Ő, a Mindenható és a legfőbb Jótevő bizonyára bőségesen viszonzza áldásával nekünk, minden nemzetiségünknek és az egész államnak!

Katolikusok! Püspökeitek a legkomolyabb pillanatokban hívnak benneteket! Jöjjetek és segítsétek előkészíteni a mentés és a béke művet!

Kelt a püspöki értekezleten Olmücben, az Úr 1934. esztendeje október hava 9-én.

† BÁRTA SIMON budweisi püspök,
† BLAHA MARIAN besztercebányai püspök,
† KMEŤKO KÁROLY nyitrai püspök,
† VOJTAŠŠÁK JÁNOS szepesi püspök,
† KUPKA JÓZSEF brünni püspök,
† JANTAUSCH PÁL prienei címz. püspök, nagyszombati apost. korm.
† ČÁRSKY JÓZSEF tagorai címz. püspök, kassai apost. korm.,
† PREČAN LIPÓT olmüci érsek,
† KAŠPAR KÁROLY prágai érsek,
A boroszlói érseki egyházm. csehszlovákiai része számára: † BERT-
RAM ADOLF bíboros érsek,
† BUBNIČ MIHÁLY sciloi címz. püspök, rozsnyói apost. korm.,
† GOJDIC PÁL arpasai címz. püspök, eperjesi apost. kormányzó,
† PICHA MÓR königgráci püspök,
† WEBER ANTAL leitmerici püspök,
† STOJKA SÁNDOR munkácsi püspök,
† SVOBODA FERENC ungvári konzultor-helynök.

1935. év.

2243/935. sz. Opus Stephani Missútht: Kompas (pretium slovacae editionis pro scholis cath. 15 cor pretium hungaricae edit, pro scholis cath. 15 cor)¹²⁰

Missúth István, a bratislavai országos hivatal számvevő főtitkárának: Kompas című 282 oldalas szakművét, mely ugyan elsősorban a község-gazdálkodás vezérfonala, melegen ajánlom beszerzésre a r. k. iskolasz. elnök uraknak főképp azért, mert a r. k. iskolai költségvetés oly annyira fontos szabályszerű összeállításáról kimerítő, szakszerű útbaigazítá-
sokat tartalmaz. A könyv kedvezményes áron (Kč 15. –) a r. k. iskolák számára megrendelhető a szerzőnél (lakik Bratislava, námestie 1. mája, 22/a. sz. 1. em.), vagy a bratislavai kath. tanügyi iroda útján.

120 Missúth István Kompas c. művének a katolikus iskolák számára a szlovák kiadás 15 korona, a magyar kiadás 15 korona

Nyugdíjilleték

252/1933. szám (T. R. Gy.) kormányrendelet értelmében mindazok, akik a fizetésben (kongruában) magasabb osztályba leptek, a fizetés (kongrua) emelése napjától számítandó 12 hónapon át 50%-al magasabb nyugdíjilleték tartoznak fizetni.

Katolikus röpiratok

Szt. Ágostonról nevezett magyar könyvkiadó Társulat Galántán nagyon időszerű röpiratok kiadását kezdte meg. Az első „Az Egyház és az iskola”. Kívánom a tiszt. Lelkész uraktól ezen röpiratok minél buzgóbb és tömeges terjesztését és szétosztását a hívek között.

2200/935. sz. A község kötelessége a felekezeti iskolákkal szemben

A legfelsőbb közigazgatási Bíróság 1934. május 16-án kelt 10066. számú döntvénye értelmében az 1868. évi XXXVIII. t. c. 25. §-ban említett iskola elnevezés alatt az iskola, mint intézet értendő, nem csupán, mint épület. Az iskola fenntartása magában foglalja annak fejlesztését is.

Ugyanazon bíróságnak 1934. január 3-án kelt 22349/33. szám, (in causa képező döntvénye értelmében, ahol a politikai község a felekezeti iskola kegyura canon. visitatio, Schulfassion alapján) köteles gondoskodni a fejlesztésről Az iskolafenntartás kötelessége magában foglalja a megfelelő iskolai épület építésének a kötelezettségét is.

8184/935. sz. Reparatio aedium patronatus publici (Közhasznú épületek javítása)

I. Csakis oly épületjavítások fognak eszközöltetni, melyek feltétlenül szükségesek. A kérvényben az épületnek összes hiányait és az összes szükségesnek mutakozó munkákat részletesen fel kell sorolni.

II. A javítási munkálatokat csakis az engedély megadása után lehet megkezdeni a megengedett mértékben; többletmunka a rendelőt terheli.

III. Csakis oly javítások fognak eszközöltetni, melyekre nézve a kegyúri kötelesség teljesen bizonyos, miért is a kegyi kötelesség létezését bizonyító összes iratok a kérvényhez melléklendők.

IV. Mellékelni kell a templomi számadást; e nélkül a kérvény egyszerűen vissza lesz küldve.

V. A plébánosok kötelesek sajátjukból eszközölni, azon apróbb javításokat, „melyeket rendszerint minden lakó önmaga tartozik teljesíteni, mint, kályhák igazítása, zárok, ablakvasalások, ajtószarkok, üvegezések stb., s ha így csekélyebb javítások elmulasztásából nagyobb károk következnek, ezen a mulasztást elkövető javadalmason megveendő. Geisz 338 I.

5396/935. sz. Katonai nemzetvédelmi tanfolyamok

Kérem a tő Papságot, hogy a nemzetvédelmi katonai védelmének előkészítését célzó tanfolyamok megszervezésénél és vezetésénél az illető hatóságoknak a lehetőség szerint segédkezet nyújtson.

10218/935. sz. Preces ad intentionem Beatissimi Patris¹²¹

Hatalmas nagy Istenünk, kitől szent gerjedelmeink, terveink és összes jó cselekedeteink származnak, add meg szolgálóidnak a békességet, melyet a világ nem adhat meg, hogy míg szíveink örök parancsaidnak hódolnak, megszűnve az ellenség rémülete napjaink nyugalmasan folyjanak. A mi Urunk Jézus Kristus által. Ámen.

121 Imádság a boldogságos Atya szándékáért

9904/935. sz. Filmekről

A Csehszlovák Köztársaság püspökei szemük előtt tartván Szent Atya szavait, amelyeket „Divini illius magisterii”¹²² enciklikája (1929. december 31.) tartalmaz, a katolikus szülőket figyelmeztetik a rossz filmekből eredő veszedelmekre, amelyek főleg a fiatalságra leselkednek, és azért ajánlják mind a szülőknek mind a katolikus sajtónak, hogy hathatósan támogassák a jó és vallásos filmeket.

Csehszlovákia érsekei és püspökei Isten nevében áldást és üdvözlétei küldenek a tisztelendő papságnak és híveinek!

Ósi magyar egyházi ének szerint már a legrégebbi időkben „virágos kert vala híres Pannónia, mely kertet öntözve híven Szűz Mária”; azért bizonyosan hálás tisztelettel, vallásos kegyelettel gondol a magyar hívek serege is azokra a szent és érdemdús férfiakra, Szt. Cyrilre és Metódra, kik a szlovenszói magyarság mai lakóhelyén a magvetés és gyomlálás fáradságos, küzdelmes munkájával örök érdemeket szereztek azáltal, hogy a pogányság vadonát keresztény erényes élet virágos kertjévé változtatták át. Csehszlovákia szláv nyelvű katolikus serege hálás szívvel ünnepli Szt. Metódnak Velehradon bekövetkezett boldog halálának 1050.ik és a szent hithirdető testvérpár tiszteletére épített bazilika felszentelésének 200 éves emlékűnnepét. Miként egy év előtt testvéri kathol. szeretettel hívta az itt élő kath. magyarságot a tavaly megtartott I. kathol. nagygyűlésre, melyről Verdier bíboros, pápai követ, mint felejthetetlenül felemelő eseményről a legnagyobb elragadtatás hangján emlékezett meg, úgy hívja fel most is változatlan testvéri szeretettel a velehradi jubileumi ünnepekre.

Mily indító okok készítetnek bennünket Szt. Cyrill és Metód tiszteletére? A világ népei tisztelettel viseltetnek azok iránt, akik bármily vonatkozásban nagy tettekkel, hasznos találmányokkal jótevői lettek az emberiségnek. Tisztelete és hálája jeléül emléktáblákat és szobrokat állít nekik s megünnepli emlékezetes napjaikat, évfordulóikat!

122 XI. Piusz pápának a fiatalok keresztény neveléséről szóló apostoli körlevele

Amennyivel felülmúlják a hit áldásai a többi javakat, annyival nagyobb tisztelet illeti meg Szt. Cyrillt és Metódot, mert ők hozták ide az igaz hit megbecsülhetetlen ajándékát, s vele az igazság útmutató fényét s az örök üdvösség elnyerésére segítő eszközöket!

a) Az igaz hit az örök üdvösségnek első és nélkülözhetetlen feltétele: „Aki hisz és megkeresztelkedik, az üdvözül, aki nem hisz, az elkárhozik”, mondja az Üdvözítő (Márk 16–16.) Az Isteni Üdvözítő szavához méltán fűzzük hozzá Szt. Pál idevágó megjegyzését: „De hogyan fohászkodjanak ahhoz, akiben nem hisznek? S hogyan higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak, ha nincsen akik hirdessék? S hogyan hirdessék, hacsak nem küldetnek?” (Róm. 10–14.)

E lendületes szavakkal méltatja a népek apostola az isteni gondviselés azon ajándékát, amellyel valamely népnek hithirdetőt küld. – Mert a hitet hirdetni annyit tesz, mint az embereknek feltárni a bűn által bezárt menny országot! Igaz, hogy Krisztus Urunk a mennyországot megnyitotta, de mit használ nekünk Krisztus kereszthalála, ha nincs, aki megmutatná a mennybevezető utat?

Mily boldogan ünnepelték az első keresztények a megkeresztelés évfordulóját! Ez is bizonyága annak, mennyire tudták értékelni az igaz hithez való meghívatas kitüntető ajándékát. A testi születéssel a földi élet ajándékát kaptuk meg, de a keresztség által a természetfölötti élet kincse és az örök üdvösség záloga jutott nekünk osztályrészlül. Születésünkkel csak földi, de a keresztség által mennyei polgárjogot szereztünk.

b) A szt. hithirdetők az igaz hittel az igazság fényét és az üdvösség hathatós eszközeit is meghozták a föld üdvoszomjas népeinek. Míg az igazság megvilágosítja az elmét és megismerteti vele az üdvösség útját, a kegyelem eszközei, elsősorban a szentségek, az akaratot erősítik meg, hogy járni is tudjon, az igazság és üdvösség megismert útján.

Igaz, hogy az egyházon kívül is elérhető az üdvösség és mi nem is tekintjük eleve elkárhozottaknak azokat, kik hibájukon kívül az egyházból kinnrekedtek. – De gyarló emberi ésszel is könnyen megítélhetjük, mennyivel könnyebben járja a hívő keresztény az üdvösség útját, mely nehéz és meredek ugyan, de amelyen sokfelől kap támogatást, mint azok, kik az egyház kegyelmi kincseiből kirekesztve, a segítő eszközöktől megfosztva pusztán önmaguk erejére hagyatkozva kénytelenek megküzdeni az üdvözülés nehézségeivel és veszélyeivel!

Három ellensége van az embernek, a test, a gonosz lélek és a világ. (Angelus Silesius.) És nem állja meg győzelmesen azt a harcot e hár-

mas ellenséggel az Isten segítő kegyelme nélkül, melyet a Szentlélek a szentségekben és azokon kívül mindenféle alakban és módon áraszt lelkébe. Jelentős segítséget jelent számunkra továbbá a szentek egyessége és Isten Anyjának hathatós támogatása. – Mennyivel inkább volnánk kiszolgáltatva az ellenség ármányainak az Isten Anyja oltalma, közbenjárása és segítsége nélkül!? Mi soha sehol, még a nyitott sír szájánál sem állunk reménytelenül, kétségbeejtő lemondással, mint a pogányok, kiknek semmi reményük sincsen. (1 Thess. 4-12.)

E kegyelmi ajándékok legértékesebb gyümölcse az a béke, melyet a világ nem adhat; béke az Istennel, önmagunkkal és felebarátunkkal. Ahol nem világít az igaz hit fénye – gondoljunk csak a Krisztus előtti időkre, a bennszülött műveletlen bálványimádó népekre és a mai modern pogányokra, kik Istent megtagadták és elhagyták, ott teljesen hiányzik a hármasság béke, istentől elszakadtak, azért Isten is magukra hagyta őket; innen a belső megosztottság és elégedetlenség és azért áll oly rosszul a világbéke ügye. „Boldogok a szemek, amelyek látják, miket Ti láttok!” E szavakkal mutat rá az Isteni Üdvözítő az igaz hit bírásának nagy kegyelmére. Boldogok lettek államunk területének egykori szláv ajkú népei, mert Szt. Cyrill és Metód áldozatos hithirdetése révén megláthatták és elnyerhették az igaz hit ajándékát és áldását. Szt. Cyrill és Metód közvetítették a Csehszlovákia összes szláv népei számára Istentől az igaz hithez való megtérés kegyelmét. Ezért teljes mértékben érdemessé tették magukat a szent hithirdető testvérek a Szt. írás dicsérő magasztalására: „Dicsőséget nyertek az ő népük nemzedékeinél és még napjaikban is dicsőítettnek! Istenes férfiak voltak, kiknek istenessége nem megy feledésbe. Nevük él nemzedékről nemzedékre; bölcsességüket beszélik a népek és dicséretüket hirdeti a gyülekezet!” (Eccl. 44, 7-14.) Csehszlovákia kathol. magyarsága méltó számban képviseltette magát a kath. nagygyűlésen tanúbizonyságát adva, hogy vallási kincsek, értékek és érdekek megvédelmezésére, vallási hősök, jótevői tiszteletében, felülemelkedve múlandó nemzetiségi szempontokon, tekintetekben, kath. testvéri szolidaritás érzetében össze tud fogni és össze tud forrni más nyelvű katolikus népekkel.

Megvan tehát az alapos reményünk, hogy szeretetteljes meghívásunk megértő fülre és készséges szívre fog találni államunk magyar katolikus és hálás népénél, szép számmal részt vesznek a mostani jubileumi ünnepeken is. Ország-világ előtt leróják ők is a hála és kegyeletes tisztelet adóját Szt. Cyrillnek és Metódnak a hit hirdetéséért ígérve egyszersmind az általuk is nyert hit szerint való életet

és készséget ígérve a hit megvédésére minden ellenséggel, minden támadással szemben. Azért szeretetünk jeléül küldjük áldásunkat az egész jóakarátú magyar népnek az Atyának és fiúnak és Szentlélek nevében Ámen.

Csehszlovákia érsekei és püspökei a főtisztelendő papságnak és kedves híveiknek az Úr nevében üdvözlésüket és áldásukat küldik

Mindnyájan, akik részt vettek az idén Prágában tartott első összállami katolikus nagygyűlésen, egyöntetűleg elismerik, hogy felejthetetlen pillanatok voltak azok, amelyek mélyen belevésődtek lelkükbe és emlékezetükbe és újra meg újra fölelevenednek emlékeik között. Sokan kijelentették, hogy ez a gyűlés életük legmeghatóbb és leghatalmasabb élménye volt. A nagygyűlés sikere minden várakozást felülmúlt. Nem hiányoztak olyanok sem, különösen az első előkészületek idején, akik a mostani zavaros időszakot alkalmatlannak találták, vagy pedig politikai és nemzetiségi jellegű nehézségektől tartottak vagy pedig úgy ítélték, hogy a nagygyűlés tisztán külsőséges megnyilvánulás lesz mélyebb hatás nélkül. Sokan a vidéken eleinte csak a püspöki kar iránt való engedelmességből vállalkoztak az előkészítő munkálatokra; a nagygyűlés iránt azonban az érdeklődés nőtön-nőtt nemcsak a hívek soraiban, hanem azok között is, akik hitükben már ellanyhultak. Az utolsó előkészületi napokban, amikor kitűnt, hogy mennyi ezer hívő jelentkezett az egész országból a gyűlésen való részvételre, és hogy milyen lelkesedéssel készülnek föl a nagygyűlésre, elenyésztek az utolsó kétségek is és a nagygyűlés napjaiban az aggodalom örömteljes ámulattá változott át.

A nagygyűlés résztvevői közé kell számítanunk nemcsak azokat, akik jelen voltak Prágában, hanem azokat a százezreket is, akik otthonukat nem hagyhatták el s csak hazuról kísérték figyelemmel a gyűlés lefolyását és egyidejűleg szentségimádás sokat végeztek templomukban és lélekben, csatlakoztak hozzánk.

Hogy a nagygyűlés fényesen sikerült, azt a külföldi vendégek is bizonyították, akik már másutt is tanúi voltak a vallás és áhítat fonséges megnyilvánulásainak. Szegényebb sorsú emberek, úgyszólván egész éven át rakosgatták össze a szükséges összeget, önmegtágadásokat vállalva magukra, csak hogy Prágába fölmehessenek, nem sajnálták

az áldozatot, mert látták, hogy cserébe nagy örömet, vigaszt és áldást vittek magukkal haza a nagygyűlésből. A kongresszuson voltak hívők olyan vidékekről is, amelyeket vallásilag megtépett, elárasztott az eretnokség és hitetlenség; ahol a katolikus vallás elnyomást szenvedett és a mi híveinknek osztályrészül csak a gyalázás és mellőzés jutott, úgyhogy ellenálló képességük lelohadt, hitük pedig szívükben már-már kialvóban volt. Ezek, amikor a nagygyűlésen kiéreztek több százezer forró szív bensőséges közösségét, akik Krisztusért és az Egyházért lelkesültek és amikor a gyűlésen látták a hit és áhítat fönséges megnyilvánulásait, erőt és vigaszt merítettek nemcsak arra, hogy a vallásos világnézetet és jámborságot saját körükben megszilárdítsák, hanem arra is, hogy az eltévelyedetteket a hitre visszavezessék.

A nagygyűlésen munkában és fáradozásban megöszült papokat lehetett látni, akik helységeikben átérték az államfordulatot követő nehéz időket, amikor már a katolikus vallásnak e honban való léte és nem léte forgott kockán, láttunk ott papokat, akik csak csalódást tapasztaltak, amikor a plébánia híveinek többsége elpártolt az igaz hittől és amikor az iskolában végzendő munkájuk valóságos vér tanúsággá vált számukra. Ezeknek az arcán, az öröm könnyei gördültek végig a szent Vencel emlékműnél tartót eucharisztikus ünnepély alkalmával, és Simeon dicshimnuszának szavai zsongtak a levegőben: „Most bocsátád el Uram szolgálodat békeségben!” Szent öröm szállta meg őket, amikor látták, hogy erőfeszítéseik és szenvedéseik nem voltak hiábavalók, amikor a katolikus vallás a küzdelem és áldozatok éveit elmúltával ilyen győzelmet ünnepelhet meg.

A hit és ájtatosság, amely olyan elemi erővel nyilvánult meg a nagygyűlésen, a közönyös lelkekre is nagy hatással volt. Prága városának ama lakosait, akik nem élnek a hitből, de legalább a jószándék némi szikráját megőrizték, az Egyházba való tartozásnak boldogító érzése hatotta át, amikor pedig az Egyház fönségessége és ereje olyan hatalmas módon jutott kifejezésre, ők is őszintén örvendtek a gyűlés sikerének. Sokakat új erővel telített meg a nagygyűlés, hogy eddigi semmittevésük helyett tettekre buzduljanak és nagyobb figyelmet szenteljenek az Egyháznak, amelynek életrevalósága és cselekvő ereje az élet hajszájában úgyszólván ismeretlen maradt lelkük előtt.

A nagygyűlés a kormányhatalomnak is szerzett megnyugvást és örömet, mert bebizonyosodott, hogy Krisztus isteni tanaihoz ragaszkodó nép az állam legmegbízhatóbb támasza, hogy a katolikus Egyháznak sikerül az, ami az államvezetésben a legnagyobb nehézségeket szokta

támasztani, t. i. a különböző állású és nemzetiségű polgároknak békés együttműködésre való egyesítése.

Végezetül a nagygyűléssel kapcsolatban jelentékenyen megváltozott a közvélemény is, amely azelőtt telve volt a katolikus Egyház elleni előítéletekkel és sok tekintetben ellenséges indulattal volt irányban. Ezt a változást tapasztalhattuk és tapasztalhatjuk személyes nyilatkozatokban és a sajtóban. Nem kevesebb sikert jelent az állam számára az a tény is, hogy a nagygyűlés külföldön is örvendetes visszhangot keltett. Mindenfelé nagy érdeklődéssel számoltak be róla az olvasóközönségnek, úgyhogy méltán állíthatjuk, hogy kongresszusunk világeseményé fejlődött ki. Ezáltal államunkra vonatkozó sok kedvezőtlen vélemény változott meg, mert eddig hazánkat úgy ítélték meg, mint a vallási szétforgácsolódottság és a vallásellenes harcok országát, ami a vallásos érzelmű nemzeteknél azt a benyomást keltette, mintha nálunk nem volna elegendő műveltség és nemes lelkiség. Most örömmel ismerték el, hogy államunkban a katolikus vallás megdönthetetlen erőt jelent, miáltal az állam is erősödik, és a belső szilárd békének birtokában jelentősen támogathatja a többi állam együttműködését és békéjét.

A gyűlés ezen sikerei örömmel töltik el püspökeitek szívét; ezért ne is csodálkozzatok, kedves híveink, hogy ezen örömeinket még egyszer tudomástokra juttatjuk. A mi örömeink és így a tiétek is annál nagyobb, hogy vele szerfölött megörvendeztettük a Szentatya, XI. Pius pápa, szívét, aki a nagygyűlés megtartását jóváhagyta, rá áldását adta és úgyszólván személyesen vett azon részt, amikor követéül Ő Eminentiját Verdier János párisi bíboros érseket kiküldötte.

Azokban a levelekben, amelyeket a bíboros államtitkár útján küldött az olmtüzi és prágai érsekeknek, közli, milyen nagy vigasztalásul szolgált a mi nagygyűlésünk hatalmas sikere ama sok gond és fájdalom közepette, amelyen osztoznia kell az olyan országokban lakó híveivel, ahol a vallás, az igazság és erkölcsiség alapjai megrendültek.

Tudjuk, milyen fájdalmasan érintették Krisztus helytartójának szívét az előző évek sajnálatos vallási viszonyai nálunk; annak szívét, aki igazán atyailag gondoskodik rólunk és mindenben a mi javunkat tartja szem előtt; épen ezért annál boldogabbá teszi őt is és bennünket is az, hogy vigasztalást és elégtételt nyert, úgyhogy a jövőt illetőleg nagyobb megnyugvással és bizalommal tekinthet a mi köztársaságunkra.

Végül kétségtelen, hogy a mi katolikus nagygyűlésünk Urunknak Üdvözítőnknek szolgált legnagyobb öröme. Mert hát mi volt a kongresszus célja? A háromszemélyű egy Istenbe vetett hitünk nyilvános

megváltása, a keresztségi fogadalom megújítása; tanúságot akartunk tenni arról, hogy egyedül Jézus Krisztusban, mindenek Királyában, mindenható Urában és Mesterében látjuk azt a Szabadítót, aki képes kiragadni bennünket minden nyomorúságból, amely az emberiségre napjainkban ránehezedik; engesztelési akartunk adni a hitetlenségért és megbántásokért, amikkel az ő szentséges Szívét megszorították, hálánkat kifejezni türelméért és véghetetlen jóságáért és esdekelve segítségét akartuk kérni minden magán és közös nehézségünkben. Közös összejöveteleinken azután meg lett jelölve az út, amelyen az egyes társadalmi rétegeknek és hivatásoknak haladniuk kell. Elénk tártak az Egyház tanításai és irányelvei, hogy világosan lássuk, mit kíván tőlünk az Isten, milyen utakat jelöl meg számunkra az Egyház, mit kell megjavítanunk az egyén, család és a társadalom életében, hogy korunkban – viszonyainak minden bonyolultsága mellett – teljesíteni tudjuk kötelességeinket Istennel szemben és ezáltal az isteni kegyelemnek lehetővé tegyük, hogy bennünk hatékonyabban működhessék vagyis más szóval, hogy előkészítsük Krisztus áldott országát és ezáltal családaink és községeink igazi javát. Jézus Krisztus volt tehát érdeklődésünk középpontja, minden törekvésünk célja, minden ünneplésünk tárgya. Ha az ő szent Szívét egykor mélyen meghatotta, midőn látta a galileai tömeget, amint Hozzá sereglett, hogy szavát hallgassa, hogyne tekintett volna örömmel annyi gyermekének igyekezetére akik messziről jöttek össze, hogy bemutassák Neki őszinte hódolatukat? Ha dicsérte a kafarnaumi százados és a kananeus asszony állhatatos hitét, hogyne örült volna, mikor lelkesülve hangoztattuk: „Úr Jézus! Benned hiszünk, Téged szeretünk!”. Ha az volt hő óhaja, hogy mindnyájan egyek legyünk, amint azt külön is kérte Atyjától e világból való távozása előtt, nem örvendett-e, amikor oly sok és különféle társadalmi rétegből és nemzetiségből származó szív egyesülésére letekintett? Ha jóságos Szíve sohasem tagadta meg a kért segítséget, midőn annyi szájalomra méltó szerencsétlen ember fordult Hozzá kérésével útjain, ahol csak megfordult, és ha lecsendesítette tanítványai kérelmére a vihart, vajon bezárt fülre találhatott-e Nála az ezer meg ezer ember esdeklő hangja, akik az apostolokkal kiáltották feléje: „Uram, ments meg minket, mert elveszünk!” Annyi bizonyos, hogy ha egyszer maga az Üdvözítő szólít fel bennünket sürgetőleg: „KérjeteK és megadatik nekteK”, nem szabad kételkednünk, hogy készséggel meghallgatta a mi esdeklő kiáltásunkat és teljesíteni fog mindent az ő legjobb belátása szerint, mert Neki adatott minden hatalom az égen és a földön.

Az isteni tetszés jeleként és az ő áldásának záloga gyanánt tűnik föl előttünk már a bámulatot keltő összhang és szent béke, ami áthatotta kongresszusunk légkörét. Ezekben a napokban sehol sem morajlott föl zavaró hang, nem volt különös baleset, nem történt semmi zavarodás, jóllehet épen ilyen óriási ember özönnél könnyen támad szerencsétlenség. A száz tornyú Prága városa ezen napokban „a béke városának” a „nagy Király városának” tűnt föl, Krisztus szelleme hatotta át és szentelte meg bizonyítékául annak, hogy a modern világváros is tud keresztény jelleget ölteni és általa magasztossá válni.

Az Isten szent Anyja, a boldogságos Szűz is örvendett, mert mit is kívánhat jobban, mint azt, hogy isteni Fiát megismerjék és megszeressék, és hogy a lelkek minél bőségesebben merítsenek kegyelmeinek forrásából? – A mi szent pártfogóinkról pedig elmondhatjuk, hogy „a szentek örvendeznek a dicsőségben; vigadnak nyughelyeiken” (Zsolt. 149, 5), t. i. az oltárokon, amelyekhez odasereglettek a hívők azon szent eltökéléssel, hogy áhítattal megőrzik és beváltják intelmüket.

Joggal remélhetjük tehát, hogy a jóságos Isten meghallgatta kéréseinket, amelyeket hazánk összes lakóinak nevében eléje terjesztettünk és, hogy védelmezőnk és szabadítónk és minden szükségés jónak bőkezű adakozója lesz.

Ezért a legforróbban hálát adunk a mennyei Atyának, Jézus Krisztusnak és a Szentléleknek mindazon jóért, amit a nagygyűlésből kifolyólag nyertünk s egyben kérjük, hogy bőséges áldásával fizessen meg mindnyájatoknak, akik a kongresszus sikeréhez hozzájárultatok előkészítő munkásságokkal, személyes részvételekkel, imáttal és anyagi segítségekkel.

Rá kell még mutatnunk, szeretett testvéreink és híveink, egy különös jótéteményre, amit számunkra a kongresszus hozott. Tudniillik szemléletes tanulságot és példát nyertünk arra, hogy milyen fényes eredményeket lehet elérni, ha az engedelmesség, szeretet, áldozatosság és lelkesedés együttműködnek.

Az előkészítő és propaganda munka csak a papságra és plébániákon bevezetett Katolikus Akció választmányaira szorítkozott, ahol tevékeny és buzgó világiak működnek. A tiszt. papság a világi munkatársak segítségével engedelmesen és áldozatosan látott hozzá a munkához és beigazolást nyert, hogy a hívők fogékonyak és készségesek püspökeik felhívásával szemben. Innen eredt aztán az a lélekemelő részvétel a kongresszuson és annak összes sikere. Láthatjátok tehát, mi válik lehetővé, ha a hívők készségesen hallgatnak azok szavára, akikre az

Isten rábízta Egyházának pásztori hivatalát. Adná a jó Isten, hogy ez az engedelmisség továbbra is ilyen mértékben megnyilvánuljon, mert az Isten szent ügye így mindig győzedelmeskedni fog. A hívó seregnek és a papságnak szent Ignác vértanú szavai szerint (Ep. ad Eph. 4) a püspökökkel olyan összeköttetésben kell lenniük, mint aminő a lant és húrjai között fönáll. Mert csak ezen kapcsolat folytán zendülhet meg Isten dicsőítésére a himnusz kellemes összhangja.

A nagygyűlésen összejöttek különböző állásból és hivatásból való egyének, akiknek érdekei az életben sokszor összeakadnak vagy épen egymásra ütődnek. És íme! Ott a nagygyűlésen mindnyájuk között egyetértés és egység uralkodott, mert egybefűztek őket a legnagyobb, és legfontosabb közös érdekek. Ez az egyéni érdek fölé emelkedő szeretet utat talál a kölcsönös megértéshez, hogy az egyes hivatások egymást el ne nyomják, hanem kiegészítsék és kölcsönös segítséget nyújtsanak egymásnak abban, amire az Isten őket meghívta.

Közismert tény, hogy mennyi békétlenséget és bajt szokott előidézni a társadalmi, állami és nemzetközi életben az önzés, elfogultság és a különböző nemzetségbeliek között dúló gyűlölet. És mégis a faj- és a hazaszeretnek erénynek kell lennie, azaz nem szabad benne olyasminek lennie, ami nem méltó az emberhez, és főleg a keresztényhez. Hiszen az Istennél nincsen személy – és így nemzetségválogatás sem. „Ugyanazon egy Urunk van mindnyájunknak, aki gazdag mindazok iránt, akik őt segítségül hívják.” (Róm. 10, 12). Amint a gyűlésen is kitűnt, lehet megegyezést létrehozni az összes nemzetek között, mivel rendkívül fontos közös érdekeink vannak, következésképp szükséges, hogy kitartsunk ebben a keresztény egyetértésben. Hiszen az igazi hazaszeretet azt jelenti, hogy az ember merít az elődök értékes lelki hagyatékából és együttműködik nemzete nemesítésén, amellet azonban el kell ismernünk mindazon jót, amit más nemzetek is létrehoztak. Amint minden egyes nemzetben fellelhetők az olyan egyéniségek, akik méltán fölkeltik csodálkozásunkat, úgy a nemzetek története áldatlan jelenségekről is tud, s amint nem keresztény dolog, kutatni felebarátaink kevésbé jó tulajdonságait, ahelyett hogy inkább nemesebb vonásait vennők tekintetbe, – hasonlóképpen kell fölemelkednünk azon hibás lépések fölé, amelyek a képzelt nemzeti érdekek makacs védelmével kapcsolatban az egyes nemzeteknél időnkint előtűnnek és ezeket a fékezetlen szenvedély kirobbanásának kell tekintenünk. Inkább azt keressük, ami bennünket kölcsönösen egybefűz, és amiben egymásnak segítséget tudunk nyújtani, hogy közös célunkat, az örök és az ideigtartó boldogságot bizton elnyerhessük.

Lélekemelő volt és a külföldi vendégekre különösen nagy hatást gyakorolt az, hogy a Stadionban végzett ünnepélyes főpásztor szent misén a mise énekes részeit a sok ezer résztvevő maga énekelte a liturgikus karének szerint. Ezáltal a szent szertartások csodálatos fönségességet és szépséget nyertek, mert kifejezésre jutott a híveknek az oltárral való kapcsolata és az istentiszteletben való aktív részvétele. Nyilvánvalóvá vált, hogy nálunk is, ahol a latin szertartási nyelv elég nagy támadásoknak volt kitéve, kezdik már értékelni a szent liturgiát, ahogy azt a római Anyaszentegyház őrzi és ápolja. Sokak számára talán az volt az első alkalom, hogy hallhassák a gregorián ének gyönyörű dallamát és ezáltal eloszoljanak mindazok ferde ítéletei és nehézségei, akik azt állították, hogy a gregorián ének hozzáférhetetlen népünk számára, és hogy a nép nem tudja azt megtanulni. A Stadionban hallhatta az ember az ifjúság, a felnőttek és a gyermekek énekét, akik készségesen és könnyen tanulták be a karéneket, mivel arra buzdítást nyertek és megfelelő útmutatást kaptak úgy a városokban, mint a távolabb eső falvakban is. Praktikus oktatást és buzdítást jelentett eszerint a gyűlés a liturgia terén is és kívánatos, hogy a karéneket (chorálist) mindjobban bevezessük és műveljük, amint ezt már boldogemlékű Szentatyánk X. Pius is meghagyta és XI. Pius pápa Szentatyánk ismételten elrendelte.

A nagygyűlés napjaiban az összes résztvevők állhatatos és föllelkesült magaviseletét tanúsították, mint Krisztus öntudatos hitvallóihoz illik. Ebben az állhatatosságban tartsatok ki leginkább ti, férfiak és ifjak, és valljátok meg rendületlenül szent hiteteket szóval és példával minden környezetben és minden körülmény közepette.

Mivel a katolikus nagygyűlés meghozta így a vallásos életnek a hatalmas külső nekilendülést, most azon van a sor, hogy kihasználjuk a gyűlés által támasztott kedvező körülményeket; buzgó tevékenységet kell kifejtettük, hogy az a lelki megújulás, amely a nagygyűlésben megnyilatkozott, megszilárduljon, szétterjedjen és meghozza kívánt gyümölcseit. Hiszen épen az a gondolat lebegett állandóan előttünk, püspökeitek előtt, mikor elhatároztuk, hogy egybehívjuk egyházkezelésünk alá tartozó híveinket az általános nagygyűlésre, összefogni mindenkit, mint az Istentől meghívott munkásokat az Úr szőlőjében való munkálkodásra; azaz az összes keresztény katolikusokat, hogy papjaikkal és Püspökeikkel együtt buzgón lássanak neki az Egyház feladatát alkotó közös tevékenységnek, mely tevékenységnek Krisztus helytartója a Katolikus Akció nevet adta.

Maga a nagygyűlés az egyes egyházmegyékben megszervezett Ka-

tolikus Akciónak a műve volt. Ennél ugyanis együtt működtek a püspökkel és papokkal a világi hívők is, férfiak, asszonyok és az ifjúság egyaránt és közös megbeszélés tárgyát képezték itt az egyes osztályok érdekkérdései, melyekre a Katolikus Akció figyelme kiterjed. A nagygyűlés már megszervezésében ugyanazon szakosztályokat foglalta magában, amelyek a Katolikus Akcióban be vannak vezetve és az egyes hivatások és szakosztályok gyülekezetein kijelölték a programot, kiadták a jól átgondolt irányelveket a további praktikus és sikeres munkához, amely épen most olyan nagyon szükséges és amelyre hivatva, sőt kötelezve vannak Krisztus összes hívei.

Ha kedvezőtlen időjárás áll be, akkor a földműves igyekezik, – bár nagy nehézségek árán és nem épen nagy siker kilátásai mellett, – elvégezni legalább azt, amit elvégezni lehetséges. Ha azonban az égbolt kiderül és eljön a kedvező, kívánatos időszak, akkor a szántóvető nem adja át magát a békés nyugalomnak, nem sütkérezik olyankor a verőfényes napon, hanem annál buzgóbban használja föl az alkalmas pillanatot, hogy előkészítse és biztosítsa a bőséges aratást. Így, ha bizonyos megkönnyebbülést érzünk az eddigi akadályok alól, melyek megghiúsították és gátolták cselekvőképességünket, mert a legszükségesebb érdekek védelme kimerítette legjobb erőinket, most nekünk sem szabad magunkat átadni csalóka reményeknek, mintha ezentúl már a jobbulás magától állana be. Ámbár örülünk a ténynek, hogy a katolikus vallás fokozatosan megkapja az elégtételt és a megérdemelt tiszteletet, ami épen a gyűlés idején is megnyilatkozott, mégsem szabad elhítenni magunkkal, hogy összes sebeink egyszerre behegedtek. Jól tudjuk, szeretett híveink, milyen súlyos bajok lepték el nemzedékünket. Mennyi lélek idegenült el Krisztustól a hitetlenség és tévelyek által, mennyi lélekben maradt meg a Krisztusban való hit csak letorzult ferde formájában, mely csak arra szolgál nekik, hogy altassák vele lelkiismeretüket, gondolatviláguk és cselekvésük bizonyítja, hogy ők tulajdonképpen Krisztus, Isten és az Egyház ellenségei. Félelemmel kell gondolnunk további sorsukra, mert az Üdvözítő világosan kimondotta az ítéletet felőlük: „Aki nem hisz, elkárhozik.”

A jó Isten azonban nem kívánja a lélek kárhozátát, hanem „azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és az igazság ismeretére eljusson” (1 Tim. 2, 4) és az Úr Jézus saját küldetéséről mondja: „az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett” (Luk. 19, 10). A halhatatlan lelkek megmentésére vonatkozó eme gondoskodást Üdvözítőnk az Egyházra bízta. És ez a lelkek megmentésére irányuló gond valóban mindig az Egyház legfőbb érdekei közé tartozott. A régebbi időkben, mikor az

államok keresztény jelleggel bírtak, a vallás eszméje áthatotta az egész állam belső berendezését, és úgy a nyilvános valamint a magán élet is át volt itatva keresztény szellemmel. Az emberek ugyan akkor is vétkeztek, de beismerték, hogy megbotlottak és az Isten igazságosságát kiengesztelni iparkodtak. A mai légkörben megszületett és fölnevelt ember ki van szakítva a vallás talajából. Mindent igyekeznek megfosztani a vallás megszentelő befolyásától, mindent fokozatosan elvilágiasítanak és elpogányosítanak, a törvényhozást, az iskolát, a házasságot, az ember életét és születését, sőt még a halálai és eltemetését is.

A mai időkben a lelkek megmentése sokkal nehezebb munkát igényel mint valaha, főleg ha hozzájárul még a nagy paphiány is. Ahogy a tűzvész és áradás idején mindenki köteles segítséget nyújtani a veszélyben forgó élet és vagyon megmentéséhez, úgy az Egyház a mostani föltartóztatatlanul előrenyomuló erkölcsi leromlás idején minden hívőt különbség nélkül mentő munkára hív, hogy a püspökök és papok vezetése és irányítása mellett együtt működjenek az emberiséget mentő és megújító munkán. Már az Egyház első időszakaiban az összes megkereszteltek együtt dolgoztak az apostolokkal Krisztus vallásának növesztésén és elterjesztésén. Szent Péter ezen buzgólkodásukért – „választott nemzetségnek, királyi papságnak, szent nemzetnek” (1 Pét. 2, 9) nevezi őket. Szent Pál sok férfit és asszonyt köszönt levelei végén, akik vele együttműködtek és neki segítséget nyújtottak apostoli teendőiben. Kitűnik ebből, hogy a hívők együttműködése az Egyház vezetőivel nem új dolog. Csak azért, mert a hívek ezen apostoli együttműködése az idő haladásával alábbhagyott és mert épen a mai időben annyira szükség van rá, fölhangzik Krisztus szava földi helytartója ajkairól: „jöjjetek ti is az én szőlőmbe dolgozni”, más szóval: „Föl a Katolikus Akció munkájába!”

A Katolikus Akciót nem szabad úgy értelmeznünk, mint valami új egyesületi alakulatot. A megszervezési alapot nyújtja a plébániai körzet a lelkipásztorral az élén. Működési tere pedig a plébániai körzet vallásos életének valamennyi elágazása. És amint az egyes plébániákat a püspöki egyházmegyében egyesítve a püspök kormányozza, igazgatja, így a Katolikus Akciónak is van közös vezetősége. A Katolikus Akció együttműködésre kötelezi az összes egyesületeket, ahol valóban összpontosulnak a katolikus erők; arra való, hogy irányt szabjon működésüknek az Egyház követelményei szerint.

A Katolikus Akcióra való fölhívás azt jelenti, hogy mindenki állapotbeli kötelességeinek teljesítése után fönnmaradó idejét, tehetségét és

erejét fordítsa az Egyházért és felebarátaink lelkéért végzendő munkára és pedig a lelkipásztor vezetése mellett a többi akár egyenrangú vagy fölrendelt munkálkodóval való együttműködésben, ami aztán a munka szervezetébe célszerűségét és rendszert vezet be. Az együttműködés különböző módozatain és ágain kívül mindenki számára meg van adva még a lehetőség, hogy az élő szó, sajtó, jó példa, áldozat, béke és ima apostolkodása által együttműködhessék, amely apostolkodási forma könnyű és mégis sokszorosan áldásos.

Ezért, kedves híveink, amint lelkesen és készségesen fogadtátok felhívásunkat és együtt dolgoztatok velünk az első egész államunkra kiterjedő nagygyűlés sikeréért, maradjatok továbbra is velünk, a püspökökkel és papjaitokkal, szorosan egyesülve az engedelmesség kapcsával, ami az Isten országának föllendüléséért és a ti saját javatokért vállalt munkánkat csak megkönnyíti. Mindenki foglalja el helyét a Katolikus Akcióban! Ebben a tevékenységben minden szolgálat megtisztelő és dicső, mert a felséges Úr hív föl bennünket erre a munkára, aki a Neki szerzett örömet és vigasztalást bőségesen tudja jutalmazni.

Ehhez adjuk szerető atyai szívünkből jövő áldásunkat az Atyának és Fiúnak és Szent Léleknek nevében. Ámen.

Kelt a püspöki tanácskozások alkalmával Olmücben 1935. október hó 1.-én.

A Csehszlovák Köztársaság érsekei és püspökei a főtisztelendő papságnak és kedves híveiknek az Úr nevében üdvözlétüket és áldásukat küldik.

Krisztusban szeretett híveink!

Amint ismeretes előttem, ezen év június havának végére Köztársaságunk valamennyi nemzetisége számára Prágában katolikus nagygyűlést hívtunk össze. Ezen szándékunkat maga a Szentatya, XI. Pius pápa is jóváhagyta, sőt vállalkozásunkat a lehető leghathatósabban ajánlotta a papok és hívők figyelmébe. 1934. nov. 28.-án kelt levelében így ír: „Ettől az összejöveteltől joggal várhatunk gazdag aratást. Hisz ezáltal megerősödik a szeretet – az a szeretet, mely a katolikus Egyház ismertető jegye, és amely nemcsak a béke és a nyugalom alapja, hanem nagyszerű tettek termőtalaja, és amely erős kapocssal kölcsönösen szorosan egymáshoz fűzi a híveket, hogy kívánatos eredménnyel

végig küzdhessük harcunkat a legdrágább kincsért, szent hitünkért.” Ez annál is inkább szükséges, mert – amint a Szentatya folytatja, – „az istentelenek egy csatasorba tömörültek, hogy szent vallásunkat egyenesen alapjaiból forgassák ki. És amint ők igyekeznek a hitet megsemmisíteni, éppúgy bátran és még nagyobb törekvéssel kell a híveknek is harcolniuk, sőt a legbecsesebb győzelem eléréséért, ellenségeinknek az üdvözülés útjára való visszatéréséért még szenvednünk is kell.” A Szentatya szíve mélyéből küldi áldását nemcsak a püspököknek, hanem mindenkinek, aki nekik ebben a nagy vállalatban segítségükre lesz.

Köztársaságunk területén már eddig is rendeztek néhány katolikus kongresszust, de ezek többé-kevésbé csak részleges összejövetelek voltak. Jelenleg az egész országra kiterjedő katolikus összejövetelt hirdetünk a Köztársaság összes egyházmegyei és nemzeti számára, mert itt valamennyi egyházmegyét és nemzetet érintő ügyek kerülnek döntő tárgyalásra, úgyszólván mindez valamennyiünk közreműködését kívánja.

Senki sem tagadhatja, hogy korunk legégetőbb kérdése, a vallási válság. Ebből származott mind az a rossz, ami vállunkra nehezedik. Előtetek, kedves híveink, egyáltalában nem ismeretlen dolog, hogy milyen pogány formákat öltött a jelen ember élete, úgy nyilvános, mint pedig magánéletében. Jeremiás prófétával együtt mi is elpanaszolhatjuk. „Elhagytak engem – az Istent – az élővíz kútfejét, és maguknak kutakat ástak, amelyek vizet nem tartanak.” (Jer. 2, 13).

A modern ember csábító jelszavakkal, mint amilyen a tudomány, a haladás, az emberiség (humanitás) félrevezettette magát. Félrefordította tekintetét a világosságtól, mégpedig attól a világosságtól, amely azért jött e világra, hogy az összes nemzeteket megvilágítsa. (V. ö. Ján. 1, 9.) Elfordult Jézus Krisztustól és az Ő tanától és ugyanakkor lelkében tanyát ütött a sötétség. A legfontosabb alapvető életkérdések: „miért vagyok a földön?” – „mi vár reám a halál után?”, az emberek számára megoldhatatlan rejtélyé lettek, pedig ezek minden embert szinte kényszerítenek arra, hogy kutasson és világos feleletet kapjon rájuk. Megfosztottak szívét békéjétől és nyugalmatól. Nyomában a büntetés, melyről az Úr említést tesz Izaiás próféta által: „az istenteleneknek nincs nyugásuk!” (Izaj. 48, 22).

Az értelemnek ezen betegségéhez hozzájárult az akarat betegsége is. Az ember elvesztette szeme elől biztos célját az Istent, és így elvesztette ehhez a célhoz vezető megbízható utat is, miáltal útvesztőre kenik. Az isteni parancsok tündöklő fénye helyett, amely bevilágította számára a földi megelégedettséghez, s a halál után az örök boldogság-

hoz vezető utat, csak az emberi ész időközönként felpislogó mécsese maradt meg számára, amelyet gyakran elhomályosít és elnyom a rendetlen szenvedélyek tomboló vihara. A mai ember már nem keresi az Istent, az eget, ahová a Teremtő akarata szerint szíve-vágya vonná. – sőt gyakran gúnyt űz Istenből és az örökkévalóságból. Életét még saját jó egészségének, becsületének és jó hírének, sőt örök boldogságának kárával is kellemessé törekszik tenni. Innen ered a rendetlen vágy, a földi jószág, pénz és minden fajta élvezet után; innen van az a csillapíthatatlan élvezetszomjúság, amely magával ragadta a társadalom széles rétegeit. Ez a minden áron való élvezni akarás kiölte az emberekben a szegénység iránt való részvétet. Kész átgázolni másokon is, csakhogy minél magasabb polcra verekedje föl magát és, hogy nyugtalan, Istentől elfordult szíve szomjas vágyainak lecsillapítására minél busásabb jövedelmet biztosítson magának. „Élvezd és használd ki a mai napot!” – íme, ez a mostani ember evangéliuma. Ha nincs módjában mindezt saját pénzén födőzni, nem riad vissza ezek beszerzésénél a tiltott, erkölcsstelen eszközöktől sem, lopástól, rablástól, sőt még emberöléstől sem, amint az megrendüléssel olvashatjuk naponta.

Az egyedek romlottságából származó rossz átterjed természetesen a családokba is. A mai család a vallásosságának, tisztességnek, munkaszeretetnek, takarékoságnak, keresztény tisztaságnak, jó erkölcsnek és istenfélelemnek már nem öre többé, mint volt azelőtt, mert gyakran még olyan bűnökre és jogtalanságokra is vetemednek tagjai, amelyeket a pogányok is csak a legmélyebb lezüllöttségük idején követtek el!

Figyeljétek meg pl., milyen könnyelműen kötnek ma házasságot az emberek, amely pedig szükséges alapja a jól rendezett családnak és közvetve az államnak is. A jegyesek sehogy sem akarnak annak a felelősségnek a tudatára ébredni, amelyet életük ezen igen fontos pillanatában szükségképen magukra vesznek. Igen gyakran félrelökik maguktól ezen alkalommal még az Egyház közreműködését is, mit sem törődve azzal, hogy Isten előtt házasságuk érvénytelen. Mivel nem kapják meg a házasság élethez kívánatos szentségi kegyelmet, nem tudnak sikerrel helyt állni a nehézségekkel szemben, amelyek velejárnak minden házassággal. Mások önkényesen tépik szét a kapcsot, amely pedig Isten akaratából fölbonthatatlan. Magukra hívják így az Isten átkát, gyermekeiket még szüleik életében árvákká teszik, ami pedig annál inkább sajnálatraméltó, mert ezen ártatlan gyermekeknek már zsenge korukban kell azt tapasztalniuk, hogy tulajdon, de lelkiismeretlen, könnyelmű és rendetlen szüleiknek terhükre vannak.

Szerfölött szomorú és megsiratni való, hogy a házassági hűtlenség behatolt már a messzi félreeső falucskába is, sőt az élvezetek után való vágy megszülte a sarjadozó emberi élet ellen irányuló bűnöket is, amelyek a szülőket saját gyermekeik gyilkosává aljasítják le.

De nem csoda! Mert ahol a lelkekből kiveszett a felelősségérzet és annak a tudata, hogy a halál órájában a mindenható és végtelenül igazságos Isten előtt, aki az örökkévalóságban kinek-kinek megfizet érdeme szerint és kinek ítéletét senki sem kerülheti el, számot kell majd adnunk, ott nehéz meggyőzni az embereket földi életük igaz rendeltetésétől. Nehéz meggyőzni arról, hogy önmegtagadó, józan életükkel családjuk boldogulásáért munkálkodjanak, gyermekeikből a társadalom számára becsületes egyéneket neveljenek s így az örök élet számára maguknak is kincseket gyűjtsenek.

Hogy amikor a család és az egyén így kivetkőzött eddigi keresztény jellegéből, ez a közéletre nézve milyen gyászos következménnyel járt, arról, kedves híveink, napnál fényesebb bizonyítékot nyújt a mai szétrombolt és alapjaiban veszélyben forgó társadalom. A mai gazdasági válságra, a szörnyű munkanélküliségre és az ebből származó nyomorra, sőt éhínségre mindenünnen csak panaszt hallunk. A legszomorúbb jelenség azonban az, hogy mindez a nyomor nem a földi javak elégtelenségéből ered, hanem inkább azok túlbőségéből és szerfölött igazságtalan fölhalmozásából.

A társadalom két nagy ellentáborba oszlott széjjel, a vagyonos egyesek osztályára és a munkások, alkalmazottak tömegosztályára, amelyik a napi keresetre van ráutalva. Mind a két csoport szívéből és értelméből már rég kiveszett a tudat, hogy a mennyben közös Atyánk van, akihez naponkint kell imára kulcsolnunk kezünket. Következésképp egymásban nem a testvért látják, akiknek egymást kölcsönösen szeretniük és támogatniuk kellene hanem az ellenséget. Hányán ismétlik Káin szavait közülök: „Vajon őrzője vagyok én testvéremnek?” (1 Móz. 4, 9). Eszerint tekintet nélkül felebarátjuk nyomorára, igyekeznek maguknak minél kényelmesebb életet biztosítani. És az eredmény? Innen ered az a megmételtyezett, robbanó anyagokkal teli légkör, amelyben most élünk és az a gyanús, vihar előtti csend, amely semmi jót sem jósol. Az emberi társadalom Isten nélkül zsákutcába került és hacsak vissza nem tér minél előbb mennyei atyja házához, menthetetlenül belerohan egy szociális megrázkódtatásba, amely épületét omladékok és romok halmazává változtatja át.

Ez a tudat azonban – hála Istennek – már kezd hovatovább erősebben

érvényesülni és már megszólalnak az ilyen nyilatkozatok is: „Vissza kell térnünk Istenünkhöz, Jézus Krisztushoz és a valláshoz!” Nekünk, katolikusoknak, ez egészen természetes és érthető jelenség, – mert tudjuk, hogy hol található egyedül ez a meggyötört társadalom sebeire gyógyulást. Az Úr Jézus Krisztus az, aki tanításával már egyszer visszarántotta a pusztulás örvényébe rohanó világot és újabb életnedvek átömlesztésével új életet fakasztott mindenfelé, amely a keresztény erények virágait sarjasztotta annyira, hogy még a pogányság ámulatát is kiváltotta.

Krisztus Urunk eljövetele előtt – amint azt a történelem megerősíti – az egész pogány világ tanácstalanul vergődött az erkölcstelenség fertőjében és kétségbe esett afelett, hogy abból bárminő módon megmenekülhessen, hogy milyen volt abban a korban a pogányság helyzete, arról szent Pálnál a rómaiakhoz írt levelében olvashatunk: (1, 29 és köv.) „telve voltak minden igazságtalansággal, rosszasággal, paráznasággal, kapzsisággal, romlottsággal, viszálykodással, ármánykodással, gonosz lelkűséggel; árulkodók, rágalmozók, az Isten előtt gyűlöletesek, gyalázkodók, kevélyek, kérkedők, fortélyos gazok, szülők iránt engedetlenek, oktalanok, megbízhatatlanok, szívtelenek, szószegők, könyörtelenek.” Ámde ne véljétek, Krisztusban szeretett híveink, hogy csak maga szent Pál ír ilyen módon a pogányokról! Semmiképpen sem! Hallgassátok csak meg, miképp festi le a pogány társadalomnak ijesztően kísérteties képét maga a pogány bölcselő Szeneka is, aki szintén abban a korban élt (szül. 4. Kr. e., megh. 65. Kr. u.). Kétségbeesésében így kiált föl: „Mindent eláraszt a bűntény és gonoszság. Nagyobb mértékben lép föl a rossz, hogysen hatáságilag gátat lehetne vetni a gaztetteknek. Naponkint növekszik a bűnözés vágya, s ugyanakkor bárhová fordítjuk is szemünket, naponkint gyengül a szégyenérzet. Tekintet nélkül arra, hogy előnyös-e vagy illő-e, előtérbe tolja magát a gonoszság, és a gaztetteket már nem is szokás rejtegetni. A közéletben a fékevesztettség már annyira elhatalmasodott, és annyira meghódította a szíveket, hogy ártatlanságról nemhogy ritkán, de már egyáltalában szó sem lehet.” (De ira, lib. 2. cap. 8.) Nem tűnik föl nektek, Krisztusban szeretett híveink, hogy szent Pál és az említett pogány bölcselő tulajdonképpen a mi korunk képet is megfestették? Ahogy abban az időben, ugyanúgy most is a házastársak hűtlensége és a házasság gyakori, sokszor csekély okokból való fölbonthatása és szétválasztása a családi életet szétzüllesztik. A gyermekáldást sokan igaztalan tehernek tekintik; azoknak keresztény fölneveléséről – főképp a vagyonosabb szülők egyáltalában nem törődnek. Ahogyan régente, a legnagyobb hanyatlás és erkölcsi leromlás idején, úgy ma is a

családok legnagyobb része gyermektelen vagy legfeljebb egy gyermekkel éri be, megfélelkezve arról, hogy ezen jelenségnek természetes következménye ép a római nép lassankénti kihalása volt.

Az akkori társadalom is két osztályra tagozódott, az egyik részen kiszámú gazdagok és tőkések osztálya volt; a másik oldalon ellenben az elszegényedett nép nagy mennyisége, akik rá voltak utalva az előbbieken kényére-kedvére, könyörületére vagy kegyetlenségére. Élt közöttük ezenkívül a minden jogtól megfosztott rabszolgák osztálya, akiknek számát egyesek százmillióra is becsülik, és akiknek jogi helyzete az oktalanság állapotával szinte azonos volt. Uruk őket megostoroztathatta, eladhatta, sőt erőszakosan el is pusztíthatta. Nem csodálható, hogy ezek a szerencsétlen emberek a kedvező alkalomra lestek, hogy lerázhassák magukról a rabbilincseket!

És éppen a fékezetlenség és a legszörnyűbb gátlások általános özönében, mikor az egész világ szinte végső vesztébe látszott rohanni, úgyhogy még a legnagyobb pogány bölcselők sem tudtak menedék utat találni, ebben az „idők teljében” jött le a földre az Isten egyszülött Fia, magára vévén a tisztaságos Szűz Anyától az emberi természetet, hogy isteni példaadásával és isteni tanításával megújítsa a föld színét, és megmentse a romlásnak indult emberi társadalmat. A kereszt, amely addig az időpontig a halálbüntetésnek a rabszolgákat megillető leggyalázatosabb neme és szent Pál szerint (1. Kor. 1, 18) az akkori világ szemében „boldogság” volt, attól a pillanattól fogva, hogy Krisztus Urunk az emberiség bűneiért meghozta rajta mennyei Atyjának a kiengeztelési áldozatát mindazok számára – akik Jézus Krisztus tanítását bizalommal fogadták – reménnyé, boldogsággá, erősséggé vált. Ami az akkori világ szemében észellenes, oktalanság vagy megvetésre méltó volt, – mint pl. a tanulatlan egyszerű halászok vagy maga a kereszt tanítása és az önmegtagadás – azt választotta magának az Isten, hogy megszégyenítse az u. n. „bölcseket” ami a világ ítélete szerint „gyöngye” volt, azt választotta ki Isten, hogy azzal megszégyenítse, ami „erősnek” látszott. (V. ö. 1 Kor. 1, 27 stb.).

Krisztus Urunk nem volt népámító (demagóg), nem dobott oda a nép közé forradalmi jelszavakat, nem ígért követőinek fűt-fát, nem hízelgett soha a vak emberi szenvedélyeknek és ösztönöknek, hogy így nyerje meg őket, hanem egész nyíltsággal hirdette a kemény igazságot. „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát és kövessen engem.” (Máté 16, 24). „Nem különb a tanítvány mesterénél.” (Mt. 10, 24). „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak?” (János 15, 20). Keressétek azért először az

Isten országát és az ő igazságát és ezek mind megadatnak nektek. „Ne aggódjatok tehát a holnapért.” (Mt. 6 33–34). „Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? (Mt. 16, 26). Minő különös tanítás ez, amely merőben ellenkezik azzal, amit a megromlott világ tanít! És íme! – nem múlt el 300 év sem és Krisztus tanítása már annyira áthatotta a pogány és a zsidó világot és keresztényé formálta át, hogy egy akkori keresztény író, Tertullian, (kb. 160 – 220 után) elragadtatva kiáltott föl: „Ügyszólván csak tegnapiak vagyunk és már is elárasztottuk az egész világot.” (Apolog. c. 37)

Már is, Krisztusban szeretteink, hiába várnók a romlástól megfertőzött társadalmunk javulását és megújódást bármiféle külső közbelépéstől, legyen az állami törvény, vagy valamely tudós társaság! A javulás egyedül az emberi szív belsejéből jöhet csak. És ezt a javulást egyedül csak az tudja megvalósítani, akinek ehhez a szívhez kizárólagos joga van, aki parancsolni tud neki, de egyúttal kegyelmének árával meg is tudja erősíteni gyengeségében s ez maga az Isten. Igen! Ha kívánjuk, hogy ez a javulás végre megvalósuljon, mindenekelőtt az emberi szíveknek kell átalakulniuk. Mert ha a rossz építőanyag következtében összeomlás fenyegeti az épületet, hiába akarnók azt még támasztékokkal megmenteni. Talán sikerül rövid időre az összeomlást elodázní, de végül mégis csak összedől, mert anyaga szétmállik. – Épp olyan a helyzet az emberi társadalom épületénél is.

Mondjátok meg, szeretett testvéreink, miért hanyatlí, miért süllyed az emberi társadalom? Miért engednek eresztékei? Miért ellenségeskednek az emberek és egész államok egymás között? Mert az egyes ember lelkét földúlta az önzés, telhetetlenség, becstelenség és érzékiség bűne. És emellett mi a legsúlyosabb és egyben a nemzet jövője szempontjából a legszomorítóbb jelenség? Az, hogy az erkölcsi alapoknak szétbomlása a lelkekben ma már nagyon gyakran a zsenge gyermeki szívekben kezdődik meg. A családban nagyon gyakran nem kapnak a gyermekek – a nemzet jövő reménye – semmiféle erősebb alapot az élet számára, nem kapnak igazi keresztény nevelést, a lelkiismeretlen sajtótermékek folytán sem. Ritkulnak azok a családok, ahol az istenfélelem számára hajlék akadhatna. A közös ima, a léleknek Istenhez emelése és szívből fakadó bensőséges beszélgetése az Istennel ma már a családokban majdnem egyáltalában nem hangzik föl. A vásár- és ünnepnapokat általánosan megszenteltelenítik és üdvösségünk jelvénye – a szent kereszt- és a szentek képei nem találnek már helyet a mai modern családban. Az egyesek szívében, valamint a családokban

és ezzel az egész államban föllelhető bomlás betetőzést nyer a vallás-talan, néha meg már éppen vallásellenes iskolai nevelésben. Ki képes itt, Krisztusban kedvelt híveink, ki képes még bennünket megmenteni? Ki tud bennünket megtisztítani és egy jobb életre újjászülni? Erre a kérdésre megfelel nekünk a nemzetek nagy apostola, szent Pál: „Mert más alapot senki sem vethet, azon kívül, mely vettetett, mely Jézus Krisztus.” (1 Kor, 3, 11). És miért? Mert „nincsen üdvösség senki másban, sem más név nem adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvö-zülnünk kellene.” (Ap. csel. 3, 12). – Igen, egyedül csakis Jézus Krisz-tus tisztíthatja meg a bűnnel beszennyezett szívet, csak ő erősítheti meg kegyelmével gyengeségében és ingatagságában az embert, hogy sikeresen védekezhessen a világ összes csábító kísértésével szem-ben; csakis ő tudja kiszakítani azt a Mammon és élvezetvágy hálójából és csak ő tudja visszaadni neki az elveszett lelki békét és nyugalmat. Krisztus Urunknak tehát nemcsak névlegesen, hanem valóságban az egész világ általános királyává kell lennie, hogy ő legyen a szívek Kirá-lya, a családok Királya és végre az összes államok Királya. Szükséges, hogy az ő gondolatai, eszméi és legszentebb akarata az egyesek szá-mára irányadóul szolgáljanak, szükséges, hogy a keresztény családok mindennapi életéhez megadja a helyes irányt és végezetül szükséges, hogy az ő törvénye az összes államok fő törvénykönyvévé legyen. Ez volt a most uralkodó Szentatyának a szándéka, mikor ismert körle-velével („Quas primas”¹²³ 1925. dec. 11.) Jézus Krisztust az emberi nem Királyának jelentette ki. Ezt a gondolatot aztán újból szépen kiemeli és megújítja emlékezetes körlevelében „Quadragesimo anno”¹²⁴ kezdettel: „Egyedül a Krisztushoz való visszatérés lehet csak hatásos orvosszer a túlhajtott anyagiasság gondolkodás ellen, amely a mai romlott állapotok-nak és jelenségeknek a fő forrása. Egyedül csak Krisztus tudja majd az emberek tekintetét, amely mintegy varázslatban van a világ múlandó dolgaira lenyűgözve, azoktól végképen elszakítani és a mennyekhez fölemelni. Így aztán megint Isten felé irányulhat minden, mint aki a teremtmények összes tevékenységének elsődleges kiindulása és végső célja. Minden teremtett vagyont és értéket csupán eszköznek kell te-kintenünk és csak addig és úgy kell azokat fölhasználnunk, amennyire szükségesek és segítséget tudnak nyújtani Istenben való végső célunk

123 XI. Piusz pápának Krisztus Király ünnepét elrendelő enciklikája

124 XI. Piusz pápa szociális enciklikája

elérésében. Mindezek fölött szeretetek legyen, mert ez a tökéletesség köteléke.” (Kol. 3, 14). Mert bármennyire is törekednénk a társadalmi küzdelmek okát eltávolítani pusztán az igazság útján, szeretet nélkül soha sem fog sikerülni vállalkozásunk, hogy a szíveket egyesítsük. Már pedig a szívek egyesülése nélkül céltalan és eredménytelen lesz minden igyekezetünk, amellyel az emberek között békességet és kölcsönös segélynyújtást akarnánk elérni. (V. ö. Quadragesimo anno). Csak az Evangélium szelleme, amely egyúttal a keresztény béke és az általános szeretet szelleme, valósítja meg az emberi társadalom hön óhajtott kiépítését és biztosítja „Krisztus békéjét Krisztus királyságában”, amit oly forrón kíván tőlük szeretett Szentatyánk, XI. Pius pápa. (V. ö. Quadragesimo anno).

Hogy a „Krisztus békéjét Krisztus királyságában” elnyerhessük, ezt a célt van hivatva szolgálni az általunk összehívott összes nemzetségből való katolikusok nagygyűlése. Kívánjuk, hogy itt találkozzanak államunk összes katolikusai és nyilvánosan vallják meg a mennyei Atyjukba vetett hitüket. Mutassák meg az egész világnak nyíltan, hogy a nemzetek általános bizalmatlansága és önzése idején, amely annyira megmérgezi a nyilvános életet, Krisztusban kölcsönösen testvéreknek tekintik egymást és készek az emberi társadalom megmentése érdekében kezet nyújtani egymásnak a közös mentő munkára és tanácsot tartani a bomlásnak megállítására szolgáló eszközök és módok fölött.

Ebből az okból, Krisztusban szeretett híveink, felhívunk mindnyájaitokat nemzetiségi különbség nélkül, hogy lehetőség szerint minél számosabban jelenjete meg ezen az összejöveten.

Tudjuk ugyan, hogy most éppen rossz időket élünk és így fölhívásunkkal anyagi áldozatokat is kívánunk tőletek, de a lelki és erkölcsi haszon, amit ettől a nagygyűléstől várunk és nektek, aztán meg családjaitoknak és az egész társadalomnak Ígérünk, minden bizonnyal megérdemli azt, hogy ne riadjatok vissza semmi áldozattól, hanem örömmel hozzátok meg azt a jó ügy érdekében. Maga a Szentatya hív föl erre benneteket, nemcsak szeretetteljes levelével, hanem a már említett társadalmi körlevelében is. Hangsúlyozott szavakkal mondja: „Nem szabad egyetlen eszközt sem kipróbálhatatlanul és fölhasználatlanul hagynunk, csak hogy a társadalomtól elfordíthassuk ezt a fenyegető szörnyű bajt.” (Quadragesimo anno).

Igyekezetünk – igaz – hiábavaló volna, ha a jóságos Úristen kegyelmével nem egyengetné számunkra az utat és nem távolítaná el az akadályokat. Ezért forrón kérünk benneteket, hogy napi imátookban em-

lékezzetek meg ezen nagyjelentőségű ügyünkről és mindenképpen járuljatok hozzá sikeres megvalósításához. – Bárcsak szent Pártfogóink könyörögnének értünk és kieszközölnék az Úristennél ezen művünk számára a legbősegebb áldást.

Atyai szeretetünk bizonyágául igaz szerető szívünkől küldjük nektek mindnyájatoknak, kedves családjaitoknak és minden jóakarátú embernek áldásunkat az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Ámen.

Kelt Három királyok szent ünnepén, az Úrnak 1935. évi január havának 6. napján.

3777/934. sz. Az állami nyilv. patronátusi épületek javítása, építése.

Az iskolaügyi s nemzetművelődési minisztérium bratislavai referátusa f. évi április hó 5-én kelt 9.913/IV-1934. számú átiratában ezeket közli:

„Az iskolaügyi s nemzetművelődési minisztérium 1934. március 6-án 28.660/34- IV/1. sz. a. kelt rendeletében közölte azokat az elveket, amelyek szem előtt tartandók a kegyúri épületek javításainak az 1934-évi költségvetés által meghatározott összegek erejéig való engedélyezésénél.

A rendeletből tisztelettel közlöm azt, ami a papságra vonatkozik s kérem, hogy a papság is legyen figyelmeztetve azon nehézségekre, amelyek a kegyúri terhek rendes viselésének útjában állnak.

A minisztérium utal arra, hogy a fent említett célra az 1934. évi költségvetés keretén belül engedélyezett hitelek csökkentettek s azért velük a legtakarékosabban kell gazdálkodni. Miért is szükséges az épület javítási javaslatok letárgyalása alkalmával ez évben arra ügyelni, hogy csak a szó szoros értelemben vett szükséges javítások engedélyeztessenek, azaz csak olyan javítások, amelyek feltétlenül szükségesek az épület állagának fenntartásához (pl. tetők, esőcsatornák, esőlevezető csövek, kémények, tetőkeretek, villámhárítók, pléhtetőzet átfestése s hasonlók javítása), ellenben a többi javítás, amely az épületek külalakját vagy az épületek élvezőinek kényelmét célozza, még ha magában véve célszerű sőt néha esetleg eléggé szükséges is, ez évben elodázandó későbbi időre, mert nincs reá fedezet. Az ilyen javítás tehát nem köthető egybe a most engedélyezett javításokkal azon ürügy

alatt, hogy most sokkal előnyösebben lehetne azt keresztülvinni, midőn a fenntartási javítási munkálatok végeztetnek, mert ha a jövőben az építési költségek a mostani elodázás miatt nagyobbak is lennének, ezt a pénzügyi veszteséget kárpótolja az, hogy az engedélyezett fedezetnek a fent vázolt módon való kihasználása a jelenben lehetővé teszi sokkal több épületnek nagyobb veszélytől való megóvását. Általában ez évben sem fognak engedélyeztetni vakolati javítások, mert aránylag nagy összeggel terhelnék meg a költségvetést. Bárminemű új építés vagy átépítés egyelőre elodázandó.

Tisztelettel felhívom figyelmüket a fentiekre s kérem, kegyeskedjék a plébániai hivatalokat figyelmeztetni, hogy a rendkívüli viszonyokra való tekintettel csak a legszükségesebb javítások keresztülvitelét kérelmezzék, amikor ugyanis a javítások elodázása miatt az épület állapota tényleg igen rosszabbodna, avagy veszélyeztetve volna a közbiztonság. A kérvényekben részletesen feltüntetendők az épületek hiányai ugyancsak részletesen felsorolandók mindazon munkálatok, amelyekre szükség volna a hiány eltávolításánál.

1936. év.

112408/935. sz. Tanítói választási nyomtatványok

A magyar tannyelvű iskolák választási iratai az államnyelvén is kitöltendők. Az ehhez használt szlovák nyelvű nyomtatványok oly hibás stílusúak, hogy a tanügyi referátus méltán minősíti botrányosnak, az államnyelv megsértését látja bennük és új választási iratok betérjesztését kívánja.

Figyelmeztetem az iskolaszéki elnököket, hogy az egyházhatóság a jövőben az ily hibás szlovák nyelvű nyomtatványokon írt választási iratoktól megtagadja a jóváhagyást. Ajánlom a „Spolok sv. Vojtecha” (Trnava) – által az egyházhatóság útmutatása alapján kiadott szlovák nyelvű választási nyomtatványok használatát.

Krisztusban kedves hívek!

Annak tudatában, hogy Isten előtt felelősek vagyunk a ránk bízott lelkekért, fordulunk ismét hozzátok, kedves hívek, hogy figyelmeztessünk benneteket arra a veszélyre, mely katolikus iskoláinkat, s ezzel ifjúságunk és népünk vallásos öntudatát fenyegeti.

Két év előtt, amikor a mi egyházi iskoláink eltörléséről készítettek elő egy törvényjavaslatot, közös pásztorlevélben állítottuk lelki szemeitek elé a katolikus iskolák nagy jelentőségét az ifjúság nevelésére vonatkozólag, s figyelmezteteket felhívtuk arra, hogy veszélyben forgó egyházi iskoláinkat megvédelmezzék is. Akkor megmozdult csaknem az egész Szlovenszka és Podk. Rusz, nyilvános gyűlések tartottak, tiltakozásokat küldtek be, a nép az ő egyházi iskoláinak további fenntartását követelte, úgy hogy a készülő törvényjavaslat megbukott és nem emelkedett törvényerőre.

Most újabb, nem kisebb veszély fenyegeti gyermekeink tekintélyes részének vallásos nevelését s a szlovenszkói és podkarpatskái rusi egyházi iskoláink nagy részét, csaknem a felét. A múlt évben 1935. dec. 20-án 233. sz. a. jelent meg a Törvények és rendeletek Tárában egy törvény „a polgári iskolák alapításáról, fenntartásáról, látogatásáról és igazgatásáról.” Ez a törvény elrendeli községi illetőleg állami körzeti polgári iskolák felállítását és kötelezi a gyermekeket ezek látogatására. Ezzel közvetve megszünteti az egyházi iskolák felsőbb évfolyamait és a katolikus gyermekeket arra kényszeríti, hogy vallásilag vegyes, közömbös iskolákat látogassanak.

Ha ezt a törvényt végrehajtják, akkor a népiskolák magasabb osztályait végző gyermekeink épen a nevelés szempontjából legfogékonyabb korokban, kényszerítve lesznek látogatni a vallásilag színtelen iskolákat, melyekben az egyház semmi befolyást sem gyakorolhat sem a tankönyvekre, sem a nevelés szellemére úgy, hogy a tanítás tekintélyes részének általánosan ismert vallásellenes tendenciája mellett, gyermekeink abban a korokban, amikor a legnagyobb szükségük van rá, nemcsak nélkülözni lesznek kénytelenek a vallásos nevelést, de sok esetben ki lesznek téve a vallásellenes nevelés veszélyének.

E veszély tudatában nem hallgathatunk, de felemeljük figyelmeztető szavunkat iskoláink védelmére. Tudjátok jól, hogy a törvényeket a képviselők és szenátorok csinálják, kiket a lakosság időnkint a parlamentbe és szenátusba választ. Valamikor a püspökök hivatalból tagjai voltak a törvényhozó testületeknek, hol védelmükbe vehették a ka-

tolikus iskolákat és egyéb egyházi jogokat. A köztársaság alkotmánya nem adja meg a püspököknek ezt a jogot, minden jog a választott törvényhozók kezében van. Ti is éltetek ezen jogotokkal. Mivel tehát egész nyilvános életünk, összes jogaink választott népképviselőktől függenek, a püspöki kar az egyház jogainak védelmében azokra van utalva, kiket a nép választott. Azért a püspöki kar ezen fontos iskolai kérdésben az összes katolikus vallású képviselőkhöz és szenátorokhoz fordult és felhívta őket kat. választóik iskolai jogainak védelmére. Ezzel példát adtunk nektek is, hogy ugyanúgy tegyetek, hogy keressétek meg azokat a képviselőket és szenátorokat, kiket kerületekben megválasztottatok, hogy a legnagyobb eréllyel törekedjenek arra, hogy az említett törvény keretében az egyháznak joga legyen körzeti (obvodné) polgári iskolák felállítására, azaz, hogy a községek szintén alkothassanak iskolai körzeteket (kerületeket) s alapíthassanak katolikus körzeti polgári iskolákat.

Nagyon fontos dologról van szó, gyermekeitek, népünk vallásos életének jövőjéről. Örömmel tapasztaljuk, hogy a hívek kinyilvánítják szeretetüket az egyház iránt és áldozatokat hoznak az Isten dicsőségére és az istentisztelet céljaira. Elég rámutatnunk arra a sok templomra, melyeket a hívek nagy áldozatkészséggel állítottak fel a legfélreesőbb kis falucskában is, vagy azokat kibővítették, megújították, berendezték. Ez mind szép és dicséretreméltó. Hangsúlyozzuk azonban, hogy az ifjúság nevelésére és népünk vallásos jövődjére az iskola ép oly szükséges és fontos, mint a templom, sőt a gyermekek nevelését illetőleg még fontosabb!

Általánosan ismeretes, hogy leginkább és leghamarabb az ifjúságot lehet lelkileg befolyásolni. A felnőtt, érett embernek van már kialakult világnézete, vallásos meggyőződése, melyet nem lehet egykönnyen megváltoztatni. De nem így van a gyermeknél! A gyermek lágy, mint a viasz, lelkileg mindenképp lehet őt alakítani, lehet őt kereszténnyé, de pogánnyá is tenni, buzgó hívővé, de megrögzött hitetlenné, vallásos emberré, de istentelenné is nevelhető aszerint, hogy ifjú korában ki és hogyan tanítja, neveli és, hogy ki van rá ifjú éveiben befolyással. Erre a fogékony ifjúságra az iskola határozottan nagyobb befolyást gyakorol, mint a templom. A törvény nem kényszeríti a gyermeket a templomba járásra, de az iskolába akarva nem akarva kell járnia. A templomba csak vasárnap egy félórát, legfeljebb másfélórát tartózkodik, az iskolában ott van egész nap délelőtt, délután és pedig teljes nyolc éven át. Ezért állítjuk, hogy az iskolának gyermekeitek

vallásos életére vonatkozólag nagyobb a jelentősége, mint a templomnak. Amilyen lesz gyermekeitek vallásos gondolkozása, olyan lesz Szlovenszkói és Podkarpatská Rus vallási tekintetben, s ez attól függ, milyen lesz az iskola, melybe gyermekeitek járni fognak.

Az említett törvény az ifjúságot, az iskolalátogatás utolsó évében, amikor legfogékonyabb a nevelés iránt, kiszakítja a vallásos iskolákból, s vallásilag közömbös iskolákba utalja, ami a valóságban azt jelenti, hogy az iskola vallásilag teljesen pártatlan legyen, még ha az is akarna lenni, mert a vallás világnézetet jelent, s mint ilyen vonatkozásban van minden tantárggyal és ismerettel, melyeket a tanítónak az iskolában tanítania kell. Az iskola pl. nem térhet ki azon kérdések felvetése elől, hogyan lett a világ? Hogyan került az első ember földünkre? Van-e az embernek halhatatlan lelke? Mi az ember célja? Hogyan éri el az ember biztosan e célját? Ezen és hasonló kérdésekre az iskola vagy igenlő feleletet ad, miként azt a vallás tanítja, vagy tagadó, a legjobb esetben kitérő választ ad, s már ezzel is vallásellenesen nevel, miután azokban a dolgokban, melyek az isteni kinyilatkoztatást, az Isten parancsait és az erkölcsi alapelveket érintik, Krisztus Urunk szavai a mérvadók: „Aki nincs velem, ellenem van, s aki nem gyűjt velem, az szétszór.” Annak, aki az embert teremtette és megváltotta, annak van joga egyedül az ember lelkére és neki van joga egyedül meghatározni, hogy milyen szellemben történjék az emberek nevelése. Nélküle és az Ő megbízatása nélkül senkinek nincs joga az emberek részére meghatározni, hogy mit kíván tőlük, annál kevésbé van joga bárkinek is az ő akaratára való tekintet nélkül vagy éppen annak ellenére nevelni az embereket.

Senki sem élhet azon ellenvetéssel, hogy a egyes iskolákban is tanítják a vallást. Igen, tanítják azt heti két órában, de ezzel már az egész vallásos nevelés és oktatás ki is van merítve azokban az iskolákban, egyébként az egész iskolai nevelés, a tankönyvek, a tanítók, az iskola egész szelleme vallásellenes is lehet s más tantárgyak tanításánál a többi órákon könnyen lehet lerombolni azt, amit a hitoktató két óra alatt épít. A gyermeket azonban nemcsak heti két órában, de állandóan katolikus szellemben kell nevelni. De ez csak a katolikus iskolában lehetséges.

A katolikus iskolában a katolikus tanító, katolikus szellemben írt tankönyvekből, katolikus szellemben neveli a tanulókat.

A katolikus iskolában a gyermek maga előtt látja a keresztest, amely állandóan figyelmezteti őt arra. Aki minket megváltott s a szent élet példáját hagyta ránk. A katolikus iskolában a gyermekek szívébe vésik, hogy a Mindenható akarata az, hogy jót tegyünk, gyakoroljuk az erényeket

és óvakodjunk a bűntől. Az egyházi iskolában a gyermekek nemcsak tanulják a vallást, de gyakorolják is magukat a vallásos életben. Itt a tanítás imádsággal kezdődik és végződik, a gyermekek közösen járulnak a szentségekhez, járnak az istentiszteletre, egyházi ájtatosságokra, körmenetekre stb. A katolikus iskolában nemcsak két óra van a vallástanításra, de a vallásos szellem áthatja az egész tanítást, úgy hogy katolikus szülőnek és tanulónak csak az egyházi iskola felel meg.

Miután a polgári iskolákról szóló említett törvény végrehajtásával sok katolikus gyermek kényszerítve lenne vallásilag közömbös iskolákba járni, minden erőnkkel arra kell törekednünk, hogy a katolikus iskolák gyermekei katolikus polgári iskolákba mehessenek át.

Mit kell tehát tennünk? Vannak politikai és nem politikai szervezeteitek, melyek élén áll az elnök és a választmány. Tartsatok tagsági összejöveteleket és hozzatok határozatokat, hogy Szlovenszón és Podkarpatská Rusban törvényileg biztosított nyilvános egyházi iskolák vannak, úgyhogy itt egészen más iskolai jog van, mint a történelmi országokban; hogy nálunk iskolai törvények alkotásánál nem szabad mellőzni a egyházi iskolák fenntartóit és mivel az iskolafenntartóknak vannak törvényileg és jogszokással biztosított iskolai igényeik, ezekre tekintettel kell lenni; hogy körzeti polgári iskoláknál is a fenntartóknak joguk van körzetekre, körzeti egyházi polgári iskolákra állami, országos és községi segélyekre, ahogy valamint ez a joguk az elemi iskoláknál megvan; hogy míg az egyházi körzeti polgári iskolák kérdése elintézését nem nyer, az említett törvény Szlovenszón és Podk. Rusban ne hajtassák végre; hogy az országos iskolai tanácsról szóló törvénytervezet elkészítésénél hallgassák meg az egyházi iskolafenntartók véleményét is.

Ezeket a határozatokat küldjétek el az országos titkárságoknak és kerületekben megválasztott képviselőknak és szenátoroknak. Demokratikus államberendezésünk mellett az egész nyilvános élet a nép által választott törvényhozóktól függ, úgyhogy egyházi jogaitok védelmére más módot nem tudunk ajánlani. Azért intettünk benneteket mindig, hogy a polgári jogok gyakorlása lelkiismereti kérdés. Forduljatok az általatok megválasztott törvényhozókhoz, hogy megtudjátok hajlandó-e védeni gyermekeitek katolikus neveltetésére iskolához való jogotokat.

Ha tétlenek maradtok e fontos ügyben, magatok lesztek okai annak, hogy jogaitokat elveszítitek és ti lesztek felelősek egyházi iskoláink sorsáért, mely kezeitekbe és általatok választott törvényhozók kezébe van letéve, nem pedig püspökeitek kezébe.

Még arra is figyelmeztetnünk kell Krisztusban kedves híveinket, hogy

hány millió koronát áldoztatok fel az állam alakulása óta az egyházi iskolák fenntartására és fejlesztésére, amit töletek e célra az állam követel?! És most ezek az áldozatok azon törvény végrehajtásával mind kárba vesznének, hiába lettek volna kidobva, meri a felsőbb osztályok részére történt építkezések feleslegessé, szükségtelenné válnának!

Egyúttal felhívjuk a katolikus közvélemény segítségét arra is, hogy az országos iskolatanács felállításáról szóló és előkészületben lévő törvényben, mely a történelmi országokban lévő iskolatanács mintájára Szlovenszón és Podkarpatská Rusban is az iskolaügyek legfelsőbb intézőtestülete lenne, gondoskodás történjék arra nézve, hogy a tervezett országos iskolatanácsból ne zárják ki a leghivatottabb nevelő tényezőt, az Egyházat, amely Szlovenszón még ma is fenntartója a legtöbb népiskolának, amely az iskolák megalapítója Szlovenszón és Podkarpatská Rusban még azon időkből, amikor más, mint egyházi iskola még nem volt. A törvényjavaslat, melyet e tárgyban küldtek széjjel, épen ezt a tényezőt hagyta ki! Ne engedjétek, hogy az országos iskolatanácsból a nemzeteknek ezt a bevált, s nagy érdemeket szerzett nevelőjét hagyják ki.

Végül nem hallgathatjuk el azt a szomorú tény, hogy katolikus iskolaügyünk csendesen bár, de szisztematikusan és következetesen sorvad el s fosztatik meg jogaitól. Az igazgatói tiszteletdíjnál az 1907. évi 27. számú törvény által az államsegélyre vonatkozó jogot nem vették tekintetbe. Az új egyházi tanítók helyi jövedelmeinek minimumát törvény nélkül emelték és különösen Podkarpatská Rusban oly magas fokban, hogy ott az egyházközségek többsége nem tudta azt megfizetni, s ezért a legtöbb iskola megszűnt.

A tanítók a törvényben biztosított segély helyett csak előleget kapnak. A közigazgatási hivatalok gyakran megtagadják az egyházi iskolai adó behajtását vagy elodázzák. – Az állami iskola igazgatás tendenciája arra irányul, hogy a mi egyházi iskoláink megszűnjenek. Mindezekben kell, hogy javulás következzen be, s e sérelmek orvoslását a katolikus állampolgároknak kell – természetesen törvényes úton – kikényszeríteniük Köztársaságunkban, ahol a nép akaratából kormányoznak, ezt el lehet érni.

Ezért felszólítunk mindenkit, aki előtt fontos az, hogy népünk hűséges maradjon Istenhez és az egyházhoz s így államunk szilárd oszlopa legyen, de különösen a katolikus szülőket szólítjuk fel a munkára, egyházi iskoláinkhoz való jogaink megvédésére! Fontos dolgról van itt szó, arról, hogy Szlovenszón és Podkarpatská Rus keresztény ma-

rad-e, s hűségesen megőrzi-e atyáinak drága örökségét, vagy pedig elpogányosodik. Ha egyházi iskoláink fenntartása áldozatokat követel, legyünk nagylelkűek és hozzuk meg azokat. A szülők és gyermekek örök és ideiglenes java, Szlovenszko és Podkarpatská Rus keresztény jellegének megőrzése megérdemli az áldozatokat.

Az Üdvözítő, Aki annyira szerette a gyermekeket és megáldotta őket, megáldja a ti munkátokat is egyházi iskoláink védelmének érdekében. Ehhez a munkához küldjük Nektek Krisztusban üdvözetünket és főpásztori áldásunkat!

Bratislavában, 1936. április 21-én tartott tanácskozásunkból.

2922/936. sz. Ifjúsági Katolikus Akció¹²⁵

Sok plébánia területén a fiatalság el van hanyagolva, nincs hol gyülekeznie, mert a plébánia területén nincsen egyesület, melyben bekapcsolódhatnék a kat. akció munkájába és képezhetné magát jövő hivatására. Azért felhívom a ft. lelkész urakat, hogy a Kat. Ifjúsági Egyesület minden községben szervezzék meg. A szükséges nyomtatványokat a ft. Püspöki Hatóságtól, Rožňava kell kérni.

A kat. ifjúsági egyesületekben való működés nemcsak a lelkészek, hanem a kat. tanító urak kötelessége is. A tanító uraknak úgy is kötelességük kulturális tevékenységet kifejtteni, legyenek büszkék rá és mutassák meg katolikus voltukat azzal, hogy ezen tevékenységüket a serdülő kat. ifjúság nevelése körül fejtik ki. Ezen kötelességet a választási jegyzőkönyvbe is be kell venni, hogy a tanító urak tudjanak róla és komolyan vegyék azt.

A Szt. Ágoston társulat fog kiadni megfelelő röpiratokat, kész előadásokat az ifjúsági egyesületek vezetői részére.

125 A katolikus ifjúsági egyesületeket összefogó szervezet

2351/936. sz. Folmulária officiosa pro scholis Catholicis hungaricis a Societate Catholica St. Augustini Galantae edita commendantur¹²⁶

A galántai Szt. Ágoston társulat a katolikus iskolák igazgatásához szükséges magyar-szlovák szövegű hivatalos nyomtatványokat azon szövegezésben adta ki, mely az előírásoknak megfelel.

A magyar tanítási nyelvű iskolák azok iskolaszékei ezért csak e nyomtatványokat kötelesek használni. A megrendelések közvetlenül Galántára küldendők a Szt. Ágoston társulat címére.

4166/936. sz. A szlovenszkói kat. magyar kántorszövetség, tagdíj

Az általam jóváhagyott „Szlovenszkói katolikus magyar Kántorszövetség” alapszabályai állami jóváhagyást is nyertek. A szövetség tagjai hivatalból a magyar nyelven működő plébánosok (adminisztrátorok), karnagyok, kántortanítók és kántorok, akik részére a tagdíjat a templompénztárból engedélyezem. A tagok ennek fejében kapják a szövetség lapját, mely a templom tulajdonát képezi. Felhívom a tő papságot, kántortanítókat, hogy az egyházi éneknek és zenének egyházas művelése érdekében a szövetség működését mindenben támogassák és előmozdítsák.

4752/936. sz. Evidentia Sacerdotum militum¹²⁷

Mindazon oltártestvérek, akik tartalékos táborig lelkészek, vagy pedig mint legénység tartalékos, póttartalékos állományban vannak, legkésőbb f. é. július 15-ig jelentsék az Ordinariátusnak a következő személyi adatokat:

Család- és keresztnév, főiskolai cím, katonai rangja, a véderőhöz való viszonya, katonai törzskönyvezése, továbbá hol és mikor teljesített

126 A magyar katolikus iskolák számára a Szt. Ágoston Társulás által kiadott hivatalos nyomtatványokat ajánlják

127 A táborig lelkészek nyilvántartásba vétele

tényleges katonai szolgálatot. Végül pappá szentelésének idejét, helyét, állomáshelyét, melyet betölt (plébános, adminisztrátor, káplán, katechéta, tanár stb).

Ezen adatok nemcsak az Ordinariátusnak, hanem a véderő egyházi főhatóságának is az oltártestvéreknek jól felfogott érdekében feltétlenül sürgősen szükségesek.

2958/936. sz. Actio Catholica¹²⁸

A Sz. M. K. E. (Szlovenszkói Magyar Közművelődési Egyesület) nem katolikus szervezet, s aki ezt szervezi meg, nem tett eleget a Katolikus Akciós munkának. Következésképpen a Sz. M. K. E. nem szerve a Katolikus Akciónak s így katolikus egyesület sem lehet tagja a Sz. M. K. E.

6290/936. sz. Államvédelmi kölcsön jegyzése

Felhívom a tő papságot, hogy az államvédelmi kölcsön jegyzésében minél hathatósabban vegyenek részt s használja fel az alkalmat, hogy részletfizetésre is jegyezhet.

Elvben hozzájárulok, hogy a templompénztárak által kezelt tőkékből is ezen kölcsön jegyeztessék. Azonban minden egyes esetben a templompénztárak kezelői a jegyzendő összeghez egyházhatósági jóváhagyás kikérendő.

Az állami és egyéb közalkalmazottak, s ugyanígy a kongruát vagy nyugdíjat élvező lelkészek is részlettörlesztésre is jegyezhetik a kölcsönt.

A lelkészek, akik ily módon akarják a kölcsönt jegyezni, legkésőbb f. é. július 7-ig jelentsék ezt be: Účtárňa krajinského úradu (9) v Bratislave címére.

A jegyzés a 4 ½ %-os kölcsönre fog szólni, amelynek kurzusa 97 Kč. A jegyzett összeg a lelkész illetményeiből vagy egyszerre, vagy 10, eset-

128 Az egyház kiemelkedő mozgalmá az első világháború és a második vatikáni zsinat között. Szándékuk, hogy a világi híveket bevonják az egyház életébe és munkájába

leg – akinél ez valami nehézségbe ütköznék, – 20 részletben fog levonni. A levonások 1936. augusztus hónapjával veszik kezdetüket.

A jegyzés 500 Kč-ra, vagy ennek többszörösére (1000, 1500, 2000 stb. Kč.) szólhat.

Az illetményekből való levonások összege következő lesz:

a) 10 részletnél 500 Kč nom. jegyzésénél havonta levonatik Kč 48.50

10 részletnél 1000 Kč nom. jegyzésénél havonta levonatik Kč 97.

10 részletnél 5000 Kč nom. jegyzésénél havonta levonatik Kč 485.

b) 20 részletnél 500 Kč nom. jegyzésénél havonta levonatik Kč 24.25

20 részletnél 1000 Kč nom. jegyzésénél havonta levonatik Kč 48.50

20 részletnél 5000 Kč nom. jegyzésénél havonta levonatik Kč 242.50

és így tovább.

A kötvények a tulajdonosoknak csak az összes részletek lefizetése után fognak kiadatni. A jegyzést visszavonni csak kivételesen lehet.

A jegyzésre vonatkozó bejelentésnek tartalmaznia kell:

1. a kölcsönjegyző nevét és állását;

2. a jegyzett kölcsön névértékét;

3. a havi részletfizetés összegét;

4. mily névértékű kötvényeket kíván a kölcsönjegyző;

5. a kölcsönjegyző saját kezű aláírását; – pl. X. Y., Z-i r. k. plébános, jegyzek 2000 Kč névértékű államvédelmi kölcsönt kongruámból való 10 részletfizetésre, – mégpedig: 2 db. kötvényt 500 Kč névértékben, és egy kötvényt 1000 Kč névértékben.

7412/936. sz. Az esperes és javadalmas urak figyelmébe a templomszámadásokról

A templomszámadásokból, még nem intézkedünk másképen, nem szabad kihagyni semmi ingó értéket, ha nem is gyümölcsözik, pl. a hadikölcsön államkötvényeit a külföldön levő betéteket és pénzürtékeket, és ha valahol ezek kihagyottak volna, újra kell őket felvenni a templomszámadásokba. Ezt különösen az esperes urak kötelesek figyelemmel kísérni anyagi felelőség terhe alatt.

8365/936. sz. A „Magyar Katolikus Tanács” megalakulása

A „Magyar Katolikus Tanács” az apostoli administratúra területén az Ordinariátus hozzájárulásával megalakult.

9093/936. sz. Assecuratio „nemocenská” aedituorum et organistarum¹²⁹

A Legf. Közig. Bíróságnak ezen döntése értelmében a sekrestyések (harangozók) kántorok után nem fizetendő a betegsegélyezési illeték, ha a kántorság, harangozóság stb. nem főfoglalkozás és megélhetési alap az illető részére, hanem csak mellékfoglalkozás. Ezt pedig nem lehet megállapítani, sem csupán abból, hogy a templomban esetleg több időt tölt, mint munkájában (mert munkáját a mezőn családja is elvégezheti), sem csupán abból, hogy esetleg többet keres a templomszolgálatnál, (mert ez lehet ideiglenes, míg. pl. földbirtoka, ipara természetszerűen állandó jellegű), hanem az összes körülményektől, melyeket szükség esetén a közig. hatóság kutatással megállapít.

Ajánlom ezért, hogy ott, ahol ilyen egyházi állás nem főfoglalkozás, a szegődtetési iratba (szerződésbe) kifejezetten beveendő, hogy ez az állás az illetőnek nem főfoglalkozása, sem megélhetési alapja, hanem főfoglalkozása a mesterség, gazdaság stb.

8384/933. sz. A mezőgazdasági bérletek szabályozása

A Törv. és Rend. Gyűjteményében 168/936. sz. alatt megjelent kormányrendelet a következő módon szabályozza a mezőgazdasági bérleteket:

I. Ezen szabályozás az 1934. július 1. előtt megkötött bérleti szerződéseket illeti és az 1935/36 gazdasági évre vonatkozó.

II. A bérlet szabályozását kérelmezheti (nem kötelező):

1. a bérlő, aki a bérelt birtokot egymaga vagy családtagjai segítségével

129 A sekrestyések és kántorok után fizetendő betegsegélyezési illeték értelmezése

vel munkálja meg, s kinek saját és bérelt birtoka nem haladja meg a 8 ha-t (= 14. kat. hold 841.53 négyzetöl vagy pedig 19 magyar hold 441.53 négyzetöl);

2. a bérlő, akinek a saját és bérelt birtoka meghaladja ugyan a 8 ha-t, azonban egyedül vagy családjával gazdálkodik, s a mezőgazdasági termelés képezi fő kereseti forrását, feltéve, hogy a bérelt birtok az általa munkált területnek legalább negyedrészt teszi ki;

3. a gazdasági egységek (majorok, birtokok, telepek) bérlője, amennyiben a saját és bérelt mezőgazdasági terület terjedelme nem haladja meg az 500 hektárt.

Mindhárom esetben a legföljebb félhektáros (= 1390.1 négyzetöl) többletek nem jönnek számításba. A mezőgazdasági birtok terjedelmének meghatározása során el nem választott házastársakat egy személynek tekintik.

III. A szabályozás módozata háromféle:

1. Amennyiben a bérlet kiszámításának alapjául egészben vagy részben egy bizonyos mennyiségű búza vagy rozs árát, avagy búza és rozs árát vették, úgy a maximális bérösszeg kiszámításának alapjául búza és árpa, illetőleg (a második esetben) rozs és zab bevásárlási árát kell venni. A számításnál a két gabonanem egyesített mennyiségének felét kell számítani. Az összeg kiszámításának módja nem változik.

2. Ha a bérlet ellenértékét bizonyos mennyiségű búzában vagy rozsban, avagy búzában és rozsban határozták meg, a bérlet ellenértékének szolgáltatását olyképpen kell teljesíteni, hogy azonos mennyiségű búza és árpa illetőleg (a második esetben) rozs és zab egyesített mennyiségének felét adja a bérlő.

3. Ha a bérlet ellenértékét annak megkötésekor pénzben határozták meg, akkor a bérleti megállapodás kötésének évében jegyzett belföldi eredetű búza, vagy rozs átlagos jegyzési ára alapján megállapítandó az a búza vagy árpa mennyiség, amely megfelel a jelenlegi bérletösszegnek. (Az 1923 előtti időben kötött bérleti szerződéseknél az 1923. év árai irányadók). A számítás alapjául búzát vesznek, ha az általános átlagos katasztrális tiszta jövedelem a mezőgazdasági birtok 1 hektárán a kiskgazdák 1932. évi forgalmi adóátalánya megállapítása alapjául szolgáló becslés szerint túlhaladja a 20 Kçt (1 katasztrális holdon a 11.51 Kçt). Ha a tiszta katasztrális jövedelem ennél kisebb, akkor a számítás alapjául rozsot kell venni.

A bérlet ezután az 1. pont szerint számítandó ki, t. i. ahol bizonyos mennyiségű búzát kell a számítás alapjául venni (magasabb átlagos ka-

tasztr. jövedelemnél), ott a bérlet ellenértékét a búza és árpa ára képezi mindegyik felerészben.

Ahol a számítás alapjául bizonyos mennyiségű rozstot kell venni (alacsonyabb átlagos katasztrális jövedelemnél), ott a bérlet ellenértékét a rozs és zab ára fogja képezni felesben.

A földművelésügyi minisztérium idevonatkozó hirdetményei szerint a bratislavai terménytőzsde átlagos gabona árai, melyek ez ügyben Szlovénia és Podkarpatszka Ruszra érvényesek, és melyek alapján számítandó a pénzbeli bérletnek megfelelő búza illetőleg rozsmennyiség, az 1923–1934. évekre a következők:

1 q búza (évenként 1923-tól kezdődőleg): Kč 142, 191, 180, 212, 214, 188, 154, 124, 128, 142, 130, 156.

1 q rozs (évenként 1923-tól kezdődőleg): Kč 101, 177, 147, 163, 206, 183, 127, 90, 138, 98, 74, 117.

A kisgazdák 1932. évi forgalmi adóátalány megállapítása alapjául szolgáló általános átlagos tiszta katasztrális jövedelem 1 ha vagy 1 kat. hold után (melynek magasságától függ, vajon ezen esetben a búza vagy rozs szolgál a bérlet alapjául) megállapítható a községi (jegyzői) vagy pedig az adóhivatalban.

Ha a bérleti szerződést két, vagy mindhárom módszer szerinti alapon kötötték meg, akkor annak szabályozása tekintetében a bérlet ellenértéke szolgáltatása teljesítése során önállóan kell a teljesítési nemeket végezni. Ahol tehát a bérlet nincs meghatározva sem búzában, sem rozsban, sem pénzben, hanem valami más módon, ott ezen rendelet alapján nincs helye a szabályozásnak. Ahol a bérletnek csak bizonyos része volt megállapítva búzában, rozsban, vagy készpénzben, ott csak az a rész szabályoztatik ezen rendelettel, a többi teljesítések azonban, fogatok, tejszolgáltatás stb. érintetlenül maradnak.

IV. A bérletszabályozás igénynek az érvényesítése és ennek a tagadása:

1. Kisebb bérlők – az I. 1. és 2. szám alattiak – ha igényüket érvényesíteni akarják, kötelesek 1936. július 11-től számított 60 napon belül a bérbeadót hozzá, vagy gazdasági intézőségéhez intézett ajánlott, vagy átvételi elismervény ellenében kiadott levélben értesíteni a bérleti megállapodás módosítását célzó igényeikről.

Ha a bérlő úgy véli, hogy a bérlőt a bérleti megállapodás módosításának joga nem illeti meg, akkor azt bejelentheti annak a kerületi bíróságnak, melynek hatásköréhez a kérdéses birtok tartozik. A bejelentésnek a bérlő igényemelését tartalmazó levelének átvételétől számított 15 napon belül kell megtörténnie.

2. Gazdasági egységek bérlője – 1. 3. alatt – 1936. július 11-től számított 15 napon belül köteles igényét jelenteni a bérbeadónak. Ha a következő 30 napon belül nem jön létre megegyezés a felek között, akkor a bérlő további 15 napon belül kérheti a járási bíróságnál, melynek hatásköréhez tartozik a birtok, a bérlet módosítását.

Amennyiben oly gazdasági egységekről van szó, ahol a tulajdon és a bérelt földbirtok együtt 250 hektártól 500 hektárig terjed és a bérelt földek egyházi vagyont, illetve közalapok és közhasznú alapítványok vagyonát képezik, – és a felek között nem jön létre megegyezés, a bíróság a bérlő kívánságára csak akkor szabályozza a bérletet, ha az eddigi bérlet aránytalanul magas az 1934. július 1. után hasonló esetekben kialakult bérletekhez viszonyítva. (Ez az egyházi birtokok kiváltsága a nagybirtokosokkal, illetve nagybérlőkkel szemben.)

Minden ezen ügyre vonatkozó vitás kérdésben a járási bíróság dönt peren kívüli eljárásban.

Ezen rendelet határozatai az albérletekre is vonatkoznak.

Ama bérlőknek, akiknek bérlete a 164/ 933. számú kormányrendelet szerint szabályozva volt (lásd az itteni 1933. évi körlevelek 71–72. lapját), joguk van erre a szabályozásra az igény bejelentése nélkül is, ha egyébként a jelen rendelet föltételei adva vannak.

Libri commendantur¹³⁰

Kis Katekizmus és Biblia az elemi iskolák 3–6. oszt. részére.

A hittankönyv szerkesztő bizottság véglegesen elkészítette az új Katekizmust és Bibliát az elemi iskolák felsőbb osztályai részére. Mindkét könyv már megjelent a Sz. Ágoston Társulat kiadásában. Áruk kötve 5–5 kor. Tagoknak a Társulat 15 % engedményt ad.

Figyelmeztetem a tisztelendő Papságot, hogy hitoktatásnál csak ezeket a könyveket engedélyezte a Kat. Tanács, használatuk tehát kötelező.

Ugyancsak kötelező a Muskátli olvasókönyv Nyelvtannal, amely szintén a Sz. Ágoston Társulat kiadásában jelent meg. Szerkesztették Diny-nyész – Borka – Vaskó a Kat. Isk. Tanács által kinevezett tankönyvszerkesztő bizottság nevében.

130 Ajánlott könyvek

Ajánlom a lelkészkedő Papság figyelmébe a Sz. Ágoston Társulat által kiadott „Jézus az én Vezérem” c. diákimakönyvet. Ára kötve 3. korona.

13876/936. sz. Patronales restaurationes ¹³¹

1. Szabályrendelet a v. m. vall. és közokt. ügyi minisztérium kezelése alá tartozó közalapítványi birtokokban fennálló kegyúri terheknek, a templom, lelkészi lakok és melléképületeik felállítása és időnkénti kiigazítása tárgyában.

I. Kegyúri kötelezettségből csak oly új épületek emeltetnek, amelyek az egyházi törvények értelmében a kegyurasággal szoros kapcsolatban; ilyenek: templom, ezzel összeépült torony, a templom kerítése és netán melléképületei; továbbá a lelkészi és segédlelkészi lak és ezeknek tartozékai: a konyha, éléskamra, pince, árnyékszék, a lelkészi lak kerítése, s ott, ahol az egyházlátogatásilag biztosítva van, az istálló, kocsiszín.

II. A gazdasági épületek, mint: istállók, csűrök, fészerek, hombárok, ólak stb. a kegyurat nem terhelik; ezek akár újra építéséhez, akár kiigazításához a közalapítványok, mint kegyurak csak azon esetben járulnak, ha ebben kötelezettségük s ennek mérve egyházi látogatás, vagy más jogérvényes okmány által igazoltatik. Minden más esetben ezen épületek felállítása és kiigazításának a kötelezettsége az illető hitközségek híveinek terhére esik.

III. Általában pedig úgy az új építkezések, mint a kiigazításoknál, melyek a fentebbiek szerint a közalapítványok, mint kegyurakat terhelik, szabályul szolgál, hogy a kegyúr csak annyiban tartozik ezek költségeit elsősorban viselni, amennyiben az illető egyháznak külön e célra szentelt vagyona nincs; és ez esetben is:

IV. A kegyúr akár az új építkezések, akár a kiigazításoknál csak a szükséges anyagokat és a pénzbeli kiadásokat viseli, míg ellenben a hívek kötelesek az összes kézi és szekeres napszámokat ingyen leróni.*)

*) Ezen kézi és ígás napszámokra vonatkozólag a tanügyi referátus újabb intézkedését lásd az 1930. évi III. számú körlevelünkben az 55. oldalon 968/930. sz. a. (A kézi és ígás napszám pénzbeli ellenértéké

131 A támogatott helyreállítások

ugyanis a hitközség által az illetékes járáshivatal technikai osztályánál lefizetendő.)

V. A kegyuraságot terhelő akár új építkezések, akár kiigazítások költségvetésének és általában az építkezés vezetése a kegyurat illeti.

VI. Azon gazdasági épületek tekintetében, melyek a II. pont szerint a kegyurat sem terhelik, az illető egyház, vagy lelkész és hívei egymás közt hozzájárulása arányára nézve, írásbeli kötések hiányában az eddigi gyakorlat szolgál zsinórmértékül.

VII. A kegyuraságot terhelő épületekben is mindazon apróbb kijavítások, melyeket rendszerint minden lakó önmaga tartozik teljesíteni, mint kályhák igazítása, záruk, ablakvasalások, ajtószarkok, üvegezések stb., amennyiben az egyes igazítási tétel 20 forintot meg nem haladna, valamint az épületek egész belső tisztogatásai, az illető javadalmas terhére esnek, s ha ily csekélyebb javítások elmulasztásából nagyobb károk következnének be, ezek a mulasztást elkövető javadalmason megye elnök.

VIII. Minden javadalmas tartozik legkésőbb minden év május 1.-ig a szükségessé vált nagyobb igazítások jegyzékét a kerületi főtisztánál bejelenteni, hogy ezek tekintetében a költségvetés a felsőbb hatóság által a kellő időben elkészíttethessék. Az elkésztett benyújtott bejelentések, amennyiben az elhalasztás kárral, vagy veszéllyel nem jár, csak a jövő évi költségvetésnél fognak tekintetbe vétetni; az elkésztésből származó nagyobb költségeket pedig az illető javadalmas tartozandik megtéríteni. (Rendeleték tára 1873; 137. zs. v. Vkmín. 1873. jún. 5; 31937/1872. szám.)

2. A. v. m. k. vk. minisztériumnak 1881. X. 20.-án 22.873. szám alatt kelt körirata a r. és g. k. érsekekhez és püspökökhöz a közalapítványi kegyurasághoz tartozó épületek helyreállításáról.

Miután az 1873. évi június 6.-án 31.937 /1872. szám alatt kibocsátott szabályrendelet 3. pontjában a fennálló szokások és korábbi rendeletekkel egyezően úgy határozott, hogy „úgy az új építkezéseknél, mint a kiigazításoknál, melyek a közalapítványokat, mint kegyurakat terhelik, szabály új szolgál, hogy a kegyúr csak annyiban tartozik ezen költségeket elsősorban viselni, amennyiben az illető egyháznak külön e célra szentelt vagyona nincs” – és minthogy ennek ellenére több lelkész az egyházi számadások idevonatkozó kivonatát, az illető közalapítványi ker. kir. főtisztviselőknek, illetve a ker. számvevőségnek átvizsgálás és a szükségessé vált építkezéseknél a kegyurat terhelő költségek megállapítása céljából némelyek vonakodnak bemutatni, sőt annak be-

mutatását némelyek egyenesen meg is tagadták, mi által az alapok és alapítványi uradalmak illetéktelenül már eddig is tetemes költségekkel terheltettek, szükségessé vált a fent idézett szabályrendelet 3. pontját a következő pótlással ellátni:

„Jövőben az alapok és alapítványi uradalmak kegyurasága alatt álló egyházak által benyújtandó építkezési költségvetésekhez a canonica visitáción kívül még az illető egyház előző évi szabályszerűen megvizsgált és aláírt számadási kivonata is múlhatatlant csatolandó, és minthogy ezen okmány nélkül benyújtott építkezési költségvetések visszautasítandók, s annak szabályszerű bemutatására az illető lelkészek egyházfőnökségeik által lesznek szorítandók, az ezen elodázás által netán keletkező károk, vagy több költségek megtérítésére az évi kivonat bemutatását megtagadó, vagy elmulasztó egyházgondnok fog köteleztetni.” (Rendeleték tára 1881; 197. sz. 1834. old.)

3880/936. sz. Az állami értékpapírok becserélése

A pénzügyminisztériumnak a Törv. Rend. Gyűjteményében 253/1936. szám alatt közölt hirdetménye szerint 1937. május 31-ig – bankok útján – egységesített államkölcsonre cserélendők be az összes nem vinkulált államadósági kötvények, kivéve: 1. az állami építkezési sorsjegyeket, 2. a 3% hadikölcsön kártalanítási kötvényeket, 3. a 3% és 3 ½ % vasúti pótkötvényeket, 4. a IV. állami kölcson 3 ½ % kötvényeit, 5. a 3 ½ % kártalanítási járadéki kötvényeket.

Ennélfogva elrendelem, hogy az egyházi alapok tdő kezelői, amennyiben kezelésükben ilyen becserélendő kötvények vannak, azokat a becserélés céljából a legközelebbi időben jelentsék be valamelyik ezzel foglalkozó banknál, ahol megkapják a szükséges nyomtatványokat és a további esetleges felvilágosítást.

Megjegyzem, hogy egységesített kölcson rendes, – azaz kamatszelvevényekkel ellátott – kötvényeinek legkisebb névértéke 500 Kč lesz. Ezenkívül 50.–, 100.–, 200.– és 250 Kč névértékű részkötvények is ki fognak adatni, de kamatszelvevények nélkül. Ezeket a részkötvényeket 10 éven belül (1946. év végéig) be lehet majd cserélni rendes kötvényekre, ha t. i. legalább 500 Kč névértékben fognak benyújtatni.– Az ilyen becserélésnél a kamatok is ki fognak fizettetni.

Hogy mindamellet most az ily részkötvények a lehetőség szerint ki-

kerülhetők legyenek, minden plébánia területéről (a filiálisokat is beleértve) az összes egyházi alapok kötvényei egyszerre nyújtandók be a kicserélésre.

Ha mindazonáltal fennmaradna valamelyes részlet, a megfelelő részletkötvény, ill. részletkötvények a kézhezvétel után azonnal beküldendők hivatalomhoz.

A vinkulált államkötvényeket nem a bankok, hanem kizárólag csak az államadósság igazgatósága – Praha, III., Malostránské nám. 2. – fogja becserélni oly módon, hogy fokozatosan fel fogja hívni a tulajdonosokat a szükséges bejelentések beterjesztésére. (Ezeknél tehát be kell várni ezt a felhívást).

Jelen rendeletem mielőbbi és megfelelő végrehajtásáért az Egyházi alapok tő kezelői és a ntdő kerületi esperes urak anyagilag is – szolidárisan – felelősek.

12498/936. sz. A „Hitterjesztés műve”

A „Hitterjesztés műve” minden plébánián megszervezendő!

Mindenki előtt ismeretes, mennyire szíven hordja dicsőségesen uralkodó XI. Pius Pápa őszentsége a pogány missiók ügyét s mennyire kívánja, hogy mindnyájan rendkívüli gondot szenteljünk ennek a nagy apostoli műnek. Valóban az Egyháznak nem lehet fontosabb feladata, minthogy a hitet a keresztény nemzeteknél fenntartsa s a pogány népeknél terjessze. Szentséges Atyánk lelkünkre köti főleg, hogy minden plébánia területén meg legyen szervezve a Hitterjesztési egyesület, amely a „Hitterjesztés műve” név alatt ismeretes, mert csakis ezen egyesület megszervezésével vagyunk képesek nehézség nélkül nagy lelki s anyagi támogatást nyújtani a missióknak.

Amint a missiók évvégéről jelentésből kitűnik, s már általánosan ismeretes, a „Hitterjesztés műve”-nek tagja lehet sőt kell hogy legyen, minden katolikus, aki az elemi iskolát elvégezte. A tagok feladatai: naponként imádkozni a Szent Atya szándékára – missiókért – egy „Miatyánk”-ot és egy „Üdvözlégy”-et ezzel a fohással: „Xavéri Szent Ferenc, könyörögj érettünk!” Ezenkívül havonként áldozni a missiók céljára 20 fillért, tehát évenként összesen 2.40 Kč-t. Aki oly szegény, hogy még ezt az áldozatot sem képes meghozni, adhat kisebb összeget is, sőt ha arra sem képes, eleget tesz kötelezettségének, ha csak

az előírt imádságot elmondja. A hívek figyelmeztetendők, hogyha az említett imádságot vagy a jelzett anyagi támogatást bármely okból nem teljesítették volna, semmiféle bünt sem követtek el, csak az előírt jócselekedetekkel járó kegyelmekben nem részesülnek. A tagok buzgalmát az Egyház azzal jutalmazza, hogy a tagok a szokott feltételek mellett teljes búcsút nyerhetnek minden nyilvános ünnepen s több más napon. A jóságos Isten bizonyára nagy áldásban részesíti azokat, akik az ő dicsőségének terjesztésén s a nemzetek megtérítésén fáradoznak. Minden 10 tagból álló csoport kap egy példányt a havi „Világpostából.”

A „Hitterjesztés művé”-nek szervezete igen egyszerű. Minden plébánián, vagy ha a plébános jónak tartja, a plébániához tartozó minden községben a „Hitterjesztés műve” élén áll a „missiós elnök” (hitterjesztési elnök, vezető). Ezt a tisztelet betölti a plébános vagy káplánja, vagy pedig erre a tisztségre alkalmas laikus, aki a plébános ajánlására az egyházmegyei hivatalból kap díszesen kiállított kinevezési okmányt. Ez az elnök, lelke, mozdatója az egyesületnek; ennek a címére küldetnek ingyen példányok a „Világpostából”, ő jelöl ki minden 10 tag számára csoportvezetőt, akinek kezéhez juttatja a „Világpostát” és viszont beszedi tőle a tagsági illetékeket. A csoportvezető feladata, hogy új tíz tagot szerezzen a „Hitterjesztés műve” számára, ezek között körözteti a „Világpostát” s átveszi tőlük a havi illetékeket havonként, vagy egyéb alkalmas időközben s a befolyt összeget a hitterjesztési helyi elnöknek beszolgáltatja.

Minderről az évzáró missziós jelentésekben többször volt szó. Megismétlem azért, hogy a tő papság a szervezetet, ezt a nagyfontosságú ügyet szemé előtt tartsa, mert a Három Királyok napján fokozatosabb munkát kell kifejtenie a (missiók érdekében, hogy a Szent Atya szándéka szerint a „Hitterjesztés műve” minden plébánia területén szabályszerűen megszerveztessék! Azért meghagyom a tő papságnak, hogy a Három Királyok ünnepén, vagy a legközelebbi vasárnapon szent beszédet tartson a hitterjesztésről. A szentbeszédben ki kell fejteni a „Hitterjesztés művé”-nek fontosságát, ki kell hirdetni a helyi elnöknek a nevét, ugyancsak megjelölendők a csoportvezetők, s valamennyit lelkesíteni kell, hogy a csoportvezetőknél beiratkozzanak! Az a lelkész, aki az előírt szentbeszédén kívül más módon is, pl. egyesületekben való előadásaival azon lesz, hogy a hitterjesztés művének minnél több tagja legyen, külön dicséretet érdemel s a nemzetek Ura jutalom nélkül nem hagyja.

Amint ez az előkészítő munka a Három Királyok ünnepén vagy az ünnepet követő vasárnapon befejeződik, legkésőbb tíz napon belül az Ordinariatusnak jelentsék be:

1. hány tagja van a „Hitterjesztés művé”-nek az egész plébánia területén,
2. a helyi hitterjesztési elnök (vezető) nevét s címét, ha ezt a tisztet világi egyén tölti be, hogy megkaphassa a kinevezési okmányt és azért is, hogy az ő címére lehessen küldeni a „Világposta” ingyenes példányait.
3. ha a plébánia területén a filíák számára külön külön kellene helyi hitterjesztési elnök, ezeknek a neve és címe szintén bejelentendő s mindegyiknél külön megjelölendő, mennyi a tagok száma az egyes községekben. Ezek a kimutatások leközöltetnek részletesen az évváró jelentésben.

A missziós mozgalom oly fontos alkatrésze a Katolikus Akciónak, hogy mindnyájunknak kivétel nélkül igaz odaadással részt kell vennünk benne! Nem kételkedem abban, hogy kedves oltártestvéreim jelen rendeletemnek azonnal eleget fognak tenni s a hitterjesztés magasztos eszméjének Krisztus papjaihoz méltó harcosai lesznek.

11946/936. sz. Modus transmittendarum collectarum missionarium et aliarum ¹³²

Felhívom a tő papságot, hogy a missziós gyűjtéseknek az Ordinariátushoz való átutalásánál ne használjon postautalványt, mert az ily módon beküldött pénzt újra kell átutalni a Postatakarékpénztárba a mi postai takarékpénztári befizetési lapunkon, miáltal nemcsak hogy a munka megkészszerződik, de valamivel csökken a misszióra beküldött összeg is. (Innen lehet következtetni a „Consignatio piarum symbolarum”-ban kimutatott kisebb különbségekre.)

Azért feltétlenül használandó az Ordinariátus postai takarékpénztári befizetési lapja, és szíveskedjék erre kioktatni a buzgó missziós gyűjtőket is, akik eddig csak postautalványt használtak, hogy ezentúl a missziós gyűjtéseket az illetékes plébániahivatal útján és csakis az említett befizetési lapon utalják át. Ugyanígy beküldendő valamennyi hivatalos gyűjtés.

132 A missziós és más gyűjtemények átadásának módja

11257/936. sz. Sicietas S. Augustini commendatur.

A tisztelendő Papság hívja fel szószékről a magyarajkú hívek figyelmét a Szt. Ágoston Társulat működésére és céljára 5 korona évi tagsági díj fejében minden tag megkapja a tartalmas és nagy naptárt és a 160 oldal terjedelmű Kincseskönyvet.

A naptárt Hladik Ágoston sz. sz. tanácsos – a Kincseskönyvet Biró Lúcián főgymn. tanár szerkeszti. A tagilletmények éppen szétküldetnek.

A Jézus Szíve Naptár teljes egészében a Társulat naptára lett, úgyhogy mindenki a naptárral együtt a Kincseskönyvet is megkapja, ha a Társulatnál, mint tag jelentkezik. A tagok névsorát küldjék be minél előbb a csoportvezetők e címre: Szt. Ágoston Társulat, Galánta.

Magyar Kat. Tanács

Felhívom az iskolaszéki elnök urak figyelmét arra, hogy amennyiben gondjaikra bízott egyházközségek nem jelentették volna be képviselőjüket a Magyar Katolikus Tanácsba, azt mielőbb megtenni szíveskedjenek.

1937. év.

2322/937. sz. Templomi és plébániai alkalmazottak nyugdíjbiztosítása

„A csehszlovákiai római és görög katolikus papság s a templomi és plébániai alkalmazottak nyugdíj alapja” a megvalósulás stádiumába került. Székhelye Přerov lesz.

Ezen alap fontosságát, s időszerűségét nem szükséges külön kiemelni. Ideje, hogy megvalósuljon.

Részletes ismertetést közvetlenül fog kapni minden plébániai hivatal az előkészítő tényezőktől.

Minden törvényes előfeltétel megvan. Szükséges még két követelményt teljesíteni:

1. 500.000.- Kč üzeralapot lefizetni.
2. legalább 1100 tagot megszerezni.

Valamennyi tdő oltártestvéremet megkeresem, hogy hozzon anyagi

áldozatot e célra. Tegyük lehetővé az előírt alap létrehozását s minél előbbi jelentkezés illetve bejelentés által érjük el a tagok megkívánt számát. Az akció a nm. püspöki kar hozzájárulásával történik.

14236/936. sz. A přerovi Papi betegsegélyző pénztár tagjainak szóló figyelmeztetés

A přerovi Papi betegsegélyző pénztár tagjainak szóló figyelmeztetés. A közalkalmazottak gyógyalapja, a postai alkalmazottak gyógyalapja, a papi betegsegélyző pénztár, továbbá a magánhivatalnokok és alkalmazottak betegsegélyző pénztára érdekszövetséget kötöttek abból a célból, hogy az orvosok és tagok tennivalóit egyszerűsítsék. Ez a négy biztosítási intézet 1936. október 1-től egyöntetű orvosi szerződésekkel, egyforma előírásokkal és díjszabással rendelkezik. Ez tehát a betegsegélyezés teljes unifikációja.

A leglényegesebb változások, amelyek a mi betegsegélyző pénztárunk díjszabásában beálltak, az orvosi rendelések és látogatások árait, a megtett út, illetve az orvos tartózkodási helyén kívül eső látogatásoknál beálló időveszteség díjazását érintik. A gyakorló orvos rendelésének és látogatásának alapára az eddigi 8 és 15 Kč-ról 7 és 14 Kč-ra szállítatik le; szakorvosnál 16 és 30 Kč-ról 14 és 28 Kč-ra. A távolsági díjazás nem lesz, mint eddig km-ként 5 Kč, hanem 20 km-ig oda-vissza 4 Kč (fuvar 2 Kč, időveszteség 2 Kč), 20 km-en felüli utaknál az első km-ért 4 Kč km-ként, minden további km-ért 3 Kč (fuvar 2 Kč, időveszteség 1 Kč).

Eltérőleg a többi fentnevezett intézettől, a papi betegsegélyző pénztárnál az új szerződésben is a következő két külön szabály maradt meg:

1. a papi betegsegélyző pénztárnál ellenőrzési blokkok és hozzáfizetési bélyegek nem használatnak, hanem a tagok a megállapított hozzáfizetéseket az orvosnál készpénzben eszközlik;

2. a fuvart és időveszteséget a tagok az orvosnak azonnal a látogatás után fizetik meg és a pénztártól utólag kérnek 50% megtérítést.

A díjszabás és az előírások egységesítésének orientáció szempontjából nagy jelentősége van. Ha ugyanis a papi betegsegélyző pénztár tagjai a szabályzatot vagy a díjszabást illetőleg bizonytalanságban lennének, elég megnézni a Gyógyalap informatív jellegű nyomtatványait, amelyek talán hamarabb lesznek kéznél. – Az orvost is hama-

rább lehet informálni, ha szabályzatunkat esetleg nem ismerné, minden úgy van, mint a Gyógyalapnál, kivéve a tagok által eszközendő készpénzfizetéseket.

Kérjük t. tagjainkat, hogy ezt a figyelmeztetésünket tudomásul venni szíveskedjenek. Papi betegsegélyző pénztár, Přerov.

11198/937. sz. Templomi gyűjtés a spanyolországi háború áldozatai – különösen a gyermekek javára

A Szentatyának nagyon a szíven fekszik, hogy megsegítsük a spanyolországi háború ártatlan áldozatait, főleg a gyermekeket. Elhagyatottak ők, anyagi ínséget szenvednek, de főleg erkölcsi és vallási szempontból nagy veszedelem fenyegeti a kicsinyeket.

A Szentatya nagyon szükségesnek tartja, hogy fölhasználjuk az adott eszközöket eme szerencsétlenségnek az elhárítására. Krisztusi szeretet nevében elvárja mindenkitől, hogy segítő kezet nyújtson annak a templomi gyűjtésnek a keresztülvitelénél, amelyet ezennel elrendelünk.

A tisztelendő papság kihirdeti a gyűjtést október utolsó vasárnapján az istentiszteletnél, a következő vasárnapon, tehát november első vasárnapján pedig megtartja.

A befolyt összeget azonnal szíveskedjék elküldeni a mi befizetési lapunkon ezen megjegyzései: Spanyol gyermekek.

1522/937. sz. Novum Rituale¹³³

Most jelent meg a Szlovenszkó és Kárpátalja részére kiadott új Rituálé, melynek használatát a trnavai apostoli adminisztrátúra területén 1938. január 1-től kötelezővé teszem. Amidőn a szertartáskönyv szétküldéséről gondoskodom, különösen a következőkre hívom fel tisztelendő Papságom figyelmét:

A Rituálé 3 részből áll: az I. rész a szentségek kiszolgáltatásának szertartását tartalmazza, a II. rész az áldásokról, a III. rész a körme-

133 Új szertartáskönyv

netekről szól. Az egyes szentségek kiszolgáltatásáról szóló instructiók a Codex új előírásait is tartalmazzák, ezért mindenki a legnagyobb figyelemmel tanulmányozza ezeket az instrukciókat: *de sacramentis rite administrandis*. Ezáltal átismétlik a pasztorális egy fontos részét; a szentségek kiszolgáltatásáról szóló tant. Elrendelem, hogy ennek megbeszélése képezze a tavaszi corona tárgyat, s minden esperesi kerület tegyen erről részletes jelentést.

A keresztség kiszolgáltatásának szertartása annyiban változott, hogy az evangélium felolvasása elmarad, a hitvallás és *abrenuntiatio* pedig a templomban történik már. (Az imák sorrendje: Hiszekegy, Miatyánk, Üdvözlég, mert hisz ez elsősorban a hitvallás letétele.) Az új rituálé pontosan előírja az *impositio manuum* szertartását. Először kezével érinti a keresztelendő fejét, azután kinyújtva tartja kezét felette, („*imponit manum super caput infantis et postea manum extensam tenet.*”) Az egyes imáknál meg van jelölve, mely imákat kell külön mondani minden egyes keresztelendő felett, ha t. i. többeket keresztel a pap egyszerre (*singulariter singulis.*)

A régi Rituáléban a keresztségi szertartás végén volt egy intelem a keresztszülőkhöz, ez az új Rituáléban kimaradt, de nincs kifogásom az ellen, hogy ahol az intelem felolvasása szokásban volt, ott a jövőben is megtartassák ez a szokás. Ez esetben a régi Rituáléban levő intelmet kell felolvasni. A keresztségről szóló fejezet végén van az avatás szertartása, *benedictio mulieris post partum*¹³⁴, amely áldás a régi Rituáléban a házasságról szóló részben volt. Az avatásnál az evangéliumot a nép nyelvén kell felolvasni.

A bérnéljárásról szóló fejezetben fel van véve a bérnéljárás külső formája.

A bűnbánat szentségéről szóló oktatást mindenki lelkiismeretesen tanulmányozza. A *sigillum sacramentale* érdekében „*sine benedictione nullus quantumvis indispositus dimittatur, neque Schedules Confessionis-tempore paschali usitata eidem denegetur.*” A 130. oldalon formulát talál a gyóntató „*exsequendi dispensationem circa impedimenta matrimonii occulta in foro conscientiae.*”

Az Oltáriszentségről szóló fejezetben van a gyermekek első szent áldozásáról szóló rész megfelelő imákkal, mely rész eddig a függelékben volt.

Felhívom a Tisztelendő Papság figyelmét arra, hogy az Utolsó kenet-

134 Az asszony szülés utáni áldása

nél a 947. can. szerint „unctio pedis ex qualibet rationabili causa omitti potest: in casu necessitatis sufficit unica unctio in uno sensu, seu rectius in fronte cum praescripta forma brevior salva obligatione singulas unctiones supplendi cessante periculo.”

Gondosan olvassák el a 213. oldalon „de cura puerorum graviter decumbentium, qui nondum ad sacramenta admissi sunt.”

A temetési szertartások a nép nyelvén mondandó imákkal bővültek. Ezeknek az imáknak az elmondása kötelező, hogy lehetőleg kizorítsák a sok helyen szokásos búcsúztatókat. A liberánál a római misekönyv előírása szerint a tömjénbetevés áldással történik (benedicens illud more soli to), tehát ugyanígy kell eljárni a temetési szertartásnál is.

A házasságkötésnél a házasulandókhöz intézendő kérdések eltérnek a régi Rituáléban levő kérdésektől. Mivel a formális eljegyzés, melyről az 1017. can. szól, nálunk ritkán fordul elő, az első kérdés kihagyható. Az ellen sincs kifogásom, hogy a régi kérdések szerint történjék a házassági consensus kikérése ily alakban:

Tanúkhöz: az anyaszentegyház nevében és hatalmával felszólítják titeket, hogy jelentsétek ki, nincsen-e valakinek tudtával a jelenlevő házasulandók közt oly akadály, mely miatt érvényes házasságot nem köthetnének.

Felelet: Nincsen.

Vőlegényhez: Mi a neved?

Nyilatkozzál Isten és az anyaszentegyház színe előtt, akarod-e jelenlevő N.-t törvényes feleségül magadhoz venni.

Felelet: Akarom.

Ígéred-e, hogy hozzá holtodiglan s holtáiglan mindenben hű akarsz lenni, mint hű férj feleségéhez Isten parancsolata szerint hű lenni köteles?

Felelete: ígérem.

Menyasszonyhoz ugyanezen kérdések.

A jubiláris házasságok megáldása az áldások köz található.

A Rituálé II. része az áldásokról szól, „Benedictiones”. A nem fenntartott áldások 4 csoportba vannak osztva: Személyek, épületek, egyházi használatra szánt dolgok, emberek használatára szánt dolgok megáldása. A 345. oldalon van formula imakönyv megáldására, amilyen formula eddig hiányzott.

A fenntartott áldásokra vonatkozólag megjegyzem, hogy az 1304. és 1305. canon szerint az egyházi ruhák és szerelvények megáldására a saját templomuk részére a plébánosok és templomigazgatók jogosultak.

A III. vagyis a körmenetekről szóló rész utasítást tartalmaz a nálunk szokásos nagyheti szertartásokra nézve is, melyek a sz. sírra vonatkoznak.

A függelék de expositione et repositione SS. Alt. Sacramenti a szentségkitételre nézve felújítja a régi szokást, hogy a pap a legmélt. Oltáriszentséggel kezében intonálja a „Tantum ergo” és „Gentori”-t. A privát expositionál az ájtatosság kezdetén kell a ciboriumot az oltárra kitenni, a végén az áldás előtt a sz. Szűzről szóló antiphona versiculához és oratiojához hozzá kell tenni az Oltáriszentségről szóló versiculust és oratiót. A tisztelendő papság tehát figyelmesen olvassa át ezt az utasítást, úgyszintén a következő fejezetet: de missa bis celebranda, és „Devotiones pomeridiana” pag. 514.

A függelékben van az év utolsó napjára előírt ájtatosság is.

Jelen Rituálét a S. Congr. Rituum is jóváhagyta. Egyöntetűség kedvéért 1938. január hó 1-től kezdve a tiszt. Papság csak az új Rituále szerint végezheti a szertartásokat a fenti utasítás szerint.

Fogadjátok tehát, tisztelendő Testvéreim, szeretettel ezt a Rituálét, használjátok úgy, hogy hívek épülésére, és lelkük megmentésére szolgáljon, és a szent dolgok ájtatos végzése által ti is megszentüljetek.

Trnava, 1937. december 1-én.

13018/937. sz. Kizárólag a lelkész előtt kötött házasságok érvényességéről szóló 98/937. sz. törvény, 1918. X. 28. – 1919.VII. 13.

A Csehszlovák köztársaság nemzetgyűlése a következő törvényt hozta

1. §. Szlovenszkon és Kárpátaljai-országban 1918. október 28.-tól 1919. július 13.-áig csupán az elismert vagy bevett vallás, vagy vallásos társulat lelkésze előtt bontó akadály által nem gátolt felek között kötött házasságok polgári érvényessége kezdettől fogva elismertetik, ha a házasságkötés az illető vallás illetve vallásos társulat szabályrendeletei szerint történt.

2. §. Ha a házaspár, akiknek házassága érvényessé lett az előző szakasz alapján, ezen törvény életbelépése az állandó házassági együttélést megszakították az 1894. évi XXXI. t.-c. 57. és 58. §§ 1. bekezdésének említett határnapok ezen törvény életbelépésétől

számítandók; az idézett napot követő egy éven túl az id. törv. 83. § 3. bekezdése nem képez akadályt házasság polgári felbontását célzó kereset benyújtására.

3. §. Az 1. § rendelkezése nem érvényes, ha ezen törvény életbelépése előtt a házasfelek között bármelyik is a másik házastársnak életében kötött házasságot.

4. §. (1) Ha az 1. § értelmében érvényeseknek kijelentett házasságok az illetékes állami anyakönyvbe bevezetve még nincsenek, akkor ezt az 1894. évi XXXIII. t.-c. rendelkezései szerint utólag kell foganatosítani. A lelkész, aki előtt vagy akinek elődje előtt ilyen házasságot kötöttek, legkésőbb három hónap alatt ezen törvény érvénybelépése után köteles ezt a házasságot szokott módon bejelenteni az illetékes járási hivatalnak.

(2) Ha a lelkész az előbbi bekezdés rendelkezésének nem tesz eleget, az illetékes járási hivatal öt 500 Kč-ig terjedhető rendbírsággal sújthatja; mely 48 órai elzárásra változtatható behajthatatlanság esetében. A büntetést ismételten is ki lehet mérni, ha a járási hivatal által megállapított határidőn belül a bejelentést meg nem történnék.

(3) Ha az 1. §-ban érvényesnek kimondott házasságokból származó gyermekek az anyakönyvben törvényteleneknek volnának bejegyezve, a törvényesítést hivatalból kell végrehajtani vagy pedig a felek kívánsága szerint, kivévn azt az esetet, ha a gyermek törvénytelen származását jogérvényes ítélet alapján kellett bejegyezni, mely világosan kimondotta, hogy a gyermek származása törvénytelen, vagy, hogy a szülők között jogszabályok szerint házasság nincsen.

5. §. Ezen törvény rendelkezései nem vonatkoznak bírósági végzésekre, amelyek az 1. §-ban említett házasságok érvényességéről, vagy azok oly jogviszonyairól szólnak, amelyek ily házasságok érvényességétől függenek.

6. §. Ez a törvény kihirdetése napján lép életbe s azt a belügyminiszter az igazságügyi miniszterrel egyetértésben végrehajtja.

14836/937. sz. A magyar tannyelvű katolikus férfi tanítóképző szervezése

Az összes magyar és vegyes tannyelvű róm. kat. népiskolák iskolaszéki elnökségeinek, az összes kerületi esperes-tanfelügyelő uraknak!

Méltányolva a kat. tanítóképzés nagy jelentőségét és figyelemmel arra, hogy magyar tannyelvű katolikus férfi tanítóképzőnk nincsen és mert a Magyar Katolikus Tanács jóváhagyással a jövő tanévben megnyitandó kat. férfi tanítóképző előmunkálatait immár a befejezéshez hozta, az újonnan létesítendő ezen intézmény berendezési és fenntartási költségeinek részbeni fedezésére a Kódex 1506. kánonja alapján ezennel elrendelem, hogy:

a) minden magyar vagy vegyes tannyelvű róm. kat. népiskola iskolaszéke a folyó 1937. naptári év végéig annyiszor 160 koronát az egyházmegyei pénztárba „magyar kat. tanítóképzőre” megjelöléssel befizessen, ahány magyar tannyelvű osztálya van az illető róm. kat. népiskolának;

b) minden magyar vagy vegyes tannyelvű róm. kat. népiskola iskolaszéke a következő minden naptári év végéig annyiszor 40 koronát az egyházmegyei pénztárba „magyar kat. tanítóképzőre” megjelöléssel befizessen, ahány magyar tannyelvű osztálya van az illető róm. kat. iskolának;

c) A kerületi tanfelügyelő-esperes uraknak meghagyom, hogy jelen rendeletem megjelenésétől számított 30 nap alatt hivatalomba a községek nevei szerint betűrendbe szedett olyan kimutatást küldjenek be, amely kimutatás a következő rovatok pontos adatait tartalmazza:

1. A község nevét, amelyben a magyar tannyelvű iskola működik,
2. a plébánia székhelyét, amelyhez az illető község tartozik,
3. annak megjelölését, vajon az illető iskola tisztán magyar tannyelvű-e, avagy vegyes tannyelvű és milyen más tannyelven folyik még a tanítás,
4. ki az iskola iskolafenntartója,
5. hány magyar tannyelvű osztálya van az illető iskolának?

Az összevont osztályok úgy az összeírás, mint a kivetés szempontjából egy osztálynak számítanak.

A két példányban elkészítendő kimutatások egyik példánya a ker. tanfelügyelő-esperes úrnál marad.

A kerületi tanfelügyelő-esperes uraknak meghagyom, hogy a kimutatások adataiban netán beállott változásokat úgy saját kimutatásukban minden év szeptember havának 1-én vezessék, mint pedig azt hivatalomnak jelentsék be.

A kerületi tanfelügyelő-esperes uraknak meghagyom, hogy az évi hozzájárulás tényleges befizetését évközben is szorgalmazzák, de minden év január havában – az elmúlt naptári évre vonatkozóan – ellenőrizték és a befizetés elmulasztásának okairól minden naptári év február havának 15-ig tegyenek hivatalomhoz részletes jelentést.

Tekintettel a kat. tanítóképzés nagy jelentőségre minden iskolaszéki elnök úrtól és minden ker. tanfelügyelő-esperes úrtól elvárom, hogy jelen rendelkezéseimet a legnagyobb pontossággal és az ügy súlyát megérdemlő lelkiismeretességgel fogják betartani.

14835/937. sz. A „Magyar Katolikus Tanács”-ban való tagság

Súlyt helyezek arra, hogy az általam jóváhagyott szabályok alapján működő Magyar Katolikus Tanácsba az összes magyar róm. kat. iskolaszékek már előző rendelkezésem értelmében megbízottaikat kiküldjék, s azért közlöm, hogy amennyiben egyes iskolaszékek ezt tenni, s a kiküldött nevét és címét a Tanács elnökének Tyukoss Ev. János pápai káplán, esp. plébános úrnak címére Biskupice pri Dunaji közölni folyó 1937. évi december hó végéig elmulasztanák, minden ilyen iskolaszék helyett a megbízottakat magam fogom kinevezni.

Egyben minden további félreértések elkerülése céljából hangsúlyozom, hogy a M. K. T.-nak a pártpolitikától való mentessége annál inkább fedi nézetemet, mert meggyőződésem szerint ezen a csehszlovákiai magyar katolikusok reprezentálására hivatott szerv csak a pártpolitikától mentesen fejthet ki céljának megfelelő tevékenységet.

Tangere vasa sacra euch. species continentia¹³⁵

A legméltóságosabb Oltáriszentséghez és azt tartalmazó istentiszteleti edényekhez csakis superpelliciumba és stólába öltözve két égő gyertya mellett szabad nyúlni. Tehát rubrikák ellen vétene; aki – pl. esperesi vizitációk alkalmával – nem így felöltözve kinyitná a tabernákulumot s betekintene a cibóriumba.

Nyugdíj biztosítás

Megvalósulás előtt áll a plébániai gazdasszonyok régen megtervezett nyugdíj biztosítása, valamint a papság mellékbiztosítása.

A püspöki konferencia f. é. december hó 6.-án elhatározta e terv pártolását, s így egyúttal fölhívást intéz a plébániai gazdasszonyokhoz, hogy jelentkezzenek a templom és plébánia alkalmazottjainak tervbe vett biztosítására.

Egyben ajánljuk a már biztosított papoknak és gazdasszonyoknak, hogy legalább a legkisebb osztályba jelentkezzenek.

Ehhez a körlevélhez csatolva van a jelentkezési lap. A püspöki konferencia határozata értelmében kitöltés után legkésőbb f. é. december végéig küldjék el a püspöki hivatalnak.

932/1937. sz. Ephemerides missionariae, „Kat. Missie” et „Világposta,” prout et omnia formularia pro agenda missionum in Ordinariatu non procurantur¹³⁶

Figyelmeztetem a tő lelkész urakat, hogy a missiós egyesület tagjai számára megjelenő magyar missiós folyóiratot a „Világposta”-t ne a püspöki hatóságnál kérjék, hanem a szükséges példányszámot jelentsék be közvetlenül Nyitrán a missiós ház elöljáróságánál (cím: Predstavenstvo misijného domu Matky Božej – Nitra – kalvária).

135 Tartózkodni kell az oltári szentség edényeinek a megérintésétől

136 A fenti katolikus újságok jegyzőkönyveiben nem gondozzák a rend valamennyi nyomtatványait

Ha valahol szlovák nyelvű hívek, illetve missziós egyleti tagok számára a szlováknyelvű missziós folyóiratból (Katol Misie) ingyen példányok szükségesek, ezek közvetlenül e folyóirat trnavai kiadóhivatalától kérendők (cím: Vydavateľstvo časopisu „Posol Božského Srdca” Trnava, jezuitský kláštor).

A missziós egylet ügyviteléhez szükséges összes, akár szlováknyelvű, akár magyarnyelvű nyomtatványok (gyűjtőívek, pénztári napló, tagsági emlékképecskék a missziós egylet vagy „Jézus gyermeksege” műve számára) szintén mindig az említett missziós háznál és nem az ordinariátusnál kérendők. A szállítás onnan ingyen történik.

Végül figyelmeztetem a tdő lelkész urakat, hogy a „Világpostából” csak minden 30 (és nem 10–10) magyarjú missziós egyleti tag után küldhető egy-egy ingyenes példány (a missziók szlovenszkói központi igazgatóságának döntése alapján) mert a „Világposta” jóval magasabb előfizetési díja miatt és oly sok ingyenes példány mellett jóval kevesebb missziós alamizna jönne a magyar helyekről Rómába. (A szlováknyelvű csak évi 3 kor.-ba kerülő missziós lapból e lap olcsósága miatt már 10–10 egyleti tag után 1–1 ingyenes példány engedélyezhető.)

E különbséget szíveskedjék a csoportvezetőknek megmagyarázni.

310/1937. sz. Consociatio nibus cath. juventutis, – debitis cautelis servatis, – aulae scholae catholicae pro coetu, praelectionibus cedantur¹³⁷

Mivel a szlovenszkói kat. ifjúsági egyesületek a Szentatya által elrendelt kat. akciónak – és pedig igen fontos – segédszerve, elrendelem, hogy a r. kat. iskolaszék illetve annak elnöke mindenütt ott, hol külön kat. kultúr-(egyleti) ház – vagy más, a kat. egyház tulajdonát képező alkalmas helyiség nem áll rendelkezésére, a Sz. K. I. E.-nek a kat. iskola valamely tantermét engedje át – természetesen csak alapszabályszerű gyűlések és előadások céljára. Ily átengedés feltétele magától értetődőleg az, hogy a tanítás rendes menete ne zavartassék, az egyesület moderátora az átengedett helyiség kitisztí-

137 Az iskolai termék katolikus ifjúsági egyesületeknek való átadása szükséges biztosítékok mellett, gyűlések, felolvasások céljára

tásáról gondoskodják és az iskolán netán okozott kárért teljes anyagi felelősséget vállaljon.

Az ezen ügyben felmerült esetleges vitás kérdések döntés céljából az egyházmegyei hatósághoz terjesztendőek fel. Semmiképpen sem engedhető meg, hogy ezen egyesületek a kath. iskolaszék szűkkeblűség és makacs elutasító magatartása miatt a falusi korcsmába szoruljanak.

2322/937. sz. Templomi és plébániai alkalmazottak nyugdíjbiztosítása

„A csehszlovákiai római és görög katolikus papság s a templomi és plébániai alkalmazottak nyugdíj alapja” a megvalósulás stádiumába került. Székhelye Přerov lesz.

Ezen alap fontosságát, s időszerűségét nem szükséges külön kiemelni. Ideje, hogy megvalósuljon.

Részletes ismertetést közvetlenül fog kapni minden plébániai hivatal az előkészítő tényezőktől.

Minden törvényes előfeltétel megvan. Szükséges még két követelményt teljesíteni:

1. 500.000.- Kč üzeralapot lefizetni.
2. legalább 1100 tagot megszerezni.

Valamennyi tdó oltártestvéremet megkeresem, hogy hozzon anyagi áldozatot e célra. Tegyük lehetővé az előírt alap létrehozását s minél előbbi jelentkezés illetve bejelentés által érjük el a tagok megkívánt számát. Az akció a nm. püspöki kar hozzájárulásával történik.

4558/937. sz. Engesztelő Mária-ájtatosság

Közeledik május hava és vele a kedves májusi ájtatosságok. Ezek az utóbbi időben új formát vesznek fel, az engesztelő ájtatosság alakját mindazokért a káromlásokért és sérelmekért, amelyeket a Szeplőtelenül fogantott Szűz és az Isten Anyja ellen követnek el. Tetszésszerinti májusi napot kell kiválasztani a Szűzanya ünnepélyes megengesztelésére; az ájtatosság külső alakja (talán koszorús lányok és ünneplőbe öltöztetett fiúgyermek, esetleg körmenet, stb.), valamint az ünnepség belső formája (szent-

beszéd, imádságok, énekek, stb.) a lelki pásztor belátására vannak bízva. A legmelegebben ajánlom ezt az ájtatosságot, új életet és gondolatot önt a májusi ájtatosságokba, az engesztelés gondolatát, amely oly közel áll a Legszentebb Szív engesztelésének ma oly szükséges gondolatához, amely – jól értve a szót – igazán modern. A Szentatya is hangsúlyozza ezt 1932. május 3.-án kelt „Charitate Christi compulsi”, továbbá a „Miserentissimus Redemptor” 1928. május 8.-án kelt enciklikájában. A Szűz Mária engesztelő ájtatosságot is többszörösen ajánlotta a Szentatya és ez a legtöbb olasz egyházmegyében és 36 más országban már be van vezetve.

2823/937. sz. Rationes de elemosynis Charitatis a. 1936¹³⁸

Felkérem a plébános és önálló lelkész urakat, a Központi Karitászt helyi fiókjainak, a szociális karitatív intézményeknek, mint árvaházak, aggházak, gyermekmenhelyek, otthonok stb. vezetőségeit, hogy az 1936. évben kifejtett karitatív tevékenységükről a kimutatást azon nyomtatványokon készítsék el, amelyeket az 1937. jan. havában kellett szétküldenie a Központi Karitásznak, és küldjék el a Központi Karitásznak.

A Közp. Karitászt ezeket a kimutatásokat egyházmegyei statisztikai kimutatásra fogja feldolgozni.

A kimutatásoknak egy másolati példányát Ordinariátusnak is be kell majd küldeni.

4691/937. sz. Helységnevek használata.

Ezután a mi területünkön csak azon helységnevek használhatók, amelyeket a „Štatistický lexikon v republike Československej III. diel – krajina Slovenska” tartalmaz. Több plébániai hivatal és iskolaszék mostanáig sem javíttatta ki hibás szövegezésű pecsétjét, ámbar erre őket az Ordinariátus többször figyelmeztette. Ennek kivehető a rendelkezésnek haladéktalanul tegyenek eleget.

138 Jegyzékek a Karitászt 1936-os adománygyűjtéseiről

Hittantankönyvek használata

Figyelmeztetem a tő papságot, hogy a trnavai apostoli adminisztratúra területén az elemi r. k. iskolákban csak azok a hittantankönyvek használhatók, amelyek vagy a Szent Ágoston Társulat (Galánta) vagy a Szent Adalbert Egylet (Trnava) kiadásában megjelentek.

Bármely egyéb hittantankönyv csak akkor alkalmazható, ha külön-külön általam engedélyeztetett s ez az engedély körlevelünkben közöltetett.

A tanfelügyelő esperes urak szigorúan vizsgálják felül, vajon ezen rendeletem, akit illet, betartották-e.

1938. év.

594/938. sz. De collectis Maioris Hebdomadae¹³⁹

Köztársaságunk nagyméltóságú püspöki kara az 1937. októberi konferenciáján a nagyheti Szent sírnál végzett gyűjtésről megállapította, hogy

1. a nagypénteki Szt. síri gyűjtés a jeruzsálemi Szt. sír őrei javára szolgál;

2. a nagyszombati Szt. síri gyűjtés pedig a jeruzsálemi Szt. Cyril–Métódról nevezett engesztelő kápolna javára fordítandó.

Figyelmeztetem a tiszt. papságot, hogy ezentúl az említett gyűjtést pontosan külön vezesse és külön jelölje meg a pénz beküldésénél az Ordinariátus postatakarékpénztári befizetési lapján (1. külön a nagypénteki és 2. külön a nagyszombati gyűjtést tüntesse föl).

Felhívom a tiszt. papságot, hogy ezen gyűjtések eredményét (valamint a direktóriumban minden évben jelzett többi gyűjtéseket is) legkésőbb egy héten belül a gyűjtés után küldje meg az Ordinariátusnak.

139 A nagyheti gyűjtésről

180/958. sz. Értéktárgyak védelme

Az egyházi főhatósághoz érkezett jelentés szerint a plébánia-hivatalok a régi kelyhek, monstranciák, cibóriumok javítását olyan aranyműveseknél eszközlik, akik nem értenek a régi tárgyak kijavításához. Azért ezentúl ily tárgyak kijavítását előzőleg jelenteni kell az egyházi főhatóságnak.

591/938. sz. Kongrualevonások

A T. és R. T. 267 számú 1937. december 21-én kelt törvény értelmében a lelkészek kongruájából ezek a levonások történnek:

ha a nyugdíjalap kitesz (az idézett törvény 2. §-a)	1938. január 1-től 1938. márc. 31-ig	1938. április 1-től 1938. decem. 31-ig
9.000 Kč – 10.000 Kč bezárólag	3%	2,4%
10.800 Kč – 12.600 Kč	5%	4%
12.600 Kč – 14.400 Kč	8%	6,4%
14.400 Kč-től felfelé	10%	8%

A nyugdíjjárulékból pedig levonatik: ha az összes nyugdíjjárulék 9.000 Kč 12.600 Kč bezárólag 5% ,12.600 Kč, 14.400 Kč bezárólag 8%, 14.400 Kč-től felfelé 10%.

Kérdőív a hitoktatásról

A mellékelt kérdőívet a plébánia összes katolikus, állami, községi elemi és polgári iskolájáról külön kell kitölteni s az Ordinariátusnak megküldeni f. é. február 15-ig. Másvallású iskolákról csak abban az esetben, ha sok katolikus tanuló jár oda, és külön katolikus hittanórák vannak abban az iskolában. Különben elég megjegyezni, hogy van gondoskodva e tanulók katolikus hitoktatásáról.

4907/938. sz. Znamenie sobášov uzavretých len pred duchovným správcom v dobe od 28. X. 1918 až do 13. VII. 1919¹⁴⁰

Válaszolva a tisztelendő lelkipásztorkodó papság részéről kapott kérdézősködésekre az 1937. évi 98. sz. törvény 4. §.-ának 1. bekezdésében (cf. Litt. Circul. Ord. Tyrn. VII. 1937, pag. 82.) foglalt kötelezettségre vonatkozólag, mely szerint az 1918. okt. 28. – 1919. július 13. közti időszakban csupán egyházilag kötött házasságokat a lelkipásztorok tartoznak a kerületi hivataloknak azon módon bejelenteni, mely az egyházilag kötött házasságok bejelentésére elő van írva, a következő utasítást adom:

Az illetékes lelkipásztorok kötelesek minden ilyen házasságkötésről utólagosan szabályszerű – egyházi házasságkötéseknél szokásos – jegyzőkönyvet írni, melyet aztán a házasultak személyi okmányai nélkül beterjesztenek a kerületi hivatalnak. Ha ezen jegyzőkönyvek utólagos megírása bármely okból lehetetlenné vált, (a házasfelek, vagy tanuk, meghaltak, eltűntek), az esetben az ily csupán egyházilag kötött házasságoknak az állami anyakönyvbe való bejegyzésének elrendelésére elegendő lesz a járási hivatal (ill. a városi főjegyzői hivatal) részére küldendő hiteles egyházi anyakönyvi kivonat (egyházi házasságlevél).

Az érdekelt feleknek a személyi okmányok bemutatásától való felmentése ügyében utalok a Házasságjogi kézikönyv 77.– 78. és 80. old. olvasható utasítás 18. és 23. §.-aira.

140 A csak a lelki atya előtt kötött házasságok bejelentése az 1918. X.28 és az 1919. VII.13 közötti időszakban

Cím – Názov:

Források a nagyszombati apostoli kormányzóság történetéhez 1922 – 1938
Pramene k dejinám Trnavskej apoštolskej administratúry 1922 – 1938

Szerkesztők – Redaktori (autori):

PaedDr. Petheő Attila, PhD., a Selye János Egyetem Református Teológiai Kara Történeti Tudományok Tanszékének kutatója, a SZTE JGYPK főiskolai docense – výskumný pracovník Katedry historických vied Reformovanej teologickej fakulty Univerzity J. Selyeho, vysokoškolský docent SZTE JGYPK;
Mgr. Tömösközi Ferenc, PhD., a Selye János Egyetem Református Teológiai Kara Történeti Tudományok Tanszékének oktatója – učiteľ Katedry historických vied Reformovanej teologickej fakulty Univerzity J. Selyeho.

Szakmai lektorok – Odborní lektori:

Prof. Kolumbán Vilmos, PhD.
Mgr. Buza Zsolt, PhD.

Nyelvi lektor – Jazyková úprava:

Langschadl Mátyás

Kiadó – Vydavateľ:

Selye János Egyetem – Univerzita J. Selyeho

Nyomdai előkészítés – Tlačová príprava:

Németh Péter

Nyomda – Tlačiareň:

DMC s.r.o.

Nyomtatott példányszám – Počet výtlačkov:

110

Kiadás éve – Rok vydania:

2024

Első kiadás – Prvé vydanie
A kötet nem árusítható – Kniha je nepredajná

ISBN: 978-80-8122-501-7

